ལྷ་སའི་རྒྱུན་སྐད་སློབ་དེབ་གཞི་ཡི་དོ་ཤལ།

Colloquial Tibetan

A Textbook of the Lhasa Dialect

by

Tsetan Chonjore

with

Andrea Abinanti

Dedication

This textbook is dedicated to His Holiness The Dalai Lama, the personification of Avalokiteswara, the Lord of Compassion. He works selflessly not only for the well-being of Tibetans, but for the well-being of every person and country in the world.

I also dedicate this textbook to Ven. Lobsang Jinpa (Ku-ngo Ponpo) Dhen Nyir Tsang who served both the 13th and 14th Dalai Lama with great sincerity and dedication.

སྔོན་གླེང་།

༄༅། །བཞུགས་སྒར་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་དབུ་འཛིན་ཟུར་པ་སྐུ་ངོ་རྒྱ་མཚོ་ཚེ་རིང་གིས་འཛིན་སྐྱོང་གནང་བའི་སྐབས་སུ་དཔེ་མཛོད་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དཔྱད་ཞིབ་པ་སྐུ་ཞབས་ཚེ་བརྟན་ཚོས་འགྱུར་ལགས་སུ་དབྱིན་བོད་སློབ་དེབ་ཅིག་རྩོམ་སྒྲིག་གནང་བའི་རེ་བསྐུལ་ཞུས་པ་བཞིན་ཐུགས་འགྲུར་མཛད་དེ་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་དབུ་འཛིན་གསར་པ་ཨ་མཆོག་སྤྲུལ་སྐུ་ངེད་ནས་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་དབྱིན་བོད་སློབ་དེབ་ལྟ་གས་རྩོམ་མཛུག་དྲི་ལ་གྱིས་ལྷ་སའི་རྒྱུན་སྐད་སློབ་དེབ་གཞི་ཡི་དེ་ཤལ་ཞེས་མཚན་གསོལ་ཏེ་བསྒྲིངས་འགྱུར་བྱུང་དུས་བསྐུལ་བ་པོ་དབུ་འཛིན་ཉིད་པ་དང་། རྩོམ་པ་པོ་ཚེ་བརྟན་ཚོས་འགྱུར་རྣམ་པ་གཉིས་གར་དཔེ་མཛོད་ཀྱི་ཚབ་བྱས་ངེད་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཆབས་ཅིག་ཏུ་ཞུ་ཡིན་ཡོད།

འདས་པའི་མི་ལོ་ ༦༠ རིང་བྱེས་འགྱུར་བོད་མི་རིགས་ཀྱིས་དབྱིན་བོད་སྐད་མཉམ་བསྲེས་བྱེད་ཀྱིན་དེང་རབས་འཛམ་གླིང་ཤར་ནུབ་ཀུན་ལ་འབྲེལ་བ་རྒྱ་ཆེ་གཏིང་ཟབ་བྱུང་བའི་འབྲས་བུར། བཙན་འབྱོལ་སྤྱི་ཚོགས་འདི་ཉིད་དུ་ཆ་ཤེས་སྐྱོང་གི་གནས་ཚད་མཐོ་རུ་ཕྱིན་པ་ན་སློབ་དེབ་ཀྱི་ཆུ་ཚད་ཀྱང་གོང་མཐོར་གཏོང་བའི་གོམ་པ་མཉམ་སྤོ་དགོས་པས། རྩོམ་པ་པོ་ནི་ཡུན་རིང་བོད་དབྱིན་སྐད་ཡིག་གཉིས་ཀ་སློབ་ཁྲིད་གནང་བའི་ཤེས་སྐྱོང་ལྡན་པ་ཞིག་ཡིན་ཙང་། རྩོམ་སྒྲིག་གནང་བའི་དེབ་འདི་ཉིད་གནས་དུས་དང་འཚམས་པར་ངོས་འཛིན་ཞུ་རྒྱུ་མ་ཟད། འོས་ཤིང་འཚམས་ལ་ལས་ཀྱི་བསྐུལ་བའི་སྐབས་བབས་ཀྱི་ལས་འགན་ཞིག་ལོས་ཡིན། ད་ཆ་བྱེས་ཁྲིད་ཀྱི་མི་རབས་གསར་པས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་འཛིན་སྤེལ་གནང་བའི་འཁོར་ཡུག་གསར་པའི་ནང་། བོད་སྐད་མི་ཤེས་པའི་ཕྱི་མི་དང་། བོད་སྐད་ཆ་མི་ཚང་བའི་རང་རིགས་ན་གཞོན་རྣམས་ལ་ཉེར་མཁོ་སྤྲོད་ཐུབ་པའི་ཐོན་གསར་གྱི་ལག་དེབ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཇེ་ཕྱུག་ཏུ་གཏོང་བའི་དཔེ་མཛོད་ཀྱི་མཛད་རིམ་ལ་སྨན་ཕྱིར་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་ལ་པར་བསྐྲུན་གནང་རྒྱུར་སྩལ་བས་རྩོམ་པ་པོར་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་དང་སྦྲག རྒྱ་ཆེའི་ཀློག་པ་པོར་འཇད་པ་མེད་པའི་སྤྲོ་བ་བསྐྱེད་ཐུབ་པའི་ཡིད་ཆེས་ཞུ་རྒྱུ་བཅས། བཞུགས་སྒར་བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་དབུ་འཛིན་ཨ་མཆོག་སྤྲུལ་སྐུ་བློ་བཟང་ཐུབ་བསྟན་འཕྲིན་ལས་མཁྱེན་རབ་ཡེ་ཤེས་རྒྱ་མཚོར་འབོད་པས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ཕྱི་ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༡ ཉིན།།

Preface

Colloquial Tibetan: A Textbook of the Lhasa Dialect was composed by Tibetan Language Analyst Mr. Tseten Chonjore at the behest of Mr. Gyatsho Tshering, the former Director of Library of Tibetan Works & Archives (LTWA), Dharamsala. Although the initial composition was undertaken during the former director, I am extremely happy to see it go through the final phases of completion in my tenure. Therefore, on behalf of LTWA, I would like to express my sincere thanks to the former Director Mr. Gyatsho Tshering and the author Mr. Tseten Chonjor for making this publication possible.

During the 40 years in exile, Tibetans relied heavily on bilingual usage of Tibetan and English, thereby resulting in significant relations with modern developing countries throughout the east and west. The consequential growth of literacy and widening of experiential exposure in Tibetan community entailed the need for an unanticipated advancement in the field of Tibetan language. Situation further demanded that Tibetans move with time, thus motivating us in the production of literature with quality par excellence.

Taking into account the author's long experience in teaching Tibetan and English as a language, I am confident that this book proves its relevance for all learners' of Tibetan language, especially in this most crucial period of our history. I congratulate him for his priceless contribution made through this virtuous endeavour. At this time, when new generation Tibetans are making an enormous effort in the preservation and dissemination of Tibetan language, I am hopeful that this book serves as an invaluable gift for the non-Tibetans seeking to learn and the Tibetans aspiring to improve their Tibetan skills. This book also adds to the treasure of other valuable texts published by LTWA and fulfills the main objectives of preserving Tibetan culture and tradition. I once again thank the author for collaborating in the publication of this book. Finally, I pray that the book provide inexhaustible joy to all its readers.

Achok Rinpoche Losang Thupten Thinley
Director, LTWA
21 November, 2002

UNIVERSITY OF WISCONSIN - MADISON
COLLEGE OF LETTERS AND SCIENCE

DEPARTMENT OF LANGUAGES AND
CULTURES OF ASIA
1240 VAN HISE HALL, 1220 LINDEN DRIVE
MADISON, WISCONSIN 53706, U.S.A.

SOUTH, SOUTHEAST,
WEST AND CENTRAL ASIA

Foreword

It gives me great pleasure to write this Foreword to Tsetan Chonjore's **Colloquial Tibetan**. In 1983 Tsetan began teaching "Second Year Modem Tibetan" to the students in Kathmandu with the University of Wisconsin's College Year in Nepal program. Tsetan's unique gifts as a Tibetan language teacher were immediately apparent, and he was encouraged to author a Tibetan language textbook using his classroom approach. During the next decade and a half Tsetan's book gradually evolved, both assisted and delayed by his multiple teaching commitments. By 2000 enough portions of **Colloquial Tibetan** had been completed so that Tsetan could use them when he taught our Department's "Elementary Modern Tibetan" course in Madison in summer school. In 2001 Tsetan once again taught "Elementary Modern Tibetan" in Madison in summer school, this time using a virtually completed version of **Colloquial Tibetan**. Tsetan's students have universally praised his book for its contents and style. Best of all, they have learned a great deal of colloquial modern Tibetan using his book. Tsetan Chonjore's **Colloquial Tibetan** is an exciting new addition to the growing list of available Tibetan-language textbooks. Our Department and our University are pleased to have provided the academic context within which Tsetan has developed his book that is now, after eighteen years of his hard work, at last being published.

Ellen Rafferty, Chair
Department of Languages and Cultures of Asia
University of Wisconsin-Madison
Madison, Wisconsin, U.S.A.

August 10, 2001

TELEPHONE: 608/262-0524, 608/262-3012 FAX: 608/265-3538 EMAIL: LANGASIA@FACSTAFF.WISC.EDU

ལྷ་སའི་རྒྱུན་སྐད་སློབ་དེབ་གཟི་ཡི་དོ་ཤལ།།

༄༅། །རྒྱལ་ཀུན་སྙིང་རྗེའི་ཆ་རྫོགས་ཉ་གང་ཟླ། གངས་ལྗོངས་འགྲོ་བའི་གདུང་སེལ་མ་ཎི་ཀ ཞི་བའི་དེད་དཔོན་བསྟན་འཛིན་རྒྱ་མཚོ་ཡིས། ངཙེ་ཆེན་ཐུགས་རྗེས་འབྲལ་མེད་རྗེས་སུ་བཟུངས། དྲིན་ཅན་ཐོན་མིའི་མཁྱེན་རབ་གཏེར་མཛོད་ལས། ལེགས་འོངས་བོད་སྐད་བད་དག་རིན་ཆེན་གཟི། རིག་གསར་སྤྲད་བུར་ལེགས་བཀྲུས་དོ་ཤལ་འདི། དོན་གཉེར་ཅན་གྱི་མགྲིན་པའི་རྒྱན་དུ་ཕུལ། ཅེས་པའི་མཆོད་བརྗོད་དང་དངོས་པོ་ངེས་བསྟན་གྱི་ཚིགས་སུ་བཅད་པས་ལམ་ཡངས་པར་བྱས་ཏེ། དེ་ཡང་རབ་དཀར་གངས་རིའི་ཕྲེང་བས་ཁོར་ཡུག་ཏུ་བསྐོར་བའི་བོད་ལྗོངས་ཆོས་ལྡན་གྱི་ཞིང་དེ་ར་དམ་པའི་ཆོས་གཙོ་བོར་གྱུར་པའི་རིག་གཞུང་རྒྱ་ཆེ་ལ་གདིང་ཟབ་པ་ཆར་ལྡན་དུས་ཀྱི་རྒྱུ་གཏེར་ཆེན་པོར་བཙོ་འདྲི་བ་ལྷ་བུ་ཡོད་པ་དང་། དེང་སྐབས་འཛམ་གླིང་ཤར་ནུབ་ཡུལ་གྲུ་གང་སར་བོད་ཀྱི་སྐད་དང་རིག་གཞུང་དར་ཁྱབ་ཅི་ཆེར་འགྲོ་བཞིན་པའི་དུས་སྐབས་འདིར་བོད་སྐད་སློབ་དགེའི་མིང་འཛིན་ཚེ་བརྟན་ཆོས་འགྱུར་བདག་བལ་ཡུལ་ཧེར་ཏུ་ཐན་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེ་མོ་དང་། ཨ་རིའི་ཕྲི་སི་ཊོན་སན་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེ་མོ་སོགས་ལ་བོད་སྐད་སློབ་འཁྲིད་བྱེད་སྐབས་བོད་དབུས་ལྷ་སའི་རྒྱུན་སྐད་དམ་ཁ་སྐད་འདི་བཞིན་འཛམ་གླིང་སྐད་རིགས་གཞན་དང་སྤྱི་མཚུངས་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་ཞིག་ཆགས་ཐུབ་ཐབས་དང་། བོད་སྐད་ལ་དོ་སྣང་གིས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་མི་ཚང་མས་དཀའ་ཚེགས་མེད་པར་བོད་སྐད་སྦྱང་བརྩོན་བྱེད་ཐུབ་པའི་རིག་གསར་ཐབས་ཤེས་བརྒྱུད་ཀློག་ན་གོ་བདེ་ཞིང་སྦྱང་ན་ཤེས་སླ་བའི་སྐད་དེབ་གཅིག་གསར་སྒྲིག་བྱེད་ཐུབ་ན་སྙམ་པའི་རེ་འདུན་ནར་མར་ཡོད་པ་མ་ཟད། སྔར་ཕན་བོད་སྐད་སྦྱོང་དེབ་ཧི་སྙིད་ཅིག་དཔར་འགྲེམས་བྱས་འདུག་ཀྱང་ཕལ་མོ་ཆེས་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་གཙོ་བཟུང་བྱས་འདུག་ན། ཕྱི་མིའི་སྐད་ལ་རེ་བཙོལ་མི་དགོས་པར་བོད་རང་ལ་སྐད་བཏང་བརྗོད་སྲོལ་གཞན་དྲིང་མི་འཛོག་པ་ཡོད་སྟབས་ད་ལམ་སྐད་དེབ་འདིའི་ནང་དོན་ནས་བོད་རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རྒྱུན་སྐད་བརྗོད་སྲོལ་གཞི་རྩར་བཟུངས་ཏེ་བད་དག་ཚིག་སྦྱོར་སོགས་ཀྱང་རང་རེའི་ལུམ་རྟགས་དང་འགལ་མེད་ཐབས་གསར་གྱི་ལམ་ནས་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད་ན་དོན་ཕན་ལེགས་ཚོགས་ཅི་མཆིས་རྒྱལ་བ་དགྱེས་པའི་མཆོད་སྤྲིན་དང་བོད་གདངས་ཅན་གྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་འདི་ཉིད་མི་ཉམས་དབྱར་མཚོ་ལྟར་རྒྱས་པའི་རྒྱུ་ཚོགས་སུ་སྨིན་ངེས་ཡོང་བའི་སྨོན་འདུན་ཞུ་ཞིང་དལ་འབྱོར་མི་ལུས་རིན་པོ་ཆེ་ལན་གཅིག་ཐོབ་པའི་དུས་འདིར་ལེགས་སྐྱེས་སུ་འབུལ། སྐད་དེབ་འདི་ཉིད་ཕྱོགས་སྒྲིག་བྱེད་སྐབས་ཕྲན་གྱི་ལས་རོགས་གཙོ་བོ་ཨན་ཀྲིར་ཨ་པི་ནན་ཏི་དང་མཐུན་འགྱུར་སློབ་སྟོན་རོགས་རམ་གནང་མཁན་ཀ་ག་ཞི་སྨད་ངག་དབང་སྒྲོན་པ་མཆོག་དང་ཨ་རིའི་ཕྲི་སི་ཊོན་སན་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེ་མོའི་དབུ་འཛིན་རྗེ་ཨེལ་ཀྲར་སོགས་ལ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན།

Table of Contents

		Page
Acknowledgment		XIII
Author's Introduction		XV
	Homage to the Great Scholar Thu mi Sam Bhota	XVI
	Overview	XVII
	Text Format	XXIII
	Key of Symbols	XXIII
	Key to Linguistic terms	XXV
Phonetic Introduction		XXIX
I.	The Tibetan Syllabic Letters	XXIX
II.	Places and Manner of Articulation	XXXI
III.	Phonetic Qualities of the Tibetan letters according to English Phonology	XXXV
IV.	Pronunciation: Practice Drill	XXXVI
V.	The Seven Elements of Word Formation	XXXVII
	A. How to Identify the Root Letter	XXXVIII
	B. Change of Pronunciation with Superjoined Letters	XL
	C. Change of Pronunciation with Subjoined Letters	XLI
	D. Change of Pronunciation with the Five Prefixes	XLIII
	E. Change of Pronunciation with the Ten Suffixes	XLV
	F. The two Post-Suffixes:	XLVIII
VI.	Reading Exercises	XLVIII
VII.	Vowel Harmony [External Sandhi]	L
VIII.	The 'Natural' Classes of the Letters	LI
IX.	Categories of Tibetan Nouns	LII
How to Write Tibetan Letters		LV
Lesson 1		
	Expanded Table of Contents	1
	Text	3
	Vocabulary for Lesson 1	16
	Exercises	18
	Vocabulary for Lesson 2	18
Lesson 2		
	Expanded Table of Contents	21
	Text	23
	Excercises	39
	Vocabulary for Lesson 3	40

Lesson 3

Expanded Table of Contents	43
Text	45
Excercises	58
Vocabulary for Lesson 4	59

Lesson 4

Expanded Table of Contents	61
Text	63
Excercises	72
Vocabulary for Lesson 5	73

Lesson 5

Expanded Table of Contents	75
Text	77
Excercises	90
Vocabulary for Lesson 6	91

Lesson 6

Expanded Table of Contents	93
Text	95
Excercises	120
Vocabulary for Lesson 7	121

Lesson 7

Expanded Table of Contents	123
Text	125
Excercises	140
Vocabulary for Lesson 8	140

Lesson 8

Expanded Table of Contents	143
Text	145
Excercises	159
Vocabulary for Lesson 9	159

Lesson 9

Expanded Table of Contents	163
Text	165
Excercises	180
Vocabulary for Lesson 10	181

Lesson 10

Expanded Table of Contents	183
Text	185
Excercises	202
Vocabulary for Lesson 11	203

Lesson 11

Expanded Table of Contents	205
Text	207
Excercises	221
Vocabulary for Lesson 12	221

Lesson 12

Expanded Table of Contents	223
Text	225
Excercises	239
Vocabulary for Lesson 13	239

Lesson 13

Expanded Table of Contents	241
Text	243
Excercises	269
Vocabulary for Lesson 14	270

Lesson 14

Expanded Table of Contents	273
Text	275
Excercises	299
Vocabulary for Lesson 15	299

Lesson 15

Expanded Table of Contents	301
Text	303
Excercises	323
Answers to the Exercises	325
Index of Charts	337

Acknowledgment

I would like to extend my extreme gratitude to my assistant Andréa Abinanti without whom this book would never have seen completion. She is a dedicated Buddhist student who came to Nepal in 1975. She began studying the Tibetan Language with me in Kathmandu in the early 80s. The University of Wisconsin Program hired her to assist me with the **Colloquial Tibetan** textbook project. I personally owe her a great debt for her tireless dedication.

It is my pleasure to thank Dr. Asif Agha for introducing me to English linguistics. We met in 1986, when he was a summer language student at the University of Wisconsin. I imparted many of my insights concerning the Tibetan language and grammar to him. We worked together on several occasions in the United States and in Nepal. These periods of intense collaboration were filled with enormous excitement and a sense of mutual and intellectual gain. We presented a linguistic paper together at the Eighth Annual Meeting of the Linguistic Society of Nepal, Tribhuvan University, November 26-27, 1987. The paper was titled: "On the partial formal syncretism of categories of clause structure in Lhasa Tibetan."

I am very grateful to a number of individuals and institutions who have rendered assistance in the completion of this project. By far the most important of these individuals is Dr. Joe Elder, Director of the University of Wisconsin's Center for South Asia. From the very beginning of this project, Dr. Elder strongly supported all my research efforts. He has also been a constant source of inspiration, and if it were not for his help and support, this project would never have been completed.

I would like to thank the former director of the Library of Tibetan Works and Archives, Gyatsho Tshering, for encouraging me to continue my Tibetan language research. He was a source of great inspiration. I would also like to acknowledge with gratitude the financial and institutional support rendered by the College Year in Nepal Program, the American Institute of Indian Studies, the University of Wisconsin and the Campus of International Languages, Tribhuvan University.

I would like to thank my professor Ngawang Jinpa (Geshe Lharampa) who instilled in me a love for the Tibetan language. I would like to thank Michael Keller for the encouragement given when I first undertook the task of writing this Tibetan language textbook. I would like to thank Dr. John D. Dunne, Pamela Ross, and Manohari Upadhyaya of the University of Wisconsin's College Year in Nepal Program for their continual enthusiasm and cooperation over the years. I would like to thank my father-in-law, Mr. Tengyong la, and my family for their encouragement and continual support. And I would especially like to thank my wife, Dolkar, for her extreme patience. I would like to thank my sponsors, Mr. and Mrs. F. Larson, for supporting my education. I would also like to thank the following people: John and Sally Davenport, Dr. Geoff Childs, Willa Baker, Julia Elliot, Ani la Yeshi Wangmo, and Yeshi Tsomo. Last, but not least, I would like to thank all of the students I have taught over the years, for without them I would never have had the opportunity to develop my skills as a teacher or had the time to formulate my ideas concerning the Tibetan language. Among these students, I would like to thank especially the following for reading the text and offering invaluable suggestions: Kirk Moore, Peter, Jan Ronis, Eric, Chris, David, and Cara Virgina Coburn.

Author's Introduction

The work presented in this text is the result of twenty years of teaching experience. During this time I have taught the Tibetan language to students in both the United States and Nepal. I have come to understand the subtleties of how my native language functions through years of research and constant encounter with students. It has been my goal, from the very beginning of my teaching career, to write a detailed grammatical analysis of the Lhasa colloquial. I would like to make the subtleties of this rich and unique language, ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་, more accessible to students and other Tibetan language teachers. The poetic title གཟི་ཡི་དོ་ཤལ་ (*A Garland of Zi*) is presented here with the true feeling and sentiment that the value of this unique language and its subtleties is as precious as a Garland of Zi, the most revered of gems among Tibetans.

The main focus of my research over the years has been to clarify the similarities and differences between literary and Lhasa colloquial grammar. I have striven to explain the special qualities of the Tibetan language simply, but clearly. I have accomplished this by developing a contextual teaching method, which introduces unique forms such as the personal/ impersonal perspective, the evidential categories carried by verbs and conjugations, the time-based aspect of the language, etc.

Since 1983 I have been working as the Tibetan Language Coordinator and Instructor for the University of Wisconsin's College Year in Nepal Program. Over the years I have been the Research Advisor and Fieldwork Coordinator for many undergraduate and graduate Tibetan language students. During this period of time I have also been teaching the Intensive Summer Language Course at the University of Wisconsin in Madison. I was the Tibetan Language Lecturer at the Campus of International Languages, Tribhuvan University in Kathmandu, Nepal from 1983-88. I have also facilitated Linguistic Ph.D. students from Japan, West Germany, and the United States by acting as their instructor and informant. I have coordinated several Teacher Training Seminars sponsored by SIT (School for International Training). The following is a list of my publications:

Publications

"On the Partial Formal Syncretism of Categories of Clause Structure in Lhasa Tibetan" with Dr. Asif Agha. Presented at the Eighth Annual Meeting of the Linguistic Society of Nepal, Tribhuvan University. November 26-27, 1987. Published in Nepalese Linguistics, 1988.

"Tibetan: A Non-tense Language"
Presented at the Fourteenth Annual Meeting of the Linguistic Society of Nepal, Tribhuvan University. November 26-27, 1993. Published in Nepalese Linguistics, 1994.

"Contextual Ambiguity"
Presented at the Fifteenth Annual Meeting of the Linguistic Society of Nepal, Tribhuvan University. November 26-27, 1994. Published in Nepalese Linguistics, 1995.

Writing a concise textbook is a time-consuming task. Due to this, after several years of gathering materials, implementing them in classroom settings, then writing and rewriting, I decided to divide the book into two volumes, this being the first.

Tsetan Chonjore Muntrul

Homage to the Great Tibetan Scholar Thu mi Sam Bhota

I would like to take this opportunity to pay homage to the Great Scholar Thu mi Sam Bhota for his outstanding contribution in formulating the Tibetan language. Due to this he is known as the father of Tibetan literature.

In the seventh century the Great Religious King, Songtsen Gampo ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོ་ reigned benevolently over Tibet. He was the thirty-third king to rule in the Land of the Snow, as Tibet was known in those days. This great king felt it essential, for both religious and secular purposes, to create a formal written script for the Tibetan language. For this, as well as for the extensive study of the Buddhist doctrine, he sent his most brilliant minister ཐུ་མི་སཾ་བྷོ་ཊ་ Thu mi Sam Bhota[1] with a group of young Tibetans to study at the famous Nalanda University in Northern India. According to scholar Tsetan Shapdrung, among the sixty-four languages that Thu mi Sam Bhota studied, Sanskrit and Urdu (a language related to Hindi but with many Persian words) were of most benefit when composing the Tibetan alphabet. He also studied the literature and grammar of these languages, along with other Brahman and Buddhist Arts under the Great Saint and Guru ལི་པི་ཀ་ར་ Lipikara, the Pandit (scholar) ལྷ་རིག་པའི་སེང་གེ་ Lharikpesenge and other eminent teachers of the time. Eventually he became a well known scholar in his own right. After spending many years in India, he returned to his homeland. On his return to Tibet, he resided in the castle at མ་རུ་ Maru in ཕ་བོང་ཁ་ Phapongka near Lhasa where he did a three year retreat. Upon the completion of this retreat he taught the Great Dharma King Songtsen Gampo the arts of language and literature. Realizing that without a formal written language, the immense task of translating religious, as well as other important texts, into Tibetan was impossible. After reverently bowing to Buddha, the most precious one, he then offered salutations and prayers to Manju ghosa (Manjushri), the Lord of Wisdom and Speech. With great enthusiasm he prayed that this extraordinary undertaking of creating a written script be successfully accomplished.

There are two views concerning the origin of the Tibetan script. The first view holds that Sam Bhota, with his phenomenal wisdom, formulated two different scripts. The དབུ་ཅན་ ü chen script, which is found in printed texts, was based on the ལཉྫ་ Lan-tsha (Sanskrit) characters. དབུ་མེད་ ü mei, the hand written script, was based on the ཝརྡུ་ Urdu script. The second view held by the scholar Gendun Chophel is that Sam Bhota shaped the Tibetan characters after the གུཔྟའི་ཡི་གེ་ Gupta characters (Nagari[2]).

The Sanskrit and Urdu languages consist of fifty consonants and vowels, while the Tibetan language has only thirty consonants གསལ་བྱེད་སུམ་ཅུ་ and four vowels དབྱངས་བཞི་. Sam Bhota took only those consonants and vowels which coincided with the Tibetan. There were six remaining Tibetan sounds which did not exist in these languages, ཞ་ཟ་འ་ཙ་ཚ་ and ཛ་.

1. Sam Bhota སཾ་བྷོ་ཊ་ means: སཾ་ = good བྷོ་ཊ་ = Tibetan. This name was given to him by his teachers '*the good Tibetan*.'
2. According to Chandra Das: 'The Bengali, Newari, and Tibetan characters, closely resemble one another, all three having had their origin in Mithila and having been shaped after the model of the form of Devanagari that was current there in the seventh century A.D. The ancient Maithili character bears a striking resemblance to the *Lan-tsha* (or *Ranja*, of Nepal) or the ornamental *Deva-nagari* which was little known in India.' An Introduction to the Grammar of the Tibetan Language, Chandra Das (p. Author's Introduction III), published 1915.

According to legend, these non-existing letters were revealed to Sam Bhota while he was in deep contemplation. A brilliantly white stranger dressed in iron armor suddenly appeared in front of him. The following conversation took place:

Sam Bhota:	ཁྱེད་གང་ནས་འོང་།	Where have you come from?
Stranger:	ཞང་ཞུང་ནས་འོང་།	I came from Shanshung.
Sam Bhota:	གང་དུ་འགྲོ།	Where are you going?
Stranger:	ཟ་ཧོར་དུ་འགྲོ།	I'm going to Sahor.
Sam Bhota:	གང་བྱེད་དུ་འགྲོ།	For what purpose are you going?
Stranger:	ཇ་ཉོ་རུ་འགྲོ།	To buy tea.
Sam Bhota:	ནམ་སླེབས།	When are you returning?
Stranger:	ཅི་ཚ།	Why [are you asking that]?

As suddenly as the stranger appeared, he disappeared. In the course of this dialogue, the letters which were missing in order to make the new alphabet complete were derived: ཞ་, ཟ་, འ་, ཙ་, ཚ་ and ཛ་.

Though most scholars agree that these are the newly introduced letters, my professor, Ngawang Jinpa (Geshe Lharampa), thinks that this theory may be incorrect. He feels the Tibetan letters ཙ་, ཚ་ and ཛ་ are derived from the similar sounding Devanagari letters च, छ and ज rather than the generally believed eqivalents ཅ་, ཆ་ and ཇ་. Because of this hypothesis he believes the letters ཅ་, ཆ་ and ཇ་ rather than the accepted letters ཙ་, ཚ་ and ཛ་ are part of the new additions to the Tibetan alphabet.

Sam Bhota wrote eight treatises on Tibetan grammar. Unfortunately, only two of these still exist today, སུམ་ཅུ་པ་ *sum chu pa* and རྟགས་འཇུག་པ་ *tak juk pa*. During the reign of གླང་དར་མ་ Lhang Darma, the king who persecuted the Buddhists in the ninth century A.D., many religious and literary texts were destroyed.

Thanks to Sam Bhota's great efforts, scholars and translators were able to translate and write commentaries on the religious texts from India, China and Nepal. In this way, the Buddha's teachings were brought to and spread throughout Tibet.

Generally, before a Tibetan student begins to study they make salutations to Manjushri, the Lord of Wisdom, འཇམ་དཔལ་དབྱངས་ (the sweet/ melodious voiced one) and recite the mantra: ཨོཾ་ཨ་ར་པ་ཙ་ན་དྷཱི་དྷཱི་དྷཱི། The syllable དྷཱི་ should be repeated in one breath as quickly and as many times as possible. It is believed by Tibetan Buddhists that by the recitation of the root syllable དྷཱི་ Manjushri will remove ignorance and bless one by bestowing intellect and wisdom. Tibetan students recite this mantra early in the morning in order to increase their ablility to study. I was taught this mantra by my late father, Ugyen Dorjee, when I was a young child.

Overview

During the past twenty years, teaching the Tibetan language has led me to reflect on its various aspects. Thanks to the expertise of my teachers and the years of experience acquired by teaching Tibetan as a foreign language, I have developed some theories concerning the nature of the Tibetan language. When a student

studies a foreign language, not only is it important to learn words, structures and grammar, but it is also absolutely essential to learn the various subtleties. Only when this is accomplished, will one become fluent in the language.

Because of sentence structure differences, many English speaking students find it difficult to get accustomed to the Tibetan way of thinking. Standard English sentences follow a subject, verb and object word order, whereas Tibetan sentences follow a subject, object and verb word order:

Chart 1

English			Tibetan		
subject	**verb**	**object**	**subject**	**object**	**verb**
I	went	to India.	ང་	རྒྱ་གར་ལ་	ཕྱིན་པ་ཡིན།
ང་	ཕྱིན་པ་ཡིན་	རྒྱ་གར་ལ། (incorrect)	I	to India	went. (incorrect)

The placement of the English and Tibetan adjectives and adverbs is also in reversed positions:

Chart 2

Adjectives		
Correct		Incorrect
English:	new book	book new
Tibetan:	དེབ་གསར་པ་	གསར་པ་དེབ་
Adverbs		
Correct		Incorrect
English:	before eating	eating before
Tibetan:	མ་ཟས་གོང་ལ་	གོང་ལ་མ་ཟས་

I have found that many authors and teachers have tried to use English grammar as a model for teaching the Tibetan language. This approach has imposed an artificially rigid and incorrect tense structure upon Tibetan and has limited the multi-faceted usage of the Tibetan verb-endings. As I have experienced, this view limits the student, thus they are not able to use the language in a natural and correct manner.

Let's take a look at the Tibetan verbs ཡིན་ and རེད་. These verbs are translated with English 'to be' verbs (am, is, are, was, were). Though these verbs are similar, their nature is quite different. The English 'to be' verbs denote ***tense***, i.e., *am* (present tense) and *was* (past tense), whereas the Tibetan verbs ཡིན་ and རེད་ can be used in a variety of time settings, the exact nature of this time depends upon temporal adverbs or the context of the ongoing conversation. In addition the English 'to be' verbs denote ***person***, i.e., *I am, you are, he is,* etc., whereas the Tibetan verbs ཡིན་ and རེད་ can be used for all three persons. Furthermore,

the English 'to be' verbs denote ***number***, i.e., *I am, we are*, etc., whereas the Tibetan verbs ཡིན་ and རེད་ can be used with both a singular or plural subject.

The verbs ཡིན་ and རེད་ can also indicate a *perspective shift* depending on the person they are used with, i.e., I, you, she, etc. ཡིན་ with the first person indicates a personal emphasis on the speaker him/ herself. It implies that the speaker is directing his/ her attention to him/ herself and stressing the *personal perspective* ང་ 'I'. On the other hand, རེད་ with the first person implies that the speaker is directing his/ her attention towards the object of conversation. In this case the speaker is speaking about him/ herself from an *impersonal perspective*. Just as ཡིན་ and རེད་, the verbs ཡོད་ and འདུག་ also perform similar functions concerning tense, person, number and personal/ impersonal perspectives.

Chart 3

Perspective Usage of the verbs ཡིན་/ རེད་ and ཡོད་/འདུག་	
ཡིན་ and རེད་	
(a) ང་ཁོང་གི་སློབ་ཕྲུག་ཡིན། I am his student	ང་ཁོང་གི་སློབ་ཕྲུག་རེད། I *am* his student.
(b) ཁྱེད་རང་ཁོང་གི་སློབ་ཕྲུག་རེད། You are his student.	ཁྱེད་རང་ཁོང་གི་སློབ་ཕྲུག་ཡིན། You are his student. [I know, we were in the same class]
ཡོད་ and འདུག་	
(c) ངར་པར་ཆས་གཅིག་ཡོད། I have a camera.	ངར་པར་ཆས་གཅིག་འདུག I *have* a camera.
(d) ཁོང་ལ་པར་ཆས་གཅིག་འདུག He has a camera.	ཁོང་ལ་པར་ཆས་གཅིག་ཡོད། He has a camera. [I bought it for him]

In English, the 'to be' verbs, the verbs of possession *have, has, had* do not render the kind of personal/ impersonal perspective functions which ཡིན་/ རེད་ and ཡོད་/ འདུག་ perform.

Another concept introduced in this text is that Tibetan is a *time-based* rather than a *tense-based* language. Linguists define tense as a verb form that expresses only one particular time. Thus it could be said that tense is subject to time, but time is not subject to tense. Using this as our point of reference, it could also be said that every language of the world has time, but not necessarily tense. In English the verb 'is' speaks of and about only events occurring in the present, and 'was' speaks of and about only events occurring in the past. These verbs can not be interchanged without a change of meaning.

The most common Tibetan conjugations have previously been categorized as follows:

གི་ཡོད་/ གི་འདུག — present tense

གི་ཡིན་/ གི་རེད་	—	future tense
པ་ཡིན་/ པ་རེད་	—	past tense

The mistake of categorizing Tibetan as a tense-based language has caused a lot of confusion and misuse of verbs and conjugations among those learning the language. This concept limits the students and thus they are not able to grasp the language thoroughly. Though Tibetan is not considered a tense-based language, it does possess *three times.*

དུས་གསུམ་རྣམ་བཞག་	—	**Presentation of Three Times**
དུས་འདས་པ་	—	Past Time
དུས་ད་ལྟ་བ་	—	Present Time
དུས་མ་འོངས་པ་	—	Future Time

The verbs ཡིན་/ རེད་, ཡོད་/ འདུག་ and the conjugations གི་ཡོད་/ གི་འདུག་/ གི་རེད་/ གི་ཡོད་པ་རེད་ and པ་རེད་ each possess the quality of having more than one tense function. According to the context of the conversation or the adverb of time these verbs or conjugations may be used to express different time settings. Due to this particular aspect of the Tibetan language, I have categorized Tibetan as a *time-based* language. A detailed account of this is given in Lesson 1, 'ཡིན་/ རེད་ Non-Tense Verbs'. Chart 4 below presents the conjugation གི་ཡོད་ in both present and past time contexts:

Chart 4

	Adverb of Time	Subject + MVS	Conjugation	Time	English Tense
(a)	x	ང་ཇ་འཐུང་	གི་ཡོད།	non-specific	
	I drink tea./ I'm drinking tea./ I used to drink tea.				
(b)	ད་ལྟ་	ང་ཇ་འཐུང་	གི་ཡོད།	present	present continuous
	Now I am drinking tea.				
(c)	**མཚམས་མཚམས་ལ་**	ང་ཇ་འཐུང་	གི་ཡོད།	present	simple present
	Sometimes I drink tea.				
(d)	སྔོན་མ་	ང་ཇ་འཐུང་	གི་ཡོད།	past	past habitual
	[Before] I used to drink tea.				

The specific time indicated by the verbs ཡིན་/ རེད་ and ཡོད་/ འདུག་ and the conjugations གི་ཡོད་/ གི་འདུག་/ གི་རེད་/ གི་ཡོད་པ་རེད་ and པ་རེད་ is based on adverbs of time or the context of the conversation.

In the case of main verbs, there are verbs with variable stems and verbs with invariable stems. The spelling of variable verbs change according to the particular time/ tense of the sentence. The verb *tell* (hon.) has two forms, ཞུ་ present/ future and ཞུས་ past. The spelling of invariable verbs remains the same for all three times, the verbs བཏང་ *send* and བྲིས་ *write,* in colloquial, are an example of these kinds of verbs.

In literary these different verb classifications also exist. The verb བཞུགས་ *sit/ stay* (hon.) has only one spelling for all three times. The verb *tell* (hon.) has two different spellings, ཞུ་ present/ future and ཞུས་ past. There is another group of verbs which has separate spellings for each of the three times:

	Future	Present	Past	Imperative
	མ་འོངས་པའི་ཚིག་	ད་ལྟ་བའི་ཚིག་	འདས་ཚིག་	སྐུལ་ཚིག་
send	གཏང་	གཏོང་	བཏང་	ཐོངས་ཤིག་
teach	བསླབ་	སློབ་	བསླབས་	སློབས་ཤིག་
write	བྲི་	འབྲི་	བྲིས་	བྲིས་ཤིག་

Contextual meanings in the Tibetan language are clearly expressed by the use of verb-endings which inherently provide the nature of the statement, i.e., *evidential, non-evidential, personal, impersonal, contextual relationships,* etc. In order to express the precise nature of the acquisition of a statement one can choose from, i.e., the *attestative* verb-ending སོང་ which indicates that the speaker has first-hand knowledge concerning the matter, or the *reportative* verb-endings འདུག་/ བཞག་ which indicate that the said information has been found out from some outside source. Though the English translation of a sentence formed with either སོང་ or འདུག་/ བཞག་ is the same, the Tibetan verb-endings automatically let the addressee know the evidential nature of the statement.

The Tibetan language encompasses a variety of dialects. A few of the more widely spoken ones are: དབུས་སྐད་ Lhasa dialect, གཙང་སྐད་ Shigatse dialect, ཁམས་སྐད་ Kham dialect, སྟོད་སྐད་ the Upper region dialect, and ཨམ་མདོ་སྐད་ Amdo dialect.

This textbook is based on དབུས་སྐད་, which in English is known as the Lhasa dialect. Lhasa lies in Central Tibet, དབུས་གཙང་. The etymological meaning is: དབུས་, Lhasa and the surrounding areas, and གཙང་, Shigatse and the surrounding areas. Please note that generally one will not say ལྷ་ས་སྐད་ for the Lhasa dialect or གཞིས་ཀ་རྩེ་སྐད་ for the Shigatse dialect. These dialects are known as དབུས་སྐད་ and གཙང་སྐད་ respectively.

The Tibetan language includes lower non-honorific, non-honorific, honorific (polite), high honorific and higher honorific forms of nouns, pronouns, adjectives and verbs. Depending upon the degree of respect being shown to the addressee, one of these forms is used. Tibetan speakers generally use both the *honorific* and *non-honorific* forms. In this text I have attempted to use the most common forms of both the non-honorific and honorific words appropriately, so students will be able to speak to all strata of people.

Let's take a look at the noun *food*. In Tibetan there are five different words:

Lower non-honorific: ལྟོ་/ ལྟོ་ཆས་

This is used when talking to people of low status, i.e., a beggar, a servant and for animals in general. It may also be used to indicate intimacy to a friend.

Non-honorific: ཁ་ལག་

This is used when talking to peers, when someone of high status is talking to or about someone lower than them, or when talking about people or habits in general. It is also used for one's pets.

Honorific: ཞལ་ལག་

This is used when talking to parents, teachers, and older people in general.

High honorific: གསོལ་ཚིགས་

This is used when talking to lamas and monks, government officials and their family members, and by helpers in well-to-do households to their employers.

Highest honorific: ཐུགས་སྐྱིན་

This is used when talking to high lamas.

Each noun form is followed by an appropriate verb form: ལྟོ་ཟ་, ཁ་ལག་ཟ་, ཞལ་ལག་མཆོད་, གསོལ་ཚིགས་གནང་, ཐུགས་སྐྱིན་བཞེས་ or ཐུགས་སྐྱིན་ཕུལ་.

Let's look at the verb *give:*

Lower non-honorific: བསྐུར་

This is used when one wants to distinguish that the one spoken to, or spoken about, is lower in status. It may also be used to indicate intimacy to a friend or when talking about giving something to animals.

Non-honorific: སྤྲད་

This is used when expressing the action of *giving* in an informal manner, or is used when talking about giving something to peers, or someone in general.

Honorific: ཕུལ་

This is used when talking about giving something to a lama, a government official, your parents, a teacher, or an older person, etc.

སྤྲད་གནང་

This is used when the speaker is giving respect to the agent, but the recipient of the action is a peer or someone of general standing.

ཕུལ་གནང་

This is used when the speaker is giving respect to both the agent and the recipient of the action.

Highest Honorific: གནང་

This is used when telling that someone higher in status, i.e., a lama, your parents, a teacher, an older person, etc. is giving/ has given something to you or someone else.

As there are distinct differences between honorific and non-honorific forms, there are also distinct differences between the literary and colloquial forms of words. The emphasis of this text is on the colloquial language of Lhasa, therefore only a few literary items are introduced. Some critics may not agree with my attempt of giving a distinct colloquial spelling, however I feel it is important *to bridge the gap between literary spelling and the colloquial pronunciation.* In the footnote sections the colloquial spelling of the pronunciation of some of the more commonly used words is provided in brackets. One such example is: བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་. When saying this word, there is a slight འ་ sound when pronouncing བཀྲ་, the ས་ in the second syllable is dropped and the ག་ in the last syllable is silent. Even though the colloquial is written as [བཀྲ་ཤི་བདེ་ལས་] this spelling also does not capture the exact pronunciation, however it is closer to the colloquial

than the literary spelling. It is not possible to give a written colloquial form for each and every word, so it is absolutely essential that students pay careful attention to the teacher's pronunciation.

The subtleties of the Tibetan language which have been touched on in the overview should not be thought of as insignificant. The speaker voluntarily uses these and other emphasis-markers for specific reasons. Students of Tibetan will never sound fluent without being able to take advantage of these subtleties. Extensive experience in conversing with native speakers is the only way to become proficient in the more complicated aspects of spoken Tibetan.

It is my sincere wish that those who undertake the study of the Tibetan language do so not only for purely academic purposes, but for the purpose of gaining knowledge that will benefit oneself, others and the community in general.

Text Format

The following format is used within each lesson:

Roman numerals I., II., III., etc. represent section headings.
A., *B.*, etc. represent subsections within a section.
1.), **2.)**, etc. represent the next level of subdivision of a section.
a.), **b.)**, etc. represent the lowest level of subdivision of a section.

This text contains 15 lessons, each of which is comprised of multiple sections that deal with specific grammatical structures that are supported by a set of sentence patterns followed by an analysis. Explanations concerning the main structure as well as other aspects of interest are provided. The numbering of sentences within each analysis section corresponds to the numbering of the sentence patterns within each corresponding lesson. However, when an additional sentence that does not exist in the text is required to clarify the subject matter, it is marked by (a), (b), etc.

In each sentence pattern section parts of several sentences are set off in bold font to emphasize the focal point of the construction. The grammatical sections are followed by colloquial conversations, each of which incorporate patterns introduced within the particular lesson. These are provided to reinforce the structures in a natural way. Related information of interest is included as additional information under the heading of general knowledge. Following each lesson a short exercise practice is provided to help students reinforce their understanding of the various structures and items introduced. In the final section a vocabulary list is supplied to prepare the student for the next lesson. At the end of the text answers to the exercises are provided.

Key of Symbols

Tibetan words placed within a [ ]:

The colloquial spelling and pronunciation of the word; e.g., ལགས་ = [ཀླིའོ་] or མིན་ = [མན་].

English words placed within a [ ]:

a.) Indicates the English noun/ pronoun is essential, even though one is not used in the Tibetan, e.g., ཚོང་ཁང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མེད། [I] don't work in a store.

b.) When a noun used in the Tibetan sentence can be translated by an English pronoun, the translation of the literal Tibetan is placed in brackets, e.g., ངག་དབང་ལགས་ལྷ་སར་བཞུགས་མེད་དུས་ང་ཚོ་ལྷ་སར་ཡོད། We were in Lhasa when Ngawang wasn't *there* [in Lhasa].

c.) Additional information that is implied by the various Tibetan verb-endings, e.g.,
ཇ་འདི་ཚ་པོ་འདུག This tea is hot. **[having tasted the tea]**;
ཇ་འདི་ཚ་པོ་ཡོད། This tea is hot. **[which I made, bought, etc.]**;
ཉི་མས་ཁོང་ལ་རོགས་པ་ཞེ་དྲགས་བྱས་བཞག Nyima helped him a lot. **[I was told by Nyima's friend.]**

d.) In the section headings, brackets are used to indicate the English translation, e.g., The construction ...ཟེར་ན་གང་འདྲ་ཟེར་ལབ་དགོས་རེད་ [How do you say .../ How would one say...?]; or structural equivalent, e.g., The construction: (མ་ + MVS + གོང་ལ་/ སྔོན་ལ་) [before + Verb].

* Additional information concerning some aspect of interest covered in the lesson.

Bold Font:

a.) Bold font in Tibetan sentences is used to emphasize the focal point of the introduced construction, e.g., **ཁོང་གི་**མཚན་ཀ་རེ་རེད།.

b.) Bold font in English sentences corresponds as closely as possible to the bold font used in the Tibetan sentences, e.g., **ཁོང་གི་**མིང་ཉི་མ་རེད། **His** name is Nyima.

c.) Bold font in the analysis sections indicates the same as above, or some important aspect of the explanation.

Tibetan words within a ( ):

a.) When the formula of a construction is being introduced, e.g., (མ་ + MVS + གོང་ལ་/ སྔོན་ལ་).

b.) The English pronoun is essential, but the Tibetan is optional, e.g., (ཁྱེད་རང་) ག་པར་ག་པར་ཕེབས་པས། 'Where did you go?'

c.) In the analysis section, parentheses are sometimes used to distinguish certain parts of a sentence from another for explanation purposes, e.g., (**ཁོང་ལ་**) དངུལ་མང་པོ་འདུག 'He has a lot of money.'

English words within a ( ):

Grammatical categories; e.g., (attestative), (simple past), etc.

MVS: Main Verb Stem

These are the key verbs within a sentence, e.g., (ཟ་/ བྱེད་/ བཟོ་/ བྱས་). These verbs are in their past, present or future form according to the structure.

MVI: Main Verb Infinitive Form
These are the key verbs within a sentence. The infinitive form of the verb is always followed by the particle པ་ or བ་, e.g., (བྱས་པ་/ བྱེད་པ་/ བཟོས་པ་/ ཟས་པ་). These verbs are in their past, present or future form according to the structure.

AV: Auxiliary Verb
These verbs, (ཡིན་/ རེད་/ ཡོད་/ འདུག་/ བྱུང་/ སོང་), can be used as either an auxiliary verb or a main verb depending upon their usage within a sentence.

sing.	Singular	pl.	Plural
(h.)	Honorific	(nh.)	Non-honorific

Tibetan words with /:

a.) When placed between two or more verbs or conjugations it means *'and'* e.g., ཡིན་/ རེད་, ཡིན་ *and* རེད་.

b.) When placed between words, verbs, conjugations or structures this symbol means *'or'*, e.g., གི་འདུག་/ གི་ཡོད་པ་རེད་ གོང་ལ་/ སྔོན་ལ་ ཡིན་/ མིན་.

English words with /:

a.) When placed between two different verb forms it indicates that either form is appropriate, e.g., They ***study/ are studying*** Tibetan.

b.) When placed between words, it indicates that a choice of more than one word is appropriate to translate the sentence, e.g., 'Are the students well ***disciplined/ mannered***?'

c.) This symbol is used to mean *'or'*, e.g., even though it is the ***mother/ father*** who is talking...'

~ vowel sound is lengthened in colloquial Tibetan; e.g., ངར་ = [ང~], ngaaa.

-ར་/-འི: ར་/ འི་ is attached to the end of the previous syllable.

Key to Linguistic Terms

Attestative:

first-hand knowledge of an incident; an eye-witness account of an event. Such statements are marked by the verbs ཡོད་/ འདུག་, the conjugation གི་འདུག་ and the verb-ending སོང་.

Copula verb:

a verb which links nouns or pronouns; it is used in statements concerned with the *identity* or *quality* of something. An example of identity; this *is* a book. In this sentence 'is' identifies 'this' as being 'a book'. An example of quality; the sky *is* blue. In this sentence 'is' identifies the quality of the 'sky' as being 'blue'.

Emphatic:

the personal perspective which places significance on a personal aspect of intimacy or association between the speaker or the addressee and the object of conversation, e.g., ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས། Is *your* father well?

Non-emphatic:

the impersonal perspective which places significance on the subjective aspect of the statement or question, e.g., ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་རེད་པས། Is your **father well**?

End Point Verbs/ Telic Verbs:

an action that has a completed state, e.g., once one is in an upright position the act of standing is completed and no more movement is involved. Some examples of end point verbs are: ཉལ་ 'sleep', བསྡད་ 'sit' and ལང་ 'stand'.

Events of Speech:

any clause which is tenseless, like English infinitival forms and gerunds, e.g., ང་ཉོ་ཆ་བརྒྱབ་གར་ཕྱིན་པ་ཡིན། I went **shopping**. (ཉོ་ཆ་བརྒྱབ་གར་... 'to shop- infinitival / for shopping- gerund').

Factive:

a statement which is concerned with a particular fact, either personally known or generally known by all. Such a statement does not carry any implication of the speaker's evidential source. e.g., དེ་དེབ་རེད། **That** is a book **[beside you]**.

Gnomic:

a brief expression or saying concerning a general truth, principle or rule of conduct. The gnomic verb ཡོད་པ་རེད་ and conjugation གི་ཡོད་པ་རེད་ are used when the statement is concerned with a topic that is common knowledge to all, a general truth, or an actual situation believed by everyone to be the case. e.g., བོད་ལ་གཡག་ཡོད་པ་རེད། There are yaks in Tibet.

Identification:

names of people, places, things, professions, and ethnic or cultural affiliations.

Personal Association:

a personal relationship or experience that exists between the speaker and the object (a person, event, or the object of conversation). The emphasis is on some point of intimacy, e.g., ༡༩༦༩ ལ་ང་རྒྱ་གར་ལ་ཡོང་དུས་ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་ཡིན། When I came to India in 1969 *you were young*. **[I know this, we lived in the same apartment.]**

Impersonal Association:

lack of any personal relationship or experience between the speaker and the object. The emphasis is on the fact or information, e.g., ༡༩༦༩ ལ་ང་རྒྱ་གར་ལ་ཡོང་དུས་ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་རེད། When I came to India in 1969 **you were young**.

Reportative:

information that has been acquired from a second-hand source. Externally acquired information may be obtained from a **person**, books, newspapers, television and other media, e.g., ཁོང་བོད་ལ་ཕྱིན་འདུག / བཞག He went to Tibet. **[I found that out from his friend.]**

Simple Present Tense:

in this text the term *simple present* is used to mean:

1. a habitual action, e.g., *We sit here every evening.*
2. facts that remain the same for a long period of time, e.g., *I live in Tibet.*
3. feelings, e.g., *I like, I want*
4. thoughts, e.g., *I think, I know*

Temporal adverbs:

this term is interchangeable with the term *adverbs of time*, e.g., ཁ་སང་ 'yesterday', ལོ་གཅིག་གི་སྔོན་ལ་ 'a year ago', ཆུ་ཚོད་ལྔ་པར་ 'at five o'clock', etc.

Tense-based verbs:

particular verb forms that express only one specific period of time, e.g., made (past), make (present), will make (future).

Time-based verbs:

verb forms which do not express a specific period of time by themselves, but are subject to adverbs of time or the context of the conversation. e.g., ང་ཤིང་ཏོག་ཟ་བཞི་ཡོད། 'I am eating fruit.' 'I eat fruit.' 'I used to eat fruit.'

Phonetic Introduction

The Tibetan Syllabic Letters

I. The letters

The term 'alphabet' is used for a system of letters which represents each distinctive sound in a particular language. The English alphabet, for example, uses separate symbols to represent various distinct consonant and vowel sounds (the letters 'p' and 't', for example represent the sounds [p] and [t] whereas, 'e' and 'u' may represent sounds such as [e as in, bed] and [^ as in, umbrella]). The Tibetan system of writing, however, has no letters which represent distinct consonant sounds. There are letters which represent syllabic sounds like [pa] and [ta], but none which represent consonant sounds like [p] or [t]. Thus one could say that every Tibetan letter represents a consonant which posseses an inherent ཨ་ [ā] sound. According to Tibetan grammar, a consonant that does not carry the sound ཨ་ [ā], is lifeless (སྲོག་མེད་). From this point of view the Tibetan alphabet could also be considered syllabic.

The Tibetan alphabet consists of thirty letters called ཀཱ་ལི་/ གསལ་བྱེད་སུམ་ཅུ་. Each syllabic letter has an inherent pitch or tone quality. The tone quality of the simple syllabic letters is either 'high' or 'low'. Fourteen of the thirty syllabic letters represent syllables which have a high inherent tone and the remaining letters represent syllables with a low inherent tone. This is explained in section VIII, page LI. The thirty Tibetan syllabic letters and their phonetic values are given in the chart below. In the phonetic transcription, *a line above the consonant* represents the fact that the syllable has a *high inherent tone*, and *an underline* represents *a low tone*. The symbol 'ś' is used for the sound [sh]; 'ñ' is used for the sound [ny].

Chart 1

The 30 letters in their traditional order གསལ་བྱེད་སུམ་ཅུ་

ཀ་	k̄a	ཁ་	k̄h̄ā	ག་	k̲h̲a	ང་	n̲g̲a
ཅ་	c̄h̄ā	ཆ་	c̄h̄h̄ā	ཇ་	c̲h̲h̲a	ཉ་	ñ̲a
ཏ་	t̄a	ཐ་	t̄h̄ā	ད་	t̲h̲a	ན་	n̲a
པ་	p̄a	ཕ་	p̄h̄ā	བ་	p̲h̲a	མ་	m̲a
ཙ་	t̄s̄a	ཚ་	t̄s̄h̄ā	ཛ་	t̲s̲h̲a	ཝ་	w̲a
ཞ་	ś̲a	ཟ་	s̲a	འ་	a̲	ཡ་	y̲a
ར་	r̲a	ལ་	l̲a	ཤ་	ś̄a	ས་	s̄a
ཧ་	h̄a	ཨ་	ā				

There are six other letters known as the *six 'reversed' letters* ལོག་ཡིག་དྲུག་. These letters are primarily used to capture the sounds of Sanskrit and foreign words that have been incorporated into the Tibetan language: ཊ་ ཋ་ ཌ་ ཎ་ ཥ་ ཀྵ.

Note that 28 of the 30 letters represent syllables which begin with consonant sounds. Only ཨ་ [ā] and འ་ [a] represent sounds which have no consonantal quality. These two letters represent basic vowels which only differ in inherent *tone quality*: the former has a high tone and the latter a low tone. The letter འ་ [a], because of its similarity to ཨ་ [ā], is sometimes termed 'little-ā' (ཨ་ཆུང་). The letter ཨ་ represents a vowel sound in isolation, while all of the other letters (except འ་) represent syllables which possess a consonant-vowel-and-tone quality.

According to Tibetan grammar ཨཱ་ལི་ / དབྱངས་བཞི་, the four vowels are: [ཨི་], [ཨུ་], [ཨེ་] and [ཨོ་]. These sounds are represented by the symbols [ི], [ུ], [ེ], and [ོ]. The inherent ཨ་, found in all the letters of the alphabet, is also categorized as a vowel by some Tibetan grammarians.

Chart 2

The four vowel symbols དབྱངས་བཞིའི་རྟགས་

Symbol			Name
ི	khighu	—	གི་གུ་
ུ	śabgyu	—	ཞབས་ཀྱུ་
ེ	dengpo	—	འགྲེང་པོ་
ོ	naro	—	ན་རོ་

A letter acquires a distinctive vowel sound when one of the above symbols is added. These symbols cancel the inherent ཨ་ of the letter, and *replace* it with one of the other vowel qualities. In the following chart, note that only the first letter, which carries no additional vowel marker, retains the inherent ཨ་ sound. The other letters acquire the sounds [ཨི་], [ཨུ་], [ཨེ་] and [ཨོ་], which are marked by [ི] khighu, [ུ] śabgyu, [ེ] dengpo and [ོ] naro respectively.

Chart 3

Vowel sounds དབྱངས་ཀྱི་སྐད་གདངས་

Vowel		Sound
ཨ་	=	[a]; e.g. father, cart
ཨི་	=	[i]; e.g. eat, eagle
ཨུ་	=	[u]; e.g. shoot, boot
ཨེ་	=	[e]; e.g. day, way, play
ཨོ་	=	[o]; e.g. orange, orphan

II. Places and manner of articulation

According to Tibetan grammar the articulation of Tibetan letters originates from eight places. They are ཁོག་པ་ stomach, མགྲིན་པ་ glottis, རྐན་ palate, ལྕེ་ tongue, སྣ་ nose, སྤྱི་བོ་ top of the head, སོ་ teeth, and མཆུ་ lips. The letters which originate from the མགྲིན་པ་ glottis (glottal), སྣ་ nose (nasal) and སྤྱི་བོ་ the top of the head are considered to have hard sounds. The letters which originate from the ཁོག་པ་ stomach, རྐན་ palate (palatal), ལྕེ་ tongue and སོ་ teeth (dental) are considered to have lighter / soft sounds. The tongue is the main instrument in forming sounds and the palate is the place where most sounds are formed.

When reading about the following points of articulation, please refer to the diagram below. A sound in the མགྲིན་པ་ glottis is made by the subtle opening or shutting of the space at the upper end of the wind pipe between the vocal cords. The Tibetan term རྐན་ includes, according to English, three distinct places of articulation in the palatal area. The *Alveolar ridge* is just behind the upper front teeth. Sounds formed there are produced by placing the tip of the tongue on or near this region. *Palate* is the hard portion of the roof of the mouth. Sounds formed there are produced by placing the middle of the tongue near this region, these sounds are called *palatal*. *Velum* is the soft portion of the roof of the mouth behind the hard palate. Sounds formed there are produced by placing the back of the tongue near the soft palate, these sounds are called *velar*. སོ་, dental sounds are produced by placing the tip of the tongue on or just behind the upper front teeth. མཆུ་, labial sounds are produced by bringing both lips close together. Both the nose and the tongue are important instruments in the formation of proper sounds. The tongue ལྕེ་ is divided into three sections; tip (རྩེ་), middle (དབུས་), and root (རྩ་). When a nasal སྣ་ sound is produced the velum is raised against the back of the throat, allowing no air to escape through the nasal passages.

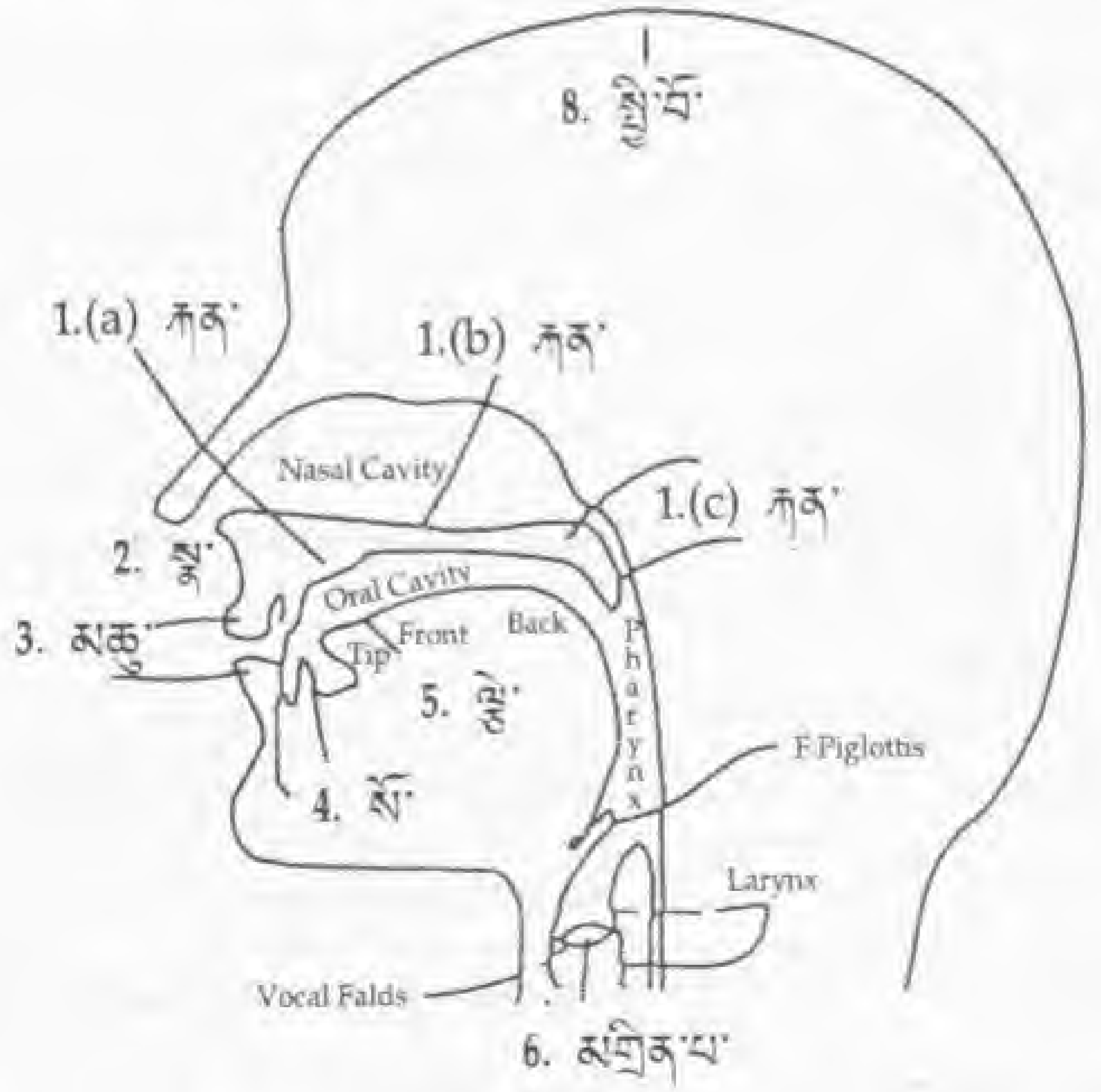

1. (a) Alveolar — རྐན་ (b) Palatal — རྐན་ (c) Velar — རྐན་ 2. Nose — སྣ་
3. Labial — མཆུ་ 4. Dental — སོ་ 5. Tongue — ལྕེ་ 6. Glottal — མགྲིན་པ་
7. Stomach — ཁོག་པ་ 8. Top of the head — སྤྱི་བོ་

Chart 4 explains the various places of Tibetan articulation:

Chart 4

ཡི་གེའི་སྐྱེ་གནས་ Places of Consonantal Articulation					
སྐྱེ་གནས་	བྱེད་པ་	གསལ་བྱེད་ཀྱི་སྒྲ་འབྱིན་ཚུལ་			
		དམ་པ་	སྡོད་པ་	ཤིན་ཏུ་སྡོད་པ་	ཆེས་ཤིན་ཏུ་སྡོད་པ་
(1) མགྲིན་པ་	ལྕེའི་རྩ་བ་ (ཨ་ལ་ད་དང་མགྲིན་པ་སྦྱར་)	ཀ་	ཁ་	ག་	ང་ཧ་ (ད་ལ་སྐྱོད་ཞན་པ་) ཨ་
(2) རྐན་	ལྕེའི་རྩེ་མོ་དང་ཉེ་བ་	ཅ་	ཆ་	ཇ་	ཉ་
(3) སོ་	ལྕེའི་རྩེ་མོ་	ཏ་	ཐ་	ད་	ན་ལ་ (ལ་ལ་སྐྱོད་ཞན་པ་)
(4) མཆུ་	མཆུ་སྦྱར་ཞིང་བཙུམ་པ་	པ་	ཕ་	བ་	མ་
(5) སོ་དང་རྐན་	ལྕེ་རྩེ་དང་ཤིན་ཏུ་ཉེ་བ་ (ཟ་ལ་སྐྱོད་པའི་བྱེད་པ་)	ཙ་	ཚ་	ཛ་ ཟ་	
(6) མཆུ་	མཆུ་ཙུང་ཟད་སྦྱོར་ལ་ཁད་དུ་ཉེ་བའི་མགྲིན་པ་			ཝ་	
(7) རྐན་	ལྕེའི་རྩེ་མོ་དང་མཆོག་ཏུ་ཉེ་བ་			ཞ་	
(8) མགྲིན་པ་	ལྕེ་དང་ཉེ་བ་			འ་	
(9) རྐན་	ལྕེའི་རྐེད་པར་ཙུང་ཟད་ཉེ་བ་			ཡ་	
(10) སྤྱི་བོ་	ལྕེའི་རྩེ་མོ་རྐན་དང་ཙུང་ཟད་ཕྲད་པ་				ར་
(11) རྐན་	ལྕེའི་རྩེ་དང་ཤིན་ཏུ་ཉེ་ཞིང་དམ་པ་			ཤ་	
(12) སོ་དང་རྐན་	ལྕེའི་རྩེ་དང་ཤིན་ཏུ་ཉེ་ཞིང་དམ་པ་			ས་	

དབྱངས་ཀྱི་སྒྲ་འབྱིན་ཚུལ་ Places of Vowel Articulation		
དབྱངས་	སྐྱེ་གནས་	བྱེད་པ་
ཨི་	མགྲིན་པ་	སྤྱི་བོའི་ཆ་ནས་བཀུག་ཅིང་ཙུང་ཟད་དོག་པོ་
ཨུ་	མགྲིན་པ་དང་མཆུ་	མཆུ་མ་རིག་ཙམ་དུ་ཟུམ་པས་འཕང་སྐད་དེ་ཙུང་ཟད་དོག་པོ་
ཨེ་	མགྲིན་པ་	སྤྱི་བོའི་ཆ་དང་ཙུང་ཟད་འདྲེས་པས་གྱེན་དུ་བསྒྲེང་སྟེ་ཡངས་པ་
ཨོ་	མགྲིན་པ་དང་མཆུ་	མ་མཆུ་གྱེན་དུ་བཏེགས་པ་ཟུར་འཕང་བསྐོང་དེ་ཡངས་པ་

The following is an English expanded description of Chart 4:

1. Syllables: ཀ་ ka ཁ་ kha ག་ kha ང་ nga

Root: མགྲིན་པ་ Glottis

Action: The back of the tongue is against the soft palate.

The pronunciation of ང་ differs as it is nasalized, first the back of the tongue is raised obstructing the oral cavity and then it is released.

Syllables: ཨ་ a ཧ་ ha

Root: མགྲིན་པ་ Glottis

Action: (a) ཨ་ — A high pitched unaspirated sound formed in the glottis. The air stream is first stopped and then released.

(b) ཧ་ — A high pitched aspirated sound is formed in the glottis. The air stream is first released and then stopped.

2. Syllables: ཅ་ cha ཆ་ chha ཇ་ chha ཉ་ ña

Root: རྐན་ Palatal (hard palate)

Action: (a) ཅ་ ཆ་ ཇ་ — The surface of the tongue (just behind the tip) is against the hard palate.

(b) ཉ་ — The middle of the tongue touches the hard palate, it obstructs the oral cavity before it is released producing a nasal sound.

3. Syllables: ཏ་ ta ཐ་ tha ད་ tha ན་ na

Root: རྐན་ Alveolar / སོ་ Dental

Action: In the case of ཏ་, ཐ་ and ན་ the surface of the tongue (just behind the tip) is in contact with the ridge of the upper teeth, with ད་ it touches the back of the teeth. The pronunciation of ན་ is nasalized.

Syllable: ལ་ la

Root: རྐན་ Alveolar / སོ་ Dental

Action: The surface of the tongue (just behind the tip) slightly curls and articulates against the alveolar ridge.

4. Syllables: པ་ pa ཕ་ pha བ་ pha མ་ ma

Root: མཆུ་ Labial

Action: The upper lip articulates against the lower lip and the flow of air is stopped momentarily. བ་ has a low pitch which vibrates in the glottis. མ་ is slightly nasalized.

5. Syllables: ཙ་ tsa ཚ་ tsha ཛ་ tsha

Root: རྐན་ Alveolar

Action: The surface of the tongue (just behind the tip) is in contact with the ridge of the upper teeth.

Syllable: ཟ་ sa

Root: སོ་ Dental

Action: There is a slight gap between the front surface of the tongue and the ridge of the upper teeth. The air which escapes through this opening is so small that friction is produced (similar to a slight whistling sound). ཟ་ is low pitched which originates in the glottis.

6. Syllable: ཝ་ <u>w</u>a
   Root: མཆུ་ Labial
   Action: The lips are first rounded and then open. The vocal tract is semi-closed.

7. Syllable: ཞ་ <u>ś</u>a
   Root: ཀན་ Palatal
   Action: There is a slight gap between the middle surface of the tongue and the hard palate. The air which escapes through this opening is so small that friction is produced (similar to a slight whistling sound). The tongue is slightly lowered and a low pitch which vibrates in the glottis is produced.

8. Syllable: འ་ <u>a</u>
   Root: མགྲིན་པ་ Glottis
   Action: The mouth is opened before producing a low pitched aspirated sound. This sound originates from the glottis.

9. Syllable: ཡ་ <u>y</u>a
   Root: ཀན་ Palatal
   Action: The middle of the tongue moves towards the hard palate causing the vocal tract to become semi-close. This sound originates in the glottis.

10. Syllable: ར་ <u>r</u>a
    Root: ཀན་ Palatal (hard palate) / [སྤྱི་བོ་ A vibration felt at the top of the head]
    Action: The surface of the tongue (just behind the tip) moves towards the hard palate region, but does not touch it. A very slight and delicate vibration is produced, not a strong trill.

11. Syllable: ཤ་ ś̄a
    Root: ཀན་ Palatal
    Action: There is a slight gap between the middle surface of the tongue and the hard palate. The air which escapes through the opening is so small that friction is produced (similar to a slight whistling sound). The tongue is slightly raised and a high pitch is produced. The mouth opens as one finishes pronouncing this letter.

12. Syllable: ས་ s̄a
    Root: སོ་ Dental
    Action: There is a slight gap between the front surface of the tongue and the ridge of the upper teeth. The air which escapes through this opening is so small that friction is produced (similar to a slight whistling sound). ས་ is high pitched.

The pronunciation of the four vowels:

Vowel: ཨི་ [i]
Root: མགྲིན་པ་ Glottis
Action: The sound is formed in the glottis. The middle of the tongue rises momentarily towards the soft palate. When ཨ་ is pronounced the mouth is opened wide, whereas with ཨི་ the mouth expands slightly, as if starting to smile.

Vowel: ཨུ་ [u]
Root: མཆུ་ Labial
Action: This is a deep glottal sound which is articulated with rounded lips. A slight stream of air is emitted from the vocal cords.

Vowel: ཨེ་ [e]
Root: མགྲིན་པ་ Glottis
Action: The sound is formed in the glottis. The back of the tongue rises momentarily towards the soft palate. While pronouncing ཨི་ the mouth expands slightly, however when pronouncing ཨེ་ the mouth stretches slightly further as if one were smiling.

Vowel: ཨོ་ [o]
Root: མཆུ་ Labial
Action: This is a deep glottal sound which is articulated with rounded lips. The vowel ཨུ་ is articulated with lips that are held slightly closer together, while the vowel ཨོ་ is articulated with lips that are slightly more opened and rounded.

III. Phonetic Qualities of the Tibetan Letters According to English Phonology

Chart 5

PHONETIC QUALITY	ROOT	HIGH TONE		LOW TONE	
		unaspirated	aspirated	aspirated	unaspirated
STOPS & NASALS	Velar	ཀ་ k̄a	ཁ་ k̄h̄a	ག་ k̲h̲a	ང་ n̲g̲a
	Palatal	ཅ་ c̄h̄a	ཆ་ c̄h̄h̄a	ཇ་ c̲h̲h̲a	ཉ་ ñ̲a
	Alveolar/Dental	ཏ་ t̄a	ཐ་ t̄h̄a	ད་ t̲h̲a	ན་ n̲a
	Labial	པ་ p̄a	ཕ་ p̄h̄a	བ་ p̲h̲a	མ་ m̲a
AFFRICATES	Alveolar	ཙ་ t̄s̄a	ཚ་ t̄s̄h̄a	ཛ་ t̲s̲h̲a	
FRICATIVES	Dental		ས་ s̄a	ཟ་ s̲a	
	Palatal		ཤ་ ś̄a	ཞ་ ś̲a	
	Glottal		ཧ་ h̄a		
GLIDES	Palatal			ཡ་ y̲a	
	Labial			ཝ་ w̲a	
LIQUID	Alveolar/Dental			ལ་ l̲a	
TRILL	Palatal Vibration			ར་ r̲a	
VOWELS	Glottal	ཨ་ ā		འ་ a̲	

Notes:
1. Stop: Blockage of the airstream in the oral cavity.
2. Nasal: The oral cavity is completely obstructed and the velum (soft palate) is raised against the back of the throat, no air can escape through the nasal passages.
3. Affricate: The airstream is stopped and then released slightly so that friction is produced. (Stop + fricative)
4. Fricative: A nearly complete stoppage of the airstream. The opening through which the air escapes is so small that friction is produced.
5. Glide: Semi-closed vocal tract (any less constriction would produce a vowel sound).
6. Trill: Sound produced by rapid vibration of the articulator resulting from air passing quickly over it.
7. Liquid: An obstruction is formed by the articulators, but it is not narrow enough to stop the airflow or to cause friction.

The above definitions of phonetic qualities are based on the Sixth Edition of Language Files, Materials for an Introduction to Language & Linguistics, Department of Linguistics, The Ohio State University.

IV. Pronunciation: Practice Drill

The following exercises should be practised with the cassette tape:

(1) Pronounce the following groups of letters. They may sound similar in the beginning. Practice them until you are sure of the sound differences.

1.	ཀ་	ཁ་	ག་	6.	ཞ་	ཤ་	
2.	ཅ་	ཆ་	ཇ་	7.	ཟ་	ས་	
3.	ཏ་	ཐ་	ད་	8.	འ་	ཧ་	ཨ་
4.	པ་	ཕ་	བ་	9.	ར་	ལ་	
5.	ཙ་	ཚ་	ཛ་	10.	ང་	ཉ་	ན་

(2) Read the following letters out loud. First read the rows and then the columns.

ཀ་	ཁ་	ཏ་	ག་	མ་	ད་
ང་	ལ་	ཉ་	ས་	ཡ་	ཐ་
ཇ་	ས་	པ་	འ་	ཏ་	བ་
ཛ་	ཅ་	ར་	ཤ་	ན་	ཕ་
ཨ་	ཟ་	ཙ་	ཞ་	ཆ་	ཚ་

(3) Read the following 30 letters with vowels:

ཀི་	ཀུ་	ཀེ་	ཀོ་	ཁི་	ཁུ་	ཁེ་	ཁོ་	གི་	གུ་	གེ་	གོ་
ངི་	ངུ་	ངེ་	ངོ་	ཅི་	ཅུ་	ཅེ་	ཅོ་	ཆི་	ཆུ་	ཆེ་	ཆོ་

ཇི་	ཇུ་	ཇེ་	ཇོ་	ཉི་	ཉུ་	ཉེ་	ཉོ་	ཏི་	ཏུ་	ཏེ་	ཏོ་
ཐི་	ཐུ་	ཐེ་	ཐོ་	དི་	དུ་	དེ་	དོ་	ནི་	ནུ་	ནེ་	ནོ་
པི་	པུ་	པེ་	པོ་	ཕི་	ཕུ་	ཕེ་	ཕོ་	བི་	བུ་	བེ་	བོ་
མི་	མུ་	མེ་	མོ་	ཙི་	ཙུ་	ཙེ་	ཙོ་	ཚི་	ཚུ་	ཚེ་	ཚོ་
ཛི་	ཛུ་	ཛེ་	ཛོ་	ཝི་	ཝུ་	ཝེ་	ཝོ་	ཞི་	ཞུ་	ཞེ་	ཞོ་
ཟི་	ཟུ་	ཟེ་	ཟོ་	འི་	འུ་	འེ་	འོ་	ཡི་	ཡུ་	ཡེ་	ཡོ་
རི་	རུ་	རེ་	རོ་	ལི་	ལུ་	ལེ་	ལོ་	ཤི་	ཤུ་	ཤེ་	ཤོ་
སི་	སུ་	སེ་	སོ་	ཧི་	ཧུ་	ཧེ་	ཧོ་	ཨི་	ཨུ་	ཨེ་	ཨོ་

(4) Read the following words:

ཀ་ཁ་	ཕ་མ་	མི་	ང་ཚོ་	སུ་	ཤ་	རི་	ང་	སོ་	ས་ཆ་
alphabet	parents	person	we	who	meat	hill	I	teeth	place
ཨ་མ་	ཆུ་	ཞོ་	འོ་མ་	ན་ཚ་	མོ་	ཁོ་	ཤུ་གུ་	མི་ཚེ་	ཉ་ཤ་
mother	water	curd	milk	sickness	she	he	paper	life	fish (meat)

V. The Seven Elements of Tibetan Word Formation

Chart 6 shows how Tibetan letters can be combined to make a word. The particular placing of these letters is referred to as ***elements***. There may be as many as seven elements in a complex word, however, simple words may use only one or two.

Chart 6

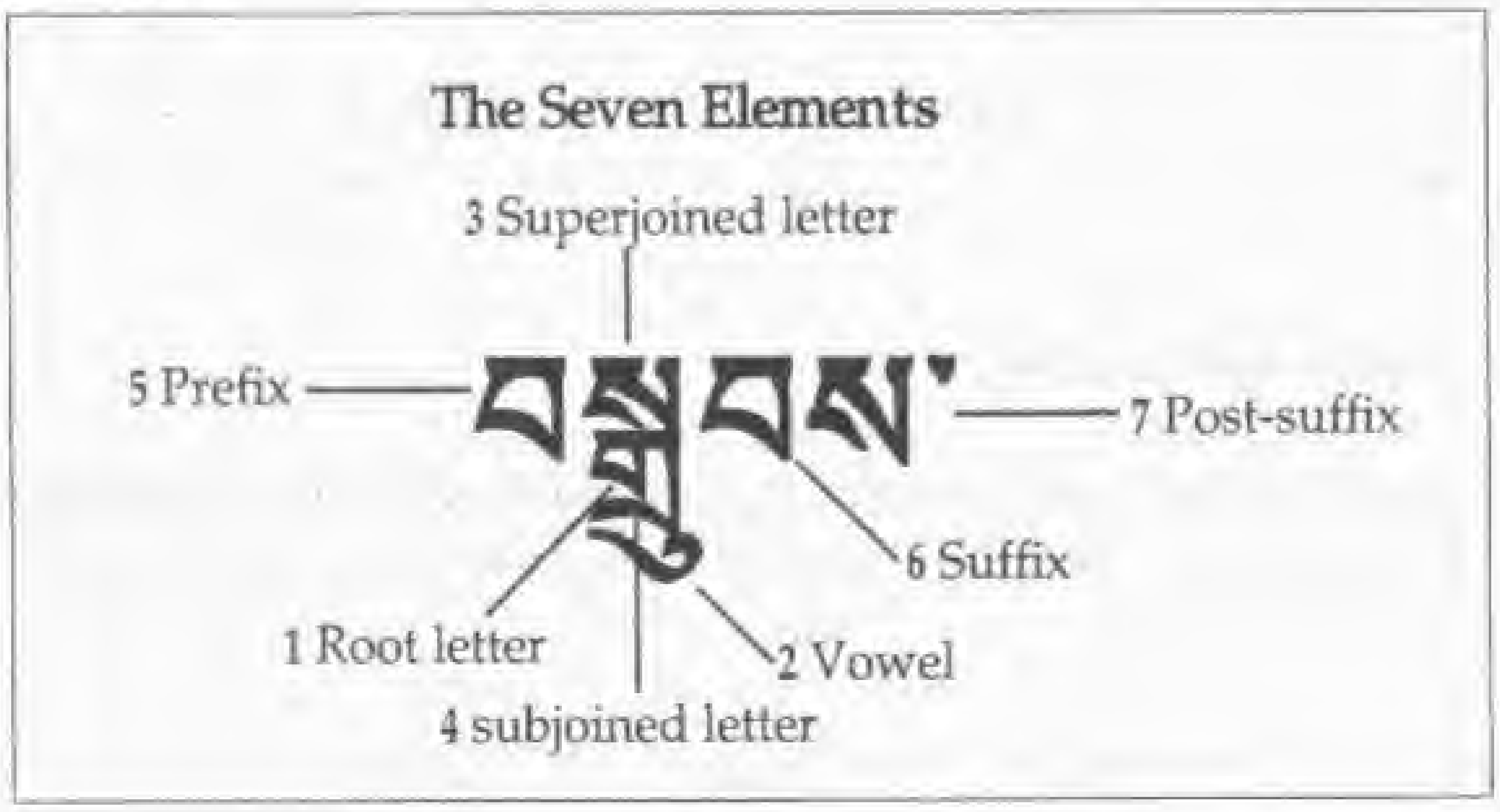

(1) **Root Letter:** All the basic syllables, from ཀ་ (k̄a) to ཨ་ (ā), can occur as root letters.

(2) **Vowel:** There are four vowel signs, they are written above or below the root letter:

1.	ི	གི་གུ་	khighu	—	ཀི་	ཁི་	གི་	-----
2.	ུ	ཞབས་ཀྱུ་	śabgyu	—	ཀུ་	ཁུ་	གུ་	-----
3.	ེ	འགྲེང་བུ་	dengpo	—	ཀེ་	ཁེ་	གེ་	-----
4.	ོ	ན་རོ་	naro	—	ཀོ་	ཁོ་	གོ་	-----

(3) **Superjoined:** There are three superjoined letters, ར་, ལ་, and ས་. They are superjoined in the following cases, respectively:

1. ར་ = ར — རྐ་ རྒ་ རྔ་ རྗ་ རྙ་ རྟ་ རྡ་ རྣ་ རྦ་ རྨ་ རྩ་ རྫ་
2. ལ་ = ལ — ལྐ་ ལྒ་ ལྔ་ ལྕ་ ལྗ་ ལྟ་ ལྡ་ ལྤ་ ལྦ་ ལྷ་
3. ས་ = ས — སྐ་ སྒ་ སྔ་ སྙ་ སྟ་ སྡ་ སྣ་ སྤ་ སྦ་ སྨ་ སྩ་

(4) **Subjoined:** There are four subjoined letters, ཡ་, ར་, ལ་, and ཝ. They are subjoined in the following cases, respectively:

1. ཡ་ = ྱ — ཀྱ་ ཁྱ་ གྱ་ པྱ་ ཕྱ་ བྱ་ མྱ་
2. ར་ = ྲ — ཀྲ་ ཁྲ་ གྲ་ ཏྲ་ ཐྲ་ དྲ་ ནྲ་ པྲ་ ཕྲ་ བྲ་ མྲ་ སྲ་ ཧྲ་
3. ལ་ = ླ — ཀླ་ གླ་ བླ་ ཟླ་ སླ་ རླ་
4. ཝ་ = ྭ — ཀྭ་ ཁྭ་ གྭ་ ཉྭ་ དྭ་ ཙྭ་ ཚྭ་ ཞྭ་ ཟྭ་ རྭ་ ལྭ་ ཤྭ་ ཧྭ་

(5) **Prefix:** There are five letters that can occur as prefixes:
ག་ ད་ བ་ མ་ འ་ — e.g. གཅིག་ དཀར་ བཞི་ -----.

(6) **Suffix:** There are ten letters that can occur as suffixes:
ག་ ང་ ད་ ན་ བ་ མ་ འ་ ར་ ལ་ ས་ — e.g. གཅིག་ ནང་ རས་ -----.

(7) **Post-suffix:** There are two letters that can occur after the suffix, as post-suffixes:
ད་ ས་ — e.g. བསྒྱུརད་ ལགས་ ལངས་ -----.

A. How to Identify the Root Letter

1. A word that consists of a single letter: as in (a) below, that single letter is the root letter. A word that consists of two single letters: as in (b) below, each of those letters is a root letter:

a.)	ང་	ཉ་	ཤ་	ཆ་	ཡ་
	I	fish	meat	pair	single
	ས་	ཇ་	ཁ་	ཕ་	མ་
	soil	tea	mouth	father	mother

b.)

ཀ་ཁ་	ཉ་པ་	ཉ་ཤ་	ཨ་མ་	ཕ་མ་
alphabet	fisherman	fish (meat)	mother	parents
ས་ཆ་	ཕ་ཡ་			
place	stepfather			

2. A word that consists of two letters in one syllable: the first letter is always the root letter:

ཁབ་	བལ་	མར་	ཉན་	ལན་
needle	wool	butter	listen	message/answer
ལག་པ་	ནང་པ་	ཁང་པ་		
hand	Buddhist	house		

3. A word that consists of three letters: if the last letter is a suffix (*except* ས་ when preceeded by ག་ང་བ་ or མ་), then the middle letter is always the root letter:

a.)

བཀག་	བཏང་	བཤད་	གདན་	བཏབ་
stop	send	say	carpet	plant
གནམ་	དགའ་	གསར་པ་	གསལ་པོ་	གཡས་
sky	like	new	clear	right

b.) If the last letter is ས་ and the middle letters are ག་ང་བ་ or མ་, then the first letter is always the root letter:

རགས་	གངས་	ཞབས་	ཁམས་
obtain	snow	feet	Eastern Tibetan

4. A word that consists of four letters: the second letter is always the root letter:

གདངས་	མཚམས་མཚམས་ལ་	བསགས་	དབྱངས་
tone	sometimes	earn	vowel

5. A letter combined with a vowel, except for འི་ and འེ་, is always the root letter:

མི་	བུ་	དེ་	ཁོ་	བུ་མོ་
people	boy	that	he	girl
གངས་རི་	དེ་ཚོ་	མི་མང་	གཟུགས་པོ་	བཞུགས་
mountain	those	public	body	sit/stay
བདུན་	ཡོད་	ཡིན་	རེད་	
seven	have	to be	to be	

6. A letter which is superjoined is always the root letter:

རྐང་པ་	ལྕགས་	སྐམ་པོ་	ལྔ་	སྤུ་མཆེད་
leg	iron	dry	five	relatives
བསྒྲུབས་	ལྡེ་མིག་	སྐྱུར་མོ་	ལྷ་ས་	རྐུབ་ཀྱག་
accomplish	key	sour	Lhasa	chair

7. A letter which is subjoined is always the root letter:

བྱ་མོ་	གྲང་མོ་	གླང་ཆེན་	སློབ་གྲྭ་	གྲོགས་པོ་	བློ་བཟང་
hen	cold	elephant	school	friend	Losang (name)
དབྱར་ཀ་	ཧྲིལ་པོ་	འགྱུར་	རླུང་འཁོར་	གྲོང་ཁྱེར་	
summer	round	become	fan	city	

B. Change of Pronunciation with Superjoined Letters

མགོ་ཅན་ཡོད་པའི་མིང་གཞིའི་སྒྲ་གདངས་འགྱུར་ཚུལ།

མགོ་ཅན་གསུམ་ནི་ the three superjoined letters are: ར་ ལ་ ས་

These superjoined letters fall under three categories of pronunciation:

a.) those that retain the letter's original sound;
b.) those that acquire a deeper tone;
c.) those that acquire a higher pitch

1. ར་མགོ་ (ར) can be superjoined with *only twelve root letters.*

རྐ་ རྒ་ རྔ་ རྗ་ རྙ་ རྟ་ རྡ་ རྣ་ རྦ་ རྨ་ རྩ་ རྫ་

a.) The letters that retain the root letter's original sound are:

རྐ་ k̄a   རྟ་ t̄a   རྩ་ t̄sa

b.) The following letters acquire a deeper tone and the sound of the root letter changes:

རྒ་ gha   རྗ་ jha   རྡ་ dha   རྦ་ bha   རྫ་ zha

c.) The following letters acquire a higher pitch and become nasalized:

རྔ་ n̄ga   རྙ་ ñ̄a   རྣ་ n̄a   རྨ་ m̄a

2. ལ་མགོ་ (ལ) can be superjoined with *only ten root letters.*

ལྐ་ ལྒ་ ལྔ་ ལྕ་ ལྗ་ ལྟ་ ལྡ་ ལྤ་ ལྷ་ ལྦ་

a.) The letters that retain the root letter's original sound are:

ལྐ་ k̄a   ལྕ་ c̄ha   ལྟ་ t̄a   ལྤ་ p̄a

b.) The following letters acquire a deeper tone and the sound of the root letter changes:

ལྒ་ gha ལྗ་ jha ལྡ་ dha ལྦ་ bha

c.) The following letter acquires a higher pitch and is nasalized:

ལྔ་ n̄ga

d.) The letter ལྷ་ is an exception. When pronouncing this letter the part of the tongue just behind the tip is placed at the back of the alveolar ridge forming a hollow space which creates a slight whistling sound. The letter ལ་ is pronounced with a distinct high pitched ཧ་ sound: ལྷ་ l̄ha

3. ས་མགོ་ (ས) can be superjoined with *only eleven root letters.*

སྐ་ སྒ་ སྔ་ སྙ་ སྟ་ སྡ་ སྣ་ སྤ་ སྦ་ སྨ་ སྩ་

a.) The letters that retain the root letter's original sound are:

སྐ་ k̄a སྟ་ t̄a སྤ་ p̄a སྩ་ t̄sa

b.) The following letters acquire a deeper tone and the sound of the root letter changes:

སྒ་ gha སྡ་ dha སྦ་ bha

c.) The following letters acquire a higher pitch and are nasalized:

སྔ་ n̄ga སྙ་ ñ̄a སྣ་ n̄a སྨ་ m̄a

In summary:

1. The following letters when joined with a superjoined letter always change to a 'deeper' tone:

ག་ ཇ་ ད་ བ་ ཛ་

2. The following letters when joined with a superjoined letter always change to a 'higher' pitch that is nasalized:

ང་ ཉ་ ན་ མ་

C. Change of Pronunciation with Subjoined Letters

འདོགས་ཅན་ཡོད་པའི་མིང་གཞིའི་སྒྲ་གདངས་འགྱུར་ཚུལ།

འདོགས་ཅན་བཞི་ནི་ the four subjoined letters are: ཡ་ ར་ ལ་ ཝ་

1. ཡ་བཏགས་ (ྱ) can only be subjoined to *seven root letters.*

ཀྱ་ ཁྱ་ གྱ་ པྱ་ ཕྱ་ བྱ་ མྱ་

Letters formed with ཡ་བཏགས་ are divided into two groups:

a.) When ཡ་ is subjoined to the letters ཀ་ $\overline{\text{ka}}$ ཁ་ $\overline{\text{kha}}$ ག་ $\underline{\text{kha}}$,
the basic sound of the root letter remains the same, becoming:
ཀྱ་ $\overline{\text{kya}}$ ཁྱ་ $\overline{\text{khya}}$ གྱ་ $\underline{\text{khya}}$

b.) When ཡ་ is subjoined to the letters པ་ $\overline{\text{pa}}$ ཕ་ $\overline{\text{pha}}$ བ་ $\underline{\text{pha}}$ མ་ $\underline{\text{ma}}$,
the sound of the root letter changes. The root letter with the subjoined ྱ takes on the sound of the following letters: ཅ་ $\overline{\text{cha}}$ ཆ་ $\overline{\text{chha}}$ ཇ་ $\underline{\text{chha}}$ ཉ་ $\underline{\text{nya}}$,
becoming: པྱ་ $\overline{\text{cha}}$ ཕྱ་ $\overline{\text{chha}}$ བྱ་ $\underline{\text{chha}}$ མྱ་ $\underline{\text{nya}}$

2. ར་བཏགས་ (ྲ) can only be subjoined to *thirteen root letters*:

ཀྲ་ ཁྲ་ གྲ་ ཏྲ་ ཐྲ་ དྲ་
པྲ་ ཕྲ་ བྲ་ ནྲ སྲ་ མྲ་ ཧྲ་

Letters formed with ར་བཏགས་ are divided into three groups:

a.) When ར་ is subjoined to the letters ཀ་ $\overline{\text{ka}}$ ཏ་ $\overline{\text{ta}}$ པ་ $\overline{\text{pa}}$,

they become $\overline{\textbf{tra}}$: ཀྲ་ $\overline{\text{tra}}$ ཏྲ་ $\overline{\text{tra}}$ པྲ་ $\overline{\text{tra}}$

When ར་ is subjoined to the letters ཁ་ $\overline{\text{kha}}$ ཐ་ $\overline{\text{tha}}$ ཕ་ $\overline{\text{pha}}$,

they become $\overline{\textbf{trha}}$: ཁྲ་ $\overline{\text{trha}}$ ཐྲ་ $\overline{\text{trha}}$ ཕྲ་ $\overline{\text{trha}}$

When ར་ is subjoined to the letters ག་ $\underline{\text{kha}}$ ད་ $\underline{\text{tha}}$ བ་ $\underline{\text{pha}}$,

they become $\underline{\textbf{trha}}$: གྲ་ $\underline{\text{trha}}$ དྲ་ $\underline{\text{trha}}$ བྲ་ $\underline{\text{trha}}$

b.) When ར་ is subjoined to the letters ན་ $\underline{\text{na}}$ མ་ $\underline{\text{ma}}$ ས་ $\overline{\text{sa}}$,
the root letter does not change, the sound remains the same. ར་ is subjoined to these letters solely for the purpose of spelling:

ནྲ $\underline{\text{na}}$ མྲ་ $\underline{\text{ma}}$ སྲ་ $\overline{\text{sa}}$

c.) When ར་ is subjoined to the letter ཧ་ the tongue curls and one pronounces a high pitched half $\underline{\text{ra}}$ sound with a slight whistle: ཧྲ་ $\overline{\text{hra}}$

3. ལ་བཏགས་ (ླ) can only be subjoined to *six root letters*:

ཀླ་ གླ་ བླ་ ཟླ་ རླ་ སླ་

Letters formed with ལ་བཏགས་ are divided into two groups:

a.) When ལ་ is subjoined to the letters ཀ་ k̄a ག་ kha བ་ pha ར་ ra ས་ s̄a, a high pitched ལ་ sound is produced. This sound originates from the back of the throat and is produced by touching the tip of the tongue to the hard palate:

ཀླ་ l̄a གླ་ l̄a བླ་ l̄a རླ་ l̄a སླ་ l̄a

b.) When ལ་ is subjoined to the letter ཟ་, the sound changes completely; neither the root letter ཟ་ nor the subjoined letter ལ་ is pronounced, instead a sound similar to, i.e., ད་ dha is produced: ཟླ་ dha

4. ཝ་བཏགས་ (ྭ) can only be subjoined to *thirteen root letters*:

ཀྭ་ ཁྭ་ གྭ་ ཉྭ་ དྭ་ ཙྭ་ ཚྭ་ ཞྭ་ ཟྭ་ རྭ་ ལྭ་ ཤྭ་ ཧྭ་

ཝ་བཏགས་ never affects the pronunciation of a root letter, however, it is still retained in the spelling of certain words.

D. Change of Pronunciation with the five Prefixes སྔོན་འཇུག་ལྔས་སྒྲ་གདངས་འགྱུར་ཚུལ།

སྔོན་འཇུག་ལྔ་ནི་ the five Prefixes are: ག་ ད་ བ་ མ་ འ་

Letters formed with prefixes fall under three categories of pronunciation:

- a.) those that retain the letter's original sound;
- b.) those that acquire a deeper tone;
- c.) those that acquire a higher pitch

1. གས་འཕུལ་ can only be used as a prefix for *ten letters*:

གཅ གཉ གཏ གད གན གཞ གཟ གཡ གཤ གས

a.) The letters that retain the root letter's original sound are:

གཅ c̄ha གཏ t̄a གཞ sha གཟ s̱a གཤ s̄ha གས s̄a

b.) The following letter acquires a deeper tone and the sound of the root letter changes: གད dha

c.) The following letters acquire a higher pitch and are nasalized:

གཉ n̄a གན n̄a གཡ ȳa

2. དས་འཕུལ་ can only be used as a prefix for *six letters*:

དཀ དག དང དཔ དབ དམ

a.) The letters that retain the root letter's original sound are:

དཀ k̄a དཔ p̄a

b.) The following letter acquires a deeper tone and the sound of the root letter changes:

དག g̱ẖa̱

c.) The following letters acquire a higher pitch and are nasalized:

དང n̄ḡā   དམ m̄ā

d.) The letter བ་ is an exception. When this letter is joined with the prefix ད་, the sound of the letter changes. དབ་ is pronounced as a high pitched ཝ་:

དབ་ w̄ā

3. བས་འཇུག་ can only be used as a prefix for *ten letters*:

བཀ   བག   བཅ   བཏ   བད   བཙ   བཞ   བཟ   བཤ   བས

a.) The letters that retain the root letter's original sound are:

བཀ k̄ā   བཅ c̄h̄ā   བཏ t̄ā   བཙ t̄s̄ā   བཞ s̱ẖa̱   བཟ s̱a̱   བཤ s̄h̄ā   བས s̄ā

b.) The following letters acquire a deeper tone and the sound of the root letter changes:

བག g̱ẖa̱   བད ḏẖa̱

4. མས་འཇུག་ can only be used as a prefix for *eleven letters*:

མཁ   མག   མང   མཆ   མཇ   མཉ   མཐ   མད   མན   མཚ   མཛ

a.) The letters that retain the root letter's original sound are:

མཁ k̄h̄ā   མཆ c̄h̄h̄ā   མཐ t̄h̄ā   མཚ t̄s̄h̄ā

b.) The following letters acquire a deeper tone and the sound of the root letter changes:

མག g̱ẖa̱   མཇ j̱ẖa̱   མད ḏẖa̱   མཛ ẕẖa̱

c.) The following letters acquire a higher pitch and are nasalized:

མང n̄ḡā   མཉ ñ̄ā   མན n̄ā

5. འས་འཇུག་ can only be used as a prefix for *ten letters*:

འཁ   འག   འཆ   འཇ   འཐ   འད   འཕ   འབ   འཚ   འཛ

a.) The letters that retain the root letter's original sound are:

འཁ k̄h̄ā   འཆ c̄h̄h̄ā   འཐ t̄h̄ā   འཕ p̄h̄ā   འཚ t̄s̄h̄ā

b.) The following letters acquire a deeper tone and the sound of the root letter changes:

འག g̱ẖa̱   འཇ j̱ẖa̱   འད ḏẖa̱   འབ ḇẖa̱   འཛ ẕẖa̱

In summary:

1. The following letters when preceded by a prefix always change to a 'deeper' tone:

   ག་ ཇ་ ད་ བ་ ཛ་

2. The following letters when preceded by a prefix always change to a 'higher' pitch that is nasalized:

   ང་ ཉ་ ན་ མ་

E. Change of Pronunciation with the Ten Suffixes རྗེས་འཇུག་གིས་སྒྲ་གདངས་འགྱུར་ཚུལ།

རྗེས་འཇུག་བཅུ་ནི་ the ten Suffixes are: ག་ ང་ ད་ ན་ བ་ མ་ འ་ ར་ ལ་ ས་

Tibetan suffixes are used for the purpose of spelling. Although they are pronounced distinctly when reading a text (e.g., དཀར་པོ་), in colloquial Lhasa dialect the pronunciation of words often change (e.g., དཀ–པོ་). As in English, the pronunciation and the spelling of some words do not follow any particular rhyme or reason, e.g., **kn**ee, **kn**ife, **gn**aw, **wr**ong, bro**chure**, bron**ch**itis, pic**ture**, ar**ch**eology, **ps**ychology, clim**b**, of**t**en, drau**gh**t, etc. the same applies to Tibetan. Students must not only take particular care in learning the correct spelling of words, but they must also learn the proper pronunciation of the various letter combinations. It is impossible to make any specific rules concerning the exact pronunciation of certain letter combinations, because the actual sound of the word is dependent upon a number of conditions; i.e., the prefix, the suffix, the superjoined letters, the subjoined letters, as well as the word that follows.

Students should note that not only do sound changes occur by the use of the various suffixes (i.e., ག་, ང་, etc.), but even within the same suffix group more than one sound change may occur. The following is an attempt to present some of the sound changes:

1. Sound changes produced by the ག་ suffix are divided into two groups:

   a.) When a word consists of one syllable, the ག་ suffix is silent; the vowel ཨ་ carries a slight 'h' sound, which drops slightly in pitch and is drawn out, ཨཱ~, for example:

   པག་ བཅག་ བཀག་

   b.) When the first syllable of the word is modified by a vowel in the second syllable, the ག་ suffix with ཨ་ produces the sound ཨག་, for example:

   ཡག་པོ་ ཁག་པོ་ ནག་པོ་

2. Sound changes produced by the ང་ suffix are divided into two groups:

   a.) When a word consists of one syllable, the ང་ suffix with ཨ་ produces the sound ཨང་. This sound originates from the stomach and is shorter and slightly deeper in pitch than (b) below, for example:

   བཏང་ ལང་ སྣང་

   b.) When the first syllable of the word is modified by a vowel in the second syllable, the vowel ཨ་ carries a slight 'h' sound which is drawn out before the sound of ང་ is produced. The pitch of

ཨ~ང་ is slightly higher than that of ཨང་. This sound originates from the back of the throat and is more nasalized than (a) above, for example:

མང་པོ་ ཐང་པོ་ སྤྱང་པོ་

3. The ད་ and ས་ suffixes produce similar sound changes, so they are grouped together. These sound changes are divided into three groups:

   a.) When a word consists of one syllable, the ད་ and ས་ suffixes cause the root letter to have a sound similar to the English long 'ā', however, it is slightly accentuated and drawn out, ཨད་/ ཨས་. This sound originates from the back of the throat, for example:

   སྐད་ ཟས་ སྤྱད་

   b.) When the first syllable of the word is modified by a consonant in the second syllable, the sound is similar to the English short 'e' (i.e., bed), however, the pitch is slightly higher and drawn out, ཨ~ད་/ ཨ~ས་. A slight vibration occurs at the back of the throat, the sound is nasalized and the second syllable rises very slightly in pitch, for example:

   ལས་ཀ་ ནད་པ་ མཁས་པ་

   c.) When the first syllable of the word is modified by a vowel in the second syllable, the sound is similar to section (a) above, however, the difference is that the long 'ā' sound is slightly drawn out ཨད~/ ཨས~, for example:

   མཁས་པོ་ བསྟོད་པོ་ རྒྱས་པོ་

4. The ན་ suffix is silent causing the root letter to take on a short 'e' sound, similar to the English 'e' in 'enter'. This sound originates from the back of the throat causing the root letter to become higher in pitch, more nasalized and drawn out, ཨ~ན་, for example:

   ཉན་ གདན་ ལན་

5. Sound changes produced by the བ་ suffix are divided into two groups:

   a.) When a word consists of one syllable, the བ་ suffix causes the root letter to have a short 'u' sound, similar to the American English 'u' in 'up', ཨབ་, for example:

   ཁབ་ ཞབས་ བཏབ་

   b.) When a word consists of two or more syllables, the stress falls on the second syllable and the བ་ suffix causes the root letter to have a short 'u' sound, similar to the British English 'u' in 'up', ཨ~བ་, and is higher in pitch than (a) above, for example:

   ཐབ་ཚང་ ཆབ་གསང་ ཐབས་ལམ་

6. Sound changes produced by the མ་ suffix are divided into three groups:

   a.) When a word consists of one syllable, the མ་ suffix causes the root letter to carry a similar sound to 'um' as in 'come'. The sound of the vowel ཨ་ with the མ་ suffix is not drawn out, but is cut short, ཨམ་, for example:

   ཁམས་ གནམ་ བསམ་

b.) When a word consists of one or more syllables, the ཨ་ is drawn out ཨ~མ་, producing a sound similar to 'um' as in 'umbrella', however, the pitch is higher and more nasal in tone, for example:

ཁམས་པ་ རྩམ་པ་ ཚམ་པ་

c.) When a word consists of one or more syllables and the མ་ suffix is followed by a syllable formed with the vowel ུ, the sound ཨམ་ is similar to that of (a) above, except the sound curls and is deeper in pitch:

ཁམ་བུ་ སྨམ་བུ་ འཛམ་བུ་གླིང་

7. Sound changes produced by the འ་ suffix are divided into three groups:

a.) When the འ་ suffix is the last part of a word that consists of one or more syllables the sound of འ་ rises, becoming ཨ་. This sound is not drawn out, but is cut short, for example:

ནམ་མཁའ་ མེ་མདའ་ དཀའ་

b.) When the འ་ suffix is followed by a second syllable, the vowel ཨ་ carries a slight 'h' sound. The sound of ཨ~འ་ rises in pitch and is drawn out, for example:

དཀའ་ངལ་ བཀའ་དབང་ བཀའ་བློན་ མངའ་བདག་

c.) When the འ་ suffix is followed by a second syllable with the vowel ུ, the sound of ཨ~འ་ curls and is deeper in pitch, for example:

བཀའ་འགྱུར་ དཀའ་སྡུག་ དཀའ་ལས་

8. In colloquial speech the ར་ suffix is **silent**, however in literary it is distinctly pronounced. In this group the root letter slightly rises in pitch and takes on a slight nasalized sound which is drawn out. Some examples are:

ཤར་ མར་ གསར་པ་ དགོན་པར་བསྐྱབ་གྱུར་

9. Sound changes produced by the ལ་ suffix are divided into two groups:

a.) As with ར་, the ལ་ suffix is silent in colloquial speech, but is distinctly pronounced in literary. In this group the root letters take on a sound similar to the English short 'e' (i.e., bed), however it becomes nasalized and higher in pitch. This sound is formulated in the hard palate, for example:

གསལ་པོ་ རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་ཁང་ དཔལ་པོ་

b.) In this group the root letters take on a sound similar to the English long 'ā', the tone is deeper in pitch than (a) above, for example:

རྒྱལ་ཁབ་ རྒྱལ་རབས་ རྒྱལ་བརྒྱུད་ ཉལ་དུས་

Правила:
1. Если в слове 2 буквы, то 1-я - коренная
2. Если в слове 4 буквы, то 2-ая - коренная
3. Если 3 буквы и последняя не ས, то 2-я буква - коренная
Если 3 буквы и послед. ས, а 2- не ག ང བ མ, то 2-ая корен.
Если 3 буквы и посл. ས, а 1-ая не ག ད བ མ འ, то корен. 1-ая

F. The Two Post-Suffixes ཡང་འཇུག་གཉིས་ནི: ད་ ས་

The post-suffixed letters do not alter pronunciation, they are only used for the purpose of spelling.

The following is an example of a complex word. The letter combinations, and the pronunciation of the different combinations is shown step by step:

Chart 7

ཁ་ kha	བསྒ་ gha	བསྒྲ་ dra	བསྒྲུ་ dru	=	བསྒྲུབས་ drub
root letter	prefix and superjoined	subjoined	vowel		suffix and post-suffix

VI. Reading Exercise

Listen to the cassette tape and repeat the following words:

(1) ཨག་

ཡག་པོ་ ཁག་པོ་ ནག་པོ་ ལག་པ་ པགས་པ་

པག་ ཟགས་ བཀག་ བཅག་ བསགས་

(2) ཨང་

བཏང་ ལང་ སྦྲང་ སྦྱངས་ རངས་

མང་པོ་ སྤྲང་པོ་ དྲང་པོ་ ནང་པ་ སང་སྔང་

(3) ཨད་ / ཨས་

སྐད་ བྱས་ བལྟས་ སྨད་ བསྡད་

ལས་ཀ་ མཁས་པ་

མཁས་པོ་ བསྡད་པོ་

(4) ཨན་

ཉན་ གདན་ ལན་ དགེ་རྒན་ དྲན་

ཡོན་ཏན་ གཏན་གཏན་

(5) ཨབ་

ཁབ་ ཐབ་ ལབ་ བཏབ་ ཞབས་

ཐབས་ལམ་ ཐབ་ཚང་ ཆབ་གསང་ ཞབས་ཀྱིན་

(6) ཨམ་

བསམ་ འཐམ་ དཀྲམ་ སྐམས་ ཁམས་ གནམ་

གཏམ་དཔེ་ ཁམས་པ་ ཀམ་པ་ ཆམ་པ་ ཙམ་པ་

ཤམ་བུ་ ཁམ་བུ་ སྣམ་བུ་ འཛམ་བུ་གླིང་

(7) ཨའ་

དགའ་པོ་ ནམ་མཁའ་ མེ་མདའ་

(8) ཨར་

ཤར་ མར་ གསར་པ་ དཀར་པོ་ ངར་ སློབ་གྲྭར་

(9) ཨལ་

གསལ་པོ་ ཉལ་ ཡལ་ རལ་ བལ་ རྒྱལ་པོ་ རྒྱལ་ས་

རྒྱལ་ཁབ་ རྒྱལ་རབས་ རྒྱལ་སྲིད་

Reading Practice:

(1) Once a nomad went on a business trip to a village on the other side of the river. He took butter, cheese and meat to trade for salt. Before returning home he sent a letter to his wife:

ང་ན་ཚ་མེད།	གཡག་ཇ་དཀར་གཤི	ཆུ་ཁར་བསུར་བཏོང་།
I'm not sick.	The yak with the white tail died.	Come to meet [me] at the bank of the river.

Most nomads being illiterate, the person requested to read the letter had little knowledge concerning spelling and had limited practice in reading. Because of the way the letter was read, the nomad's wife became very upset. What was actually written in the letter and what the reader concluded was completely different:

ང་ན་ ཚ་མེད།	གཡག་ལྔ་ཀར་ ཤི	ཆུ་ཁར་ སུར་གཏོང་།
I am sick.	All five yaks died.	At the edge of the river food for
No salt.		the deceased was burned (offered).

Thus one sees from the above example, if sentences are not read with the proper pronunciation, if the spelling is incorrect, or if the reader misinterprets a particular spelling then what is actually written and what is understood can be completely different.

Listen to the cassette and then repeat:

ང་ ན་ཚ་མེད། གཡག་ཇ་དཀར་ ཤི ཆུ་ཁར་ བསུར་གཏོང་།

(2) The following Tibetan proverb conveys a Buddhist attitude towards motivation: whatever one undertakes, if it is done with a pure heart (motivation), the result will be good (fruitful); however, if one acts with an impure heart (motivation), then the result will be bad. From a Buddhist viewpoint, the motivation with which one undertakes any task is of great importance, thus one will often hear this proverb used by spiritual masters.

This is a practice in reading sentences which carry no vowels:

བསམ་པ་བཟང་ན་ས་དང་ལམ་ཡང་བཟང་། བསམ་པ་ངན་ན་ས་དང་ལམ་ཡང་ངན།

If one has good intentions, one's stages and path will have good results,

If one has bad intentions, one's stages and path will have bad results.

(3) The following is a reading practice which incorporates all aspects of letter formation. It is the Buddhist refuge སྐྱབས་འགྲོ་ prayer. In the Mahayana tradition it is believed that without the great kindness of the spiritual master, a disciple would never be able to hear the teachings of the Buddha. Thus the refuge prayer recited by Tibetans, includes the lama (spiritual master), as well as the Buddha, the Dharma (doctrine) and the Sangha (religious community):

བླ་མ་ལ་སྐྱབས་སུ་མཆིའོ། སངས་རྒྱས་ལ་སྐྱབས་སུ་མཆིའོ། ཆོས་ལ་སྐྱབས་སུ་མཆིའོ། དགེ་འདུན་ལ་སྐྱབས་སུ་མཆིའོ།

I take refuge in the Spiritual Master, in the Buddha, in the Dharma and in the Sangha.

VII. Vowel Harmony [External Sandhi]

In this section some examples of colloquial pronunciation changes that occur in certain words are introduced. No Tibetan grammar text presents specific rules concernir.g the colloquial changes of pronunciation, therefore I have made an attempt to present some hypothesizes based on English phonological rules.

One must listen carefully to Tibetans as they speak and become aware of the subtle differences in pronunciation. As one gets accustomed to the way natives speak, one's own pronunciation will gradually improve.

A. The following words are examples of pronunciation changes that occur in the first syllable due to the letter combinations in the second syllable. Remember that in literary, the final suffix of the first syllable is pronounced distinctly.

1. Words that consist of two parts, both of which carry a 'stop' sound ([p as in spill], [b as in bill], [t as in still], [d as in dill], [k as in skill] and [g as in gill]), in order to make the pronunciation easier, the articulation of the first of these neighboring sounds is pronounced as a 'nasal' rather than a 'stop', i.e., the བ་ in རབ་ rab becomes མ་ as in [རམ་] ram:

རབ་འབྱིང་	ram-ding	རྟ་མགྲིན་	tam-din

2. Words that consist of two parts, both of which carry a 'stop' and a 'fricative' ([s as in sun], [z as in zebra] and [s as in measure]), the consonant sound can become more vowel-like (vowel lengthening) when surrounded by vowels, especially open vowels. In Tibetan when vowel lengthening occurs the suffix, such as ར་ and ལ་, are not pronounced distinctly, but instead the consonant takes on a long vowel sound:

སེར་པོ་	sai-po	གསལ་པོ་	se-po

3. Nasal assimilation occurs when a nasal directly precedes another consonant. In this kind of combination the nasal commonly assimilates to match the following consonant during the time that the nasal itself is being articulated, i.e., the ན་ in ཀུན་ kun becomes ***ung*** as in [ཀུང་] kung:

ཀུན་དགའ་	kung-ga	སྤེན་པ་	pem-pa
གང་འདྲེས་	kan-dres	ཁོང་ཚོ་	kon-tso

4. A nasal insertion occurs when a nasal precedes a 'stop', 'affricate' ([ch as in chill] and [j as in jelly]) or a 'fricative'. In English the following changes occur, a nasal preceding [p] or [b], becomes [m], a nasal preceding [t], [d], [ts], [dz], etc., becomes [n], and a nasal preceding [k] or [g], becomes [ngya], similar changes also occur in Tibetan, i.e., the ན་ in བདུན་པ་ dun-pa becomes མ་ as in [བདུམ་པ་] dum-pa:

བདུན་པ་	dum-pa	འདི་ཚོ་	din-tso
ཕ་ཚོ་	pan-tso	སྐུ་ཟླ་	kunda

B. The following exemplifies how verbal conjugations change in colloquial pronunciation:

དེབ་ཀློག་པ་རེད།	ཁ་ལག་ཟ་དགོས་རེད།	ཁྲོམ་ལ་འགྲོ་འདོད་ཡོད།
tep lo **pa** reh.	khala **sago** reh.	trom la **drondu** yuh.
དེབ་ཀློག་གི་རེད།	ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་ཡིན།	ཁྲོམ་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡོད།
tep **low gi** reh.	khala **suhgi** yin.	trom la **drogi** yuh.
ཉན་	ཉན་གྱི་ཡོད་	ཁྲོམ་ལ་འགྲོ་རྩིས་ཡོད།
ñan	ñangkhi yuh.	trom la **drutsi** yuh.

VIII. The 'Natural' Classes of Letters

According to tone, or accent, such as high or low, the letters of the Tibetan alphabet are categorized into *masculine, neuter* or *feminine* 'classes'. The high or low tone of letters is due to the origin of articulation. Those letters which have a high tone are grouped as ཕོ་ masculine. Those that are sounded moderately are grouped མ་ནིང་ neuter. Letters with a low tone are grouped as མོ་ simple feminine. And those possessing still a lower or softer sound are grouped ཤིན་ཏུ་མོ་ very feminine. Letters which possess an even softer sound are grouped མོ་གཤམ་ sub-feminine. The last letter of the alphabet ཨ་ is not only categorized as མོ་གཤམ་, but is also called མཚན་མེད་ genderless. The following Tibetan rhyme is used to memorize these grammatical divisions:

༄༅། 1. ཀ་ཅ་ཏ་པ་ཙ་རྣམས་ཕོ།
2. ཁ་ཆ་ཐ་ཕ་ཚ་མ་ནིང་།
3 a. ག་ཇ་ད་བ་ཛ་ཞ་ཞ། b. ཟ་འ་ཡ་ཤ་ས་རྣམས་མོ།
c. ང་ཉ་ན་མ་ཤིན་ཏུ་མོ། d. ར་ལ་ཧ་ཨ་མོ་གཤམ་སྟེ།
4. ཨ་ནི་མཚན་མེད་ཅེས་ཀྱང་བྱ།།

The following is the English explanation of the above rhyme:

1. The *'masculine'* letters ཀ་ཅ་ཏ་པ་ཙ་ are pronounced with a high unaspirated tone.
2. The *'neuter'* letters ཁ་ཆ་ཐ་ཕ་ཚ་ are pronounced with a high aspirated tone.
3. The three types of feminines are refered to as *'feminine'* because most of them experience sound changes according to the prefixes and superfixes.
   a. *'Simple feminine'* stops: ག་ཇ་ད་བ་ཛ་ཞ་ཞ་
      Any prefix or superfix cancels the aspiration and the letter aquires a deeper tone.
   b. Other 'simple feminine' letters: ཟ་འ་ཡ་ཤ་ས་
      The sound of these aspirated letters remain unchanged.
   c. *'Very feminine'* letters: ང་ཉ་ན་མ་
      These unaspirated letters aquire a higher pitch that is nasalized.
   d. *'Sub-feminine'* letters: ར་ལ་ཧ་ཨ་
      This is a residual aspirated category of feminines. The sound of these aspirated letters remains unchanged.

4. The *'nameless gender'*, the letter ཨ་, which is inherent in all the letters, is categorized *genderless.*

The following chart shows the categorization of the 'natural' classes of the 30 Tibetan letters:

Chart 8

High Tone Unaspirated	High Tone Aspirated	Low Tone Aspirated	Low Tone Unaspirated
(1) Masculine ཀ་ ཅ་ ཏ་ པ་ ཙ་	(2) Neuter ཁ་ ཆ་ ཐ་ ཕ་ ཚ་	(3a) Simple Feminine ག་ ཇ་ ད་ བ་ ཛ་ ཝ་ ཞ་	(3c) Very Feminine ང་ ཉ་ ན་ མ་
(3b) Simple Feminine	ས་ ཤ་	ཟ་ འ་ ཡ་	
(3d) Sub-Feminine	ཧ་ ཨ་	ར་ ལ་	

IX. Categories of Tibetan Nouns

མིང་ཚིག་ Nouns

1. འདོད་རྒྱལ་ Minimal
2. རྫས་གྲུབ་ Compound
3. ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མིང་ཚིག་ Foreign influenced
   - a. རྒྱ་གར་/ བལ་ཡུལ་ India/ Nepal
   - b. རྒྱ་ནག་/ སོག་པོ་ China/ Mongolia
   - c. དབྱིན་ཇི་ Western
4. མིང་ཚིག་འདྲེལ་མ་ Mixed nouns (half Tibetan/ foreign)

There are four types of Tibetan nouns: minimal, compound, foreign influenced and mixed nouns.

Minimal nouns are nouns which can not be broken down any further to explain their meanings; e.g., ཉ་ fish, ཆུ་ water, etc.

Compound nouns are nouns that are formed by combining two or more words. These kind of nouns can be further explained by breaking the words down into their separate parts; e.g.,
གནམ་ (sky) + གྲུ་ (boat) = གནམ་གྲུ་ airplane, གངས་ (snow) + རི་ (hill) = གངས་རི་ mountain,
གཟུགས་ (body) + མཐོང་ (visible) + རླུང་ (air) + འཕྲིན་ (message)= གཟུགས་མཐོང་རླུང་འཕྲིན་ television, etc.

Foreign influenced nouns can be divided into three groups: **a.** and **b.** those words which have been incorporated into the Tibetan language from neighboring countries; and **c.** those words which have been incorporated into the Tibetan language from western countries.

a./b.) Tibet is surrounded by China, Nepal, India, Lhadak, Bhutan and Sikkim. These countries had a significant influence on Tibet, and in the same way, Tibet also contributed to them. The Buddhist religion which originated in India, had one of the greatest influences on Tibet. Famous religious Kings, such as Songtsen Gampo and Trisong Deotsen, sent many scholars to India to study, translate and bring the religious teachings of the Buddha back to Tibet. Nepal's greatest influence on Tibet was through their artisans and architects. The great architect Arniko was first invited to Tibet and then went on to China. It is claimed that he is the architectural source of the pagoda style temple. Some Tibetan businessmen spent years in Nepal and in the same way some Newari (Nepali) businessmen spent years in Lhasa and other parts of Tibet. Newari silversmiths and goldsmiths were especially influential, they set up shops all around Lhasa. There was a close rapport with the Newari and Tibetan Mahayana/ Vajaryana sects, teachings were exchanged and incorporated into each other's traditions. China had both secular and religious ties with Tibet. They had a great influence on Tibetan cuisine, introducing such things as chopsticks and momos (Tibetan steamed meat dumplings). The Mongolians influenced Tibetan clothing, and Bhutan, Sikkim and Lhadak had their own influences on Tibet as well. In the countries of Mongolia, Bhutan, Sikkim and Lhadak Tibetan Mahayana and Vajrayana Buddhism spread far and wide. Even today Tibetan texts and language is used in their ritual practices. Thus throughout all of these areas one will find an overlapping of cultural and linguistic influences.

c.) Up until 1947 the English had a great influence in India. From 1904 until 1947 they were virtually the only western country allowed to have diplomatic ties with Tibet. Because of the English stronghold in India, there were many well managed private schools that boasted a good English cirriculum. Children from aristocratic and well-to-do families sent their children to these schools for a broader education. In this way, a few English words started to appear in the language. Before and after 1947, a few other foreigners found their way into Tibet, then in 1959 the Chinese took over and many Tibetans were forced to flee. Gradually Tibetans started having more contact with foreigners. They were introduced to the modern world and various inventions, etc. Due to new ideas or concepts, words that Tibetans had no equivalent for were incorporated into the language.

Mixed nouns are nouns which combine both a Tibetan word and a foreign word. With so many Tibetans living as refugees in various countries, a mix of local words with traditional Tibetan ones have cropped up, e.g., རྐང་འཁོར་ [རྐང་ཙ་རིལ་] bicycle. རྐང་ means 'foot' in Tibetan, while ཙ་རིལ་གཌི means 'wheel' or 'vehicle' in Hindi or Nepali.

(1) **Minimal Nouns:**

ས་ soil ཆུ་ water ཅོག་ཙེ་ table

དེབ་ book ཁྱི་ dog

(2) **Compound Nouns:**

གཟུགས་མཐོང་རླུང་འཕྲིན་ television

body + visible + air + message

རླངས་འཁོར་ steam engine/vehicle

steam + wheel

གནམ་གྲུ་ airplane

sky + boat

གློག་བརྙན་ movie

electricity + image

སྒྲ་སྡུད་འཁོར་ལོ་ cassette recorder

sound + collect + wheel

(3) **Foreign Influenced Nouns:**

a. ཧཕ་ཏ་ week ཅི་ནི་ sugar ཆུ་ཀྲི་ holiday

b. ཁོག་ཙེ་ chopsticks ཅོག་ཙེ་ table ཏུས་ཙའོ་ཙེ་ dumpling with soup

c. ར་ཀྲི་ཡུ་ radio པ་སི་ pass ཐམས་སེ་ཀོབ་ movie ཀྲི་ཀ་སི་ ticket

(4) **Mixed Nouns:**

རྐང་ཀ་རིལ་ bicycle གྱིག་ཛུར་ rubber shoe (tennis shoe)

How to Write Tibetan Letters

ཀ་	ཁ་	ག་	ང་
ཅ་	ཆ་	ཇ་	ཉ་
ཏ་	ཐ་	ད་	ན་
པ་	ཕ་	བ་	མ་
ཙ་	ཚ་	ཛ་	ཝ་
ཞ་	ཟ་	འ་	ཡ་
ར་	ལ་	ཤ་	ས་
ཧ་	ཨ་		

ི	ུ	ེ	ོ

Expanded Table of Contents for Lesson 1

			Page
I.	The Factive Verbs ཡིན་/རེད་		3
	A. Positive Constructions ཡིན་/རེད་	Sentences (1) - (8)	3
	B. Negative Constructions ཡིན་/མིན་ རེད་/མ་རེད་	Sentences (9) - (12)	3
	* ཡིན་/རེད་ Non-Tense Verbs		5
	* The Particle ལགས་		6
II.	The Basic Tibetan Pronouns		7
III.	The Habitual-Attestative Construction		8
	(MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ཡོད་)/ (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་འདུག་)	Sentences (13) - (20)	8
	* Literary Tibetan Particles གི་/ཀྱི་/གྱི་/འི་/ཡི་ and བགྱི་		9
IV.	The Habitual-Gnomic Construction		10
	(MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ཡོད་པ་རེད་)	Sentences (21) - (25)	10
V.	Common Phrases for Memorization	Sentences (26) - (36)	12
	* 'What is your name?': མཚན་ vs. མཚན་ལ་		12
	* Thank you ཐུགས་རྗེ་ཆེ་/ [ཐོ་ཆས་ལྷ་]		13
VI.	Conversation		13
	A. Greetings and Personal Introduction	Sentences (37) - (45)	13
	* Adverb ཡང་/ [ཡས་]		14
	* Information for General Knowledge		14
	The Greeting བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས།		14
	* Names of Some Places in Tibet		16
VII.	Vocabulary for Lesson 1 མིང་ཚིག་གསར་པ་		16
VIII.	Exercises		18
IX.	Vocabulary for Lesson 2 མིང་ཚིག་གསར་པ་		18

Lesson 1

I. The Factive Verbs ཡིན་/རེད་

1-T

A. Positive Construction ཡིན་/རེད་

		Sentences (1) - (8)
(1)	a. བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས།	Hello.
	b. བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས།	Hello.
(2)	a. ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ག་རེ་ཡིན།/རེད།	What is **your** name? (h.)
	b. ངའི་མིང་སྒྲོལ་དཀར་ཡིན།/རེད།	**My** name is Dolkar.
(3)	a. ཁོང་གི་མཚན་ག་རེ་རེད།	What **is his/her** name? (h.)
	b. ཁོང་གི་མིང་ཉི་མ་རེད།	**His/her** name **is** Nyima.
(4)	a. ངའི་མིང་ག་རེ་རེད།	What is my name?
	b. ཁྱེད་རང་གི་མཚན་བསོད་ནམས་ལགས་རེད།	Your name is Sonam. (h.)
(5)	a. སྒྲོལ་དཀར་ལགས།	Dolkar. (h.)
	b. ལགས་[1]།	Yes. (h.)
(6)	a. ཁྱེད་རང་ག་ནས་ཡིན།/རེད།	Where are you from?
	or	
	ཁྱེད་རང་ལུང་པ་ག་ནས་ཡིན།/རེད།	What country are you from?
	b. ང་བོད་ནས་ཡིན།/རེད།	I am from Tibet.
(7)	a. ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་ག་ནས་ཡིན།	And where are you from?
	b. ངཨ་རི་ནས་ཡིན།	I am from America.
(8)	a. ཁོང་ག་ནས་རེད།	Where is he from?
	b. ཁོང་རྒྱ་གར་ནས་རེད།	He is from India.

B. Negative Construction ཡིན་/མིན་ རེད་/མ་རེད་

		Sentences (9) - (12)
(9)	ཁོང་གི་མིང་ཉི་མ་མ་རེད། བསོད་ནམས་ལགས་རེད།	**His** name **is not** Nyima. [It] is Sonam.
(10)	ངཨ་རི་ནས་མིན་[2]།/མ་རེད་ བོད་ནས་ཡིན།/རེད་	**I'm not** from America. [I] am from Tibet.
(11)	ཁོང་རྒྱ་གར་ནས་མ་རེད། ཁོང་བལ་ཡུལ་ནས་རེད།	He is not from India. He's from Nepal.
(12)	ང་བསོད་ནམས་ལགས་ཀྱི་རོགས་པ་མིན།	I'm not Sonam's friend.
	ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ཡིན།	[I] am your friend.

1. ལགས་ = [ལྷོའི་]
2. མིན་ = [མན་]

The verbs ཡིན་ and རེད་ are two of the six basic verbs used in Lhasa Tibetan. These two verbs are introduced simultaneously because identification is their chief function. ཡིན་ and རེད་ act as a copula. A copula verb serves to link the subject with the complement (predicate) of a sentence. These verbs are used in statements concerned with the *identity* or the *quality* of something, for example (a), My name *is* Dolkar. In this sentence '*is*' identifies the 'name' as being '*Dolkar*', and in sentence (b) '*is*' identifies 'this' as being '*a book*'. In sentence (c) the copula '*am*' identifies 'I' as being '*a student*', and in sentence (d) '*is*' identifies 'he' as being '*Tibetan*'.

Categories of *identification* are names of people, places, things, professions, and ethnic or cultural affiliations. In these contexts the term *identification* is used throughout the text:

(a)	ངའི་མིང་སྒྲོལ་དཀར་ཡིན།	**My** name is *Dolkar.*
(b)	འདི་དེབ་རེད།	**This** is a *book.*
(c)	ང་སློབ་ཕྲུག་ཡིན།	I am a *student.*
(d)	ཁོང་བོད་པ་རེད།	**He** is *Tibetan.*

In statements concerned with *quality*, the copula verb identifies the quality of the subject, e.g., in sentence (e) '*is*' identifies the quality of the 'house' as being '*new*' and in sentence (f) '*is*' identifies the quality of the 'sky' as being '*blue*':

(e)	ཁང་པ་ཕ་གི་གསར་པ་རེད།	That **house** is *new.*
(f)	གནམ་སྔོན་པོ་རེད།	The **sky** is *blue.*

The factive verb ཡིན་ is used in ***personal perspective*** sentences of identification:

ང་དགེ་རྒན་ཡིན།	I am a *teacher.*

In the preceding sentence, the verb ཡིན་ performs two functions:

1.) ཡིན་ *indicates that the statement is a fact, and that the speaker knows from first-hand knowledge that he himself is a teacher.*

2.) ཡིན་ *identifies the speaker's profession. It indicates that* ང་ 'I' *is* ***specifically*** *a teacher, as opposed to any other profession.*

The factive verb རེད་ is used in ***impersonal perspective*** sentences of identification:

ཁོང་དགེ་རྒན་རེད།	**He** is a *teacher.*

In the sentence above, the verb རེད་ performs two functions:

1.) རེད་ *indicates that the speaker is stating a known fact about the third person.*

2.) རེད་ *identifies the third person's profession. It indicates that* ཁོང་ 'he' *is* ***specifically*** *a teacher, as opposed to any other profession.*

These two verbs occur in a number of different constructions, which will be explored in the chapters to follow. In this lesson, one should treat ཡིན་ and རེད་ as near equivalents to the English verb '*to be*'. One must remember, however, that *there are important differences* between ཡིན་ and རེད་ and the English 'to be'. The finite forms of the English verb 'to be' denote ***tense*** (*is* vs. *was*), ***person*** (*I am* vs. *you are* vs. *he is*) and ***number*** (*I am*-sing. vs. *we are*-pl.). The Tibetan verbs ཡིན་ and རེད་ lack all three of these distinctions. We will return to this point in the note below on 'ཡིན་/ རེད་ Non-Tense Verbs.'

Another point that should be noted is, there is only a slight difference in meaning between ཡིན་ and རེད་, this being essentially a matter of emphasis. This will be discussed in detail in Lesson 5. For the time being, however, the reader should treat these two verbs as near-synonyms and focus on their shared meaning.

Both verbs have negative forms which are shown below:

Chart 1

Positive		Negative
ཡིན་	———	མིན་
རེད་	———	མ་རེད་

(9) ཁོང་གི་མིང་ཉི་མ་མ་རེད། བསོད་ནམས་ལགས་རེད། — **His name is not** Nyima. [It] is Sonam.

(10) ང་ཨ་རི་ནས་མིན། བོད་ནས་ཡིན། — **I'm not** from America. [I] am from Tibet.

In the first three lessons, selected patterns of verb usage in question-answer pairs are introduced in a specific order. The reader should pay careful attention to the way in which the verb usage in the answer mirrors the usage in the question.

* ཡིན་/རེད་ Non-Tense Verbs

The verbal categories of Tibetan are organized rather differently from those of English. The English language is a ***tense based language***. Tense according to Webster's New World Dictionary is: *"any of the forms of a verb that show the time of its action or existence."* Linguists further specify *tense* as a particular verb form that can express only ***one particular time***. Thus it could be said that ***tense is subject to time***, but ***time is not subject to tense***. In fact, every language of the world has *time* but not necessarily *tense*.

The English verb '*is*', speaks of and about only events occurring in the present, and '*was*' speaks of and about only events occurring in the past. Therefore, these verbs can not be interchanged without a change of meaning. If the verbal conjugations of a particular language follow this rule, the language is considered to be a *tense-based language*. In Tibetan, however, according to adverbs of time or the context of the conversation, ཡིན་ and རེད་ may be used to indicate a past, present or occasionally a future time. Though the *time* changes, the verb form remains the same. This being the case, the Tibetan language is a *non-tense language*, and as all non-tense languages, it is categorized as ***time-based***.

In general, the same Tibetan sentence can express a past, present or on rare occasions a future time. Let us take the sentence below:

(2) a. ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ག་རེ་ཡིན།/རེད། — What is your name?

In the text, sentence (2) is translated as 'What **is** your name?' But, since the Tibetan verbs ཡིན་/རེད་ by themselves are tenseless, depending on the context, this sentence could also read, 'What **was** your name?' or 'What **is** your name **going to be**?' Thus strictly speaking, sentence (2) a. should be rendered as follows:

ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ག་རེ་ཡིན།/རེད།

1.) What **is** your name?
2.) What **was** your name?
3.) What **is** your name **going to be**?

As explained, the Tibetan verbs ཡིན་/རེད་ by themselves are simply non-specific with regard to the distinction between past, present and future tense. Even though these verbs do not bear tense values, it is possible to distinguish the *past, present* and *future* times by the use of adverbs of time or the context of the conversation:

དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ག་རེ་ཡིན།/རེད།
What **is** your name **these days**?

སྔོན་མ་ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ག་རེ་ཡིན།/རེད།
What **was** your name **before**?

དོ་དགོང་གཏམ་བརྗོད་ནང་ལ་ཁྱེད་རང་གི་མཚན་བཀྲ་ཤིས་ལགས་རེད།/ཡིན།
In the play tonight, your name **is going to be** Tashi.

* The Particle ལགས་

In sentence (5) the particle ལགས་ is used in two different contexts:

(5) a. སྒྲོལ་དཀར་ལགས།	Dolkar. (h.)
b. ལགས།	Yes. (h.)

In a. ལགས་ marks politeness to the person being referred to; it shows respect to སྒྲོལ་དཀར་.
And in b. ལགས་ is not used as a suffix to a name, but as a polite acknowledgement to the addressee. Here སྒྲོལ་དཀར་ acknowledges that she has been addressed and is willing to engage in further conversation. In English, this type of response is sometimes communicated by '*Yes*'.

In summary the particle ལགས་ can be used as:

1.) a polite suffix added to names and titles
2.) a polite acknowledgement

Another usage of ལགས་ introduced in this lesson is:

3.) a mark of politeness when responding to a statement or question:

(38) a. ཁྱེད་རང་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས།	Are you well?/ How are you?
b. ལགས་ཡིན། ང་གཟུགས་པོ་བདེ་པོ་ཡིན།	**Yes**, [I] am. I am well.

In sentence (38), ལགས་ followed by the verb ཡིན་ is a polite affirmative response to the posed question. ལགས་ཡིན། is a polite way of saying; 'Yes, I am.' Just as ཡིན་ can be used with ལགས་ in polite responses, so can the verb རེད་ i.e., ལགས་རེད། When one does not agree, or when one wants to give a polite negative

response, ལགས་མིན། / ལགས་མ་རེད། is used. The informal affirmative response is merely ཡིན། / རེད། and the negative is མིན། / མ་རེད།

The various usage of the particle ལགས་ is outlined below:

སྒྲོལ་དཀར་ལགས།	polite reference to the addressee
ལགས། = [ཀྱོའ་]	polite acknowledgement of the addressee
ལགས་ཡིན། / རེད།	polite agreement, affirmative response
ལགས་མིན། / མ་རེད།	polite negative response

In colloquial Lhasa dialect, ལགས་ is pronounced as [ཀྱོའ་] when used as a polite acknowledgment by the addressee.

II. The Basic Tibetan Pronouns

Chart 2

Person		Nominative		Genitive	
1st		ང་	I	ངའི་	my
2nd	honorific	ཁྱེད་རང་	you	ཁྱེད་རང་གི་	your
	non-honorific	ཁྱོད་རང་	you	ཁྱོད་རང་གི་	your
3rd	honorific	ཁོང་	he/she	ཁོང་གི་	his/ her
	non-honorific	ཁོ་ / མོ་	he/ she	ཁོའི་ / མོའི་	his/ her

Although there is a distinction between honorific and non-honorific forms with second and third person pronouns, this distinction does not occur in the case of first person pronouns. There are no first person honorific pronouns because one does not use an honorific form for oneself. Gender distinctions are made only in the third person non-honorific form.

Though it is correct to use the non-honorific pronouns ཁྱོད་རང་ when talking to a second person and ཁོ་ or མོ་ when talking about a third person, one will find that if respect is given to the addressee i.e., ཁྱེད་རང་ / ཁོང་, their response will be reciprocal.

There are many different dialects in Tibet. Even though each dialect is acceptable in its own particular region, the scope of appropriateness is limited. The most widely understood of the dialects is དབུས་སྐད་ the Lhasa dialect. This book focuses on the Lhasa dialect in which both honorific and non-honorific forms are used. It is advised that students learn to use the honorific forms of nouns, pronouns and verbs from the beginning.

I would like to quote two Tibetan proverbs:

ཟ་ལུགས་བསྡོད་ལུགས་འགྲོ་ལུགས་གསུམ། དྲིན་ཅན་ཕ་མའི་བསླབ་བྱ་ཡིན།
It is through the kindness of our parents that we are advised on the following three modes:
The manner in which to eat, reside and relate [to others/ work, etc.].

ཡ་རབས་མ་རབས་སྤྱོད་པས་ཤེས།
One comes to know another's character by their behavior [good or bad].

What I would like to impress upon the student here is, just as parents teach children to respect others and act in a polite manner at all times, I, as a teacher, feel it is important for the student to learn the polite and respectful colloquial forms. In general, if one shows respect to others then one will be treated with respect in return. Thus as the author of this textbook, I advise students to make a concerted effort to learn the honorific words and forms from the very beginning, so one will be able to speak to all strata of people.

III. The Habitual-Attestative Construction (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ཡོད་)/ (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་འདུག་)

		Sentences (13) - (20)
(13)	a. ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	Where do you live? (h.)
	b. ང་བོད་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	I live in Tibet.
(14)	a. བོད་ལ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	Where do you live in Tibet?
	b. བོད་ལ་ལྷ་སར་[3] བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	In Tibet I live in Lhasa.
(15)	a. ཁྱེད་རང་གསོལ་ཞིབ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པས།	Do you eat tsampa? (h.)
	b. ལགས་རྩམ་པ་ཟ་བགྱི་ཡོད།	Yes, [I] eat tsampa.
(16)	a. ཁྱེད་རང་ག་རེ་སློབ་སྦྱོང་གནང་གི་ཡོད།	What do you study? (h.)
	b. ང་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	I study Tibetan.
	བལ་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་མེད།	[I] **don't study** Nepali.
(17)	a. ཨ་ཅི་ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།	And what work do you do?(h.)
	b. ང་ཟ་ཁང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	I work in a restaurant.
	ཚོང་ཁང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མེད།	[I] don't work in a store.
(18)	a. ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་འདུག	Where **does your friend** live?
	b. ཁོང་གཞིས་ཀ་རྩེར་བཞུགས་ཀྱི་འདུག	**He/ she lives** in Shigatse.
(19)	a. ཁོང་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་འདུག	What does he/ she do? [profession/work]
	b. ཁོང་ཚོང་ཁང་གི་ཕྱག་ལས་གནང་གི་འདུག	He/ she works in a store/shop.
(20)	a. ང་ག་པར་བསྡད་ཀྱི་འདུག	Where do I live?
	b. ཁྱེད་རང་རྒྱ་གར་ལ་བཞུགས་ཀྱི་འདུག	You live in India, not in China./You live
	རྒྱ་ནག་ལ་བཞུགས་ཀྱི་མི་འདུག	in India. [You] **don't live** in China.

The habitual-attestative construction is introduced in this lesson:
(MVS + the particle གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ + the auxiliary verb ཡོད་/འདུག་).

The conjugation གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ཡོད་ is normally used with the first person subject when talking about one's *own* habitual actions or events which are known to persist over a certain interval or to recur periodically.

གི་ཡོད་ by itself does not denote any specific tense; this is determined by an adverb of time or the context of the conversation. Sentence (17) is concerned with a *present* habitual action:

---

3. ལྷ་སར་ (ར་ is a dative particle = ལ) Dative particles are explained in Lesson 6.

(17) a. ཨ་ཞེ་ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།
And what **work** do you **do**? (h.)

b. ང་ཟ་ཁང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཚོང་ཁང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མེད།
I **work** in a restaurant. [I] **don't work** in a store.

The same construction can also express a *past* habitual action:

ལོ་གཅིག་གི་སྔོན་ལ་ང་ཟ་ཁང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། — **A year ago I *used to work* in a restaurant.**

In the sentence above the adverb of time, ལོ་གཅིག་གི་སྔོན་ལ་ 'a year ago', distinguishes the *time* of the event as being past.

The normal usage of the conjugation གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་འདུག་ signals that the speaker is giving an eye-witness account of a habitual event concerning a second or third person:

(18) a. ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་འདུག — Where **does** your friend **live**?
b. ཁོང་གཞིས་ཀ་རྩེར་བཞུགས་ཀྱི་འདུག — He/ she **lives** in Shigatse.

In sentence (18), the speaker assumes the addressee knows ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ 'your friend' very well, and therefore feels he (the addressee) will be able to give an evidentially based answer. This being the case, the addressee has answered with the habitual-attestative conjugation གི་འདུག་.

In this lesson, the normal usage of གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ཡོད་ with the first person and the normal usage of གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་འདུག་ with the second and third person are introduced. Please note that the habitual-attestative གི་ཡོད་ construction can also be used in second/ third person sentences and གི་འདུག་ in first person sentences, however, a change of perspective and emphasis occurs. The conjugation གི་ཡོད་ and གི་འདུག་ constructions are further explained in Lesson 10.

The negative forms of the གི་ཡོད་ and གི་འདུག་ are shown in chart 3 below:

Chart 3

Positive		Negative
གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་		གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་
ཡོད་	———	མེད་
འདུག་	———	མི་འདུག་

(16) b. ང་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། — I study Tibetan.
བལ་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་མེད། — [I] **don't study** Nepali.

(20) b. ཁྱེད་རང་རྒྱ་གར་ལ་བཞུགས་ཀྱི་འདུག — You live in India, not in China./
རྒྱ་ནག་ལ་བཞུགས་ཀྱི་མི་འདུག — You live in India. [You] **don't live** in China.

* In this lesson, the five traditional literary Tibetan particles གི་/ཀྱི་/གྱི་/འི་/ཡི་ and the contemporary particle བགྱི་ are introduced. The particular particle usage depends on the suffix of the preceding verb, e.g., ཉལ་གྱི་, བཞུགས་ཀྱི་, གནང་གི་, ཟ་བགྱི་. The correct usage of these particles is shown in Chart 4:

Chart 4

Suffixes/ Post-suffix of preceding verb	Literary particles (formal)	Colloquial particles (informal)
A. ན་ མ་ ར་ ལ་	གྱི་	གི་
ད་ བ་ ས་	ཀྱི་	གི་
ག་ ང་	གི་	གི་
B. With the suffix འ་ or suffixless འདང་མཐའ་མེད་	[འི་/ཡི་]/ བགྱི་	གི་

The particles གི་/ཀྱི་/གྱི་/འི་/ཡི་ and བགྱི་ in literary vary according to the suffix and post-suffix of the preceding verb, however, *in colloquial the pronunciation for all forms is* གི་.

In literary the suffixes འི་ and ཡི་ were traditionally used with suffixless verbs, e.g., ཁ་ལག་ཟ་ཡི་..., ཉང་ལ་འགྲོ་ཡི་... The great scholar Gendun Chophel after in-depth research and contemplation introduced the particle བགྱི་. This has become an accepted literary form and my professor, Ngawang Jinpa, follows this scholar's style when teaching Tibetan grammar, e.g., ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་..., ཉང་ལ་འགྲོ་བགྱི་...

Please note that in the analysis sections only the standard particle གི་ is used when the conjugations གི་ཡོད་/གི་འདུག་/གི་ཡོད་པ་རེད་ are explained in a *general manner.* When a specific example is interpreted however, then the particular particle is applied.

IV. The Habitual-Gnomic Construction (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ཡོད་པ་རེད་)

	Sentences (21) - (25)
(21) a. ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད[4]།	Where does your friend live? (h.)
b. ཁོང་གཞིས་ཀ་རྩེར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	He/ she lives in Shigatse. (h.)
(22) a. ཁོང་ལྷ་སར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད་པས།	Doesn't he live in Lhasa? (h.)
b. ལགས་ཡོད་པ་མ་རེད། ཁོང་ལྷ་སར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད[5]།	No, [he] doesn't. (h.) He doesn't live in Lhasa. (h.)
(23) a. ང་ག་པར་བསྡད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	Where do I live?
b. ཁྱེད་རང་བལ་ཡུལ་ལ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	You live in Nepal. (h.)
(24) a. ཁྱེད་རང་བལ་ཡུལ་ལ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད་པས།	Don't you live in Nepal? (h.)
b. ལགས་ཡོད་པ་མ་རེད། ང་བལ་ཡུལ་ལ་བསྡད་ཀྱི་མེད།	No, [I] don't. (h.) I don't live in Nepal.
(25) a. རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	Where does H.H. the Dalai Lama live?(h.)
b. རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་རྒྱ་གར་ལ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	H.H. the Dalai Lama lives in India. (h.)

4. ཡོད་པ་རེད་ = [ཡོག་རེད་]
5. ཡོད་པ་མ་རེད་ = [ཡོག་མ་རེད་]

Both the positive and negative forms of the habitual-attestative and the habitual-gnomic are shown in Chart 5:

Chart 5

Construction	Positive		Negative
	གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་		གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་
Habitual-attestative	ཡོད་	———	མེད་
Habitual-attestative	འདུག་	———	མི་འདུག་
Habitual-Gnomic	ཡོད་པ་རེད་	———	ཡོད་པ་མ་རེད་

The habitual-gnomic construction is formed in the following way:
(MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ + ཡོད་པ་རེད་).

Gnomic means a brief expression or saying concerning a general truth, principle, or rule of conduct. The gnomic construction is used when talking about things which are common knowledge to all, a general truth, or an actual situation believed by everyone to be the case. This construction indicates that that which is being said does not specifically come from the speaker's first-hand knowledge.

This construction can be better understood by analyzing how it is formed:

1.) (MVS + གི་ཡོད་)
2.) [(MVS + གི་ཡོད་) པ་]
3.) [(MVS + གི་ཡོད་) པ་] རེད་

1.) The (MVS + གི་ཡོད་) construction in this context is habitual; it indicates a ***habitual action***.
2.) The second section, (MVS + གི་ཡོད་པ་), indicates that ***that particular habitual state*** being talked about, '***exists***'.
(ཡོད་པ་ means that a thing/ something exists.)
3.) The third section, (MVS + གི་ཡོད་པ་རེད་), is similar to the former, but here the verb རེད་ states that ***that particular habitual state*** which *exists*, ཡོད་པ་, is a '***fact***', རེད་.

(21) b. ཁོང་གཞིས་ཀ་རྩེར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། He/ she **lives** (h.) in Shigatse.

In sentence (21) b., the state of 'he/ she living in Shigatse' གཞིས་ཀ་རྩེར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་, is a fact/ the actual situation, རེད་. The use of the conjugation ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་ does not specifically indicate how one has obtained this factive information. In sentence (18) b., the same sentence with the exception of the conjugation ཀྱི་འདུག་ is used:

(18) b. ཁོང་གཞིས་ཀ་རྩེར་བཞུགས་ཀྱི་འདུག He/ she **lives** in Shigatse.

The English translation of both sentences is the same; however, the Tibetan differs in its mode of evidentiality. The conjugation ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་ indicates that the sentence is a general statement, while ཀྱི་འདུག་ indicates that the speaker has first-hand knowledge concerning the topic of conversation.

There are several Tibetan verb-endings which provide specific evidence concerning how the information was obtained, i.e., འདུག་, བཞག་, སོང་ and བྱུང་. The verb-ending འདུག་ is explained in Lesson 6, སོང་ and འདུག་/བཞག་ in Lesson 13 and བྱུང་ in Lesson 13, and Lesson 18, Volume II.

The negative form of གི་ཡོད་པ་རེད་ is shown in the Chart 6:

Chart 6

Positive		Negative
ཡོད་པ་རེད་	གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ —	ཡོད་པ་མ་རེད་

(22) b. ལགས་ཡོད་པ་མ་རེད། ཁོང་ལྷ་སར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད།
No, [he] doesn't. (h.) He **doesn't live** in Lhasa. (h.)

In sentences (18) b. and (21) b., the *dative particle* ར་ (གཞིས་ཀ་རྩེར་) is used instead of the dative particle ལ་. (The particle ར་ is equivalent to the particle ལ་.) The function of these particles is explained in Lesson 6.

V. Common Phrases for Memorization

		Sentences (26) - (36)
(26)	ཁྱེད་རང་གི་**མཚན**་ལ་ག་རེ་ཞུ་བགྱི་ཡོད།	What is your name? (h.)/ (lit.: What are you called by?)
(27)	ངའི་མིང་ལ་བཀྲ་ཤིས་རྣམ་རྒྱལ་ཟེར་གྱི་ཡོད།	My name is Tashi Namgyal./ I am called Tashi Namgyal.
(28)	ཁོང་གི་**མཚན**་ལ་ག་རེ་ཞུ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།	What is her name? (h.)/ (lit.: What name is she called?)
(29)	ཁོང་གི་མཚན་ལ་ཟླ་བ་ལགས་ཞུ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།	Her name is Dawa. (h.)/ She is called Dawa. (h.)
(30)	མཁྱེན་སོང་ངམ[6]།	Did you understand? (h.)
(31)	ཧ་གོ་མ་སོང་།	[I] didn't understand.
(32)	ཡང་སྐྱར་གསུང་དང་[7]།	Please say it again.
(33)	ག་ལེར་[8]གསུང་དང་	Please say it slowly.
(34)	ཧ་གོ་སོང་།	[I've] understood.
(35)	ཐུགས་རྗེ་ཆེ[9]།	Thank you./ Thank you very much.
(36)	སང་ཉིན་མཇལ་ཡོང་།	See you tomorrow.

* In section I - A of this lesson the Tibetan equivalent of 'What is your name?' is introduced as: ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ག་རེ་ཡིན།. In this particular structure it is appropriate to use either the honorific མཚན་ 'name' or the non-honorific མིང་ 'name' with the verb of identification ཡིན་. When forming the same question with the habitual-attestative construction however, it is mandatory to use the honorific མཚན་ 'name'. The *dative particle* ལ་ explained in Lesson 6, is also an essential element of this honorific structure:

6. ངམ་ = [ངས་]
7. གསུང་དང་ = [གསུང་དྲ་]
8. ག་ལེར་ = [ག་ལེའི་]
9. ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ = [ཐོ་ཆས་ལྷ་]

(26) ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ལ་ག་རེ་ཞུ་བགྱི་ཡོད།
What is your name?/ What are you called by? (lit.: What is your name called (by)?)

The answer to question (26) is:

(27) ངའི་མིང་ལ་བཀྲ་ཤིས་རྣམ་རྒྱལ་ཟེར་གྱི་ཡོད།
My name is Tashi Namgyal./ I am called Tashi Namgyal.

When one respectfully asks the name of a third person, the structure ཞུ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད་ is used:

(28) ཁོང་གི་མཚན་ལ་ག་རེ་ཞུ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།
What is her name?/ (lit.: What name is she called?)

The conjugation གི་ཡོད་པ་རེད་ can also used with the first person, however, instead of the honorific verb ཞུ་ the non- honorific verb ཟེར་ is used:

ངའི་མིང་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་ཡོད་པ་རེད། — What is my name?/ What am I called?

* The phrase ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ is translated in English as, *Thank you, thank you very much*, etc. ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ is the literary form often colloquially used by those who are educated in monasteries. Though this form may be used by the general public, the typical Lhasa colloquial form is [ཐོ་ཆས་སྣ་]. The colloquial expression [ཐོ་ཆས་སྣ་] is equivalent to the English colloquial expression, *Thanks* or *Thanks a lot.*

VI. Conversation

A. *Greetings and Personal Introduction:*

	Sentences (37) - (45)
(37) ཡེ་ཤེས་: བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས།	Hello.
ཀུན་དགའ་: བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས།	Hello.
(38) ཡེ་ཤེས་: ཁྱེད་རང་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས།	Are you well?/ How are you?
ཀུན་དགའ་: ལགས་ཡིན། ང་གཟུགས་པོ་བདེ་པོ་ཡིན།	Yes, [I] am. I am well.
(39) ཀུན་དགའ་: ཨ་ཅི་ཁྱེད་རང་།	And you?
ཡེ་ཤེས་: ང་ཡང་[10] བདེ་པོ་ཡིན།	I am also well.
(40) ཡེ་ཤེས་: ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ག་རེ་ཡིན།	What is your name? (h.)
ཀུན་དགའ་: ངའི་མིང་ཀུན་དགའ་ཡིན།	My name is Kunga.
(41) ཀུན་དགའ་: ཨ་ཅི་ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ལ་ག་རེ་ཞུ་བགྱི་ཡོད།	And what is your name? (h.)
ཡེ་ཤེས་: ངའི་མིང་ལ་ཡེ་ཤེས་ཟེར་གྱི་ཡོད།	My name is Yeshi.
(42) ཡེ་ཤེས་: ཀུན་དགའ་ལགས། ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	Kunga, where do you live? (h.)
ཀུན་དགའ་: ང་ལྷ་སར་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	I live in Lhasa.
(43) ཡེ་ཤེས་: ལྷ་སར་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	Where in Lhasa do you live? (h.)
ཀུན་དགའ་: ལྷ་སར་བར་སྐོར་ནང་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	In Lhasa I live in Barkor.

10. ཡང་ = [ཡས་]

(44) ཡེ་ཤེས་: ཨ་ཅི་ང་ག་པར་བསྡད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	And where do I live?
ཀུན་དགའ་: ཁྱེད་རང་བལ་ཡུལ་ལ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	You live in Nepal. (h.)
(45) ཡེ་ཤེས་: ཏག་ཏག་རེད། ད་ཞེབས་ཨང་།	That's right. Now take care and
ཨ་ཅི་སང་ཉིན་མཇལ་ཡོང་།	[I] will see you tomorrow.
ཀུན་དགའ་: སང་ཉིན་མཇལ་ཡོང་།	See [you] tomorrow.

* In sentence (39) the adverb ཡང་ 'also' / 'too', colloquially pronounced [ཡས་], has been used:

(39) ཡེ་ཤེས་: ང་ཡང་བདེ་པོ་ཡིན།	I am also well.

ཡང་ is used in factive sentences of identification, modification and location, whereas another adverb ལའང་/ལ་ཡང་, introduced in Lesson 6, is used in sentences of possession and location. The various uses of the adverb ཡང་ are shown in the sentences below:

<u>Identification</u>

ཁྱེད་རང་དགེ་རྒན་རེད། ང་ཡང་དགེ་རྒན་ཡིན།	You are a teacher. I am **also** a teacher.

<u>Modification</u>

མོག་མོག་ཞིམ་པོ་འདུག ཤ་བག་ལེབ་ཡང་ཞིམ་པོ་འདུག	Momos are tasty. Fried meat bread is tasty, **too**.

<u>Location</u>

ང་སློབ་གྲྭར་ཡོད། ཁོང་ཡང་སློབ་གྲྭར་འདུག	I am at school. He is **also** at school.

The adverb ཡང་ is also used in sentences dealing with verbs of action that express 'the agent is *also* doing something, going somewhere,' i.e., འགྲོ་ 'go', རྒྱུག་ 'run', གོམ་པ་བརྒྱབ་ 'walk', etc.:

ཁོང་ཡང་འགྲོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།	He **also** goes [there].

* Information for General Knowledge

The Greeting བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་

In the Conversation Section, sentence (37), the greeting བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ is introduced. Nowadays this greeting is commonly used to mean *hello* (good morning, good afternoon, good evening) or *good-bye*. Traditionally in Tibet this expression was used during ལོ་གསར་, the Tibetan New Year, and not as a daily greeting.

བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ when looked at etymologically can be divided into three words:
བཀྲ་ཤིས་པ་; བདེ་བ་; and ལེགས་པོ་:

བཀྲ་ཤིས་པ་	auspicious/ prosperity/ blessing/ good luck
བདེ་ (བདེ་བ་ or བདེ་པོ་)	happiness/ welfare, safety of health/ joy/ enjoyment/ bliss/ prosperity

ལེགས་པོ་ is the literary term for ཡག་པོ་: good/ well

This greeting of *'wishing one auspicious blessings of good health, prosperity and joy'* was traditionally used only on the first day of ལོ་གསར་. Rising especially early on that morning, upon meeting, family members would exchange the auspicious greeting བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ in order to insure happiness, good health and success for all throughout the coming year. After the family had partaken in special early morning drinks and food, they would go from door to door greeting all their neighbors and relatives with the auspicious words བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་.

In the early 1960's late Mrs. Rinchen Dolma Taring popularized the greeting བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ among the Tibetans in exile in India. Mrs. Taring, a highly educated woman who received her education in India in the 1950's, is the author of Daughter of Tibet. She belonged to an influential noble family in Lhaṣa. In the 1960's while living in Mussorie, India, Mrs. Taring took an active role in helping organize schools for the Tibetan refugee children coming out of Tibet. She became the Secretary of the Tibetan Homes Foundation which helped set up schools and prepare educational materials for the refugee children. Mrs. Taring had boundless compassion for all Tibetan children and made no distinction, treating each as if they were her own child. Her untiring work and dedication won her the love of the entire Tibetan community. Everyone affectionately referred to her as ཨ་མ་ལགས་ '*mother*'. Having many foreign acquaintances, Mrs. Taring felt that the Tibetans needed a common expression for greeting. Because of her close involvement with teachers, students and the Tibetan community, she was able to popularize བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་. Soon བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ sufficed as the Tibetan word for *hello/ good morning/ good afternoon/* and *good evening*. This new usage rapidly caught on and spread throughout India, Nepal and other parts of the world where there were Tibetan communities. The expression བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ has now even gone back to Tibet where it is being used as the common everyday greeting.

Traditionally there was no *one specific* greeting used by the Tibetans. According to a particular situation, one of several expressions were, and sometimes still are used.

When one meets a friend on the street, one may ask:

ག་པར་ཕེབས་པ་[11]། — Where did you go?/ Where have you been?/ Where are you coming from?

or

ག་པར་ཕེབས་ག — Where are you going?

When one goes to pick someone up at the airport, train station, etc., upon meeting, one says:

ཕྱག་ཕེབས་གནང་བྱུང་། — Welcome! (h.)

If one has heard or knows that someone has just arrived, upon meeting, one greets them by saying:

ཕྱག་ཕེབས་གནང་བྱུང་། ག་དུས་ཕེབས་པ་[12]། Welcome! (h.) When did you come?

When one goes to a friend's house and sees that they are in the midst of doing something, one may address them by saying:

བཞུགས་ཡོད་པས། ངས་རོགས་ཞུས་ག — Are you at home? Shall I help you?

11. ག་པར་ཕེབས་པ་ = [ཀོ་པ~*ཐམ་པ~] * The sign ~ indicates a long sound.
12. ག་དུས་ཕེབས་པ་ = [ཀ་དུས་ཕེབས་པ~]

A traditional Lhasa expression used when one goes to a friend's house and finds them eating is:

སྐྱགས་ཀྭ་ འཐེན་ཀྭ་	Shall I give you some more [food]? Or should I eat some of what's on your plate?

As shown in the examples above, previously there was no *one* specific common greeting used in Tibet. Depending upon the situation, one of a variety of questions or expressions were used.

Names of Some Places in Tibet

The following are names of some places that are mentioned in the textbook:

ལྷ་ས་	—	The capital of Tibet.
པོ་ཏ་ལ་	—	The winter palace of His Holiness the Dalai Lama.
ནོར་བུ་གླིང་ཁ་	—	The summer palace of His Holiness the Dalai Lama.
ཞོལ་	—	The downtown area of Lhasa.
བར་བསྐོར་	—	A popular area in Lhasa where a large market and the Jo Khang Shrine are found.
གཞིས་ཀ་རྩེ་	—	The second largest city in Tibet and site of Tashi Lhunpo Monastery, the seat of the Panchen Lama.

VII. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson 1

Nouns

མིང་	name	མཚན་	name (h.)
ལུང་པ་	country	བོད་	Tibet
ཨ་མི་རི་ཀ་/ ཨ་རི་	America	རྒྱ་གར་	India
བལ་ཡུལ་	Nepal	རྒྱ་ནག་	China
ཨུ་རུ་སུ་	Russia	ཉི་ཧོང་/ རི་པིན་	Japan
འཇར་མ་ནི་	Germany	ཕ་རན་སི་	France
ལྷ་ས་	Lhasa	གཞིས་ཀ་རྩེ་	Shigatse
བར་བསྐོར་	Barkor (market area in Lhasa)	རོགས་པ་	companion/ friend
ལས་ཀ་	work/ job/ profession	ཕྱག་ལས་	work/ job/ profession (h.)
ཟ་ཁང་	restaurant	ཚོང་ཁང་	store/ shop
གཟུགས་པོ་	body	སྐུ་གཟུགས་	body (h.)
རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་	His Holiness the Dalai Lama	སང་ཉིན་	tomorrow
གསོལ་ཞིབ་	tsampa (barley flour) (h.)	རྩམ་པ་	tsampa (barley flour)

Pronouns

ང་	I	ངའི་	my
ཁྱེད་རང་	you	ཁྱེད་རང་གི་	your
ཁོང་	he/ she	ཁོང་གི་	his/ her

Verbs

བསྡད་	stay/ live	བཞུགས་	stay (h.)
སློབ་སྦྱོང་བྱེད་	study	སློབ་སྦྱོང་གནང་	study (h.)
ལས་ཀ་བྱེད་	work	ཕྱག་ལས་གནང་	work (h.)
ཐུག་	meet/see	ལབ་	say
མཇལ་	meet/ see (h.)	གསུང་	say (h.)
ཧ་གོ་	understand	མཁྱེན་	understand (h.)
ཟེར་	called	ཞུ་	called (h.)

Adjectives

བདེ་པོ་	well/ good health

Adverbs

ག་ལེར་	slowly	ཡང་སྐྱར་	again
ཡང་	also/ too		

Prepositions

ནས་	from

Conjunctions

ཨ་ཛི་	and/ and then/ then

Interjections

ཏག་ཏག་རེད།	That's right./ correct

Interrogative Words

ག་རེ་	what	ག་ནས་/ག་པར་ནས་	from where
ག་པར་	where		

Phrases

བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས།	Hello! (Good morning, Good afternoon, Good evening)		
ཐུགས་རྗེ་ཆེ། / [ཐོ་ཆས་སྒྲ།]	Thank you.	ཞེབས་ཡང་།	Take care./ Good bye.
སང་ཉིན་མཇལ་ཡོང་།	See you tomorrow.		

VIII. Exercises

A. Correct the following Tibetan sentences according to the English:

(1)	མིང་སྒྲོལ་དཀར་ངའི་ཡིན།	My name is Dolkar.
(2)	ག་རེ་ཁོང་མིང་གི་རེད།	What is his name?
(3)	བོད་ནས་ང་ཡིན།	I am from Tibet.
(4)	ལྷ་སར་ང་བོད་ལ་གྱི་བསྡད་ཡོད།	In Tibet I live in Lhasa.
(5)	ག་ནས་རེད་ཁོང་།	Where is he from?

B. Fill in the blanks:

(1)	ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་______།	Where does your friend live?
(2)	ངའི་མིང་ཡེ་ཤེས་____________________།	My name is Yeshi.
(3)	ང་བལ་ཡུལ་ལ་བསྡད་ཀྱི་________________།	I stay in Nepal.
(4)	ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་______________།	Where do you live?
(5)	ཁོང་གཞིས་ཀ་རྩེར་བཞུགས་ཀྱི་______________།	He lives in Shigatse.

C. Translate into Tibetan:

(1) My friend lives in Nepal.
(2) Hello. How do you do?
(3) I don't live in India. I live in Nepal.
(4) Where do you stay in Madison?

D. Match the following Tibetan sentences with the English sentences:

(1)	རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་རྒྱ་གར་ལ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	What work do you do? (h.)
(2)	ང་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	H.H. the Dalai Lama lives in India.
(3)	ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།	I study Tibetan.

E. Write a short introduction conversation.

IX. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson 2

Nouns

པ་ལགས་	father	ཨ་མ་ལགས་	mother
པོ་ལགས་	grandfather	རྨོ་ལགས་	grandmother
ཇོ་ལགས་	brother (elder)	ཨ་ཅག་ལགས་	sister (elder)
བུ་སྤུན་འོག་མ་	brother (younger)	བུ་མོ་སྤུན་འོག་མ་	sister (younger)
བུ་	boy/ son	བུ་མོ་	girl/ daughter
ཕ་མ་	parents	ཕྲུ་གུ་	child

ཨེམ་ཆི་	doctor	ཞིང་པ་	farmer
མི་	person	བོད་པ་	Tibetan
འབྲོག་པ་	nomad	གྲྭ་པ་	monk
སློབ་ཕྲུག་	student	ཚོང་པ་	businessman/ trader
དགེ་རྒན་	teacher	དེབ་	book
སྨྱུག་གུ་	pen	སྒམ་	box
དུག་སློག་	clothes	ལྡེ་མིག་	key
ཆོས་	religion	རྒྱལ་ཁབ་	nation
འགོ་འཁྲིད་	leader/ head	རྒན་ལགས་	teacher/ sir/ miss
གཡག་	yak	ཤ་	meat
ཆང་	Tibetan beer	མེ་མདའ་	gun
ནམ་མཁའ་	sky	སྤྲིན་པ་	cloud
ཁ་ཆེ་	Muslim	ས་ཆ་	place
ལྕོག་ཙེ་	table	རྒྱ་ལྕོག་	table (large)
ཤོག་བུ་	paper	མེ་ཏོག་	flower
བལ་	wool	བོད་སྐད་	Tibetan language
སྒྲ་	sound/ pronunciation	བྲོ་བ་	taste
དོན་དག་	meaning	འཁྲུངས་ས་	birth place (h.)
ཁང་པ་	house/ building	ཁང་མིག་	room
ངོ་ཤེས་པ་	acquaintance	ངོ་མཁྱེན་པ་	acquaintance (h.)
གྲོགས་པོ་	friend (male)	གྲོགས་མོ་	friend (female)
ཨང་གྲངས་	number	ཨང་ཀི་	number/ symbol
ཁ་པར་	telephone	ཞལ་པར་	telephone (h.)
བྱེད་མཁན་	the one who does something		

Pronouns

ང་ཚོ་	we	ཁྱེད་རང་ཚོ་	you (pl.)
ཁོང་ཚོ་	they	གཉིས་ཅར་/ཀར་	both
མོ་	she (nh.)	ཁོ་	he (nh.)

Demonstratives

འདི་	this	དེ་	that

Verbs

གྲངས་ཀ་བརྒྱབ་	count	བརྗེད་	forget
ཕེབས་	go/ come (h.)		

Adjectives

གཅིག་པ་	same	ཁག་ཁག་	different
གསེར་གྱི་	golden	བལ་གྱི་	woolen
གཅིག་	one	གཉིས་	two
གསུམ་	three	བཞི་	four
ལྔ་	five	དྲུག་	six
བདུན་	seven		

Adverbs

ཕྱི་པོ་	late

Prepositions

བར་	until/ to

Conjunctions

དང	and	ནི་	as for/ as far as

Interrogative Words

སུ་	who	སུ་སུ་	who (pl.)
སུའི་	whose	ག་ཚད་	what [is the number]

Interjections

ཨ་ལས་	Oh!

Phrases

གཟིམ་འཇགས་གནང་དགོས།	Good night!
ག་ཤེས།	I have no idea!/ I don't know!
དགོངས་དག།	Excuse me!/ Sorry!
ངས་བརྗེད་བཞག།	I forgot. [I just realized it.]
གཟིགས་དང་།	Please look!
བཞུགས་ཡོང་།	Good bye. [to the one staying]/ Take care.
ཁོང་ཚོ་གཉིས་ནི་	as for those two

Expanded Table of Contents for Lesson 2

			Page
I.	Yes/ No Questions with Factive Verbs		23
	A. Positive	Sentences (1) - (7)	23
	B. Negative	Sentences (8) - (12)	23
II.	Content Questions སུ་ 'Who' and ག་རེ་ 'What'		24
	A. Questions in Second person/ Answers in First person	Sentences (13) - (18)	24
	B. Questions in First person/ Answers in Second person	Sentences (19) - (24)	25
	C. Questions in Third person/ Answers in Third person	Sentences (25) - (29)	25
	* ཡིན་/རེད་ Near-synonyms		27
	* The agentive particle མཁན་		27
	* The conjunctions དང་ and ཨ་ཅི་		27
	* The phrase ཁོང་ཚོ་གཉིས་ཅི་, 'as for those two'		28
III.	Tibetan Genitive/ Connector (འབྲེལ་སྒྲ་) Particles (གི་/ཀྱི་/གྱི་/འི་/ཡི་)		28
	A. Words with suffixes		29
	B. Words with no suffixes		29
	C. འ་ suffixed words		29
	* Pronunciation of Words with Genitive Particles:		30
	* Compound noun instead of genitive form		31
IV.	Possessive Pronouns	Sentences (30) - (36)	31
	* The word ཉན་ལགས་		32
V.	The Possessive Interrogative 'Whose' སུའི་	Sentences (37) - (44)	32
VI.	Numerals	Sentences (45) - (50)	33
	Chart 9 (Tibetan Numerals)		34
	Chart 10 (Colloquial Pronunciation)		35
VII.	Phrases for Memorization	Sentences (51) - (55)	36
	* The expressions ཕེབས་ཡང་ and བཞུགས་ཡང་		36
VIII.	Conversation	Sentences (56) - (66)	36
	* The expression དགོངས་དག་		37
	* Information for General Knowledge		
	The Naming of a Child and other Customs		38

Epithets of His Holiness the Dalai Lama 38
Typical Tibetan Names and their Meanings 39

IX. Exercises 39

X. Vocabulary for Lesson 3 མིང་ཚིག་གསར་པ་ 40

Lesson 2

I. Yes/ No Questions with Factive Verbs

Chart 1

Yes/No Questions (Positive Form)		
A statement ending with:		
........ཡིན་	becomes	ཡིན་པས་
........རེད་	becomes	རེད་པས་

A. *Positive Question Forms*

		Sentences (1) - (7)
(1)	ཁྱེད་རང་ཚེ་རིང་ཡིན་པས།	Are you Tsering?
(2)	ཁོང་ཨེམ་ཆེ་[1] རེད་པས།	Is he a doctor?
(3)	ང་ཞིང་པ་རེད་པས།	Am I a farmer?
(4)	བཀྲ་ཤིས་བོད་པ་རེད་པས།	Is Tashi [a] Tibetan?
(5)	འདི་ཁོང་གི་དེབ་རེད་པས།	Is this his book?
(6)	ཁྱེད་རང་འབྲོག་པ་ཡིན་པས།	Are you a nomad?
(7)	དཔལ་འབྱོར་ལགས་གྲྭ་པ་རེད་པས།	Is Paljor a monk?

Chart 2

Yes/No Questions (Negative Form)		
A statement ending with:		
............མིན་	becomes	མིན་པས་
............མ་རེད་	becomes	མ་རེད་པས་

B. *Negative Question Forms*

		Sentences (8) - (12)
(8)	ཁྱེད་རང་ཨེམ་ཆེ་མིན་པས།	Aren't you a doctor?
(9)	ཁོང་བོད་པ་མ་རེད་པས།	Isn't she Tibetan?
(10)	མོ་སློབ་ཕྲུག་[2] མ་རེད་པས།	Isn't she a student?
(11)	ང་ཚོང་པ་མ་རེད་པས།	Aren't I a businessman? / Am I not a businessman?
(12)	འདི་ཁྱེད་རང་གི་མ་རེད་པས།	Isn't this yours?

1. ཨེམ་ཆེ་ = [ཨམ་ཅི་]
2. སློབ་ཕྲུག་= [བསླབ་གྲུབ~]

Yes/no questions can typically be answered by a simple *yes* or *no*. In English, the simplest questions of this kind are formed by the inversion of the subject and verb, and a characteristic rise of intonation at the end of the sentence:

Chart 3

	Statement		Yes/no question
Positive:	He is a student.	—	Is he a student?
Negative:	He isn't a student.	—	Isn't he a student?

In Tibetan, yes/no questions involve neither a change in word-order nor a rise in intonation. Instead, the question marking particles **པས་** and **གས་** are used after the verb at the end of the sentence. The question particle usage depends on the verb which precedes it. The verbs ཡིན་ and རེད་, and their negative forms མིན་ and མ་རེད་, are followed by the particle པས་. The particle གས་ is preceded by the verb འདུག་. This question particle is introduced in Lesson 6, section VI.

In second person questions the normal ending is ཡིན་པས་ and in first/ third person questions it is རེད་པས་. As with the verbs ཡིན་ and རེད་, ཡིན་པས་ may be used in first/ third person questions and རེད་པས་ in second person questions, however as discussed in Lesson 1, a change of perspective occurs. The four Tibetan sentences in the Chart 4 correspond to the English sentences in Chart 3:

Chart 4

	Statement		Yes/no question
Positive:	ཁོང་སློབ་ཕྲུག་རེད།	—	ཁོང་སློབ་ཕྲུག་རེད་པས།
Negative:	ཁོང་སློབ་ཕྲུག་མ་རེད།	—	ཁོང་སློབ་ཕྲུག་མ་རེད་པས།

II. Content Questions སུ་ 'Who' and ག་རེ་ 'What'

In the following sections A-C pay careful attention to the grammatical person of the subject in the question-answer pairs. Note how the form of the factive verb used in the question anticipates the form of the factive verb used in the answer.

A. *Question in the Second person/ Answer in the First person*

Sentences (13) - (18)

(13) a. ཁྱེད་རང་སུ་ཡིན། — Who are you?

b. ང་ཀུན་དགའ་[3] ཡིན། — I am Kunga.

(14) a. ཁྱེད་རང་ཟླ་བ་མིན་པས། — Aren't you Dawa?

b. ལགས་མིན་[4]། ང་ཟླ་བ་མིན། — No, I am not Dawa.

3. ཀུན་དགའ་ = [ཀུང་དགའ་]
4. ལགས་མིན་ = [ལ་མན་]

(15)	a. ཁྱེད་རང་ཀུན་དགའ་ཡིན་པས།	Are you Kunga?
	b. ལགས་ཡིན།	Yes, [I am].
(16)	a. ཁྱེད་རང་ག་རེ་ཡིན།	**What are you** [profession, etc.]?
	b. ང་སློབ་ཕྲུག་ཡིན།	I am a student.
(17)	a. ཨ་ནི། ཁྱེད་རང་ཚོ་ག་རེ་ཡིན།	And how about you? what are you? (pl.)
	b. ང་ཚོ་[5] སློབ་ཕྲུག་ཡིན།	We are students.
(18)	a. ཁྱེད་རང་གི་དགེ་ཀན་[6] སུ་རེད།	Who is your teacher?
	b. ངའི་དགེ་ཀན་འཆི་མེད་ལགས་རེད།	My teacher is Ms. Chimi.

B. *Question in the First person/ Answer in the Second person*

Sentences (19) - (24)

(19)	a. ང་སུ་རེད། ངོ་ཤེས་ཀྱི་འདུག་གས།	**Who am I?** Do you know [me]?
	b. ཁྱེད་རང་བཀྲ་ཤིས་ལགས་རེད།	**You are** Tashi.
(20)	a. ང་ག་རེ་བྱེད་མཁན་རེད།	**What do I do?** [lit: What am I the doer of?]
	b. ཁྱེད་རང་དགེ་ཀན་རེད།	You are a teacher.
(21)	a. ང་ཚོ་སུ་སུ་རེད།	Who are we?
	b. ཁྱེད་རང་ཚོ་བཀྲ་ཤིས་ལགས་དང་ཡེ་ཤེས་ལགས་རེད། ཨ་ནི་ཁོང་ཚོ་གཉིས་ནི་[7] གཅིག་ཉི་མ་དང་གཅིག་ ཆོས་ལྡན་རེད།	You are Tashi and Yeshi. And as for those two, one is Nyima and [the other] one is Chonden.
(22)	a. ང་སློབ་ཕྲུག་རེད་པས།	Am I a student?
	b. ལགས་མ་རེད། ཁྱེད་རང་ཀན་ལགས་རེད།	No, you are a teacher.
(23)	a. ང་ཚོ་ག་རེ་བྱེད་མཁན་རེད།	What do we do?
	b. ཁྱེད་རང་ཚོ་ཨ་མི་རི་ཀའི་སློབ་ཕྲུག་རེད།	You are American students.
(24)	a. ངའི་རོགས་པ་སུ་སུ་རེད།	Who are my friends?
	b. ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་བདེ་སྐྱིད་དང་མཚོ་མོ་རེད།	Diki and Tsomo are your friends.

C. *Question in the Third person/ Answer in the Third person*

Sentences (25) - (29)

(25)	a. ཁོང་སུ་རེད།	**Who is he?**
	b. ཁོང་ཟླ་བ་ལགས་རེད།	**He is** Dawa.
(26)	a. ཁོང་ཡང་སློབ་ཕྲུག་རེད་པས།	Is he also a student?
	b. ལགས་རེད།	Yes, [he is].

5. ང་ཚོ་ = [ངན་ཚོ་]
6. དགེ་ཀན་ = [དགེ་རྒན་]
7. ཁོང་ཚོ་གཉིས་ནི་ - 'as for those two' ནི་- 'as for' / 'as far as'

(27) a. ཁོང་ཚོ་[8] སུ་སུ་རེད། — **Who** are **they**?
b. གང་ཤེས་[9]། ངས་ཧ་གོ་བ་ཀྱི་མེད། — [I] have no idea. I don't know.

(28) a. ཁོང་ག་རེ་རེད། — **What is he?**
b. ཁོང་ཡང་སློབ་ཕྲུག་རེད། — He is also a student.

(29) a. བཀྲ་ཤིས་སུ་རེད། — Who is Tashi?
b. བཀྲ་ཤིས་རྒན་ལགས་ཀྱི་བུ་རེད། — Tashi is the teacher's son.

English *content questions* are formed with 'WH-words' such as: who, what, when, where, why, etc.

In the simplest cases, answers to English content questions involve substituting the question word with a noun or noun phrase.

Question:	**Who** ate the food?
Answer:	**John** ate the food.

Note that in this particular question-answer pair, there is no change in word-order, the noun *John* directly replaces the question word *who*. In other cases the English word-order is subject to change:

Question:	**What** is this?
Answer:	This is **a book**.

In the above question-answer pair, the noun phrase *a book* replaces the question word *what*; however, the word-order of the sentence has changed.

In Tibetan only *the first* of the two patterns is employed. When forming a question the word order need never change; only the question word itself is replaced by an appropriate noun or noun phrase in the answer:

(13) a. ཁྱེད་རང་སུ་ཡིན། — **Who** are you?
b. ང་ཀུན་དགའ་ཡིན། — I am **Kunga**.

Note that in the Tibetan question-answer pair, the second word is the question word, in this case སུ་ '*who*'. This is directly replaced in the answer by the word which supplies the new information, in this case ཀུན་དགའ་ '*Kunga*'.

(17) a. ཨ་ནི། ཁྱེད་རང་ཚོ་ག་རེ་ཡིན། — And how about you? **what** are you? (pl.)
b. ང་ཚོ་སློབ་ཕྲུག་ཡིན། — We are **students**.

In question (17) a., the question word ག་རེ་ '*what*' is directly replaced with the answer སློབ་ཕྲུག་ '*students*'.

The following Tibetan question words should be memorized:

སུ་ who, སུའི་ whose, ག་རེ་ what, ག་པར་ where, ག་ནས་ from where

8. ཁོང་ཚོ་ = [ཁོན་ཚོ་]
9. གང་ཤེས་ = [ཀང་ཤེ་]

* In this lesson, one should treat ཡིན་ and རེད་ as near-synonyms. Until it is further explained, one should use the verb ཡིན་ when addressing a second person:

(13) a. ཁྱེད་རང་སུ་ཡིན། Who **are you**?

When addressing a first or third person, the verb རེད་ should be used:

(19) a. ང་སུ་རེད། Who **am I**?
(25) a. ཁོང་སུ་རེད། Who **is he**?

ཡིན་ and རེད་ can be interchanged with any of the three persons, however these changes present additional information. These changes are explained in Lesson 5. However, for the time being, the student should get a firm grasp and understand the root forms of ཡིན་ and རེད་ thoroughly.

* The agentive particle མཁན་ found in sentence (20) i.e., བྱེད་མཁན་, indicates the 'doer'. Sometimes when this particle is used with a noun, in English it is translated with an 'er' noun; e.g., driver, swimmer, dancer, etc.

བྱེད་མཁན་ the one who does something
མོ་ཊ་བཏང་མཁན་ driver/ the one who drives

* In sentence (21) b. the two conjunctions དང་ and ཨ་ནི་, both meaning '*and*', have been introduced. དང་ is used to connect and list nouns, adjectives and adverbs, while ཨ་ནི་ is used to conjoin sentences. Besides '*and*', ཨ་ནི་ can also be translated as '*and then*' or '*then*'.

(21) b. ཁྱེད་རང་ཚོ་བཀྲ་ཤིས་ལགས་དང་ཡེ་ཤེས་ལགས་རེད། **ཨ་ནི་**ཁོང་ཚོ་གཉིས་(ནི་)གཅིག་ཉི་མ་དང་གཅིག་ཆོས་ལྡན་རེད།
You are Tashi **and** Yeshi. **And** (as for) those two, one is Nyima **and** [the other] one is Chonden.

In the example above, ཨ་ནི་ is used to conjoin the second sentence to the first one, i.e., ཁྱེད་རང་ཚོ་བཀྲ་ཤིས་ལགས་དང་ཡེ་ཤེས་ལགས་རེད། **ཨ་ནི་**... 'You are Tashi and Yeshi. **And**...'

The conjunction དང་ is used when listing two or more nouns, i.e., བཀྲ་ཤིས་ལགས་དང་ཡེ་ཤེས་ལགས་ 'Tashi ***and*** Yeshi', and གཅིག་ཉི་མ་དང་གཅིག་ཆོས་ལྡན་རེད་ 'one is Nyima ***and*** [the other] one is Chonden'.

In some cases, the conjunction ཨ་ནི་ is found at the beginning of a sentence, while this is not the case with the conjunction དང་. *A sentence can never begin with the conjunction* དང་.

The conjunction ཨ་ནི་ is sometimes used by itself. In such cases, it can be translated as an equivalent to the English colloquial expression, 'Well then'... [tell me something/what happened?/what news do you have?, etc.]

(17) a. **ཨ་ནི།** ཁྱེད་རང་ཚོ་ག་རེ་ཡིན། And how about you? [what are you?] (pl.)

In English it is grammatically correct to use either the '*and*' or the '*and then*' conjunction form:

(a) ང་ལག་པ་འཁྲུས་**ཨ་ནི་**ཁ་ལག་ཟ་གི་ཡོད།
I wash my hands **and** eat. or I wash my hands **and then** I eat.

This is not the case for Tibetan, one ***never*** says:

ང་ལག་པ་འཁྲུས་དང་ཁ་ལག་ཟ་གི་ཡོད།

This kind of sentence structure is *always* conjoined with the conjunction ཨ་ཉེ་. The same is true for sentence (b) as well; the conjunction ཨ་ཉེ་ is *always* used, *never* དང་:

(b) ང་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་ཨ་ཉེ་བོད་སྐད་སྦྱང་གི་ཡིན།
I will go to India **and** learn/ study Tibetan.

or

I will go to India **and then** I will learn/ study Tibetan.

* In sentence (21) b. the phrase ཁོང་ཚོ་གཉིས་ནི་, '*as for those two*', is used. The particle ནི་ is an emphasis marker and literally means, '*as for*', '*as far as*', '*for me*'.

The following sentence merely expresses the state of affairs:

ང་འགྲོ་གྱི་མིན། I'm not going.

The use of ནི་, however, indicates that the speaker is emphasizing the fact that others may go, 'but *as for me* I'm not going to go':

ང་ནི་འགྲོ་གྱི་མིན། **[As far as I'm concerned/As for me]** I'm not going.

The particle ནི་ indicates the added emphasis of singling out and contrasting something or somebody from within a particular list, category or group:

ཁྱེད་རང་ཁོང་མཉམ་དུ་ཕེབས་ན་འགྲིགས་ཀྱི་རེད། ང་ནི་འགྲོ་གྱི་མིན།
You can go with him. **As for me,** I'm not going.

III. Tibetan Genitive/ Connector (འབྲེལ་སྒྲ་) Particles (གི་/ཀྱི་/གྱི་/འི་/ཡི་)

The particles གི་ ཀྱི་ གྱི་ འི་ ཡི་ are used in literary writing to represent the **Tibetan genitive case** (འབྲེལ་སྒྲ་). The particular particle usage depends on the suffix of the preceding word, as shown in Chart 5:

Chart 5

Syllables ending in the following letters: རྗེས་འཇུག་ 'suffix' or ཡང་འཇུག་ 'post suffix'	Literary form of the particle	Colloquial form of the particle
A. ན་ མ་ ར་ ལ་	གྱི་	གི་
ད་ བ་ ས་	ཀྱི་	གི་
ག་ ང་	གི་	གི་
B. With the suffix འ་ or suffixless		
འ་དང་མཐའ་མེད་	འི་ or ཡི་	-འི་

A. ***After words having suffixes* (རྗེས་འཇུག་ཡོད་པ་)*, the particles* གྱི་ ཀྱི་ གི་ *are used:***

གྱི་:	ཚེ་བརྟན་གྱི་བུ་	Tsetan's son;	གསེར་གྱི་སྨྱུག་གུ་	golden pen
	སྒམ་གྱི་ལྡེ་མིག་[10]	the box's key/the key to the box;	བལ་གྱི་དུག་སློག་	woolen clothes
ཀྱི་:	བོད་སྐད་ཀྱི་དེབ་	Tibetan language book;	ཆོས་ཀྱི་དོན་དག་	the meaning of religion
	རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་འཁྲིད་	the leader of the nation;		
གི་:	གཡག་གི་ཤ་	Yak meat;	ཆང་གི་བྲོ་བ་	the taste of beer

B. ***After words having no suffix* (མཐའ་མེད་)*, the particles* འི་ *and* ཡི་ *are used:***

འི་/ཡི་:	མི་	person;	མིའི་མིང་ /མི་ཡི་མིང་	the person's name
	ང་	I;	ངའི་རོགས་པ་ /ང་ཡི་རོགས་པ་	my companion/friend

C. ***The particles* འི་ *and* ཡི་ *are also used after words having the* འ་ *suffix:***

འི་/ ཡི་:	ནམ་མཁའ་	sky;	ནམ་མཁའི་སྤྲིན་པ་ /ནམ་མཁའ་ཡི་སྤྲིན་པ་	clouds of the sky
	མེ་མདའ་	gun;	མེ་མདའི་སྒྲ་/མེ་མདའ་ཡི་སྒྲ་	sound of a gun

In many textbooks the particles གི་/ཀྱི་/གྱི་/འི་/ཡི་ are classified as genitive particles. The English concept of the genitive includes only the possessive form, i.e., Tsetan's, hers, theirs, the class', etc. The Tibetan འབྲེལ་སྒྲ་ encompasses a broader spectrum.

འབྲེལ་	means	*to join* or *connect;*
སྒྲ་	means	*sound.*

The literal meaning of འབྲེལ་སྒྲ་ is *connecting sound.* Certain functions of འབྲེལ་སྒྲ་ can be classified as genitive according to English grammar i.e., an object is connected to a noun by possession: ཚེ་བརྟན་གྱི་བུ་ 'Tsetan's son'. However, འབྲེལ་སྒྲ་ can also be used in structures which are classified as adjectives or modifying phrases in English, e.g., གསེར་གྱི་སྨྱུག་གུ་ (*golden pen*) a pen made of gold. The English adjectives *golden* and *woolen,* or modifying phrases such as, 'meaning of religion' ཆོས་ཀྱི་དོན་དག་, 'taste of food' ཁ་ལག་གི་བྲོ་བ་, in Tibetan are formed with a *genitive* particle.

The Tibetan genitive is marked by the connecting particles གི་/ཀྱི་/གྱི་/འི་/ཡི་:

1.) he and the book are connected,
ཁོང་གི་དེབ་ [his book]
(The function of the English possessive's.)

2.) clothes which are made of wool,
བལ་གྱི་དུག་སློག་ clothes made of wool [woolen clothes]
(The function of the English *of* which is normally classified as an adjective.)

10. ལྡེ་མིག་ = [ཌི་མིས~]

The Tibetan genitive particles serve at least two functions, whereas ***the English possessives and modifiers are classified as two distinct grammatical categories.***

As shown in Chart 4 of this lesson, in literary Tibetan the genitive of words with suffixes are formed with the particles གི་/ཀྱི་/གྱི་/འི་/ཡི་, whereas in colloquial Tibetan only གི་ is used for words with suffixes and འི་ for suffixless words. Another term used for འབྲེལ་སྒྲ་ is ཨི་ལྡན་. In the case of the genitive, all five particles possess an inherent ཨི་ sound. The term ཨི་ལྡན་ literally means *that which possesses the* [*sound*] ཨི་.

When studying the Tibetan འབྲེལ་སྒྲ་, one should not be limited by using the English genitive concept as the only basis for understanding its grammatical use. If འབྲེལ་སྒྲ་ is treated in this manner, one's understanding will be only partial.

* Pronunciation of Words with Genitive Particles:

The Tibetan grammar rules for the usage of the various genitive particles are introduced in section III. The following sections of suffixless words are grouped according to the root letter to which the particle has been attached. The pronunciation of these forms is discussed below:

A. Root letter + འི་ = *ee* (ཨའི་)

ང་	I	ངའི་	my	ངའི་དེབ་	my book
བོད་པ་	Tibetan	བོད་པའི་	Tibetan	བོད་པའི་ཁ་ལག་	Tibetan food
སློབ་གྲྭ་[11]	school	སློབ་གྲྭའི་	school's	སློབ་གྲྭའི་དགེ་རྒན་	school teacher

B. Root letter ི + འི་ = *ii* (ཨིའི་)

མི་	man	མིའི་	(the) man's	མིའི་མིང་	person's name
འདི་	this	འདིའི་	of this	ས་ཆ་འདིའི་མི་	a person of this place
བཞི་	four	བཞིའི་	of four	སློབ་ཕྲུག་བཞིའི་དགེ་རྒན་	the teacher of (the) four students

C. Root letter ུ + འི་ = *ü* (ཨུའི་)

སུ་	who	སུའི་	whose	སུའི་དེབ་	whose book
ཤོག་བུ་	paper	ཤོག་བུའི་	paper's	ཤོག་བུའི་མེ་ཏོག་	paper flower
བུ་	boy	བུའི་	boy's	བུའི་པ་ལགས་	the boy's father

D. Root letter ེ + འི་ = *é* (ཨེའི་)

དེ་	that	དེའི་	of that	མི་དེའི་ཕ་མ་	that person's parents
ལྕོག་ཙེ་	table	ལྕོག་ཙེའི་	of the table	ལྕོག་ཙེའི་བཟོ་ལྟ་	the shape of the table
ཁ་ཆེ་	Muslim	ཁ་ཆེའི་	Muslim's	ཁ་ཆེའི་ཁ་ལག་	Muslim food

11. སློབ་གྲྭ་ = [རླབ་གྲྭ་]

E. *Root letter* ོ + འི་ = ö (ཨོའི་)

གྲོགས་པོ་	friend	གྲོགས་པོའི་	friend's	གྲོགས་པོའི་གྲོགས་པོ་	friend's friend
ཁོ་	he	ཁོའི་	his	ཁོའི་ལས་ཀ་	his work
ང་ཚོ་	we	ང་ཚོའི་	our/ ours	ང་ཚོའི་ཁང་པ་	our house

* Colloquially when talking about different kinds of meat, one uses a compound noun instead of the genitive form, for example; གཡག་གི་ཤ་ 'yak meat' becomes གཡག་ཤ་. This is also true when talking about the skin [leather] or bones of various animals, e.g., སྟག་གི་པགས་པ་ = སྟག་པགས་ 'tiger's skin', སྟག་གི་རུས་པ་ = སྟག་རུས་ 'tiger's bone'.

Some other commonly used compound nouns which are formed in the same way are: ནང་གི་ལས་ཀ་ = ནང་ལས་ 'homework', དེབ་ཀྱི་ཁང་པ་ = དེབ་ཁང་ 'bookstore', and ཞོགས་པའི་ཇ་ = ཞོགས་ཇ་ 'morning tea' (breakfast). Though these particular Tibetan compound nouns correspond with English compound nouns, remember that this is not always the case.

IV. Possessive Pronouns

Chart 6

Honorific Form:	First Person	Second Person	Third Person
sg.	— —	ཁྱེད་རང་གི་ your	ཁོང་གི་ his/her
pl.	— —	ཁྱེད་རང་ཚོའི་ your	ཁོང་ཚོའི་ their

Chart 7

Non honorific Form:	First Person	Second Person	Third Person
sg.	ངའི་ my	ཁྱོད་རང་གི་ your	ཁོའི་ his མོའི་ her
pl.	ང་ཚོའི་ our	ཁྱོད་རང་ཚོའི་ your	ཁོ་ཚོའི་ their

Sentences (30) - (36)

(30) a. བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས། ཀུན་དགའ་ལགས། — Hello, Kunga!

b. བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས། ཏན་ལགས[12]། — Hello, Sir!

(31) a. **ཁྱེད་རང་གི་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་མཚན་**ག་རེ་རེད། — What is **your mother's name?**

b. **ངའི་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་མཚན་**སྒྲོལ་དཀར་རེད། — **My mother's name** is Dolkar.

(32) a. ཨ་མ་ལགས་འཁྲུངས་ས་ག་ནས་རེད། — Where is [your] mother's birth place?

b. ངའི་ཨ་མ་ལགས་འཁྲུངས་ས་ལྷ་ས་ནས་རེད། — My mother's birth place is Lhasa./ My mother was born in Lhasa.

12. ཏན་ལགས་ = [ཞན་ལུ་]

(33) a. ཨ་ལས། ཨ་མ་ལགས་ལྷ་ས་ནས་རེད་པས། ཁྱེད་རང་གི་ ཨ་མ་ལགས་དང་པ་ལགས་འཁྲུངས་ས་གཅིག་པ་རེད་པས།
Oh! Is [your] mother from Lhasa? Are your mother and father's birth place the same?

b. ལགས་མ་རེད། ཁག་ཁག་རེད། ངའི་པ་ལགས་གཞིས་ཀ་རྩེ་ནས་རེད།
No, [they are] different. My father is from Shigatse.

(34) a. ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་ཀྱི་གྲོགས་པོའི་མཚན་ག་རེ་རེད།
What is your father's friend's name?

b. ངའི་པ་ལགས་ཀྱི་གྲོགས་པོའི་མཚན་བསོད་ནམས་ལགས་རེད།
My father's friend's name is Sonam.

(35) a. པ་ལགས་ཀྱི་གྲོགས་པོ་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད།
What does your father's friend do?

b. ཁོང་ཨེམ་ཆི་རེད།
He is a doctor.

(36) a. ཁྱེད་རང་ཨེམ་ཆི་ཡིན་པས།
Are you a doctor?

b. ལགས་མིན། ང་ཨེམ་ཆི་མིན། ང་ཁོང་གི་སློབ་ཕྲུག་ཡིན།
No, I am not a doctor. I am his student.

* In sentence (30) b. the word **རྒན་ལགས་** is used. This word is derived from the word དགེ་རྒན་ 'teacher'. The term རྒན་ལགས་ is generally used when addressing one's teacher, male or female, but it can also be used as a polite form of address for an older man.

These days in Tibet, besides the traditional usage, རྒན་ལགས་ is also used to address an employee, whether male or female, in an official office, such as a bank, a ministry, immigration, customs, etc. When used in this way, རྒན་ལགས་ is expressing respect to the position, therefore, even an older person can use this term to address a younger person.

V. The Possessive Interrogative – 'Whose' སུའི་

Sentences (37) - (44)

(37) a. ཀུན་དགའ། ཁྱེད་རང་སུའི་སློབ་ཕྲུག་ཡིན།
Kunga, **whose** student are you?

b. ང་ཁྱེད་རང་གི་ཇོ་ལགས་ཀྱི་སློབ་ཕྲུག་ཡིན།
I am your older brother's student.

(38) a. ང་སུའི་དགེ་རྒན་རེད། ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པས།
Whose teacher am I? Do you know?

b. ཁྱེད་རང་ཁོང་ཚོའི་རྒན་ལགས་རེད།
You are their teacher.

(39) a. བློ་བཟང་ལགས་སུའི་དགེ་རྒན་རེད།
Whose teacher is Lobsang?

b. ཁོང་ཡང་ང་ཚོའི་རྒན་ལགས་རེད།
He is also our teacher.

(40) a. ང་སུ་སུའི་དགེ་རྒན་རེད།
Whose teacher am I?

b. ཁྱེད་རང་ཚེ་རིང་དང་ཉི་མའི་རྒན་ལགས་རེད།
You are Tsering and Nyima's teacher.

(41) a. ཁྱེད་རང་སུའི་ཕྲུ་གུ་[13]ཡིན།
Whose child are you?

b. ང་ཨོ་རྒྱན་རྡོ་རྗེ་ལགས་ཀྱི་བུ་ཡིན།
I am Ugyen Dorjee's son.

(42) a. ཁྱེད་རང་སུའི་བུ་མོ་ཡིན།
Whose daughter/ girl are you?

b. ང་ཟླ་བའི་བུ་མོ་ཡིན།
I am Dawa's daughter.

(43) a. ཁོ་སུའི་ངོ་ཤེས་པ་[14]རེད།
Whose acquaintance is he?

b. ཁོ་ང་ཚོའི་ངོ་ཤེས་པ་རེད།
He is our acquaintance.

13. ཕྲུ་གུ་ = [པུ་གུ་]
14. ངོ་ཤེས་པ་ = [ངོ་ཤེན་པ་]

(44) a. མོ་སུའི་ཨ་ལྕགས་རེད། — Whose [older] sister is she?

b. མོ་པ་སངས་ཀྱི་ཨ་ལྕགས་རེད། — She is Pasang's [older] sister.

སུ་ is the singular form of *who*. When one wants to show *who* as plural, the repeated form: སུ་སུ་ is used. In this lesson སུ་སུ་ 'who' is connected with the genitive འི་ = སུ་སུའི་ becoming *whose*. In sentence (40) a. the teacher is asking:

ང་སུ་སུའི་དགེ་རྒན་རེད། — Whose **teacher am I?**

The literal meaning of this question is: **'Of many students, who** do I teach?'

VI. Numerals

ཨང་ཀི་ - number and symbols
ཨང་གྲངས་ - number (phone, address, etc.)
གྲངས་ཀ་བརྒྱབ་ - to count numerically

Chart 8

ཀླད་སྐོར་	གཅིག་	གཉིས་	གསུམ་	བཞི་	ལྔ་	དྲུག་
༠ 0	༡ 1	༢ 2	༣ 3	༤ 4	༥ 5	༦ 6
བདུན་	བརྒྱད་	དགུ་	བཅུ་	བཅུ་གཅིག་	བཅུ་གཉིས་	
༧ 7	༨ 8	༩ 9	༡༠ 10	༡༡ 11	༡༢ 12	

Sentences (45) - (50)

(45) a. ཆོས་འཕེལ་ལགས། ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད། — Chophel! Where do you live?

b. ང་བལ་ཡུལ་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད། — I live in Nepal.

(46) a. ཁྱེད་རང་གི་**ཁང་པའི་ཨང་གྲངས་**ག་ཚད་རེད། — What is your **house number?**

b. ངའི་ཁང་པའི་ཨང་གྲངས་༡༠༠༨ རེད། — My house number is 1008.

(47) a. ཨ་ཙེ། ཁང་མིག་གི་ཨང་གྲངས་ག་ཚད་རེད། — And what is your room number?

b. ཁང་མིག་གི་ཨང་གྲངས་༧༠༦ རེད། — My room number is 706.

(48) a. ཁྱེད་རང་གི་**ཞལ་པར་གྱི་ཨང་གྲངས་**ག་ཚད་རེད། — What is your **telephone number**?

b. ངའི་ཁ་པར་གྱི་ཨང་གྲངས་ ༢༡༦-༣༧༩ རེད། — My telephone number is 216-379.

(49) a. གཅིག་**ནས་**བདུན་**བར་གྲངས་ཀ་བརྒྱབ་**དང་། — Please **count from** one **to** seven.

b. གཅིག་ གཉིས་ གསུམ་ བཞི་ ལྔ་ དྲུག་ བདུན། — One, Two, Three, Four, Five, Six, Seven.

(50) a. གཟིགས་དང་། ཨང་ཀི་འདི་ག་ཚད་རེད། — Please look! What is this number?

b. ཨང་ཀི་དེ་བཞི་པ་རེད། — That number is four.

The following charts present the colloquial way of counting. One must note that the literary spelling shown in Chart 9, and the colloquial pronunciation shown in Chart 10, sometimes differ, e.g., བཅུ་གཅིག་ = [བཅུག་གཅི~].

Chart 9

༡༠ བཅུ་	༢༠ ཉི་ཤུ་	༣༠ གསུམ་བཅུ་	༤༠ བཞི་བཅུ་	༥༠ ལྔ་བཅུ་
༡༡ བཅུ་གཅིག་	༢༡ ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་	༣༡ གསུམ་བཅུ་སོ་གཅིག་	༤༡ བཞི་བཅུ་ཞེ་གཅིག་	༥༡ ལྔ་བཅུ་ང་གཅིག་
༡༢ བཅུ་གཉིས་	༢༢ རྩ་གཉིས་	༣༢ སོ་གཉིས་	༤༢ ཞེ་གཉིས་	༥༢ ང་གཉིས་
༡༣ བཅུ་གསུམ་	༢༣ རྩ་གསུམ་	༣༣ སོ་གསུམ་	༤༣ ཞེ་གསུམ་	༥༣ ང་གསུམ་
༡༤ བཅུ་བཞི་	༢༤ རྩ་བཞི་	༣༤ སོ་བཞི་	༤༤ ཞེ་བཞི་	༥༤ ང་བཞི་
༡༥ བཅོ་ལྔ་	༢༥ རྩ་ལྔ་	༣༥ སོ་ལྔ་	༤༥ ཞེ་ལྔ་	༥༥ ང་ལྔ་
༡༦ བཅུ་དྲུག་	༢༦ རྩ་དྲུག་	༣༦ སོ་དྲུག་	༤༦ ཞེ་དྲུག་	༥༦ ང་དྲུག་
༡༧ བཅུ་བདུན་	༢༧ རྩ་བདུན་	༣༧ སོ་བདུན་	༤༧ ཞེ་བདུན་	༥༧ ང་བདུན་
༡༨ བཅོ་བརྒྱད་	༢༨ རྩ་བརྒྱད་	༣༨ སོ་བརྒྱད་	༤༨ ཞེ་བརྒྱད་	༥༨ ང་བརྒྱད་
༡༩ བཅུ་དགུ་	༢༩ རྩ་དགུ་	༣༩ སོ་དགུ་	༤༩ ཞེ་དགུ་	༥༩ ང་དགུ་

༦༠ དྲུག་བཅུ་	༧༠ བདུན་བཅུ་	༨༠ བརྒྱ་བཅུ་	༩༠ དགུ་བཅུ་
༦༡ དྲུག་བཅུ་རེ་གཅིག་	༧༡ བདུན་བཅུ་དོན་གཅིག་	༨༡ བརྒྱ་བཅུ་གྱ་གཅིག་	༩༡ དགུ་བཅུ་གོ་གཅིག་
༦༢ རེ་གཉིས་	༧༢ དོན་གཉིས་	༨༢ གྱ་གཉིས་	༩༢ གོ་གཉིས་
༦༣ རེ་གསུམ་	༧༣ དོན་གསུམ་	༨༣ གྱ་གསུམ་	༩༣ གོ་གསུམ་
༦༤ རེ་བཞི་	༧༤ དོན་བཞི་	༨༤ གྱ་བཞི་	༩༤ གོ་བཞི་
༦༥ རེ་ལྔ་	༧༥ དོན་ལྔ་	༨༥ གྱ་ལྔ་	༩༥ གོ་ལྔ་
༦༦ རེ་དྲུག་	༧༦ དོན་དྲུག་	༨༦ གྱ་དྲུག་	༩༦ གོ་དྲུག་
༦༧ རེ་བདུན་	༧༧ དོན་བདུན་	༨༧ གྱ་བདུན་	༩༧ གོ་བདུན་
༦༨ རེ་བརྒྱད་	༧༨ དོན་བརྒྱད་	༨༨ གྱ་བརྒྱད་	༩༨ གོ་བརྒྱད་
༦༩ རེ་དགུ་	༧༩ དོན་དགུ་	༨༩ གྱ་དགུ་	༩༩ གོ་དགུ་

༡༠༠	བརྒྱ་	hundred	༡,༠༠༠	སྟོང་	thousand
༡༠,༠༠༠	ཁྲི་	ten thousand	༡༠༠,༠༠༠	འབུམ་	hundred thousand
༡,༠༠༠,༠༠༠	ས་ཡ་	million	༡༠,༠༠༠,༠༠༠	བྱེ་བ་	ten million
༡༠༠,༠༠༠,༠༠༠	དུང་ཕྱུར་	hundred million	༡,༠༠༠,༠༠༠,༠༠༠	ཐེར་འབུམ་	billion

Chart 10

༡༠ བཅུ་	༢༠ ཉི་ཤུ་	༣༠ གསུམ་བཅུ་	༤༠ བཞིབ་བཅུ་	༥༠ ལྔབ་བཅུ་
༡༡ བཅུག་ཅི~	༢༡ ཉི་ཤུ་རྩག་ཅི~	༣༡ གསུམ་བཅུ་སོ~ཅི~	༤༡ བཞིབ་བཅུ་ཞ~ཅི~	༥༡ ལྔབ་བཅུ་ང~ཅི~
༡༢ བཅུང་གཉིས~	༢༢ རྩང་གཉིས་	༣༢ སོ~གཉིས་	༤༢ ཞ~གཉིས་	༥༢ ང~གཉིས་
༡༣ བཅུག་གསུམ་	༢༣ རྩག་གསུམ་	༣༣ སོ~གསུམ་	༤༣ ཞ~གསུམ་	༥༣ ང~གསུམ་
༡༤ བཅུབ་བཞི་	༢༤ རྩབ་བཞི་	༣༤ སོབ་བཞི་	༤༤ ཞབ་བཞི་	༥༤ ངབ་བཞི་
༡༥ བཅོས་ལྔ་	༢༥ རྩས་ལྔ་	༣༥ སོ~ལྔ་	༤༥ ཞས་ལྔ་	༥༥ ངས་ལྔ་
༡༦ བཅུ་དྲུག་	༢༦ རྩ~དྲུག་	༣༦ སོ་དྲུག་	༤༦ ཞ~དྲུག་	༥༦ ང~དྲུག་
༡༧ བཅུབ་བདུན་	༢༧ རྩབ་བདུན་	༣༧ སོབ་བདུན་	༤༧ ཞབ་བདུན་	༥༧ ངབ་བདུན་
༡༨ བཅུབ་བརྒྱད་	༢༨ རྩབ་བརྒྱད་	༣༨ སོབ་བརྒྱད་	༤༨ ཞབ་བརྒྱད་	༥༨ ངབ་བརྒྱད་
༡༩ བཅུག་དགུ་	༢༩ རྩག་དགུ་	༣༩ སོག་དགུ་	༤༩ ཞག་དགུ་	༥༩ ངག་དགུ་

༦༠ དྲུག་བཅུ་	༧༠ བདུན་བཅུ་	༨༠ བརྒྱ~བཅུ་	༩༠ དགུབ་བཅུ་
༦༡ དྲུག་བཅུ་ར~ཅི~	༧༡ བདུན་བཅུ་དུན་ཅི~	༨༡ བརྒྱ~བཅུ་གྱ~ཅི~	༩༡ དགུབ་བཅུ་གོ~ཅི~
༦༢ ར~གཉིས་	༧༢ དུན་གཉིས་	༨༢ གྱ~གཉིས་	༩༢ གོ~གཉིས་
༦༣ ར~གསུམ་	༧༣ དུན་གསུམ་	༨༣ གྱ~གསུམ་	༩༣ གོ~གསུམ་
༦༤ རབ་བཞི་	༧༤ དུན་བཞི་	༨༤ གྱབ་བཞི་	༩༤ གོབ་བཞི་
༦༥ རས་ལྔ་	༧༥ དོན་ལྔ་	༨༥ གྱས་ལྔ་	༩༥ གོ~ལྔ་
༦༦ ར~དྲུག་	༧༦ དུན་དྲུག་	༨༦ གྱ~དྲུག་	༩༦ གོ~དྲུག་
༦༧ རབ་བདུན་	༧༧ དུན་བདུན་	༨༧ གྱབ་བདུན་	༩༧ གོབ་བདུན་
༦༨ རབ་བརྒྱད་	༧༨ དུན་བརྒྱད་	༨༨ གྱབ་བརྒྱད་	༩༨ གོབ་བརྒྱད་
༦༩ རག་དགུ་	༧༩ དུན་དགུ་	༨༩ གྱག་དགུ་	༩༩ གོག་དགུ་

When using numbers such as ten, twenty, etc. the ending ཐམ་པ་ may be used. This word literally means *exactly* (the round figure), thus བཅུ་ཐམ་པ་ is literally translated as *exactly ten*. This ending is optional, its use is entirely up to the speaker:

བཅུ་	=	བཅུ་ཐམ་པ་	ཉི་ཤུ་	=	ཉི་ཤུ་ཐམ་པ་	སུམ་ཅུ་	=	སུམ་ཅུ་ཐམ་པ་
བཞི་བཅུ་	=	བཞི་བཅུ་ཐམ་པ་	ལྔ་བཅུ་	=	ལྔ་བཅུ་ཐམ་པ་	དྲུག་ཅུ་	=	དྲུག་ཅུ་ཐམ་པ་
བདུན་ཅུ་	=	བདུན་ཅུ་ཐམ་པ་	བརྒྱ་བཅུ་	=	བརྒྱ་བཅུ་ཐམ་པ་	དགུ་བཅུ་	=	དགུ་བཅུ་ཐམ་པ་

One should note the following generalizations concerning the colloquial pronunciation shown in Chart 10: when the prefix of the second number is ག་, e.g. གསུམ་, the suffix of the root number becomes ག་,

བཅུག་གསུམ་; when the prefix is བ་, e.g., བརྒྱད་, the suffix is also བ་, གྱབ་བརྒྱད་; and in the case of ལྔ་ the suffix is ས་, ཙས་ལྔ་. As one can see, this is not a fixed rule and several exceptions appear in the chart.

VII. Phrases for Memorization

Sentences (51) - (55)

(51) ཕེབས་ཡང་[15]། — Goodbye. [to the one leaving]

(52) བཞུགས་ཡང་[16]། — Goodbye. [to the one staying]

(53) དགོངས་དག[17]། ངས་བརྗེད་བཞག — [I'm] sorry. I forgot. [I just realized it.]

(54) དགོངས་དག ཕྱི་པོ་བྱས་སོང་། — Sorry. [I'm] late.

(55) གཟིམ་འཇགས་གནང་དགོས[18]། — Good night.

* The expression ཕེབས་ཡང་, colloquially pronounced [ཕེབས་ལ་], is a common farewell expression said to someone as they leave. It is also used when two parties happen to meet, exchange some words on the street and then depart. As each person goes his/ her own way, they say ཕེབས་ཡང་ to one another. Either of the following expressions may be said to the departee:

(51) ཕེབས་ཡང་། or ཀ་ལེར་ཕེབས་ཡང་[19]།

This expression literally means: '*Please go well*'. In English the closest equivalent for this expression is '*Take care!*' or '*So long*'.

The expression བཞུགས་ཡང་, colloquially pronounced [བཞུ~ལ་], is another common Tibetan farewell expression said to the person who remains behind:

(52) བཞུགས་ཡང་། or ཀ་ལེར་བཞུགས་ཡང་།

This expression literally means '*Please stay well*'. In English the closest equivalent is again '*Take care!*' or '*So long*'.

VIII. Conversation

A. Context: A chance encounter occurs on the street between Nyima and Mr. Rinchen, the father of one of Nyima's friends. They have met before, but Mr. Rinchen does not remember. Two of Nyima's friends, Jampa and Tsewang, are with him:

Sentences (56) - (66)

(56) ཉི་མ་: བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་རིན་ཆེན་ལགས། — Hello, Mr.Rinchen.

རིན་ཆེན་: བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས། — Hello.

(57) རིན་ཆེན་: དགོངས་དག ཁྱེད་རང་སུ་ཡིན། — Excuse me! Who are you?

ཉི་མ་: ང་ཁྱེད་རང་གི་བུའི་གྲོགས་པོ་ཡིན། — I am your son's friend.

15. ཕེབས་ཡང་ = [ཕེབས་ལ་]
16. བཞུགས་ཡང་ = [བཞུ~ལ་]
17. དགོངས་དག་ = [དགོང་དྲ་]
18 གཟིམ་འཇགས་གནང་དགོས་ = [གཟིམ་འཇ – གནང་གོ~]
19. ཀ་ལེར་ཕེབས་ཡང་ = [ཀ་ལེ་ཕེབས་ལ་]

(58)	རིན་ཆེན་:	ཨ་ལས། ཡིན་པས།	Oh! Are [you]?
	ཉི་མ་:	ལགས་ཡིན།	Yes, [I] am.
(59)	རིན་ཆེན་:	ཁྱེད་རང་སུའི་བུ་ཡིན།	Whose son are you?
	ཉི་མ་:	ང་ཁྱེད་རང་གི་ངོ་མཁྱེན་པ་ཡེ་ཤེས་ལགས་ཀྱི་བུ་ཡིན།	I am your acquaintance Yeshi's son./I am the son of Yeshi who is an acquaintance of yours.
(60)	རིན་ཆེན་:	ཨ་ལས། ཡིན་པས།	Oh! Are you?
	ཉི་མ་:	ལགས་ཡིན།	Yes, [I] am.
(61)	རིན་ཆེན་:	ཨ་ནི་ཁོ་ཚོ་གཉིས་སུ་སུ་རེད།	And who are those two?
	ཉི་མ་:	གཅིག་བྱམས་པ་དང་གཅིག་ཚེ་དབང་རེད། ཁོ་ཚོ་གཉིས་ངའི་རོགས་པ་ཡིན།	One is Jampa and [the other] one is Tsewang. Both of them are my friends.
(62)	རིན་ཆེན་:	ཁྱེད་རང་ག་པར་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	Where do you live?
	ཉི་མ་:	ང་ལྷ་སར་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	I live in Lhasa.
(63)	རིན་ཆེན་:	ལྷ་སར་ག་པར་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	Where do you live in Lhasa?
	ཉི་མ་:	ང་ལྷ་སར་བར་བསྐོར་ནང་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	I live in Barkor in Lhasa.
(64)	རིན་ཆེན་:	ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས།	And [what about] your father?
	ཉི་མ་:	ཁོང་ཞོལ་ལ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	He lives in Shol. (h.)
(65)	རིན་ཆེན་:	ཨ་ནི་པ་ལགས་ཀྱི་ཞལ་པར་ཨང་གྲངས་ག་ཚད་རེད།	And what is [your] father's telephone number?
	ཉི་མ་:	པ་ལགས་ཀྱི་ཞལ་པར་ཨང་གྲངས་ ༢༥༠ ༠༦༤༤ རེད།	Father's telephone (h.) number is 250-0644.
(66)	རིན་ཆེན་:	ཐུགས་ཆེ་གནང་། ཕེབས་ཨང་།	Thank you. Bye, take care!
	ཉི་མ་:	ཕེབས་ཨང་།	Bye!

* The expression དགོངས་དག་ in sentence (53) is normally translated as *'sorry'*, however, in some cases, such as in sentence (57), it can also mean '*Excuse me*'.

(53) དགོངས་དག ངས་བརྗེད་བཞག [I'm] **sorry**. I forgot.

Often the expressions དགོངས་དག or དགོངས་པ་མ་འཚམས། are used when apologizing for being late or having done something wrong.

If someone says, 'Excuse me, where is Mr. Rinchen?' or if someone is trying to get through a crowd saying, 'Excuse me...' the Tibetan equivalent is ཐུགས་རྗེས་གཟིགས་...[20]:

ཐུགས་རྗེས་གཟིགས་ལམ་ཀག་ཅིག་བདང་རོགས་གནང་། **Excuse me**, please let me through.

In sentence (57), Mr. Rinchen says:

དགོངས་དག ཁྱེད་རང་སུ་ཡིན། Excuse me! Who are you?

In this particular example, the actual implication of 'Excuse me!' is, 'I don't mean to be rude, but I don't remember who you are.' Therefore in such a case, one is actually apologizing, thus the use of དགོངས་དག is appropriate.

20. ཐུགས་རྗེས་གཟིགས་ = [ཐེ་རྗེས་གཟིགས་]

* Information for General Knowledge

The Naming of a Child and other Customs

About a month after a child is born, the parents or relatives will request their རྩ་བའི་བླ་མ་ 'root lama', or the lama residing in their native area to give a name to the child. If the opportunity arises for someone in the family to have an audience with His Holiness the Dalai Lama or some other high lama, they will request an auspicious name for the newborn child from him.

For those living in remote areas where there is no lama, the head of the family gives the name. This name can be the name of the day on which the child was born or any other name such as; ཚེ་རིང་ 'long-life', བཀྲ་ཤིས་ 'auspiciousness', བདེ་སྐྱིད་ 'happiness', པདྨ་ 'lotus flower' etc. The name which is given by a lama or the head of the family སྐྱེས་མིང་ 'birth name', this is usually the child's first name.

If one is ordained as a monk or nun, a second name is received, ཆོས་མིང་ 'religious name'. This ཆོས་མིང་ is given by the lama who confers the vows. Most monks and nuns are called by their ཆོས་མིང་ and not by their སྐྱེས་མིང་. The ཆོས་མིང་ consists of two names; the first part of the name is often the same as that of the lama who conferred the vows.

If a pregnant women gets the opportunity to meet or send a letter to His Holiness the Dalai Lama, or any other lama, she or her family will request them to give a name to the unborn baby. Such names are known as མངལ་མིང་ 'name of the unborn in the womb'. This name may be kept after the baby is born, or it may be changed.

If a child or young person becomes extremely sick and there is fear that they may die, the family often has the child's name changed. In such cases, sometimes even slang names with uncouth meanings such as, ཁྱི་སྐྱག་ 'dog shit', are given for the purpose of keeping the child alive. It is believed that *Yama* (the Lord of Death) will be repulsed by such names, consequently losing interest in taking that particular person's life. Because this custom seems to have a positive effect, it is still practiced today.

When someone encounters a period of great misfortune or seems to continually have one health problem after the other, a Tibetan antidote is to wear some kind of clothing or a color which is not normally worn. On the back of this piece of clothing a large, yellow swastika is sewn. The spokes of the Buddhist swastika point in a clockwise direction and represent a continuous flow of energy. Tibetans feel that by wearing this symbol any force that might be trying to harm one's life will be intercepted. The afflicted person may also hang a small astrological medal medallion from their belt or carry it in their pocket. Twelve animals are printed on this medallion. Each of these animals correspond to one of the years within the twelve year lunar cycle. Both the practice of wearing unusual clothes with a swastika sewn on the back and the carrying of an astrological medallion are done for the purpose of warding off all kinds of misfortunes.

Epithets of His Holiness the Dalai Lama

There are many epithets used for His Holiness the Dalai Lama, who is considered to be a manifestation of སྤྱན་རས་གཟིགས་ '*Avaloketeswara*' (the Lord of Great Compasssion). Among these epithets, several of the more commonly used titles are:

ཀུན་འདུས་	—	The Venerated One
རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་	—	The One with Precious Victory

ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་	—	The Wish-fulfilling Gem
སྐྱབས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ་	—	The One in which you Take Refuge/ The One from whom you Take Refuge/ The Saviour

The title རིན་པོ་ཆེ་ literally means: precious one/ gem.

Typical Tibetan Names and their Meanings

The following are some Tibetan names and their meanings:

སྒྲོལ་མ་	—	Tara/The goddess who removes obstacles and quickly brings success.
སྒྲོལ་དཀར་	—	White Tara/ The goddess who bestows long-life and sound health. She removes obstacles concerning one's life span and cures sicknesses.
ཉི་མ་	—	Sun/ Sunday
བསོད་ནམས་	—	Merit/ virtue/ fortune/ lucky
བཀྲ་ཤིས་རྣམ་རྒྱལ་	—	Victorious auspiciousness/ auspicious victory
ཟླ་བ་	—	Moon/ month/ Monday
དཔལ་འབྱོར་	—	Wealth/ economy
ཡེ་ཤེས་	—	Wisdom/ knowledge
ཆོས་ལྡན་	—	One who is religious/ a place in which religion flourishes
ཚེ་བརྟན་	—	Stable/ sturdy life
ཨོ་རྒྱན་	—	Padma Sambhava/ Guru Rinpoche
བསྟན་འཛིན་	—	Holder of Dharma

IX. Exercises

A. *Write the possessive form for the following words:*

གྲོགས་པོ་	ནན་ལགས་	ཁྱེད་རང་	ང་	ཁོང་ཚོ་
སློབ་ཕྲུག་	སུ་སུ་	ཆོས་ལྡན་	ངོ་ཤེས་པ་	ཁ་པར་

B. *Fill in the blanks:*

(1)	ཁྱེད་རང་____པ་ལགས་____མཚན་ལ་ག་རེ་ཞུ་____།	What is your father's name?
(2)	ཁོང་____གྲོགས་པོ་____ལུང་པ་ག་ནས་རེད།	Where is his friend from [country]?
(3)	ང་____མིང་སྒྲོལ་དཀར་____།	My name is Dolkar.
(4)	མོ་____ཁང་མིག་____________ག་ཚད་རེད།	What is the number of her room?
(5)	ལྔ་____བཅུ་______གྲངས་ཀ་______།	Count from five to ten.

C. *Answer the following questions in Tibetan:*

(1) ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་དང་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་མཚན་ལ་ག་རེ་ཞུ་གི་ཡོད།
(2) པཱ་ལགས་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད།
(3) ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་དང་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་འཁྲུངས་ས་ག་པར་རེད།
(4) ཨ་མེ་རི་ཀར་ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།
(5) ཁྱེད་རང་གི་ཁ་པར་ཨང་གྲངས་དང་ཁང་མིག་ཨང་གྲངས་ག་ཚོད་རེད།
(6) ཁྱེད་རང་སློབ་སྦྱོང་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།
(7) ཁྱེད་རང་སུའི་སློབ་ཕྲུག་ཡིན།
(8) རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
(9) ཁྱེད་རང་ཨ་རི་ནས་རེད་པས།
(10) ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་ཨེམ་ཆི་རེད་པས།

D. *Write the Tibetan or English numeral for the following:*

(1) 3 (2) 9 (3) 0 (4) 12 (5) 7 (6) 2 (7) གཅིག་
(8) བཞི་ (9) བརྒྱད་ (10) ལྔ་ (11) བཅུ་ (12) དྲུག་ (13) བཅུ་གཅིག་

X. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Three

Nouns

ནག་པང་	blackboard	གློག་	electricity / light
སྣོད་ཕད་/ འཇོར་ལ་	bag	ཆ་ལག་	things/ goods
ཀུབ་ཀྱག་	chair	སྒེའུ་ཁུང་	window
སྒོ་	door	ཞ་སྨྱུག་	pencil
མོ་ཊ་/ རླངས་འཁོར་	car/ vehicle	རྐང་འཁོར་/ རྐང་ཞ་རིལ་	bicycle
ཕག་ཕག་	motorcycle	བདག་པོ་	owner
ཤིང་ཏོག་	fruit	ཀུ་ཤུ་	apple
ཚ་ལུ་མ་	orange	མ་ཆེན་	cook / chef
ནང་པ་	Buddhist	དགོན་པ་	monastery
བླ་མ་	priest/ lama	མི་སྐྱ་	layman
དིང་རི་	Tingri	གཉའ་ལམ་	Nyalam
ཚག་པར་	newspaper	བརྙན་པར་	magazine
དབྱིན་ཇི་	Westerner/ English	དབྱིན་ཇིའི་སྐད་	English language
འབྲུག་པ་	Bhutanese	འབྲས་ལྗོངས་པ་	Sikkimese
དུས་ཚོད་	time	འགྲུལ་ཁང་	guest house

སློབ་གྲྭ་/བསློབ་གྲྭ་	school	སྨན་ཁང་	hospital
ནམ་བཟའ་[21]	clothes (h.)	ཁང་བདག་	land lord
Pronouns			
བཞི་ཅར་/ཀར་	all four		
Demonstratives			
འདི་	this	འདི་ཚོ་	these
དེ་	that	དེ་ཚོ་	those
ཕ་གི་	that (over there)	ཕ་ཚོ་	those (over there)
ཡ་གི་	that (up there)	ཡ་ཚོ་	those (up there)
མ་གི་	that (down there)	མ་ཚོ་	those (down there)
འདིའི་	of this	འདི་ཚོའི་	of these
དེའི་	of that	དེ་ཚོའི་	of those
ཕ་གིའི་	of that (over there)	ཕ་ཚོའི་	of those (over there)
ཡ་གིའི་	of that (up there)	ཡ་ཚོའི་	of those (up there)
མ་གིའི་	of that (down there)	མ་ཚོའི་	of that (down there)
Verbs			
གནང་	do (h.)	བྱེད་	do (nh.)
Adjectives			
མང་པོ་	many/ a lot	ཁ་ཤས་	some
ཚང་མ་	all	སྒང་ག་	all
གསར་པ་	new	གཅིག་པོ་	only/ alone
གལ་ཆེན་པོ་	important		
Adverbs			
ཡག་པོ་	well/good		
Conjunctions			
བྱས་ཙང་	so/ therefore	ལགས་འོང་	yes
Imperatives (h.)			
བཞེངས།	Stand!/ Get up!	གསུང།	Say [it]!/ Speak!
ཕེབས།	Come!/ Go!	མར་བཞུགས།	Please sit down!

21 ན་བཟའ་ = [ནམ་བཟའ་]

ཡར་བཞེངས།	Please stand up!	ལན་སློན།	Please answer!
དྲིས་གནང་།	Please ask!	བྲིས་གནང་།	Please write!
བཞུགས་གནང་།	Please sit down!	ཁ་བརྒྱབ་གནང་།	Please close [it]!
དེབ་ཀློག་གནང་།	Please read the book!	དེབ་ཁ་ཕྱེ་གནང་།	Please open the book!
ཡར་བཞེངས་དང་།	Please stand up!	ཡང་སྐྱར་གསུང་དང་།	Please say (it) again!
ལན་སློན་དང་།	Please answer!	དྲིས་གནང་དང་།	Please ask!
དྲིས་རོགས་གནང་།	Please ask!		

Interjections

ད་	Now...

Phrases

འགྲིགས་ཀྱི་རེད།	O.K.

Expanded Table of Contents for Lesson 3

			Page
I.	Demonstratives		
	A. Singular	Sentences (1) - (7)	45
	B. Plural ཚོ་	Sentences (8) - (14)	45
	* Articles		47
	* The Plural Particle ཚོ་		48
II.	Possessive Demonstratives		48
	A. Singular	Sentences (15) -(19)	48
	B. Plural ཚོའི་	Sentences (20) - (24)	49
III.	Modifiers indicating Quantity		49
	A. Quantifier	Sentences (25) - (31)	49
	B. Number + Particle (ཙར་/ ཀར་)	Sentences (32) - (36)	50
IV.	Disjunctive Construction [either/ or]		50
	A. (Noun + རེད་པས་/པ་...Noun + རེད།) (Noun + ཡིན་པས་/པ་...Noun + ཡིན།)	Sentences (37) - (40)	50
	B. (Noun + རེད་...Noun + རེད།) (Noun + ཡིན་...Noun + ཡིན།)	Sentences (41) -(44)	51
	C. (Noun + རེད་... མ་རེད།) (Noun + ཡིན་... མིན།)	Sentences (45) - (48)	51
V.	Conformation Seeking Questions [the particle ཕྭ་]	Sentences (49) - (55)	52
VI.	Requests for Translation-Equivalents		54
	A. The construction...ཟེར་ན་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད། [What does...mean?] / [What is...in (Tibetan/ English, etc.?)]	Sentences (56) - (64)	54
	B. The construction...ཟེར་ན་གང་འདྲ་ཟེར་ཡབ་དགོས་རེད། [How do you say...?/ How would one say...?]	Sentences (65) -(66)	55
VII.	Polite Imperatives	Sentences (67) - (76)	56
VIII.	Phrases for Memorization	Sentences (77) - (79)	57
IX.	Conversation	Sentences (80) - (89)	57
X.	Exercises		58
XI.	Vocabulary for Lesson 4 མིང་ཚིག་གསར་པ་		59

Lesson 3

I. Demonstratives

Chart 1

A.		Singular Forms		
འདི་ this	དེ་ that (near you)	ཕ་གི་ that (over there)	ཡ་གི་ that (above)	མ་གི་ that (below)
B.		**Plural Forms**		
འདི་ཚོ་ these	དེ་ཚོ་ those(near you)	ཕ་ཚོ་ those(over there)	ཡ་ཚོ་ those(above)	མ་ཚོ་ those(below)

A. Singular

Sentences (1) - (7)

(1) a. སྤེན་པ་ལགས། — Penpa!
    b. ལགས། — Yes.
(2) a. འདི་ག་རེ་རེད། — What is **this**?
    b. དེ་དེབ་རེད། — **That** is a book **[beside you]**.
(3) a. ཕ་གི་ག་རེ་རེད། — What is **that over there**?
    b. ཕ་གི་ནག་པང་རེད། — That [over there] is a blackboard.
(4) a. ཨ་ཉི་དེ་ག་རེ་རེད། — And what is that [beside you]?
    b. འདི་སྨྱུག་གུ་རེད། — This is a pen.
(5) a. ཡ་གི་ག་རེ་རེད། — What is **that up there**?
    b. ཡ་གི་གློག་རེད། — That [up there] is a [an electric] light.
(6) a. མ་གི་ག་རེ་རེད། — What is **that down there**?
    b. མ་གི་སྣོད་ཕད་[1] (འཇོར་ལྭ་[2]) རེད། — That [down there] is a bag.
(7) a. ཕ་གི་ག་རེ་རེད། — What is that over there?
    b. ཕ་གི་ཡང་སྣོད་ཕད་རེད། — That is also a bag [over there].

B. Plural ཚོ་

Sentences (8) - (14)

(8) a. འདི་ཚོ་[3]ག་རེ་རེད། — What are **these**?
    b. འདི་ཚོ་ཀུབ་ཀྱག་རེད། — These are chairs.

1. སྣོད་ཕད་ Tibetan word for bag.
2. འཇོར་ལྭ་ Hindi and Nepali word for bag.
3. འདི་ཚོ་ = [འདེན་ཚོ]

(9) a. ཕ་ཚོ་[4]ག་རེ་རེད། — What are **those [over there]**?

b. ཕ་ཚོ་སྒོ་དང་སྒེའུ་ཁུང་[5]རེད། — Those are doors and windows.

(10) a. དེ་ཚོ་[6]གཉིས་ག་རེ་རེད། — What are **those** two [things] [near you]?

b. འདི་ཚོ་གཉིས་ཞ་སྨྱུག་དང་དེབ་རེད། — These two are a pencil and a book.

(11) a. འདི་ཚོ་ཚང་མ་ག་རེ་རེད། — What are all these [things]?

b. དེ་ཚོ་ཚང་མ་རྐུབ་ཀྱག་རེད། — Those are all chairs.

(12) a. མ་ཚོ་མོ་ཊ་རེད་པས། — Are those cars down there?

b. མ་རེད། མ་རེད། གཅིག་རྐང་འཁོར་[7]རེད། གཞན་དག་མ་གི་ཙག་ཙག་རེད། — No! No! One is a bicycle and the other down there is a motorcycle.

(13) a. ཡ་ཚོ་[8]ག་རེ་རེད། — What are **those up there**?

b. ཡ་ཚོ་ཤིང་ཏོག་རེད། — They [those up there] are fruit.

(14) a. མ་ཚོ་[9]སུའི་དུག་སློག་རེད། — Whose clothes are **those down there**?

b. མ་ཚོ་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་ན་བཟའ་རེད། — Those are mother's clothes down there.

In Tibetan there are four forms of demonstrative pronouns: *nominative* - འདི་ 'this', *possessive* - འདིའི་ 'of this', *dative* - འདིར་ 'here', *instrumental* - འདིས་ 'by this'. In this lesson, the nominative form (which is not followed by any specialized case marking) and the possessive form are introduced. In Lesson 6, section II the dative form is introduced.

Nominative demonstrative pronouns are used to represent spatial relationships. They are also used to indicate the distance and direction of an object relative to a central point, usually the speaker.

English has a two-way distinction, this vs. ***that***. *'This'* signifies objects which are closer, while *'that'* signifies objects which are at a distance from the speaker. ***Tibetan has a five way distinction***, shown in Chart 2:

Chart 2

Proximity to speaker	Proximity to addresse	Distance from speaker and addressee		
(sing.) འདི་ this (pl.) འདི་ཚོ་ these	དེ་ that (near you) དེ་ཚོ་ those(near you)	ཕ་གི་ that (over there) ཕ་ཚོ་ those(over there)	ཡ་གི་ that (above) ཡ་ཚོ་ those(above)	མ་གི་ that (below) མ་ཚོ་ those(below)

Each demonstrative has a singular (sing.) and a plural (pl.) form. The plural is formed by adding the particle ཚོ་ to the stem. Please note that with the demonstratives ཕ་གི་/ ཡ་གི་/ and མ་གི་, the particle གི་ is dropped and replaced by the pluralization marker ཚོ་, i.e., ཕ་ཚོ་/ཡ་ཚོ་/མ་ཚོ་, etc.

---

4. ཕ་ཚོ་ = [ཕན་ཚོ་]
5. སྒེའུ་ཁུང་ = [སྒེ་ཁུང་]
6. དེ་ཚོ་ = [དེན་ཚོ་]
7. རྐང་འཁོར་ = [རྐང་ཀ་རིལ་]
8. ཡ་ཚོ་ = [ཡན་ཚོ་]
9. མ་ཚོ་ = [མན་ཚོ་]

Each pronoun's function is as follows: འདི་ 'this' is used to distinguish objects which are near the speaker. དེ་ 'that (near you)' is used for objects which are close to the addressee but at a distance from the speaker. The other three demonstratives are used for objects which are at a distance from both the speaker and the addressee. ཡ་གི་ 'that (above)' is used for distant objects vertically above the eye level of the speaker and addressee; མ་གི་ 'that (below)' for distant objects, at or below the level of the feet; and ཕ་གི་ 'that (over there)' for all other distant objects.

The question-answer pairs in this lesson drill the reader in the use of these demonstrative pronouns. Note that in the question-answer pairs in sentence (2), འདི་ is used in the question and དེ་ in the answer to refer to the same object, namely a book; and in sentence (4), དེ་ is used in the question and འདི་ in the answer to refer to the object pen. In these contexts the demonstrative pairs are classified as *asymmetric*.

(2) a. འདི་ག་རེ་རེད།	What is **this**?
b. དེ་དེབ་རེད།	**That** is a book [beside you].

In the question-answer pairs in sentences (3) ཕ་གི་ (5) ཡ་གི་ and (6) མ་གི་, the demonstative used in the question is the same as used in the answer. Such question-answer pairs occur when the object being spoken about is distant from both the speaker and the addressee. In such contexts the demonstrative in the question-answer pairs are classified as *symmetric*.

(3) a. ཕ་གི་ག་རེ་རེད།	What is **that over there**?
b. ཕ་གི་ནག་པང་རེད།	**That** is a blackboard.

* Articles

In Tibetan there is no one word which corresponds exactly to the English indefinite articles *a, an*. The modified form of the numeral གཅིག་ 'one', ཅིག་, may be used as an indefinite article, e.g., དེབ་ཅིག་ 'a book'. Similarly, there is no one distinct form for the definite article *the*. The demonstratives, in addition to representing spatial relationships, can also be used as a modifier to make an object definite:

དེབ་འདི་གསར་པ་རེད།	*This* book is new./ *The* book is new.

From the context of the conversation, however, if one understands that the speaker is referring to a specific object then the use of a demonstrative pronoun is not mandatory:

དེབ་འདི་གསར་པ་རེད་པས་རྙིང་པ་རེད།	Is this book new or old?
དེབ་གསར་པ་རེད།	[The] book is new.

The literary form of ཅིག་ has two variant particles ཞིག་ and ཤིག་. These are called ཚིག་ཕྲད་ 'attached particles' in Tibetan grammar. Examples of these three forms are: དེབ་ཅིག་ 'a book', དགེ་རྒན་ཞིག་ 'a teacher' and ནང་ཆས་ཤིག་ 'a piece of furniture'. As with the genitive particles introduced in Lesson 2, section III, the use of these particles is dependent on the suffix of the preceding word. The particle ཅིག་ follows words ending in ག་ ད་ བ་ ད་དྲག་ (ད་དྲག་ means ད་ as a post-suffix). The particle ཞིག་ follows words ending in ང་ ན་ མ་ འ་ ར་ ལ་. And the particle ཤིག་ follows words ending in ས་.

* The Plural Particle ཚོ་

Unlike English where some verbs agree with subject nouns in grammatical number, ***the Tibetan verb is never marked for singularity or plurality***. Nouns themselves can be pluralized by the optional particle ཚོ་ in a way that appears to resemble the English plural suffix, '-s'. This similarity is rather misleading, however, because the English suffix is obligatory (it must occur if more than one object is meant), while the Tibetan particle is optional (it may or may not occur if more than one object is meant).

In Tibetan, the presence of the particle ཚོ་ marks the noun as plural. Its absence however, merely indicates that the noun is unspecified for number or is indefinite. Nouns which carry no plural suffix can be translated into English as either singular or plural because Tibetan nouns are inherently ambiguous with respect to number. Thus a word like སློབ་ཕྲུག་ཚོ་ will always be translated into English by the plural *students*, while the word སློབ་ཕྲུག་ may be translated as either the singular *student* or the plural *students*. In the case of demonstrative pronouns, when one is pointing out a group of people or things, then the particle ཚོ་ must be used, i.e., ཕ་ཚོ་, ཡ་ཚོ་, མ་ཚོ་ etc. However, in such a sentence the noun will not carry the particle ཚོ་, e.g., ཕ་ཚོ་སློབ་ཕྲུག་རེད། Those are students [over there].

II. Possessive Demonstratives

Chart 3

Proximity to speaker		Proximity to addressee	
འདིའི་	of this	དེའི་	of that (near you)
འདི་ཚོའི་	of these	དེ་ཚོའི་	of those (near you)

Distance from speaker and addressee		
ཕ་གིའི་ of that (over there)	ཡ་གིའི་ of that (up there)	མ་གིའི་ of that (down there)
ཕ་ཚོའི་ of those (over there)	ཡ་ཚོའི་ of those (up there)	མ་ཚོའི་ of those (down there)

A. Singular

Sentences (15) - (19)

(15) a. དེབ་དེའི་མིང་ག་རེ་རེད། — What is the **name of that book**?

b. དེབ་འདིའི་མིང་ལ་བོད་ཀྱི་བུ་མོ་ཟེར་གྱི་ཡོད་པ་རེད། — The **name of this book** is called / **this book is called** Daughter of Tibet.

(16) a. སློབ་གྲྭ་འདིའི་དགེ་རྒན་སུ་རེད། — Who is the teacher of this school?

b. སློབ་གྲྭ་འདིའི་དགེ་རྒན་ཡེ་ཤེས་ལགས་རེད། — Yeshi is the teacher of this school.

(17) a. མི་ཕ་གིའི་ལས་ཀ་ག་རེ་རེད། — What is **the job of that person** [**over there**]? / What work does **that person over there** do?

b. ཁོང་མ་བྱན་[10] རེད། — He is a cook.

10. མ་བྱན་ = [མ་ཆེན་]

(18) a.	དགོན་པ་[11]ཡ་གིའི་བླ་མ་སུ་རེད།	Who is **the lama of that monastery [up there]**?
b.	དགོན་པ་ཡ་གིའི་བླ་མ་གསེར་ཀོང་རིན་པོ་ཆེ་རེད།	The lama of that monastery is Serkong Rinpoche.
(19) a.	ཟ་ཁང་མ་གིའི་མ་བྱན་ལྷ་ས་ནས་རེད་པས།	Is **the cook of that restaurant [down there]** from Lhasa?
b.	ཟ་ཁང་མ་གིའི་མ་བྱན་ལྷ་ས་ནས་རེད།	The cook of that restaurant [down there] is from Lhasa.

B. Plural ཚོའི་

Sentences (20) - (24)

(20) a.	ཅ་ལག་དེ་ཚོའི་བདག་པོ་སུ་རེད།	Who is **the owner of those things [near you]**?
b.	ཅ་ལག་འདི་ཚོའི་བདག་པོ་བློ་བཟང་ལགས་རེད།	Lobsang is the owner of these things.
(21) a.	ཟ་ཁང་འདི་ཚོའི་བདག་པོ་བོད་པ་རེད་པས།	Is **the owner of these restaurants** [a] Tibetan?
b.	མ་རེད། ཟ་ཁང་འདི་ཚོའི་བདག་པོ་བོད་པ་	No, the owner of these restaurants is not Tibetan.
	མ་རེད། ཟ་ཁང་ཕ་ཚོའི་བདག་པོ་བོད་པ་རེད།	**The owner of those restaurants [over there]** is Tibetan.
(22) a.	ཁང་པ་ཡ་ཚོའི་ཁང་བདག་འབྲུག་པ་རེད་པས།	Is **the land lord of those houses [up there]** Bhutanese?
b.	མ་རེད། འབྲུག་པ་མ་རེད། འབྲས་ལྗོངས་པ་རེད།	No, he [is] not Bhutanese. He is Sikkimese.
(23) a.	འབྲུག་པ་ཕ་ཚོའི་བླ་མ་བོད་པ་རེད་པས།	Is the lama of those Bhutanese people [over there] Tibetan?
b.	རེད། འབྲུག་པ་ཕ་ཚོའི་བླ་མ་བོད་པ་རེད།	Yes, the lama of those Bhutanese people is Tibetan.
(24) a.	ས་ཆ་མ་ཚོའི་མིང་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་ཡོད་པ་རེད།	What are **those places [down there]** called?
b.	གཅིག་གཉའ་ལམ་དང་གཅིག་དིང་རི་རེད།	One is Nyalam and the other one is Tingri.

All demonstrative pronouns are suffixless; therefore, the genitive is always formed with the particle འི་, e.g., འདིའི་, འདི་ཚོའི་, etc.:

(16) a.	སློབ་གྲྭ་འདིའི་དགེ་རྒན་སུ་རེད།	Who is the teacher **of this** school?
(21) a.	ཟ་ཁང་འདི་ཚོའི་བདག་པོ་བོད་པ་རེད་པས།	Is the owner **of these** restaurants [a] Tibetan?

III. Modifiers indicating Quantity

A. Quantifiers

Sentences (25) - (31)

(25)	སློབ་ཕྲུག་མང་པོ་བོད་ནས་རེད།	**Many** of the students are from Tibet.
(26)	ཀུ་ཤུ་ཁ་ཤས་གསར་པ་རེད།	**Some** [of] the apples are new.
(27)	འདི་ཚོ་སྐང་ག་ཁོང་གི་རེད།	**All** of these are hers.
(28)	ཚེ་རིང་གཅིག་པོར་[12]བོད་པ་རེད།	Only Tsering is a Tibetan.
(29)	ང་ཚོ་ཚང་མ་རྒྱ་གར་ནས་ཡིན།	**All** of us are from India.
(30)	ཅ་ལག་ཕ་ཚོ་སྐང་ག་ཁོང་ཚོའི་མ་རེད།	All of those things over there are not theirs.
(31)	ང་ཚོ་ཁ་ཤས་ནང་པ་ཡིན།	Some of us are Buddhists.

11. དགོན་པ་ = [དགོམ་པ་]
12. གཅིག་པོ་ = [གཅིག་ཀོ་]

Quantity words like *some, many, all,* etc. are termed quantifiers. These words occur as modifiers of nouns, specifying the quantity or amount of the thing denoted.

In Tibetan, as opposed to English, modifiers generally follow the nouns they modify. The words མང་པོ་ 'many/ much' and ཁ་ཤས་ 'some/ a few' occur as quantifiers in such Tibetan noun phrases as མི་མང་པོ་ 'many men/many people', སློབ་ཕྲུག་ཁ་ཤས་ 'a few students'.

B. Number + Particle ཅར་/ཀར་

Sentences (32) - (36)

(32) a. ཡ་ཚོ་བཞི་ག་རེ་རེད། — What are those four [things] up there?

b. ཡ་ཚོ་བཞི་ཅར་གློག་རེད། — All those four [things] up there are lights.

(33) a. མ་ཚོ་གཉིས་ག་རེ་རེད། — What are those two [things] down there?

b. མ་ཚོ་གཉིས་ཀར་རྐང་འཁོར་རེད། — Those two [things] down there are bicycles.

(34) a. ཁོ་ཚོ་གཉིས་ཅར་སློབ་ཕྲུག་རེད་པས། — Are both of them students?

b. ཁོ་ཚོ་གཉིས་ཅར་སློབ་ཕྲུག་རེད། — Both of them are students.

(35) a. ཕ་ཚོ་གཉིས་ཀར་ཁོང་གི་བུ་རེད་པས། — Are both of the boys over there her sons?

b. ཕ་ཚོ་གཉིས་ཀར་ཁོང་གི་བུ་མ་རེད། — Both of the boys over there are not her sons.

(36) ཀུ་ཤུ་དང་ཚ་ལུ་མ་གཉིས་ཀར་ཤིང་ཏོག་རེད། — Both apples and oranges are fruit.

The Tibetan language has several particles which can be translated as *all* in English. In this pattern, the particle ཅར་ 'all' is introduced. ཅར་ is only used with the numerals 2 through 10 when designating *all* of a specific group; e.g., གསུམ་ཅར་ 'all three', བདུན་ཅར་ 'all seven', གཉིས་ཅར་ 'both (i.e., all two)', etc. A variant form of this particle, ཀར་, can also be used. These particles are only used with monosyllabic, *never* polysyllabic words. This being the case, the particles ཅར་ and ཀར་ are never used with numbers above ten, i.e., བཅུ་གཉིས་ 'twelve', ལྔ་བཅུ་ 'fifty', etc.

There are no set rules differentiating the use of ཅར་ and ཀར་; both mean *all* or *both*. The particular usage depends upon one's own preference.

Other Tibetan equivalents for *all* are ཚང་མ་ and སྒང་ག་. These modifiers can be used with numerals, e.g., བཅུ་གཉིས་ཚང་མ་ 'all twelve', ལྔ་བཅུ་ཐམ་པ་སྒང་ག་ 'all fifty', as well as with ordinary nouns, e.g., མི་ཚང་མ་ 'all (the) men/people', བུ་མོ་སྒང་ག་ 'all (the) girls'.

IV. Disjunctive Construction [Either/ or]

A. (Noun + རེད་པས་/པ་*...Noun +* རེད།*)*
(Noun + ཡིན་པས་/པ་*...Noun +* ཡིན།*)*

Sentences (37) - (40)

(37) a. དེ་དེབ་རེད་པས་ཚག་པར་རེད། — Is that a book or a newspaper?

b. ལགས་དེབ་མ་རེད། ཚག་པར་རེད། — No, it is not a book. It is a newspaper.

(38) a. འདི་རྐུབ་ཀྱག་རེད་པ་ལྕོག་ཙེ་རེད། — Is this a chair or a table?

b. ལགས་རྐུབ་ཀྱག་རེད། — Yes, it is a chair.

(39) a. ཁྱེད་རང་དབྱིན་ཇི་[13]ཡིན་པས་བོད་པ་ཡིན།	Are you a westerner or a Tibetan?
b. ང་བོད་པ་ཡིན།	I am a Tibetan.
(40) a. ཁྱེད་རང་ཚོ་སློབ་ཕྲུག་ཡིན་པ་ཚོང་པ་ཡིན།	Are you students or businessmen?
b. ང་ཚོ་ཚོང་པ་མིན། སློབ་ཕྲུག་ཡིན།	We are not businessmen. [We] are students.

B. *(Noun +* རེད་ *...Noun +* རེད།*)*
(Noun + ཡིན་ *...Noun +* ཡིན།*)*

	Sentences (41) - (44)
(41) a. ཁོང་བུ་རེད་[14]བུ་མོ་རེད།	Is he/ she a boy or a girl?
b. ཁོང་བུ་རེད། བུ་མོ་མ་རེད།	He is a boy, not a girl.
(42) a. ཁྱེད་རང་དབྱིན་ཇི་ཡིན་[14]བོད་པ་ཡིན།	Are you a westerner or a Tibetan?
b. ང་དབྱིན་ཇི་མིན། བོད་པ་ཡིན།	I am not a westerner. [I] am a Tibetan.
(43) a. ཕ་གི་སྨན་ཁང་རེད་མགྲོན་ཁང་རེད།	Is that a hospital or a guest house [over there]?
b. ཕ་གི་མགྲོན་ཁང་མ་རེད། སྨན་ཁང་རེད།	That is not a guest house. [That] is a hospital.
(44) a. ཁྱེད་རང་གྲྭ་པ་ཡིན་མི་སྐྱ་ཡིན།	Are you a monk or a layman?
b. ང་གྲྭ་པ་ཡིན། མི་སྐྱ་མིན།	I'm a monk, not a layman.

C. *(Noun +* རེད་*...*མ་རེད།*)*
(Noun + ཡིན་*...*མིན།*)*

	Sentences (45) - (48)
(45) a. ཁོང་བུ་རེད་མ་རེད།	Is he a boy or not?
b. ལགས་རེད། ཁོང་བུ་རེད།	Yes, he is a boy.
(46) a. ཁང་པ་ཕ་གི་སློབ་གྲྭ་རེད་མ་རེད།	Is that building over there a school or not?
b. ལགས་རེད། ཁང་པ་ཕ་གི་བསླབ་གྲྭ་རེད།	Yes, that building [over there] is a school.
(47) a. ཁོང་ཁྱེད་རང་གི་བླ་མ་ཡིན་མིན།	Is he your priest [lama] or not?
b. ལགས་ཡིན། ཁོང་ངའི་བླ་མ་ཡིན།	Yes, he is my priest.
(48) a. ཁྱེད་རང་ཚོང་པ་ཡིན་མིན།	Are you a businessman or not?
b. ལགས་འོང་། ང་ཚོང་པ་ཡིན།	Yes, (h.) I am a businessman.

Questions which pose a choice, or disjunction, between two nouns are introduced in this section, i.e., 'Is this an X or a Y?' In this lesson, three distinct patterns are presented. The first two patterns, illustrated in section IV A and B, are just stylistic variants of each other, and can be used interchangeably.

---

13. དབྱིན་ཇི་= [ཨིན་ཇི་]
14. རེད་ = [རེད་~] / ཡིན་ = [ཡིན་~] In disjunctive questions formed with a double རེད་ or ཡིན་, the first རེད་/ ཡིན་ has a drawn out sound, [རེད་~]/ [ཡིན་~], when spoken.

Pattern A: (Noun X + Verb + པས་/པ་ + Noun Y + Verb):

(37)a. དེ་དེབ་རེད་པས་ཚག་པར་རེད། or དེ་དེབ་རེད་པ་ཚག་པར་རེད།
Is that a book or a newspaper?

In disjunctive constructions when the speaker wants a factive reply the verb རེད་ is used, and when a personal perspective reply is desired ཡིན་ is used. This perspective distinction is discussed in detail in Lesson 5.

(39)a. ཁྱེད་རང་དབྱིན་ཇི་ཡིན་པས་བོད་པ་ཡིན། or ཁྱེད་རང་དབྱིན་ཇི་ཡིན་པ་བོད་པ་ཡིན།
Are you a westerner or a Tibetan?

Colloquially one hears the ཡིན་པ་...ཡིན་ *construction more often* than the ཡིན་པས་...ཡིན་ construction.
When vocalizing the disjunctive questions of this section the question particle པས་ or པ་ is drawn out [པས~]/ [པ~] before continuing with the rest of the sentence, e.g.,

(38)a. འདི་ཀུབ་ཀྱག་རེད་པ~ལྕོག་ཙེ་རེད། or འདི་ཀུབ་ཀྱག་རེད་པས~ལྕོག་ཙེ་རེད།
Is this a chair or a table?

Pattern B: (Noun X + Verb + Noun Y + Verb):

(43)a. ཕ་གི་སྨན་ཁང་རེད་མགྲོན་ཁང་རེད། Is that a hospital or a guest house?

Both Patterns A and B consist of a two-part structure. In A, the first part of the structure ends with the particle པས་. In B, པས་ does not occur; it is the intonation which lets the addressee know a choice question has been posed. In the questions of this section the first ཡིན་ or རེད་ is drawn out [ཡིན་~]/[རེད་~] before continuing the rest of the sentence, e.g.,:

(41)a. ཁོང་བུ་རེད~བུ་མོ་རེད། Is he a boy or a girl?

A third type of disjunctive structure is used to form questions such as 'Is this an X or not?' This is also a two-part construction. In this type of question, the noun or noun phrase, namely 'X,' occurs in the first part with the positive form of the verb; the second part consists simply of the negative form of the verb.

Pattern C: (Noun X + Verb + Neg. Verb):

(46)a. ཁང་པ་ཕ་གི་སློབ་གྲྭ་རེད་མ་རེད། Is that building over there a **school or not?**
(48)a. ཁྱེད་རང་ཚོང་པ་ཡིན་མིན། Are you a **businessman or not?**

V. Confirmation Seeking Questions [with the Particle པྭ་]

Sentences (49) - (55)

(49) a. དེ་ཚག་པར་རེད་པྭ། That is a newspaper, right [isn't it] ?
b. ལགས་རེད། འདི་ཚགས་པར་རེད། Yes (h.), this is a newspaper.

(50) a.	ཚེ་རིང་བུ་རེད་པྭ།	Tsering is a boy, isn't he?
b.	ལགས་རེད། བུ་རེད།	Yes, he is a boy.
(51) a.	འདི་འབྲུག་པའི་དུག་སློག་རེད་པྭ།	This is a Bhutanese dress, right?
b.	མ་རེད། འདི་བོད་པའི་དུག་སློག་རེད།	No, this is a Tibetan dress.
(52) a.	ཁྱེད་རང་ཚོང་པ་ཡིན་པྭ།	You are a businessman, aren't you?
b.	ལགས་ཡིན། ང་ཚོང་པ་ཡིན།	Yes (h.), I am a businessman.
(53) a.	དེ་ཤོག་བུ་[15] མ་རེད་པྭ།	That isn't paper, is it?
b.	ལགས་མ་རེད། ཤོག་བུ་མ་རེད།	No (h.), it isn't paper.
(54) a.	ཁོང་བོད་པ་རེད་པྭ།	He is Tibetan, isn't he?
b.	ལགས་མ་རེད། དབྱིན་ཇི་རེད།	No, he is a westerner.
(55) a.	ཁྱེད་རང་དབྱིན་ཇི་མིན་པྭ།	You aren't a westerner, are you?
b.	ལགས་མིན། ང་དབྱིན་ཇི་མིན།	No (h.), I'm not a westerner.

In Lesson 2, section I A, *Yes/ No* questions are introduced. In these type of question patterns the question marking particles པས་ and གས་ occur after the verb at the end of the sentence. In section IV A of this lesson, the question marking particle པས་ is used in the disjunctive question pattern (Noun X + Verb + པས་/ པ་ + Noun Y + Verb) to mark a choice. In this section another question marking particle, པྭ་, is introduced.

The particle པྭ་ forms another special type of question called a ***confirmation seeking question***. In this lesson the question marking particle པྭ་ follows the factive verbs ཡིན་/ རེད་ or their negatives མིན་/ མ་རེད་, i.e., ཡིན་པྭ་/མིན་པྭ་ རེད་པྭ་/མ་རེད་པྭ་.

When using confirmation seeking questions, the speaker presupposes that the disclosed information is true, but is seeking confirmation from the addressee. Literally the question marking particle པྭ་ can be translated as, *'right?'* This structure also carries the implication of a *tag question*, i.e., '...isn't it?,' '...aren't they?,' etc.

When using this question structure there is a rise of intonation at the end of the sentence, similar to the characteristic rise of intonation at the end of English questions.

Note that this type of question involves the expectation that the addressee will confirm the questioner's presupposition. This expectation, however, may or may not be met. In the following examples the presupposition inherent in the question is confirmed by the response:

(50) a.	ཚེ་རིང་བུ་རེད་པྭ།	Tsering is a boy, isn't he?
b.	ལགས་རེད། བུ་རེད།	Yes, he is a boy.
(52) a.	ཁྱེད་རང་ཚོང་པ་ཡིན་པྭ།	You are a businessman, [right?] aren't you?
b.	ལགས་ཡིན། ང་ཚོང་པ་ཡིན།	Yes, I am a businessman.

In the following example the presupposition inherent in the question is not confirmed by the response:

(54) a.	ཁོང་བོད་པ་རེད་པྭ།	He is Tibetan, isn't he? [right?]
b.	ལགས་མ་རེད། དབྱིན་ཇི་རེད།	No, he is a westerner.

15. ཤོག་བུ་ = [ཤུ་གུ་]

Whether the question is confirmed or not, the addressee is expected to answer what the questioner is presupposing quickly and politely with a simple ལགས་རེད། or ལགས་མ་རེད།.

Confirmation seeking questions are often used within the context of a conversation to reconfirm an assumption based on a previously stated fact:

ཁོང་གི་པཱ་ལགས་བོད་པ་རེད། ཟུས་ཙང་ཁོང་ཡང་བོད་པ་རེད་པཱ།
His **father is Tibetan,** so **he's also Tibetan, right?/ isn't he?**

The confirmation seeking question marking particle པཱ་ can also be used with the verb ཡོད་པ་རེད་, as well as with main verbs. In these kinds of sentences the particle པཱ་'s function is the same as above. A variant form of the particle པཱ་ is ཀཱ་. This particle follows the verb འདུག་. The particle པཱ་ with ཡོད་པ་རེད་, main verbs and the particle ཀཱ་ are introduced in Lessons 7 and 14.

VI. Requests for Translation-Equivalents

A. *The Construction: ...ཟེར་ན་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།*
[What does...mean?] / [What is...in (Tibetan/ English, etc.?)]

	Sentences (56) - (64)
(56) a. དེབ་ཟེར་ན་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།	What does དེབ་ mean in English?
b. དེབ་ཟེར་ན་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ལ་ 'book'	དེབ་ means 'book' in English.
ཟེར་གྱི་རེད། མཁྱེན་སོང་ངམ[16]།	Did you get it/ understand?
(57) a. ང་གོ་མ་སོང་། ཡང་སྐྱར་གསུང་དང་།	[I] didn't follow. Please say [it] again.
b. དེབ། དེབ། ད་མཁྱེན་སོང་ངམ།	Book. Book. Now do you understand?
(58) a. ཡང་སྐྱར་གསུང་དང་།	Please say [it] again.
b. དེབ།	Book.
(59) a. ག་ལེར་གསུང་དང་།	Please say [it] slowly.
b. དེབ།	Book.
(60) a. ད་ད་གོ་སོང་། ཡག་པོ་ད་གོ་སོང་། ཐུགས་ཆེ་གནང་།	Now I understand. I understand well. Thank you.
(61) a. ཡང་སྐྱར་ཟེར་ན་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།	What does ཡང་སྐྱར་ mean?
b. ཡང་སྐྱར་ཟེར་ན་ 'again' ཟེར་གྱི་རེད།	ཡང་སྐྱར་ means 'again'.
(62) a. ཟུས་ཙང་ཟེར་ན་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།	What is ཟུས་ཙང་ in English?
b. ཟུས་ཙང་ཟེར་ན་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ལ་ 'therefore' ཟེར་གྱི་རེད།	ཟུས་ཙང་ is 'therefore' in English.
(63) a. 'Parents' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།	What is 'parents' in Tibetan?
b. 'Parents' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་ཕ་མ་ཟེར་གྱི་རེད།	'Parents' is ཕ་མ་ in Tibetan.
(64) a. 'What are you doing?' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།	What is 'What are you doing?' in Tibetan?
b. 'What are you doing?' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་ཁྱེད་རང་ ག་རེ་གནང་གི་ཡོད་ཟེར་གྱི་རེད།	'What are you doing?' in Tibetan is ཁྱེད་རང་ ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།.

16. མཁྱེན་སོང་ངམ་ = [མཁྱེན་སོང་ངམ་]

B. The Construction: ...ཟེར་ན་གང་འདྲ་ཟེར་ལབ་དགོས་རེད། *[How do you say...?/ How would one say...?]*

Sentences (65) - (66)

(65) a. 'Hello' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་གང་འདྲ་ཟེར་[17] ལབ་དགོས་རེད།
How do you say 'Hello' in Tibetan?

b. 'Hello' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ ཟེར་[18] ལབ་དགོས་རེད།
'Hello' in Tibetan is བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས།.

(66) a. ཁོང་སུ་རེད་ཟེར་ན་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ལ་གང་འདྲ་ཟེར་ ལབ་དགོས་རེད།
How would one say ཁོང་སུ་རེད་ in English?

b. ཁོང་སུ་རེད་ཟེར་ན་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ལ་ 'Who is he/she?' ཟེར་ལབ་དགོས་རེད།
ཁོང་སུ་རེད་ in English would be 'Who is he/she?'

The verb ཟེར་ 'say' is used in forming requests for translation-equivalents. This is a useful construction for students to learn, because it allows them to use Tibetan to ask for the English equivalent of a Tibetan word, or the Tibetan equivalent of an English word. Constructions like this which promote the continuity of the Tibetan conversation are an invaluable habit in the classroom and when conversing with native speakers.

a. Asking for the English equivalent of a Tibetan word:

ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད། [What does.....mean?]

(56) a. དེབ་ཟེར་ན་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།
What does དེབ་ mean?
[literally: 'If དེབ་ is said, what will be said (in English?)']

གང་འདྲ་ཟེར་ལབ་དགོས་རེད། [How do you say...?/ How would one say...?]

(66) a. ཁོང་སུ་རེད་ཟེར་ན་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ལ་གང་འདྲ་ཟེར་ལབ་དགོས་རེད།
How do you say ཁོང་སུ་རེད་ in English?

b. Asking for the Tibetan equivalent of an English word:

ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད། [What is...in (Tib./ Eng., etc.)?]

(63) a. 'Parents' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།
What is 'parents' in Tibetan?
[literally: 'If 'parents' is said, what will be said in Tibetan?']

གང་འདྲ་ཟེར་ལབ་དགོས་རེད། [How do you say...?/ How would one say in (Tib./Eng., etc.)?]

(65) a. 'Hello' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་གང་འདྲ་ཟེར་ལབ་དགོས་རེད།
How do you say 'Hello' in Tibetan?

17. གང་འདྲ་ཟེར་ = [ཀན་འདྲས་ཟེ་]

18. ཟེར་ = [ཟེ་] This is equivalent to an English quotation mark. The use of ཟེར་ is optional.

VII. Polite Imperative Forms

A dialogue between the teacher, Penpa and Nyima inside the class room:

Sentences (67) - (76)

(67) དགེ་རྒན་: སྤེན་པ་ལགས། **གསུང་དང་**[19]། — Penpa, **please tell** [me]!
ཁོང་གི་མིང་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་ཡོད་པ་རེད། — What is his name?
སྤེན་པ་: ལགས་ངས་ཧ་གོ་བགྱི་མེད། — I don't know.
(68) དགེ་རྒན་: ཁོང་ལ་**དྲིས་གནང་དང་**། — **Please ask** him.

Penpa asks Nyima's name

(69) སྤེན་པ་: ཁྱེད་རང་གི་མཚན་ལ་ག་རེ་ཞུ་བགྱི་ཡོད། — What is your name?
ཉི་མ་: ངའི་མིང་ལ་ཉི་མ་ཟེར་གྱི་ཡོད། — My name is Nyima.

After asking Nyima's name, Penpa says to his teacher

(70) སྤེན་པ་: རྒན་ལགས། ཁོང་གི་མིང་ལ་ཉི་མ་ཟེར་གྱི་འདུག — Sir, his name is Nyima.
(71) དགེ་རྒན་: ཉི་མ་ལགས། **ཡར་བཞེངས་**[20]**དང་**། — Nyima, **please stand up**.
ཡང་སྐྱར་གསུང་དང་། ཁྱེད་རང་སུ་ཡིན། — Please tell [me] again. Who are you?
ཉི་མ་: ང་ཉི་མ་ཡིན། — I am Nyima.
(72) དགེ་རྒན་: ཉི་མ་ལགས། སྤེན་པར་འདི་ག་རེ་རེད་ཟེར་
དྲིས་རོགས་གནང་། — Nyima, **please ask** Penpa, 'What is this?'

Nyima asks Penpa

(73) ཉི་མ་: སྤེན་པ་ལགས། འདི་ག་རེ་རེད། — Penpa, what is this?

The teacher asks Penpa to answer Nyima's question

(74) དགེ་རྒན་: སྤེན་པ་ལགས། **ལན་སློན་དང་**། — Penpa, **please answer**.
སྤེན་པ་: དེ་ཁྱེད་རང་གི་དེབ་རེད། — That is your book.
(75) དགེ་རྒན་: ཉི་མ་ལགས། — Nyima.
ཉི་མ་: ལགས། — Yes.
(76) དགེ་རྒན་: ཐུགས་ཆེ་གནང་། **མར་བཞུགས**། — Thank you. **Sit down.**

The polite imperatives (68) དྲིས་གནང་དང་ and (72) དྲིས་རོགས་གནང་ are both translated as *'Please ask.'* It is correct to use either form when making a polite request. However, when one wants to ask a favor of someone, the appropriate form is the (MVS + རོགས་གནང་). Both imperative forms can be used with honorific or non-honorific verbs, e.g., གསུང་དང་/གསུང་རོགས་གནང་ or ལབ་དང་/ ལབ་རོགས་གནང་ 'Please say'. (MVS + རོགས་གནང་) is a stronger request then (MVS + གནང་དང་).

19. གསུང་དང་ = [གསུང་དྷ་]
20. བཞེངས་ = [བཞངས་]

དང་ is the polite form used when one is speaking to those of equal age or status and to those who are younger or below in status. རོགས་གནང་, on the other hand, signals honor or respect to the addressee. Figuratively speaking, the use of honorific forms puts the addressee in a higher position than the speaker.

Note that the colloquial pronunciation for དང་ is [དྭ་].

VIII. Phrases for Memorization

Sentences (77) - (79)

(77) སྨྱུག་གུ་དང་ཞ་སྨྱུག་གཅིག་པ་མ་རེད། — Pens and pencils are not **the same**.

(78) ཚག་པར་དང་བརྙན་པར་ཁག་ཁག་རེད། — Newspapers and magazines are **different**.

(79) འདི་འདྲ་ཟེར་ན་[21] འགྲིགས་ཀྱི་རེད་པས། — Is [it] ok if [I say it] like this?
or
Is [it] ok to say [it] like this?
or
Could you say it like this?

IX. Conversation

A. Context: At a news-stand.

Sentences (80) - (89)

(80) ཉི་མ་: ཆོས་འཕེལ་ལགས། ལན་སྤྲོན་དང་། འདི་ག་རེ་རེད། — Chophel, please answer [me]. What is this?
ཆོས་འཕེལ་: སྨྱུག་གུ་རེད། — [It] is a pen.

(81) ཉི་མ་: མ་རེད། མ་རེད། ཕ་གི་མ་རེད། འདི་ག་རེ་རེད། — No, no. Not that [over there]. What is this?
ཆོས་འཕེལ་: ཨ་ལས། དགོངས་དག དེ་དེབ་རེད། — Oh! Sorry, that is a book.

(82) ཉི་མ་: རེད་པས། — Is it?
ཆོས་འཕེལ་: ལགས་རེད། — Yes, [it] is.

(83) ཉི་མ་: འདི་ཚོ་དེབ་རེད་པས་ཚག་པར་རེད། — Are these books or newspapers?
ཆོས་འཕེལ་: དེ་ཚོ་གཉིས་ཙར་དེབ་རེད། ཚག་པར་མ་རེད། — Both of those are books, not newspapers.

(84) ཉི་མ་: འདི་དེབ་རེད་པྭ། ཚག་པར་མ་རེད་པྭ། — This is a book, not a newspaper, isn't it?
ཆོས་འཕེལ་: ལགས་རེད། ཏག་ཏག་རེད། — Yes, [it] is. That's right.

(85) ཉི་མ་: དེ་ཚོ་ཡང་ཚག་པར་རེད་པྭ། — Those are also newspapers [near you], right?
ཆོས་འཕེལ་: མ་རེད་མ་རེད། འདི་ཚོ་བརྙན་པར་རེད། — No, no. These are magazines.

(86) ཉི་མ་: ཨ་ལས་རེད་པས། — Oh, are [they]?
ཆོས་འཕེལ་: ལགས་རེད། — Yes, [they] are.

(87) ཉི་མ་: བརྙན་པར་དེ་ཚོའི་མིང་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་ཡོད་པ་རེད། — What are the names of those magazines?
ཆོས་འཕེལ་: འདི་ཚོའི་མིང་ 'Time' རེད། — The names [of these magazines] are 'Time'.

21. འདི་འདྲ་ཟེར་ན་ = [འདིན་འདྲས་ཟེ་ན་]

(88) ཉི་མ་:	'Time' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།	What is 'Time' in Tibetan?
ཆོས་འཕེལ་:	'Time' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་དུས་ཚོད་ཟེར་གྱི་རེད།	'Time' is དུས་ཚོད་ in Tibetan.
(89) ཉི་མ་:	བོད་སྐད་ལ་ 'time is important' ཟེར་ན་གང་འདྲ་ཟེར་ལབ་དགོས་རེད།	How do you say 'time is important' in Tibetan?
ཆོས་འཕེལ་:	'Time is important' ཟེར་ན་བོད་སྐད་ལ་ དུས་ཚོད་གལ་ཆེན་པོ་རེད་ཟེར་ལབ་དགོས་རེད།	'Time is important' in Tibetan is དུས་ཚོད་གལ་ཆེན་པོ་རེད།.

X. Exercises

A. *Correct the following Tibetan sentences according to the English:*

(1)	ཚག་པར་འདི་སུ་རེད།	Whose newspaper is this?
(2)	འདི་དེབ་ཚོ་གསར་པ་རེད།	These books are new.
(3)	རེད་པས་ཚང་མ་སློབ་ཕྲུག་ཨ་མི་རི་ཀ།	Are all of the students American?
(4)	ང་མིན་སློབ་ཕྲུག ཡིན་དགེ་རྒན་ང་།	I am not a student. I am a teacher.
(5)	བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཟེར་གྱི་རེད་ཟེར་ན་ག་རེ་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ལ།	What is བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ in English?

B. *Fill in the blanks:*

(1)	ཁྱེད་རང་དགེ་རྒན་______སློབ་ཕྲུག་______།	Are you a teacher or a student?
(2)	ང་དེབ་____བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་____།	I study Tibetan from a book.
(3)	ཀུབ་ཀྱག་གསར་པ་ཕ་ཚོ་______རེད།	Whose new chairs are those?
(4)	ཚེ་རིང་དང་ཉི་མའི་ཨ་མ་ལགས་______།	Who is Tsering and Nyima's mother?
(5)	ཁོང་གཟུགས་པོ་______རེད་ཟེར་ན་______།	How do you say, 'He is well?'
(6)	འཆི་མེད་____རེད་______།	Is Chimi a boy or not?

C. *Translate the following sentences:*

(1) What do you do in Lhasa?
(2) Are all three pens his?
(3) Tashi, please stand up.
(4) Tsering, please ask him.
(5) Sonam, please answer.
(6) ཁྱེད་རང་ངའི་ཨེམ་ཆེ་རེད་པ།
(7) ཚག་པར་དང་བརྙན་དེབ་འདི་ཚོ་ཚང་མ་ཁོ་ཚོའི་རེད།
(8) 'I forgot' ཟེར་ན་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།

D. *Change the following into their corresponding negative forms:*

(1) རེད་པས།	(2) ཡིན་པས།	(3) ཁོང་བླ་མ་རེད་པཱ།
(4) སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	(5) ཡག་པོ་ད་གོ་སོང་ངམ།	(6) དེབ་འདི་ཁོང་གི་རེད།

E. *Write the polite form for the following imperative words:*

ལབ་	say [it]	ཤོག་	come	རྒྱུགས་	go
སྡོད་	sit /stay	ཁ་ཕྱེ་	open [it]	ཀློག་	read [it]
ལན་རྒྱོབ་	answer	དྲིས་	ask	མར་སྡོད་	sit down
ཡར་ལོང་	stand up				

XI. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Four

Nouns

ཚོན་མདོག་/ཚོས་གཞི་	color	ཆུ་	water	དར་ལྕོག་	prayer flags
དར་ཆ་	flag	གནམ་	sky	བར་བཙན་	space
ས་	earth/ soil	ཇ་ཁང་	teahouse	ཁྱི་	dog
ཞི་མི་	cat	བ་ཕྱུགས་	cow	མི་རྒོད་	Yeti
ཞུ་མར་	lamp	གློག་ཞུ་	torch/flashlight	ཡང་ལར་	candle
གདན་	carpet/ rug	སྟོད་ཐུང་	shirt	གོས་ཐུང་	pants
གུང་གསེང་	holiday	གཟའ་	day of the week	དེ་རིང་	today

Verbs

དགའ་པོ་	like/ appreciate

Adjectives

ནག་པོ་	black	དཀར་པོ་	white	དམར་པོ་	red
སྔོན་པོ་	blue	ལྗང་ཁུ་	green	སེར་པོ་	yellow
ཁྲ་ཁྲ་ཐ་ཁྲ་/ ཁྲ་ཅི་ཐ་ཅི་	multi-colored	སྣ་མིན་སྣ་ཚོགས	various	རྙིང་པ་	old
ཡག་པོ་	good	ཆུང་ཆུང་	small	ཆེན་པོ་	big/ large
རྒྱ་ཆེན་པོ་	large (in area)	རིང་པོ་	long	སོས་པ་	fresh
གཞན་དག་	other/ other one	གཏན་གཏན་	sure/ certain/ definite		
གཏན་གཏན་མེད་	not sure/ not certain/not definite				

Adverbs

གཅིག་བྱས་ན་	perhaps	ཡིན་གྱི་རེད་	maybe

Conjunctions

ཡིན་ནའང་ but

Phrases

ངས་བསམས་ན་....... according to me......../in my opinion........

Expanded Table of Contents for Lesson 4

			Page
I.	Color Terms		63
	A. With Nouns	Sentences (1) - (8)	63
	B. With Demonstratives	Sentences (9) - (12)	63
	* The Adjectives ཁ་ཁ་ན་ཁ་ and ཁ་ཚེ་ན་ཚེ་		63
II.	Adjective Constructions	Sentences (13) - (21)	64
III.	Use of Numerals in Sets		66
	A. Dual Sets	Sentences (22) - (26)	66
	B. Noun Phrases		
	1. Basic Multiple-Member Sets		66
	(Pattern A: Noun Phrases with Basic word-order)	Sentences (27) - (33)	66
	2. Marked Multiple-Member Sets		
	(Pattern B: Noun Phrases with Marked word-order)	Sentences (34) - (37)	67
	3. Distinguishing One Set of Things from Another		
	(Pattern C: Noun Phrases with Distinguishing Reference, Marked word-order)	Sentences (38) - (41)	68
IV.	Statements of uncertainty ཡིན་གྱི་རེད་/ཡིན་གྱི་མ་རེད་	Sentences (42) - (46)	69
V.	Phrases for Memorization	Sentences (47) - (48)	71
VI.	Conversation	Sentences (49) - (56)	71
VII.	Exercises		72
VIII.	Vocabulary for Lesson 5 མིང་ཚིག་གསར་པ་		73

Lesson 4

I. Color Terms

A. *With Nouns*

Sentences (1) - (8)

(1) ནག་པང་གི་ཚོས་གཞི་ནག་པོ་རེད། — A **blackboard** is **black**. / The color of a blackboard is black.

(2) ཀུ་ཤུའི་ཚོས་གཞི་དམར་པོ་[1] རེད། — An **apple** is **red**. / The color of an apple is red.

(3) དར་ལྕོག་གི་ཚོས་གཞི་སྣ་མིན་སྣ་ཚོགས་ཡོད་པ་རེད། — Prayer flags are multi colored.

(4) གནམ་སྔོན་པོ་རེད། — The sky is blue.

(5) སྤྲིན་པ་དཀར་པོ་[2] རེད། — Clouds are white.

(6) བར་བཙན་དམར་པོ་རེད། — The space (between the sky and the earth) is red.

(7) ཆུ་ལྗང་ཁུ་རེད། — Water is green.

(8) ས་སེར་པོ་[3] རེད། — Soil /earth is yellow.

B. *With Demonstratives*

Sentences (9) - (12)

(9) འདི་ནག་པོ་རེད། — This is black.

(10) ཕ་གི་དཀར་པོ་རེད། — **That over there is white.**

(11) དེ་ཚོ་དམར་པོ་རེད། — Those are red.

(12) ཨ་རིའི་དར་ཆ་ཁྲ་ཁྲ་ཤ་ཁྲ་རེད། — The American flag is multicolored.

* In sentence (12) the adjective ཁྲ་ཁྲ་ཤ་ཁྲ་ has been used:

ཨ་རིའི་དར་ཆ་ཁྲ་ཁྲ་ཤ་ཁྲ་རེད། — The American flag is **multi colored**.

This adjective can be used to describe a piece of cloth, a painting, or anything that has many different bright colors. It is also appropriate to use when describing someone's face that has become blotchy due to bad blood circulation, an allergy, or drinking too much alcohol.

Another adjective similar to ཁྲ་ཁྲ་ཤ་ཁྲ་ is ཁྲ་ཙི་ཤ་ཙི་. This word is used to describe multicolored designed cloth, paintings, wall paper, etc. When Tibetans describe interiors that are overwhelming to the eyes; a house, gallery, shop etc., decorated with innumerable objects, pictures, bright colors, etc., the adjective ཁྲ་ཙི་ཤ་ཙི་ is used. Also when describing a scene with multicolored flashing lights such as found in Las Vegas or streets and houses lit up with various colored flashing lights, as during Christmas, ཁྲ་ཙི་ཤ་ཙི་ is the culture-specific response used to describe such visual stimuli.

---

1. དམར་པོ་ = [དམའ་མོ་/པོ་]
2. དཀར་པོ་= [དཀའ་པོ་]
3. སེར་པོ་ = [སེའུ་པོ་]

Students who will be living in Tibetan communities are encouraged to be sensitive to traditional ways of describing things. They should realize that such language patterns can not always be anticipated by English equivalents.

II. Adjective Constructions

		Sentences (13) - (21)
(13)	ཁང་པ་ཕ་གི་རྙིང་པ་རེད།	That **house** over there is **old**.
(14)	དགེ་རྒན་ཕ་གི་གསར་པ་[4] རེད།	That **teacher** over there is **new**.
(15)	དེབ་འདི་དཀར་པོ་རེད།	This book is white.
(16)	འདི་དེབ་དཀར་པོ་རེད།	This is a white book.
(17)	ཕ་གི་ཁང་པ་རྙིང་པ་རེད།	That is an old house over there.
(18)	ཕ་ཚོ་དགེ་རྒན་གསར་པ་རེད།	Those are new teachers [over there].
(19)	དེབ་དཀར་པོ་ཆུང་ཆུང་འདི་ཚེ་རིང་གི་རེད།	This small white book is Tsering's.
(20)	ཁང་པ་རྙིང་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་[5] ཕ་གི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་རེད།	That large, old house over there is Yeshi's.
(21)	དར་ཆ་སྔོན་པོ་ཆེན་པོ་འདི་ཁོང་གི་རེད།	This big blue flag is hers.

Adjectives: Predicative vs. Attributive Position

In Tibetan when a demonstrative pronoun, i.e., འདི་, དེ་, འདི་ཚོ་, etc. is used to ***distinguish a noun****, the demonstrative pronoun always precedes the noun.*

(Demonstrative Pronoun + Noun):

འདི་དེབ་རེད། **This is a book.**

When the speaker wants to ***modify a noun***, however, *the position of the demonstrative pronoun and the noun switches.* This construction is,

(Noun + Demonstrative Pronoun + Adjective):

དེབ་འདི་གསར་པ་རེད། **This book** *is new.*

In English an adjective that follows the verb is said to be in the ***predicative position***, i.e., *the book* **is blue**, དེབ་སྔོན་པོ་རེད་, *the pen* **is new**, སྨྱུག་གུ་གསར་པ་རེད་. Below, sentence (13) is an example of a predicative construction:

(13) དེབ་འདི་དཀར་པོ་རེད། *This book* **is white.**

When one wants to point out or stress something specific about a *particular* object, then an adjective in the ***attributive position*** is used. Such adjectives modify the noun directly, i.e., the **blue** *book*, དེབ་སྔོན་པོ་, the **new** *pen*, སྨྱུག་གུ་གསར་པ་. In English, *attributive adjectives precede the noun,* while in Tibetan, *they follow the noun they modify.*

4. གསར་པ་ = [གསའ་ང་]
5. ཆེན་པོ་ = [ཆེམ་པོ་ / ཆེམ་བོ་]

(16) འདི་དེབ་དཀར་པོ་རེད། This is a **white book**.
(17) ཕ་གི་ཁང་པ་རྙིང་པ་རེད། That is an **old house** over there.

Another difference between the Tibetan and English structures is the placement of the adjective and the verb. In Tibetan sentences *the adjective always precedes the verb*, whereas in English it is *the verb* that *precedes the adjective*.

Let's compare the predicative sentence and the attributive sentence shown below:

Predicative		Attributive
(a.) དཀར་ཡོལ་འདི་རྙིང་པ་མ་རེད།	vs.	(b.) འདི་དཀར་ཡོལ་རྙིང་པ་མ་རེད།
This cup is not old.		**This [particular] cup** is not old.

Predicative sentences like (a) are more commonly used in Tibetan than attributive sentences like (b). In predicative sentences, the noun is introduced first and then whatever additional information one wants to disclose is supplied.

In predicative sentences, the object and demonstrative pronoun are pronounced together in one flow, e.g., དཀར་ཡོལ་འདི་ 'this cup'; this is then followed by the second half of the sentence which modifies the noun, རྙིང་པ་མ་རེད་ 'is not old'.

Attributive sentences are used when one wants to specifically distinguish one particular thing from another, e.g. འདི་ '*this*', དཀར་ཡོལ་རྙིང་པ་མ་རེད་ 'is not an old cup'. In attributive sentences there is a pause after the demonstrative pronoun, e.g., འདི་ 'this', then one continues with the modification, in this case, དཀར་ཡོལ་རྙིང་པ་མ་རེད་ 'is not an old cup'.

In sentence (20), the adjectives རྙིང་པ་ 'old', རྒྱ་ཆེན་པོ་ 'big' and the demonstrative pronoun ཕ་གི་ 'that over there', all modify the noun ཁང་པ་ 'house'. The phrase ཁང་པ་རྙིང་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཕ་གི་ 'that old, large house over there', is a complex phrase with a series of modifiers:

(20) ཁང་པ་རྙིང་པ་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཕ་གི་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་རེད།
That large, old house **over there** is Yeshi's./
That house over there which is old and large is Yeshi's.

Please note the flow of the following sentences; the correct and incorrect way of grouping the words together is shown:

Predicative Construction

མོ་ཊ་ཕ་གི་	གསར་པ་རེད།	Correct
མོ་ཊ་	ཕ་གི་གསར་པ་རེད།	Incorrect

That car is new.

Attributive Construction

ཕ་གི་	མོ་ཊ་གསར་པ་རེད།	Correct
ཕ་གི་མོ་ཊ་	གསར་པ་རེད།	Incorrect

Over there is a new car.

Statement

ང་འགྲོ་བགྱི་ཡིན། Correct

ང་ འགྲོ་བགྱི་ཡིན། Correct

ང་འགྲོ་ བགྱི་ཡིན། Incorrect

I am going.

III. Use of Numerals in Sets

A. Dual Sets

(22) བུ་འདི་(ཚོ་)གཉིས་ཁ་ཆེ་རེད།
(23) བུ་མོ་དེ་གཉིས་བོད་པ་རེད།
(24) ཟ་ཁང་ཕ་གཉིས་ཁོང་གི་རེད།
(25) ཇ་ཁང་མ་གཉིས་མོའི་རེད།
(26) ཚོང་ཁང་ཡ་གཉིས་ངའི་ཡིན།

Sentences (22) - (26)
These two boys are Muslims.
Those two girls are Tibetans.
Those two restaurants over there are his.
Those two tea shops down there are hers.
Those two shops up there are mine.

When demonstratives such as ཕ་གི་/ཡ་གི་/མ་གི་, etc. are used in the plural, the particle གི་ is dropped and replaced by the pluralization marker ཚོ་, i.e., ཕ་ཚོ་/ཡ་ཚོ་/མ་ཚོ་, etc. When these demonstratives are used with the numeral གཉིས་ 'two', the pluralization marker ཚོ་ is optional, thus one may either say ཕ་ཚོ་གཉིས་ or simply ཕ་གཉིས་.

B. Noun Phrases

In Tibetan, modifiers follow the nouns they modify. A syntactic unit formed by a noun and its modifiers is termed a *Noun Phrase*. Different types of words are classified as modifiers: adjectives, demonstratives, the pluralizing particle, and numerals. Two types of word order are possible within the Noun Phrase; we will refer to them as the ***basic word-order*** and the ***marked word-order***, respectively.

1.) **Basic Multiple-Member Sets**
(Pattern A: Noun Phrases with Basic word-order)

(27) ཁྱི་དེ་ཚོ་བཞི་ངའི་བུའི་རེད།
(28) ཞི་མི་ཕ་ཚོ་ལྔ་ཁོང་གི་རེད།
(29) གཡག་ཡ་ཚོ་དྲུག་བོད་ནས་རེད།
(30) བ་ཕྱུགས་མ་ཚོ་དགུ་ཁོ་ཚོའི་རེད།
(31) ཁང་པ་རྙིང་པ་ཆེན་པོ་ཕ་ཚོ་གསུམ་ཁྱེད་རང་གི་རེད།
(32) ཞུ་མར་གསར་པ་ཡག་པོ་འདི་ཚོ་བཞི་ཁོང་གི་རེད།
(33) ཡང་ལར་[6]དཀར་པོ་རིང་པོ་འདི་ཚོ་ལྔ་ངའི་རེད།

Sentences (27) - (33)
Those four dogs are my son's.
Those five cats over there are his.
Those six yaks up there are from Tibet.
Those nine cows down there are theirs.
Those three large old houses over there are yours.
These four new good lamps are hers.
Those five long white candles are mine.

6. ཡང་ལར་ = [ཡང་ལའ་]

The first element of any Noun Phrase is always the noun itself. In the basic word-order pattern the noun is followed by a series of modifiers, occurring in the particular order specified here. Parentheses around the different modifier-types indicate that they are not obligatory constituents of every Noun Phrase. However, whichever of these elements occur, they will be arranged in the specified order shown in the pattern below:

(Noun + (adjective) + (demonstrative) + (pluralizing particle) + (numeral)

The following are examples of different combinations of the Pattern A type Noun Phrase. One should verify that each of the following examples is consistent with the basic word-order formula for Noun Phrases shown above.

(a)	དེབ་	book/ books	(noun)
(b)	དེབ་དཀར་པོ་	white book(s)	(noun + adjective)
(c)	དེབ་དཀར་པོ་དེ་	that white book	(noun + adjective + demonstrative)
(d)	དེབ་དཀར་པོ་དེ་(ཚོ་)གཉིས་	those two white books	(noun + adjective + dem. + numeral)
(e)	དེབ་དེ་ཚོ་	those books	(noun + demonstrative)
(f)	དེབ་དེ་གཉིས་	those two books	(noun + demonstrative + numeral)
(g)	དེབ་དེ་ཚོ་གསུམ་	those three books	(noun + demonstrative + numeral)

In examples (d), (f) and (g) numeral modifiers have been used. These modifiers signal the fact that more than one object is being talked about. In Lesson 3 we saw that, unlike in English, the Tibetan pluralization marker ཚོ་ is optional. However, in this numeral modifier construction, with the exception of the numeral གཉིས་ 'two', the pluralization marker ཚོ་ *must occur in the position immediately preceding the numeral.* Thus one should say དེབ་དེ་ཚོ་གསུམ་ 'those three books', མི་ཕ་ཚོ་བཞི་ 'those four people [over there]', མོ་ཊ་མ་ཚོ་ལྔ་ 'those five cars [down there]', etc. One *never* says, དེབ་དེ་གསུམ་, མི་ཕ་བཞི་, མོ་ཊ་མ་ལྔ་, etc. Remember that in the case of dual sets, the pluralization marker ཚོ་ is optional. Thus one may either say ཕ་ཚོ་གཉིས་ or simply ཕ་གཉིས་.

2.) Marked Multiple-Member Sets
(Pattern B: Noun Phrases with Marked word-order)

Sentences (34) - (37)

(34) ཁྱི་བཞི་དེ་ངའི་བུའི་རེད། — **Those four dogs** are my son's.
(that set of four dogs/that group of four dogs)

(35) ཀུ་ཤུ་བཞི་དེ་སོས་པ་རེད། — Those four apples are fresh.

(36) ཡང་ཡར་གསར་པ་གཉིས་དེ་ཁོང་གི་རེད། — **Those two** new **candles** are his.

(37) གློག་ཞུ་དམར་པོ་གསུམ་དེ་ཡག་པོ་འདུག — Those three red torches/flashlights are good.

Pattern B, noun phrase with marked word-order, differs from Pattern A (when used with numbers) only in the relative position of the numeral and demonstrative. In Pattern A the demonstrative precedes the numeral while in Pattern B it is the numeral that precedes the demonstrative:

(Noun + (adjective) + numeral + demonstrative)

Though the English translation is basically the same for both constructions, in the Tibetan, there is a change of emphasis. In the following example both Patterns A and B are direct statements concerning a multiple member set. However, *Pattern A places the emphasis on* ***the location of the particular set***, whereas *Pattern B places the emphasis on* ***the particular numbers in the set***:

Pattern A

(27) ཁྱི་དེ་ཚོ་བཞི་ངའི་བུའི་རེད།

Those **four** dogs are my son's. [*Those particular four* dogs **near you.**]

Pattern B

(34) ཁྱི་བཞི་དེ་ངའི་བུའི་རེད།

Those **four** dogs are my son's. [***That group of four*** dogs]

Another difference that should be noted is that in Pattern A the pluralization marker ཚོ་ is essential, whereas in Pattern B it is *never* used. In Pattern B the numeral itself marks the pluralization of the sentence.

Pattern A, the basic word-order, may be concerned with multiple-member sets, but *multiplicity is not an essential condition.* In Pattern B, however, the marked word-order is *only used when referring to multiple-member sets.*

3.) Distinguishing One Set of Things From Another
(Pattern C: Noun Phrases with Distinguishing Reference, Marked word-order)

		Sentences (38) - (41)
(38)	ཅོག་ཙེ་གཉིས་པོ་འདི་ཁོང་གི་རེད།	**These two tables** are his.
(39)	ཆུ་ཅོག་གསུམ་པོ་དེ་ཁྱེད་རང་གི་རེད།	**Those three large tables** are yours.
(40)	གདན་བཞི་པོ་དེ་ཁོང་ཚོའི་རེད།	Those four carpets are theirs.
(41)	དེབ་དཀར་པོ་ཆུང་ཆུང་གཉིས་པོ་འདི་ཚེ་རིང་གི་རེད།	These two small white books are Tsering's.

Patterns B and C refer specifically to groups or sets of things while Pattern A may be used with or without a number marker:

Pattern A: without a number marker:

དེབ་གསར་པ་དེ་ — **that** new book

or

with a number marker:

དེབ་གསར་པ་དེ་ཚོ་གཉིས་ — **those two** new books.

Pattern B is used to identify any group or set of things, while Pattern C is used only when there is more than one group of things and the speaker wants to specifically distinguish one group from another:

(Noun + (adjective) + numeral + པོ་ + demonstrative)

Some examples of Pattern C are:

མི་གཉིས་པོ་དེ་	**Those two** men (i.e., *as opposed to these two men over here*).
ཞི་མི་གསུམ་པོ་འདི་	**These three** cats (i.e., *as opposed to that group of three cats over there*).
བུ་བཞི་པོ་དེ་	**Those four** boys (i.e., *as opposed to these four boys over here*).

In English the meaning of པོ་ is sometimes conveyed by a stress or emphasis on the demonstrative, i.e., '**these two** books'. Just as in Pattern B, the pluralization marker ཚོ་ is *never* used in this pattern.

In review, please study the following sentences carefully.

Pattern A

ཁྲི་དེ་ཚོ་བཞི་ངའི་བུའི་རེད།	Correct
ཁྲི་ནག་པོ་དེ་ཚོ་བཞི་ངའི་བུའི་རེད།	Correct
ཁྲི་དེ་ཚོ་ནག་པོ་བཞི་ངའི་བུའི་རེད།	Incorrect

Pattern B

ཁྲི་བཞི་དེ་ངའི་བུའི་རེད།	Correct
ཁྲི་ནག་པོ་བཞི་དེ་ངའི་བུའི་རེད།	Correct
ཁྲི་བཞི་ནག་པོ་དེ་ཚོ་ངའི་བུའི་རེད།	Incorrect
ཁྲི་བཞི་དེ་ཚོ་ནག་པོ་ངའི་བུའི་རེད།	Incorrect

Pattern C

ཁྲི་བཞི་པོ་དེ་ངའི་བུའི་རེད།	Correct
ཁྲི་ནག་པོ་བཞི་པོ་དེ་ངའི་བུའི་རེད།	Correct
ཁྲི་བཞི་པོ་ནག་པོ་དེ་ཚོ་ངའི་བུའི་རེད།	Incorrect

IV. Statements of Uncertainty

ཡིན་གྱི་རེད་[7] / ཡིན་གྱི་མ་རེད་
[ཡིན་འགྲོ་] / [མིན་འགྲོ་]

Sentences (42) - (46)

(42) a. སྨྱུག་གུ་འདི་ཉི་ཧོང་ནས་རེད་པས།	Is this pen from Japan?
b. སྨྱུག་གུ་འདི་ཉི་ཧོང་ནས་ཡིན་གྱི་རེད།	[I] **think** this pen **is** from Japan.
(43) a. བྱམས་པ་ལགས་དགེ་རྒན་རེད་པས།	Is Jampa a teacher?
b. ངས་བྱས་ན་བྱམས་པ་ལགས་དགེ་རྒན་ཡིན་གྱི་མ་རེད།	According to me, [I] **don't think** Jampa is a teacher.
(44) a. ཁོང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་གྲོགས་པོ་རེད་པས།	Is he Phuntsok's friend?
b. ལགས་ཡིན་གྱི་མ་རེད།	[I] don't think so. (h.)

7. ཡིན་གྱི་རེད་ = [ཡིན་གི་རེད་/ཡིན་འགྲོ་]

(45) a. སང་ཉིན་གུང་གསེང་[8] རེད་པས། — Is tomorrow a holiday?

b. གཅིག་བྱས་ན་སང་ཉིན་གུང་གསེང་ཡིན་གྱི་རེད། — [I] think tomorrow may be a holiday.

ཡིན་ནའང་[9] གཏན་གཏན་མི་འདུག — But, [it's] not definite.

(46) a. དེ་རིང་གཟའ་ག་རེ་རེད། — What day is today?

b. དེ་རིང་གཟའ་ཟླ་བ་ཡིན་གྱི་རེད་/[ཡིན་འགྲོ]། རེད་པྭ། — [I] **think** today **is** Monday, right?

When one knows a particular statement to be true, then the simple factive རེད་ construction is used:

ཁོང་དགེ་རྒན་རེད། — He is a teacher.

However, when one is uncertain about a statement made and has no evidence concerning the validity of the statement, then the phrase of uncertainty **ཡིན་གྱི་རེད་** is used. This is translated as, 'I think/ maybe'. ཡིན་གྱི་རེད་ may also be used as a polite agreement when one does not want to contradict another.

ཁོང་དགེ་རྒན་**ཡིན་གྱི་རེད།** — I **think** he **is** a teacher.
[but I have no idea, this is only a guess...]

(44) a. ཁོང་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་གྲོགས་པོ་རེད་པས། — Is he Phuntsok's friend?

b. ལགས་**ཡིན་གྱི་མ་རེད།** — **I don't think** so.
[but I have no evidence to back it up]

In the first example, ཡིན་གྱི་རེད་ is used to specify that ཁོང་ 'he' **may** be a དགེ་རྒན་ 'teacher', as opposed to some other profession, and further indicates that there is no evidence to back up the validity of the statement.

In sentence (44) b., the identifying statement of uncertainty specifies that the speaker only supposes that ཁོང་ 'he', as opposed to any other person, is not a friend of Phuntsok's. The phrase ཡིན་གྱི་མ་རེད་ automatically lets the addressee know the speaker is only guessing.

The structure of uncertainty is formed as follows:

(Noun/ Pronoun + Noun + ཡིན་གྱི་རེད་).

This structure is the same for all three persons. The negative structure is formed by adding མ་ in front of རེད་ (ཡིན་གྱི་མ་རེད་). A colloquial variation of these structures is: [ཡིན་འགྲོ་] and [མིན་འགྲོ་].

ཡོད་ཀྱི་རེད་ is used in statements of uncertainty concerning possession, location and modification. This structure of uncertainty is explained in Lesson 7. Similarly, both ཡིན་གྱི་རེད་ and ཡོད་ཀྱི་རེད་ can be used with verbs. In Lesson 19, Volume II the construction (MVS + ཡིན་གྱི་རེད་/ ཡོད་ཀྱི་རེད་) is introduced.

When one wants the fact of uncertainty emphasized, the impersonal statements ཡིན་གྱི་རེད་/ཡོད་ཀྱི་རེད་ can be backed up by the phrase ཡིན་ནའང་གཏན་གཏན་མི་འདུག་, 'but it's not definite/ not sure':

(45) b. གཅིག་བྱས་ན་སང་ཉིན་གུང་གསེང་ཡིན་གྱི་རེད། **ཡིན་ནའང་གཏན་གཏན་མི་འདུག**
[I] think tomorrow may be a holiday. **But, [it's] not definite.**

8. གུང་གསེང་ = [གིང་གསང་]
9. ཡིན་ནའང་ = [ཡིན་ནས་]

In clause structures of identification the verb ཡིན་ is used for all three persons, *never* རེད་, i.e., ཡིན་གྱི་རེད་ but ***never*** རེད་ཀྱི་རེད་. Similarly, in clause structures dealing with possession, location, or modification, ཡོད་ is used for all three persons, *never* འདུག་, i.e., ཡོད་ཀྱི་རེད་, but ***never*** འདུག་གི་རེད་.

Chart 1

Clauses of identification	Clauses of possession, location and modification
ཡིན་ / རེད་ = ཡིན་གྱི་རེད་	ཡོད་ / འདུག་ / ཡོད་པ་རེད་ = ཡོད་ཀྱི་རེད་

V. Phrases for Memorization

ཧ་གོ་བཞི་ཡོད་ I know [it]. (I have an understanding of this matter from before.)

or

ཤེས་ཀྱི་ཡོད་[10] I know[it]. (I have already acquired the ability; i.e., to speak, to drive, to cook, etc.)

Sentences (47) - (48)

(47) a. བོད་ལ་མི་རྒོད་ཡོད་པ་རེད། མཁྱེན་གྱི་ཡོད་པས། — There are Yetis in Tibet. Do you know that?

b. ལགས་ཡོད། ཧ་གོ་བཞི་ཡོད། — Yes, I do. [I] know that.

(48) a. བོད་སྐད་མཁྱེན་གྱི་ཡོད་པས། — Do [you] know [how to speak] Tibetan?

b. ལགས་ཡོད། ང་བོད་སྐད་ཤེས་ཀྱི་ཡོད། — Yes, I do. I know [how to speak] Tibetan.

VI. Conversation

A. Context: Yeshi is asking Norbu about different colors:

Sentences (49) - (56)

(49) ཡེ་ཤེས་: ནོར་བུ་ལགས། གཟིགས་དང་། འདི་དཀར་པོ་རེད། རེད་པ། — Norbu, please look [here]. This is white, isn't it?

ནོར་བུ་: ལགས་རེད། དཀར་པོ་རེད། — Yes, it is. It is white.

(50) ཡེ་ཤེས་: ཨ་ཅི་འདི་ག་རེ་རེད། — And what is this?

ནོར་བུ་: དེ་དམར་པོ་རེད། — That is red.

(51) ཡེ་ཤེས་: གནམ་སྔོན་པོ་རེད། རེད་པ། — The sky is blue, isn't it?

ནོར་བུ་: རེད། རེད། — Yes, yes.

(52) ཡེ་ཤེས་: ཨ་ཅི་སྤྲིན་པ་དང་ཆུའི་ཚོན་མདོག་ག་རེ་རེད། — And what are the colors of clouds and water?

ནོར་བུ་: སྤྲིན་པ་དཀར་པོ་རེད། ཆུ་ལྗང་ཁུ་རེད། — Clouds are white. Water is green.

10. ཤེས་ཀྱི་ཡོད་ = [ཤིང་གི་ཡོད་]

(53) ཡེ་ཤེས་: ཁྱེད་རང་གི་དུག་སློག་གི་ཚོས་གཞི་ག་རེ་ཡིན། — What color are your clothes?/ What is the color of your clothes?

ནོར་བུ་: ངའི་སྟོད་ཐུང་དམར་པོ་ཡིན། གོས་ཐུང་ནག་པོ་ཡིན། — My shirt is red. My pants are black.

(54) ཡེ་ཤེས་: ནོར་བུ་ལགས། སྟོད་ཐུང་གསར་པ་ཕ་ཚོ་གསུམ་སུའི་རེད། — Norbu, whose three new shirts are those [over there]?

ནོར་བུ་: དམར་པོ་ཕ་གི་ངའི་ཡིན། གཞན་དག་ཕ་ཚོ་གཉིས་ལྷག་པ་ལགས་ཀྱི་ཡིན་གྱི་རེད། — That red one is mine and I think the other two are Lhakpa's.

(55) ཡེ་ཤེས་: གསུམ་ཅར་ཁོང་གི་མ་རེད་པས། — Aren't all three of them his?

ནོར་བུ་: ལགས་མ་རེད། གསུམ་ཅར་མ་རེད། གཅིག་[11] ངའི་རེད། གཉིས་ཁོང་གི་ཡིན་གྱི་རེད། — No, not all three. One is mine and I think the [other] two are his.

(56) ཡེ་ཤེས་: ཁྱེད་རང་དམར་པོར་དགའ་པོ་ཡོད་པས། — Do you like red?

ནོར་བུ་: ལགས་མེད། ང་དམར་པོར་དགའ་པོ་མེད། དཀར་པོར་དགའ་པོ་ཡོད། — No, I don't like red. [I] like white.

VII. Exercises

A. Fill in the blanks:

(1) ནག་པང་གི་ཚོན་མདོག་_____རེད།

(2) སྤྲིན་པ་_____རེད།

(3) ངའི་སྟོད་ཐུང་གི་ཚོས་གཞི་དམར་པོ་_____།

(4) ང་དུག་སློག་གསར་པར་དགའ་པོ་_____།

(5) ཁོང་ཤིང་ཏོག་ལ་དགའ་པོ་_____།

B. Correct the following Tibetan sentences according to the English:

(1) དཀར་པོ་དེབ་ཆུང་ཆུང་འདི་ཁོང་རེད་གི — This small white book is his.

(2) ང་དགའ་པོ་ཡོད་གསར་པར་དུག་སློག — I like new clothes.

(3) གསུམ་པོ་ཕ་ཚོ་རྙིང་པ་ཁང་པ་ཁོང་གི་རེད། — Those three old houses are hers.

(4) ཤིང་ཏོག་རེད་ཀུ་ཤུ་ཚ་ལུ་མ་དང་གཉིས་ཀར། — Both apples and oranges are fruit.

(5) ཡིན་གྱི་རེད་ང་ཚོའི་དགེ་རྒན་ཁོང་། — I think he is our teacher.

C. Answer the following questions in Tibetan:

(1) What color is your father's car?

(2) What color are your clothes?

(3) What food does your mother like?

(4) Do you like your school?

(5) Does he like his new house?

11. གཅིག་ = [ཅིག་]

D. *Answer the following questions using statements of uncertainty:*

(1) ཨ་རིའི་དར་ཆ་ཁྲ་ཁྲ་ཙ་ཁྲ་རེད་པས།
(2) ཁང་པ་ཕ་གི་རྙིང་པ་མ་རེད་པས།
(3) དེབ་དཀར་པོ་ཆུང་ཆུང་འདི་ཚེ་རིང་གི་རེད་པས།
(4) ཁང་པ་རྙིང་པ་ཆེན་པོ་ཕ་ཚོ་གསུམ་ཁྱེད་རང་གི་རེད་པས།
(5) ཟ་ཁང་ཕ་གི་ང་ཚོའི་རེད་པས།

E. *Answer the questions:*

(1) ཁྱེད་རང་གི་ཁང་མིག་ཡང་གྲངས་ག་ཚད་རེད།
(2) ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པའི་ཁ་པར་ཡང་གྲངས་ག་ཚད་རེད།
(3) ཁྱེད་རང་གི་ཁ་པར་ཡང་གྲངས་ག་ཚད་ཡིན།

F. *Make phrases according to the given instructions:*

(1) Make three phrases using the basic word-order pattern:
(noun + adjective + demonstrative + plural + numeral)
(2) Make three phrases using each of the following marked word-order patterns:
(noun + demonstrative + numeral),
(noun + numeral + demonstrative)

VIII. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Five

Nouns

ཇ་	tea	མར་	butter
བག་ལེབ་	bread	ཕྱུར་ར་	cheese
སྒོ་ང་	egg	ལོ་	year/ age
ལྷ་བྲིས་པ་	artist (Thanka painter)	སྤུན་ཀྱག་	relatives
གཡོག་པོ་	servant (male)	གཡོག་མོ་	servant (female)
གཟའ་འཁོར་/བདུན་ཕྲག་	week	ཉི་མ་	day/ sun
ཟླ་བ་	moon/month	ཁ་སང་	yesterday
ཞོགས་པ་	morning	ཉིན་གུང་	noon
དགོང་དྲོ་	evening	གཟའ་ཟླ་བ་	Monday
གཟའ་མིག་དམར་	Tuesday	གཟའ་ལྷག་པ་	Wednesday
གཟའ་ཕུར་བུ་	Thursday	གཟའ་པ་སངས་	Friday
གཟའ་སྤེན་པ་	Saturday	གཟའ་ཉི་མ་	Sunday
ཕྱི་ཚེས་	Western date	བོད་ཚེས་	Tibetan date
ཕྱི་ཟླ་	Western month	བོད་ཟླ་	Tibetan month

ཕྱུ་པ་	Chuba (Tibetan dress)	སྒོ་རག་པ་	guard/ watchman
ཙེ་དག་	etc./ and so forth	ཆུ་མངར་མོ་	cold drinks/ soft drinks, etc.

Verbs

དྲན་པ་	remember/ miss	ངལ་གསོ་བརྒྱབ་	rest
ཡར་ཕེབས་	come in	མཆོད་	eat/ drink (h.)
ཟ་	eat	འཐུང་	drink

Adjectives

ཚ་པོ་	hot	གྲང་མོ་	cold
གཙང་མ་	clean	མངར་མོ་	sweet
སྐྱུར་མོ་	sour	སྐམ་པོ་	thin/skinny
སྐྱོ་པོ་	poor/ sad	ཀླུག་པ་	stupid/ foolish/ dumb

Adverbs

དེ་དུས་	at that time
སྔོན་ལ་/ སྔོན་མ་	before/ previously

Interrogative Words

ག་ཚད་/ ག་ཚོད་	how much/ how many/ what

Expanded Table of Contents for Lesson 5

			Page
I.	Perspective Marking with the Factive Verbs ཡིན་/རེད་ in Statements and ཡིན་པས་/ རེད་པས་ in Questions [inanimate objects]		77
	A. Perspective Marking in Statements: Speaker-based	Sentences (1) - (5)	77
	B. Perspective Marking in Questions: Addressee-based	Sentences (6) - (10)	78
II.	Perspective Marking with the Factive Verbs ཡིན་/རེད་ in Statements [personal/impersonal]		79
	A. First Person		
	1. Personal Perspective on Self - ཡིན་	Sentences (11) - (18)	79
	2. Impersonal Perspective on Self - རེད་	Sentences (19) - (26)	80
	B. Second/ Third Person		
	1. Impersonal Perspective on Others - རེད་	Sentences (27) - (32)	81
	2. Personal Perspective on Others - ཡིན་	Sentences (33) - (38)	81
	* Two Adverbs of Time: སྔོན་མ་/ སྔོན་ལ་		82
III.	Perspective Marking ཡིན་པས་/ རེད་པས་ in Questions [personal/impersonal]		83
	A. Second Person		
	1. Personal Perspective - ཡིན་པས་/ ཡིན་	Sentences (39) - (45)	83
	2. Impersonal Perspective - རེད་པས་/ རེད་	Sentences (46) - (51)	83
	B. First/ Third Person		
	1. Impersonal Perspective - རེད་པས་/ རེད་	Sentences (52) - (57)	83
	2. Personal Perspective - ཡིན་པས་/ ཡིན་	Sentences (58) - (64)	83
IV.	Days of the Week	Sentences (65) - (71)	85
V.	Conversations		
	A.	Sentences (72) - (75)	86
	B.	Sentences (76) - (80)	87
	C.	Sentences (81) - (88)	87
	* Gnomic/ Attestative/ Personal Association		88
	* ལགས་ as an Honorific Particle		89
	* Listing Nouns		89
VI.	Exercises		90
VII.	Vocabulary for Lesson 6 མིང་ཚིག་གསར་པ་		91

Lesson 5

I. Perspective Marking with the Factive Verbs ཡིན་/རེད་ in Statements and ཡིན་པས་/རེད་པས་ in Questions [inanimate objects]

Each of the following English sentences can be translated into Tibetan in one of two ways. These variations are shown in columns (a) and (b). The difference in meaning between the two Tibetan sentences is one of *perspective*, in this case *personal-based* vs. *impersonal-based*.

A. *Perspective Marking in Statements: speaker-based*

	(a) Impersonal Perspective	(b) Personal Perspective (speaker-based)	Sentences (1) - (5)
(1)	ཇ་ཚ་པོ་རེད།	ཇ་ཚ་པོ་ཡིན།	The tea is hot.
(2)	ཆུ་གྲང་མོ་རེད།	ཆུ་གྲང་མོ་ཡིན།	The water is cold.
(3)	གདན་འདི་གསར་པ་རེད།	གདན་འདི་གསར་པ་ཡིན།	This carpet is new.
(4)	འདི་དཀར་པོ་རེད།	འདི་དཀར་པོ་ཡིན།	This is white.
(5)	དུག་སློག་འདི་ཚོ་གཙང་མ་རེད།	དུག་སློག་འདི་ཚོ་གཙང་མ་ཡིན།	These clothes are clean.

The difference between the personal and impersonal perspectives in statements via ཡིན་ and རེད་ is an instance of the subtleties of Tibetan grammar and conceptualization. In English there is no single way of conveying the subtleties that ཡིན་ and རེད་ express. The verb of identification ཡིན་ indicates a personal association with the speaker himself, the addressee, or the object of conversation. This personal association is based on a personal relationship or experience that exists between the speaker and the object. This ***personal perspective*** is known as the *personal emphatic form.*

The verb རེད་, on the other hand, lacks any kind of subjective perspective emphasis. This ***impersonal perspective*** is known as the *neutral (impersonal)* or *non-emphatic form.*

The crucial distinction in the perspective markings of the verbs ཡིན་ and རེད་ in statements is as follows:

Chart 1

Verb	Perspective	Emphasis
ཡིན་	Personal	Speaker-based
རེད་	Impersonal	Fact-based

In speaker-based sentences, ཡིན་ places the emphasis on the speaker's association to the object of conversation, whereas རེད་ indicates the statement is a fact and there is no insinuation of any personal association to the object:

(1) a. ཇ་ཚ་པོ་རེད། The **tea is hot**. [**I know this having touched the cup**]
b. ཇ་ཚ་པོ་ཡིན། The **tea is hot**. [**which I made, bought, etc.**]

Though both of the above sentences are translated as, 'This tea is hot,' each verb supplies a different contextual meaning. In sentence (1) a., the verb རེད་ merely signals that the statement is a fact, i.e., the tea is hot. In sentence (1) b. however, the use of the verb ཡིན་ signals a speaker-based association, and therefore implies added information such as, the speaker has something to do with the tea, has some specific link or relationship to it, etc. The exact nature of this relationship is not specified in the sentence, but is generally construed from the context, i.e., one may have made the tea, purchased it, ordered it, etc.

B. *Perspective Marking in Questions: Addressee-based*

	(a) Impersonal Perspective	(b) Personal Perspective (addressee-based)	Sentences (6) - (10)
(6)	མར་འདི་སོས་པ་རེད་པས།	མར་འདི་སོས་པ་ཡིན་པས།	Is this butter fresh?
(7)	བག་ལེབ་འདི་མངར་མོ་རེད་པས།	བག་ལེབ་འདི་མངར་མོ་ཡིན་པས།	Is this bread sweet?
(8)	ཆུ་འདི་གྲང་མོ་རེད་པས།	ཆུ་འདི་གྲང་མོ་ཡིན་པས།	Is this water cold?
(9)	དེབ་འདི་གསར་པ་རེད་པས།	དེབ་འདི་གསར་པ་ཡིན་པས།	Is this book new?
(10)	ཤིང་ཏོག་འདི་སྐྱུར་མོ་རེད་པས།	ཤིང་ཏོག་འདི་སྐྱུར་མོ་ཡིན་པས།	Is this fruit sour?

In questions, རེད་པས་ signals that the speaker is concerned with the factive nature of the statement, whereas ཡིན་པས་ not only indicates concern of the factive nature, but also of the addressee's association to the object of conversation:

(6) a. མར་འདི་སོས་པ་རེད་པས། Is the **butter fresh**? [**have you tasted it?**]
b. མར་འདི་སོས་པ་ཡིན་པས། Is the **butter fresh**? [**which belongs to you**]

Both questions (6) a. and b. are the same except for the final verbs རེད་ and ཡིན་. In both questions, the speaker wants to find out from the addressee whether the butter is fresh or not. The two Tibetan sentences differ significantly in that question (a) is asked from an impersonal perspective, while (b) is asked from a personal perspective. In (a) one is only concerned with the objective matter of fact, the freshness of the butter. In (b), on the other hand, one is asking from a personal perspective. This sentence can be translated as: Is the butter [which belongs to you/ which you bought/ which is in your fridge] fresh?

The crucial distinction in the perspective markings of the verbs ཡིན་ and རེད་ in questions is as follows:

Chart 2

Verb	Perspective	Emphasis
ཡིན་པས་	Personal	Addressee-based
རེད་པས་	Impersonal	Object-based

In section V of this lesson, Conversation A, the custom official is going through Tsering's bag. When questioning him about the contents, he already knows the things belong to Tsering. Therefore, he uses the personalized question form, ཡིན་པས་:

(73) འདི་ག་རེ་ཡིན། or འདི་ག་རེ་ཡིན་པས།
What is this [**thing of yours**]?

In sentence (73), even though the question is concerned with an object, the use of the verb ཡིན་ implies that *that thing* has some special relationship to the addressee, i.e., it belongs to him, that which he is holding in his hand, put in his bag, etc.

If the above question is phrased with the normal third person རེད་ however:

འདི་ག་རེ་རེད། or འདི་ག་རེ་རེད་པས།
What is this?

the verb རེད་ indicates that the speaker is only interested in knowing what the particular object is; there is no implication of the particular thing having any personal association with the addressee.

II. Perspective Marking with the Factive Verbs ཡིན་/རེད་ in Statements [personal/ impersonal]

In factive statements, the verb ཡིན་ implies a speaker-based perspective, whereas རེད་ is non-specific with regard to perspective marking.

A. First Person

1.) Personal Perspective on Self - ཡིན་

Sentences (11) - (18)

(11) ང་ཚོང་པ་ཡིན། — **I am** a businessman.
(12) ངའི་མིང་ཚེ་དབང་ཡིན། — My name is Tsewang.
(13) ང་ཚོ་ཁོང་གི་ཕྲུ་གུ་མིན། — **We are not** her children.
(14) འདི་ངའི་དེབ་ཡིན། — This is my book.
(15) ང་སྐམ་པོ་ཡིན། — I am thin.
(16) ང་ཚོ་ཟ་ཁང་འདིའི་མ་བྱན་ཡིན། — We are the cooks of this restaurant.
(17) ང་ཚོ་ཁོང་གི་རོགས་པ་ཡིན། — We are his friends/ companions.
(18) ང་སློབ་ཕྲུག་གསར་པ་མིན། — I am not a new student.

2.) Impersonal Perspective on Self - རེད་

	Sentences (19) - (26)
(19) ང་ཚོང་པ་རེད།	I am a businessman.
(20) ངའི་མིང་ཚེ་དབང་རེད།	My name is Tsewang.
(21) ང་ཚོ་ཁོང་གི་ཕྲུ་གུ་མ་རེད།	We are not her children.
(22) འདི་ངའི་དེབ་རེད།	This is my book.
(23) ང་སྐམ་པོ་རེད།	I am thin.
(24) ང་ཚོ་ཟ་ཁང་འདིའི་མ་བྱན་རེད།	We are the cooks of this restaurant.
(25) ང་ཚོ་ཁོང་གི་རོགས་པ་རེད།	We are his friends.
(26) ང་སློབ་ཕྲུག་གསར་པ་མ་རེད།	I am not a new student.

In first person affirmative sentences or statements, ཡིན་ places a ***specific emphasis on the speaker***, whereas རེད་ is ***simply neutral***.

In ཡིན་ sentences the speaker can refer to him/herself by the use of the first person pronoun ང་ 'I'; however, in such sentences the pronoun ང་ 'I' is optional. Should one answer the question, ཁྱེད་རང་ག་རེ་ཡིན། 'What are you?', by saying, ཚོང་པ་ཡིན། 'A businessman', the verb ཡིན་ automatically signals that the speaker is talking about him/herself.

When the pronoun ང་ 'I' and the verb ཡིན་ occur together, a kind of agreement between the subject and the object is denoted:

(11) ང་ཚོང་པ་ཡིན།
I am a businessman.

(14) འདི་ངའི་དེབ་ཡིན།
This is my book.

If it were the case that ཡིན་ occurred exclusively with the first person pronoun, it could be said that this verb marks grammatical agreement with the first person subject. However, this is clearly not the case, as we can see below:

(19) ང་ཚོང་པ་རེད།
I am a businessman.

(22) འདི་ངའི་དེབ་རེད།
This is my book.

In sentences (19) and (22) the first person pronoun ང་ 'I' is the subject, but instead of ཡིན་ the verb རེད་ has been used. Speaking in terms of *grammatical rules*, the use of ཡིན་ and རེད་ is not governed by a grammatical agreement to a specific person, but is solely governed by the intended perspective emphasis of the speaker.

If we compare sentences (11) and (19), we see that they differ only in the verb contrast, ཡིན་ vs. རེད་. In (11), the verb ཡིན་ is used to emphasize the fact that *'I'* am a businessman. ཡིན་ indicates that the speaker is pointing to himself and stressing the ***personal perspective, 'I'***. In (19), the speaker is asserting the same fact about himself, yet he uses the verb རེད་ which lacks any specific speaker-emphasis. Here རེད་ defers to the identifying fact of the speaker's profession. Thus རེད་ is used when one wants to point towards the object of conversation rather then oneself, i.e., I am a '***businessman***'. In contrast to (11), in (19) it can be said the speaker is talking about himself from an ***impersonal perspective***.

The use of ཡིན་ or རེད་ is determined according to whether one wants to make the statement *personal* or *impersonal*, i.e., one wants to emphasize *'I'* or the *'object'* of the conversation. In English this kind of emphasis marking is usually expressed by intonation or by a gesture of a hand towards oneself or the object.

There are no set rules concerning the usage of ཡིན་ and རེད་, it is completely dependent upon the speaker's preference of emphasis.

B. Second/ Third Person

1.) Impersonal Perspective on Others - རེད་

	Sentences (27) - (32)
(27) དེ་དུས་ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་རེད།	At that time you were young.
(28) ལོ་གཉིས་ཀྱི་སྔོན་ལ་ཁྱེད་རང་ལྷ་བྲིས་པ་[1]རེད། རེད་པཱ།	Two years ago **you were a Thanka painter**, right?
(29) འདི་ཁྱེད་རང་ལ་རེད།	This is for you.
(30) ཁོང་ངའི་རོགས་པ་རེད།	He is my friend.
(31) སྔོན་མ་[2]ཚེ་རིང་ཟ་ཁང་འདིའི་བདག་པོ་རེད།	**Tsering** used to be the **owner of this restaurant.**
(32) དེ་དུས་ཁོང་མ་ཆེན་མ་རེད།	At that time **he was not the cook.**

2.) Personal Perspective on Others - ཡིན་

The additional information in the square brackets on the English side has been provided so the student can get a sense of the various kinds of implications or suggestions that can be implied by ཡིན་ in the following sentences.

	Sentences (33) - (38)
(33) དེ་དུས་ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་ཡིན། (ངས་ཡག་པོ་དྲན་གྱི་འདུག)	At that time **you were** young. **[I remember very well.]**
(34) ལོ་གཉིས་ཀྱི་སྔོན་ལ་ཁྱེད་རང་ལྷ་བྲིས་པ་ཡིན། ཡིན་པཱ།	Two years ago **you were** a thanka painter **[as I recall]**, right?
(35) འདི་ཁྱེད་རང་ལ་ཡིན།	This is for you. [I bought it.]
(36) ཁོང་ངའི་རོགས་པ་ཡིན།	He is my friend. [since childhood]
(37) སྔོན་མ་ཚེ་རིང་ཟ་ཁང་འདིའི་བདག་པོ་ཡིན།	Tsering used to be the owner of this restaurant. [as I recall]
(38) དེ་དུས་ཁོང་མ་ཆེན་མིན།	At that time he was not the cook. [I was there]

In second and third person sentences the normal verb marker is རེད་. Just as in first person sentences, in sentences of this section, the verb རེད་ is classified as the neutral (impersonal) or non-emphatic form.

(30) ཁོང་ངའི་རོགས་པ་རེད། — **He is my friend.**

---

1. ལྷ་བྲིས་པ་= [ལྷ་རིས་པ་]
2. སྔོན་མ་ = [སྔས་མ་]

In sentence (30), the verb རེད་ merely states the fact that ཁོང་ 'he' is my friend; no other information is being implied.

When ཡིན་ is used *with the second or third person,* it *indicates that the speaker has some personal association with the person, the event, or the thing being talked about.* In sentences of this kind, ཡིན་ places a personalized perspective emphasis on the speaker's association with the second or third person:

(36) ཁོང་ངའི་རོགས་པ་ཡིན། He is my friend. [since childhood]

(37) སྔོན་མ་ཚེ་རིང་ཟ་ཁང་འདིའི་བདག་པོ་ཡིན། **Tsering used to be the owner** of this restaurant. **[as I recall]**

In sentence (36) the speaker is emphasizing the fact that ཁོང་ 'he' is not just any ordinary friend, but there is a special bond between the two, for instance, they have known each other since childhood. In sentence (37) the speaker is emphasizing the fact that *he himself* ***recalls*** the event of Tsering being the owner of the restaurant. Let's take a look at one more sentence:

(35) འདི་ཁྱེད་རང་ལ་ཡིན། This **is for you**. [**I bought it for you**]

In sentence (35) the speaker is emphasizing the fact that *he bought* the thing which is being presented to the addressee. As has been illustrated in the sentences above, the use of ཡིན་ presents the added dimension of a *personalized emphasis* to the sentence.

* When recalling a past incident, one of the two adverbs of time **སྔོན་མ་/སྔོན་ལ་** 'before' can be used. When a specific period of time is mentioned the adverb སྔོན་ལ་ must be used, i.e., ལོ་གཉིས་ཀྱི་སྔོན་ལ་ 'two years ago (before)':

(28) ལོ་གཉིས་ཀྱི་**སྔོན་ལ་**ཁྱེད་རང་ལྷ་བྲིས་པ་རེད། རེད་པས། **Two years ago [before]** you were a Thanka painter, right?

This adverb is always placed after the specified period of time, i.e., ལོ་གཉིས་ (ཀྱི་) སྔོན་ལ་ 'two years ago'. The temporal phrase in sentence (28) can be translated as *'two years ago'* or *'two years before.'* སྔོན་ལ་ can also be used with demonstrative pronouns: འདིའི་སྔོན་ལ་ 'before **this**'; with a person: ངའི་སྔོན་ལ་ 'before **me**'; and with places: རྒྱ་གར་གྱི་སྔོན་ལ་ 'before **India**'.

When referring to a general, non-specific period of time in the past, the adverb of time **སྔོན་མ་** 'before/ used to/ previously/ in the past' is used, i.e., སྔོན་མ་སྔོན་མ་ *once upon a time, a long time ago, some time before,* etc.:

(31) **སྔོན་མ་**ཚེ་རིང་ཟ་ཁང་འདིའི་བདག་པོ་རེད། Tsering **used to** be the owner of this restaurant.

In sentence (31), སྔོན་མ་ refers to an unspecified period of time; Tsering *used to* be the owner of this restaurant. སྔོན་མ་ does not tell us when Tsering was the owner or the period of time that he owned it.

The adverb of time སྔོན་ལ་ 'before/ previously' indicates a ***specific time reference,*** i.e., ཟླ་བ་དྲུག་གི་སྔོན་ལ་ 'six months ago (before)'; whereas སྔོན་མ་ 'before/ previously' gives ***no specific time reference,*** i.e., སྔོན་མ་སྔོན་མ་ 'sometime before/ a long time ago'. These two adverbs are further explained in Lesson 9.

* In sentence (35) the dative particle ལ་ means *for.* This particle however, depending on the context, can be translated as *to, at, for,* or *on.* A detailed explanation of the dative particles is given in Lesson 6.

III. Perspective Marking ཡིན་པས་/ རེད་པས་ in Questions [personal/impersonal]

A. Second Person

1.) Personal Perspective - ཡིན་པས་/ཡིན་

Sentences (39) - (45)

(39) ཁྱེད་རང་ག་ནས་ཡིན། — Where are you from?
(40) ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས།[3] — Is your father well?
(41) ཁྱེད་རང་བཀྲ་ཤིས་མིན་པས། — Aren't you Tashi?
(42) ཁྱེད་རང་གི་མོ་ཊ་དམར་པོ་ཡིན་པས། — Is [the color of] your car red?
(43) ཁྱེད་རང་སུ་ཡིན། — Who are you?
(44) འདི་ཁྱེད་རང་གི་མིན་པས། — Isn't this yours?
(45) ཁྱེད་རང་སྐྱོ་པོ་ཡིན་པས། — Are you poor?

2.) Impersonal Perspective - རེད་པས་/རེད་

Sentences (46) - (51)

(46) ཁྱེད་རང་བོད་པ་རེད་པས། — Are you Tibetan?
(47) ཁྱེད་རང་ཚེ་རིང་གི་སྤུན་ཀྱག་རེད་པས། — Are you Tsering's relative?
(48) ཁྱེད་རང་གི་མོ་ཊ་དམར་པོ་རེད་དཀར་པོ་རེད། — Is [the color of] your car red or white?
(49) ཁྱེད་རང་དགེ་རྒན་མ་རེད་པས། — Aren't you a teacher?
(50) ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་རེད་པས། — Is your father well?
(51) འདི་ཁྱེད་རང་གི་མ་རེད་པས། — Isn't this yours?

B. First/ Third Person

1.) Impersonal Perspective - རེད་པས་/རེད་

Sentences (52) - (57)

(52) བདེ་སྐྱིད། ང་སུ་རེད། ལབ་དང་། — Dekyi, who am I? Tell me.
(53) ང་ལྐུག་པ་རེད་པས། — Am I stupid/ foolish?
(54) ང་དགེ་རྒན་རེད་པས། — Am I a teacher?
(55) སློབ་ཕྲུག་ཚོ། ལྷ་ས་ཟེར་ན་ག་རེ་རེད། — Students, what is Lhasa?[a city, village, capital]
(56) གདན་འདི་གསར་པ་རེད་པས། — Is this carpet new?
(57) ཟླ་བ་ཨེམ་ཆི་རེད་པས། — Is Dawa a doctor?

2.) Personal Perspective - ཡིན་པས་/ཡིན་

Sentences (58) - (64)

(58) ང་སུ་ཡིན། དྲན་གྱི་འདུག་གས། — Who am I? [do you remember?]
(59) ང་ག་ནས་ཡིན། — Where am I from? [can you recall?]

---

3. ཡིན་པས་ = ཡིན་པ་ both forms are used equally.

(60) ཁོང་ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ཡིན་པས། — Is he **your friend**? **[from childhood]**

(61) འདི་ངར་ཡིན་པས། — Is this for me? **[did you save it for me?]**

(62) ཚེ་རིང་སྔོན་མ་ངའི་གཡོག་པོ་ཡིན་པས། — Was Tsering my servant before? [you were my neighbor]

(63) ཁོང་སུ་ཡིན། — Who is she? [do you remember?]

(64) འདི་ག་རེ་ཡིན། — What is this? [this thing of yours]

In Lesson 2, sections I and II, *yes/ no* and *content questions* are introduced. Yes/ no questions are formed by the use of the question marking particles པས་ and གས་. Content questions, on the other hand, are formed by the use of question words such as ག་རེ་ 'what', ག་པར་ 'where', སུ་ 'who', etc. *Even though it is not incorrect to use the question particles* པས་ *or* གས་ *at the end of a content question, colloquially they are usually dropped:*

(52) བདེ་སྐྱིད། ང་སུ་རེད། — Dekyi, **who** am I? *or* བདེ་སྐྱིད། ང་སུ་རེད་པས། — Dekyi, **who** am I?

In Lesson 2, ཡིན་ is introduced as the normal second person verb form in questions and རེད་ the normal first and third person verb form in questions. Sections I and II of this lesson demonstrate how these verbs can be interchanged with any of the three persons, but by doing so a change of emphasis or perspective occurs. Based on this, *second person questions* formed with the personal verb ཡིན་ - **ཡིན**་པས་ or its negative མིན་ - **མིན**་པས་ are categorized as *personal perspective based questions.* And *second person questions* formed with the impersonal verb རེད་ - **རེད**་པས་ or its negative མ་རེད་ - **མ་རེད**་པས་ are categorized as *impersonal perspective based questions:*

(44) འདི་ཁྱེད་རང་གི་མིན་པས། — **Isn't** this **yours**? (51) འདི་ཁྱེད་རང་གི་མ་རེད་པས། — **Isn't this** yours?

In sentence (44), the personal negative verb མིན་ places the emphasis on the pronoun ཁྱེད་རང་གི་ 'yours'. Here the speaker's emphasis is on the fact of the object belonging to *'you'*. In sentence (51), the impersonal negative verb མ་རེད་ places the emphasis on འདི་ 'this', the object in question. The English translation remains the same for both; it is only intonation that distinguishes the emphasis expressed by the Tibetan verbs ཡིན་ and རེད་.

Tibetans often use the impersonal question form རེད་པས་ when asking about a second person they are unfamiliar with. In such questions, it is the object associated to the second person that is the point of emphasis not the personal association:

ཁྱེད་རང་ཨ་རི་བ་[4]རེད་པས། — Are you **American**?

In this sentence the speaker is stressing the impersonal aspect of being ཨ་རི་བ་ 'American' rather than the personal aspect of ཁྱེད་རང་ 'you'. The fact that the addressee is American, not the intimacy, is the central point of interest.

First and third person questions formed with the personal verb ཡིན་ - **ཡིན**་པས་ or its negative མིན་ - **མིན**་པས་ are categorized as *personal perspective based questions.* These questions indicate that the speaker

4. ཨ་རི་བ་ = [ཨ་མེ་རི་ཀ] an American, དབྱིན་ཇི་ an English person, ཕ་རན་སི་ a French person. In colloquial speech one will sometimes hear the name of the country used when referring to a person as well.

has some personal association with the person being asked about. *First and third person questions* formed with the impersonal verb རེད་ - རེད་པས་ or its negative མ་རེད་ - མ་རེད་པས་ are categorized as *impersonal perspective based questions.*

(60) a. ཁོང་ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ཡིན་པས། Is he your friend? [from childhood]

b. ཁོང་ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་རེད་པས། Is he your friend?

In question (60) a., the personal verb ཡིན་ indicates that the speaker is not only interested in a factual answer from the addressee but also wants to know if some personal association with the friend exists, i.e., you've known him since childhood, you went to the same school, you lived in the same town, etc. In question (b), the impersonal verb རེད་ indicates that the speaker is merely interested in a factual answer. This question pattern can be classified as neutral because no additional information is being asked.

IV. Days of the week

	Sentences (65) - (71)
(65) a. གཟའ་འཁོར་གཅིག་ལ་ཉི་མ་ག་ཚོད་ཡོད་པ་རེད།	How many days are there in a week?
b. གཟའ་འཁོར་གཅིག་ལ་ཉི་མ་བདུན་ཡོད་པ་རེད།	There are seven days in a week.
གཟའ་ཟླ་བ་[5]	Monday
གཟའ་མིག་དམར་	Tuesday
གཟའ་ལྷག་པ་	Wednesday
གཟའ་ཕུར་བུ་	Thursday
གཟའ་པ་སངས་	Friday
གཟའ་སྤེན་པ་	Saturday
གཟའ་ཉི་མ་[6]	Sunday
(66) a. དེ་རིང་ཕྱི་ཚེས་ག་ཚོད་[7]རེད།	What is the date today? [according to the western calendar]
b. དེ་རིང་ཕྱི་ཚེས་དྲུག་རེད། བོད་ཚེས་བཅུ་རེད།	Today is the [western] 6th [and] the [Tibetan] 10th.
(67) a. ཕྱི་ཟླ་ག་རེ་རེད།	What month is it? [western]
b. ཕྱི་ཟླ་གསུམ་པ་རེད། ཨ་ནི་བོད་ཟླ་གཉིས་པ་རེད།	It is March. And the Tibetan second month.
(68) a. དེ་རིང་གཟའ་ག་རེ་རེད།	What day is today?
b. དེ་རིང་གཟའ་ཟླ་བ་རེད།	Today is Monday.
(69) a. ཁ་སང་[8]གཟའ་ག་རེ་རེད།	What day was yesterday?
b. ཁ་སང་གཟའ་ཉི་མ་རེད།	Yesterday was Sunday.
(70) a. གཟའ་སྤེན་པ་ག་རེ་རེད།	What is Saturday?
b. གཟའ་སྤེན་པ་གུང་གསེང་རེད།	Saturday is a holiday.

5. ཟླ་བ་ according to the context, this word can mean; Monday, month, moon, a person's name.
6. ཉི་མ་ according to the context, this word can mean: Sunday, sun, day, a person's name.
7. ག་ཚོད་ = [ག་ཚད་]
8. ཁ་སང་ = [ཁས་ས་/ཁ་ས་]

(71) a.	སང་ཉིན་གཟའ་ག་རེ་རེད།	What day is tomorrow?
b.	སང་ཉིན་གཟའ་མིག་དམར་རེད།	Tomorrow is Tuesday.

The Tibetan names of the days of the week are all formed with the prefix གཟའ་ similar to the way that the English names are formed with the suffix '-day'. གཟའ་ can also be used as an independent word for *day*, as in question (68) below:

(68) a.	དེ་རིང་གཟའ་ག་རེ་རེད།	What **day** is today?

The Tibetan word གཟའ་/རེ་གཟའ་, however, is more specific in meaning than the English word *day*. གཟའ་/རེ་གཟའ་ refers only to the calendar names of the days of the week. The generic word for *day* is ཉི་མ་.

The Tibetan word for *month* is ཟླ་བ་, and for *date* is ཚེས་པ་. The words བོད་ 'Tibet' and ཕྱི་ 'out(side)' are used as prefixes to distinguish between the Tibetan lunar calendar and the Western calendar:

བོད་ཟླ་	Tibetan month	ཕྱི་ཟླ་	Western month
བོད་ཚེས་	Tibetan date	ཕྱི་ཚེས་	Western date

བོད་ཚེས་, or ཚེས་པ་, are frequently used by Tibetans when talking about Tibetan dates. According to the lunar calendar, each month has several days that are considered holy. On these auspicious days it is believed that the merit accumulated by one's virtuous deeds and offerings will be multiplied. Therefore Tibetans often visit holy places, go for circumambulations, visit monasteries and make extra offerings of butter lamps, incense and prayers on these days: ཚེས་པ་བརྒྱད་(8th), ཚེས་པ་བཅུ་ (10th) 'quarter moon', ཚེས་པ་བཅོ་ལྔ་ (15th) 'full moon', ཚེས་པ་ཉེར་ལྔ་ (25th) 'three quarter moon', གནམ་གང་ the last day of the month.

The particle སྤྱི་ 'general/ shared' is sometimes used instead of ཕྱི་ when talking about the Western calendar. Thus one also finds the spellings: སྤྱི་ཟླ་ 'Western month' and སྤྱི་ཚེས་ 'Western date'.

V. Conversations

A. Context: After looking at Tsering's passport the custom official (ལས་བྱེད་པ་) begins to examine Tsering's bags.

		Sentences (72) - (75)
(72) ལས་བྱེད་པ་:	ཚེ་རིང་ལགས།	Tsering.
ཚེ་རིང་:	ལགས།	Yes.
(73) ལས་བྱེད་པ་:	འདི་ག་རེ་ཡིན།	What is this? [thing of yours]
ཚེ་རིང་:	འདི་ཕྱུ་པ་ཡིན།	This is [my] Tibetan dress.
(74) ལས་བྱེད་པ་:	ཨ་ནི་ཕ་གི	And that over there?
ཚེ་རིང་:	ཕ་གི་ངའི་བུའི་ཕྱུ་པ་ཡིན།	That is my son's Tibetan dress.
(75) ལས་བྱེད་པ་:	འདི་ཁྱེད་རང་གི་ཡིན་པས།	Is this yours?
ཚེ་རིང་:	ཡིན། འདི་ངའི་ཡིན།	Yes, this is mine. [it belongs to me]

B. Context: Tsering is entering his office with his son, Tashi, and a friend Dorjee. The security guard addresses them:

			Sentences (76) - (80)
(76)	སྒོ་རག་པ་:	ཚེ་རིང་ལགས།	Tsering.
	ཚེ་རིང་:	ལགས།	Yes.
(77)	སྒོ་རག་པ་:	ཁོང་སུ་ཡིན།	Who is he? [You should know him]
	ཚེ་རིང་:	ཁོང་ངའི་བུ་བཀྲ་ཤིས་ཡིན།	He is my son, Tashi.
(78)	བཀྲ་ཤིས་:	ཁྱེད་རང་ག་རེ་ཡིན།	What are you? [What do you do?]
	སྒོ་རག་པ་:	ང་སྒོ་རག་པ་ཡིན།	I am the guard.
(79)	ཚེ་རིང་:	ཁོང་སུ་ཡིན། དྲན་གྱི་འདུག་གས།	Who is he? Do you remember [him]?
	སྒོ་རག་པ་:	དྲན་གྱི་འདུག ཁོང་ཁྱེད་རང་གི་གྲོགས་པོ་ རྡོ་རྗེ་ལགས་ཡིན། རེད་པ།	I remember [him]. He is your friend Dorjee, right?
(80)	ཚེ་རིང་:	ཏག་ཏག་རེད།	That's right.
	སྒོ་རག་པ་:	ཡར་ཕེབས།	Please come in.

C. Context: A student meets one of his teachers during the weekend:

			Sentences (81) - (88)
(81)	རྡོ་རྗེ་:	ཀན་ལགས། ཁྱེད་རང་གཟའ་སྤེན་པ་དང་ ཉི་མར་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།	Sir, what do you do on Saturday and Sunday?
	དགེ་ཀན་:	གཟའ་སྤེན་པ་དང་ཉི་མ་གུང་གསེང་རེད། དུས་ཙང་ང་ངལ་གསོ་བརྒྱབ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	Saturday and Sunday are holidays, so I stay [home] and rest.
(82)	དགེ་ཀན་:	ཁྱེད་རང་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	What do you do?
	རྡོ་རྗེ་:	ཀན་ལགས། ང་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	Sir, I study Tibetan.
(83)	དགེ་ཀན་:	ཁྱེད་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཚོ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པས།	Do your friends study?
	རྡོ་རྗེ་:	ལགས་ཡོད་པ་རེད། ཁོ་ཚོ་ཡང་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	Yes, [they] do. They also study.
(84)	རྡོ་རྗེ་:	ཀན་ལགས། གཟའ་ཟླ་བར་ག་པར་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད།	Sir, where do you go on Mondays?
	དགེ་ཀན་:	གཟའ་ཟླ་བར་ང་སློབ་གྲྭར་འགྲོ་བགྱི་ཡོད།	On Mondays I go to school.
(85)	དགེ་ཀན་:	ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ཚོ་འགྲོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད་པས།	Do your friends go [to school]?
	རྡོ་རྗེ་:	ལགས་ཡོད་པ་རེད། ཁོ་ཚོ་ཡང་སློབ་གྲྭར་འགྲོ་བགྱི་ ཡོད་པ་རེད།	Yes, [they] do. They also go to school.
(86)	རྡོ་རྗེ་:	ཀན་ལགས་ཞོགས་པ་[9] ག་རེ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད།	Sir, what do you eat in the morning?
	དགེ་ཀན་:	ང་ཞོགས་པ་བག་ལེབ་དང་སྒོ་ང་ཟ་བགྱི་ཡོད། ཨ་ཇི་ཇ་འཐུང་གི་ཡོད།	In the morning I eat bread and eggs, and I drink tea.

9. ཞོགས་པ་= [ཞོགས་གས་]

(87)	དགེ་རྒན་:	ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་།	And how about you?
	རྡོ་རྗེ་:	ལགས་ང་ཞོགས་པ་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་མེད།	I don't eat in the morning.
		ཉིན་གུང་[10] དང་དགོང་དྲོ་[11] ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་ཡོད།	I eat at noon and in the evening.
(88)	དགེ་རྒན་:	ཉིན་གུང་ག་རེ་ཟ་བགྱི་ཡོད།	What do you eat at noon?
	རྡོ་རྗེ་:	ལགས་འབྲས་དང་ཤ་དང་ཚལ་དང་ཨ་ནི་	[I] [eat] rice, meat and vegetables.
		ཆུ་མངར་མོ་ཙི་དག་འཐུང་གི་ཡོད།	And [I] drink soft drinks [and other things].
	or	ཆུ་མངར་མོ་དང་འབྲས་དང་ཤ་དང་ཚལ་	[I drink] soft drinks and eat rice, meat and
		ཙི་དག་ཟ་བགྱི་ཡོད།	vegetables [and other things].

* Gnomic/ Attestative/ Personal Association

The question 'Do your friends study?' in section V, Conversation C, sentence (83) is formed with the gnomic conjugation, which is introduced in Lesson 1. This sentence could also be formed with the attestative or the personal association conjugations. The three possibilities are as follows:

(83) ཁྱེད་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཚོ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པས། (gnomic)
Do your friends study? **[habitual action that is common knowledge/ known by all]**

(a) ཁྱེད་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཚོ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག་གས། (attestative)
Do your friends study? **[you are in the same class/ you have seen them studying]**

(b) ཁྱེད་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཚོ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། (personal association)
Do your friends study? **[you have a personal association to the third person]**

All three questions are requests for the same information; they differ only in the type of evidentiality signaled by them. In question (83) the ***gnomic conjugation*** ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པས་ with the third person signals that the speaker is requesting the addressee to give an answer based on *generally known facts* about his friends; there is no specific concern with first-hand knowledge. In the case of the gnomic, although one may have a personal association with the object of the sentence, it can also be used when, for example, the addressee has never seen his friends study, but has simply heard from others that they study.

In question (a) the use of the ***attestative conjugation*** ཀྱི་འདུག་གས་ with the third person signals that the speaker expects the addressee to give an *attestative* answer, i.e., based on some evidence. The emphasis of this sentence is on the *first-hand, eye-witnessed evidence.*

In question (b) the use of the ***personal association conjugation*** ཀྱི་ཡོད་པས་ with the third person signals that the speaker not only expects the addressee to answer the question on the basis of first-hand knowledge, but also believes that the addressee has some *personal association* with his friends. The addressee, for example, may spend a lot of time with his friends, they may study together, etc. The emphasis of this sentence is on the *personal association between the addressee and the third person.*

10. ཉིན་དགུང་ = [ཉིན་གུང་/ཉིང་གུ་]
11. དགོང་དྲོ་ = [དགོང་དབ~]

* ལགས་ as an Honorific Particle

In Lesson 1, section I A, ལགས་ has been introduced as a polite suffix to names and titles, a polite acknowledgment marker indicating one will engage in further conversation, and as a polite or honorific agreement or affirmative response, i.e., *'Yes'*.

In this lesson ལགས་ is used to show respect to the addressee. In affirmative or interrogative sentences when the speaker wants to extend respect towards the addressee during a conversation, ལགས་ followed by a noun, pronoun, demonstrative pronoun, adjective or verb may be used to introduce an answer or statement:

(87) ལགས་ང་ཞོགས་པ་ཁ་ལག་ཟ་བཀྱི་མེད། (ལགས་ + pronoun ང་)
I don't eat in the morning.

(88) ལགས་འབྲས་དང་ཤ་དང་ཚལ་""། (ལགས་ + noun འབྲས་)
[I] [eat] rice, meat and vegetables...

In sentences (87) and (88), the sole purpose of using the honorific particle ལགས་ is to show respect to the addressee; by itself it carries no specific meaning. When used in a reply to a question, however, in addition to being an honorific form, ལགས་ also carries the meaning, *'Yes'*:

(85) ལགས་ཡོད་པ་རེད། (ལགས་ + verb ཡོད་པ་རེད་)
Yes, they do.

* Sentence (88) b. is an example of listing nouns, in this case different foods. In order to avoid the unnatural repetition of (Verb + གི་ཡོད་) after each noun, the conjunction དང་ is used. Two variations of the answer are given below. In the first example the solid foods are listed first and the liquid beverage last:

ལགས་འབྲས་དང་ཤ་དང་ཚལ་དང་ ཡང་ན་ཆུ་མངར་མོ་ཅི་དག་འཐུང་གི་ཡོད།
[I] [eat] rice, meat and vegetables. And [I] drink soft drinks [and other things].

Notice that even though the speaker is talking about eating *and* drinking, only the verb འཐུང་ 'drink' has been used. In Tibetan sentences concerned with the listing of food and drink, the final verb ཟ་ 'eat' or འཐུང་ 'drink' is determined by the type of food stated last.

In the preceding sentence, note the simultaneous use of the conjunctions དང་ and ཡང་ན་. The function of the conjunction དང་ is to list items, whereas ཡང་ན་ is used to contrast the list of solid foods from the liquid. There should be a slight pause after the utterance of the last དང་, before continuing with ཡང་ན་ and the rest of the sentence. Now let's look at the second example:

ཆུ་མངར་མོ་དང་འབྲས་དང་ཤ་དང་ཚལ་ཅི་དག་ཟ་བཀྱི་ཡོད།
[I drink] soft drinks and eat rice, meat and vegetables [and other things].

In the previous sentence ཆུ་མངར་མོ་ 'soft drinks' the liquid beverage is listed first and the solid foods follow; note the use of the verb ཟ་ 'eat' instead of འཐུང་ 'drink'. Another point that should be noted is the sole use of the conjunction དང་. Because only one liquid is mentioned before listing the solid foods one never says, ཆུ་མངར་མོ་དང་ ཡང་ན་འབྲས་དང་ཤ་དང་... However, if more than one liquid is listed, then both དང་ and ཡང་ན་ can be used:

ཆུ་མངར་མོ་དང་འོ་མ་དང་ ཨ་ཞི་འབྲས་དང་ཤ་དང་ཚལ་ཅི་དག་ཟ་བཞི་ཡོད།
[I drink] soft drinks and milk and eat rice, meat and vegetables [and other things].

Once again I would like to reiterate the point that in Tibetan, contrary to English, when listing food and drink, one does not necessarily have to differentiate and state the verb ཟ་ 'eat' for all solid foods and འཐུང་ 'drink' for all liquid beverages consumed. In such sentences the use of the verb ཟ་ 'eat' or འཐུང་ 'drink' is *determined by the final noun.*

Another difference between the Tibetan and English verbs ཟ་ 'eat' and འཐུང་ 'drink' that students must note is: *these verbs are never used by themselves, they are always accompanied by a noun,* i.e. ཁ་ལག་ཟ་ 'eat [food]', ཆུ་འཐུང་ 'drink [water]'. In English one can say, 'I *eat* at 12:00.' The equivalent Tibetan sentence is:

ང་ཆུ་ཚོད་བཅུ་གཉིས་ལ་ཁ་ལག་ཟ་བཞི་ཡོད།   I eat [food/ lunch] at 12:00.

One *never* says: ང་ཆུ་ཚོད་བཅུ་གཉིས་ལ་ཟ་བཞི་ཡོད།

This same rule applies to the verb འཐུང་ 'drink'.

VI. Exercises

A. Fill in the blanks:

(1) མར་འདི་སོས་པ་ _____། — རེད་/ཡིན་ — (impersonal perspective)
(2) ངའི་མིང་ཚེ་དབང་_____། — རེད་/ཡིན་ — (personal perspective)
(3) ཁྱེད་རང་གི་པུ་ལགས་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་_____། — རེད་པས་/ཡིན་པས་ — (personal perspective)
(4) སྔོན་མ་ཚེ་རིང་ཟ་ཁང་འདིའི་བདག་པོ་ _____། — རེད་/ཡིན་ — (personal association)
(5) ང་སློབ་ཕྲུག་གསར་པ་_____། — མིན་/མ་རེད་ — (impersonal perspective)

B. Translate the following sentences into Tibetan:

(1) Are you Yeshi's relative? (personal perspective)
(2) Two years ago you were a student, right? (personal association)
(3) He is my friend. (impersonal perspective)
(4) There are seven days in a week.
(5) Today is August 6th.

C. Answer the following questions:

(1) དེ་རིང་ཕྱི་ཚེས་ག་ཚོད་རེད།
(2) གཟའ་བདུན་པོ་དེ་ག་རེ་ག་རེ་རེད།
(3) གཟའ་ཉི་མར་ཁྱེད་རང་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།
(4) ཁྱེད་རང་གི་ཕ་མ་ཚོ་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས།
(5) དེ་རིང་གཟའ་ག་རེ་རེད།

VII. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Six

Nouns

མེ་	fire	ཆུ་ཚོད་	watch/ time
པ་ཕ་ཕ་ཡར་/ཕ་ཡར་	stepfather	སྐྱེ་ཟླ་	spouse
འཁོར་ལོ་	wheel	སྐར་མ་	star/ minute
ཐ་མག་/བཞེས་ཐག་ (h.)	cigarette	ཚག་སྒྲ་	matches
པར་ཆས་	camera	པིང་ཤོག་	film
ཐབ་ཚང་	kitchen	འཛིན་གྲྭ་	class/ classroom
མིག་ཤེལ་	glasses/ spectacles	ཞྭ་མོ་	hat
ཁ་བྱང་	address	སྦྲགས་ཁང་	post office
དཔེ་མཛོད་ཁང་	library	སྐྲ་ཁང་	barbershop
ཉལ་ཁང་	bedroom	གླིང་ཀ་	park/ garden
དངུལ་ཁང་	bank	དངུལ་	money
ལམ་ཀ་	road/ path/ way	གནམ་གཤིས་	weather
མཚོ་	lake	གྲུ་	boat
གླ་ཆ་	wage	ཕོགས་	salary
ཚྭ་	salt	ཚལ་	vegetable
ཇོ་མོ་གླང་མ་	Mt. Everest	གངས་རི་	mountain
ལ་	mountain pass	ཡུལ་ལྗོངས་	scenery
འཁྱགས་སྒམ་	refrigerator	འཁྱགས་པ་མངར་མོ་	ice cream
མོག་མོག་	Tibetan meat dumplings	ཁྲོམ་	market/ bazaar
ཇ་དམ་	thermos/ flask	རྔན་པ་	gift/ present
དྷ་རམ་ས་ལ་	Dharamsala (present residence of H.H. the Dalai Lama in India)		
པོ་ཏ་ལ་	Potala (winter palace of H.H. the Dalai Lama)		
ཕ་གཅིག་མ་གཅིག་	siblings of the same father and mother		
མཆོད་རྟེན་	a stupa/ chaitya/ Bodhanath stupa		

Verbs

འབར་	burn	རྒྱུགས་	flow [water]
གནང་	give (h.)	སྤྲོད་	give (nh.)
ཕྱིན་	went	བཟོས་	made
བླུགས་	put/ pour [liquid]		

Adjectives

བྱམས་པོ་	loving/ affectionate	སྙིང་རྗེ་པོ་	beautiful
ཁག་པོ་	difficult	ལས་སླ་པོ་	easy
མཐོ་པོ་	high	སྐྱིད་པོ་	happy/ pleasant
ཞིམ་པོ་	delicious	ཚ་པ་ཆེན་པོ་	hot [temperature]
མགྱོགས་པོ་	quick/ soon	འདྲ་མི་འདྲ་	various/ all kinds of
སེམས་བཟང་པོ་	kind/ pure hearted/ good hearted		

Adverbs

ཞེ་དྲགས་	a lot/ much/ very	ད་ལྟ་	now
དེ་རིང་སང་ / དེང་སང་	these days/ nowadays	ལ་ཡང་ /ལའང་	also/ too

Prepositions

སྟེང་ལ་	on	འོག་ལ་	under
རྒྱབ་ལ་	back	མདུན་ལ་	front
ཐོག་ཀར་	upstairs/ roof	ཤོད་ལ་	downstairs
ཟུར་ལ་	corner	དཀྱིལ་ལ་	middle
འཁྲིས་ལ་	nearby	ནང་ལ་	in
ཕྱི་ལོགས་ལ་	outside	བར་ལ་	between

Locative Demonstratives

འདི་པར་	around here	ཕ་པར་	around there
ཡ་པར་	up around there	མ་པར་	down around there

Interrogatives

གང་འདྲ་ཞིག་/ [གན་འདྲས་ཅི་] what type/ kind

Expanded Table of Contents for Lesson 6

			Page
I.	Introduction to the Dative/ Locative Case and ལ་དོན་ Particles		95
II.	The Attestative Verbs ཡོད་/ འདུག་ in Statements of Possession		100
	A. Positive	Sentences (1) - (15)	100
	B. Negative ཡོད་/ མེད་ འདུག་/ མི་འདུག་	Sentences (16) - (21)	101
III.	The Attestative Verbs ཡོད་/ འདུག་ in Statements of Location	Sentences (22) - (42)	103
	* Demonstrative Pronouns in Locative Constructions		104
	* The Verbs ཡོད་/ འདུག་: 'Possession' vs. 'Location' Constructions		105
	* ཡོད་/ འདུག་ Non-Tense Attestative Verbs		106
IV.	Post positional Constructions in Statements		107
	A. Simple Post position (ལ་དོན་)	Sentences (43) - (46)	107
	B. Complex Post position (with genitive particles)	Sentences (47) - (49)	107
	* The post position འཁྲིས་ལ་		109
V.	Non-Tense Gnomic Verbal Constructions with ཡོད་པ་རེད་/ ཡོད་པ་མ་རེད་	Sentences (50) - (68)	110
VI.	Modification		111
	A. In Statements with the Verbs འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་	Sentences (69) - (78)	111
	B. Possession/ Location/ Post position Constructions ཡོད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་	Sentences (79) - (87)	112
VII.	Yes/ No Questions	Sentences (88) - (102)	114
	* English translation of the negative forms མེད་པས་ and མི་འདུག་གས་		115
VIII.	Conversations		
	A.	Sentences (103) - (110)	115
	B.	Sentences (111) - (118)	116
	C.	Sentences (119) - (128)	117
	* The Adverb ཡང་/ [ཡས་]		117
	* Use of incomplete sentences in colloquial speech		118
	* Information for General Knowledge		
	The Term བླ་མ་		119
	The Three Holy Sites in Nepal མཆོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་		119
IX.	Exercises		120
X.	Vocabulary for Lesson 7 མིང་ཚིག་གསར་པ་		121

Lesson 6

I. Introduction to the Dative/ Locative Case and ལ་དོན་ Particles

The subject and object nouns of the ཡིན་ and རེད་ sentences presented in the preceding lessons, with the exception of certain constructions noted in the analysis section, require no dative or locative particle. In sentences formed with ཡོད་ and འདུག་, however, it is essential that the subject and object nouns be followed by a dative or locative particle known as ལ་དོན་ in Tibetan.

In English the dative case is *the case which marks the indirect object of a verb / or marks the object of certain verbs and prepositions.* English datives are often marked by the prepositions *to* or *for*, they indicate the person ***to whom*** something is given, or ***for whom*** something is done. In English, when an indirect object directly follows the verb, the dative particle 'to' is not written, however the actual meaning is that something is being directed towards the indirect object:

Tsewang gave Lobsang a book. = Tsewang gave a book **to** Lobsang.

In English the locative case is *a word or phrase indicating place or direction; a case of nouns, etc. that refers to the place at which the action described by the verb occurs.*

The Tibetan dative / locative case markers consist of seven particles, སུ་རུ་ར་ཏུ་ན་ལ་དུ་. These are labeled ལ་དོན་, because among the seven particles, ལ་ is most commonly used. The Tibetan dative / locative cases perform several functions, some of which coincide with the English dative / locative cases. When used as a dative, a ལ་དོན་ particle can indicate that an action is being directed towards a place; that a beneficial action is being directed towards someone or something; it can indicate that the noun is inseparable from the action of the verb; it can indicate time; or it can indicate possession of an object to the subject. When a ལ་དོན་ particle is used as a locative, it can indicate that a person or object has some spatial relation to a particular place.

Please note the grammatical terms for the various parts of speech in Tibetan:

བྱེད་པ་པོ་	=	subject (agent)
ལ་དོན་གྱི་སྒྲ་	=	dative particle
མིང་ཚིག་	=	noun
བྱ་བ་	=	action (verb + conjugation)
བྱ་བའི་ཡུལ་	=	according to the context of the sentence in English, this part of speech can be labeled as the direct or indirect object, (the place to which an action is directed).

Now let's compare the following sentences using the dative case, English vs. Tibetan:

Chart 1

English Sentence Pattern				
Subject I	Verb gave	Direct Obj. a book	Dative Part. to	Indirect Obj. her.
Tibetan Sentence Pattern				
བྱེད་པ་པོ་ ངས་	བྱ་བའི་ཡུལ་ ཁོང་	ལ་དོན་གྱི་སྒྲ་ ལ་	མིང་ཚིག་ དེབ་	བྱ་བ་ སྤྲད་པ་ཡིན།

ཁོང་ལ་ = to her

gave **to** her = 'to' marks the indirect object of the verb.

Chart 2

English Sentence Pattern			
Subject I	Verb went	Dative Particle to	Direct Obj. America.
Tibetan Sentence Pattern			
བྱེད་པ་པོ་ ང་	བྱ་བའི་ཡུལ་ ཨ་མི་རི་ཀ	ལ་དོན་གྱི་སྒྲ་ ར་	བྱ་བ་ ཕྱིན་པ་ཡིན།

ཨ་མི་རི་ཀར་ = to America

went **to** America = 'to' marks the object of the verb.

Chart 3

English Sentence Pattern					
Subject She		Verb made	Direct Obj. a dress	Dative Part. for	Ind. Obj. Pasang.
Tibetan Sentence Pattern					
བྱེད་པ་པོ་ ཁོང་	བྱེད་སྒྲའི་སྒྲ་ གིས་	བྱ་བའི་ཡུལ་ པ་སངས་ལགས་	ལ་དོན་གྱི་སྒྲ་ ལ་	མིང་ཚིག་ དུག་སློག་ཅིག་	བྱ་བ་ བཟོས་པ་རེད།

བྱེད་སྒྲའི་སྒྲ་ = instrumental particle

པ་སངས་ལགས་ལ་ = for Pasang

made **for** Pasang = 'for' marks the indirect object of the verb.

In the Tibetan sentence pattern charts 1-3, བྱ་བ་, which means action, is the Tibetan grammatical equivalent used for the English term *verb.* བྱ་བ་ is the Tibetan grammatical term for a (verb + conjugation) construction, e.g., སྤྲད་པ་ཡིན་ 'gave', whereas བྱ་ཚིག་ is the actual Tibetan term for verb, e.g., སྤྲད་ 'give'.

In literary Tibetan, ལ་དོན་ consists of seven particles (ལ་དོན་གྱི་སྒྲ་བདུན་). These particles and the suffixes they follow are shown in the chart below:

Chart 4

ལ་དོན་གྱི་སྒྲ་བདུན་ (The Seven Dative/ Locative Particles)	
Syllables ending in the following རྗེས་འཇུག་ suffix or ཡང་འཇུག་ post suffix	Literary form of the particle
A. Dependent particles	སྒྲ་གཞན་དབང་ཅན་
ས་	སུ་
ག་ བ་ ད་དྲག་	ཏུ་
ང་ ད་ ན་ མ་ ར་ ལ་	དུ་
The suffix འ་ or suffixless འ་དང་མཐའ་མེད་	-ར་[1] and རུ་
B. Independent particles སྒྲ་རང་དབང་ཅན་	སྒྲ་རང་དབང་ཅན་ ན་ and ལ་

In literary Tibetan, among the seven literary particles, five, སུ་རུ་ར་ཏུ་དུ་ are known as སྒྲ་གཞན་དབང་ཅན་, *dependent particles.* These particles ***must*** follow their prescribed suffixes, as shown in the chart above. The particles ན་ and ལ་ are known as སྒྲ་རང་དབང་ཅན་, *independent particles* and have no prescribed suffixes that they must follow. In other words, it is correct to use these two particles after any one of the ten suffixes.

The colloquial form and written form of the dative/ locative particles ལ་ and -ར་ depend upon the suffix of the preceding noun. If the preceding noun contains a suffix after its root letter, the dative/ locative particle is marked by the post position ལ་, e.g., ཁོང་ = ཁོང་ལ་; and if the noun has no suffix, it is marked by the dative/ locative suffix -ར་, e.g., ང་ = ངར་.

At this point students should not put a lot of emphasis on trying to figure out which nouns/ pronouns are suffixless and which are not. Gradually one will learn how to use the ལ་ and -ར་ particles correctly.

Tibetan grammar is divided into eight cases. Within these divisions, the dative/ locative particles are used in three cases and two sub-sections:

1. -ར་ is attached to a preceeding suffixless syllable. If -ར་ is attached to a word with the suffix འ་, the འ་ is dropped. In literary contexts, especially in poetry, when an extra syllable is necessary the particle རུ་ is used.

Chart 5

The three cases using dative/ locative particles		
Second Case :	རྣམ་དབྱེ་གཉིས་པ་ལས་སུ་བྱ་བ་	(Accusative Case)
Fourth Case:	རྣམ་དབྱེ་བཞི་པ་དགོས་ཆེད་	(Necessitative Case)
Seventh Case:	རྣམ་དབྱེ་བདུན་པ་རྟེན་གནས་	(Locative Case)
The two sub-sections using dative/ locative particles		
Sub-section of Second Case:	རྣམ་དབྱེ་གཉིས་པའི་ནང་ཚན་དེ་ཉིད་	(Intrinsic Case)
Sub-section of Seventh Case:	རྣམ་དབྱེ་བདུན་པའི་ནང་ཚན་ཚེ་སྐབས་	(Time Reference)

The five other cases are:

Chart 6

The Five Other Cases		
First Case:	རྣམ་དབྱེ་དང་པོ་ངོ་བོ་ཙམ་སྟོན་པ་	(Nominative Case/ Nouns)
Third Case:	རྣམ་དབྱེ་གསུམ་པ་བྱེད་སྒྲ་	(Instrumental Case: གིས་/ ཀྱིས་/ གྱིས་/ འིས་/ ཡིས་)
Fifth Case:	རྣམ་དབྱེ་ལྔ་པ་འབྱུང་ཁུངས་	(Originative Case: ནས་/ ལས་ - *from/ time*)
Sixth Case:	རྣམ་དབྱེ་དྲུག་པ་འབྲེལ་སྒྲ་	(Genitive Case/ Connector: གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ འི་/ ཡི་)
Eighth Case:	རྣམ་དབྱེ་བརྒྱད་པ་འབོད་སྒྲ་	(Vocative Case: ཀྱེ་/ ཀ་ཡེ་/ ཨ་ཡེ་ - *form of addressing*)

Among the three cases and two sub-divisions in which ལ་དོན་ particles are used, only the Seventh Case is categorized as locative, and the rest are dative. A description of each of the three cases and two sub-divisions in which ལ་དོན་ particles are used is given below:

1.) Second Case : རྣམ་དབྱེ་གཉིས་པ་ལས་སུ་བྱ་བ་ (Accusative Case)

The accusative case simply indicates that an action is being directed towards a place, direction, or person. In looking at the name of this case, as with much of Tibetan terminology, its etymology reveals the full range of the term's meaning. ལས་ is derived from ལས་ཀ་ 'work', སུ་ one of the ལ་དོན་ particles meaning *'to'*, and བྱ་བ་, 'that which is to be done, any action or deed; a duty.' Thus the name of this case can literally be interpreted as; 'an action is performed/ the work to be done to...(a place)', e.g.,

རྒྱ་གར་དུ་ཕྱིན། went to India.

In the preceding sentence, *India* (the direct object) is the place and *went*, the action (intransitive verb), is directed towards it. The ལ་དོན་ particles of the Second Case are translated as *'to'* in English.

2.) Fourth Case: རྣམ་དབྱེ་བཞི་པ་དགོས་ཆེད་ (Necessitative Case)

The necessitative case not only indicates that an action is being performed or directed towards someone or

something but that the action must also have some specific benefit on either the subject or the object. The name of this case is derived from དགོས་ 'something is needed or necessary,' and ཆེད་ 'for the purpose of, on account of, etc.' Literally the name of this case can be interpreted as; 'that which is [done] in order to benefit,' or 'on account of necessity,' e.g.,

རྟར་རྩྭ་སྟེར། give grass **to** the horse

ནད་པར་སྨན་སྟེར། medicine was given **to** [the] patient

In the sentences above, the action of *giving* is directed towards the object, the horse and the patient. In the first sentence; རྟ་ 'the horse' is benefited by the grass which is its food; and in the second, ནད་པ་ 'the patient' is benefited by the medicine. As in the Second Case, the ལ་དོན་ particle in the Fourth Case is translated as *'to'* or *'for'*.

3.) Seventh Case: རྣམ་དབྱེ་བདུན་པ་རྟེན་གནས་ (Locative Case)

The locative case indicates that a person or object has some spatial relation to a certain place, i.e., *in, on, near, under, in the middle of,* etc. རྟེན་ means 'to hold or support [something]', while གནས་ means 'a place, locality,' etc. This case can literally be interpreted as; 'the place where something is held or supported.'

ཅོག་ཙེའི་སྟེང་དུ་དེབ།
on the table [there is] a book

དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་རྒྱབ་ཏུ་སློབ་གྲྭ
behind the library is a school

4.) Sub-section of Second Case: རྣམ་དབྱེ་གཉིས་པའི་ནང་ཚན་དེ་ཉིད་ (Intrinsic Case)

The intrinsic case indicates that the quality of the noun is inseparable from the action of the verb; like milk mixed with water, one can not be separated from the other. དེ་ཉིད་ means *'that itself.'*

མེ་རུ་འབར། fire burns

ཆུ་རུ་རྒྱུག water flows

The noun མེ་ 'fire' can not be separated from the verb འབར་ 'burn', i.e., one can not point and say *this* is fire and *this* is burning; the noun and the verb exist as one entity. The same is true for ཆུ་ 'water' and རྒྱུགས་ 'flow'. Thus one could say that these kinds of nouns and verbs exist inherently. Similarly, this case can include adverb constructions such as:

སྨྱུར་དུ་ཕེབས། Come quickly!

In this example the quality of the adverb is inseparable from the action of the verb. The adverb སྨྱུར་དུ་ 'quickly' can not be separated from the verb ཕེབས་ 'come', i.e., one can not distinquish the quality of *quickly* from the action of *coming.* This ལ་དོན་ usage is only found in literary texts. Colloquially the dative particle is dropped and one says མེ་འབར་, ཆུ་རྒྱུགས་, etc. In the case of སྨྱུར་ however, one never says སྨྱུར་ཕེབས་. སྨྱུར་ is only used in literary. The colloquial word is མགྱོགས་པོ་, thus one says མགྱོགས་པོ་ཕེབས་.

5.) Sub-section of Seventh Case: རྣམ་དབྱེ་བདུན་པའི་ནང་ཚན་ཚེ་སྐབས་ (Time Reference Case)

The time reference case indicates a particular time. ཚེ་སྐབས་ itself means *'time.'* The ལ་དོན་ particle used in these kinds of sentences in English is translated as *'at'*, *'on'* and *'in'*:

ཆུ་ཚོད་གཉིས་པར་ཁ་ལག་ཟས།	གཟའ་ཉི་མར་ཡོང་གི་ཡིན།	ཟླ་བ་བདུན་པར་ཡོང་གི་ཡིན།
ate at two o'clock	coming on Saturday	coming in July

According to the སུམ་བཅུ་པ་ (Tibetan Grammar), *a locative particle* is attached to or comes directly after the name of a place and *is always followed by one of the verbs* ཡོད་ / འདུག་ / or ཡོད་པ་རེད་. These verbs are not classified as བྱ་ཚིག་ (བྱ་བ་), *action verbs*, but are classified as དེན་གནས་ཀྱི་བྱ་ཚིག་, *existential verbs:*

Chart 7

Locational Structure			
བྱེད་པ་པོ་	བྱ་བའི་ཡུལ་	ལ་དོན་གྱི་སྐད་	དེན་གནས་བྱ་ཚིག་
ང་	འཛིན་གྲྭ	ར་	ཡོད།
I am in class.			

A *dative* particle used in a Second Case structure on the other hand, *is always followed by a* བྱ་བ་, *action verb*, i.e., འགྲོ་ 'go', ཕྱིན་ 'went', ཡོང་ 'come', etc.:

Chart 8

Second Case Structure			
བྱེད་པ་པོ་	བྱ་བའི་ཡུལ་	ལ་དོན་གྱི་སྐད་	བྱ་བ་
ཚེ་རིང་	རྒྱ་གར་	ལ་	ཕྱིན་པ་རེད།
Tsering went to India.			

The ལ་དོན་ particles used in section II, deal with possession and do not fit into any of the above mentioned cases, thus they are labeled ***non-case***. The function of the non-case ལ་དོན་ particles is to make a connection between the *subject* and the *object*. These particles indicate that the 'subject' has *possession* of the 'object'.

Please note that in sentences of possession the verbs ཡོད་ / འདུག་ / ཡོད་པ་རེད་ are translated as ***have/ has/ had***

(6) ངར་ཚ་ལུ་མ་ཡོད། I **have** an orange.

In sentence (6) the subject ང་ 'I' has possession of the object ཚ་ལུ་མ་ 'orange'. The dative particle -ར་ literally indicates '*to me*'. A literal translation of this sentence could be 'to me an orange is had (possessed).'

II. The Attestative Verbs ཡོད་ / འདུག་ in Statements of Possession

A. Positive

Sentences (1) - (15)

(1) ངར་[2] ཆུ་ཚོད་ཡོད། I have a watch.

(2) ཁོང་ལ་པ་ཕ་ཕ་ཡར་གཅིག་འདུག[3] He has a stepfather.

2. -ར་ suffix = a long འ~ sound, e.g. ངར་ = [ངའ~]

3. འདུག་ = [འདུའུ་]

(3) ཁྱེད་རང་ཚོར་ཁྱི་འདུག — You (pl.) have a dog.

(4) དགེ་རྒན་ལ་སློབ་ཕྲུག་འདུག — Teachers have students.

(5) ཕ་མར་[4] ཕྲུ་གུ་འདུག — Parents have children.

(6) ངར་ཚ་ལུ་མ་ཡོད། — I have an orange.

(7) ཁོང་ལ་ཕ་མ་གཉིས་འདུག — He has two parents.

(8) ཁྱེད་རང་ལ་གྲོགས་པོ་གསུམ་འདུག — You have three friends.

(9) ངར་ཀུ་ཤུ་དམར་པོ་ཅིག་ཡོད། — I have a red apple.

(10) ཁོང་ཚོར་མོ་ཊ་གསར་པ་གཉིས་འདུག — They have two new cars.

(11) ངར་ཤིང་ཏོག་དམར་པོ་སོས་པ་ལྔ་ཡོད། — I have five fresh red [pieces of] fruit.

(12) ཁོང་ལ་ཕ་མ་བྱམས་པོ་ཡག་པོ་[5] གཉིས་འདུག — He has two good loving parents.

(13) ཁང་པ་འདིར་སྒོ་གསུམ་འདུག — This house has three doors.

(14) མོ་ཊ་འདིར་འཁོར་ལོ་བརྒྱད་འདུག — This truck/ vehicle has eight wheels.

(15) གནམ་ལ་སྐར་མ་མང་པོ་འདུག — There are many stars in the sky.

B. *Negative* ཡོད་/མེད་ འདུག་/མི་འདུག་

Sentences (16) - (21)

(16) ངར་ཐ་མག་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཚག་སྒྲ་མེད། — I have cigarettes, but I **don't have** matches.

(17) ང་ཚོར་དུས་ཚོད་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཞེ་དྲགས་མེད། — We have time, but not very much.

(18) མིག་དམར་ལ་གྲོགས་པོ་མི་འདུག[6]། — Migmar doesn't have friends.

(19) ཁྱེད་རང་ལ་པར་ཆས་འདུག
ཡིན་ནའང་པེང་ཤོག་**མི་འདུག** — You have a camera, but [you] **don't have** film/ but no film.

(20) རིན་ཆེན་ལགས་ལ་ཁྱུ་ཟླ་[7] མི་འདུག — Rinchen doesn't have a spouse.

(21) ཁོང་ལ་ཟ་ཁང་**མི་འདུག** — **He doesn't have** a restaurant.

A crucial difference between the ཡིན་/རེད་ and ཡོད་/ འདུག་ verbs is that the first are used in sentences of identification, whereas the latter are used in constructions of possession, location, modification and post position. When ཡོད་/ འདུག་ are used in constructions of possession, the *subject noun takes a* ལ་དོན་ *particle* and the *object noun is in the nominative case.*

ངར་དེབ་ཡོད། — **I have** a book.

ཁོང་ལ་དེབ་འདུག — **He has** the book.

The *subjects* of the two sentences above take the ལ་དོན་ particles -ར་ and ལ་ respectively. Note that the *objects* of these sentences take no special markers. The absence of any specialized case marking is termed **མིང་ཚིག་**, ***nominative case.***

---

4. ཕ་མར་ = [ཕ་མའ~]
5. ཡག་པོ་ = [ཡག་ཀོ་]
6. མི་འདུག་ = [མིན་འདུའུ་]
7. ཁྱུ་ཟླ་ = [ཁྱུན་ཟླབ་] (used for either husband or wife)

In the preceding chapters, the verbs ཡིན་ and རེད་ require both the subject and the object to be nominatively marked:

ང་དགེ་རྒན་ཡིན།	ཁོང་ཨེམ་ཆི་རེད།
I am a teacher.	He is a doctor.

The set of sentences shown in charts 9 and 10 further exemplify the contrast between these two types of verbs:

Chart 9

Factive verbs: ཡིན་/རེད་ in Sentences of Identification				
	SUBJECT	OBJECT	VERB	
a.	ང་	བོད་པ་	ཡིན།	I am a Tibetan.
b.	ཁྱེད་རང་	དགེ་རྒན་	རེད།	You are a teacher.
c.	འདི་	སློབ་ཕྲུག་	རེད།	This is a student.

Chart 10

Attestative verbs: ཡོད་/འདུག་ in Sentences of Possession and Location				
	SUBJECT-DAT	OBJECT	VERB	
d.	ངར་	ཆུ་ཚོད་	ཡོད།	I have a watch.
e.	ཁྱེད་རང་ལ་	གྲོགས་པོ་	འདུག	You have a friend.
f.	འདིར་	སློབ་ཕྲུག་	འདུག	Here is a student.

Unlike English which has separate verbs to denote possession (to have), and existence (to be), Tibetan has three verb forms ཡོད་/འདུག་/ཡོད་པ་རེད་ which encompass both meanings. Remember that the ལ་དོན་ particles used in the constructions of possession are not included in any of the dative/locative cases; rather they are labeled as non-case particles.

The verbs ཡོད་ and འདུག་ are categorized *attestative* because they indicate that the speaker has (or claims to have) first-hand knowledge of what he has said. Whether or not the speaker *actually* has first-hand knowledge is, of course, a separate issue. The issue here is that the use of this construction *denotes* first-hand knowledge.

In action-oriented sentences the ལ་དོན་ particles indicate that the action is being directed towards the object. When writing, literary particles are used acccording to the preceding suffix:

<u>Action</u>

ཇ་དམ་དུ་ཇ་བླུགས། or ཇ་དམ་ལ་ཇ་བླུགས།

Put tea in the thermos.

In sentences of possession action verbs are never used and the dative particles indicate a relationship of possession between the subject and the object. In both literary and colloquial, *only* the particles ལ་ and ར་ are applicable.

Possession

ཇ་དམ་ལ་ལུང་འདུག — [The] thermos has a handle.

In this lesson, ཡོད་ is used with the first person and འདུག་/ཡོད་པ་རེད་ with the second and third person. Just as ཡིན་/རེད་ can be interchanged with any of the three persons, so can ཡོད་/འདུག་/ and ཡོད་པ་རེད་. These changes present additional information which is explained in Lesson 7.

III. The Attestative Verbs ཡོད་/འདུག་ in Statements of Location

Sentences (22) - (42)

(22) ང་འདིར་[8]ཡོད། — I am here.
(23) ང་འཛིན་གྲྭར་ཡོད། — I am in [the] class.
(24) ང་ཚོ་རྒྱ་གར་ལ་ཡོད། — We are in India.
(25) ཁོང་ཁང་པར་མི་འདུག — She is not at home.
(26) མོ་རྒྱ་ནག་ལ་འདུག — She is in China.
(27) ཁོ་འདིར་མི་འདུག — He is not here.
(28) ཁྱེད་རང་ཐབ་ཚང་ལ་འདུག — You are in the kitchen.
(29) ཁོང་ཚོ་ཟ་ཁང་ལ་མི་འདུག — They are not in the restaurant.
(30) ཁྱེད་རང་ད་ལྟ་[9]འཛིན་གྲྭར་འདུག — You are now in [the] class.
(31) ཁོང་ཕ་གིར་[10]མི་འདུག — He is not there.
(32) ངའི་ཞྭ་མོ་འདིར་ཡོད། — My hat is here.
(33) ངའི་དེབ་ཕ་གིར་མེད། — My book is not over there.
(34) ང་ཚོའི་དུག་སློག་ཡ་གིར་[11]ཡོད། — Our clothes are up there.
(35) ཁོང་གི་མོ་ཊ་འདིར་མི་འདུག — His car is not here.
(36) ཁོ་ཚོའི་རྐང་འཁོར་མ་གིར་[12]འདུག — Their bicycles are down there.
(37) མ་ཆེན་ལགས་ཀྱི་མིག་ཤེལ་[13]འདིར་འདུག — The cook's glasses are here.
(38) ཁྱེད་རང་གི་ཁ་བྱང་འདིར་འདུག — Here is your address.
(39) ཕ་པར་[14]མི་མང་པོ་འདུག — There are many people around there.
(40) ཡ་པར་གློག་མི་འདུག — There is no electricity up [around] there.
(41) མ་པར་ཁང་པ་མི་འདུག — There are no houses down [around] there.
(42) འདི་པར་ཚོང་ཁང་དང་ཟ་ཁང་འདུག — There are shops and restaurants around here.

---

8. འདིར་ = [འདས་]
9. ད་ལྟ་ = [དན་ཏ་]
10. ཕ་གིར་ = [ཕུ་གས་]
11. ཡ་གིར་ = [ཡུ་གས་]
12. མ་གིར་ = [མུ་གས་]
13. མིག་ཤེལ་ = [དམིག་ཤེའེ་]
14. ཕ་པར་ = [ཕ་པུ་]

Another major function of ཡོད་ and འདུག་ is to express existence, i.e., something exists in a particular location. When used in this way, ཡོད་/ འདུག་ are classified as *existential verbs* and are translated with '*to be*' verbs in English.

The location constructions of this section are formed as follows:
(Nominative noun + locational noun + locative ལ་/ ར་ + verb ཡོད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་).

(24) ང་ཚོ་རྒྱ་གར་ལ་ཡོད།
We are in India.

(28) ཁྱེད་རང་ཐབ་ཚང་ལ་འདུག
You are in the kitchen.

In constructions of location the ལ་དོན་ particle is joined to, or in post position to, the object, i.e., རྒྱ་གར་ལ་ 'in/ to India', ཐབ་ཚང་ལ་ 'in the kitchen', etc.

Please note the position change of the ལ་དོན་ particle in constructions of possession vs. location. *In constructions of possession the ལ་དོན་ particle is connected to, or in post position to, the first nominative noun, **the subject**,* whereas *in constructions of location the ལ་དོན་ particle is connected to, or in post position to **the object**.* Let's look at Chart 11:

Chart 11

The Placement of ལ་དོན་ Particles					
Possession					
	SUBJECT	- ལ་དོན་གྱི་ཕྲད་ +	OBJECT	+	ཡོད་/ འདུག་
I have a book.	ང	ར་	དེབ་		ཡོད།
He has a hat.	ཁོང་	ལ་	ཞྭ་མོ་		འདུག
Location					
	SUBJECT	+	OBJECT -	ལ་དོན་གྱི་ཕྲད་ +	ཡོད་/ འདུག་
I am here.	ང་		འདི	ར་	ཡོད།
He is at home.	ཁོང་		ནང་	ལ་	འདུག

In the sentences of possession the ལ་དོན་ particle indicates the subject's possession of the object. In the first sentence the particle ར་, connected to the subject ང་ 'I', indicates the possession of the object དེབ་ 'book' to ངར་ 'I'. In the second sentence, the particle ལ་ follows the subject ཁོང་ 'he' indicating possession of the object ཞྭ་མོ་ 'hat' to ཁོང་ལ་ 'he'.

In the sentences of location the ལ་དོན་ particle indicates the location of the subject. In the third sentence the particle ར་, connected to the object འདི་ 'here', indicates the location of the subject ང་ 'I' to འདིར་ 'here'. In the last sentence, the particle ལ་ follows the object, ནང་ 'home' indicating the location of the subject, ཁོང་ 'he' to ནང་ལ་ 'at home'.

* In order to help students use the various demonstrative pronouns in locative constructions properly, we will now build upon material previously introduced in Lesson 3. This material is shown in Chart 12:

Chart 12

Proximity to speaker	Proximity to addressee	Distance from speaker and addressee		
(sing.) འདི་ this	དེ་ that (near you)	ཕ་གི་ that (over there)	ཡ་གི་ that (above)	མ་གི་ that (below)
(pl.) འདི་ཚོ་ these	དེ་ཚོ་ those (near you)	ཕ་ཚོ་ those (over there)	ཡ་ཚོ་ those (above)	མ་ཚོ་ those (below)

Two series of locational adverbs may be formed from the nominative demonstrative pronouns shown in Chart 12. They are formed in the following way:

Series I.) (Demonstrative + Dative ར་)
Series II.) (Demonstrative + པ་ + Dative ར་)

These variations are shown in Chart 13:

Chart 13

Proximity to speaker	Proximity to addressee	Distance from both the speaker and addressee		
Series I: འདིར་ here	དེར་ there (near you)	ཕ་གིར་ over there	ཡ་གིར་ there (above)	མ་གིར་ there (below)
Series II: འདི་པར་ around here	དེ་པར་ around there (near you)	ཕ་པར་ around there (over there)	ཡ་པར་ around there (above)	མ་པར་ around there (below)

The demonstrative pronouns of Series I indicate a specific location, i.e., འདིར་ 'here', ཡ་གིར་ 'up there', དེར་ 'over there (near the addressee)', ཕ་གིར་ 'over there'.

Please note, according to Lhasa dialect, the dative ར་ in the (demonstrative + dative) construction is *not* pronounced '...ir', but takes on a long 'ā' sound, i.e., འདིར་ = [འདས~], དེར་ = [དིས~], ཕ་གིར་ = [ཕ་གས~], ཡ་གིར་ = [ཡ་གས~], མ་གིར་ = [མ་གས~].

The pronouns of Series II are not specific, but rather indicate a more general area of location, i.e., འདི་པར་ 'around here', དེ་པར་ 'around there (near the addressee)', ཕ་པར་ 'around (over) there', ཡ་པར་ 'around there (above)', མ་པར་ 'around there (below)'.

Here again one must note that the dative ར་ is not pronounced as an English 'r', but takes on a short 'a' sound which is drawn out, i.e.(ཨ~); འདི་པར་ = [འདི་པ~], etc.

* The verbs ཡོད་/ འདུག་: 'Possession' vs. 'Location' Constructions

In the examples shown in Chart 10, page 102, sentences (d) and (e) indicate possession, while (f), though grammatically parallel, indicates location.

In sentences (d) and (e), though the dative subject nouns are animate, i.e., ང་ 'I' and ཁྱེད་རང་ 'you', inanimate subjects may also occur as in sentence (13), ཁང་པ་འདི་ 'this house':

(d) ངར་ཆུ་ཚོད་ཡོད།
I **have** a watch.

(13) ཁང་པ་འདིར་སྒོ་གསུམ་འདུག
This house has three doors.

In the sentences above, the ལ་དོན་ particle indicates that there is a connection between the subject and object. The verbs ཡོད་ and འདུག་ define the connection or relationship as; the subject has possession of the object. In sentence (d), the dative ར་ denotes a connection between the subject ང་ 'I' and ཆུ་ཚོད་ 'watch'. ཡོད་ 'have' denotes that the subject has possession of the object, 'watch'. In sentence (13), the dative ར་ denotes a connection between the subject ཁང་པ་འདི་ 'this house' and སྒོ་གསུམ་ 'three doors'. འདུག་ 'has' denotes that the subject has possession of the object, 'three doors'. In these kinds of sentences, ཡོད་ and འདུག་ are categorized as verbs of ***possession***.

In the following sentences, ཡོད་ and འདུག་ are categorized as verbs of ***existence***, equivalent to the English *to be* verbs, i.e., am, is, are:

(f) འདིར་སློབ་ཕྲུག་འདུག
Here is a *student*./ **Here are** *students*.

(23) ང་འཛིན་གྲྭར་ཡོད།
I am in [*the*] *classroom*.

In sentence (f), the demonstrative pronoun འདི་ 'here' denotes a place, and the ལ་དོན་ particle ར་ connects the location འདི་ 'here' to the subject སློབ་ཕྲུག་ 'student/ students'. In sentence (23), the noun འཛིན་གྲྭ་ 'classroom' denotes a place, and the ལ་དོན་ particle ར་ connects the location འཛིན་གྲྭ་ 'classroom' to the subject ང་ 'I'.

Note that the noun སློབ་ཕྲུག་ has been translated with both the singular 'student' and the plural 'students'. As already explained in Lesson 3, the presence of the particle ཚོ་ marks a noun as plural; however its absence merely indicates that the noun is unspecified for number or that it is indefinite. Remember that *Tibetan nouns are inherently ambiguous with respect to number.*

* ཡོད་/ འདུག་ Non-Tense Attestative Verbs

We have noted that the verbs ཡོད་ and འདུག་ signal categories of evidential reckoning, they are attestative and indicate that the speaker has first-hand knowledge of what has been said. Another important aspect of ཡོད་ and འདུག་ is that they are not marked for tense, and are therefore inherently tenseless. (This fact has already been explained with the verbs ཡིན་ and རེད་ in the analysis section of Lesson 1; ཡོད་ and འདུག་ are tenseless in the same manner.)

The sentences in sections II and III of this lesson are all examples of the *non-tense attestative* construction. Tibetan sentences of this type may be translated into English by present or past tense verbs depending upon the context of the conversation. The sentences in sections II and III of this lesson have been translated into the English present tense. *However, depending upon the context or the adverb of time, the same sentence could also be translated into the English past tense.* Let us consider a few examples from the lesson:

Possession

(2)	ཁོང་ལ་པ་ཕ་ཕ་ཡར་གཅིག་འདུག	He **has/ had** a stepfather.
(10)	ཁོང་ཚོར་མོ་ཊ་གསར་པ་གཉིས་འདུག	They **have/ had** two new cars.
(17)	ང་ཚོར་དུས་ཚོད་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཞེ་དྲགས་མེད།	We **have/ had** time, but not very much.

Location

(25)	ཁོང་ཁང་པར་མི་འདུག	She **is/ was not** at house.
(32)	ངའི་ཞྭ་མོ་འདིར་ཡོད།	My hat **is/ was** here.

Remember that ཡོད་ and འདུག་ are not specific in regard to time, but their evidential value is specific. Evidentiality is a very important dimension of Tibetan grammar, thus several types of evidential categories exist in the language. All of the sentences in this section are *attestative,* and signal first-hand knowledge on the part of the speaker.

IV. Post positional Constructions in Statements

A. Simple Post position (ལ་དོན་)

Sentences (43) - (46)

(43)	སྨྱུག་གུ་རྐུབ་ཀྱག་གི་འོག་ལ་[15]འདུག	The pen is **under the chair.**
(44)	ཤོད་ལ་སྐྲ་ཁང་མི་འདུག	The barbershop isn't downstairs.
(45)	སྨན་ཁང་དཔེ་མཛོད་ཁང་[16]གི་རྒྱབ་ལ་འདུག	The hospital is behind the library.
or	དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་རྒྱབ་ལ་སྨན་ཁང་འདུག	Behind the library is [lies] the hospital.
(46)	ལམ་གག་གི་ཟུར་ལ་མེ་ཏོག་ཅིག་འདུག	There is a flower at the corner of the road.

B. Complex Post position (with genitive particles)

Sentences (47) - (49)

(47)	**མཚོའི་**དཀྱིལ་གྱི་གྲུ་པ་གི་ཁོང་གི་རེད།	That **boat in the middle of the lake** is his.
(48)	ལྕོག་ཙེའི་འོག་གི་དེབ་དེ་ཁྱེད་རང་གི་རེད།	That book under the table is yours.
(49)	སློབ་གྲྭའི་འཁྲིས་ཀྱི་ཁང་པ་དེ་དཔེ་མཛོད་ཁང་རེད།	That building next to the school is the library.

In English, particles which appear before the noun they modify are classified as ***prepositions,*** e.g., *in front of* the boy, *behind* the library, *on* the table, etc. In Tibetan, the corresponding structures are classified as ***post positions,*** because they occur after the noun they modify, e.g., དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་**རྒྱབ་ལ་**/ དུ་, *behind* the library, ཁོང་གི་**མདུན་ལ་**/ དུ་, *in front of* him, ལྕོག་ཙེའི་**འོག་ལ་**/ དུ་, *under* the table.

In both the Tibetan constructions, locative (Noun + ལ་དོན་ particle) and post position (Post position + ལ་དོན་ particle) the ལ་དོན་ particle is an essential element. In English, prepositions are used to translate both of these structures.

15. འོག་ལ་ = [འོ-ལ་]
16. དཔེ་མཛོད་ཁང་ = [དཔེན་མཛོད་ཁང་]

Please note that according to the context of the sentence, the ལ་དོན་ particle by itself can be translated as *'to'*, *'in'*, *'at'*, *'for'*, or *'on'*.

Some examples of the locative structure are: ཨ་མེ་རི་ཀར་ *'in America'*, ངའི་ནང་ལ་ *'in/ at* my house', སློབ་གྲྭར་ *'in/ at* school'.

Some examples of simple post positions are: རྒྱབ་ལ་ *'behind'*, མདུན་ལ་ *'in front of'*, ཐོག་ཀར་ *'upstairs'*.

When genitive connectors གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ -འི་/ and ཡི་ are joined to post positions a complex post position is formed. In order not to confuse the student, the two post position structures have been labeled as (1) and (2):

Chart 14

Example	Post position	Particle Structure
(1) རྒྱབ་ལ་	ལ་དོན་ (dative)	simple post position
(2) རྒྱབ་ཀྱི་	འབྲེལ་སྒྲ་ (genitive)	complex post position

Examples of the complex post position, structure (2), are: སྟེང་གི་ 'which [is] on' or 'the top's', མདུན་གྱི་ 'which [is] in front of' or 'the front's', རྒྱབ་ཀྱི་ 'which [is] behind' or 'the back's'.

When the post position in structures (1) or (2) is joined with a noun, the genitive connector གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ -འི་/ or ཡི་ must be placed between the noun and the post position, e.g., structure (1), སློབ་གྲྭའི་རྒྱབ་ལ་ 'behind the school', ཚོང་ཁང་གི་འཁྲིས་ལ་ 'near the store'; structure (2), ཅོག་ཙེའི་སྟེང་གི་ '[that] which [is] on the table', ཁང་པའི་མདུན་གྱི་ 'that which [is] in front of the house'. Of the five genitive particles *only* གི་ *and* -འི་ *are used colloquially.*

As stated above post positions can be simple or complex. The post position in structure (1) is termed a *simple post position.* These kinds of sentences merely state that something *exists* in a particular location:

ཅོག་ཙེའི་འོག་ལ་དེབ་ཅིག་འདུག
Under the table is a book./ There is a book **under the table.**

སློབ་གྲྭའི་རྒྱབ་ལ་དཔེ་མཛོད་ཁང་ཡོད་པ་རེད།
Behind the school is a library./ There is a library **behind the school.**

The post position in structure (2) is termed a *complex post position.* The first part of the sentence deals with a particularly placed object, while the second part of the sentence modifies it:

(48) ཅོག་ཙེའི་འོག་གི་དེབ་དེ་ཁྱེད་རང་གི་རེད། That book [which is] **under the table** is yours.

The first part of sentence (48) states the location of the particular object of conversation, i.e., ཅོག་ཙེའི་འོག་གི་དེབ་དེ་ 'that book *under the table*'. This phrase by itself is incomplete and must be modified in order to make a complete sentence, i.e., ཁྱེད་རང་གི་རེད་ 'is yours'. The same is true for the following sentence:

སློབ་གྲྭའི་རྒྱབ་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་གསར་པ་རེད། The library [which is] **behind the school** is new.

Remember that in structures with simple post positions, *the genitive particle follows the noun and the* ལ་དོན་ *particle follows the post position.*

(Noun + Genitive གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ འི་/ ཡི་ + Post position + Literary ལ་དོན་ particles or colloquial ལ་/ ར་)

རྐུབ་ཀྱག་གི་འོག་ཏུ་/ ལ་	***under*** the chair
སློབ་གྲྭའི་འཁྲིས་སུ་/ ལ་	***near*** the school
དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་རྒྱབ་ཏུ་/ ལ་	***behind*** the library
ལམ་གག་གི་ཟུར་དུ་/ ལ་	***on the corner*** *of* the road
མཚོའི་དཀྱིལ་དུ་/ ལ་	***in the middle*** *of* the lake

In structures with complex post positions, *the first genitive particle follows the noun and the second genitive particle follows the post position*:

(Noun + Genitive གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ འི་/ ཡི་ + Post position + Literary Genitive གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ འི་/ ཡི་ or colloquial གི་)

རྐུབ་ཀྱག་གི་འོག་གི་/ གི་	*which [is]* ***under*** the chair
སློབ་གྲྭའི་འཁྲིས་ཀྱི་/ གི་	*which [is]* ***near*** the school
དཔེ་མཛོད་ཁང་གི་རྒྱབ་ཀྱི་/ གི་	*which [is]* ***behind*** the library
ལམ་གག་གི་ཟུར་གྱི་/ གི་	*which [is]* ***on the corner*** *of* the road
མཚོའི་དཀྱིལ་གྱི་/ གི་	*which [is]* ***in the middle*** *of* the lake

* The English translation of the post position འཁྲིས་ལ་ varies according to the context in which it is used. When used with a noun and a verb of existence (ཡོད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་), འཁྲིས་ལ་ is translated as *'next to'*, *'near by'*, *'beside'*, etc. This structure is:

(Noun + genitive + འཁྲིས་ལ་ + Verb-ending):

ངའི་དེབ་ཚེ་རིང་གི་འཁྲིས་ལ་ཡོད།	My book *is* beside *Tsering.*
དཔེ་མཛོད་ཁང་སྨན་ཁང་གི་འཁྲིས་ལ་འདུག	The library *is* next to *the hospital.*
བལ་ཡུལ་རྒྱ་གར་གྱི་འཁྲིས་ལ་ཡོད་པ་རེད།	Nepal *is* near *India.*

When འཁྲིས་ལ་ is used with end point verbs such as (བསྡད་/ བཞག་/ ཉལ་), it is also translated as *'next to'*, *'near by'*, *'beside'*, etc. This structure is:

(Noun + genitive + འཁྲིས་ལ་ + Conjugation):

ང་ཚེ་རིང་གི་འཁྲིས་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡིན།	I *will sit* next to *Tsering.*
དེབ་སྨྱུག་གུའི་འཁྲིས་ལ་བཞག་པ་ཡིན།	[I] *placed* the book beside *the pen.*

With animate nouns/ pronouns and motion verbs such as (འགྲོ་/ ཕྱིན་/ ཡོང་/ བཏང་), འཁྲིས་ལ་ is translated as *'to'*. This particular structure is *only* used when referring that one is going to visit or meet someone, e.g., going *to* Tsering's house/ place/ residence, etc.:

ང་ཚེ་རིང་གི་འཁྲིས་ལ་འགྲོ་གི་ཡིན།	I *am going* to *Tsering's.* [his house]
ངའི་བུ་ཁྱེད་རང་གི་འཁྲིས་ལ་བཏང་པ་ཡིན།	I *sent* my son to *you.* [your place]

Another appropriate usage of འཁྲིས་ལ་ is to express that one is *going to/ went to see a doctor.*

ང་ཨེམ་ཆིའི་འཁྲིས་ལ་ཕྱིན་པ་ཡིན། — I *went* to *the doctor's.*

Though འཁྲིས་ལ་ can be translated as *to,* it is never used when talking about going *'to'* a place, other than someone's house, residence or office. When talking about *going towards a place/ going somewhere, a* ལ་དོན་ *particle must be used:*

ང་རྒྱ་གར་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན། — I *am going* to *India.*

Just as འཁྲིས་ལ་ is *never* used with inanimate nouns, in sentences of location, a ལ་དོན་ particle is *never* used with animate nouns.

Please look at the following sentences carefully. The correct and incorrect usage of འཁྲིས་ལ་ and the ལ་དོན་ particle is shown below:

ང་ཨེམ་ཆིའི་འཁྲིས་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།	I'm going *to* the doctor's.	Correct
ང་ཨེམ་ཆི་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།		Incorrect
ང་ཨེམ་ཆི་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།		Incorrect
ང་རྒྱ་གར་གྱི་འཁྲིས་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།	I'm going *near* India.	Correct
ང་རྒྱ་གར་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།	I'm going *to* India.	Correct
ང་རྒྱ་གར་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།		Incorrect
ང་ནང་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།	I'm going home.	Correct
ང་ནང་འཁྲིས་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།	[*to* my house]	Incorrect
ང་ནང་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།		Incorrect

V. Non-Tense Gnomic Verbal Constructions with ཡོད་པ་རེད་/ ཡོད་པ་མ་རེད་

Sentences (50) - (68)

(50) ཚེ་རིང་ལ་པར་ཆས་ཡོད་པ་རེད། — **Tsering has** a camera.

(51) དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་པ་མ་རེད། — Nowadays **you don't have** time.

(52) རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་དྷ་རམ་ས་ལར་ཡོད་པ་རེད། — His Holiness the Dalai Lama is in Dharamsala.

(53) ཟ་ཁང་སློབ་གྲྭའི་འཁྲིས་ལ་ཡོད་པ་རེད། — The restaurant is next to the school.

(54) བོད་ཀྱི་གནམ་གཤིས་གྲང་མོ་ཡོད་པ་རེད། — The weather in Tibet is cold.

(55) འདི་པར་བོད་པའི་ཟ་ཁང་ཡོད་པ་མ་རེད། — There aren't [any] Tibetan restaurants around here.

(56) བོད་ལ་གཡག་ཡོད་པ་རེད། — There are yaks in Tibet.

(57) ལས་ཀ་འདིར་གླ་ཆ་ཡག་པོ་ཡོད་པ་རེད། — This job has a good salary.

(58) སྦྲག་ཁང་[17] ཚོང་ཁང་གི་མདུན་ལ་ཡོད་པ་རེད། — The post office is in front of the shop.

(59) ལས་ཀ་འདི་ཁག་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད། — This job isn't hard/ difficult.

17. སྦྲག་ཁང་/ཡིག་ཟམ་ = Post office

(60) དགོན་པར་བླ་མ་ཡོད་པ་རེད། There is a lama in the monastery.
(61) ཁ་ལག་འདིར་ཚྭ་ཡོད་པ་མ་རེད། There isn't [any] salt in this food. / This food has no salt.
(62) དངུལ་ཁང་ཐོག་ཀར་ཡོད་པ་མ་རེད། The bank isn't upstairs.
(63) བལ་ཡུལ་ལ་ཚལ་སོས་པ་ཡོད་པ་རེད། There are fresh vegetables in Nepal.
(64) པོ་ཏ་ལ་ལྷ་སར་ཡོད་པ་རེད། The Potala is in Lhasa.
(65) ཇོ་མོ་གླང་མ་བོད་དང་བལ་ཡུལ་གྱི་བར་ལ་ཡོད་པ་རེད། Mt. Everest is between Tibet and Nepal.
(66) ཁང་པ་ཕ་གིའི་ནང་ལ་ཁ་པར་ཡོད་པ་མ་རེད། There isn't a telephone in that house.
(67) ཁོ་ཚོ་སྐྱོ་པོ་ཡོད་པ་རེད། They are poor.
(68) གཟའ་འཁོར་གཅིག་ལ་ཉི་མ་བདུན་ཡོད་པ་རེད། There are seven days in a week.

The ཡོད་པ་རེད་ *non-tense gnomic* verb construction of this section is parallel to the ཡོད་/ འདུག་ *non-tense attestative* verb constructions introduced in section III. Though there are many similarities between these two constructions, there are a few important differences:

(1.) The verbal marker of the non-tense gnomic construction, ཡོད་པ་རེད་, is complex, consisting of the verb ཡོད་, which means ***to have*** or ***to exist***. The verb and particle ཡོད་པ་ mean that the particular state of *having something* or *something existing*, **exists**. The factual verb རེད་ implies that, that which is *possessed* or *existing* is a **fact**.

(2.) The evidential value of this construction is ***gnomic***, not attestative. The speaker is not committed to first-hand knowledge but is expressing ***a universal or general truth or principle which is generally known or believed by everyone to be the case***.

One should note that even though the speaker may have first-hand knowledge concerning a specific event, it is not mandatory to use the *non-tense atttestative* verb འདུག་. Let's suppose one has been to Tibet and has seen yaks with their own eyes. From the view point of evidentiality, one would use the verb འདུག་, བོད་ལ་གཡག་**འདུག** when expressing, 'There are many yaks in Tibet.' However, it is equally correct to use the general verb ཡོད་པ་རེད་:

(56) བོད་ལ་གཡག་ཡོད་པ་རེད། There are yaks in Tibet.

By phrasing the sentence this way, one is emphasizing the general known fact rather than the attestative aspect.

VI. Modification

A. In Statements with the Verbs འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་

Sentences (69) - (78)

(69) བཀྲ་ཤིས་མི་སེམས་པ་བཟང་པོ་ཅིག་འདུག Tashi is a **kind-hearted** person.
(70) ཡུལ་ལྗོངས་སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག The scenery is beautiful.
(71) གམ་པ་ལ་མཐོ་པོ་འདུག The Khampa Pass is high.

(72)	བོད་སྐྱིད་པོ་འདུག	Tibet is a nice [place].
(73)	འཁྱགས་པ་མངར་མོ་གྲང་མོ་ཡོད་པ་རེད།	Ice-cream is cold.
(74)	མོག་མོག་ཞིམ་པོ་འདུག	Momos are delicious.
(75)	རྒྱ་གར་ཚ་པ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་རེད།	India is very hot [temperature].
(76)	ལས་ཀ་འདི་ཁག་པོ་[18] འདུག	This job is hard/ difficult.
(77)	བུ་མོ་ཕ་གི་སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག	That girl over there is beautiful.
(78)	བོད་སྐད་ལས་སླ་པོ་མི་འདུག	Tibetan language is not easy.

In section II the verbs ཡོད་ / འདུག་ are used in sentences of possession, in section III location and in section IV with post positional patterns. In section V, the verb ཡོད་པ་རེད་ is used in corresponding sentences. The verbs འདུག་ / ཡོད་པ་རེད་ of this section are used in sentences with modification patterns. Here འདུག་ / ཡོད་པ་རེད་ indicate that the quality of the adjective is contained within or possessed by the subject:

(74) མོག་མོག་ཞིམ་པོ་འདུག — *Momos* **are delicious.**

In sentence (74), འདུག་ expresses the attestative fact that the quality of deliciousness is contained within/ possessed by 'momos'. If the gnomic-ending ཡོད་པ་རེད་ is used, the emphasis of the sentence shifts from the attestive fact of momos being delicious to the general fact that *Tibetans believe momos are delicious.*

A crucial difference between the possession, location and post position (1) patterns and the modification pattern is that *no* ལ་དོན་ *particle is required,* whereas *it is an essential part of the other three patterns.*

Generally modification patterns are formed with the verbs འདུག་ / ཡོད་པ་རེད་. However, if one wants to imply that a personal association exists, then the personal perspective verb ཡོད་ is used:

ཇ་ཚ་པོ་འདུག	vs.	ཇ་ཚ་པོ་ཡོད།
The tea is hot.		The tea [I **made**] is hot.

This aspect of ཡོད་ and འདུག་ is explained in detail in Lesson 7.

B. Possession/ Location/ Post position Constructions with ཡོད་ / འདུག་ / ཡོད་པ་རེད་

Sentences (79) - (87)

(79)	ངར་དེབ་ཡག་པོ་ཅིག་ཡོད།	I **have** a good book.
(80)	ཁོང་ལ་དངུལ་མང་པོ་འདུག	He has a lot of money.
(81)	ཁྱེད་རང་ལ་མོ་ཊ་གསར་པ་ཅིག་འདུག	You have a new car.
(82)	འཛིན་གྲྭར་སློབ་ཕྲུག་གསར་པ་མང་པོ་འདུག	There are many new students in the class.
(83)	བོད་ལ་གངས་རི་མཐོ་པོ་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད།	**There are** many high mountains **in** Tibet.
(84)	ཚོང་ཁང་ལ་ཅ་ལག་འདྲ་མི་འདྲ་འདུག	There are many different kinds of things in the shop.
(85)	འཁྱགས་སྒམ་ནང་ལ་ཤིང་ཏོག་སོས་པ་ཡོད་པ་རེད།	**There is** fresh fruit **in the fridge** [refrigerator].

18. ཁག་པོ་ = [ཁག་ཀོ་]

(86)	ཅོག་ཙེའི་སྟེང་ལ་ཇ་དམ་དམར་པོ་ཞིག་འདུག	**On the table is** a red thermos./ **There is** a red thermos **on the table.**
(87)	ཁང་པའི་ཟུར་ལ་མེ་ཏོག་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད།	There are many flowers at the corner of the house.

When a sentence of possession, location or post position is modified, the ལ་དོན་ particle remains an essential element of the central grammatical structure. The ལ་དོན་ particles of these sentences indicate possession, *'have'*, location, *'in/ to'*, post position, *'on/ next to/ behind'*, etc., they do not mark the modification pattern:

(80) ཁོང་ལ་དངུལ་མང་པོ་འདུག (possession)
He *has* a lot of money.

In sentence (80), the ལ་དོན་ particle denotes possession: ཁོང་ལ་འདུག་ 'He has'. The ལ་དོན་ particle is never placed between the noun, དངུལ་ 'money' and the modifier, མང་པོ་ 'many' or between the modifier མང་པོ་ and the verb འདུག་.

(83) བོད་ལ་གངས་རི་མཐོ་པོ་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད། (location)
There are many high mountains **in Tibet**.

In sentence (83), the ལ་དོན་ particle denotes a place, བོད་ལ་ཡོད་པ་རེད་ *'there are* in Tibet'. Again, the ལ་དོན་ particle is never placed between the noun, རི་ 'mountain' and the modifier, མཐོ་པོ་ 'high' or between the modifier, མང་པོ་ 'many' and the verb ཡོད་པ་རེད་.

(86) ཅོག་ཙེའི་སྟེང་ལ་ཇ་དམ་དམར་པོ་ཞིག་འདུག (post position [1])
On *the table* is a red thermos./ There is a red thermos on *the table.*

In sentence (86), the ལ་དོན་ particle denotes the post position, སྟེང་ལ་ 'on'. The ལ་དོན་ particle is never placed between the noun, ཅོག་ཙེ་ 'table' and the post position, སྟེང་ 'on'. In post positional phrase structures, the genitive particle is an essential element of the structure ཅོག་ཙེའི་སྟེང་ལ་.

Please look at the following sentences. They indicate what is acceptable to say and what is not:

(70)	ཡུལ་ལྗོངས་སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག	The scenery is beautiful.	Correct
	ཡུལ་ལྗོངས་ལ་སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག		Incorrect
	ཡུལ་ལྗོངས་སྙིང་རྗེ་པོ་ལ་འདུག		Incorrect
(72)	བོད་སྐྱིད་པོ་འདུག	Tibet is pleasant.	Correct
	བོད་ལ་སྐྱིད་པོ་འདུག	[The weather/ the conditions, etc.] in Tibet is/ are pleasant.	Correct
	བོད་སྐྱིད་པོ་ལ་འདུག		Incorrect

Among the possibilities given for sentence (70), only the structure of the original sentence is considered to be correct, whereas in (72) both the original and second structures are correct. In sentence (72), the adjective can either modify the noun, i.e., *Tibet* is *pleasant*, or by the use of the ལ་དོན་ particle, the noun becomes the locational object, i.e., *in Tibet*, and the adjective modifies the implied subject, *the weather, the conditions,* etc.:

བོད་ལ་སྐྱིད་པོ་འདུག [It/ the weather] is pleasant **in Tibet**.

VII. Yes/ No Questions

Chart 15

Yes/No Questions (Positive Form)		
A statement ending with:		
........ཡོད་	becomes	ཡོད་པས་
........འདུག་	becomes	འདུག་གས་
........ཡོད་པ་རེད་	becomes	ཡོད་པ་རེད་པས་

Chart 16

Yes/No Questions (Negative Form)		
A statement ending with:		
........མེད་	becomes	མེད་པས་
........མི་འདུག་	becomes	མི་འདུག་གས་
........ཡོད་པ་མ་རེད་	becomes	ཡོད་པ་མ་རེད་པས་

Sentences (88) - (102)

(88) ཁྱེད་རང་ལ་པར་ཆས་ཡོད་པས། — **Do you have** a camera?

(89) ཁྱེད་རང་ཚོར་སྤུན་མཆེད་[19]ཡོད་པས། — Do you have relatives?

(90) ཁྱེད་རང་ལ་ཁ་པར་མེད་པས། — **Don't you have** a telephone?/You have a telephone, don't you?

(91) ཁྱེད་རང་ཚོ་ཚང་མར་ལས་ཀ་ཡག་པོ་ཡོད་པས། — Do you all have good jobs?

(92) ཁྱེད་རང་ལ་བུ་སྤུན་ཡོད་པས། — Do you have a brother?

(93) ངར་དུག་སློག་གསར་པ་འདུག་གས། — **Do I have** new clothes?

(94) ང་ཚོར་ཁང་པ་ཡོད་པ་རེད་པས། — Do we have a house?

(95) ངར་ཆུ་ཚོད་མི་འདུག་གས། — Don't I have a watch?/ I have a watch, don't I?

(96) ངར་ཕོགས་ཡག་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད་པས། — **Don't I have** a good salary?

(97) ང་ཚོ་གཉིས་ལ་ཁ་ལག་ཡོད་པ་མ་རེད་པས། — Don't the two of us have [any] food?

(98) ཁོང་ལ་སྤུན་ཀུག་ཕ་གཅིག་མ་གཅིག་
ཡོད་པ་རེད་པས། — **Does she have** [any] brothers or sisters? [siblings from the same father and mother]

(99) ཁོང་ལ་དུས་ཚོད་འདུག་གས། — Does he have time?

(100) མོར་ཕྲུ་གུ་འདུག་གས། — Does she have [any] children?

(101) ཁོ་ཚོར་སྒམ་གསུམ་མི་འདུག་གས། — **Don't they have** three boxes?/ They have three boxes, don't they?

(102) ཆོས་སྐྱིད་ལ་ལས་ཀ་ཡོད་པ་མ་རེད་པས། — Doesn't Chokyi have a job?

19. སྤུན་མཆེད་ = [སྤུན་ཀུག་]

Tibetan yes/ no questions do not involve any change of word order, i.e., subject, object, verb. Rather, the question marking particles པས་ and གས་ are used at the end of a sentence to denote a question:

Chart 17

Question	(88) subject ཁྱེད་རང་ལ་	object པར་ཆས་	verb ཡོད་པས།
	Do you have a camera?		
Answer	subject ངར་	object པར་ཆས་	verb ཡོད།
	I have a camera.		

The particular question particle usage depends upon the preceding verb. In questions the verbs ཡིན་/ རེད་/ ཡོད་/ ཡོད་པ་རེད་ and their negatives are followed by the question particle པས་. The verb འདུག་ and its negative are followed by the question particle གས་:

(88) ཁྱེད་རང་ལ་པར་ཆས་ཡོད་པས། Do you have a camera?
(93) ངར་དུག་སྦྱོག་གསར་པ་འདུག་གས། Do I have new clothes?
(96) ངར་ཕོགས་ཡག་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད་པས། Don't I have a good salary?

Normally the question particles པས་ and གས་ are used when no specific question word like; ག་རེ་ *'what'*, ག་པར་ *'where'*, སུ་ *'who'*, etc. is used. However, it is ***not incorrect*** to use the པས་ and གས་ particles with a question word. Sometimes one will hear the (question word + particle པས་/ གས་) construction used colloquially.

* The negative question forms མེད་པས་ and མི་འདུག་གས་ are translated as, *Don't I..., Don't you..., Doesn't she...,* etc. in English. ***Note*** however, it is not incorrect to translate these as English tag questions, *...don't I, ...don't you, ...doesn't she,* etc.:

(90) ཁྱེད་རང་ལ་ཁ་པར་མེད་པས། **Don't you have** a telephone?/ You have a telephone, **don't you?**
(95) ངར་ཆུ་ཚོད་མི་འདུག་གས། **Don't I have** a watch?/ I have a watch, **don't I?**
(101) ཁོ་ཚོར་སྒམ་གསུམ་མི་འདུག་གས། **Don't they have** three boxes?/ They have three boxes, **don't they?**

VIII. Conversations

A. Context: Tashi has his new camera slung over his shoulder. He meets Palden on a street corner:

Sentences (103) - (110)

(103) བཀྲ་ཤིས་: དཔལ་ལྡན་ལགས། Palden.
དཔལ་ལྡན་: ལགས། Yes.

(104)	བཀྲ་ཤིས་: གཟིགས་དང་། ངར་ག་རེ་འདུག	Please look [here]. What do I have?
	དཔལ་ལྡན་: ཁྱེད་རང་ལ་པར་ཆས་ཅིག་འདུག	You have a camera.
(105)	བཀྲ་ཤིས་: གང་འདྲ་ཞིག་[20] འདུག	What kind of [camera] do [I] have?
	དཔལ་ལྡན་: ན་ཡེ་ཁོན་ཅིག་འདུག	[You] have a Nikon.
(106)	བཀྲ་ཤིས་: ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་ལ་པར་ཆས་ཡོད་པས།	And do you have a camera?
	དཔལ་ལྡན་: ལགས་ཡོད། ང་ལའང་[21] པར་ཆས་ཅིག་ཡོད།	Yes, I do. I also have a camera.
(107)	བཀྲ་ཤིས་: ཁྱེད་རང་ལ་པར་ཆས་གང་འདྲ་ཞིག་ཡོད།	What kind of camera do you have?
	དཔལ་ལྡན་: ངར་པར་ཆས་པན་ཀྲག་སེ་གསར་པ་ཅིག་ཡོད།	I have a new Pentax camera.
(108)	བཀྲ་ཤིས་: ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་གི་ཇོ་ལགས་ལ་པར་ཆས་ཡོད་པ་རེད་པས།	And does your elder brother have a camera?
	དཔལ་ལྡན་: ཇོ་ལགས་ལ་པར་ཆས་གསུམ་ཡོད་པ་རེད།	My elder brother has three cameras.
	གཅིག་པན་ཀྲག་སེ་རེད། གཅིག་ན་ཡེ་ཁོན་རེད།	One is a Pentax. One is a Nikon.
	ཨ་ནི་གཞན་དག་གཅིག་ཨོ་ལིམ་པུ་ས་རེད།	And the other one is an Olympus.
(109)	བཀྲ་ཤིས་: པར་ཆས་གསུམ་ཅར་གསར་པ་རེད་རྙིང་པ་རེད།	Are all three of the cameras new or old?
	དཔལ་ལྡན་: གཅིག་གསར་པ་རེད། གཞན་དག་གཉིས་རྙིང་པ་རེད།	One is new. The other two are old.
(110)	བཀྲ་ཤིས་: རེད་པས།	Is that right?
	དཔལ་ལྡན་: རེད། རེད།	Yes. Yes, [it is].

B. Context: Dorjee is looking for his helmet and motorcycle key. He asks Pasang:

Sentences (111) - (118)

(111)	རྡོ་རྗེ་: པ་སངས་ལགས། ངའི་ཏག་ཏག་གི་ཞྭ་མོ་ག་པར་འདུག	Pasang, where is my helmet?
	པ་སངས་: ཕ་གིར་འདུག	It's over there.
(112)	རྡོ་རྗེ་: ཕ་གིར་ག་པར་འདུག	Where over there?
	པ་སངས་: ཐབ་ཚང་(ནང་)ལ།	In the kitchen.
(113)	རྡོ་རྗེ་: ཐབ་ཚང་ལ་ག་པར།	Where in the kitchen?
	པ་སངས་: འཁྱགས་སྒམ་གྱི་སྟེང་ལ།	On top of the refrigerator.
(114)	རྡོ་རྗེ་: འདུག་གས།	Is it there?
	པ་སངས་: འདུག	Yes.
(115)	རྡོ་རྗེ་: ཨ་ནི་ཏག་ཏག་གི་ལྡེ་མིག་མི་འདུག	But, my motorcycle key is not here.
	པ་སངས་: ཁྱེད་རང་གི་ལྡེ་མིག་ཉལ་ཁང་(ནང་)ལ་འདུག	Your key is in the bedroom.
(116)	རྡོ་རྗེ་: ཉལ་ཁང་(ནང་)ལ་ག་པར་འདུག	Where in the bedroom?
	པ་སངས་: སྒམ་གྱི་སྟེང་ལ་འདུག	It's on the box.
(117)	རྡོ་རྗེ་: ངའི་ཆུ་ཚོད་ཡང་ཉལ་ཁང་ལ་འདུག་གས།	Is my watch also in the bedroom?
	པ་སངས་: མི་འདུག ཁྱེད་རང་གི་ཆུ་ཚོད་ཨ་མ་ལགས་ལ་འདུག	No, your watch is with mother.

20. གང་འདྲ་ཞིག་ = [གན་འདྲས་ཅི་]
21. ལའང་ = [ལས་]

(118)	རྡོ་རྗེ་:	ཨ་མ་ལགས་ག་པར་འདུག	Where is mother?
	པ་སངས་:	ཨ་མ་ལགས་ཕྱི་ལོགས་ལ་གླིང་ཁར་འདུག	Mother is outside in the garden.

C. Context: Nyima is on the street looking for a telephone when he meets Namgyal. He asks Namgyal if he has his friend Tsering's address and telephone number:

Sentences (119) - (128)

(119)	ཉི་མ་:	རྣམ་རྒྱལ་ལགས། ཁྱེད་རང་ལ་ཚེ་རིང་གི་ཁ་བྱང་ཡོད་པས།	Namgyal. Do you have Tsering's address?
	རྣམ་རྒྱལ་:	ཡོད།	[Yes, I do] have [it].
(120)	ཉི་མ་:	ག་པར་ཡོད།	Where is it?
	རྣམ་རྒྱལ་:	འདིར་ཡོད།	[It] is here.
(121)	ཉི་མ་:	ངར་གནང་དང་།	Please give [it] to me.
	རྣམ་རྒྱལ་:	ལགས་སོ།	Okay.
(122)	ཉི་མ་:	དེང་སང་ཁོང་བལ་ཡུལ་ལ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པས།	Is he staying in Nepal these days?
	རྣམ་རྒྱལ་:	ལགས་ཡོད་པ་རེད།	Yes, [he] is.
(123)	ཉི་མ་:	བལ་ཡུལ་ལ་ག་པར།	Where in Nepal?
	རྣམ་རྒྱལ་:	མཆོད་རྟེན་ (བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་) ལ།	In Boudhanath.
(124)	ཉི་མ་:	ཨ་ཅི་ཁ་པར་ཨང་གྲངས་ཡོད་པས།	And do you have his telephone number?
	རྣམ་རྒྱལ་:	ཁ་པར་ཨང་གྲངས་འདིར་མེད། ནང་ལ་ཡོད།	I don't have the telephone number here. [It's] at home.
(125)	ཉི་མ་:	རྣམ་རྒྱལ་ལགས། ཚེ་རིང་ལ་ངའི་ཁ་བྱང་འདུག་གས།	Namgyal, does Tsering have my address?
	རྣམ་རྒྱལ་:	མི་འདུག	No.
(126)	ཉི་མ་:	ངའི་ཁ་བྱང་དང་ཁ་པར་ཨང་གྲངས་ཁོང་ལ་གནང་དང་།	Please give him my address and phone number.
	རྣམ་རྒྱལ་:	འགྲིགས་ཀྱི་རེད།	Okay.
(127)	ཉི་མ་:	འདི་པར་ཁ་པར་ཡོད་པ་རེད་པས།	Is there a telephone around here?
	རྣམ་རྒྱལ་:	ཡོད་པ་མ་རེད།	No, [there] isn't.
(128)	ཉི་མ་:	ཨ་ཅི་ཕ་པར་འདུག་གས།	And is there one anywhere over there?
	རྣམ་རྒྱལ་:	འདུག འདུག ཕ་པར་ཁ་པར་འདུག ཨ་ཅི་ཕ་པར་ སྦྲགས་ཁང་དང་ཚོང་ཁང་ཡང་འདུག ཡིན་ནའང་ ཟ་ཁང་མི་འདུག	Oh yes, there's a telephone over there. And there is a post office and a store over there as well. But there is no restaurant.

* In sentence (117) of the Conversation section, the adverb ཡང་ 'also/ too', colloquially pronounced [ཡས་], is found:

(117) ངའི་ཆུ་ཚོད་ཡང་ཉལ་ཁང་ལ་འདུག་གས། — Is my watch **also** in the bedroom?

In sentences that require a ལ་དོན་ particle, ཡང་ becomes ལའང་/ ལ་ཡང་. One must not confuse these two adverbs. The adverb ཡང་ is used in factive sentences of identification, modification and location; whereas ལའང་/ ལ་ཡང་ is used in sentences of possession and location. Both these forms are colloquially pronounced [ལས་]:

(106) ལགས་ཡོད། ང་ལའང་/ལ་ཡང་པར་ཆས་ཅིག་ཡོད། Yes, I do. I **also** have a camera.

Though both the adverb ཡང་ and ལའང་/ ལ་ཡང་ can be used in locative sentences, one must note how each is used. When the speaker is expressing the fact that *another person is/ was also* at a particular place, the adverb ཡང་ is placed directly after the the person's name or the pronoun, i.e., ཁོང་ཡང་ 'he is/ was also', ཉི་མ་ཡང་ 'Nyima is/ was also':

Location

ཁ་སང་ང་སློབ་གྲྭར་ཡོད། ཁོང་ཡང་སློབ་གྲྭར་འདུག Yesterday I was at school. **She** was **also** at school.

The adverb ལའང་/ ལ་ཡང་, on the other hand, is used when the speaker is insinuating, i.e., 'as well as being at the market, she was ***also at the hairdresser's.***' In these kinds of sentences, the adverb ལའང་/ ལ་ཡང་ is placed directly after the name of the place, i.e., སྐྲ་ཁང་ལ་ཡང་ 'also at the hairdresser's', ནང་ལའང་/ ལ་ཡང་ 'also at home':

Location

ཁ་སང་ཁོང་ཆུ་ཚོད་གཉིས་པར་ཁྲོམ་ལ་འདུག ཨ་ནི་ཆུ་ཚོད་བཞི་པར་སྐྲ་ཁང་ལ་ཡང་འདུག

Yesterday at two o'clock she was at the market and then at four o'clock [she] was **also at the hairdresser**'s.

Below the adverb ལའང་ is used in sentences of possession and in sentences where the dative/ locative particle ལ་ follows an indirect object:

Possession

ཁྱེད་རང་ལ་སྨྱུག་གུ་འདུག ང་ལ་ཡང་/ལའང་སྨྱུག་གུ་ཡོད། or ང་[ལས་]སྨྱུག་གུ་ཡོད།

You have a pen. I **also** have a pen.

Indirect Object + Dative ལ་

ངས་བཀྲིས་[22]ལ་རྟེན་པ་སྤྲད་པ་ཡིན། ཨ་ནི་ངས་ཚེ་རིང་ལ་ཡང་རྟེན་པ་སྤྲད་པ་ཡིན།

I gave a gift to Tashi. I **also** gave a gift to Tsering.

* The answer to question (112)

ཕ་གིར་ག་པར་འདུག Where over there?

in Conversation B is merely:

ཐབ་ཚང་(ནང་)ལ། In the kitchen.

Though this is an incomplete sentence, due to the context, the meaning is conveyed. In the question and answer pair of (123), both the interrogative and affirmative sentences are grammatically incomplete:

བལ་ཡུལ་ལ་ག་པར། Where in Nepal?
མཆོད་རྟེན་བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ལ། In Boudhanath.

Such question and answers are acceptable forms and often used in colloquial speech. These short form question/ answers have been used throughout the conversation section of this lesson.

22. བཀྲིས་ This is the abbreviated form of Tashi. བཀྲ་ཤིས་

* Information for General Knowledge

The term བླ་མ་

The term བླ་མ་ used in sentence (60) is used in several ways throughout Tibet, India and Nepal. The strict sense of the term བླ་མ་ is defined as: *he who presides over a large number of disciples and who has rid himself of past sins and defilements.* Among the many བླ་མ་(s), the particular བླ་མ་ with whom one has a close affinity and from whom one has received extensive teachings is considered one's རྩ་བའི་བླ་མ་, literally meaning *root guru.*

By Tibetans, the term བླ་མ་ is often used as a synonym for *guru* and designates highly qualified monks, accomplished scholars and other recognized masters of the various Buddhist traditions. བླ་མ་ is also used to designate incarnations and is sometimes used synonymously with རིན་པོ་ཆེ་ 'precious one', a title given to highly realized masters.

In Nepal, as well as meaning a *guru* or *incarnation,* the term བླ་མ་ is often loosely used when addressing or talking about *'any'* monk. This categorization of all monks as lamas is actually incorrect. The term བླ་མ་ is also used to designate certain ethnic groups, e.g., Tamangs, Tibetans, and people from the mountainous border areas. One will often hear the Nepalese use the term བླ་མ་ when addressing male members of these ethnic groups. Because of this, many Tamangs and Tibetans (in Nepal) use *Lama* as their surname.

The Three Holy Sites in Nepal མཆོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་

There are three Holy Sites in Nepal which which are considered by Tibetans to be of utmost importance to visit. They are known as མཆོད་རྟེན་རྣམ་གསུམ་:

1. སྟག་མོ་ལུས་སྦྱིན་ (Namo Buddha)
2. འཕགས་པ་ཤིང་དཀོན་ (Swayambhunath)
3. བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ (Boudhanath)

Tibetans feel no pilgrimage in Nepal is complete without visiting all three sites.

The Tibetan name for the largest stupa, མཆོད་རྟེན་, is བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ (sentence 123). This stupa is situated in Boudhanath, a town about 3 kilometers northeast of Kathmandu. *Jarungkashor* was constructed in the fifth century by a woman named མ་བྱ་རྫི་མ་, *Ma Jatsima,* with the help of her four sons. *Ma Jatsima* was very pious and had an exceptionally virtuous desire to construct a religious shrine where countless number of beings would be able to worship. Even though extremely poor, because of this exceptional aspiration, she had the courage to go to the king of Nepal and make her humble request. *Ma Jatsima* requested to be permitted to build a stupa on a piece of land the size of a buffalo skin. The king, upon hearing this virtuous request, thought it a wonderful idea, and the amount of land asked for reasonable. Without a second thought, he naively granted *Ma Jatsima'* swish.

The Tibetan name for Boudha Stupa, བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་, tells this part of the story; བྱ་ 'to do', རུང་ 'you may', ཁ་ 'mouth', and ཤོར་ 'to spill-out (unintentionally)'. Thus བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ can be literally translated as; *'You may do so,' as spilled from the mouth of the King.*

Having been granted permission from the King, *Ma Jatsima* returned to the construction site and proceeded to cut a buffalo skin into one long, thin strip. Finishing that task, she encircled the whole area with it.

The ministers, jealous of the favor granted her by the king, kept a close eye on her activities. When they, amazed by her daring, realized what she was up to immediately approached the king and complained. The king however, a man of honor, having already granted his permission, decided it improper to retract his word.

With great devotion and effort *Ma Jatsima* and her sons built this Buddhist stupa. It took seven years to complete, during which time *Ma Jatsima* passed away. Before dying, she ferverently requested her sons to finish the stupa, which they did. At the time of the stupa's consecration, each son stood in front of it and made a prayer. It is said that their prayers, as well as others, were fulfilled, and certain historical figures of Tibet were the result. Because of this, Tibetans consider བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་ an extremely important and holy shrine. They believe that the first time one stands in front of this stupa, whatever wishes or prayers made will materialize.

After such an extensive project, many extra building materials were left unused. A discussion arose concerning the disposal of these remains. It was finally decided that a second stupa should be constructed. A smaller stupa in Chabahil (less than 1 kilometer west of Boudhanath) was built, using the leftover stones and earth from around the site of བྱ་རུང་ཁ་ཤོར་. The Tibetan name for this particular stupa in Chabahil is མཆོད་རྟེན་ས་ལྷག་རྡོ་ལྷག་. The etymology of this word is; ས་ 'earth/ soil', ལྷག་ (ལྷག་མ་) 'the remaining/ the leftover', and རྡོ་ 'stone'. Thus the name of this stupa ས་ལྷག་རྡོ་ལྷག་ is translated as *'the earth and stones which were leftover.'*

IX. Exercises

A. Complete the following sentences:

(1) ངར་ཆུ་ཚོད་______།
(2) ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་______།
(3) ཉི་མར་པ་མ་______།
(4) ཁྱེད་རང་ལ་པར་ཆས་______།
(5) བོད་ལ་གཡག་______།

B. Answer the following questions:

(1) དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།
(2) ཁྱེད་རང་ལ་སྤུན་ཀྱག་ཕ་གཅིག་མ་གཅིག་ག་ཚོད་ཡོད།
(3) པོ་ཏ་ལ་རྒྱ་གར་ལ་ཡོད་པ་རེད་པས།
(4) དེ་རིང་ཁྱེད་རང་ལ་ལས་ཀ་ཡོད་པས།
(5) སྔོན་མ་ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་ཕྱག་ལས་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད་པས།

C. Translate the following sentences:

(1) འདི་པར་བོད་པའི་ཟ་ཁང་ཡོད་ཀྱི་རེད།
(2) སྨུག་ཁང་གི་འཁྲིས་ལ་ཚོང་ཁང་གཉིས་འདུག
(3) ད་གིན་ཁྱེད་རང་ཐབ་ཚང་ནང་ལ་འདུག

(4) Maybe Tsewang has many friends.
(5) Mt. Everest is between Tibet and Nepal.

X. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Seven

Nouns

དོ་པོ་	baggage/ luggage	རྒྱང་ཤེལ་	binoculars
གཞས་	song	གཞས་བཏང་མཁན་	singer
སྒོར་མོ་	Rupee/ dollar/ (any currency)	ལོར་	notes (currency)
གློག་བརྙན་	movie	གཟུགས་མཐོང་རླུང་འཕྲིན་	television
རླུང་འཕྲིན་ / ར་ཀྲི་ཡུ་	radio	སྐད་	voice/ speech/ language
མདང་དགོང་	last night	གཉིད་ལམ་	dream
གདོང་	face	སྨན་	mole/ medicine
ལག་པ་	hand	སྤོ་ལོ་	ball
ལས་ཁུངས་	office	མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭ་	university
མཚེ་མ་	twins	ཡི་གེ་	letter
གནམ་གྲུ་	airplane	གནམ་གྲུའི་བབས་ཐང་	airport
དངུལ་སིལ་མ་	small change	ཟ་ཁུག་ / དངུལ་ཁུག་	wallet/ purse
སིབ་བྲུ་	smallpox	གྲི་	knife
ལག་འཁྱེར་	permit	ལག་འཁྱེར་ / པ་སེ་	passport/ ticket
ཚོགས་མི་	members	རྩེ་མོ་	games/ sports
དགའ་རོགས་	boyfriend/ girlfriend	ཕྱི་རྒྱལ་ལྟ་བསྐོར་བ་	foreign tourist

Verbs

གཞས་བཏང་	sing	འཚོལ་གནང་	search/ look for (h.)
ཕེབས་	go/ went (h.)	རྩེ་མོ་བརྩེ་	play (games)
ན་	to be sick	དྲན་གནང་	remember/ miss (h.)
ཟ་མ་མྱོང་	[I] haven't eaten/ never tasted		

Adjectives

ཁ་ཚ་པོ་	spicy hot	དྲོ་པོ་	warm
མཁས་པོ་	talented	སྤྱང་པོ་	clever
དཔེའི་ཡག་པོ་	extremely good	ཐག་རིང་པོ་	far (in distance)
རྒྱག་པ་	fat	ཚུབ་པོ་	naughty

Adverbs

དངོས་གནས་	really/ truely	ཡོད་ཀྱི་རེད་	maybe/ perhaps
ད་གིན་	a little while ago/ earlier		

Pronouns

གང་ཡང་ཡོད་	have everything	གང་ཡང་མེད་	have nothing/ not anything

Prepositions

མཉམ་དུ་	with/ together

Interjections

འོ་ཧྲི་	Oh!

Expanded Table of Contents for Lesson 7

			Page
I.	Perspective Marking with the Attestative Verbs ཡོད་/ འདུག་ in Statements and ཡོད་པས་/ འདུག་གས་ in Questions [inanimate objects]		125
	A. Perspective Marking in Statements: Speaker based	Sentences (1) - (5)	125
	B. Perspective Marking in Questions: Addressee-based	Sentences (6) - (10)	126
	* The Factive Verbs ཡིན་/ རེད་ vs. the Attestative Verbs ཡོད་/ འདུག་		126
II.	Perspective Marking with the Attestative Verbs ཡོད་/འདུག་ in Statements [animate objects]		127
	A. First Person:		
	1. Personal Perspective on Self - ཡོད་	Sentences (11) - (16)	127
	2. Impersonal Perspective on Self - འདུག་		
	a. [aquired knowledge through searching]	Sentences (17) - (21)	128
	b. [external evidence about self]	Sentences (22) - (25)	128
	c. [second-hand knowledge/ reportative]	Sentences (26) - (28)	129
	B. Second/ Third Person:		
	1. Impersonal Perspective on Others - འདུག་ [attestative knowledge]	Sentences (29) - (36)	131
	2. Personal Perspective on Others - ཡོད་ [personal association]	Sentences (37) - (43)	131
III.	Perspective Marking ཡོད་པས་/ འདུག་གས་ in Questions [animate objects]		132
	A. Second Person:		
	1. Personal Perspective - ཡོད་པས་ [self-knowledge]	Sentences (44) - (48)	132
	2. Impersonal Perspective - འདུག་གས་		
	a. [knowledge through searching]	Sentences (49) - (51)	133
	b. [external evidence]	Sentences (52) - (55)	133
	c. [second-hand knowledge/ reportative]	Sentences (56) - (58)	133
	B. First/ Third Person:		
	1. Impersonal Perspective - འདུག་གས་	Sentences (59) - (64)	133
	2. Personal Perspective - ཡོད་པས་	Sentences (65) - (74)	134
IV.	Statements of Uncertainty ཡོད་ཀྱི་རེད་/ ཡོད་ཀྱི་མ་རེད་	Sentences (75) - (81)	136
V.	Confirmation Seeking Questions ཡོད་པཱ་/ ཡོད་པ་རེད་པཱ་/ འདུག་གཱ་	Sentences (82) - (92)	137

VI. Conversations
A. Sentences (93) - (98) 138
B. Sentences (99) - (102) 139
* The Phrase བཞུགས་གདན་འཛུགས། 139
VII. Exercises 140
VIII. Vocabulary for Lesson 8 མིང་ཚིག་གསར་པ་ 140

Lesson 7

I. Perspective Marking with the Attestative Verbs ཡོད་/ འདུག་ in Statements and ཡོད་པས་/ འདུག་གས་ in Questions [inanimate objects]

Each of the following English sentences can be translated into Tibetan in one of two ways. These variations are shown in columns (a) and (b). The difference in meaning between the two Tibetan sentences is one of *perspective*, in this case *personal-based* vs. *impersonal-based*.

A. Perspective Marking in Statements: Speaker-based Personal vs. Impersonal Perspective

	(a) Impersonal Perspective	(b) Personal Perspective (speaker-based)	Sentences (1) - (5)
(1)	ཇ་འདི་ཚ་པོ་འདུག	ཇ་འདི་ཚ་པོ་ཡོད།	This tea is hot.
(2)	ཀུ་ཤུ་འདི་ཚོ་མངར་མོ་འདུག	ཀུ་ཤུ་འདི་ཚོ་མངར་མོ་ཡོད།	These apples are sweet.
(3)	ཁ་ལག་འདི་ཁ་ཚ་པོ་མི་འདུག	ཁ་ལག་འདི་ཁ་ཚ་པོ་མེད།	This food is not spicy [hot].
(4)	དོ་པོ་འདི་ཆེན་པོ་མི་འདུག	དོ་པོ་འདི་ཆེན་པོ་མེད།	This [piece of] baggage is not big.
(5)	ལས་ཀ་དེ་ཁག་པོ་འདུག	ལས་ཀ་དེ་ཁག་པོ་ཡོད།	That job was difficult.

In speaker-based sentences, ཡོད་ places an emphasis on the speaker's association to the object of conversation; whereas འདུག་ indicates that the sentence is attestative, with no implication of a personal association to the object.

(1) a. ཇ་འདི་ཚ་པོ་འདུག — **This tea is hot. [having tasted the tea]**
b. ཇ་འདི་ཚ་པོ་ཡོད། — This **tea is hot. [which I made, bought, etc.]**

Though both of the above sentences are translated as, *'This tea is hot'*, each verb supplies a different contextual meaning. In (1) a., the verb འདུག་ implies that the speaker has tasted the tea and found out that it is hot. No other information than the first-hand knowledge of the tea being hot is connoted by this verb. In (1) b., on the other hand, the use of the verb ཡོད་ signals that the speaker has some personal association to the tea. The exact nature of the association is not specified in the sentence, but is generally construed from the context; for instance, one may have prepared the tea, purchased it, or be talking about one's own cup of tea in an exclusive sense, i.e., implying that everyone else's tea is cold, etc.

The simple English translation of Tibetan sentences such as (1) a. and (1) b., that are identical except for the use of ཡོད་ or འདུག་, are the same. The Tibetan sentences, however, carry an *attestative personal and impersonal evidential implication which the English sentences lack.*

All the sentences in column (b) in Lesson 7 section I A, are formed with the personal perspective verb ཡོད་. (Students should work their way carefully through these sentences with their instructors, and try to come up with contexts that are appropriate for each sentence.)

B. *Perspective Marking in Questions: Addressee-based Personal vs. Impersonal Perspective*

	(a) Impersonal Perspective	(b) Personal Perspective (Addressee-based)	Sentences (6) - (10)
(6)	ཇ་དེ་ཚ་པོ་འདུག་གས།	ཇ་དེ་ཚ་པོ་ཡོད་པས།	Is that tea hot?
(7)	ཁ་ལག་འདི་ཞིམ་པོ་འདུག་གས།	ཁ་ལག་འདི་ཞིམ་པོ་ཡོད་པས།	Is this food delicious?
(8)	ཀུ་ཤུ་ཕ་ཚོ་མངར་མོ་འདུག་གས།	ཀུ་ཤུ་ཕ་ཚོ་མངར་མོ་ཡོད་པས།	Are those apples sweet?
(9)	ཁ་ལག་འདི་ཁ་ཚ་པོ་མི་འདུག་གས།	ཁ་ལག་འདི་ཁ་ཚ་པོ་མེད་པས།	Isn't this food spicy?
(10)	དུག་སློག་འདི་ཚོ་དྲོ་པོ་འདུག་གས།	དུག་སློག་འདི་ཚོ་དྲོ་པོ་ཡོད་པས།	Are these clothes warm?

In questions, འདུག་གས་ signals that the speaker is only concerned with the attestive fact, i.e., of the tea being hot; whereas ཡོད་པས་ signals that the speaker is concerned with the addressee's relationship to the object. In ཡོད་པས་ questions the emphasis is on the *addressee's relationship to the object* and not on the object itself:

(6) a. ཇ་དེ་ཚ་པོ་འདུག་གས། Is that **tea hot**? **[have you tasted/ touched it?]**
b. ཇ་དེ་ཚ་པོ་ཡོད་པས། Is that **tea hot**? **[which you prepared/ bought, etc.]**

Both questions (6) a. and (6) b. are identical except for the final verbs འདུག་ and ཡོད་ and their question marking particles གས་ and པས་. In both questions the speaker is inquiring whether the tea is hot or not. The two Tibetan questions differ only in that question (a) is asked from an impersonal perspective and (b) from a personal perspective. In (a) one is *only* concerned with the attestative fact, i.e., does the addressee know if the state of the tea is hot by having tasted it/ felt it. In (b) the speaker is not only interested in knowing the state of the tea, but the verb ཡོད་ implies that the tea has some personal association to the addressee, i.e., the tea which you prepared/ bought, etc. Question (b) can be translated as: Is the tea [which you made] hot?

The personal perspective verb ཡོད་ carries two implications:

1.) Is that tea hot? **(attestative aspect)**
2.) that tea *you have brewed*, that tea *you brought for me*, etc. **(personal aspect)**

* The Factive Verbs ཡིན་/ རེད་ vs. the AttestativeVerbs ཡོད་/ འདུག་

In Lesson 5 the differences signaled by the Tibetan verbs ཡིན་ and རེད་ are examined. In this lesson, the differences signaled by the verbs ཡོད་ and འདུག་ are examined. Like ཡིན་ and རེད་, the subtle differences signaled by ཡོད་ and འདུག་ cannot be conveyed in any single way in English. The factive verbs ཡིན་ and རེད་ signal a difference in ***perspective***. The verb of identification ཡིན་, indicates a ***personal association*** to the speaker himself, the addressee, or the object of conversation. This personal association is based on the

personal relationship or experience that exists between the speaker and the object. This text refers to ཡིན་ as the ***personal perspective*** marker; whereas རེད་ lacks this specific perspective emphasis and is known as the ***impersonal perspective*** marker. The verbs ཡོད་ and འདུག་, as shown in Chart 1, work in a parallel fashion:

Chart 1

Verbal Perspective		
	Personal	Impersonal
Factive Verbs	ཡིན་	རེད་
Attestative Verbs	ཡོད་	འདུག་

Despite the parallelism of the personal and impersonal perspective aspect, there are some important differences between the two pairs of verbs. The factive verbs ཡིན་/ རེད་ connote that the statement is a fact, but do not carry any implication of an evidential source. The verbs ཡིན་/ འདུག་, on the other hand, indicate that the speaker has evidential or first-hand knowledge concerning the statement made.

The verb ཡོད་ informs us that the speaker has attestative knowledge as well as a *personal association* to the object. འདུག་ also informs us of the speaker's attestative knowledge, but here the *association is impersonal.*

The crucial distinction in the perspective marking of the verbs ཡོད་/ འདུག་ is as follows:

Chart 2

	Verb	Perspective	Emphasis
Statements	ཡོད་	personal	Speaker
	འདུག	impersonal	Non-speaker
Questions	ཡོད་པས་	personal	Addressee
	འདུག་གས་	impersonal	Non-addressee

II. Perspective Marking with the Attestative Verbs ཡོད་/ འདུག་ in Statements [animate objects]

In statements, the verb ཡོད་ implies a speaker-based (personal) perspective, whereas འདུག་ implies an impersonal-based perspective.

A. *First Person*

1.) Personal Perspective on Self - ཡོད་ [self knowledge]

Sentences (11) - (16)

(11) ངར་དངུལ་ཡོད། — I **have** money.

(12) ངར་དུས་ཚོད་མང་པོ་མེད། — I **don't have** a lot of time.

(13) ང་གཞས་མཁས་པོ་ཡོད། — I sing well. / I'm good [talented] at singing [songs].

(14) ང་དཔེ་མཛོད་ཁང་ལ་ཡོད། — I am in the library.

(15) ངར་ཅ་ལག་གང་ཡང་མེད། — I don't have anything.

(16) ང་ཚོར་རྒྱང་ཤེལ་ཡག་པོ་ཅིག་ཡོད། — We have a good [pair of] binoculars.

2.) Impersonal Perspective on Self - འདུག་

a.) [acquired knowledge through searching]

(*The speaker has been asked if he has a five rupee note. Because he does not know off-hand, he searches his wallet and then says):*

Sentences (17) - (21)

(17) ངར་བཅུ་སྒོར་མང་པོ་འདུག ལྔ་སྒོར་མི་འདུག — **I have** a lot of ten rupee notes, [but] no five rupee notes [**don't have**].

(*The speaker is asked if she has a friend's camera. She thought she did not have it, however, after searching her bag she says*):

(18) དགོངས་དག ཁོང་གི་པར་ཆས་ངའི་སྣོད་པད་ནང་ལ་འདུག — I'm sorry! His camera is in my bag.

(19) དགོངས་དག ཁྱེད་རང་གི་ལྡེ་མིག་ངར་འདུག — Sorry, I [do] **have** your **key**.

(20) ཨོ་ཧོ། ངར་སྨྱུག་གུ་མི་འདུག — Oh! I **don't have a pen!**

(21) དེ་རིང་ངར་ཡི་གེ་གཉིས་འདུག — There are two letters for me today.

b.) [external evidence about self]

In the following sentences, the speaker is relating something about himself from an *external* perspective. If one should unexpectedly see oneself on TV, in a movie, or hear oneself on the radio, these kinds of occurrences provide suitable situations for using the impersonal འདུག་ when talking about oneself.

Sentences (22) - (25)

(22) བི་བི་སི་གི་གློག་བརྙན་གྱི་ནང་ལ་བོད་པ་མང་པོ་འདུག
ང་ཡང་འདུག
— In the B.B.C movie there were many Tibetans.
I was in it, too.

(23) རླུང་འཕྲིན་གྱི་ནང་ལ་ངའི་སྐད་ཡག་པོ་འདུག — My voice sounded good on the radio.

(*The speaker is describing his dream to a friend*):

(24) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ང་ལྷ་སར་འདུག
ཨ་ནི་ངར་མོ་ཊ་དམར་པོ་ཅིག་ཡང་འདུག
ཨ་ནི་ང་ཁྱེད་རང་མཉམ་དུ་[1] འདུག
— Last night in my dream I **was** in Lhasa and
I also **had** a red car.
On top of that, I **was** with you.

(*The speaker is looking at a photo of himself and describing what he's doing*):

(25) ངའི་པར་འདི་ར་གཟིགས་དང་།
ངའི་གདོང་ལ་སྨན་གཉིས་འདུག
— Look at this photograph of me.
I have two moles on my face.

1. མཉམ་དུ་ = [མཉམ་པོ་~/མཉམ་དོ་~]

ཨ་ནི་ངའི་ལག་པར་སྤོ་ལོ་ཅིག་འདུག — And I have a ball in my hand.
ང་ཁྱེད་རང་གི་འཁྲིས་ལ་འདུག — I am next to you.

c.) [second-hand knowledge/ reportative]

Sentences (26) - (28)

(26) ༡༩༥༩ ལ་ང་ཆུང་ཆུང་རེད། དེ་དུས་ང་ཨ་མ་ལགས་མཉམ་དུ་ལྷ་སར་འདུག — In 1959 I was young. At that time **I was in Lhasa** with [my] mother. **[she told me]**
(27) བོད་ལ་ང་ཚོར་གཡོག་པོ་གཉིས་འདུག — In Tibet **we had two servants. [I saw pictures of them]**
(28) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཆུབ་པོ་ཞེ་དྲགས་མི་འདུག — I wasn't very naughty when I was little. [my grandmother told me]

In affirmative sentences or statements ཡོད་ places a specific personal emphasis on the speaker, whereas འདུག་ places a specific emphasis on the object. Thus ཡོད་ is the ***personal perspective*** marker and འདུག་ the ***impersonal perspective*** marker.

In ཡོད་ sentences the speaker can refer to himself by the use of the first person pronoun ང་ 'I'; however, in such sentences the pronoun ང་ 'I' is optional. Should one say དངུལ་ཡོད། '[I] have money', even without the pronoun ང་ 'I', the verb ཡོད་ automatically signals that the speaker is talking about himself.

When the pronoun ང་ 'I' and the verb ཡོད་ occur together, a kind of agreement between the subject and object is denoted:

(11) ངར་དངུལ་ཡོད། — **I have** money.
(16) ང་ཚོར་རྒྱང་ཤེལ་ཡག་པོ་ཅིག་ཡོད། — **We have** a good pair of binoculars.

If it were the case that ཡོད་ occurred exclusively with the first person pronoun, it could be said that this verb marks grammatical agreement with the first person subject. However, this is clearly not the case, as we can see in sentences (21) and (37) below:

(21) དེ་རིང་ངར་ཡི་གེ་གཉིས་འདུག — There are **two letters for me** today.
(37) ཁྱེད་རང་ལ་རྒྱང་ཤེལ་ཡག་པོ་ཅིག་ཡོད། — **You had** a good pair of binoculars. **[as I recall]**

In sentence (21), the verb འདུག་ has been used with the first person ང་ 'I' instead of the personal verb ཡོད་. The use of འདུག་ shifts the emphasis from the subject ང་ 'I' to the object ཡི་གེ་གཉིས་ 'two letters'. In sentence (37), even though the second person pronoun ཁྱེད་རང་ 'you' occurs, please note the use of the verb ཡོད་ instead of འདུག་. Here the speaker wants to emphasize a personal association to the topic of conversation, i.e., personally recalling the incident.

In Lesson 6, ཡོད་ is introduced as the first person sentence marker and འདུག་ as the second/ third person sentence marker. In this lesson however, it is explained how ཡོད་ and འདུག་ are independent of any grammatical agreement with first, second, or third person. This being the case, these verbs can be interchanged with all three persons because their function is not one of grammatical agreement, but rather one of *indicating personal/ impersonal perspective emphasis, or personal association.*

ཡོད་ and འདུག་ are non-tense attestative verbs, the time/ tense is dependent upon the context of the conversation or the adverb of time. In Lesson 6 these verbs are introduced in a present time context, in this lesson however, both past and present time contexts are presented.

There are three situations in which འདུག་ is used with the first person pronoun:

a.) ***When one does not recollect having something, however after checking, comes to find they are in possession of it.***

Should someone ask:

(48) ཁྱེད་རྣམ་ཚོར་དངུལ་སིལ་མ་ཡོད་པས། Do you have any [small] change?

If the addressee knows that he has or does not have [small] change, the answer is formed with the personal perspective verb ཡོད་/མེད་. However, if the addressee does not know off-hand whether he has change or not and has to look in his wallet or pockets to find out, the answer is formed with the impersonal verb འདུག་/མི་འདུག་ instead:

(17) ངར་བཅུ་ལོར་མང་པོ་འདུག ལྔ་ལོར་མི་འདུག **I have** many ten rupee notes, [but] no five rupee notes [**don't have**].

In sentence (17), འདུག་ indicates that the speaker did not know he had ten rupee notes and no five rupee notes until checking his pockets or wallet. Here འདུག་ places the emphasis on the object བཅུ་ལོར་ 'ten rupee notes' and ལྔ་ལོར་ 'five rupee notes' rather than on the subject ང་ 'I'.

b.) ***When relating a dream about oneself, when telling about what one is doing in a picture, or relating the unexpected incident of seeing or hearing oneself on the TV/ radio, etc.:***

(24) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ང་ལྷ་སར་འདུག ཨ་ཅི་ངར་མོ་ཊ་དམར་པོ་ཅིག་ཡང་འདུག ཨ་ཅི་ང་ཁྱེད་རང་མཉམ་དུ་འདུག
Last night in my dream I **was** in Lhasa. And I also **had** a red car and I **was** with you.

From the Tibetan perspective, when one is retelling a dream, the use of the personal pronoun ང་ 'I' does not refer to *oneself*, but it refers to the ང་ 'I' in the *dream*. Understanding this view point, one sees how the pronoun ང་ 'I' actually represents a third person, not a first person in such contexts. The same concept holds true when talking about oneself in a picture or on the radio/ TV:

(23) རླུང་འཕྲིན་གྱི་ནང་ལ་ངའི་སྐད་ཡག་པོ་འདུག **My voice sounded good** on the radio.

There are two aspects the speaker must remember when using this particular usage of འདུག:

1.) When telling about one's appearance on the radio or TV, one was not aware of being recorded; thus, finding oneself on the radio or TV comes as a surprise.
2.) One is no longer, in this case the singer, but has become part of the audience, another listener. Though one was previously the singer, when relating the incident one takes a third person stance.

c.) ***When relating information that has been acquired from a second-hand source, འདུག་ is categorized as a reportative verb.***

(28) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཚུབ་པོ་ཞེ་དྲགས་མི་འདུག [I] **wasn't very naughty** when I was little. [**my grandmother told me**]

When retelling an incident about one's own childhood, one must often rely on information obtained from an external source rather than on one's own memory. The verb འདུག་ signals that the speaker was, i.e., too young at the time, and therefore is relying on information provided from a second-hand source.

In sentence (28), the speaker was too young to recollect his childhood behavior. Thus the fact of him/her *not being very naughty* has been found out from the grandmother.

In Lhasa dialect the colloquial verb ending བཞག་ is used more frequently than འདུག་ in reportative statements. Please note that the use of the impersonal verb-endings འདུག་/ བཞག་ does not exclusively indicate that the information has been acquired from a person. Facts that have been obtained from books, newspapers, television and other media are also considered to be externally acquired information. Thus the verb-endings འདུག་/ བཞག་ add the implicit meaning, *I found out from an outside source.* These verb-endings are further explained in Lesson 13.

B. Second/ Third Person

1.) Impersonal Perspective on Others - འདུག་
[attestative knowledge]

Sentences (29) - (36)

(29) ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ཁོང་གི་ལས་ཁུངས་ལ་འདུག	Yesterday **you were** in his office.
(30) ཁྱེད་རང་ལ་ཅ་ལག་གང་ཡང་འདུག	You have everything. [all kinds of things]
(31) ཁྱེད་རང་ཚོ་དཔེའི་ཡག་པོ་འདུག	You are extremely/ really very good.
(32) ཁོང་ལ་ཕྲུ་གུ་མཚེ་མ་ཅིག་འདུག	**She has** a pair of twins. [children]
(33) པ་སངས་བདེ་སྐྱིད་སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག	Pasang Dekyi is beautiful.
(34) ཚེ་དབང་གནམ་གྲུའི་བབས་ཐང་ལ་འདུག	Tsewang is at the airport.
(35) ཁོང་ད་གིན་འདིར་འདུག	A little while ago he was here.
(36) ད་ཁོང་འདིར་མི་འདུག	Now he's not here.

2.) Personal Perspective on Others - ཡོད་
[knowledge through personal association]

The additional information in the square brackets on the English side are provided so the student can get a sense of the various kinds of implications or suggestions that can be implied by ཡོད་ in the following sentences.

Sentences (37) - (43)

(37) ད་ཉིང་ཁྱེད་རང་ལ་རྒྱང་ཤེལ་ཡག་པོ་ཅིག་ཡོད།	Last year **you had** a good [pair of] binoculars. **[as I recall...]**
(38) ཁ་སང་ཁྱེད་རང་སློབ་གྲྭར་ཡོད།	Yesterday you were in school. [didn't we run into each other?...]
(39) ཁྱེད་རང་དེ་དུས་ངའི་ནང་ལ་ཡོད།	You were in my house at that time. [I remember very well....]
(40) ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་སྐབས་ལ་ཞེ་དྲགས་སྤྱང་པོ་ཡོད།	You were very clever when you were small. [I remember it well...]
(41) ཁོང་ལ་མེ་མདའ་ཅིག་ཡོད།	**He has** a gun. **[He showed it to me]**
(42) སྔོན་མ་ཁོ་ཚོའི་ནང་ལ་ཅ་ལག་འདྲ་མི་འདྲ་ཡོད། ཡ་ཉི་ཅ་ལག་དེ་ཚོ་ཁ་ཤས་རྒྱ་གར་ནས་ཡིན།	They used to have many different kinds of things in their house, [I went there many times...], and some of those things were from India. [as I remember]
(43) དེ་དུས་ཁོ་ཚོ་བཞི་གཉའ་ལམ་ལ་ཡོད།	At that time the four of them were in Nyalam. [I saw them...]

The normal second / third person verb marker འདུག་ indicates that the statement is attestative. The use of འདུག་ signals that the speaker has first-hand knowledge and is giving an eye-witness account, i.e., the speaker has seen Dekyi, so he knows she is beautiful, he has tasted the food of a particular restaurant, so he knows it is delicious, etc.:

(34)	ཚེ་དབང་གནམ་གྲུའི་བབས་ཐང་ལ་འདུག	Tsewang is at the airport. **[I saw him there.]**

In sentence (34), the use of the verb འདུག་ indicates that the speaker has first-hand knowledge of Tsewang being at the airport, i.e., he was at the airport and saw him.

In second / third person sentences the use of ཡོད་ presents a personalized dimension indicating that the speaker has some personal association to the person, event or topic of conversation:

(40)	ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་སྐང་ལ་ཞེ་དྲགས་སྤྱང་པོ་ཡོད།	**You were very clever** when you were young. **[I remember it well]**
(41)	ཁོང་ལ་མེ་མདའ་ཅིག་ཡོད།	**He has** a gun. **[He showed it to me]**

In sentence (40) the speaker wants to emphasize the fact that ***he himself remembers*** the incident well, i.e., he was your neighbor, he lived with you, he's a relative, etc. In (41), the speaker wants to emphasize that ***he himself recalls*** that the third person has a gun, i.e., it was shown to him, he saw it displayed in the hunting room, etc.

Do not think of these subtleties as insignificant. The speaker voluntarily uses these and other emphasis-markers for specific reasons. Students of Tibetan will never sound fluent without being able to take advantage of these kinds of structures. Extensive experience in conversing with native speakers is the only way to become proficient in these more complicated aspects of spoken Tibetan.

III. Perspective Marking ཡོད་པས་/ འདུག་གས་ in Questions [animate objects]

In questions, the verb ཡོད་ implies an addressee personal-based perspective, whereas འདུག་ implies an addressee impersonal-based perspective.

A. Second Person

1.) Personal Perspective - ཡོད་པས་ [self-knowledge]

		Sentences (44) - (48)
(44)	ཁྱེད་རང་ལ་དངུལ་ཡོད་པས།	**Do you have** [any] money?
(45)	ཁྱེད་རང་ཚོར་དེབ་ཡོད་པས།	Do you have your books?
(46)	ཁྱེད་རང་ལ་ཆུ་ཚོད་གསར་པ་ཡོད་པས།	Do you have a new watch?
(47)	ཁྱེད་རང་ལ་པར་ཆས་མེད་པས།	**Don't you have** a camera?
(48)	ཁྱེད་ནམ་ཚོར་[2] དངུལ་སིལ་མ་ཡོད་པས།	Do you have any [small] change?

2. ཁྱེད་ནམ་ཚོར་ = [ཁྱེད་ནའ་ཚོ~] Honorific form of ཁྱེད་རང་ཚོར་.

2.) Impersonal Perspective - འདུག་གས་

a.) [knowledge acquired through searching]

Sentences (49) - (51)

(49) ཡང་སྐྱར་འཚོལ་གནང་དང་།
ཁྱེད་རང་ལ་ངའི་ལྡེ་མིག་མི་འདུག་གས། — Please search/look again! Don't you have my keys?

(50) ཁྱེད་རང་ལ་སྨྱུ་གུ་འདུག་གས། ཅིག་གཟིགས་དང་། — Do you have a pen? [in your bag or somewhere] Please check.

(51) སྦྲགས་ཁང་ལ་ཐེགས་པས། (ཁྱེད་རང་ལ་)
ཡི་གེ་འདུག་གས། — Did [you] go to the post office? Was there a letter for you?

b.) [external evidence]

When the speaker wants to know if the addressee was on TV/ in a movie/ on the radio/ or in a photograph, the question form འདུག་གས་ is used.

Sentences (52) - (55)

(52) ཀུན་འདུན་གྱི་གློག་བརྙན་གྱི་ནང་ལ་ཁྱེད་རང་འདུག་གས། — Are you in the film 'Kundun'?

(53) རླུང་འཕྲིན་གྱི་ནང་ལ་ཁྱེད་རང་གི་སྐད་ཡག་པོ་མི་འདུག་གས། — Your voice sounds nice on the radio, doesn't it?

(54) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ཁྱེད་རང་ལ་མོ་ཊ་ཅིག་འདུག་གས། — In [your] dream last night, did you have a car?

(55) པར་འདིའི་ནང་ལ་ཁྱེད་རང་རྒྱག་པ་མི་འདུག་གས། — In this photo aren't you fat?

c.) [second-hand knowledge/ reportative]

When the speaker expects the addressee's answer to be based on information acquired from a second-hand source, the question form འདུག་གས་ is used.

Sentences (56) - (58)

(56) བོད་ལ་ཁྱེད་རང་ལ་གཡོག་པོ་འདུག་གས། — Did you have a servant in Tibet? [Did anyone tell you?]

(57) ༡༩༥༩ ལ་ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་རེད། དེ་དུས་ཁྱེད་
རང་ཨ་མ་ལགས་མཉམ་དུ་ལྷ་སར་འདུག་གས། — In 1959 you were young. Were you in Lhasa with your mother at that time? [Did you find out from your mother?]

(58) ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཚུབ་པོ་འདུག་གས། — Were you naughty when you were little? [Did your grandmother tell you?]

B. First/ Third Person

1.) Impersonal Perspective - འདུག་གས་

Sentences (59) - (64)

(59) ངར་པ་མ་འདུག་གས། — Do I have parents? [you know my family.]

(60) ང་ཚོར་དུས་ཚོད་འདུག་གས། — Do we have time? [according to our schedule.]

(61) ཁོང་ལ་དངུལ་འདུག་གས། — Does he have money? [you know his budget.]

(62) ཁོང་ལ་ཞྭ་མོ་མི་འདུག་གས། — Doesn't she have a hat? [you saw her coming.]

(63) ཁོ་ཚོར་ལས་ཀ་མི་འདུག་གས། — Don't they have jobs? [Did you ask?]

(64) ང་གཉིས་ལ་རོགས་པ་འདུག་གས། — Do the two of us have friends?

2.) **Personal Perspective - ཡོད་པས་**

ཡོད་ indicates that the addressee has some personal association with the matter in question.

Sentences (65) - (74)

(65) དེ་དུས་ངར་མོ་ཊ་ཡོད་པས། — **Did I have** a car at that time? **[Can you remember?]**

(66) ཁྱེད་རང་གི་གྲི་ངར་ཡོད་པས། — Do I have your knife? [Are you sure you gave it to me this morning?]

(67) བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་པར་ཆས་ངར་ཡོད་པས། — Do I have Diki's camera? [Do you think I've got it?]

(68) ཁོང་ལ་ལག་འཁྱེར་ཡོད་པས། — **Does she have** a permit? **[your wife, I mean...]**

(69) ད་ཁོང་ལ་དངུལ་ཡོད་པས། — Does he have money now? [Did you give him enough?]

(70) ཉི་མ་ལགས། ཚོགས་མི་ཚང་མ་འདིར་ཡོད་པས། — Nyima, are all the members here? [Did you ask them to come?]

(71) ང་ཡག་པོ་དྲན་གྱི་མི་འདུག ༡༩༧༥ ལ་ང་ཚོ་མཉམ་དུ་ཡོད་པས། — I don't remember well. Were we together in 1975? [Do you remember?]

(72) ཁ་སང་ཁོང་ཁྱེད་རང་མཉམ་དུ་སློབ་གྲྭར་ཡོད་པས། — Was he at school with you yesterday? [you are in the same class]

(73) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་གཞས་མཁས་པོ་ཡོད་པས། — Was I good at singing when I was little? [you've known me since I was a child]

(74) ཁོང་རྩེ་མོ་ཡག་པོ་ཡོད་པས། — Was he good at sports? [you should know, you were his trainer...]

In Lesson 6, ཡོད་པས་ is introduced as the second person question form and འདུག་གས་ the first and third person question form. In sections II, A/B and III, A/B of this lesson, it is explained how these verbs can be interchanged with any of the three persons, however, a perspective emphasis change occurs. Based on this, *second person questions* formed with the personal verb ཡོད་ - **ཡོད་པས་** or its negative མེད་ - **མེད་པས་** are categorized as *personal perspective-based questions.* And *second person questions* formed with འདུག་ - འདུག་གས་ or its negative མི་འདུག་ - **མི་འདུག་གས་** are categorized as *impersonal perspective-based questions.*

(46) **ཁྱེད་རང་ལ་ཆུ་ཚོད་གསར་པ་ཡོད་པས།** — Do *you* **have** a new watch?

The use of the personal verb ཡོད་ in sentence (46), places the emphasis on the pronoun ཁྱེད་རང་ 'you'. Here the speaker is asking for a personalized answer from the addressee.

There are three situations in which འདུག་གས་ is used in second person questions:

a.) ***When the speaker feels the addressee will have to look in a bag, cupboard, desk, etc. in order to find out if they are in possession of a particular object:***

(50) ཁྱེད་རང་ལ་སྨྱུ་གུ་འདུག་གས། ཅིག་གཟིགས་དང་།
Do you have a pen? **[in your bag/somewhere]** Please check.

In question (50), the information being sought is not merely, *do you have*, but also includes, *have you checked and found out*, or *will you check and find out*, if you have it.

The question pattern འདུག་གས་ is also used in situations such as, the speaker can not find his keys anywhere.

(*Earlier in the day the speaker remembers the addressee having his keys. Therefore, he asks*):

(49) ཡང་སྐྱར་འཚོལ་གནང་དང་། ཁྱེད་རང་ལ་ངའི་ལྡེ་མིག་མི་འདུག་གས།
Please search/ look again! **Don't you have** my **keys?**

b.) ***When the speaker asks the addressee about his/her dream; what the addressee is doing in a picture, or about the addressee's appearance on the TV/ radio, etc.:***

(54) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ཁྱེད་རང་ལ་མོ་ཊ་ཅིག་འདུག་གས། *In* [your] *dream* last night, **did you have** a car?
(55) པར་འདིའི་ནང་ལ་ཁྱེད་རང་རྒྱག་པ་མི་འདུག་གས། *In this photo* **aren't you** fat?

c.) ***When the speaker asks the addressee about information they feel has been acquired from a second-hand source.***

(57) ༡༩༥༩ ལ་ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་རེད། དེ་དུས་ཁྱེད་རང་ཨ་མ་ལགས་མཉམ་དུ་ལྷ་སར་འདུག་གས།
In 1959 you were young. **Were you in Lhasa** with your mother at that time?
[Did you find out from your mother?]

Since the addressee was too young in 1959 to remember what happened, all that he knows concerning that period of time has been obtained from an outside source, e.g., his mother told him. An implied meaning of འདུག་ in this particular question could be: 'Did you ***find out*** from your mother?' In this case འདུག་ is categorized as a *reportative* verb.

First and third person questions formed with the personal verb ཡོད་ - ཡོད་པས་ or its negative མེད་ - མེད་པས་ are categorized as *personal perspective based questions*. And *first and third person questions* formed with འདུག་ - འདུག་གས་ or its negative མི་འདུག་ - མི་འདུག་གས་ are categorized as *impersonal perspective based questions*.

In first or third person questions, if the speaker is merely seeking a precise attestative answer from the addressee, འདུག་ is used:

(60) ང་ཚོར་དུས་ཚོད་འདུག་གས། **Do we have** time?

The context in sentence (60) is, the speaker knows he and the addressee have a previous engagement. Therefore, when requested to do something, the speaker asks the addressee, ང་ཚོར་དུས་ཚོད་འདུག་གས། 'Do we have time?' Literally this means: According to our schedule do we have enough time to do it or not?

(61) ཁོང་ལ་དངུལ་འདུག་གས། **Does he have** money?

In sentence (61), the speaker presupposes the addressee has attestative knowledge concerning ཁོང་ལ་ 'he' having དངུལ་ 'money' because, i.e., *he* is the addressee's brother, good friend, close relative, etc.

In first or third person questions ཡོད་པས་ carries several contextual implications:

1.) ***ཡོད་ indicates that there is a particular association between the speaker and the addressee regarding the presented situation.***

(66) ཁྱེད་རང་གི་གྲི་ངར་ཡོད་པས།
Do I have your knife? **[Do you remember/ are you sure you gave it to me this morning?]**

In sentence (66), ཡོད་ indicates that the emphasis is on the speaker ང་ 'I'. In this case the speaker wants to know if there is really the possibility of *that particular knife*, which belongs to ཁྱེད་རང་ 'you', being in ང་ 'I's' possession. The underlying meaning of this sentence is, 'I don't think so, are you sure your knife is with me, *do you remember giving it to me?*' This type of structure is usually used in one of two situations:

1.) When the speaker does not really think the presented situation is true.
2.) When there is a possibility that the presented situation is true, but the speaker himself does not remember having done something, received something, etc.

This particular usage of ཡོད་པས་ with the first person insinuates one is asking the addressee: *'do you remember?'*

2.) ***ཡོད་ indicates that the addressee has some personal association to the speaker.***

(73) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་གཞས་མཁས་པོ་ཡོད་པས།
Was I good at singing when I was little? **[you've known me since I was a child]**

In sentence (73), the use of ཡོད་ with the pronoun ང་ 'I' indicates that the speaker and addressee know each other well. Based on this, the speaker expects the addressee to be able to give a first-hand, personal perspective answer.

3.) ***ཡོད་ is used when the addressee has some personal association to the third person.***

(70) ཉི་མ་ལགས། ཚོགས་མི་ཚང་མ་འདིར་ཡོད་པས།
Nyima, are all the members here? **[Did you ask them to come?]**

In sentence (70), i.e., the boss requested his secretary, Nyima, to send around a circular concerning a meeting. As he enters the meeting hall, he turns to Nyima and asks her using the personal perspective form: ཚོགས་མི་ཚང་མ་འདིར་ཡོད་པས། 'Are all the members here?' In this sentence ཡོད་ implies: 'have *you* informed them all to attend?'

IV. Statements of Uncertainty ཡོད་ཀྱི་རེད་/ཡོད་ཀྱི་མ་རེད་ [ཡོད་འགྲོ་] / [མེད་འགྲོ་]

Sentences (75) - (81)

(75) a. དབང་ཕྱུག་ལ་རག་རག་འདུག་གས། — Does Wangchuck have a motorcycle?
b. ཧ་གོ་བཀྱི་མེད། གཅིག་བྱས་ན་ཡོད་ཀྱི་རེད། — [I] don't know. **Perhaps he has** [one].

(76) a. ངར་ཁ་པར་ཡོད་པ་རེད་པས། Do I have a telephone?
b. ཁྱེད་རང་ལ་ཁ་པར་ཡོད་འགྲོ། You **probably have** one [a telephone].

(77) a. འཛིན་གྲྭར་སློབ་ཕྲུག་འདུག་གས། Are there students in the class?
b. གང་ཤེས། ཡོད་ཀྱི་རེད། [I] don't know. Probably there are.

(78) a. སང་ཉིན་ཁོང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་པ་རེད་པས། Does he have time tomorrow?
b. སང་ཉིན་ཁོང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་ཀྱི་མ་རེད། **I don't think** he **has** time tomorrow.

(79) a. ཁྱེད་རང་གི་ལྡེ་མིག་ངར་ཡོད། Do I have your key?
b. ང་དྲན་གྱི་མི་འདུག ངའི་ལྡེ་མིག་ཁྱེད་རང་ལ་ཡོད་ཀྱི་མ་རེད། I don't remember. I don't think you have my key.

(80) a. བལ་ཡུལ་ལ་ཕྱི་རྒྱལ་ལྟ་བསྐོར་བ་ཡོད་པ་རེད་པས། Are there foreign tourists in Nepal?
b. ཡོད་ཀྱི་རེད། Perhaps there are./ Probably.

(81) a. རྒྱ་གར་གྱི་ཁ་ལག་ཞིམ་པོ་ཡོད་པ་རེད་པས། Is Indian food tasty?
b. ང་ཟ་མ་མྱོང་། ཞིམ་པོ་ཡོད་ཀྱི་རེད། I've never tried it./ I haven't eaten [it before]. It's probably tasty.

In Lesson 4 statements of uncertainty with ཡིན་གྱི་རེད་ are introduced. In this lesson, statements of uncertainty with ཡོད་ཀྱི་རེད་ are introduced. This structure is used for statements concerning uncertainty of possession, location and modification:

(75) b. ཧ་གོ་གྱི་མེད། གཅིག་བྱས་ན་ཡོད་ཀྱི་རེད། (possession)
[I] don't know. **Perhaps** he **has** [one].

(77) b. གང་ཤེས། (འཛིན་གྲྭར་སློབ་ཕྲུག་) ཡོད་ཀྱི་རེད། (location)
[I] don't know **Perhaps there are** [students **in the class**].

(81) b. ང་ཟ་མ་མྱོང་། ཞིམ་པོ་ཡོད་ཀྱི་རེད། (modification)
I've never tried it./ I haven't eaten [it before]. It's **probably tasty**.

When the speaker is asked to make a comment or give an answer to a posed question, if he/ she is uncertain about the validity and has no clue or evidence to back up the answer, ཡིན་གྱི་རེད་ or ཡོད་ཀྱི་རེད་ is used. These phrases of uncertainty imply, 'I think such and such is true/ untrue..., but I have no evidence to back it up.' When the speaker has some clue or evidence to back up an assumption, other Tibetan structures of uncertainty are used, i.e., ཡིན་/ཡོད་བཟོ་འདུག་ 'suppose', ཡིན་/ ཡོད་པ་འདྲ་ 'it seems', ཡིན་/ ཡོད་ས་རེད་ 'it seems/ perhaps'. These structures are explained in Lesson 11.

V. Confirmation Seeking Questions ཡོད་པཱ་/ཡོད་པ་རེད་པཱ་/འདུག་གཱ་

Sentences (82) - (92)

(82) ཁྱེད་རང་ཚོར་བོད་པ་ངོ་ཤེས་པ་ཡོད་པཱ། You have **Tibetan acquaintances, right?/[don't you?]**

(83) བོད་ལ་གངས་རི་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད་པཱ། There are many mountains **in Tibet, aren't there?**

(84) ཁོ་ཚོར་ཕྲུ་གུ་འདུག་གཱ **They have** a child, **right?**

(85) རྒྱ་གར་ལ་བོད་པ་ཞེ་དྲགས་འདུག་གཱ There are a lot of Tibetans in India, aren't there?

(86) མོག་མོག་ཞིམ་པོ་ཡོད་པ་རེད་པཱ། — Momos are delicious, aren't they?

(87) ཁྱེད་རང་ལ་ངའི་དེབ་མེད་པཱ། — You don't have my book, do you?

(88) པོ་ཏཱ་ལ་གཞིས་ཀ་རྩེར་ཡོད་པ་མ་རེད་པཱ། — The Potala isn't in Shigatse, is it?

(89) ཅ་ལག་འདི་ཚོ་ཡག་པོ་མི་འདུག་གཱ — These things aren't good, are they?

(90) བུ་མོ་ཕ་གི་སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག་གཱ — The girl over there is beautiful, isn't she?

(91) ཨ་མི་རི་ཀ་ཐག་རིང་པོ་ཡོད་པ་རེད་པཱ། — America is far [from here], right?

(92) དེབ་ཅོག་ཙེའི་སྟེང་ལ་འདུག་གཱ — The book is on the table, isn't it?

The question marking particle པཱ་ introduced in Lesson 3 section IV, forms a special type of question called a *confirmation seeking question*. In Lesson 3, the particle པཱ་ follows the verbs of identification, ཡིན་ and རེད་. In this section the question marking particle པཱ་ follows the verbs ཡོད་ and ཡོད་པ་རེད་, while the particle གཱ་ follows the verb འདུག་ in constructions of possession, location, modification, and post position. As with ཡིན་པཱ་ and རེད་པཱ་, the forms ཡོད་པཱ་/ ཡོད་པ་རེད་པཱ་ and འདུག་གཱ་ are used when the speaker presupposes that the disclosed information is true, but is seeking confirmation from the addressee:

(84) ཁོ་ཚོར་ཕྲུ་གུ་འདུག་གཱ — (possession)
They have a child, **right?**

(83) བོད་ལ་གངས་རི་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད་པཱ། — (location)
There are many mountains **in Tibet, aren't there**?

(90) བུ་མོ་ཕ་གི་སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག་གཱ — (modification)
The girl over there **is beautiful, isn't she?**

(92) དེབ་ཅོག་ཙེའི་སྟེང་ལ་འདུག་གཱ — (post position)
The book **is on** the table, **isn't it?**

The literal translation of the question marking particles པཱ་ and གཱ་ is 'right'. This structure also carries the implication of a *tag question*, i.e., ...aren't there?, ...is there?, etc.

VI. Conversations

A. Context: Two old friends meet after a long time:

Sentences (93) - (98)

(93) ངག་དབང་: ཕྱག་ཕེབས་གནང་བྱུང་བདེ་སྐྱིད་ལགས། — Welcome Dekyi! (h.)
བདེ་སྐྱིད་: ལགས་ཡོད། བཞུགས་གདན་འཇགས། — Yes, I'm glad you're here.

(94) ངག་དབང་: ཡར་ཕེབས་དང་། བཞུགས་དང་། — Please come in. Have a seat.
བདེ་སྐྱིད་: ཐུགས་ཆེ་གནང་། — Thank you.

(95) ངག་དབང་: ག་རེ་མཆོད་གཱ — What will you have [to drink]?
བདེ་སྐྱིད་: བོད་ཇ་ཅིག་གནང་རོགས་གནང་། — Please give me a [cup] of Tibetan tea.

(96) ངག་དབང་: ཇ་འདི་ཚ་པོ་ཡོད། མཆོད་དང་། — This tea is hot. Please have/ drink it.
བདེ་སྐྱིད་: ཁྱེད་རང་དྲན་གནང་གི་མི་འདུག་གས། — Don't you remember?
ང་བོད་ཇར་དགའ་པོ་ཡོད་པཱ། — I like Tibetan tea, right?

(97) ངག་དབང་: ལགས་ཡོད། སྔོན་མ་ཁྱེད་རང་བོད་ཇ་ར་ དགའ་པོ་ཞེ་དྲགས་ཡོད།	Yes, [I] do. You use to like Tibetan tea very much.
བདེ་སྐྱིད་: དངོས་གནས་ཇ་འདི་ཞིམ་པོ་ཞེ་དྲགས་འདུག	Really this tea is very delicious.
(98) ངག་དབང་: ཨ་ནི་གསུང་དང་ཁོང་སུ་རེད།	And now, please tell me who is he?
བདེ་སྐྱིད་: ཁོང་ངའི་དགའ་རོགས་ཡིན། ང་ཚོ་མཐོ་ རིམ་སློབ་གྲྭ་གཅིག་པ་ཡིན།	He is my boyfriend. We are in [go to] the same university.

B. Context: Tsering wants to borrow some money from Rinchen at the grocery store:

	Sentences (99) - (102)
(99) ཚེ་རིང་: རིན་ཆེན་ལགས། ཁྱེད་རང་ལ་སྒོར་མོ་[3] བཅུ་ཡོད་པས།	Rinchen, do you have ten rupees[4]?
རིན་ཆེན་: མེད། ངར་དངུལ་བསིལ་མ་མེད།	No, I don't have any change.
(100) ཚེ་རིང་: ཡོད་ཀྱི་རེད། ཡོད་ཀྱི་རེད།	Yes, I think you do.
ཝ་ཁུག་ནང་ལ་ཅིག་གཟིགས་དང་།	Please look in your purse/ wallet.
རིན་ཆེན་: བཞུགས་ཨང་།	Please wait.
(101) ཚེ་རིང་: རིན་ཆེན་ལགས། འདུག་གས།	Rinchen, do [you have any]?
རིན་ཆེན་: ཨ་ལས་འདུག འདུག ཡིན་ནའང་ སྒོར་མོ་ལྔ་འདུག འགྲིགས་ཀྱི་རེད་པས།	Oh yes, yes I have. [Here I have.] But there's only five rupees. Is that ok?
(102) ཚེ་རིང་: འགྲིགས་ཀྱི་རེད། ཐུགས་ཆེ་གནང་།	[Yes,] it's fine. Thank you.

* In Conversation A, sentence (93), the phrase བཞུགས་གདན་འཇགས། has been translated as *'I'm glad you're here'*. According to the context, this phrase can be translated in several different ways:

1.) *When respectfully asking one to sit down:*

བཞུགས་གདན་འཇགས། — Please sit down.

2.) *A Tibetan farewell expression said to the person who remains behind:*

བཞུགས་གདན་འཇགས།/བཞུགས་གདན་འཇགས་དགོས། — Take Care! [lit. Please stay well./ Good bye.]

The third and fourth usage is purely Lhasa colloquial:

3.) *A respectful reply used to acknowledge a greeting of welcome:*
The person who receives an arriving guest says:

ཕྱག་ཕེབས་གནང་བྱུང་། — Welcome!

The reply is:

ལགས་ཡོད། བཞུགས་གདན་འཇགས། — Yes, (thank you). I'm glad you're here [to greet me].

---

3. སྒོར་མོ་ = any monetary unit; i.e. rupees, dollars, pounds, etc.

4. rupees = the currency used in Nepal and India.

4.) *A form of greeting used when one goes to a friend's house after a long time and is not sure whether they will be home or not:*

བཞུགས་གདན་འཛོམས།/ བཞུགས་གདན་འཛོམས་ཡོད་པས། I'm glad you're at home! How are you?

VII. Exercises

A. ***Fill in the blanks:*** ཡོད་/འདུག་/ཡོད་པ་རེད་ མེད་/མི་འདུག་/ཡོད་པ་མ་རེད་
ཡོད་པས་/འདུག་གས་/ཡོད་པ་རེད་པས་

(1) ཁ་ལག་འདི་ཞིམ་པོ་_______། The food is delicious. [I have tasted it]
(2) ཇ་འདི་མངར་མོ་_______། This tea is sweet. [I have made it]
(3) དུག་སློག་འདི་ཚ་དྲོ་པོ་_______། Are these clothes warm? [have you worn them]
(4) ཚལ་པ་གི་ཁ་ཚ་པོ་_______། Are those vegetables spicy [hot]? [the ones you cooked]
(5) ལྷ་ས་ས་ཆ་སྐྱིད་པོ་_______། Is Lhasa a pleasant place? [in general]
(6) ལས་ཀ་འདི་ཁག་པོ་_______། This work isn't hard. [attestative]
(7) སྔོན་མ་ཁྱེད་རང་ལ་རྒྱང་ཤེལ་ཡག་པོ་ཞིག་_______། You used to have a good [pair of] binaculars. [as I recall]
(8) དགོངས་དག ཁྱེད་རང་གི་ལྡེ་མིག་ངར་_______། I'm sorry! I don't have your key. [I have looked everywhere]
(9) རྒྱ་གར་གྱི་ཁ་ལག་ཞིམ་པོ་_______། Is Indian food tasty [in general]
(10) སང་ཉིན་ཁོང་ལ་དུས་ཚོད་_______། She doesn't have time tomorrow. [in general]

B. ***Translate the following sentences:***

(1) I am in Nepal and I have a good job. My friend Tashi is in India but he has no work. [I know this because I visited him recently.]
(2) Last night in [my] dream I was in your house and I had medicine in my hand.
(3) I don't have time these days, right?
(4) I have a lot of ten rupee notes, but no five rupee notes. [I looked in my wallet.]
(5) He has a camera. [general statement.]
(6) His daughter is beautiful. [I saw her.]
(7) Was I good at singing when I was young? [You've known me since I was a child.]
(8) པར་འདིར་གཟིགས་དང་། ང་ཁྱེད་རང་གི་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་རྒྱབ་ལ་འདུག ཨ་ནི་ངའི་ལག་པར་ལྡེ་མིག་ཅིག་འདུག
(9) ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་སྤྱང་པོ་ཞེ་དྲགས་ཡོད་པ་སྨ།
(10) ཇ་འདི་ཚ་པོ་ཡོད། མཆོད་དང་།

VIII. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Eight

Nouns

སྐར་མ་	minute	ལོ་ཐོ་	calendar
ཁྱིམ་ཚང་	family	ནང་མི་	family members

གོང་	price	ཞབས་བྲོ་	dance
འབྲས་	rice	གསོལ་དཀྲུམ་	meat (h.)
སོ་	teeth	ཐེངས་	occasion/no. of times
ཆུ་ཚོད་དང་པོ་	one o'clock	ཆུ་ཚོད་ལྔ་པ་	five o'clock
ཞོགས་པའི་ཁ་ལག་	breakfast	ཞོགས་པའི་ཞལ་ལག་	breakfast (h.)
དགོང་དྲོའི་ཁ་ལག་	dinner	དགོང་དྲོའི་ཞལ་ལག་	dinner (h.)
རས་	cloth		

Prepositions

མང་ཆེ་བ་	most of

Verbs

འགོར་	take (time)	མཉེས་པོ་	like (h.)
ལང་	get up/ stand up	སོ་འཁྲུ་	brush teeth
འཁྲུས་བཀྱབ་	wash face		

Adjectives

ཡོལ་ནས་	past (time)	དང་པོ་	first
ཨང་གཉིས་པ་	second (position)	ཨང་གསུམ་པ་	third (position)
གོང་ཆེན་པོ་	expensive	ཁུ་སིམ་པོ་	quiet/ peaceful
སྦྲོ་པོ་	tasty/ delicious (h.)		

Adverbs

ཕྱེད་ཀ་	half	ཏག་ཏག་	exactly/ sharp
ཙམ་	about	ཏོག་ཙམ་	a little bit
ཁྱོན་ནས་	never		

Prepositions

ཞེན་པར་	to (time)

Conjunctions

དང་/ ཐུས་	and

Phrases

བཅག་རོགས་གནང་	please reduce (h.)

Expanded Table of Contents for Lesson 8

			Page
I.	Ordinal Numbers	Sentences (1) - (4)	145
II.	Telling Time	Sentences (5) - (14)	146
III.	The Question Words ག་ཚད་/ ག་ཚོད་		147
	A. ག་ཚད་ [what]	Sentences (15) - (20)	147
	B. ག་ཚད་ [how many]	Sentences (21) - (26)	147
	C. ག་ཚད་ [how much]	Sentences (27) - (30)	148
	* Confirmation Seeking Questions		149
	* The difference between ཆུ་ཚོད་ and དུས་ཚོད་		150
IV.	Constructions with དགའ་པོ་ [like]	Sentences (31) - (40)	151
V.	'Whether-or-not' Constructions ཡིན་མིན་/ རེད་མ་རེད་ and ཡོད་མེད་	Sentences (41) - (50)	154
VI.	Verbs		155
	A. Verbs with Variable Stems		156
	B. Verbs with Invariable Stems		156
VII.	Conversations		
	A.	Sentences (51) - (59)	157
	B.	Sentences (60) - (64)	158
	* Listing of Nouns		158
VIII.	Exercises		159
IX.	Vocabulary for Lesson 9 མིང་ཚིག་གསར་པ་		159

Lesson 8

I. Ordinal Numbers

Chart 1

དང་པོ་	གཉིས་པ་	གསུམ་པ་	བཞི་པ་	ལྔ་པ་	དྲུག་པ་	བདུན་པ་	བརྒྱད་པ་
1st	2nd	3rd	4th	5th	6th	7th	8th
༡	༢	༣	༤	༥	༦	༧	༨
དགུ་པ་	བཅུ་པ་	བཅུ་གཅིག་པ་	བཅུ་གཉིས་པ་	བཅུ་གསུམ་པ་	བཅུ་བཞི་པ་	བཅོ་ལྔ་པ་	.
9th	10th	11th	12th	13th	14th	15th	
༩	༡༠	༡༡	༡༢	༡༣	༡༤	༡༥	

Sentences (1) - (4)

(1) ང་ཞོགས་པ་དང་པོ་འཁྲུས་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད། ཨ་ཙི་ཁ་ལག་ཟ་གི་ཡོད། — In the morning, **first** I wash [my face] and then I eat.

(2) ཚེ་རིང་ངའི་འཛིན་གྲྭའི་ནང་ལ་ཨང་གཉིས་པ་རེད། — Tsering is **second** in my class.

(3) སྔོན་མ་ཡེ་ཤེས་ཨང་གཉིས་པ་རེད། ཡིན་ནའང་དེ་རིང་སང་ཁོང་ཨང་གསུམ་པ་རེད། — Yeshi used to be second in the class, but these days she is third.

(4) བོད་ཀྱི་ཁང་པ་དང་པོ་དེ་ཡུམ་བུ་བླ་སྒང་[1]རེད། — The first house [built] in Tibet is Yumbhu Lhaghang.

In Lesson 2 cardinal numbers are introduced; in this lesson the focus is on ordinal numbers. The only difference between Tibetan cardinal and ordinal numbers is the addition of the particle པ་. There is one exception to this rule; the cardinal number *'one'*, གཅིག་, takes the particle པོ་, and becomes དང་པོ་ *'first'*. All other numbers are formed by adding the particle པ་ after the number, e.g., གཉིས་པ་ 'second', གསུམ་པ་ 'third', and so forth.

There are several contexts in which the noun ཨང་ *'number'* is used:

1.) The Tibetan word ཨང་ཀི་ *'number'* is used to mean a numeral or symbol, i.e., ཨང་ཀི་གཉིས་པ་, *'two'* or '2':

ཨང་ཀི་ཕ་གི་ག་ཚོད་རེད། — What's that **number** over there?
ཨང་ཀི་ཕ་གི་གཉིས་པ་རེད། — That's [over there] **number 2.**

2.) The Tibetan word ཨང་གྲངས་ *'number'* is used when talking about a phone number or address:

ཁྱེད་རང་གི་ཁ་པར་(གྱི་)ཨང་གྲངས་ག་ཚོད་རེད། — What is your **phone number**?
ཁྱེད་རང་གི་ཁང་པ(འི་)ཨང་གྲངས་ག་ཚོད་རེད། — What is your **house/ apartment number**?

1. According to historians, Tibetan civilization began in the Yarlung Valley (ཡར་ཀླུང་) in 127 B.C. It is said that Yumbhu Lhaghang (ཡུམ་བུ་བླ་སྒང་) was the first permanent structure to be built in Tibet.

3.) The Tibetan word ཨང་ '*number/ position*' is used to designate a position; (ཨང་ + ordinal number), i.e., ཨང་དང་པོ་ 'first', ཨང་ལྔ་པ་ 'fifth', etc.:

ཚེ་རིང་ངའི་འཛིན་གྲྭའི་ནང་ལ་**ཨང་གཉིས་པ་**རེད། Tsering is **second** in my class.

II. Telling Time

		Sentences (5) - (14)
(5)	ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་དང་པོ་རེད།	It's one o'clock **now**.
(6)	ཆུ་ཚོད་ལྔ་པ་ཏག་ཏག་རེད།	It's five o'clock **sharp**.
(7)	ཆུ་ཚོད་ལྔ་པ་**ཙམ་**[2] རེད།	It's **about** five o'clock.
(8)	ཆུ་ཚོད་བདུན་དང་ཕྱེད་ཀ་རེད།	It's **half past** seven.
(9)	ཆུ་ཚོད་ལྔ་པ་**ཡོལ་ནས་**སྐར་མ་བཅུ་རེད།	It's ten **past** five.
or	ཆུ་ཚོད་ལྔ་དང་སྐར་མ་བཅུ་རེད།	It's five [**and**] ten.
(10)	ཆུ་ཚོད་བདུན་པ་ཡོལ་ནས་སྐར་མ་བཅུ་གཉིས་རེད།	It's twelve past seven.
(11)	བདུན་པ་ཡོལ་ནས་སྐར་མ་བཅོ་ལྔ་རེད།	It's a quarter past seven.
(12)	ཆུ་ཚོད་དྲུག་པ་**ཟིན་པར་**སྐར་མ་བཞི་འདུག	It's four minutes **to** six.
(13)	བརྒྱད་པ་ཟིན་པར་སྐར་མ་བཅུ་འདུག	It's ten minutes to eight.
or	ཆུ་ཚོད་བདུན་དང་སྐར་མ་ལྔ་བཅུ་རེད།	It's 7:50.
(14)	བརྒྱད་པ་ཟིན་པར་སྐར་མ་བཅོ་ལྔ་འདུག	It's a quarter to eight.

In this section the correct usage of the verbs རེད་ and འདུག་, in correlation with time, is explained. The verb རེད་ is used when asking about time in a *general manner*:

ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་རེད། What time **is it** now?

The verb འདུག་, on the other hand, is used when one wants to know specifically *how much time remains*. Let's take the example; one was given three hours to complete a project. After working for some time one wants to know *how much time is left*. In such a case one would ask:

ལས་ཀ་འདི་ཚར་བར་ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་འདུག How much time do [I] have **left** to finish this work? [How much time remains? / How many hours do I still have?]

Look carefully at the following expressions concerning time. Please note that they are all formed with the verb རེད་:

ཆུ་ཚོད་དྲུག་པ་རེད།	It is *six o'clock*.
ཆུ་ཚོད་དྲུག་པ་ཏག་ཏག་རེད།	It is *exactly* six. / It is six *sharp*.
ཆུ་ཚོད་དྲུག་པ་ཡོལ་ནས་སྐར་མ་ལྔ་རེད།	It is 5 minutes *past* six.

2. ཙམ་= [ཙའ་]

The verb འདུག་ is never used with any of the preceding time expressions, it is only used with the preposition ཟིན་པར་. This preposition designates that there is *a certain amount of time left before the hour.*

ཆུ་ཚོད་ལྔ་པ་ཟིན་པར་སྐར་མ་ལྔ་འདུག — It is five minutes **to five**. [lit.: There are five minutes **left before** the hour of **five**.]

Though the above sentence is translated as 'It is five minutes ***to*** five,' the literal meaning is: 'there are five minutes ***left*** before reaching the (hour) of five o'clock.'

Remember, when one wants to know ***how much time is left***, the verb འདུག་ is used:

སྐར་མ་ག་ཚད་འདུག — How many **minutes are left**?

One ***never*** says: སྐར་མ་ག་ཚད་རེད།

III. The Question Words ག་ཚད་/ག་ཚོད་

A. ག་ཚད་ [*what*]

Sentences (15) - (20)

(15) a. ཁྱེད་རང་ལ་ལོ་ཐོ་ཡོད་པས། — Do you have a calendar?
b. ལགས་ཡོད། ངར་ལོ་ཐོ་ཡོད། — Yes, I have a calendar.

(16) a. དེ་རིང་བོད་ཚེས་ག་ཚད་རེད། — **What is** the date today? [according to Tibetan calendar]
b. དེ་རིང་བོད་ཚེས་ལྔ་རེད། — Today is the Tibetan 5th.

(17) a. ཁ་སང་ཕྱི་ཚེས་ག་ཚད་རེད། — What was the date yesterday? [according to Western calendar]
b. ཁ་སང་ཕྱི་ཚེས་བཅུ་གཅིག་རེད། — Yesterday was the 11th.

(18) a. ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་ག་ཚད་རེད། — What time is it now?
b. ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་གསུམ་པ་རེད། — It is three o'clock now.

(19) a. ཁྱེད་རང་ལ་དེ་རིང་དུས་ཚོད་ཡོད་པས། — Do you have time today?
b. ལགས་ཡོད། ངར་ཆུ་ཚོད་གཅིག་ཡོད། — Yes, I have one hour.

(20) a. ཆུ་ཚོད་གཅིག་དུས་ཚོད་རིང་པོ་མ་རེད། མ་རེད་པ། — One hour isn't a lot of [long] time, is it/isn't that right?
b. ལགས་མ་རེད། དངོས་གནས་མ་རེད། — No, it's really not.

B. ག་ཚད་ [*how many*]

Sentences (21) - (26)

(21) a. ཕུན་ཚོགས་ལགས། ཁྱེད་རང་ལོ་ག་ཚད་ཡིན། — Phuntsok, **how old** are you? [lit.: how many years are you?]
b. ང་ལོ་བཅུ་དགུ་ཡིན། — I am nineteen years old.

(22) a. ཁྱེད་རང་གི་ཁྱིམ་ཚང་ལ་ནང་མི་ག་ཚད་ཡོད། — **How many** people/ members **are there** in your family?
b. ངའི་ཁྱིམ་ཚང་ལ་ནང་མི་བཞི་ཡོད། ངའི་པཱ་ལགས་བྱས་ཨ་མ་ལགས་བྱས་ཨ་ཞི་ཇོ་ལགས་དང་ང་། — There are four people/ members in my family. They are my father and mother, and then [my] elder brother and me.

(23) a. ཁྱེད་རང་ཚོ་མཉམ་དུ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པས། — Do you live together?

b. ལགས་ཡོད། ང་ཚོ་ཚང་མ་ནང་གཅིག་ལ་ མཉམ་དུ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད། — Yes, we all live together in one house.

(24) a. ཨ་ནི་བསོད་ནམས་ལ་སྤུན་ཀུག་ག་ཚད་འདུག — And how many relatives does Sonam have?

b. སྤུན་ཀུག་གཉིས་འདུག གཅིག་གཞིས་ཀ་རྩེར་ བསྡད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། — [He] has two cousins. One lives in Shigatse.

(25) a. ལྷ་ས་ནས་གཞིས་ཀ་རྩེར་མོ་ཊར་ཉི་མ་ག་ཚད་ འགོར་གྱི་ཡོད་པ་རེད། — How many days does it take [to get] from Lhasa to Shigatse by car?

b. ལྷ་ས་ནས་གཞིས་ཀ་རྩེར་མོ་ཊར་ཉི་མ་གཅིག་ འགོར་གྱི་ཡོད་པ་རེད། — It takes one day [to get] from Lhasa to Shigatse by car.

(26) a. ཁྱེད་རང་གི་ཁང་པ་ནས་སློབ་གྲྭར་སྐར་མ་ག་ཚད་ འགོར་གྱི་འདུག — How many minutes does it take [to get] from your house to school?

b. ངའི་ཁང་པ་ནས་སློབ་གྲྭར་སྐར་མ་བཅུ་གཅིག་པོ་ འགོར་གྱི་འདུག — It only takes ten minutes [to get] from my house to school.

C. ག་ཚད་ [*how much*]

Sentences (27) - (30)

(27) a. འདིར་ག་ཚད་རེད། — How much is this?

or འདིར་གོང་ག་ཚད་རེད། — How much is the price of this?

b. འདིར་སྒོར་མོ་བཅུ་རེད། — It is ten rupees.

(28) a. སྒོར་མོ་བཅུ་གོང་ཆེན་པོ་རེད། — Ten rupees is expensive.

ཏོག་ཙམ་བཅག་རོགས་གནང་། — Please reduce it a bit

b. སྒོར་མོ་བདུན། — Seven rupees.

(29) a. སྒོར་མོ་ལྔ་ཕུལ་ན་འགྲིགས་ཀྱི་རེད་པས། — If [I] give you five rupees , is it ok?

b. འགྲིགས་ཀྱི་རེད། — It's fine./ Ok.

(30) a. ཐུགས་ཆེ་གནང་། — Thanks.

The meaning of the question words ག་ཚད་ and ག་ཚོད་ is exactly the same. In Lhasa dialect, however, ག་ཚད་ is used more frequently. In English these two question words can be translated as *'what'*, *'how many'*, or *'how much'*, according to the context of the question.

In questions dealing with times or dates, as in section III A, ག་ཚད་ is translated as ***'what'***:

(18) ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་ག་ཚད་རེད། — **What** time is it now?/ **What is** the time now?

(16) དེ་རིང་བོད་ཚེས་ག་ཚད་རེད། — **What is** the date today? [according to Tibetan calendar]

In questions dealing with countable nouns (count nouns), as in section III B, ག་ཚད་ is translated as *'how many'*:

(22) ཁྱེད་རང་གི་ཁྱིམ་ཚང་ལ་ནང་མི་ག་ཚད་ཡོད། — **How many** people/ members **are there** in your family?

In the case of sentence (21), the English translation for ལོ་ག་ཚད་ཡིན་/ རེད་ is 'how old', however the literal meaning is *'how many* years':

(21) a. ཕུན་ཚོགས་ལགས། ཁྱེད་རང་ལོ་ག་ཚད་ཡིན། Phuntsok, **how old are** you? [lit.: **how many years are** you?]

In questions dealing with uncountable nouns (mass nouns), as in section III C, ག་ཚད་ is translated as *'how much'*:

(27) འདིར་ག་ཚད་རེད།/ འདིར་གོང་ག་ཚད་རེད། How much is this?/How much is the price of this?

When asking about the cost of something, the dative particle ལ་/ ར་ is an essential element of the structure, i.e., འདིར་. The dative particle follows the subject noun/ pronoun and carries the meaning *'for'*. The sentence above could literally be translated as, *'For this* how much is the price?'

As stated earlier, in English the question word changes according to whether the noun is countable or uncountable. In Tibetan however, the question word ག་ཚད་ remains the same for both *'how many'* and *'how much'*:

འོ་མ་ག་ཚད་ཡོད།	How much *milk* do [you] have?
འོ་མ་ཤེལ་དམ་ག་ཚད་ཡོད།	How many *bottles of milk* do [you] have?

Please note that when one wants to know the quantity *how much/ how many*, i.e., kilos, liters, bottles, etc., the term མང་ཉུང་ཡོད་/ འདུག་ is generally used:

ཁྱེད་རང་ལ་འོ་མ་མང་ཉུང་ཡོད།
How much milk do **you** have? (personal perspective)

འོ་མ་མང་ཉུང་འདུག
How much **milk** is there? (impersonal perspective)

* Confirmation Seeking Questions

Sentence (20) a. is an example of a confirmation seeking question:

ཆུ་ཚོད་གཅིག་དུས་ཚོད་རིང་པོ་མ་རེད། མ་རེད་པས། One hour **isn't a lot of [long] time, is it/ isn't that right?**

This sentence differs slightly from the confirmation seeking questions introduced in Lessons 3 and 7. The questions in those lessons are categorized as simple constructions because only *one* verb precedes the question marking particle པས་/ གས་:

ཆུ་ཚོད་གཅིག་དུས་ཚོད་རིང་པོ་མ་རེད་པས། One hour **isn't a long time, is it?**

The confirmation seeking questions of this lesson are similar to English tag questions in that two verbs are used. The second of the two verbs is followed by the question marking particle པས་ or གས་. Though similarities exist between this Tibetan confirmation seeking question structure and the English tag question structure, there is a major difference. The English tag question appears as a negative verb followed by a positive verb,

or a positive verb followed by a negative verb, i.e., He **is** a Tibetan, **isn't** he?/ *or* He **isn't** a Tibetan, **is** he?; whereas the Tibetan པཱ་/ གཱ་ question structure is formed with either two positive or two negative verbs:

(Positive verb/ Positive verb + པཱ་/ གཱ་) or (Negative verb/ Negative verb + པཱ་/ གཱ་)

ཁོང་བོད་པ་རེད། རེད་པཱ། or ཁོང་བོད་པ་མ་རེད། མ་རེད་པཱ།

He **is a Tibetan, isn't** he/ **right?** — He **isn't a Tibetan, is** he/ **right?**

Remember that confirmation seeking questions are *never* formed with a positive/ negative verb or vice versa. Thus one ***never*** says:

ཁོང་བོད་པ་རེད། མ་རེད་པཱ། or ཁོང་བོད་པ་མ་རེད། རེད་པཱ།

There is another Tibetan confirmation seeking question structure that is formed with the question marking particle པས་. This structure not only uses a double verb construction, but also follows the English tag question structure of:

(Negative verb/ Positive verb + པས་) or vice versa

ཁོང་བོད་པ་མ་རེད། རེད་པས། or ཁོང་བོད་པ་རེད། མ་རེད་པས།

He **isn't a Tibetan, is** he? — He **is a Tibetan, isn't** he?

* The difference between ཆུ་ཚོད་ and དུས་ཚོད་

Please note the different usage of the nouns ཆུ་ཚོད་ and དུས་ཚོད་ in the sentence below:

(20) a. ཆུ་ཚོད་གཅིག་དུས་ཚོད་རིང་པོ་མ་རེད། མ་རེད་པཱ།
One **hour** isn't a lot of [long] **time**, is it/ isn't that right?

The noun ཆུ་ཚོད་ has three distinct meanings, i.e., *time* in a specific sense, *hour* and *watch*. The particular meaning is understood from the contextual use:

1.) ཆུ་ཚོད་ག་ཚད་རེད། — What **time** is it?
2.) ཆུ་ཚོད་གཅིག་འགོར་སོང་། — It took one **hour**.
3.) ཆུ་ཚོད་འདི་ཡག་པོ་འདུག — This **watch** is good.

The noun དུས་ཚོད་, on the other hand, only indicates 'time' in a general manner:

དུས་ཚོད་ཡོད་པས། — Do you have **time**?

In the question above, the term དུས་ཚོད་ 'time' refers to *'time'* in general; the speaker wants to know if the addressee has time or doesn't have time to do something. དུས་ཚོད་ 'time' is also used when one is expressing that the 'time' of *an hour, a day* or *a year* is a short time/ a long time, i.e., ཆུ་ཚོད་གཅིག་དུས་ཚོད་ཐུང་ཐུང་རེད། 'one hour is [too] short', ལོ་གཅིག་དུས་ཚོད་རིང་པོ་རེད། 'one year is [too] long'. དུས་ཚོད་ is also used when talking about 'a good time' དུས་ཚོད་ཡག་པོ་ or 'a bad time' དུས་ཚོད་སྡུག་ཅག་. When talking about how people have

changed for the worse, i.e., people are no longer honest, they don't keep their promises, there is no respect for the elders, there is a lot of crime, etc., this is often conveyed by the term དུས་ཚོད་སྡུག་ཅག་ *'bad times.'* One the other hand when wistfully talking about the *'good old days,'* དུས་ཚོད་ཡག་པོ་ is used. Though one talks about the times as being *good* or *bad*, it is not really the times that change, but it is the people themselves. This is expressed by the following Tibetan proverb:

དུས་རྣམས་མི་འགྱུར། མི་རྣམས་འགྱུར་བ་ཡིན།	Time doesn't change, people change.

IV. Constructions with དགའ་པོ་ [like]

	Sentences (31) - (40)
(31) ང་དཀར་པོར་དགའ་པོ་ཡོད།	I like white.
(32) ང་རས་དམར་པོ་དགའ་པོ་མེད།	I don't like red cloth.
(33) ཁོང་གངས་རིར་དགའ་པོ་ཡོད་པ་རེད།	He likes mountains.
(34) ཁྱེད་རང་བོད་པའི་ཁ་ལག་ལ་དགའ་པོ་འདུག	You like Tibetan food.
(35) ཚེ་དབང་སྒྲོལ་མ་ལགས་ལ་དགའ་པོ་མི་འདུག	Tsewang doesn't like Dolma.
(36) དབྱིན་ཇི་ཚོས་ཅ་ཁུ་སིམ་པོར་ཞེ་དྲགས་དགའ་པོ་ཡོད་པ་རེད།	Westerners like quiet places very much.
(37) ང་ཁོང་ལ་དགའ་པོ་མེད།	I don't like him.
(38) ངའི་པ་ལགས་བོད་ཇ་ར་མཉེས་པོ་[3]ཡོད་པ་རེད།	My father likes (h.) Tibetan tea.
(39) ང་གཞས་དང་ཞབས་བྲོར་[4]དགའ་པོ་ཡོད།	I like music and dance.
(40) ནོར་འཛིན་ལགས་རྒྱ་གར་གྱི་གློག་བརྙན་ལ་དགའ་པོ་ཡོད་པ་རེད།	Norzin likes Indian movies.

The word དགའ་པོ་ *'like'* introduced in this section can be used with both dative and non-dative structures. When the ***process of liking*** a particular person or object is the focus, in Lhasa dialect the use of the dative particle ལ་/ ར་ is essential. However, when the focus is on the ***particular person or object*** that is being liked, then the dative particle is not used. The difference between the use of the dative and the non-dative is as follows:

The dative (noun/ pronoun + ལ་/ ར་ + དགའ་པོ་) structure states that someone *has a liking to/ for* someone or something. The focus of these sentences is on the agent's *liking* of the object, (the process of *liking*).

(31) ང་དཀར་པོར་དགའ་པོ་ཡོད།	I **like** *white.* [lit.: I have a **liking** *for white.*]

The non-dative structure states that the *object* is liked. The focus is on the *object* which one likes:

b. ང་དཀར་པོ་དགའ་པོ་ཡོད།	I *like* **white.** [lit.: The color **white** *is liked* by me.]

Sentence (31) uses the dative structure while (b) the non-dative. In English the translation of both sentences is the same, however in Tibetan there is a slight change of emphasis. In sentence (31), the agent's action of 'liking', ང་དགའ་པོ་ཡོད། *'I like'*, is the focal point; whereas in sentence (b), the liking of the object དཀར་པོ་དགའ་པོ་ཡོད།, the *'liking of **white**'*, is the focus.

---

3. མཉེས་པོ་ 'like' is the honorific form of དགའ་པོ་
4. ཞབས་བྲོ་ = [ཞབས་རོ་]

In the case of sentences dealing with animate objects the dative particle ལ་/ ར་ is essential, whereas sentences dealing with inanimate objects, it is optional.

Another difference between the two structures is the intonation pattern. In dative sentences the subject, object and dative particle are all said in one flow; this is then followed by དགའ་པོ་ and the verb-ending. In non-dative sentences there is a slight pause after the agent is mentioned, and then the rest of the sentence is spoken in one flow:

ང་མོག་མོག་ལ་ དགའ་པོ་ཡོད། vs. ང་ མོག་མོག་དགའ་པོ་ཡོད།

I like momos.

When asked about one's *likes* and *dislikes*, the student should pay close attention to the posed question and answer accordingly. However, one will find the (noun/ pronoun + ལ་/ ར་ + དགའ་པོ་) structure used more frequently in Lhasa dialect.

In Lhasa colloquial speech, the following examples show the correct and incorrect usage of the (noun/ pronoun + ལ་/ ར་ + དགའ་པོ་) structure:

<u>animate</u>

ང་བོད་པར་དགའ་པོ་ཡོད།	Correct
ང་བོད་པ་དགའ་པོ་ཡོད།	Incorrect
I like Tibetans. (lit.: I have a liking *to/ for* Tibetans.)	
(36) ཚེ་དབང་སྒྲོལ་མ་ལགས་ལ་དགའ་པོ་མི་འདུག	Correct
ཚེ་དབང་སྒྲོལ་མ་ལགས་དགའ་པོ་མི་འདུག	Incorrect
Tsewang doesn't like Dolma.	

<u>inanimate</u>

(33) ཁོང་གངས་རིར་དགའ་པོ་འདུག	Correct
ཁོང་གངས་རི་དགའ་པོ་འདུག	Correct
He likes mountains. (lit.: He has a liking *to/ for* mountains.)	
(34) ཁྱེད་རང་བོད་པའི་ཁ་ལག་ལ་དགའ་པོ་འདུག	Correct
ཁྱེད་རང་བོད་པའི་ཁ་ལག་དགའ་པོ་འདུག	Correct
You like Tibetan food.	

The sentences of this lesson utilize the normal usage of the verbs, i.e., ཡོད་ for first person and འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་ for second and third person. As explained in Lesson 7, any of these verbs may be interchanged; however a shift in perspective will occur.

When དགའ་པོ་ is used in a past time context, the verb-endings (བྱུང་ *or* བྱུང་ + verb-ending སོང་/ པ་རེད་/ བཞག་) are often used. The particular usage of these verb-endings is based on person and/ or the manner in which the speaker has acquired the disclosed information. In first person past time sentences, the structure (དགའ་པོ་ + བྱུང་) is used:

ང་ཁོང་གི་ལས་ཀར་དགའ་པོ་བྱུང་། I liked his work.

In second/ third person past time sentences the speaker has several choices, i.e., བྱུང་སོང་ (attestative)/ བྱུང་པ་རེད་ (factive)/ and བྱུང་བཞག (reportative):

ཁོང་ངའི་ལས་ཀར་དགའ་པོ་བྱུང་སོང་།/པ་རེད།/བཞག — He liked my work.

ཁྱེད་རང་ངའི་ལས་ཀར་དགའ་པོ་བྱུང་སོང་།/པ་རེད།/བཞག — You liked my work.

The usage of these various past time verb-endings are determined by the manner in which the speaker has obtained the information. These past time endings are explained in detail in Lessons 13 and 15.

Another structure (དགའ་པོ་ + ཡོང་གི་ཡོད་), is used when one wants to express either a present or past habitual action. The time of such sentences is construed from the adverb of time or the context of the conversation. དགའ་པོ་ཡོང་གི་ཡོད་ can be used for all three persons:

Chart 2

དགའ་པོ་ཡོང་གི་ཡོད་ - for all three persons				
ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་	ངར་ ཁྱེད་རང་ལ་ ཁོང་ལ་	དངུལ་གནང་དུས་	ང་ ཁྱེད་རང་ ཁོང་	དགའ་པོ་ཡོང་གི་ཡོད།
I like /used to like You like/ used to like He/ she likes/ used to like		it when mother gave *me* some money. " *you* " " *him/ her* "		 [as I recall] [as I recall]

With the first person དགའ་པོ་ཡོང་གི་ཡོད་ indicates a habitual action, and with the second/ third person it indicates that the speaker has some personal association to the object, i.e., ཁྱེད་རང་ 'you', ཁོང་ 'he/ she/ they'.

When relating a future time event, the verb-ending ཡོང་གི་རེད་ is used. Please note that in future time sentences the dative particle ལ་/ ར་ is ***never*** used. The verb དགའ་པོ་ཡོང་གི་རེད་ itself indicates that the 'liking' ***will come to/ arise*** in the agent.

དགའ་རོགས་ལ་ཡི་གེ་མང་པོ་བཏང་ན་ཁོང་དགའ་པོ་ཡོང་གི་རེད།
If [you] send many letters to [your] girl/ boyfriend, she/ he **will like it / be happy**.
(lit.: the liking/ happiness will come *to* [your] girl/ boyfriend.)

In summary, simply speaking one could say that in past and present time sentences the action of *liking* is being directed outwards, towards the object; whereas in future time sentences the action of *liking* is being directed inwards, towards the subject. The directing of the *liking* outwards, towards the object in the past/ present time structure is the reason for the use of the dative particle, i.e., there is a *'liking **to/ for** someone or something,'*:

(39) ང་གཞས་དང་ཞབས་བྲོར་དགའ་པོ་ཡོད། — I like music and dance.

In sentence (39), the དགའ་པོ་ 'liking' arises in the agent ང་ 'I', and that *liking* (dative ར་) is directed towards the objects གཞས་ 'music', and ཞབས་བྲོ་ 'dance'. In the future sentence:

དགའ་རོགས་ལ་ཡི་གེ་མང་པོ་བཏང་ན་ཁོང་དགའ་པོ་ཡོང་གི་རེད།
If [you] send many letters to [your] girl/ boyfriend, she/ he **will like it / be happy.**

the action ཡི་གེ་མང་པོ་བཏང་ན་ 'if [you] *send* a lot of letters', is the cause for the emotion of དགའ་པོ་ *'liking'*, to come to/ arise in the object, i.e., girl/ boyfriend. Thus it is the external force which causes the *liking/ happiness* to arise.

The future ending ཡོང་གི་རེད་ is used for all three persons. In Lesson 14 the future construction is explained in detail.

V. 'Whether or not' Constructions ཡིན་མིན་/ རེད་མ་རེད་ and ཡོད་མེད་

Sentences (41) - (50)

(41) ཁོང་ཚོང་པ་**ཡིན་མིན་**[5] ངས་ཧ་གོ་བགྱི་མེད།	I don't know **whether** he is a businessman **or not.**
(42) ཁྱེད་རང་བཀྲ་ཤིས་ཀྱི་རོགས་པ་**རེད་མ་རེད་**ངས་ཧ་གོ་བགྱི་མེད།	I don't know **whether** you are a friend of Tashi's **or not.**
(43) ཁོང་ལ་ཕ་མ་**ཡོད་མེད་**ངར་གསུང་དང་།	Please tell me **whether or not** she has parents.
(44) ཁ་སང་ཁོང་གིས་ངར་ཁྱེད་རང་གི་སྐུ་ཟླ་[6] ལྷ་སར་ཡོད་མེད་བཀའ་འདྲི་གནང་གི་འདུག	Yesterday he was asking me whether your wife is in Lhasa or not.
(45) ཁྱེད་རང་ལྷ་ས་ནས་ཡིན་མིན་ཁོང་གིས་ཧ་གོ་བགྱི་འདུག	He knows if you are from Lhasa. (lit.: He knows whether you are from Lhasa or not.)
(46) ང་བོད་པ་ཡིན་མིན་མི་ཚང་མས་ཧ་གོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།	Everyone knows if I am a Tibetan. (lit.: Everyone knows whether I am a Tibetan or not.)
(47) ཕ་གི་བོད་པའི་གདན་ཡིན་མིན་ངས་ཧ་གོ་བགྱི་ཡོད།	I know if that is a Tibetan carpet or not.
(48) ང་མི་ག་འདྲ་ཡོད་མེད་མི་ཚང་མས་ཧ་གོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།	Everyone knows what kind of person I am.
(49) བོད་ཇ་ཞིམ་པོ་ཡོད་མེད་མཁྱེན་གྱི་ཡོད་པས།	Do you know (h.) if/ whether Tibetan tea is tasty (or not)?/Do [you] know how delicious Tibetan tea is?
(50) བཀྲ་ཤིས་མི་ཡག་པོ་རེད་མ་རེད་ངས་ཧ་གོ་བགྱི་མེད།	I don't know whether Tashi is a good person or not.

In this lesson the ཡིན་མིན་/ རེད་མ་རེད་ and ཡོད་མེད་ *'whether or not'* clause structure is introduced. Here ཡིན་མིན་/ རེད་མ་རེད་ and ཡོད་མེད་ are treated as main verbs.

In definite, factive sentences of identification the verbs ཡིན་ and རེད་ are used. In the same way, *whether or not* sentences of identification are formed with ཡིན་མིན་ or རེད་མ་རེད་. In colloquial speech one finds ཡིན་མིན་ used more frequently.

In sentence (41), it is the subject's profession that is being questioned:

(41) ཁོང་**ཚོང་པ་**ཡིན་མིན་ངས་ཧ་གོ་བགྱི་མེད། I don't know **whether** or not he is ***a businessman.***

5. ཡིན་མིན་ = [ཡིན་མན་]
6. སྐུ་ཟླ་ = [སྐུན་ཟླབ~]

In sentence (42) , it is the subject's association with the object that is being questioned:

(42) ཁྱེད་རང་བཀྲ་ཤིས་ཀྱི་རོགས་པ་རེད་མ་རེད་ངས་ཧ་གོ་བཀྱི་མེད།
I don't know **whether** you are ***a friend of Tashi's*** or **not**.

In definite sentences of possession, location, or modification the verbs ཡོད་ / འདུག་ / and ཡོད་པ་རེད་ are used. In *whether or not* sentences concerned with these categories, only the ཡོད་མེད་ construction is applicable. Sentences (43), (44) and (49) in the text are examples of these kinds of constructions. Please note one ***never*** says: འདུག་མི་འདུག་ or ཡོད་པ་རེད་ཡོད་པ་མ་རེད་.

In Tibetan, even when the speaker knows whether or not something has been done, someone is from a certain place, etc., or the addressee/ third person is expected to know whether or not something has been done, someone is from a certain place, etc. the ཡིན་མིན་ and ཡོད་མེད་ constructions are used. These kind of ཡིན་མིན་ and ཡོད་མེད་ sentences can be translated with the English conjunction *'if'*:

(45) ཁྱེད་རང་ལྷ་ས་ནས་ཡིན་མིན་ཁོང་གིས་ཧ་གོ་བཀྱི་འདུག
He knows *if* you are from Lhasa. (lit.: He knows **whether** you are from Lhasa **or not**.)

In the case of sentence (49), བོད་ཇ་སྦྲོ་པོ་ཡོད་མེད་མཁྱེན་གྱི་ཡོད་པས།, depending upon the speaker's intention, this question can be translated in one of two ways:

1.) If the speaker himself thinks that Tibetan tea is exceptionally delicious, then the tone of voice could imply, 'Do [you] know **how** delicious Tibetan tea is?'
2.) However, if one is merely asking the question in a general manner, than the normal *'if'* translation is appropriate, 'Do you know **if/(whether)** Tibetan tea is tasty **(or not)**?'

Please note the difference between the ཡིན་མིན་ and ཡོད་མེད་, and the རེད་མ་རེད་ intonation patterns. The ཡིན་མིན་ and ཡོད་མེད་ constructions flow freely; there is no pause between the two verbs. When speaking the རེད་མ་རེད་ construction, however, the long (ā) sound of the first རེད་ is drawn out [རེད་~] before continuing on with མ་རེད་:

(42) ཁྱེད་རང་བཀྲ་ཤིས་ཀྱི་རོགས་པ་རེད་(pause) མ་རེད་ངས་ཧ་གོ་བཀྱི་མེད།
I don't know **whether** you are a friend of Tashi's **or not**.

The *whether or not* endings ཡིན་མིན་, ཡོད་མེད་ and རེད་མ་རེད་ can be used with all three persons.

VI. Verbs

The colloquial form of verbs is divided into two categories according to spelling: verbs in Group A consist of a present/ future form and a past form. This group is divided into two categories:

1. simple verbs
2. verbs formed with (noun + བྱེད་/ བྱས་).

Verbs in Group B consist of only a single form for all three times.

A. *Verbs with Variable Stems*

Infinitive Form[7]		Present/ Future Form	Past Form
བྱེད་པ་	to do	བྱེད་	བྱས་
ཉོ་བ་	to buy	ཉོ་	ཉོས་
བཟོ་བ་	to make	བཟོ་	བཟོས་
འགྲོ་བ་	to go	འགྲོ་	ཕྱིན་
འཁྲུ་བ་	to wash	འཁྲུ་	འཁྲུས་
ལྟ་བ་	to look/watch	ལྟ་	བལྟས་
ངུ་བ་	to cry	ངུ་	ངུས་

Verbs formed with (noun/ adj. + the verb བྱེད་/ བྱས་)

Infinitive Form		Present/ Future Form	Past Form
སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ་	to study	སློབ་སྦྱོང་བྱེད་	སློབ་སྦྱོང་བྱས་
བེད་སྤྱོད་བྱེད་པ་	to use	བེད་སྤྱོད་བྱེད་	བེད་སྤྱོད་བྱས་
རོགས་བྱེད་པ་	to help	རོགས་བྱེད་	རོགས་བྱས་
གྲ་སྒྲིག་བྱེད་པ་	to prepare	གྲ་སྒྲིག་བྱེད་	གྲ་སྒྲིག་བྱས་
ཚག་གེ་ཚིག་གེ་བྱེད་པ་	to be nervous	ཚག་གེ་ཚིག་གེ་བྱེད་	ཚག་གེ་ཚིག་གེ་བྱས་

B. *Verbs with Invariable Stems*

Infinitive Form	Present/ Future/ Past Form		Infinitive Form	Present/ Future/ Past Form	
འཐུང་བ་	to drink	འཐུང་	བསླབ་པ་	to teach	བསླབ་
བྲིས་པ་	to write	བྲིས་	སྤྲད་པ་	to give	སྤྲད་
བསྡད་པ་	to sit/ stay	བསྡད་	ཀློག་པ་	to read	ཀློག་
ལབ་པ་	to speak	ལབ་	ཡོང་བ་	to come	ཡོང་
བཙོང་བ་	to sell	བཙོང་	ལང་བ་	to stand/get up	ལང་
ན་བ་	to be sick	ན་	གྱོན་པ་	to wear	གྱོན་
སྦྱང་བ་	to learn	སྦྱང་	གཟིམས་པ་	to sleep (h.)	གཟིམས་
ཉལ་བ་	to sleep	ཉལ་	འཁྱག་པ་	to be cold	འཁྱག་
ལེན་པ་	to take	ལེན་	ལྟོགས་པ་	to be hungry	ལྟོགས་
ཉན་པ་	to listen	ཉན་	ཉོབ་པ་	to be bored	ཉོབ་
དྲན་པ་	to remember	དྲན་	རླུང་ལང་བ་	to be angry	རླུང་ལང་

7. When forming infinitive verbs the following rule for using the particles པ་ and བ་ is applied:
Verb stems ending with ག་ ད་ ན་ བ་ མ་ ས་: the particle པ་ is used.
Verb stems ending with ང་ འ་ ར་ ལ་: the particle བ་ is used.

ཆུ་བརྐྱལ་བ་	to swim	ཆུ་བརྐྱལ་	ཐང་ཆད་པ་	to be tired	ཐང་ཆད་
ཁ་སྐོམ་པ་	to be thirsty	ཁ་སྐོམ་	སེམས་སྐྱོ་བ་	to be sad	སེམས་སྐྱོ་
ཕྱག་བསིལ་བ་	to wash the hands (h.)	ཕྱག་བསིལ་	མིག་བཙུམས་པ་	to close the eyes	མིག་བཙུམས་

VII. Conversations

A. Context: *Wangchen is asking what Kunga does everyday:*

(51) དབང་ཆེན་: ཀུན་དགའ་ལགས། ཁྱེད་རང་ཞོགས་པ་ཕྱུག་ཚོད་
ག་ཚོད་ལ་བཞེངས་ཀྱི་ཡོད།
ཀུན་དགའ་: ང་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་དྲུག་པར་ལང་གི་ཡོད།
(52) དབང་ཆེན་: ཨ་ནི་བཞེངས་ནས་ག་རེ་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།
ཀུན་དགའ་: ང་ཞོགས་པ་དང་པོ་སོ་འཁྲུ་བཀྱི་ཡོད།
ཨ་ནི་འཁྲུས་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་
ཀྱི་ཡོད། དེ་ནས་ཁ་ལག་ཟ་བཀྱི་ཡོད།
(53) དབང་ཆེན་: ཁྱེད་རང་ཉི་མ་གཅིག་ལ་ཁ་ལག་ཐེངས་ག་ཚད་མཆོད་ཀྱི་ཡོད།
ཀུན་དགའ་: ང་ཉི་མ་གཅིག་ལ་ཁ་ལག་ཐེངས་གཉིས་ཟ་བཀྱི་ཡོད།
(54) དབང་ཆེན་: ཁྱེད་རང་ཞོགས་པ་ཞལ་ལག་ག་རེ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད།
ཀུན་དགའ་: ང་ཞོགས་པ་བག་ལེབ་དང་། སྒོང་དང་ཤིང་ཏོག་དང་
ཨ་ནི་ཇ་འཐུང་གི་ཡོད།
(55) དབང་ཆེན་: ཨ་ནི་ཉིན་གུང་ག་རེ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད།
ཀུན་དགའ་: ཉིན་གུང་འབྲས་དང་ཚལ་ཟ་བཀྱི་ཡོད།
ང་ཚལ་ལ་དགའ་པོ་ཞེ་དྲགས་ཡོད།
(56) དབང་ཆེན་: དགོང་དྲོ་ཞལ་ལག་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པས།
ཀུན་དགའ་: ལགས་མེད། དགོང་དྲོ་ང་ཁ་ལག་ཁྱོན་ནས་
ཟ་བཀྱི་མེད། ཇ་གཅིག་པོ་འཐུང་གི་ཡོད།
(57) དབང་ཆེན་: བོད་པ་ཚོ་དགོང་དྲོ་ཁ་ལག་ཟ་བཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད་པས།
ཀུན་དགའ་: མ་རེད། མ་རེད། དེ་འདྲ་མ་རེད། བོད་པ་མང་ཆེ་བ་[8]
ཁ་ལག་ཟ་བཀྱི་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་ང་ཟ་བཀྱི་མེད།
(58) དབང་ཆེན་: ཁྱེད་རང་གསོལ་དཀྲུམ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པས།
ཀུན་དགའ་: མེད། ང་ཤ་ཁྱོན་ནས་ཟ་བཀྱི་མེད། ང་དགའ་པོ་མེད།
(59) དབང་ཆེན་: དེ་ཡག་པོ་ཞེ་དྲགས་རེད།

Sentences (51) - (59)

Kunga, what time do you get up (h.)
in the morning?
I get up at six o'clock [in the morning].
And what do you do after you get up?
In the morning, first I brush my teeth,
and then I wash [my face]. After that I
study, then I eat.
How many times a day do you eat?
I eat twice a day.
What do you eat for breakfast?
I [eat] bread, [and] eggs, [and]
fruit and I drink tea.
And what do you eat at noon [for lunch]?
For lunch I eat rice and vegetables.
I like vegetables very much.
Do you eat in the evening?
No, I never eat in the evening. I only
drink tea.
Don't Tibetans eat in the evenings?
No, no it's not like that. Most Tibetans do
[eat in the evening], but I don't.
Do you eat meat (h.)?
No, I never eat meat. I don't like [it].
That is very good.

8. མང་ཆེ་བ་ = [མང་ཆེས་]

B. Context: *Kunga is asking Pasang about her and others' likes and dislikes concerning colors:*

		Sentences (60) - (64)
(60) ཀུན་བཟང་:	པ་སངས་ལགས། ཁྱེད་རང་ཚོས་གཞི་དམར་པོར་དགའ་པོ་ཡོད་པས།	Pasang, do you like the color red?
པ་སངས་:	མེད། ང་དམར་པོར་དགའ་པོ་མེད། དཀར་པོར་དགའ་པོ་ཡོད།	No, I don't like red. I like white.
(61) ཀུན་བཟང་:	ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་གི་ཨ་མ་ལགས།	And your mother?
པ་སངས་:	ཁོང་སྔོན་པོར་མཉེས་པོ་འདུག	She likes (h.) blue.
(62) ཀུན་བཟང་:	ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས།	And your father?
པ་སངས་:	པ་ལགས་ནག་པོར་མཉེས་པོ་ཡོད་པ་རེད།	My father likes black.
(63) ཀུན་བཟང་:	ང་དུག་སློག་ཚོས་གཞི་ག་རེར་[9] དགའ་པོ་འདུག	What color clothes do I like?
པ་སངས་:	ཁྱེད་རང་ཁྲ་ཁྲ་ན་ཁྲར་དགའ་པོ་འདུག	You like colorful [clothes].
(64) ཀུན་བཟང་:	ཨ་ནི་ཁོ་ཚོ།	And those people?
པ་སངས་:	ཁོ་ཚོ་དུག་སློག་ཚོས་གཞི་ག་རེར་དགའ་པོ་ཡོད་མེད་ངས་ཧ་གོ་བགྱི་མེད།	I don't know what color clothes they like.

* In the Conversation section, sentence (54), the conjunction [བྱས་] has been used to list nouns. This conjunction is placed immediately after each listed noun and carries the meaning *'and'*. བྱས་ performs the same function as the conjunction དང་, however, in colloquial speech it is used more often.

(54) ཁྱེད་རང་ཞོགས་པ་ཞལ་ལག་ག་རེ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད།
What do you eat for breakfast?

ང་ཞོགས་པ་བག་ལེབ་བྱས་ སྒོ་ང་བྱས་ ཤིང་ཏོག་བྱས་ཨ་ནི་ཇ་འཐུང་གི་ཡོད།
I [eat] bread, [and] eggs, [and] fruit and I drink tea.

Please note that the use of the conjunction [བྱས་] *'and'* is not appropriate when listing actions. One should not confuse this conjunction form of [བྱས་] with the verb བྱས་ *'to do'*.

When listing actions (verbs) in a sentence, either of the following two structures can be used:

1.) The structure (MVS + conjugation གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/བགྱི་ཡོད་) is repeated at the end of each listed action. The conjunctions དེ་ནས་/ ཨ་ནི་ are used as sentence connectors:

(52) ང་ཞོགས་པ་དང་པོ་སོ་འཁྲུ་བགྱི་ཡོད། ཨ་ནི་འཁྲུས་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད།
དེ་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནས་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་ཡོད།
In the morning, first I **brush** my teeth, and then [I] **wash** [my face].
After that [I] **study**, and then [I] **eat**.

2.) All verbs, except the last, are in their *past form* and the conjunctions དེ་ནས་/ ཨ་ནི་ are used as sentence connectors: The last verb, which is the time indicator, is followed by (present/ future form verb + conjugation) or (past form verb + conjugation).

༩. ག་རེར་ = [ག་རེའ~]

ང་ཞོགས་པ་དང་པོ་སོ་འཁྲུས། ཨ་ཅེ་འཁྲུས་བརྒྱབ། དེ་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱས། དེ་ནས་ཁ་ལག་ཟ་གི་ཡོད།
In the morning, first I **brush** my teeth, then [I] **wash** [my face]. After that [I] **study** and then [I] **eat.**

Of the two structures used for listing actions, the second one (2) is used more frequently than (1) in colloquial speech.

When structure (2) is used to list actions, note that all the verbs are in their past form except for the last action, this verb may be in either the present/ future form or the past form depending upon the time/ tense of the sentence, i.e., ..ཁ་ལག་ཟ་གི་ཡོད།/ ...ཁ་ལག་ཟས་པ་ཡིན།/ ...ཁ་ལག་ཟ་གི་ཡིན།. Even though the verbs used to list the actions are in their past form, they *do not indicate the time (tense) of the sentence,* ***it is the final verbal conjugation that is the time (tense) indicator.***

In this particular listing structure, the conjunction དེ་ནས་ 'and then/ after that' or ཨ་ཅེ་ 'and/ and then' *is an essential element of the sentence.*

VIII. Exercises

A. Answer the following questions:

(1) ཁྱེད་རང་ཉི་མ་གཅིག་ལ་ཞལ་ལག་ཐེངས་ག་ཚོད་མཆོད་ཀྱི་ཡོད།
(2) ཁྱེད་རང་གི་པུ་ལགས་ལ་ཨ་ཞུགས་ལགས་དང་ཇོ་ལགས་ག་ཚོད་ཡོད་མེད་མཁྱེན་གྱི་ཡོད་པས།
(3) ཁྱེད་རང་བདུན་ཕྲག་གཅིག་ལ་ཉི་མ་ག་ཚོད་སློབ་གྲྭར་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད།
(4) ཁྱེད་རང་ལ་སྤུན་ཀུག་ཕ་གཅིག་མ་གཅིག་ག་ཚོད་ཡོད།
(5) ཁྱེད་རང་གི་ཁང་པ་ནས་སློབ་གྲྭར་སྐར་མ་ག་ཚོད་འགོར་གྱི་ཡོད་པ་རེད།

B. Translate the following sentences:

(1) ཞྭ་མོ་འདིར་གོང་ག་ཚད་རེད།
(2) འཛིན་གྲྭ་འདིའི་ནང་ལ་སློབ་ཕྲུག་ག་ཚད་ཡོད་པ་རེད།
(3) ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པ་ཡོལ་ནས་སྐར་མ་ལྔ་རེད།
(4) ལྷ་ས་ནས་གཞིས་ཀ་རྩེར་ཆུ་ཚོད་ག་ཚད་འགོར་གྱི་ཡོད་པ་རེད།
(5) བཀྲ་ཤིས་ལགས་འཛིན་གྲྭའི་ནང་ལ་ཡང་གཉིས་པ་རེད།

C. Write the past form of the following verbs and then use each in a sentence:

(1) བྱེད་ (2) ཉོ་ (3) འགྲོ་ (4) བཟོ་ (5) འཁྲུ་ (6) ལྟ་

IX. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Nine

Nouns

ཞོགས་ཇ་	morning tea/ breakfast	ཞབས་བསྐོར་	circumambulations
ཆང་རག་/ཨ་རག་	alcohol	ཐུགས་སྤྲོ་	party
གསར་ཤོག་	newspaper	བྱེ་རིལ་	sweets
དཀའ་ངལ་	problem	ཀུག་རྫུན་	lies

ལོ་གསར་	New Year	མཆོད་རྟེན་	stupa/ chaitya
མིང་ཚིག་	vocabulary	སྐུ་པར་	photograph
མིག་	eye	གྲོད་ཁོག་	stomach
ལག་པ་	hand	ཕྱག་	hand (h.)
མི་ཆེན་པོ་	important person	མི་མིང་ཆེན་པོ་	high-titled person
ཁྲོམ་	market	བཟོ་གྲྭ་	factory
རླུང་འཁོར་	fan	ལུག་ཤ་	lamb
བྱ་ཤ་	chicken (meat)	ཉ་ཤ་	fish (meat)
གླང་ཤ་	beef	སེམས་རྒྱུད་ཡག་པོ་	good heart
གསོལ་དཀྲུམ་	meat (h.)		

Verbs

ལུས་རྩལ་བརྩེ་	exercise	རྒྱུག་ཤལ་རྒྱོས་	run
གཟུགས་པོ་འཁྲུ་	take a bath	ཐ་མག་འཐུང་/འཐེན་	smoke
བཞེས་ཐག་མཆོད་	smoke (h.)	ཆུ་བཀྱལ་	swim
གྱོན་	wear	བེད་སྤྱོད་བྱེད་	use
མཆོད་པ་འབུལ་	pray/ offer	བསམ་བློ་བཏང་	think
ལོ་གསར་བཏང་	to celebrate New Year	ཞབས་བྲོ་བརྒྱབ་	dance
ངུ་	cry	སྐད་བརྒྱབ་	shout
ཉོབ་	be bored	སྐད་ཆ་བཤད་	speak
མིག་བཙུམས་	closed eyes	གོམ་པ་བརྒྱབ་	walk
བཞོན་	ride	བསིལ་	wash (h.)
ཞལ་འདོན་གནང་	recite prayers (h.)	ཕྱག་འཚལ་	prostrate
བསླབ་	teach	ཁ་པར་བཏང་	phone/ call
ཉལ་	sleep	གཟིམས་	sleep (h.)
གྲ་སྒྲིག་གནང་	prepare (h.)	ཉན་	listen
ཀུག་རྫུན་བཤད་	tell lies	གྲོད་ཁོག་ལྟོག་	to be hungry
རླུང་ལང་	to get angry	འཁྱག་	to be cold
ཐང་ཆད་	to be tired	ཁ་སྐོམ་	to be thirsty

Adjectives

ཚག་གེ་ཚིག་གེ་	nervous	སེམས་སྐྱོ་པོ་	sad/ pitiful
ཡུན་རིང་པོ་	long time		

Adverbs

རྟག་པར་	always	ཞོགས་ལྟར་	every morning
ཉིན་ལྟར་	everyday	ནམ་རྒྱུན་	usually
སྤྱིར་བཏང་	generally	མཚམས་མཚམས་ལ་	sometimes/occasionally
ཡང་སེ་	often	ཏོག་ཙམ་ཏོག་ཙམ་	a little
ལམ་གསེང་	immediately/ right away	དེ་ནས་	then
གོང་ལ་	before	དངོས་གནས་བྱས་ན་	actually
མགྱོགས་པོ་	quickly		

Conjunctions

ནས་/ [བྱས་]	after that/ having done

Expanded Table of Contents for Lesson 9

			Page
I.	Temporal Adverbs	Sentences (1) - (17)	165
II.	Clause Connector དུས་ [when/ while]		168
	A. The Verbs ཡིན་/ ཡོད་ with དུས་		
	1. Identification - (ཡིན་ + དུས་)	Sentences (18) - (22)	168
	2. Possession/Location/Modification/Post position - (ཡོད་ + དུས་)	Sentences (23) - (31)	168
	B. (Main Verb Stem + དུས་)		
	1. Positive form	Sentences (32) - (48)	171
	2. Negative form: (མ་ + MVS + པའི་སྐབས་ལ་/ སྐང་ལ་)	Sentences (49) - (51)	171
III.	The Construction: (མ་ + MVS + གོང་ལ་/ སྔོན་ལ་) [before + Verb]	Sentences (52) - (56)	172
IV.	The Construction: (MVS + ནས་/ [བྱས་])		173
	[after + Verb]/ [having + Verb]/ [by + Noun/Gerund]	Sentences (57) - (62)	173
	* The Adverb རྗེས་ལ་ vs. the Connector ནས་ [after]		174
V.	Verbs		175
	A. Verbs with Variable Stems		175
	B. Verbs with Invariable Stems		176
VI.	Conversations		
	A.	Sentences (63) - (70)	177
	* སྔོན་མ་ vs. སྔོན་ལ་ [before/ previously/ in the past]		178
	B.	Sentences (71) - (77)	179
	C.	Sentences (78) - (85)	180
VII.	Excercises		180
VIII.	Vocabulary for Lesson 10 མིང་ཚིག་གསར་པ་		181

Lesson 9

I. Temporal Adverbs

Sentences (1) -(17)

(1) ང་ཞོགས་པ་རྟག་པར་ལུས་རྩལ་བརྩེ་བགྱི་ཡོད། Every morning I exercise.

(2) ཆུ་ཚོད་བདུན་པར་ང་ཞོགས་ཇ་འཐུང་གི་ཡོད། I drink [morning] tea at seven o'clock.

(3) ཉིན་གུང་ཟ་ཁང་ལ་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་ཡོད། ཡིན་ནའང་
དགོང་དྲོ་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་མེད། I eat lunch in a restaurant, but I don't eat dinner.

(4) ང་དགོང་དྲོ་རྒྱུག་ཤར་སློས་ཀྱི་ཡོད། In the evenings I run.

(5) བཀྲ་ཤིས་ལགས་ཞོགས་ལྟར་ཞབས་བསྐོར་ལ་ཐེགས་ཀྱི་འདུག Tashi goes for circumambulations every morning.

(6) ཁོང་ཉིན་ལྟར་ལས་ཁུངས་ལ་ཕེབས་ཀྱི་མི་འདུག He doesn't go to the office everyday.
གཟའ་སྤེན་པ་དང་ཉི་མར་ངལ་གསོ་སྐྱོན་བྱས་བཞུགས་ཀྱི་འདུག On Saturday and Sundays [he] stays [home] and rests.

(7) སྔོན་མ་བཀྲ་ཤིས་ཤ་ཟ་བགྱི་འདུག ཡིན་ནའང་
དེ་རིང་སང་ཁོང་ཤ་ཟ་བགྱི་མི་འདུག [Before] Tashi used to eat meat, but nowadays he doesn't [eat meat].

(8) ད་ལྟ་ཚེ་རིང་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག ད་གིན་
ཁོང་གཟུགས་པོ་འཁྲུ་བགྱི་འདུག Now Tsering is studying. A little while ago he was taking a bath/bathing.

(9) ནམ་རྒྱུན་ང་ཆང་རག་འཐུང་གི་མེད། ཡིན་ནའང་
མཚམས་མཚམས་ལ་ཐུགས་སྟོན་འཐུང་གི་ཡོད། I don't usually drink alcohol, but sometimes at parties I do [drink].

(10) སྤྱིར་བཏང་ངའི་པ་ལགས་ཆུ་ཚོད་བཞི་པར་བཞེངས་ཀྱི་འདུག
ཡིན་ནའང་མཚམས་མཚམས་ལ་ཕྱི་པོར་བཞེངས་ཀྱི་འདུག Generally my father gets up at four o'clock, but sometimes [he] gets up late.

(11) ནམ་རྒྱུན་ཁོང་ལྷ་སར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། She doesn't usually stay/ live in Lhasa.

(12) སྔོན་མ་དོན་འགྲུབ་ལགས་བཞེས་ཐག་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད།
ཡིན་ནའང་དེ་རིང་སང་ཁོང་བཞེས་ཐག་ཞེ་དྲགས་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། Before, Dhondup didn't smoke (h.), but nowadays he smokes a lot.

(13) ཟླ་བ་ཞོགས་ལྟར་མཆོད་རྟེན་ལ་ཞབས་བསྐོར་ལ་
འགྲོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། Every morning Dawa goes to the stupa for circumambulations.

(14) ཁྱེད་རང་ཉིན་ལྟར་ཁ་ལག་ཐེངས་གསུམ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། Everyday you eat three times.

(15) ཁོང་བོད་ལ་ཡང་སེ་ཐེགས་ཀྱི་འདུག She often goes to Tibet.

(16) ད་ལྟ་ཚེ་ནམ་འདིར་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། Tsenam doesn't work here now.

(17) ཁྱེད་རང་ཉིན་ལྟར་གསར་ཤོག་ཀློག་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད། Everyday you read the newspaper.

The verbs ཡིན་/ རེད་ are introduced in Lesson 1 and ཡོད་/ འདུག་ are introduced in Lesson 6. Just as ཡིན་/ ཡོད་ are the normal first person verbs and རེད་/ འདུག་ the second/ third person verbs, the corresponding conjugations; གི་ཡིན་/ གི་ཡོད་ and གི་རེད་/ གི་འདུག་ are categorized in the same way. ཡིན་/རེད་/ ཡོད་/འདུག་ and ཡོད་པ་རེད་ are main verbs, while གི་ཡིན་/ གི་རེད་/ གི་ཡོད་/ གི་འདུག་ and གི་ཡོད་པ་རེད་ are conjugations. Conjugations *always* follow a main verb stem, (MVS + conjugation).

Many Tibetan language text books have taken English as the model by which to explain the different Tibetan tenses and structures. Due to this, many previous authors have endeavored to make Tibetan verbal conjugations fit English tense patterns. They have taken the limited view that *it is the verbal conjugation that exclusively determines the tense values.* Thus, students automatically assume that these verbal conjugations are *only* used for the purpose of distinguishing past/ present/ and future tense.

The most common Tibetan conjugations have previously been categorized as follows:

གི་ཡོད་/གི་འདུག — present tense
གི་ཡིན་/གི་རེད་ — future tense
པ་ཡིན་/པ་རེད་ — past tense

This categorization however, is not correct, as the conjugations themselves do not necessarily represent any *specific tense.* Rather, ***time*** [tense] in many Tibetan sentences is determined by adverbs of time or the context of the conversation.

As explained in Lesson 1, Tibetan language is a *time-based language,* not a *tense-based language* like English. According to linguists a language in which verbs can only express *one* time is categorized as tense-based. This is not the case with many Tibetan verbs, as has been explained with ཡིན་/ རེད་ in Lesson 1, and ཡོད་/ འདུག་ in Lesson 6. Though Tibetan is considered a tenseless language, it does possess three times.

དུས་གསུམ་རྣམ་བཞག་ — **Presentation of Three Times**
དུས་འདས་པ་ — Past Time
དུས་ད་ལྟ་བ་ — Present Time
དུས་མ་འོངས་པ་ — Future Time

The misconception of categorizing Tibetan as a tense-based language has caused confusion and misuse of verbs and conjugations among those learning the language. This concept limits students, and thus they are not able to grasp the language thoroughly. This book introduces the proper usage of Tibetan verbs and conjugations step-by-step so students can understand and use the language correctly.

Take a careful look at the following sentences:

Chart 1

	Adverb of Time	Subject + MVS	Conjugation	Time	English Tense
(a)	x	ང་ཇ་འཐུང་	གི་ཡོད།	non-specific	
	I drink tea./ I'm drinking tea./ I used to drink tea.				
(b)	ད་ལྟ་	ང་ཇ་འཐུང་	གི་ཡོད།	present	present continuous
	Now I am drinking tea.				
(c)	མཚམས་མཚམས་ལ་	ང་ཇ་འཐུང་	གི་ཡོད།	present	simple present
	Sometimes I drink tea.				
(d)	སྔོན་མ་	ང་ཇ་འཐུང་	གི་ཡོད།	past	past habitual
	[Before] I used to drink tea.				

Sentence (a) has no time marker, and thus it is non-specific with respect to time. According to the context in which it is used, it could be translated as:

1.) I am drinking tea. (present continuous)
2.) I drink tea. (simple present)
3.) I used to drink tea. (past habitual)

In sentences (b), (c), and (d), time is specified by the addition of an adverb of time. In (b) the adverb of time ད་ལྟ་ 'now' signals the present time. Thus, it is the temporal adverb ད་ལྟ་ that is the time marker, not the conjugation གི་ཡོད་. Though sentence (c) is marked by the adverb of time མཚམས་མཚམས་ལ་ 'sometimes' (simple present) and (d) is marked by སྔོན་མ་ 'before/ previously' (past habitual), the conjugation གི་ཡོད་ remains the same. Thus one can see that it is the adverb of time or the context which signals the time [tense] of the sentence and not the conjugation. In most cases, the tense of the corresponding English translation is determined by the Tibetan adverb of time and not by the verb or the conjugation itself.

Let's look at the negative conjugation གི་མི་འདུག་:

(6) ཁོང་ཉིན་ལྟར་ལས་ཁུངས་ལ་ཕེབས་ཀྱི་མི་འདུག གཟའ་སྤེན་པ་དང་ཉི་མར་ངལ་གསོ་སྐྱོན་བྱས་བཞུགས་ཀྱི་འདུག
He doesn't go to the office **everyday**. On **Saturday and Sundays** [he] **stays** [home] and **rests**.

In sentence (6), the adverb of time ཉིན་ལྟར་ 'everyday' not the negative conjugation ཀྱི་མི་འདུག་, signals the simple present (habitual) tense of the first sentence. In the second sentence it is the adverb of time གཟའ་སྤེན་པ་དང་ཉི་མར་ 'Saturday and Sundays' which governs the tense, again simple present.

(7) སྔོན་མ་བཀྲ་ཤིས་ཤ་ཟ་བགྱི་འདུག ཡིན་ནའང་དེ་རིང་སང་ཁོང་ཤ་ཟ་བགྱི་མི་འདུག
[Before] Tashi **used to eat** meat, but **nowadays** he **doesn't** [**eat** meat].

In sentence (7), བགྱི་འདུག་ has been used in the first sentence and བགྱི་མི་འདུག་ in the second. In the first sentence, the adverb of time སྔོན་མ་ 'before/ previously' signals a past time event. In the second sentence, དེ་རིང་སང་ 'these days' signals a simple present (habitual) time.

(8) ད་ལྟ་ཚེ་རིང་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག ད་གིན་ཁོང་གཟུགས་པོ་འཁྲུ་བགྱི་འདུག
Now Tsering **is studying**. **A little while ago** he **was taking** a bath/ **bathing**.

In sentence (8), ཀྱི་འདུག་ and བགྱི་འདུག་ are used with two different adverbs of time; ད་ལྟ་ 'now' signals a present continuous time setting, whereas ད་གིན་ 'a little while ago' signals a past continuous time.

Having carefully examined the examples above, one can see that the conjugations གི་ཡོད་ and གི་འདུག་ do not signal any ***one specific time***. The tense of these conjugations is determined by the adverb of time or the context of the conversation. Please note that even though these conjugations are tenseless, the verbal conjugation གི་ཡིན་ is *strictly a future time marker* and the verbal conjugation པ་ཡིན་ *strictly a past time marker*. In this lesson the conjugations གི་ཡོད་ / གི་འདུག་ and གི་ཡོད་པ་རེད་ are introduced only in connection with temporal adverbs. These conjugations are further explained in Lesson 10.

II. Clause Connector དུས་ [when/ while]

A. The Verbs ཡིན་/མིན་ ཡོད་/མེད་ *with* དུས་

1.) Identification - (ཡིན་/མིན་ + དུས་)

Sentences (18) - (22)

(18) ང་སློབ་ཕྲུག་ཡིན་དུས་སློབ་གྲྭར་དགའ་པོ་མེད། — When I was a student, I didn't like school.

(19) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཕྱི་རིལ་མང་པོ་ཟ་བཀྱི་ཡོད། — I used to eat lots of sweets when I was little.

(20) ཁོང་གྲྭ་པ་ཡིན་དུས་གློག་བརྙན་ལ་དགའ་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད། — When he was a monk, he didn't like movies.

(21) ཁྱེད་རང་མ་བྱན་ཡིན་དུས་ཁ་ལག་ཞིམ་པོ་ཡོད། — The food was delicious when you were the cook.

(22) ཆུ་གཙང་མ་ཡིན་དུས་ང་འཐུང་གི་ཡོད། — I drink the water when it is clean.

2.) Possession/ Location/ Modification/ and Post position - (ཡོད་/མེད་ + དུས་)

Sentences (23) - (31)

(23) ངར་དངུལ་མང་པོ་**ཡོད་**དུས་ཟ་ཁང་ལ་ཡང་སེ་འགྲོ་བཀྱི་ཡོད། — **When I have** lots of money, I often go to restaurants.

(24) ཁོང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་དུས་གཞས་ཉན་གྱི་འདུག — He listens to music when he has time.

(25) ཁོང་ལ་དཀའ་ངལ་**མེད་**དུས་ཕ་མའི་འཁྱིམ་ལ་འགྲོ་བཀྱི་མི་འདུག — She doesn't go to her parents **when** she **doesn't have** any problems.

(26) ང་རྒྱ་གར་ལ་ཡོད་དུས་ཚེ་རིང་ལགས་ངའི་གྲོགས་པོ་རེད། — When I was in India, Tsering was my friend.

(27) ངག་དབང་ལགས་ངའི་ཁང་པའི་འཁྱིམ་ལ་ཡོད་དུས་
ཡང་སེ་ཡོང་གི་ཡོད། — When Ngawang lived next door, he often came to my house.

(28) ཁྱེད་རང་ཚོ་ཕ་གིར་**ཡོད་**དུས་ང་འདིར་ཡོད། — I was here **when** you **were** over there.

(29) བཀྲ་ཤིས་རྟགས་བརྒྱད་ཟ་ཁང་གི་ཁ་ལག་ཡག་པོ་ཡོད་
དུས་ཁོང་ཚོ་ཡང་སེ་འགྲོ་བཀྱི་ཡོད་པ་རེད། — They used to go to Tashi Tagye restaurant often when the food was good.

(30) ང་གཟུགས་པོ་བདེ་པོ་ཡོད་དུས་ལས་ཀ་མང་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། — When I am healthy, I do a lot of work.

(31) གནམ་གཤིས་ཚ་པོ་ཡོད་དུས་ཆུ་བཀལ་གྱི་ཡོད།
ཨ་ཙི་རླུང་འཁོར་ཡང་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། — When the weather is hot, [I] swim and [I] also use a fan.

In this section, the དུས་ clause structure is divided into two sections:

1.) (ཡིན་/མིན་ + དུས་), Clauses of Identification.
2.) (ཡོད་/མེད་ + དུས་), Clauses of Possession, Location, Modification and Post position.

1.) Clauses of Identification **ཡིན་དུས་/མིན་དུས་**:

(18) ང་**སློབ་ཕྲུག་ཡིན་དུས་**སློབ་གྲྭར་དགའ་པོ་མེད། — When I was *a student,* I didn't like school.

In sentence (18), ཡིན་ identifies the subject ང་ 'I' as being the object སློབ་ཕྲུག་ 'student'. དུས་ means *at that time.* In this particular context, དུས་ is translated as *'when'*, i.e., ང་སློབ་ཕྲུག་**ཡིན་དུས་** '**when** I was a student'. Literally this clause means *'at the time* of being a student.'

2.) Clauses of Possession, Location, Modification and Post position ཡོད་/མེད་དུས་. ཡོད་དུས་ is a contraction for the phrase ཡོད་པའི་སྐབས་ལ་ *'having/ possessing the time'*:

(24) ཁོང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་དུས་གཞས་ཉན་གྱི་འདུག (Possession)
He listens to music **when** he *has time.*

In sentence (24), ཡོད་ indicates that ཁོང་ 'he', *has/ possesses* དུས་ཚོད་ 'time'. དུས་ཚོད་ཡོད་དུས་ 'when' could literally be translated as: དུས་ཚོད་ཡོད་པའི་སྐབས་ལ་ 'at the time of having time', ཁོང་གཞས་ཉན་གྱི་འདུག 'he listens to music.'

(26) ང་རྒྱ་གར་ལ་ཡོད་དུས་ཚེ་རིང་ལགས་ངའི་གྲོགས་པོ་རེད། (Location)
When I was *in India,* Tsering was my friend.

In sentence (26), ཡོད་ indicates that at some time the subject was in a particular location, i.e., ང་ 'I' was in རྒྱ་གར་ 'India'. This sentence could literally be translated as: རྒྱ་གར་ལ་ཡོད་པའི་སྐབས་ལ་ at the time of being in India', ཚེ་རིང་ལགས་ངའི་གྲོགས་པོ་རེད། 'Tsering was my friend.'

(29) བཀྲ་ཤིས་རྟགས་བརྒྱད་ཟ་ཁང་གི་ཁ་ལག་ཡག་པོ་ཡོད་དུས་ཁོང་ཚོ་ཡང་སེ་འགྲོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། (Modification)
They used to often go to Tashi Tagye restaurant **when** *the food* **was** *good.*

In the case of modification sentences, ཡོད་ indicates that at some time an object possessed a certain quality, i.e., ཁ་ལག་ 'the food' possessed the quality of being ཡག་པོ་ 'good'. Here the literal translation could be: ཁ་ལག་ཡག་པོ་ཡོད་པའི་སྐབས་ལ་ 'at the time of the food being good', ཁོང་ཚོ་བཀྲ་ཤིས་རྟགས་བརྒྱད་ཟ་ཁང་ལ་ཡང་སེ་འགྲོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། 'they used to often go to Tashi Tagye restaurant.'

(27) ངག་དབང་ལགས་ངའི་ཁང་པའི་འཁྲིས་ལ་ཡོད་དུས་ཡང་སེ་ཡོང་གི་ཡོད། (Post position)
When Ngawang **lived next door,** he often came to my house.

In post position sentences, ཡོད་ indicates that at some time an object was next to/ on/ in/ under, etc. a certain place, i.e., ངའི་ཁང་པའི་འཁྲིས་ལ་ 'next door to my house'. Literally this sentence could be translated as: ངག་དབང་ལགས་ངའི་ཁང་པའི་འཁྲིས་ལ་ཡོད་པའི་སྐབས་ལ་ 'at the time when Ngawang lived next to my house/ next door', ཁོང་ཡང་སེ་ཡོང་གི་ཡོད། 'he often came [over].'

Certain *modification clauses* can be formed with either ཡིན་དུས་ or ཡོད་དུས་ depending on the speaker's point of emphasis. If the subject is being identified, ཡིན་ is used; if the subject's possession of that quality is being emphasized, then ཡོད་ is used:

(19) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་/ཡོད་དུས་བྱི་རིལ་མང་པོ་ཟ་བགྱི་ཡོད།
I used to eat a lot of sweets when I was little.

a.) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་... — When I **was** little...

b.) ང་ཆུང་ཆུང་ཡོད་དུས་... — When I **was little...**
['I' **possessed the quality of being little**]

(30) ང་གཟུགས་པོ་བདེ་པོ་ཡིན་དུས་/ཡོད་དུས་ལས་ཀ་མང་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
When I am healthy, I do a lot of work.

a.) ང་གཟུགས་པོ་བདེ་པོ་**ཡིན་དུས**་... — When I **am** healthy...

b.) ང་གཟུགས་པོ་བདེ་པོ་**ཡོད་དུས**་... — When I am **healthy**... [**'my body' possesses a healthy quality**]

(31) གནམ་གཤིས་**ཚ**་པོ་ཡིན་དུས་/ ཡོད་དུས་རྐྱལ་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད།
When the weather is hot, I swim.

a.) གནམ་གཤིས་ཚ་པོ་**ཡིན་དུས**་... — When the **weather is** hot...

b.) གནམ་གཤིས་ཚ་པོ་**ཡོད་དུས**་... — When the weather **is hot** ...
[**'the weather' possesses the quality of being hot**]

The དུས་ clause by itself is tenseless, it introduces the main subject matter, but does not indicate the time or tense of the sentence. Such clauses are categorized by linguists as *events of speech.* The verbal conjugations གི་ཡིན་ and པ་ཡིན་ found at the end of the sentence, the adverb of time or the context of the conversation is the tense indicator. Similarly the conjugations གི་ཡོད་/ གི་འདུག་/ གི་ཡོད་པ་རེད་/ གི་རེད་ and པ་རེད་ by themselves, are tenseless; here again the time is determined by adverbs of time or the context of the conversation. Understanding this, sentence (23), according to the context of the conversation, can be translated as follows:

(23) ངར་དངུལ་མང་པོ་ཡོད་དུས་ཟ་ཁང་ལ་ཡང་སེ་འགྲོ་བགྱི་ཡོད།
When I **have** lots of money, I often **go** to restaurants. **(simple present)**

or

When I **had** lots of money, I **used to** often **go** to restaurants. **(past habitual)**

Please note that the verbal conjugation གི་ཡིན་ is strictly *a future time structure* and the verbal conjugation པ་ཡིན་ strictly *a past time structure.*

ངར་དངུལ་མང་པོ་ཡོད་དུས་ཟ་ཁང་ལ་ཡང་སེ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།
When I **have** lots of money, I **will** often **go** to restaurants. (future)

ངར་དངུལ་མང་པོ་ཡོད་དུས་ཟ་ཁང་ལ་ཡང་སེ་ཕྱིན་པ་ཡིན།
When I **had** lots of money, I often **went** to restaurants. (past)

The ཡིན་དུས་ and ཡོད་དུས་ clauses can be used with all three persons:

Chart 2

ཡིན་དུས་ Clauses	ཡོད་དུས་ Clauses
ང་ ཁྱེད་རང་ མ་ཟན་ ཡིན་དུས་... ཁོང་	ངར་ ཁྱེད་རང་ལ་ དངུལ་ ཡོད་དུས་... ཁོང་ལ་
when I was a cook... when **you** were a cook... when **he/she** was a cook...	when I have/ had money... when **you** have/ had money... when **he**/ **she** has/ had money...

In previous lessons both ཡིན་/ རེད་ are used in sentences of identification, and ཡོད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་ in sentences of possession, location and modification. In དུས་ clauses however, *only* the verbs ཡིན་ and ཡོད་ are used; thus it is *incorrect* to say: རེད་དུས་/ འདུག་དུས་/ ཡོད་པ་རེད་དུས་.

The negative form of ཡིན་དུས་ is མིན་དུས་ and the negative form of ཡོད་དུས་ is མེད་དུས་.

B. (Main Verb Stem + དུས་)

1.) Positive form

		Sentences (32) - (48)
(32)	ང་ཁ་ལག་ཟ་དུས་མཆོད་པ་འབུལ་གྱི་ཡོད།	I say grace **when I eat**.
(33)	ཁྱེད་རང་ལས་ཀ་བྱེད་དུས་བསམ་བློ་བཏང་གི་འདུག	You think when you work.
(34)	ང་ལས་ཀ་བྱེད་དུས་གཞས་བཏང་གི་ཡོད།	I sing while I work.
(35)	ཁོང་མོག་མོག་བཟོ་དུས་ལུག་ཤ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་འདུག	She uses mutton when she makes momos.
(36)	བོད་པ་ཚོ་ལོ་གསར་བཏང་དུས་ཆང་འཐུང་ གཞས་བཏང་ ཞབས་བྲོ་བརྒྱབ་ཅེ་དག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	When Tibetans celebrate the New Year they drink beer, sing, dance and so on.
(37)	ང་གྲོད་ཁོག་ལྟོགས་དུས་ཁ་ལག་མང་པོ་ཟ་བགྱི་ཡོད།	I eat a lot of food when I am hungry.
(38)	ང་རྩུང་ལང་དུས་སྐད་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད།	When I am angry, I shout and carry on.
(39)	ང་ཚག་གེ་ཚིག་གེ་བྱེད་དུས་ཐ་མག་འཐེན་གྱི་ཡོད།	I smoke when I am nervous.
(40)	ཁོང་ཁ་སྐོམ་དུས་ཆང་འཐུང་གི་འདུག	He drinks beer when he is thirsty.
(41)	ཚེ་རིང་ན་དུས་སྨན་ཟ་བགྱི་འདུག	Tsering takes medicine when she is ill.
(42)	ང་འཁྱག་དུས་དུག་སློག་དྲོ་པོ་གྱོན་གྱི་ཡོད།	I wear warm clothes when I am cold.
(43)	ཁྱེད་རང་ཐང་ཆད་དུས་ཉལ་གྱི་འདུག	You sleep when you are tired.
(44)	ཁྱེད་རང་སེམས་སྐྱོ་དུས་ངུ་བགྱི་འདུག	You cry when you are sad.
(45)	ང་ཕ་མ་དྲན་དུས་ཁོང་རྣམ་ཚོའི་སྐུ་པར་བལྟ་བགྱི་ཡོད།	When I miss my parents I look at their photograph.
(46)	ང་ཉོབ་དུས་རྩེ་མོ་བརྩེ་བགྱི་ཡོད།	I play [games] when I am bored.
(47)	ཁོང་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་དུས་རྩེ་མོ་བརྩེ་བགྱི་འདུག	He plays [games] while he studies.
(48)	ལྷ་བཟང་སྐད་ཆ་བཤད་དུས་མིག་བཙུམས་ཀྱི་འདུག	Lhasang closes his eyes when he speaks.

2.) Negative form (མ་ + MVS + པའི་སྐབས་ལ་/ སྐང་ལ་)

		Sentences (49) - (51)
(49)	ང་ན་དུས་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མེད། ཡིན་ནའང་**མ་ན་པའི་སྐབས་ལ་/སྐང་ལ་**ལས་ཀ་མགྱོགས་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	I don't work when I am sick, but **when I am not** sick I work quickly.
(50)	དབང་གྲགས་ཆང་མ་འཐུང་པའི་སྐབས་ལ་མི་དཔེའི་ཡག་པོ་ཡོད་པ་རེད།	When Wangdrak doesn't drink beer, he's a very good person.
(51)	ནམ་རྒྱུན་རྒྱ་མཚོ་སློབ་གྲྭར་མ་འགྲོ་པའི་སྐབས་ལ་ངའི་ནང་ལ་ཡོང་གི་ཡོད།	Gyatso usually comes to my house when he doesn't go to school.

As in section A, the clauses of section B (MVS + དུས་), are categorized as *events of speech.* Here again, the time [tense] of the དུས་ clause is determined by the verbal conjugations གི་ཡིན་ and པ་ཡིན་, the adverb of time or the context of the conversation. Please note that the verbs in the clause are always in the *present/ future form,* never in the past form. These verbs do not determine the tense of the clause:

ང་ཁ་ལག་ཟ་དུས་	ཆུ་འཐུང་གི་ཡོད།	I **drink** water when I eat.	(simple present)
ང་ཁ་ལག་ཟ་དུས་	ཆུ་འཐུང་གི་ཡིན།	I **will drink** water when I eat.	(future)
ང་ཁ་ལག་ཟ་དུས་	ཆུ་འཐུང་པ་ཡིན།	I **drank** water when I *ate.*	(past)
སྔོན་མ་ང་ཁ་ལག་ཟ་དུས་	ཆུ་འཐུང་གི་ཡོད།	I **used to drink** water when I *ate.*	(past habitual)

As with the ཡིན་དུས་/ ཡོད་དུས་ clauses, the clauses of this section can be used for all three persons:

Chart 3

(MVS + དུས་) Clauses	
ང་ ཁྱེད་རང་ ཁོང་	ཁ་ལག་ཟ་དུས་...
when I/ **you** eat/ ate...	when **he/she** eats/ ate...

The negative form of the (MVS + དུས་) clause is formed in the following way:

(མ་ + MVS + པའི་སྐབས་ལ་/ སྐང་ལ་...).

ང་ལས་ཀ་བྱེད་དུས་... when I work...	becomes	ང་ལས་ཀ་མ་བྱེད་པའི་སྐབས་ལ་/ སྐང་ལ་... when I don't work...

(49) ང་ན་དུས་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མེད། ཡིན་ནའང་མ་ན་པའི་སྐབས་ལ་/ མ་ན་པའི་སྐང་ལ་ལས་ཀ་མགྱོགས་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
I don't work when I am sick, but **when I am not sick** I work quickly.

One ***never*** says: ང་ལས་ཀ་མ་བྱེད་དུས་...

III. The Construction: (མ་+ MVS + གོང་ལ་/ སྔོན་ལ་) [before + Verb]

Sentences (52) - (56)

(52) ཁོང་སྐད་ཆ་མ་བཤད་གོང་ལ་བསམ་བློ་ཡག་པོ་བཏང་གི་འདུག
He thinks well **before speaking**/ **before he speaks.**

(53) ང་སློབ་སྦྱོང་མ་བྱེད་གོང་ལ་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་ཡོད།
I eat before I study.

(54) ཁྱེད་རང་འཛིན་གྲྭ་མ་ཐེབས་གོང་ལ་མིང་ཚིག་གསར་པ་སྦྱང་གནང་གི་ཡོད་པས།
Do you study the new vocabulary before coming to class?

(55) ངའི་བུ་མོ་མ་ཉལ་སྔོན་ལ་ཕྱག་འཚལ་གྱི་ཡོད་པ་རེད། My daughter prostrates **before** she goes to **sleep**/ **before going to sleep.**

(56) ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་མ་ཡོང་གོང་ལ་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། He didn't know English before he came to India.

The English phrase *before doing...*, i.e., before working, before eating, before singing, etc., is formed with a positive verb. The equivalent Tibetan phrase, however, is formed with the negative partical མ་. Of the four Tibetan negative particles, in this structure *only* མ་ can be used:

(52) ཁོང་སྐད་ཆ་མ་བཤད་གོང་ལ་བསམ་བློ་ཡག་པོ་བཏང་གི་འདུག
He thinks well **before speaking**/ **before** he **speaks.**

Even though no negative marker is used in the English translation, actually, the English also carries an underlying negative meaning. A literal translation of this sentence could be, 'Not having spoken, first he thinks.' Thus literally, the Tibetan structure (མ་+ MVS + གོང་ལ་/ སྔོན་ལ་) carries the negative sense of, i.e., *not having worked...*, not having eaten..., not having sung...*something else is/ was done.*

In English the adverb *before* precedes the verb: (before + Verb); whereas in Tibetan it follows the main verb: (མ་+ MVS + གོང་ལ་/ སྔོན་ལ་). Either the present/ future form, i.e., བྱེད་, or the past form of the verb, i.e., བྱས་, can be used with no change of meaning:

(53) ང་སློབ་སྦྱོང་**མ་བྱེད་གོང་ལ་**ཁ་ལག་ཟ་གྱི་ཡོད། *or* ང་སློབ་སྦྱོང་**མ་བྱས་གོང་ལ་**ཁ་ལག་ཟ་གྱི་ཡོད།
I eat *before* I [**do**] **study.** / I eat *before* I [**do**] **study.**

ང་ཁ་ལག་**མ་ཟ་གོང་ལ་**ལག་པ་འཁྲུ་གྱི་ཡོད། *or* ང་ཁ་ལག་**མ་ཟས་གོང་ལ་**ལག་པ་འཁྲུ་གྱི་ཡོད།
Before **eating** I wash my hands. / *Before* **eating** I wash my hands.

IV. The Construction: (MVS + ནས་/ [བྱས་]) [after + Verb]/ [having + Verb]/ [by + Noun/Gerund]

Sentences (57) - (62)

(57) ང་ལག་པ་**འཁྲུས་ནས་**ཁ་ལག་ཟ་གྱི་ཡོད། **After washing** my hands I eat./ or **Having washed** my hands, I eat.

(58) ཁོང་ནང་ལ་བོད་སྐད་སྦྱང་ནས་འཛིན་གྲྭར་ཕེབས་ཀྱི་འདུག He comes to class after studying Tibetan at home.

(59) བཀྲ་ཤིས་ལགས་ཉིན་ལྟར་**གཟུགས་པོ་འཁྲུས་བྱས་**ལས་ཁུངས་ལ་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། Everyday **after taking a bath**, Tashi goes to the office.

(60) ཁོང་**མོ་ཊ་བཏང་བྱས་**བཟོ་གྲྭར་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། **གོམ་པ་བརྒྱབ་བྱས་**ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། He doesn't go to the factory **by car**, [he] walks [there]/ goes **by walking.**

(61) ང་སློབ་གྲྭར་རྐང་འཁོར་བཞོན་ནས་ཡོང་གི་ཡོད། I come to school by bicycle.

(62) ང་སྐད་ཆ་ཡག་པོ་ཉན་བྱས་ཨ་ཉེ་ལན་བརྒྱབ་གྱི་ཡོད། After listening carefully, then I give my answer.

The Tibetan (MVS past form + ནས་/[ཏུས་]) structure has two uses:

1.) When expressing a sequence of actions in a chronological order, the adverb ནས་ indicates ***after*** *one action is completed,* another action takes place, *or* ***having completed*** *one action,* another action was done:

(57) ང་ལག་པ་འཁྲུས་ནས་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་ཡོད། — **After washing** my hands I eat./ or **Having washed** my hands, I eat.

2.) ནས་ is used to express that someone went *'by'* a particular mode of transportation, i.e., by car, by bicycle, by foot, etc:

(61) ང་སློབ་གྲྭར་རྐང་འཁོར་བཞོན་ནས་ཡོང་གི་ཡོད། — I come to school **by bicycle**.

In English the adverbs *after* and *having* precede the verb, (after/ having + Verb), whereas the Tibetan adverb ནས་ always proceeds the verb, (MVS + ནས་/ [ཏུས་]). The adverb *by,* used to express a particular mode of transportation, precedes a noun, (by + Noun) or a gerund, i.e., by walking, by driving, etc. In Tibetan, this ནས་ structure is (Noun + MVS + ནས་/[ཏུས་]). Please note that the verb preceding ནས་/[ཏུས་] is *always* in the past form:

(59) བཀྲ་ཤིས་ལགས་ཉིན་ལྟར་གཟུགས་པོ་འཁྲུས་ཏུས་ལས་ཁུངས་ལ་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
Everyday **after taking a bath**, Tashi goes to the office.

In this lesson ནས་ is introduced as an adverb and is translated as *'after doing'* / *'having done something'*. When ནས་ is used with a noun, it is not an adverb, but rather a post position and is translated as *'from'*:

ལྷ་ས་ནས་རྒྱལ་རྩེར་ཆུ་ཚོད་ལྔ་འགོར་གྱི་ཡོད་པ་རེད། — It takes five hours [to go] **from Lhasa** to Gyaltse.
ཆུ་ཚོད་གཅིག་ནས་གསུམ་བར། — ...**from one** [o'clock] to three [o'clock].

When used as an adverb [ཏུས་] is the typical Lhasa colloquial form of ནས་.

* The Adverb རྗེས་ལ་ [after] vs. the Connector ནས་ [after]

In Tibetan there are two constructions, རྗེས་ལ་ and ནས་, which express *after doing/ having done* one thing, another action is/ was/ will be done.

The adverb རྗེས་ལ་ *'after'* is used with a (noun + genitive) construction, i.e., **འཛིན་གྲྭའི་**རྗེས་ལ་ 'after **class**'. This structure is:

(Noun + genitive + རྗེས་ལ་)

ཁ་ལག་གི་རྗེས་ལ་... — after [a/ the] meal [lunch, dinner, etc.]...
ཁ་ལག་གི་རྗེས་ལ་ང་ཚོ་ཆུ་ཚོད་གཅིག་ངལ་གསོ་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད། — **After meals** we rest for an hour.

The adverb ནས་ is always used in conjunction with a verb, i.e., ཚར་ནས་ *'having finished'* or *'after finishing'*. If one says 'having finished class/ after finishing class/ after class is over...' the construction is འཛིན་གྲྭ་ཚར་ནས་. This structure is:

(Noun + MVS past form + ནས་)

ཁ་ལག་ཟས་ནས་... [after] having eaten...

ཁ་ལག་ཟས་ནས་ང་ཚོ་ཆུ་ཚོད་གཅིག་ངལ་གསོ་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད། **After eating,** we rest for an hour.

In this lesson ནས་ has been translated as both *'after* doing/ eating/ finishing,' etc. and *'having* done/ eaten/ finished,' etc. On certain occasions the English phrases *after doing* and *having done* can be used interchangeably. On other occasions, however, there is a distinct difference. *'After doing'* can be used when talking about a past, present, or future action, whereas *'having done'* is only used to express a past time action which has a resultant effect.

In sentences dealing with two unrelated actions, only the *after doing* translation is appropriate:

ཚལ་བཏབ་ནས་ལས་ཀ་གཞན་དག་བྱས་པ་ཡིན། **After planting the vegetables,** [I] did other work [things].

འཛིན་གྲྭ་ཚར་ནས་ང་ནང་ལ་ལོག་པ་ཡིན། **After [finishing] class,** I returned home.

In sentences dealing with two related actions, the second the result of the first, then either the *after doing* or *having done* translation is appropriate:

ཚལ་བཏབ་ནས་སྐྱེས་པ་རེད། **Having planted the vegetables,** they grew./ **After planting the vegetables,** they grew.

ཆོས་བྱས་ནས་ཁོང་གི་སེམས་རྒྱུད་ཡག་པོ་ཆགས་པ་རེད། **Having practiced religion,** he has developed a good heart./ **After practicing religion,** he has developed a good heart.

Remember that the Tibetan adverb ནས་ performs both of the above functions; it can be used in sentences dealing with *two related actions* or *two unrelated actions.*

One should note that རྗེས་ལ་ is *always used with a noun,* i.e., ཉིན་དགུང་ཁ་ལག་གི་རྗེས་ལ་ 'after lunch', འཛིན་གྲྭའི་རྗེས་ལ་ 'after class', ཐུགས་སྐྱོའི་རྗེས་ལ་ 'after the party', etc.; whereas the adverb ནས་ is *always used with a verb in its past form,* i.e., ཁ་ལག་ཟས་ནས་ '[after] having eaten', འཛིན་གྲྭར་ཕྱིན་ནས་ '[after] having gone to class', ཐུགས་སྐྱོ་ནས་ལོག་ནས་ '[after] having returned from the party', etc. In the last phrase, the first ནས་ is a post position that is connected with the noun ཐུགས་སྐྱོ་ནས་ meaning 'from the party'. The second ནས་ is the adverb used with the verb ལོག་ - ལོག་ནས་ meaning 'having returned'.

V. Verbs

A. Verbs with Variable Stems:

The following verbs have a separate stem for the present/ future, past and honorific forms:

Present/ Future	Past	Honorific (applies for all three tenses)	
ཟ་	ཟས་	མཆོད་	eat / ate
ཉོ་	ཉོས་	གཟིགས་	buy / bought

འགྲོ་	ཕྱིན་	ཕེབས་	go / went
ངུ་	ངུས་	ཤུམ་	cry / cried
ལྟ་	བལྟས་	གཟིགས་	look / looked— watch / watched

The Honorific Verb གནང་ with a Main Verb Stem

The honorific form of the following (and many other) verbs is formed by the addition of གནང་:

Present/ Future	Past	Honorific	
བཟོ་	བཟོས་	བཟོ་/ བཟོས་ + གནང་	make / made
འཁྲུ་	འཁྲུས་	འཁྲུ་/ འཁྲུས་ + གནང་	wash / washed

Main Verb + བྱེད་/ བྱས་ becomes Main Verb + གནང་ in Honorific

The verb བྱེད་/ བྱས་ by itself means *do/ did*. However, when joined with certain nouns, the meaning of the noun changes into its corresponding meaning as a verb. The honorific form of བྱེད་/ བྱས་ is གནང་:

Present/ Future	Past	Honorific	
སློབ་སྦྱོང་བྱེད་	སློབ་སྦྱོང་བྱས་	སློབ་སྦྱོང་གནང་	study / studied
བེད་སྤྱོད་བྱེད་	བེད་སྤྱོད་བྱས་	བེད་སྤྱོད་གནང་	use / used
རོགས་བྱེད་	རོགས་བྱས་	རོགས་གནང་	help / helped
ག་སྒྲིག་བྱེད་	ག་སྒྲིག་བྱས་	ག་སྒྲིག་གནང་	prepare / prepared
ཚག་གེ་ཚིག་གེ་བྱེད་	ཚག་གེ་ཚིག་གེ་བྱས་	ཚག་གེ་ཚིག་གེ་གནང་	nervous / excited
			was nervous / was excited

B. Verbs with Invariable Stems:

The following verb stems are the same for all three tenses. The honorific is formed by the addition of གནང་:

Present/ Future/ Past	Honorific			
ཀློག་	ཀློག་	+	གནང་	read / read
བྲིས་	བྲིས་	+	གནང་	write / wrote
སྤྲད་	སྤྲད་	+	གནང་	give / gave
བསླབ་	བསླབ་	+	གནང་	teach / taught
སྦྱང་	སྦྱང་	+	གནང་	learn / learned
ཆུ་བརྐྱལ་	ཆུ་བརྐྱལ་	+	གནང་	swim / swam
བཙོང་	བཙོང་	+	གནང་	sell / sold
བཏང་	བཏང་	+	གནང་	send / sent

The following verb stems are the same for all three tenses. The honorific is a completely different word:

Present/ Future/ Past	Honorific	
འཐུང་	མཆོད་	drink / drank
ཡོང་	ཕེབས་	come / came
བསྡད་	བཞུགས་	sit or stay / sat or lived
ལང་	བཞེངས་	stand or get up / stood or got up
ལེན་	བཞེས་	take / took
གྱོན་	མཆོད་	wear / wore
ལབ་	གསུང་	speak / said
ཉན་	གསན་	listen / listened
ཟེར་	ཞུ་	call / called
ཉལ་	གཟིམས་	sleep / slept

VI. Conversations

A. **Context:** Norbu is asking Ngawang about himself:

		Sentences (63) - (70)
(63) ནོར་བུ་:	ངག་དབང་ལགས། དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	Ngawang, where do you live these days?
ངག་དབང་:	དེ་རིང་སང་ང་བལ་ཡུལ་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	These days I live in Nepal.
(64) ནོར་བུ་:	སྔོན་མ་ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	Where did you live before?
ངག་དབང་:	སྔོན་མ་ང་རྒྱ་གར་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	Before I lived in India.
(65) ནོར་བུ་:	ཨ་ནི་དེའི་སྔོན་ལ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	And where did you live before that?
ངག་དབང་:	དེའི་སྔོན་ལ་ང་བོད་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	Before that I lived in Tibet.
(66) ནོར་བུ་:	ཁྱེད་རང་གསོལ་དཀྲུམ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པས།	Do you eat meat (h.)?
ངག་དབང་:	དེ་རིང་སང་ང་ཤ་ཟ་གྱི་མེད། ཡིན་ནའང་ཟླ་བ་དྲུག་གི་སྔོན་ལ་ང་ཤ་ཟ་གྱི་ཡོད། དངོས་གནས་བྱས་ན་སྔོན་མ་སྔོན་མ་ང་ཤ་ཁྱོན་ནས་ཟ་གྱི་མེད།	These days I don't eat meat, but six months ago I did [eat it]. Actually sometime before that, I never ate meat at all.
(67) ནོར་བུ་:	ཁྱེད་རང་ཉི་མ་རྟག་པར་ཁྲོམ་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་པས།	Do you go to the market everyday?
ངག་དབང་:	ལགས་མེད། ང་ཉིན་ལྟར་ཁྲོམ་ལ་འགྲོ་གྱི་མེད། ཡིན་ནས་མཚམས་མཚམས་ལ་འགྲོ་གྱི་ཡོད།	No, I don't go to the market everyday, but sometimes I do [go].
(68) ནོར་བུ་:	སྤྱིར་བཏང་ཁྱེད་རང་བདུན་ཕྲག་གཅིག་ལ་ཉི་མ་ག་ཚད་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད།	Generally how many times a week do you go?
ངག་དབང་:	ནམ་རྒྱུན་ང་བདུན་ཕྲག་གཅིག་ལ་ཉི་མ་གཉིས་གཅིག་པོར་འགྲོ་གྱི་ཡོད། ཡང་སེ་འགྲོ་གྱི་མེད།	Usually I only go twice a week. [I] don't go often.

(69) ནོར་བུ་: ཁྱེད་རང་ཨ་རག་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པས། — Do you drink alcohol?

ངག་དབང་: ང་ཨ་རག་ཁྱོན་ནས་འཐུང་གི་མེད། ཆང་ཏོག་ཙམ་ཏོག་ཙམ་འཐུང་གི་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཞེ་དྲགས་འཐུང་གི་མེད། — I never drink alcohol. I drink a little bit of beer, but I don't drink much.

(70) ནོར་བུ་: དེ་ཡག་པོ་རེད། — That's very good.

* སྔོན་མ་ vs. སྔོན་ལ་ [before/ previously/ in the past]

The adverb སྔོན་མ་ *'before/ previously/ in the past'* is used when referring to a general, non-specific time period, i.e., སྔོན་མ་སྔོན་མ་ *'once upon a time, a long time ago, some time before'*, etc.:

སྔོན་མ་ང་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་པ་ཡིན། — I have gone to India **in the past**./ I have been to India **previously**.

The adverb སྔོན་ལ་ *'before/ previously/ in the past'* on the other hand, is used when:

a.)	a *specific time* is mentioned:	ཟླ་བ་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྔོན་ལ་	**a few months** ago
b.)	with *numbers*:	ཉི་མ་གཅིག་གི་སྔོན་ལ་	**one day** before
c.)	with *demonstrative pronouns*:	དེའི་སྔོན་ལ་	before **that**
d.)	with a *personal pronoun*:	ངའི་སྔོན་ལ་	before **me**
e.)	with a *place/ location*:	རྒྱ་གར་གྱི་སྔོན་ལ་	before **India**

As shown in the list above, སྔོན་ལ་ can also modify nouns and demonstrative pronouns:

ངའི་སྔོན་ལ་ཁོང་དགེ་རྒན་རེད། — **Before me** he was the teacher./ **Previous to me** he was the teacher.

འདིའི་སྔོན་ལ་ང་དགེ་རྒན་ཡིན། — **Before this/ previously**, I was a teacher.

(66) དེ་རིང་སང་ང་ཤ་ཟ་བགྱི་མེད། ཡིན་ནའང་ཟླ་བ་དྲུག་གི་སྔོན་ལ་ང་ཤ་ཟ་བགྱི་ཡོད། དངོས་གནས་དུས་ན་སྔོན་མ་སྔོན་མ་ང་ཤ་ཁྱོན་ནས་ཟ་བགྱི་མེད། — These days I don't eat meat, but **six months ago** I did [eat it]. Actually sometime **before** that, I never ate meat at all.

In sentence (66), the adverb of time སྔོན་ལ་ 'before/ previously' indicates a ***specific time reference***, it is a post position (has an object) i.e., ཟླ་བ་དྲུག་གི་སྔོན་ལ་ 'six months ago (before)'; whereas སྔོན་མ་ 'before/ previously' gives ***no specific time reference***, it is simply an adverb i.e., སྔོན་མ་སྔོན་མ་ (sometime before, a long time ago), ང་ཤ་ཁྱོན་ནས་ཟ་བགྱི་མེད། '**Sometime before that / previously** I never ate meat at all.'

The reference distinction of *non-specific time* and *specific time* indicated by སྔོན་མ་ and སྔོན་ལ་ also exists between the adverbs of time རྗེས་མ་ 'later/ in the near future' and རྗེས་ལ་ 'after'. རྗེས་མ་ refers to an ***unspecified time***, whereas རྗེས་ལ་ a ***specific time***:

ང་རྗེས་མ་རྗེས་མ་ཨེམ་ཆི་བྱེད་ཀྱི་ཡིན། — **Sometime in the future** I will become a doctor.

ཁོང་ཉི་མ་གསུམ་གྱི་རྗེས་ལ་བོད་ལ་ཕེབས་ཀྱི་རེད། — **After three days** he will go to Tibet.

Though སྔོན་ལ་ has been introduced above as an adverb that indicates a past time, it can also be translated as *first*. When used in this way it strictly modifies the verb:

སྔོན་ལ་ང་ལག་པ་འཁྲུ་བཀྱི་ཡིན། དེ་ནས་ཁ་ལག་བཟོ་བཀྱི་ཡིན།	**First** I'll wash [my] hands and then I'll make the food.
ཡིག་ཚད་བྲིས་དུས་སྔོན་ལ་འདྲི་བ་ཀློག དེ་ནས་ལན་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད།	When [I] take an exam, **first** [I] read the question and then [I] give/ write the answer.

In sentences where *first* modifies a noun, the ordinal number དང་པོ་ is used, ***never*** སྔོན་ལ་:

བཀྲ་ཤིས་རྣམ་རྒྱལ་ང་ཚོའི་ཕྲུ་གུ་དང་པོ་རེད།	Tashi Namgyal is our **first** child.

B. **Context:** Pempa is asking Tseten about his and other's habits:

		Sentences (71) - (77)
(71) སྤེན་པ་:	ཚེ་བརྟན་ལགས། ཁྱེད་རང་ཞལ་ལག་མཆོད་དུས་ཕྱག་བཤལ་གྱི་ཡོད་པས།	Tsetan, do you wash your hands (h.) when you eat?
ཚེ་བརྟན་:	ལགས་ཡོད། ང་ཁ་ལག་མ་ཟས་གོང་ལ་ལག་པ་འཁྲུ་བཀྱི་ཡོད།	Yes, I wash my hands before I eat.
(72) སྤེན་པ་:	བློ་བཟང་ལས་ཀ་བྱེད་དུས་བསམ་བློ་བཏང་གི་འདུག་གས།	When Lobsang works does he think?
ཚེ་བརྟན་:	འདུག འདུག བློ་བཟང་བསམ་བློ་བཏང་ནས་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་འདུག	Yes, yes. Lobsang thinks and then he works.
སྤེན་པ་:	དེ་སྤྲུང་པོ་རེད།	That's clever!
(73) སྤེན་པ་:	ཁྱེད་རང་སློབ་གྲྭ་མ་ཐེགས་གོང་ལ་ཞལ་ལག་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པས།	Do you eat before you go to school?
ཚེ་བརྟན་:	ལགས་ཡོད། ང་སློབ་གྲྭ་མ་འགྲོ་གོང་ལ་ནང་ལ་ཁ་ལག་ཟ་བཀྱི་ཡོད།	Yes, I eat at home before I go to school.
སྤེན་པ་:	དེ་ཡག་པོ་རེད།	That's good!
(74) སྤེན་པ་:	ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་ག་དུས་ཞལ་འདོན་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད།	When does your father recite [his] prayers?
ཚེ་བརྟན་:	ངའི་པཱ་ལགས་སྔ་དགོང་[1]གཉིས་མ་གཟིམས་གོང་ལ་ཞལ་འདོན་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད།	My father recites [his] prayers both in the morning and evening before going to bed.
སྤེན་པ་:	དེ་དངོས་གནས་ཡག་པོ་རེད།	That's really very good!
(75) སྤེན་པ་:	ཁྱེད་རང་སློབ་ཕྲུག་ཚོར་མ་བསླབ་གོང་ལ་གྲ་སྒྲིག་གནང་གི་ཡོད་པས།	Do you prepare [your lessons] before you teach [your] students?
ཚེ་བརྟན་:	ལགས་ཡོད། ང་སློབ་ཕྲུག་ཚོར་མ་བསླབ་གོང་ལ་གྲ་སྒྲིག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	Yes, I prepare [my lessons] before I teach [my] students.
སྤེན་པ་:	དེ་གལ་ཆེན་པོ་རེད།	That's important!
(76) སྤེན་པ་:	བསམ་འགྲུབ་ཀྱིས་ཁོ་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཚོར་དཀའ་ངལ་ཡོད་དུས་ལམ་སེང་[2]རོགས་བྱེད་ཀྱི་འདུག་གས།	Does Samdup immediately help his friends when they have problems?

1. སྔ་དགོང་ is an abbreviated form of སྔ་དྲོ་དང་དགོང་དྲོ་, morning and evening.
2. ལམ་སེང་ = [ལམ་སང་]

ཚེ་བརྟན་: དེ་ག་རང་རེད། ཁོ་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཚོར་དཀའ་ངལ་	That's right. When his friends have
ཡོད་དུས་སྔོན་ལ་ཁོ་ཚོར་རོགས་བྱེད་ཀྱི་འདུག	problems, he helps them first and then
དེ་ནས་ཁོ་རང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་འདུག	he does his own work.
སྒྲོན་པ་: དེ་གྲོགས་པོ་དངོས་གནས་དེ་རེད།	That's a real friend!
(77) སྒྲོན་པ་: མི་ཆེན་པོས་ཀུག་རྫུན་བཤད་ཀྱི་འདུག་གས།	Do important people tell lies?
ཚེ་བརྟན་: མི་ཆེན་པོ་དང་མིང་ཆེན་པོས་མཚམས་མཚམས་	Sometimes important and distinguished
ལ་ཀུག་རྫུན་བཤད་ཀྱི་འདུག	[high-titled] people tell lies.
སྒྲོན་པ་: དེ་སྐྱོ་པོ་ཞི་དྲགས་རེད།	That's really a shame [pity]!

C. **Context:** Tsewang is asking Kunga about her youth:

Sentences (78) - (85)

(78) ཚེ་དབང་: ཀུན་དགའ་ལགས།	Kunga.
ཀུན་དགའ་: ལགས།	Yes.
(79) ཚེ་དབང་: ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	Where did you live when you were young?
ཀུན་དགའ་: ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་རྒྱ་གར་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	I lived in India when I was young.
(80) ཚེ་དབང་: རྒྱ་གར་ལ་མ་ཕེབས་གོང་ལ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	Before you went to India where did you live?
ཀུན་དགའ་: རྒྱ་གར་ལ་མ་ཕྱིན་གོང་ལ་བལ་ཡུལ་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	I lived in Nepal before I went to India.
(81) ཚེ་དབང་: རེད་པས།	Really?
ཀུན་དགའ་: ལགས་འོང་།	Yes.
(82) ཚེ་དབང་: ཨ་ནི་རྒྱ་གར་ལ་བཞུགས་དུས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།	And what did you do while you were in India?
ཀུན་དགའ་: ང་རྒྱ་གར་ལ་བསྡད་དུས་མཐོ་རིམ་སློབ་གྲྭར་སློབ་སྦྱོང་ བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	While I was in India, I studied in college.
(83) ཚེ་དབང་: ལོ་གཅིག་ལ་ཟླ་བ་ག་ཚད་སློབ་སྦྱོང་གནང་གི་ཡོད།	How many months a year did you study?
ཀུན་དགའ་: ལོ་གཅིག་ལ་ཟླ་བ་དགུ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	I used to study nine months a year.
(84) ཚེ་དབང་: རྒྱ་གར་ཐག་རིང་པོ་[3] རེད། ཨ་ནི་ཟླ་བ་དགུ་རྒྱུན་ རིང་པོ་[4] རེད། རེད་པ།	India is far away and nine months is a long time, isn't it?
ཀུན་དགའ་: ལགས་རེད། དངོས་གནས་རེད།	Yes, it is. It really is.
(85) ཚེ་དབང་: དུས་ཙང་མཚམས་མཚམས་ལ་ཁྱེད་རང་པ་མ་ དྲན་དུས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།	So [sometimes] when you missed your parents, what did you do?
ཀུན་དགའ་: ང་པ་མ་དྲན་དུས་ཁོ་ཚོར་ཁ་པར་བཏང་གི་ཡོད།	When I missed my parents I would phone them.

VII. Exercises

A. Translate the following sentences:

(1) I don't usually sleep ten hours a day, but sometimes I sleep nine or ten hours.

(2) When I was small I used to eat sweets every day.

3. ཐག་རིང་པོ་ = [ཐག་རིང་པོ་/ གོ་]
4. རྒྱུན་རིང་པོ་ = [རྒྱུན་རིང་པོ་/ གོ་]

(3) I am reading this book today.
(4) He did not know English before he came to India.
(5) When we have lots of money we go to good restaurants.

B. *Fill in the blanks:*

(1) ང་སློབ་ཕྲུག་______སློབ་གྲྭར་དགའ་པོ་ཞེ་དྲགས་མེད།
(2) ཚེ་རིང་ལ་དུས་ཚོད་______དེབ་མང་པོ་ཀློག་གི་འདུག
(3) གནམ་གཤིས་ཚ་པོ་______ཆུ་བཏལ་གྱི་ཡོད།
(4) ང་ཡག་པོ་མ་ཉན་______ལན་ཡག་པོ་བརྒྱབ་ཤེས་ཀྱི་མེད།
(5) ང་ཁ་ལག་བཟོ་______ཤ་འདྲ་མི་འདྲ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

C. *Answer the following questions:*

(1) ཁྱེད་རང་ཉོབ་དུས་ག་རེ་གཏང་གི་ཡོད།
(2) ཁྱེད་རང་ཉུང་ཡང་དུས་ག་རེ་གཏང་གི་ཡོད།
(3) ལས་ཀ་བྱེད་དུས་ལས་ཀ་མ་བྱེད་གོང་ལ་བསམ་བློ་བཏང་གི་ཡོད་པས།
(4) ཁྱེད་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཐང་ཆད་དུས་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག
(5) སྤྱིར་བཏང་སློབ་ཕྲུག་ཚོ་སྐྱིད་པོ་ཡོད་དུས་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

VIII. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Ten

Nouns

ན་ཚ་	sickness/ illness	གཉིད་ལམ་	dream
གཏམ་བརྗོད་	play/ drama	རླུང་འཕྲིན་	broadcast
དཔེ་ཆ་	religious texts	གསར་འགྱུར་	news
བསླབ་བྱ་	advice	ལས་འགན་	responsibility
དགེ་བ་	merit	ལོ་རྒྱུས་	history
བྲོ་བ་	taste	ཕྱི་རྒྱལ་	foreign
འཛིན་གྲོགས་	classmate	སློབ་ཚན་	lesson
རླུང་	anger	སེམས་ཅན་	animal
ཆོས་བཟང་དུས་བཟང་	special holy occasions		

Verbs

ཚ་	burn/ hurt/ cut	ན་ཚ་བཏང་	in pain
ཧ་ལས་	be surprised	ཁང་པ་བརྒྱབ་	build a house
རྒྱག་རེས་བརྒྱབ་	fight	རོགས་བྱེད་	help
ལས་འགན་འཁྱེར་	take responsibility	འགྲེལ་བཤད་བརྒྱབ་	explain
ཡག་པོ་བྱེད་	treat well	བསྟན་	show

ཟུང་བསྟན་	show anger	བསགས་	gather/accumulate/seek
འཁྱེར་	take	པར་བརྒྱབ་	take photographs
དགའ་པོ་བྱེད་	like	བྲེལ་བ་	busy
ཚོགས་བསགས་འདོད་	want to /desire to accumulate (gain) merit	སྐུ་ཐང་ཆད་	tired (h.)

Adjectives

གསལ་པོ་	clear	ཁྱངས་ཐུབ་པོ་	durable

Adverbs

གསལ་པོ་(བརྒྱབ་)	clearly	ཞོགས་ཕྲར་རེ་བཞིན་	every morning
ཕར་ཚུར་	with each other/ back & forth	དེ་ག་ནང་བཞིན་	similarly/ on top of that

Conjunctions

ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་/ ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་	because/ the reason why

Prepositions

སྐོར་ལ་	about

Interjections

ཨ་ག་	Oh no!

Expanded Table of Contents for Lesson 10

Page

I. Perspective Marking with the Conjugations (གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ བཀྱི་ + ཡོད་/འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་) in Statements 185

A. First Person:

1. Personal Perspective on Self - (MVS + གི་ཡོད་) Sentences (1) - (5) 185

2. Impersonal Perspective on Self - (MVS + གི་འདུག་)

a. [physical/ psychological] Sentences (6) - (15) 185

b. [external evidence about self] Sentences (16) - (20) 185

c. [second-hand knowledge] Sentences (21) - (23) 186

B. Second/ Third Person:

1. Impersonal Perspective on Others - (MVS + གི་འདུག་/ གི་ཡོད་པ་རེད་)
[attestative/ general knowledge] Sentences (24) - (28) 189

2. Personal Perspective on Others - (MVS + གི་ཡོད་)
[personal association] Sentences (29) - (37) 190

II. Perspective Marking with the Conjugations (གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ བཀྱི་ + ཡོད་པས་/
འདུག་གས་/ ཡོད་པ་རེད་པས་) in Questions 191

A. Second Person:

1. Personal Perspective - (MVS + གི་ཡོད་པས་)
[self-knowledge] Sentences (38) - (42) 191

2. Impersonal Perspective - (MVS + གི་འདུག་གས་)

a. [physical/ psychological] Sentences (43) - (47) 191

b. [external evidence] Sentences (48) - (50) 192

c. [second-hand knowledge] Sentences (51) - (53) 192

B. First/ Third Person:

1. Impersonal Perspective - (MVS + གི་འདུག་གས་/ ཡོད་པ་རེད་པས་) Sentences (54) - (58) 193

2. Personal Perspective - (MVS + གི་ཡོད་པས་) Sentences (59) - (63) 193

III. The Conjunctions ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་/ ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་ [because/ the reason is...] Sentences (64) - (69) 194

* The Construction: (MVS + མྱོང་ + Verb) [to experience...] 195

* ཉལ་གྱི་འདུག་ vs. ཉལ་འདུག་ 196

IV. The Conjunctions བྱས་ཙང་/ དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ [therefore/ so] Sentences (70) - (73) 198

V. Verbs Formed with Nouns 198

A. (Noun + Verb བཏང་/ བཏང་གནང་) 199

B. (Noun + Verb བརྒྱབ་/ སྐྱོན་) 199

VI. Conversations
A. Sentences (74) - (79) 200
* The Particles དྭ་ and གྭ་ 201
B. Sentences (80) - (87) 201

VII. Exercises 202

VIII. Vocabulary for Lesson 11 མིང་ཚིག་གསར་པ་ 203

Lesson 10

I. Perspective Marking with the Conjugations (གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ + ཡོད་/འདུག་/ཡོད་པ་རེད་) in Statements

A. First Person

1.) Personal Perspective on Self - (MVS + གི་ཡོད་)
[self knowledge]

Sentences (1) - (5)

(1) ང་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་ལང་གི་ཡོད། — I **get up** early in the morning.

(2) ང་དགོང་མོ་ཕྱི་པོ་བསྡད་ཀྱི་མེད། — I don't stay up late at night.

(3) ང་ཚོ་ཐ་མག་འཐེན་གྱི་མེད། — We don't smoke cigarettes.

(4) ང་ཤ་ཟ་བགྱི་ཡོད། — I eat meat.

(5) ང་གཅིག་པོར་སློབ་གྲྭར་འགྲོ་བགྱི་ཡོད། — I go to school alone/ by myself.

2.) Impersonal Perspective on Self - (MVS + གི་འདུག་)

a.) [physical and psychological feelings]

Sentences (6) - (15)

(6) ང་ན་བགྱི་འདུག — I **am sick**./ I feel sick. [**my body**]

(7) ང་ཁ་སྐོམ་གྱི་འདུག — I am thirsty.

(8) ང་གྲོད་ཁོག་ལྟོགས་གི་འདུག — I am hungry.

(9) ང་ཐང་ཆད་ཀྱི་འདུག — I am tired.

(10) ང་འཁྱག་གི་འདུག — I am cold.

(11) ང་ཧ་གོ་བགྱི་མི་འདུག — I don't understand.

(12) ང་ཚ་བགྱི་འདུག — I'm hurting./ It hurts./ I'm in pain. [a burn or cut]

(13) ང་ན་ཚ་བཏང་གི་འདུག — I'm in pain.

(14) ང་ཧ་ལས་ཀྱི་འདུག — I'm surprised.

(15) ང་ཁོང་ལ་དགའ་བགྱི་འདུག — I like him/ her.

b.) [external evidence about self]

Sentences (16) - (20)

(16) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ང་སྤྲིན་པའི་སྟེང་ལ་གོམ་པ་བརྒྱབ་ཀྱི་འདུག — Last night I **was walking** on clouds in [my] dream. [**'I' in the dream**]

(17) གཟུགས་མཐོང་རྒྱང་འཕྲིན་ནང་ལ་ང་ཁྱེད་རང་མཉམ་དུ་རྒྱག་རེས་བརྒྱབ་[1]ཀྱི་འདུག — In the TV [program] I was fighting with you.

---

1. རྒྱག་རེས་བརྒྱབ་ = [རྒྱམ་འདྲེ་བརྒྱབ་]

(18) གཏམ་བརྗོད་ནང་ལ་ང་པདྨ་མཉམ་དུ་དགའ་པོ་བྱེད་ཀྱི་འདུག — In the play I am in love with Pema.

(19) ཁ་སང་དགོང་དྲོ་ཌི་ལིའི་རླུང་འཕྲིན་ནང་ལ་ང་གཞས་བཏང་གི་འདུག — Yesterday evening I was singing on the 'Delhi Broadcast'.

(20) པར་འདིའི་ནང་ལ་ང་གད་མོ་བགད་ཀྱི་འདུག — In this picture I am laughing.

c.) **[second-hand knowledge/ reportative]**

Sentences (21) - (23)

(21) ང་སྔོན་མ་སློབ་གྲྭར་ཡོད་དུས་སློབ་སྦྱོང་ཡག་པོ་བྱེད་ཀྱི་མི་འདུག — I didn't study well when I went [used to go] to school. **[my father told me]**

(22) ང་ལྷ་སར་བསྡད་དུས་ཚོང་ཁང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་འདུག ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ངར་འདི་འདྲས་གསུང་གི་འདུག — When I was living in Lhasa [I] was working in a store. **My mother told me that.**

(23) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་སྲུ་མོ་ལགས་ཀྱི་འཁྲིས་ལ་གཟའ་ཉི་མ་རྟག་པར་འགྲོ་བཀྱི་འདུག — When I was little [I] used to go to my aunt's [house] every Sunday. [she always reminds me of that]

In Lessons 6 and 7 the verbs ཡོད་ and འདུག་ are introduced. Just as ཡོད་ is the normal verb for first person and འདུག་ for second and third person, the conjugations གི་/ཀྱི་/གྱི་/བཀྱི་ཡོད་ and གི་/ཀྱི་/གྱི་/བཀྱི་འདུག་ are categorized in the same way. The particular usage of the particles གི་/ཀྱི་/གྱི་/བཀྱི་ is shown in Chart 4 of Lesson 1. As previously stated when a conjugation is being explained in a general manner only the standard particle གི་ is used. When a specific example is interpreted however, then the particular particle is applied.

ཡོད་/འདུག་ and ཡོད་པ་རེད་ are main verbs which denote existence (*to be*) and possession (*to have*), while གི་ཡོད་/ གི་འདུག་ and གི་ཡོད་པ་རེད་ are conjugations. Conjugations *always* follow a main verb, (MVS + conjugation). The normal pattern of the conjugations is as follows:

ང་	—	གི་ཡོད་
ཁྱེད་རང་	—	གི་འདུག་/ གི་ཡོད་པ་རེད་
ཁོང་	—	གི་འདུག་/ གི་ཡོད་པ་རེད་

The conjugation གི་ཡོད་ when used with the first person, indicates that the subject ང་ 'I' is the sole agent of the action, however, it does not indicate any *one* specific time [tense]. As explained in Lesson 9, the time element is indicated by adverbs of time or the context of the conversation.

The normal verbal conjugation for first person sentences is གི་ཡོད་; however, གི་འདུག་ may be used if the speaker wants to state something from an impersonal perspective. There are three categories in which གི་འདུག་ is used with the first person:

a.) ***When expressing a physical or psychological state.***

In English many words which describe a physical or psychological state are categorized as adjectives, e.g., ན་ 'sick', ཁ་སྐོམ་ 'thirsty', གྲོད་ཁོག་ལྟོགས་ 'hungry', etc. In Tibetan however, these words are always joined with a verb-ending and are categorized as verbs.

(6) ང་ན་བཞིན་འདུག I am *sick*. I feel *sick*. [my body]
(14) ང་ཧ་ལས་ཀྱི་འདུག I'm *surprised*. [my mind]

The English translation of sentence (6) is 'I am sick./ I feel sick.' From the Tibetan perspective, it is actually the body/ the system of ང་ 'I' which has become sick and not the subject ང་ 'I'. When analyzed in this way, one understands that ང་ 'I' is actually taking a third person stance, and therefore the impersonal perspective conjugation བཞིན་འདུག་ is used.

In sentence (14), ང་ 'I' is surprised or astonished about something which *happened externally to the self*. It is not ང་ 'I' which has become surprised, but it is the *'mind'* of ང་ 'I'. Here again, ང་ 'I' is taking an impersonal third person stance. Let's look at one more example:

(15) ང་ཁོང་ལ་དགའ་བཞིན་འདུག I like him/ her. [**the feeling arises from my heart**]

In sentence (15), it is not ང་ 'I' from which the liking of *him/ her* arises, but from 'I's' heart, so to speak. In such sentences the impersonal perspective conjugation གི་འདུག་ is appropriate.

In any of the preceding sentences it is *not incorrect* to use the conjugation གི་ཡོད་, however by doing so, *a change of meaning occurs*. With Tibetan verbs that express a physical or psychological state, the use of གི་ཡོད་ indicates a habitual tendency, or something the speaker used to do or think in the past:

ང་ཁོང་ལ་དགའ་བཞིན་ཡོད། **I used to like** him/ her.

The use of the conjugation བཞིན་ཡོད་ in this sentence implies that sometime in the past the speaker ***'used to*** like him/ her.' Whether that feeling still exists or not is not explicit.

ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཡང་སེ་ན་བཞིན་ཡོད། When I was young, I often **used to get sick**.

The implication of བཞིན་ཡོད་ in this sentence is: Often I would get sick as a child, *it was a tendency which kept reoccurring*.

Please remember that in first person sentences dealing with physical or psychological feelings, unless it is used in a clause structure, གི་འདུག་ implies that ***a particular feeling is present at this very moment;*** whereas གི་ཡོད་ indicates ***a previous occurrence or reoccurrence of the state***. According to this explanation, the following sentences show the correct and incorrect usage of these verbal conjugations:

དེ་རིང་ཡང་ང་ན་བཞིན་འདུག Correct
དེ་རིང་ཡང་ང་ན་བཞིན་ཡོད། Incorrect
Today I also feel sick./ I am also feeling sick.

སྔོན་མ་ང་ན་བཞིན་ཡོད། Correct
སྔོན་མ་ང་ན་བཞིན་འདུག Incorrect
I used to feel sick [before].

Contrary to the explanation above, a past habitual tendency is implied by the conjugation གི་འདུག་ when the speaker wants to imply; *I don't know why this problem is occuring/ I don't know why this happens to me.*

ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཡང་སེ་ན་བཞིན་འདུག Correct
When I was young, I often used to get sick. [**I don't know why this used to happen to me.**]

As the conjugation བཀྱི་འདུག་ in the previous sentence implies that the speaker does not know why a particular feeling used to occur, the same meaning is implied when used with a conditional or a དུས་ clause: (ན་ + past MVS)/ (MVS + དུས་).

When the conjugation གི་ཡོད་ is used with a conditional or དུས་ clause, (ན་ + past MVS)/ (MVS + དུས་), the speaker is only relating the *'fact'* of a particular habit existing in the past, no other additional information is being implied.

Chart 1

	Conditional ན་ Clause	Verb + Conjugation
(a)	ང་ལས་ཀ་མང་པོ་བྱས་ན་	ཐང་ཆད་ཀྱི་འདུག
	If I work a lot, I get tired. [From past experience this has happened, but I do not know why it happens to me.]	
(b)	ང་ལས་ཀ་མང་པོ་བྱས་ན་	ཐང་ཆད་ཀྱི་ཡོད།
	I used to get tired if I did a lot of work. [This is a fact; it used to happen to me.]	
	Connector དུས་ Clause	Verb + Conjugation
(c)	ང་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་ལང་དུས་	སྙོབ་ཀྱི་འདུག
	When I get up early in the morning, I feel lazy. [From past experience this has happened, but I do not know why it happens to me.]	
(d)	ང་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་ལང་དུས་	སྙོབ་ཀྱི་ཡོད།
	When I got up early in the morning, I used to feel lazy. [This is a fact; it used to happen to me.]	

In sentences (a) and (c), an underlying meaning conveyed by the conjugation ཀྱི་འདུག་ could be, *why is this happening to me and not to others.* This structure can be used when one notices a physical change in oneself, i.e., one is getting older, starting to feel sick, etc. Another situation in which the use of the conjugation གི་འདུག་ is appropriate is when a patient is talking to a doctor.

The second case in which གི་འདུག་ is used with the first person is:

b.) ***When relating a dream about oneself, when telling about what one is doing in a photograph, or relating the unexpected/ surprising fact of seeing or hearing oneself on the TV/ radio, etc.:***

The verbs ཡོད་/ འདུག་, and the conjugations གི་ཡོད་/ གི་འདུག་, perform similar functions. The verb ཡོད་ and the conjugation གི་ཡོད་ with the first person indicate that the subject ང་ 'I' is the sole agent of the action;

whereas the verb འདུག་ and the conjugation གི་འདུག་ insinuate that the subject ང་ 'I' is no longer the agent, but is simply narrating the incident.

(16) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ང་སྤྲིན་པའི་སྟེང་ལ་གོམ་པ་བརྒྱབ་ཀྱི་འདུག
Last night I **was walking** on clouds in [my] **dream**. [**'I' in the dream**]

(19) ཁ་སང་དགོང་དྲོ་ཌི་ལིའི་རླུང་འཕྲིན་ནང་ལ་ང་གཞས་བཏང་གི་འདུག
Yesterday evening I **was singing on the** 'Delhi Broadcast'. [**'I' on the radio**]

In sentence (16), one is talking about the ང་ 'I' in the dream and not about oneself. Likewise in sentence (19), one is talking about the ང་ 'I' who was singing on the radio. Because of this stance, the impersonal perspective conjugation ཀྱི་/གྱི་འདུག་ is used.

When talking about oneself in a photograph, the Tibetan conceptualization is that one is talking abou* the figure in the picture, not about oneself. Thus in this situation the speaker refers to himself in an impersonal manner by the use of the impersonal conjugation གི་འདུག་:

(20) པར་འདིའི་ནང་ལ་ང་གད་མོ་བགད་ཀྱི་འདུག
In this picture I am **laughing**. [**'I'** in **the photograph**]

The third case in which གི་འདུག་ is used with the first person is:

c.) ***When relating information about oneself that has been found out from a second-hand source***

(22) ང་ལྷ་སར་བསྡད་དུས་ཚོང་ཁང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་འདུག ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ང་ར་འདི་འདྲ་གསུང་གི་འདུག
When I was living in Lhasa [I] **was working in a store.** *My mother told me that.*

In sentence (22), the information is not based on the speaker's own recollection of the incident, but in this case, on information that has been told to him by his mother.

In Lesson 13 the (past time MVS + འདུག་) construction is introduced. In English this construction is translated with the simple past tense; whereas the (MVS + གི་འདུག་) construction is tenseless, the time is understood from the adverb of time or the context of the conversation.

B. Second/ Third Person

1.) Impersonal Perspective on Others - (MVS + གི་འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་)
[attestative knowledge/ general knowledge]

Sentences (24)- (28)

The conjugation གི་འདུག་ implies that the statement is attestative, the speaker has first-hand knowledge and is giving an eye-witness account of the event. The conjugation གི་ཡོད་པ་རེད་ indicates that the statement is being expressed in a general manner or is a universal truth.

(24)	ཁོང་དཔེ་ཆ་ཀློག་གི་འདུག	He's **reading** religious texts.
(25)	ཁོ་ཚོ་ཁང་པ་བརྒྱབ་ཀྱི་འདུག	They are building a house.
(26)	ཁྱེད་རང་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	You are studying.

(27)	ཁོང་སྐད་ཆ་མང་པོ་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད།	He doesn't talk much.
(28)	ཁྱེད་རང་ཚོ་གསར་འགྱུར་ཉན་གྱི་འདུག	**You are listening** to the news.

2.) **Personal Perspective on Others - (MVS + གི་ཡོད་)**
[knowledge through personal association]

Sentences (29) - (37)

(29)	ཁོང་དེ་དུས་བོད་སྐད་སྦྱང་གི་ཡོད།	**She was learning** Tibetan at that time. **[we were in the same class]**
(30)	ང་ཁོ་ཚོའི་ནང་ལ་བསྡད་དུས་ཁོ་ཚོས་ཁ་ལག་ཡག་པོ་བཟོ་བཀྱི་ཡོད།	When I was staying with them they used to make/ made good food.
(31)	ངའི་བུ་རྒྱ་གར་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	**My son is studying** in India.
(32)	ངའི་བུ་མོ་ད་ལྟ་ཁ་ལག་ཟ་བཀྱི་ཡོད།	My daughter is eating now.
(33)	ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་སྐང་ལ་སློབ་སྦྱོང་ཡག་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	When **you** were young you **used to study** well. **[as I recall]**
(34)	དེ་དུས་ཁྱེད་རང་ཤ་ཟ་བཀྱི་མེད།	At that time you were not eating/did not eat meat. [I remember very well]
(35)	ང་ན་དུས་ཁྱེད་རང་ཚོ་ངའི་ནང་ལ་ཡོང་གི་ཡོད།	When I was sick you used to come to my house.
(36)	སྔོན་མ་ཁྱེད་རང་བོད་པའི་ཁ་ལག་ཡང་སེ་བཟོ་བཀྱི་ཡོད།	Before you often used to make Tibetan food. [I enjoyed it]
(37)	ལོ་བཅུའི་སྔོན་ལ་ཁྱེད་རང་སེམས་ཅན་འདྲ་མི་འདྲ་པར་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད།	Ten years ago you were photographing all kinds of animals. [I know that was your hobby]

As explained in section A, གི་ཡོད་ is the normal first person verbal conjugation and གི་འདུག་/ གི་ཡོད་པ་རེད་ the normal second/ third person conjugations. In second/ third person sentences, as the verbs འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་ place an impersonal perspective on the subject, the verbal conjugations གི་འདུག་/ གི་ཡོད་པ་རེད་ perform the same function. Similarly both the verb ཡོད་ and the conjugation གི་ཡོད་ place a personal perspective on the subject.

The conjugation གི་འདུག་ implies that a statement is attestative, the speaker has first- hand knowledge and is giving an eye-witness account of the event. The conjugation གི་ཡོད་པ་རེད་ indicates that a statement is being expressed in a general manner or is a universal truth.

(25)	ཁོ་ཚོ་ཁང་པ་བརྒྱབ་ཀྱི་འདུག	They are building a house. [I'**ve seen it**]
	ཁོ་ཚོ་ཁང་པ་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	They are building a house. [a general fact]

In sentence (25), ཀྱི་འདུག་ indicates, for example, the speaker has gone to the site of the house, has seen the plans, has gone shopping for some of the materials, etc. Having this first-hand information, the speaker knows that ཁོ་ཚོ་ 'they' are building a house ཁང་པ་བརྒྱབ་ཀྱི་འདུག. If the conjugation ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་ is used, then the speaker is merely indicating the general fact that *they are building a house.*

Remember, even if one has evidential knowledge concerning the topic of conversation, it is not compulsory that the conjugation གི་འདུག་ *be used.* Should one prefer to relate an incident in a general manner rather than exposing one's first-hand experience, then it is correct to use the conjugation གི་ཡོད་པ་རེད་.

As previously explained, the normal verbal conjugation for second / third person is གི་འདུག་ / གི་ཡོད་པ་རེད་, however, if the speaker wants to indicate that the statement is based on some personal association to the addressee, then the conjugation གི་ཡོད་ is used:

(29) ཁོང་དེ་དུས་བོད་སྐད་སྦྱང་གི་ཡོད། — **She was learning Tibetan** at that time. **[we were in the same class]**

In sentence (29), གི་ཡོད་ indicates that the speaker has some personal association to ཁོང་ 'she' i.e., they studied together, lived in the same house together, *she* is a very close friend, etc.

(31) ངའི་བུ་རྒྱ་གར་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། — My son **is studying** in India.

In sentence (31), the speaker wants the aspect of ངའི་བུ་ '*my* son' emphasized, therefore, the personal perspective conjugation ཀྱི་ཡོད་ is used.

II. Perspective Marking with the Conjugations (གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ + ཡོད་པས་/འདུག་གས་/ཡོད་པ་རེད་པས་) in Questions

A. *Second Person*

1.) Personal Perspective - (MVS + གི་ཡོད་པས་)
[self-knowledge]

Sentences (38) - (42)

(38) ཁྱེད་རང་ཉིན་ལྟར་ཁོང་གི་ཁང་པར་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་པས། — **Do you go** to his house everyday?
(39) ཁྱེད་རང་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། — Do you work?
(40) ཁྱེད་རང་ཚོགས་ཟུགས་མཐོང་རྙན་འཕྲིན་ནང་ལ་གཞས་བཏང་གི་ཡོད་པས། — Do you sing on TV?
(41) ཁྱེད་རང་ལ་དྭགས་ལ་གཅིག་པོར་འགྲོ་བགྱི་ཡོད་པས། — Do you go to Ladhak by yourself?
(42) ཁྱེད་རང་རིན་ཆེན་ལ་རོགས་པ་གནང་གི་ཡོད་པས། — Do you help Rinchen?

2.) Impersonal Perspective - (MVS + གི་འདུག་གས་)
a.) [physical and psychological feelings]

Sentences (43) - (47)

(43) དེ་རིང་ཁྱེད་རང་ན་བགྱི་འདུག་གས། — Are you sick today? [your body]
(44) ཁྱེད་རང་ཉོབ་གནང་གི་མི་འདུག་གས། — Aren't you bored?
(45) ཁྱེད་རང་ཁོང་ལ་དགའ་བགྱི་འདུག་གས། — Do you like/ love her?
(46) ཁྱེད་རང་ག་པར་ན་ཟ་བཏང་གི་འདུག — Where do you hurt?
(47) ཁྱེད་རང་སྐྱིད་པོ་ཡིན་བསམས་གྱི་འདུག་གས། — Do you think that you are content?/ Do you feel you're contented?

b.) [external evidence]

Sentences (48) - (50)

(48) གཟིགས་དང་། པར་འདིའི་ནང་ལ་ཁྱེད་རང་ང་ཚོར་རོགས་གནང་གི་མི་འདུག་གས། — Look [here]! **Aren't you helping** us in this photograph? [**'you' in photo**]

(49) ཁྱེད་རང་ཚོ་གཟུགས་མཐོང་རྒྱང་འཕྲིན་ནང་ལ་གཞས་བཏང་གི་འདུག་གས། — Were you singing on the TV?

(50) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ཁྱེད་རང་ཁོང་གི་བསླབ་བྱ་ཉན་གྱི་འདུག་གས། — In your dream last night were you listening to his advice?

c.) [second-hand knowledge/ reportative]

Sentences (51) - (53)

(51) ཁྱེད་རང་ལྷ་སར་བཞུགས་དུས་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་འདུག — When you were living in Lhasa **what work were you doing** (h.)? **[Did you ask your parents?]**

(52) ཁྱེད་རང་སློབ་གྲྭར་སློབ་སྦྱོང་ཡག་པོ་བྱེད་ཀྱི་འདུག་གས། — Were you studying well at school? [Have you seen your old report cards?]

(53) ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་གཟའ་ཉི་མར་ག་རེ་གནང་གི་འདུག — When you were little what did you [used to] do on Sundays? [Has anyone told you?]

The normal second person question pattern is གི་ཡོད་པས་, and the normal reply to such questions is གི་ཡོད་:

(39) ཁྱེད་རང་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། — ང་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
Do you work? — I work.

The personal perspective question pattern གི་ཡོད་པས་ indicates that the speaker is only interested in the personal aspect of *'you'* working; no other information is being implied.

As in first person statements, in second person questions, the use of གི་འདུག་གས་ falls into three general categories:

a.) *When the addressee is asked about their physical or psychological state.*

(43) དེ་རིང་ཁྱེད་རང་ན་བགྱི་འདུག་གས། — **Are you sick** today? **[your body]**

(44) ཁྱེད་རང་ཉོབ་གནང་གི་མི་འདུག་གས། — **Aren't you bored? [your mind]**

b.) *When the addressee is asked such things as: What are you doing in the photograph?/ What did you do in your dream?/ What were you doing on TV?, etc.:*

(48) གཟིགས་དང་། པར་འདིའི་ནང་ལ་ཁྱེད་རང་ང་ཚོར་རོགས་གནང་གི་མི་འདུག་གས།
• Look [here]! **Aren't you helping** us in this photograph? [**'you' in the photo**]

(50) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ཁྱེད་རང་ཁོང་གི་བསླབ་བྱ་ཉན་གྱི་འདུག་གས།
Last night **were you listening** to his advice in your dream? [**'you' in the dream**]

c.) ***When the speaker asks the addressee about information they feel has been acquired from a second-hand source.***

(51) ཁྱེད་རང་ལྷ་སར་བཞུགས་དུས་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་འདུག
When you lived in Lhasa **what work were you doing? [Did you ask your parents?]**

In question (51), the speaker may feel that when the addressee was living in Lhasa he was too young to be able to recall the incident of working. Because of this, the reportative question pattern (MVS + གི་འདུག་གས་) is used.

B. First/ Third Person

1.) Impersonal Perspective - (MVS + གི་འདུག་གས་/ ཡོད་པ་རེད་པས་)

Sentences (54) - (58)

(54) གློག་བརྙན་ཡག་པོ་མེད་དུས་ང་ཉོབ་ཀྱི་མི་འདུག་གས། — **Don't I get bored** when a movie isn't good?
(55) ང་ལས་ཀ་བྱེད་དུས་བསམ་བློ་བཏང་གི་ཡོད་པ་མ་རེད་པས། — **Don't I think** when I work?
(56) ཁོང་སོ་སོའི་ལས་འགན་ཡག་པོ་འཁྱེར་གྱི་འདུག་གས། — **Does he carry out** his **responsibilities** well?
(57) ངས་ཁྱེད་རང་ཚོར་འགྲེལ་བཤད་གསལ་པོ་བརྒྱབ་ཀྱི་འདུག་གས། — Do I explain [things] clearly to you?
(58) དོན་འགྲུབ་སློབ་སྦྱོང་ཡག་པོ་བྱེད་ཀྱི་འདུག་གས། — Does Dhondup study well?

2.) Personal Perspective - (MVS + གི་ཡོད་པས་)

Sentences (59) - (63)

(59) ང་ཁ་ལག་ཟ་དུས་ཆུ་འཐུང་གི་ཡོད་པས། — **Do I drink water** when I eat? **[you know my habits]**
(60) ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་བསླབ་གནང་གི་ཡོད་པས། — Does she teach you?
(61) ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་ཡག་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། — Does he treat you well?
(62) ཁྱེད་རང་བྲེལ་བ་ཡོད་དུས་ངས་ཁ་ལག་བཟོ་རོགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས། — When you are busy do I help you cook/ make food?
(63) ཁོང་ལས་ཀ་བྱེད་དུས་སྡང་བསྟན་གྱི་ཡོད་པས། — **Does he show anger** [to others] when he works?/ **Does he get angry** [with others] when he works? **[you work in the same office]**

The normal first/ third person question pattern is གི་འདུག་གས་. The speaker uses this form when an attestative answer is expected from the addressee:

(56) ཁོང་སོ་སོའི་ལས་འགན་ཡག་པོ་འཁྱེར་གྱི་འདུག་གས།
Does he carry out his **responsibilities** well?

In sentence (56), according to the situation, གྱི་འདུག་གས་ can be interpreted in either of the following two ways:

1.) The speaker has specifically asked the addressee to keep an eye on ཁོང་ 'he'. After a few days the speaker wants to know, *did you watch him, did you notice,* does 'he' carry out his responsibilities or not. When used in this way གྱི་འདུག་གས་ insinuates, *'do you have first-hand knowledge of seeing or watching [him]?'*

2.) The speaker expects the addressee to be able to give an attestative answer because it is known that, i.e., the addressee works in the same office as ཁོང་ 'he', the addressee knows ཁོང་ 'he' well, etc.

Questions formed with the interrogative pattern གི་ཡོད་པ་རེད་པས་ indicate that the speaker is only interested in a general answer from the addressee:

(55) ང་ལས་ཀ་བྱེད་དུས་བསམ་བློ་བཏང་གི་ཡོད་པ་མ་རེད་པས།
Don't I think when I work? [Haven't you heard this?]

First/ third person questions formed with the question pattern གི་ཡོད་པས་ indicate that the addressee has some personal association to the speaker or the third person:

(59) ང་ཁ་ལག་ཟ་དུས་ཆུ་འཐུང་གི་ཡོད་པས།
Do I **drink water** when I eat? **[you know my habits]**

In sentence (59), the speaker ང་ 'I' expects the addressee to be able to give a personal perspective answer based on a close relation that exists between the two of them. Due to this personal association, the addressee is able to *'recall'* the speaker's habitual behavior, i.e., they are good friends, she is his sister, they live together, they have known each other since childhood, etc. Because of this close association to the speaker a personal perspective answer is expected from the addressee.

(63) ཁོང་ལས་ཀ་བྱེད་དུས་རྩུང་བསྟན་གྱི་ཡོད་པས།
Does he show anger [to others] when he works?/ **Does he get angry** [with others] when he works? **[you work in the same office]**

In sentence (63), the speaker knows, or assumes, the addressee has some personal association to ཁོང་ 'he', i.e., they work in the same office, 'he' is her boss, she used to work for 'him', etc. Because of this association, the speaker expects the addressee to be able to give a personal perspective answer.

III. The Conjunctions ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་/ ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་ [because/ the reason is...]

Sentences (64) - (69)

(64) ང་ཟ་ཁང་ཆེན་པོར་འགྲོ་བགྱི་མེད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ངར་དངུལ་མང་པོ་མེད།
I don't go to big [fancy] restaurants **because** I don't have much money.

(65) ང་ཉིན་ལྟར་བོད་ཇ་བཟོ་བགྱི་ཡོད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ང་བོད་ཇར་དཔེའི་དགའ་པོ་ཡོད།
I make Tibetan tea everyday because I really like/ love [Tibetan tea] it.

(66) ང་ཚོ་ཞོགས་ལྟར་རེ་བཞིན་[2] མཆོད་རྟེན་ལ་སྐོར་བ་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད། **ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་ང་ཚོ་ཚོགས་བསགས་འདོད་ཡོད།**
Every morning we circumambulate the stupa **because** we want to accumulate merit.

(67) རྒྱ་གར་ཡག་པོ་ཧ་གོ་བགྱི་ཡོད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ང་རྒྱ་གར་ལ་ཐེངས་མང་པོ་འགྲོ་མྱོང་ཡོད།
[I] know India well because I have been there [to India] many times.

(68) ཁོང་ཉལ་འདུག ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ཁོང་ཐང་ཆད་འདུག
He is sleeping/ asleep because he is tired.

(69) ཁྱེད་རང་ཚོ་འབྲོག་པའི་སྐོར་ལ་ཞེ་དྭགས་མཁྱེན་བགྱི་འདུག ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ཁྱེད་རང་ཚོའི་ཕ་མ་འབྲོག་པ་རེད།
You know alot about nomads because your parents are nomads.

2. ཞོགས་ལྟར་རེ་བཞིན་ = ཞོགས་ལྟར་

The conjunctions ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་/ ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་ are used when one is explaining the reason for performing an action. Tibetan sentences formed with these conjunctions are broken into two separate statements:

1.) The original statement.
2.) ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་/ ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་ + the reason for having made the statement

The equivalent English construction of reason often includes both the original statement and the reason, *because*, all in one sentence:

(64) ང་ཟ་ཁང་ཆེན་པོར་འགྲོ་བྐྱི་མེད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་དངུལ་མང་པོ་མེད།
I don't go to big [fancy] restaurants **because** I don't have much money.

The first sentence in Tibetan, ང་ཟ་ཁང་ཆེན་པོར་འགྲོ་བྐྱི་མེད། is the statement. 'I don't go to big [fancy] restaurants.' The second sentence, starts with ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ 'because', and then the reason for the original statement is given, i.e., ངར་དངུལ་མང་པོ་མེད། 'I don't have much money.'

Just as the English construction of reason includes both a statement and its reason in one sentence, an equivalent Tibetan structure is formed with the clause connector ཙང་. Whether ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་/ ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་ or ཙང་ is used, there is no change in meaning:

ངར་དངུལ་མང་པོ་མེད་ཙང་ང་ཟ་ཁང་ཆེན་པོར་འགྲོ་བྐྱི་མེད།
Since I don't have much money, I don't go to fancy restaurants.

The clause connector ཙང་ is introduced in Lesson 17, Volume II.

When expressing a factive or impersonal matter, the verb རེད་ is used with the conjunction of reason ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་. If one wants to express the same thing from a personal perspective, the verb ཡིན་ is used, ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་. The English translation for both constructions is the same:

(66) ང་ཚོ་ཞོགས་ཕྲར་རེ་བཞིན་མཆོད་རྟེན་ལ་སྐོར་བ་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད། ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་ང་ཚོ་ཚོགས་བསགས་འདོད་ཡོད།
Every morning we circumambulate the stupa **because** we want to accumulate merit.

Please note that རེད་ is an ***essential*** part of the factive impersonal conjunction. One ***never*** says: ག་རེ་ཟེར་ན་.
The literal meaning of ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ is: 'Why is (རེད་) it so?'
The colloquial pronunciation of ག་རེ་ཡིན་ཟེར་ན་ is [གང་ཡིན་ཟེར་ན་].

* The Construction: (MVS + མྱོང་ + verb) [to experience...]

In sentence (67) the construction (MVS + མྱོང་ + verb) is presented. མྱོང་ is derived from the noun ཉམས་མྱོང་ 'experience'. The long form of this construction is:

(MVS + ལག་གི་ + ཉམས་མྱོང་ + verb);

e.g., འགྲོ་ལག་གི་ཉམས་མྱོང་ཡོད་
[lit.: 'having had the experience of going,']

(67) རྒྱ་གར་ཡག་པོ་ཧ་གོ་གི་ཡོད། ག་རེ་རེ་ཟེར་ན་ང་རྒྱ་གར་ལ་ཐེངས་མང་པོ་འགྲོ་མྱོང་ཡོད།
[I] know India well because I **have been** there [to India] many times.

In sentence (67), འགྲོ་མྱོང་ 'have been' [lit.: having had the experience of going] is used with the verb ཡོད་. Note that in first person sentences the verb ཡོད་ is optional; if it is dropped, no change of meaning occurs:

ང་རྒྱ་གར་ལ་འགྲོ་མྱོང་ཡོད། or ང་རྒྱ་གར་ལ་འགྲོ་མྱོང་།
I **have been** to India.

Colloquially the contracted form is used more often.

Another point that should be noted when using the (MVS + མྱོང་ + ཡོད་) construction, the present/ future form of the main verb ***must*** be used. In the contracted form however, either the present/ future or past time form of the verb is acceptable:

Long form
ང་ལས་ཀ་འདི་བྱེད་མྱོང་ཡོད། Correct
ང་ལས་ཀ་འདི་བྱས་མྱོང་ཡོད། Incorrect
I've done this work [before].

Contracted form
ང་ལས་ཀ་འདི་བྱེད་མྱོང་། Correct
ང་ལས་ཀ་འདི་བྱས་མྱོང་། Correct
I've done this work [before].

Other examples of the contracted form are: ཟ་མྱོང་/ ཟས་མྱོང་
བཟོ་མྱོང་/ བཟོས་མྱོང་, etc.

In second/ third person sentences a verb at the end of the sentence is essential. According to the speaker's emphasis, either the verb འདུག་ or ཡོད་པ་རེད་ is used. Please note that the main verb of these constructions ***must*** be in the present/ future form; the past form is ***never*** used. Even though the present/ future form of the verb is used, the action itself carries a past time context. The མྱོང་ construction implies that someone '***has had*** the experience of doing something'.

This construction is further explained in Lesson 12.

* ཉལ་གྱི་འདུག་ vs. ཉལ་འདུག་

Certain verbs such as ཉལ་ 'sleep'/ བསྡད་ 'sit'/ and ལང་ 'stand' are categorized as *telic/ end point verbs*. The action of these kind of verbs has a completed state, i.e., once one's mind and body is in the state of sleep the nervous system is inactive, the eyes closed, the muscles relaxed and the consciousness practically suspended, no more action is involved; once one is in an upright position the act of standing is completed and no more movement is involved. When *end point verbs* are used with གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་འདུག་, they indicate that *the action is still in the process of getting to the particular state, i.e., sleeping, sitting, standing.*

ཁོང་ཉལ་གྱི་འདུག
He is sleeping. **[in the process of going to sleep]**

ཁོང་ལང་གི་འདུག
He is standing. **[in the process of rising from the chair to standing position]**

In the above sentences the end point verb with གི་/ཀྱི་/གྱི་/བཀྱི་འདུག་ indicates that one is getting ready to, i.e., go to bed/ sleep; one is going from a sitting position to a standing position. Generally གི་/ཀྱི་/གྱི་/བཀྱི་འདུག་ with an end point verb indicates a present time action, however, by the use of an adverb of time, this construction can also indicate a past time action. Even when used in a past time context, the implication is, the action *was in the process of going on*, e.g., ཁ་སང་ང་ཁོང་གི་ནང་ལ་འགྲོ་དུས་ཁོང་ཉལ་གྱི་འདུག *Yesterday* when I went to his house he *was getting ready to go to sleep.*

When end point verbs are used with འདུག་, they indicate that *the action has been completed, the particular state of sleeping/ standing has already been reached.* འདུག་ also indicates that the speaker has witnessed the action:

ཁོང་ཉལ་འདུག	He is sleeping. **[already asleep]**
ཁོང་ལང་འདུག	He is standing. **[already in an upright position]**

As with (end point Verb + གི་འདུག་) sentences, (end point Verb + འདུག་) sentences generally indicate a present time action. Again by the use of an adverb of time, this construction can indicate a past time action, e.g., ཁ་སང་ང་ཁོང་གི་ནང་ལ་འགྲོ་དུས་ཁོང་ཉལ་འདུག *Yesterday* when I went to his house he was *asleep.*

Another point students should note is, the verbs ཉལ་འདུག་/ བསྡད་འདུག་/ and ལང་འདུག་ each carry two meanings. The exact meaning being expressed by the speaker can only be understood from the context in which the word is used:

ཉལ་འདུག་	བསྡད་འདུག་	ལང་འདུག་
1.) asleep/ sleeping	1.) sitting (on a chair/ floor, etc.)	1.) standing up
2.) lying down (on the ground/ bed, etc)	2.) residing in a certain place	2.) one is awake

In sentence (68) below, the verb ཉལ་འདུག་ can mean either ཁོང་ 'he' is in the state of sleep (*not* in the process of going to sleep), or that ཁོང་ 'he' is in the state of lying in a reclined position.

(68) ཁོང་ཉལ་འདུག ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ཁོང་ཐང་ཆད་འདུག
He is **sleeping/ asleep/ lying down** because he is tired.

The (MVS + འདུག་) construction, when used with verbs other than *end point verbs,* indicates that the disclosed information has been acquired from some second-hand source:

ཕྱིན་འདུག་	**[I heard he]** went...
བྱས་འདུག་	**[I heard he]** did something...

Whether འདུག་ indicates a reported event or an *end point action,* in Lhasa dialect it may be replaced by བཞག་:

ཁོང་ལང་བཞག
He is awake/ has gotten up. [**I was told by his mother.**]

The reportative structure འདུག་/ བཞག་ is explained in detail in Lessons 13 and 15.

IV. The Conjunctions བྱས་ཙང་/ དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ [therefore/ so]

Sentences (70) - (73)

(70) འདི་ཡག་པོ་འདུག བྱས་ཙང་ང་དགའ་པོ་ཡོད། — This is good, **that's why** I like it.

(71) ཁྱེད་རང་དང་ཁོང་བོད་ལ་ཕེབས་མྱོང་བཞག — [Both] he and you have been to Tibet.
བྱས་ཙང་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཡག་པོ་མཁྱེན་གྱི་འདུག — **Therefore**, [you] know Tibetan history well.

(72) ཚེ་དབང་དང་ང་ཁ་ལག་འདི་ཟ་མྱོང་། དེ་འདྲ་སོང་ཙང་[3] — Tsewang and I have eaten this food [before],
ཁ་ལག་འདིའི་བྲོ་བ་ཧ་གོ་གི་ཡོད། — **so** we know the taste of it [this food].

(73) ཆུ་ཚོད་འདི་ཁྱངས་ཐུག་པོ་འདུག དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ང་ཉོ་གི་ཡིན། This watch is durable, so I will buy [it].

The conjunctions བྱས་ཙང་ and དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ are used when stating the reason for knowing something or performing a certain action. They are translated as *'so/ therefore/ because of that.'* The literal meaning of དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ is *'since it is the case.'* Of the two conjunctions of reason, དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ carries a stronger emphasis, 'because of *that particular reason*...' His Holiness the Dalai Lama often uses this conjunction during religious discourses when he wants to emphasize that 'because of a specific action a specific result will occur.'

Just as with ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ the བྱས་ཙང་ and དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ patterns are formed with two sentences:

(72) ཚེ་དབང་དང་ང་ཁ་ལག་འདི་ཟ་མྱོང་། བྱས་ཙང་/ དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ཁ་ལག་འདིའི་བྲོ་བ་ཧ་གོ་གི་ཡོད།
Tsewang and I have eaten this food, **so** [we] know the taste of it [this food].

In sentence (72), the first sentence states ཚེ་དབང་དང་ང་ཁ་ལག་འདི་ཟ་མྱོང་། 'Tsewang and I have eaten this food before.' The second sentence explains that, བྱས་ཙང་ 'so/ therefore', དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ 'because of that,' ཁ་ལག་འདིའི་བྲོ་བ་ཧ་གོ་གི་ཡོད། '[we] know the taste of it.' As the English translation includes both the statement and its reason in one sentence, an equivalent Tibetan sentence can be formed with the clause connector ཙང་. Whether བྱས་ཙང་/ དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ or ཙང་ is used, there is no change in meaning:

ཚེ་དབང་དང་ང་ཁ་ལག་འདི་ཟ་མྱོང་ཙང་བྲོ་བ་ཧ་གོ་གི་ཡོད།
Since Tsewang and I have eaten this food, [we] know the taste.

The ཙང་ connector construction is explained in detail in Lesson 17, Volume II.

V. Verbs Formed with Nouns

Some of the following vocabulary has already appeared in previous lessons. The objective of this particular section, is not to introduce new vocabulary, but to illustrate how the meaning of the verbalizers བཏང་, which by itself is generally translated as 'send', and བརྒྱབ་ 'strike' change according to the noun they are attached to:

3. དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ = [དེན་འདྲས་སོང་ཙང་]

A. ***(Noun + Verb*** བཏང་/ བཏང་གནང་)

Non. hon	Honorific	
གཞས་བཏང་	གཞས་བཏང་གནང་	sing
བསམ་བློ་བཏང་	བསམ་བློ་བཏང་གནང་	think
གླིང་ཀ་བཏང་	གླིང་ཀ་བཏང་གནང་	have a picnic
ཐུགས་སྤྲོ་བཏང་	ཐུགས་སྤྲོ་བཏང་གནང་	have a party
ཡི་གེ་བཏང་	ཡི་གེ་བཏང་གནང་	send a letter
གྲུ་བཏང་	གྲུ་བཏང་གནང་	sail a boat
མོ་ཊ་བཏང་	མོ་ཊ་བཏང་གནང་	drive a vehicle
ཁ་པར་བཏང་	ཁ་པར་བཏང་གནང་	to telephone/ call

B. ***(Noun + Verb*** བརྒྱབ་/ སྐྱོན་)

Non. hon	Honorific	
ཆང་ས་བརྒྱབ་	ཆང་ས་སྐྱོན་	marry
གོམ་པ་བརྒྱབ་	གོམ་པ་སྐྱོན་	walk
ཁང་པ་བརྒྱབ་	ཁང་པ་སྐྱོན་	build a house
ཞབས་བྲོ་བརྒྱབ་	ཞབས་བྲོ་སྐྱོན་	dance
སྐད་བརྒྱབ་	སྐད་སྐྱོན་	shout
པར་བརྒྱབ་	པར་སྐྱོན་	photograph/ take a photo

The verb བཏང་ by itself is generally translated as 'send', while བརྒྱབ་ 'strike'. When these verbs are used as verbalizers however, their meaning changes and becomes subject to the noun with which they are attached:

བཏང་ when joined with the noun ཡི་གེ་ 'letter' means 'to **send**' a letter, and when joined with གཞས་ 'song', it means 'to **sing**' a song.

བརྒྱབ་ when joined with the noun ཁང་པ་ 'house' means 'to **build**' a house, and when joined with པར་ 'photo', it means 'to **take**' photographs.

In Chart 2 below, two honorific (honorific/ high-honorific) forms of the verbs བཏང་ and བརྒྱབ་ are presented:

Chart 2

Non-honorific	Honorific	High-honorific	Verbs
ཁ་པར་བཏང་	ཁ་པར་བཏང་གནང་	ཞལ་པར་གནང་	to phone
ཡི་གེ་བཏང་	ཡི་གེ་བཏང་གནང་	ཕྱག་བྲིས་གནང་	to send a letter
ཆང་ས་བརྒྱབ་	ཆང་ས་སྐྱོན་	འབྲུངས་ས་སྐྱོན་	to marry
པར་བརྒྱབ་	པར་སྐྱོན་	སྐུ་པར་སྐྱོན་/སྒྲོན་	to take photos

Non-honorific verbs formed with བཏང་ i.e., ཁ་པར་བཏང་, 'to phone', become honorific by the addition of the verb གནང་ to the original verb, ཁ་པར་བཏང་གནང་. High-honorific verbs are formed by the use of the honorific form of the noun ཞལ་པར་, 'telephone', and the honorific verb གནང་. The original verb བཏང་ is dropped becoming, ཞལ་པར་གནང་.

Non-honorific verbs formed with བརྒྱབ་ i.e., པར་བརྒྱབ་, 'to take photos', become honorific by the use of སྐྱོན་ i.e., པར་སྐྱོན་. High honorific verbs are formed by the use of the honorific form of the noun སྐུ་པར་, 'photograph', and the honorific verb སྐྱོན་/ སྒྲོན་ i.e., སྐུ་པར་སྐྱོན་/ སྐུ་པར་སྒྲོན་.

The honorific forms of both nouns and verbs are explained in detail in Lesson 28, Volume II.

VI. Conversations

A. Context: Tinley is telling Khedup about being on TV, as well as, what happened in his dream:

	Sentences (74) - (79)
(74) འཕྲིན་ལས་: མཁས་གྲུབ་ལགས།	Khedup.
མཁས་གྲུབ་: ལགས།	Yes.
(75) འཕྲིན་ལས་: ང་ཁ་སང་དགོང་དྲོ་གཟུགས་མཐོང་རླུང་འཕྲིན་གྱི་ནང་ལ་བསྟན་གྱི་འདུག	Yesterday evening I was shown on TV.
མཁས་གྲུབ་: དངོས་གནས།	Really?
(76) འཕྲིན་ལས་: རེད་དྭ། ང་གཟུགས་མཐོང་རླུང་འཕྲིན་གྱི་ནང་ལ་སྐར་མ་བཅུ་ཙམ་བསྟན་གྱི་འདུག	Oh, yes. I was shown on TV for about ten minutes.
མཁས་གྲུབ་: ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་ག་རེ་གནང་གི་འདུག	And what were you doing?
(77) འཕྲིན་ལས་: ང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་སློབ་ཕྲུག་མང་པོ་མཉམ་དུ་འདུག ཨ་ནི་ཁོ་ཚོ་ལ་བོད་དང་བོད་པའི་སྐོར་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་ཀྱི་འདུག དེ་ནས་ཁོ་ཚོས་ངར་པར་བརྒྱབ་ཀྱི་འདུག ཨ་ནི་མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལའང་ང་ཁོ་ཚོ་མཉམ་དུ་ཡར་ཚུར་སྐད་ཆ་བཤད་ཀྱི་འདུག	I was with many foreign students and was talking to them about Tibet and Tibetans. Then they took/ were taking my photo. And last night even in my dream I was talking with them.
མཁས་གྲུབ་: ཨ་ནི་གཉིད་ལམ་ལ་གཞན་དག་ག་རེ་གནང་གི་འདུག	And what else were you doing in the dream?
(78) འཕྲིན་ལས་: ངར་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་མཇལ་གྱི་འདུག	I was having an audience with H.H. the Dalai Lama./ I was meeting with H.H. the Dalai Lama.
མཁས་གྲུབ་: དེ་དཔེའི་ཡག་པོ་རེད།	That's really good!
འཕྲིན་ལས་: ཨ་ནི་དེ་རིང་ཞོགས་པ་རླུང་འཕྲིན་ལ་ཡང་བོད་པའི་སྐོར་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་ཀྱི་འདུག ད་ག་ནང་བཞིན་དེ་རིང་ཞོགས་པའི་ཚགཔར་ལ་ང་ཚོའི་པར་འདུག	And this morning on the radio I was also speaking about Tibetans. On top of that our photos were in this morning's newspaper.
(79) མཁས་གྲུབ་: འདུག་གས།	Were they?
འཕྲིན་ལས་: འདུག་གྲ	Oh, yes they were. [For your information]

* The Particles དྭ་ *and* ཀྭ་

The particles དྭ་ and ཀྭ་ can be used in several situations to imply such things as: *I want you to know; for your information; ok, I' m letting you know this,* etc. The construction རེད་དྭ། in sentence (76) implies *'oh yes, **I just want you to know this.**'*

རེད་དྭ། ང་གཟུགས་མཐོང་རྒྱང་འཕྲིན་གྱི་ནང་ལ་སྐར་མ་བཅུ་ཙམ་བསྟན་གྱི་འདུག
Oh, yes. **[I just want you to know this]** I was shown on TV for about ten minutes.

In sentence (79) the construction འདུག་ཀྭ implies ***'for your information.'***

(78) འཕྲིན་ལས་: ...དེ་རིང་ཞོགས་པའི་ཚག་པར་ལ་ཡང་ང་ཚོའི་པར་འདུག
...Our photos were also in this morning's newspaper.

(79) མཁས་གྲུབ་: འདུག་གས།
Were they?
འཕྲིན་ལས་: འདུག་ཀྭ
Oh, yes they were. **[For your information]**

The particle དྭ་ is used after the verbs རེད་/ ཡིན་/ ཡོད་/ ཡོད་པ་རེད་ while ཀྭ་, which has the same meaning, is used after the verb འདུག་. These particles are explained further in Lesson 24, Volume II.

B. Context: John came to see Lobsang's father. Lobsang told him that his father was taking a rest after his early morning circumambulations:

Sentences (80) - (87)

(80) འཛོན་: བློ་བཟང་ལགས། པཱ་ལགས་ནང་ལ་བཞུགས་ཡོད་པས།
Lobsang, is father at home?
བློ་བཟང་: བཞུགས་ཡོད། ཡིན་ནའང་པཱ་ལགས་ད་ལྟ་གཟིམས་བཞུགས་བཞག
Yes he is, but right now he is sleeping.

(81) འཛོན་: ག་རེ་ཡིན་ནམ[4]། ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་བཅུ་གཅིག་རེད།
Why is that? It's eleven o'clock now.
བློ་བཟང་: ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་པཱ་ལགས་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་ཞབས་བསྐོར་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དེ་འདྲ་སོང་ཙང་པཱ་ལགས་སྐུ་ཐང་ཆད་གནང་བཞག
[Because] father goes for circumambulations early in the morning, therefore he is tired

(82) འཛོན་: བོད་པ་ཚོ་སྔ་དགོང་ག་རེ་བྱས་ནས་ཞབས་བསྐོར་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
Why do Tibetans circumambulate [holy places] in the mornings and evenings?
བློ་བཟང་: ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ཚོགས་བསགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
Because [they] accumulate merit.
[In order to accumulate merit.]

(83) འཛོན་: ཨ་ཅི་ཁྱེད་རང་ཞབས་སྐོར་ལ་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པས།
And do you go for circumambulations?
བློ་བཟང་: དངོས་གནས་བྱས་ན་ང་ཉི་མ་རྟག་པར་འགྲོ་གྱི་མེད།
Actually, I don't go everyday.

---

4. ག་རེ་ཡིན་ནམ་ = [ག་རེ་ཡིན་ནྭ་]

(84) འདྲོན་: ག་རེ་ཡིན་ནམ། — Why [not]?
བློ་བཟང་: ངར་དུས་ཚོད་རགས་ཀྱི་མི་འདུག ཡིན་ནའང་ཚེས་བཟང་དུས་བཟང་ལ་འགྲོ་བཀྱི་ཡོད། — I don't get time, but I go on special holy occasions.

(85) འདྲོན་: དེ་ཡག་པོ་རེད། ཡིན་ནའང་སང་ཉིན་ནས་ཉི་མ་རྟག་པར་ཕེབས་ཨ། — That's good, but from tomorrow go everyday, ok.
བློ་བཟང་: ལེགས་སོ།[5] — Ok.

(86) འདྲོན་: བློ་བཟང་ལགས། པ་ལགས་ཕྱུག་ཚོད་ག་ཚད་ལ་བཞེངས་ཀྱི་རེད། — Lobsang, what time will [your] father get up?
བློ་བཟང་: ཆུ་ཚོད་གཅིག་གི་རྗེས་ལ་བཞེངས་ཀྱི་རེད། — He'll get up after an hour.

(87) འདྲོན་: འོ་ན་ང་ཆུ་ཚོད་གཅིག་གི་རྗེས་ལ་ཡོང་གི་ཡིན། — Oh then, I'll come [back] after an hour.
བློ་བཟང་: ཧག་ཧག་རེད། — That's fine.

VII. Exercises

A. Answer the following questions:

(1) ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་བཞེས་ཟག་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པས།
(2) ཨ་མ་ལགས་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་བཞེངས་ཀྱི་འདུག་གས།
(3) ཁྱེད་རང་ཤ་ཟ་བཀྱི་ཡོད་པས། ག་རེ་ཡིན་ནམ།
(4) ད་ལྟ་ཁྱེད་རང་ཐང་ཆད་ཀྱི་འདུག་གས།
(5) དགོང་མོ་ཕྱི་པོ་ཉལ་ཀྱི་ཡོད་པས།

B. Translate the following sentences:

(1) He's listening to music.
(2) I am sick.
(3) Last night I was walking on clouds in [my] dream.
(4) I don't go to big [fancy] restaurants because I don't have much money.
(5) Why do you go to his house every day?

C. Change the following verbs into their honorific form:

(1)	ཆང་ས་བརྒྱབ་	(2)	པར་བརྒྱབ་
(3)	ཁ་པར་བཏང་	(4)	འགྲོ་
(5)	ཐུགས་སྤྲོ་བཏང་	(6)	ལང་
(7)	ཞབས་བྲོ་བརྒྱབ་	(8)	ཟ་

5. ལེགས་སོ་ = [ལ་སི་ / རྫོལ་ཆ་སི་]

VIII. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Eleven

Nouns

བསུར་པན་	chili	ཁམ་བུ་	peach
དབུས་སྐད་	Lhasa dialect	བོད་ཆས་	Tibetan dress/ clothing
བཟོ་ལྟ་	designs/ style	འགྲོ་སོང་	expenditures
མདོང་མོ་	tea churner	ནམ་དུས་	season
དབྱར་ཀ་	summer	དགུན་ཁ་	winter
སྟོན་ཀ་	autumn	དཔྱིད་ཀ་	spring
ཤར་པ་	Sherpa	ཡུ་རོབ་	Europe
ཁམ་ན་ཌ་	Canada	ཊོ་ཡོ་ཊ་	Toyota
ཆར་པ་	rain	འཕྲུལ་འཁོར་	machine
ལག་ཆ་	tools	བུ་མ་འབྱར་	baby
སྐད་བསྒྱུར་	translator	འོ་མ་	milk
ཕེབས་ཁོར་	car (h.)		

Verbs

ཆར་པ་བཏང་	rain	ཉལ་པོ་	sleeps well
འཐུང་པོ་	drinks well		

Adjectives

ཚྭ་ཁུ་	salty	གར་པོ་	strong/ thick
ངར་པོ་	strong/ potent	འདྲ་པོ་	similar/ resembles
གོང་ཆུང་ཆུང་	inexpensive	སེམས་ཆུང་	simple/ humble

Adverbs

ཡིན་ས་རེད་	suppose	ཡིན་པ་འདྲ་	seems
སྐད་གཙང་མ་བརྒྱབ་	speaks perfectly	ལག་པས་	by hand
ཨོ་ཙམ་	a bit/ OK	དེ་ཙམ་	not that...[good]
དེ་འདྲ་	like that	གཅིག་མ་གཏོགས་	except one
གཅིག་གཅིག་པོ་	only one	མང་པོ་འགའ་རབ་	quite a lot

Interrogatives

གང་འདྲ་	how/ in what manner	གང་འདྲ་ཞིག་	what kind (of thing)
གང་འདྲ་བྱེར་	in what manner/ how	ཁག་ཡོས་	how difficult (is it)
ཞིམ་ཡོས་	how tasty	གྲང་ཡོས་	how cold

སྐྱིད་ལོས་	how pleasant	ཡག་ལོས་	how good
མང་ལོས་	how many	ཉལ་ལོས་	how well does [she] sleep
འཐུང་ལོས་	how well does [she] drink	མགྱོགས་ལོས་	how quickly

Expanded Table of Contents for Lesson 11

			Page
I.	Quality Emphasis Construction རེད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་	Sentences (1) - (10)	207
II.	Statements of Uncertainty ཡིན་ས་རེད་/ པ་འདྲ་/ བཟོ་འདུག་ ཡོད་ས་རེད་/ པ་འདྲ་/ བཟོ་འདུག་	Sentences (11) - (20)	208
	* (MVS + འདུག་/ [བཞག་])		210
III.	The Question Form: གང་འདྲ་/ [གན་འདྲས་]		211
	[How is it?/ What is it like?]	Sentences (21) - (27)	211
IV.	The Question Form: གང་འདྲ་ཞིག་/ [གན་འདྲས་ཅི་]		212
	[What kind of/ type of/ sort of thing?]	Sentences (28) - (34)	212
	* Personal perspective གི་ཡོད་		213
V.	The Question Form: གང་འདྲ་ཟེར་/ [གན་འདྲས་ཟེ་]		214
	[How?/ In what manner?]	Sentences (35) - (42)	214
	* Listing of Actions		216
VI.	Adverbs of Degree		
	A. Positive	Sentences (43) - (47)	216
	B. Negative	Sentences (48) - (52)	216
	C. Plural	Sentences (53) - (58)	217
VII.	Questions Formed with the Degree of Quality Particle ཐོས་	Sentences (59) - (66)	217
VIII.	Conversations		
	A.	Sentences (67) - (70)	219
	* Imperative Form དང་ vs. the Conjunction དང་		219
	B.	Sentences (71) - (79)	220
	C.	Sentences (80) - (83)	220
IX.	Exercises		221
X.	Vocabulary for Lesson 12 མིང་ཚིག་གསར་པ་		221

Lesson 11

I. Quality Emphasis Constructions རེད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་

The additional information in the square brackets on the English side are provided so the student can get a sense of the various kinds of implications that the verbs རེད་/ འདུག་ and ཡོད་པ་རེད་ carry.

		Sentences (1) - (10)
(1)	ཅི་ནི་[1] མངར་མོ་རེད།	Sugar is sweet. (simple fact)
(2)	ཅི་ནི་མངར་མོ་འདུག	" " " (attestative)
(3)	ཅི་ནི་མངར་མོ་ཡོད་པ་རེད།	" " " (a general known fact)
(4)	བསྲུར་པན་[2] ཁ་ཚ་པོ་རེད།	Chili peppers are hot.
(5)	ཚྭ་ཚྭ་ཁྲུ་ཡོད་པ་རེད།	Salt is salty. [as every one knows]
(6)	ཆུ་འདི་གྲང་མོ་འདུག	This water is cold. [I just dipped my hand in it.]
(7)	ཁ་ལག་འདི་ཚ་པོ་འདུག	This food is hot. [I just tasted it.]
(8)	བོད་ཇ་གར་པོ་ཡོད་པ་རེད།	Tibetan tea is strong.
(9)	ཨ་རག་ངར་པོ་རེད།	Alcohol is strong/ potent.
(10)	ཁམ་བུ་འདི་སྐྱུར་མོ་འདུག	This peach is sour. [I took a bite.]

In this section the subtle differences between the usage of the verbs རེད་/ འདུག་ and ཡོད་པ་རེད་ are explained. These verbs:

a.) indicate the way in which the speaker has come to know about the expressed quality, (i.e., simple fact, attestative, general fact);

b.) provide choice and flexibility to the speaker so that he/ she can modify statements and questions according to the current/ present context.

Chart 1

Simple Fact	Attestative	General Known Fact
(1) ཅི་ནི་མངར་མོ་རེད། Sugar is sweet.	(2) ཅི་ནི་མངར་མོ་འདུག Sugar is sweet.	(3) ཅི་ནི་མངར་མོ་ཡོད་པ་རེད། Sugar is sweet.

In sentence (1) the verb རེད་ indicates that the speaker is relating a *simple fact*; it simply identifies the fact that *sugar is sweet.*

1. The word ཅི་ནི་ was derived from the Indian (Hindi)/ Nepali languages when it was introduced and brought into Tibet around the beginning of the 1900's. The proper Tibetan name for sugar is ཧྲུ་མ་དཀར་ར་.
2. བསྲུར་པན་ = [སི་པན་]

In sentence (2) the verb འདུག་ indicates that the statement is *attestative,* the speaker has personal evidence upon which to base their statement, i.e., one has had the *experience of tasting sugar.*

In sentence (3) the verb ཡོད་པ་རེད་ indicates that the statement is a *general known fact* or a *universal truth.* The sentence ཅི་ནི་མངར་མོ་ཡོད་པ་རེད། literally means, '[In general] sugar has [possesses] the quality of sweetness.'

II. Statements of Uncertainty - based on appearance/ manner, etc.

(ཡིན་/ ཡོད་ས་རེད་) / (ཡིན་/ ཡོད་པ་འདྲ་) / (ཡིན་/ ཡོད་བཟོ་འདུག་)
[suppose/ seems to be/ seems that/ seems as though]

		Sentences (11) - (20)
(11)	དེབ་འདི་སྒྲོལ་མ་ལགས་ཀྱི་**ཡིན་ས་རེད།** འདིའི་སྟེང་ལ་ཁོང་གི་མིང་འདུག	[I] **suppose** this book is Dolma's. Her name is on it.
(12)	ཁོང་ལྷ་ས་ནས་ཡིན་ས་མ་རེད། དབུས་སྐད་གཙང་མ་བཀྲུང་ཀྱི་མི་འདུག	[I] suppose he is not from Lhasa. [He] doesn't speak Lhasa dialect perfectly.
(13)	མི་ཕ་གི་བོད་པ་**ཡིན་པ་འདྲ།** བོད་ཆས་གྱོན་[3]འདུག/བཞག	It **seems that** that person is a Tibetan. [He] is wearing a Tibetan dress. [I just noticed it.]
(14)	ཉི་མ་ལགས་ཚེ་རིང་གི་ཕྲུ་གུ་མིན་པ་འདྲ། ཚེ་རིང་འདྲ་པོ་མི་འདུག	Nyima doesn't seem to be Tsering's child. [He] doesn't resemble him [Tsering].
(15)	འདི་ཚོ་དབྱིན་ཇི་ཕ་གིའི་དུག་སློག་**ཡིན་བཟོ་འདུག** ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་འདི་ཚོ་དབྱིན་ཇིའི་བཟོ་ལྟ་[4]རེད།	These **seem to be** the clothes of that westerner over there, because they are western designed.
(16)	དབྱིན་ཇི་ཕ་གི་ནང་པ་ཡིན་བཟོ་མི་འདུག ཕྱག་འཚལ་ཤེས་ཀྱི་མི་འདུག	It seems that that westerner is not a Buddhist. [He] doesn't know how to do prostrations.
(17)	ཤེས་རབ་ལ་དངུལ་མང་པོ་**ཡོད་ས་རེད།** འགྲོ་སོང་ཞེ་དྲགས་བཏང་གི་འདུག	**Perhaps** Sherab has a lot of money. [He] spends lots of money.
(18)	ཆོས་རྒྱལ་ལགས་ཀྱི་བུ་མོ་ཡུ་རོབ་ལ་**ཡོད་པ་འདྲ།** ཁོང་ལ་ཡུ་རོབ་ནས་ཡི་གེ་ཡང་སེ་ཡོང་གི་འདུག	It **seems that** Mr. Chogyal's daughter is in Europe. He often gets letters from there [Europe].
(19)	འདི་པར་བོད་པ་དང་ཤར་པ་**ཡོད་བཟོ་འདུག** ཁང་པ་མང་ཆེ་བའི་ཐོག་ཀར་དར་ཅོག་འདུག	There **seem to be** Tibetans and Sherpas [living] around here. Most houses have prayer flags on [their] roofs.
(20)	དེ་རིང་ཁོང་ལ་ལས་ཀ་ཡོད་ས་མ་རེད། ཁོང་རྩེ་མོ་རྩེ་བགྱི་འདུག	[I] think he has no work today. He is playing.

In Lesson 4, section IV, and Lesson 7, section IV, ཡིན་གྱི་རེད་ and ཡོད་ཀྱི་རེད་ are introduced respectively. These phrases of uncertainty are labeled *'speaker-based'* as there is no evidence on which to base the statement; the speaker is merely expressing a personal opinion or making a personal judgment. The statements of uncertainty introduced in this section with ཡིན་/ ཡོད་ས་རེད་, ཡིན་/ ཡོད་པ་འདྲ་ and ཡིན་/ ཡོད་བཟོ་འདུག་ are labeled *'evidence-based'*. When the speaker, due to lack of information, is unable to give a factual statement or

3. གྱོན་ = [གོན་]
4. བཟོ་ལྟ་ = [ཟོང་ལྟ་]

definite answer, an assumption based on circumstantial evidence is made. Such statements are often accompanied by a sentence which refers to the evidence on which the speaker has based the assumption. Even if no accompanying evidential statement is provided the constructions themselves imply that *the speaker has some clue or information concerning the subject.*

The factive verbs ཡིན་/ རེད་ are used in definite statements, whereas ཡོད་/ འདུག་ and ཡོད་པ་རེད་ are used in evidential statements. It is important to note that only *the verbs* ཡིན་ *and* ཡོད་ *are used in statements of uncertainty.* In this construction *these verbs are used for all three persons.*

The verb ཡིན་ is used when identifying a person or object one is unsure of:

Definite Statement	**Statement of Uncertainty**
ཁོང་བོད་པ་རེད། He **is** a Tibetan.	ཁོང་བོད་པ་ཡིན་པ་འདྲ། It **seems as though** he *is* a Tibetan.

The verb ཡོད་ is used when talking about the possession, location or modification of something one is uncertain of:

Definite Statement	**Statement of Uncertainty**
ཁོང་ལ་ཞྭ་མོ་འདུག He **has** a hat.	ཁོང་ལ་ཞྭ་མོ་ཡོད་པ་འདྲ། It **seems as though** he *has* a hat.

The usage of the various phrases of uncertainty, ཡིན་/ ཡོད་ས་རེད་, ཡིན་/ ཡོད་པ་འདྲ་, ཡིན་/ ཡོད་བཟོ་འདུག་ are based on appearance, quality, manner, etc. Although all three of these structures are similar in meaning and can be interchanged, there are subtle differences which should be understood by the student.

The structure **ཡིན་/ ཡོད་ས་རེད་** in English is translated as, 'I suppose', 'perhaps', etc.:

(11) དེབ་འདི་སྒྲོལ་མ་ལགས་ཀྱི་ཡིན་ས་རེད།
I **suppose** this book *is* Dolma's.

(17) ཤེས་རབ་ལ་དངུལ་མང་པོ་ཡོད་ས་རེད།
Perhaps Sherab *has* a lot of money.

As previously explained, the non-evidential form ཡིན་/ ཡོད་ཀྱི་རེད་, *'I think'*, *'maybe'*, is used when there is *no evidence whatsoever to back up the statement* and one is merely expressing a personal opinion or making a personal judgement. In this lesson the evidential form, ཡིན་/ ཡོད་ས་རེད་, *'I suppose'*, *'perhaps'*, etc., is used when the speaker is unsure of a certain fact, but *has some evidence on which to base the statement.*

Both the forms ཡིན་/ ཡོད་པ་འདྲ་ and ཡིན་/ ཡོད་བཟོ་འདུག་ mean *'seems to be.'* In order to distinguish the differences between the two structures one must etymologically examine the roots of the two verbs.

The word འདྲ་ in the phrase of uncertainty **ཡིན་/ ཡོད་པ་འདྲ་** is derived from the adjective འདྲ་པོ་, meaning *'looks like'*, *'alike'*, or *'similar to'*, e.g., ཁོང་ཁོང་གི་ཨ་མ་ལགས་འདྲ་པོ་འདུག 'He ***looks like*** his [own] mother.'

(13) མི་ཕ་གི་བོད་པ་ཡིན་པ་འདྲ། བོད་ཆས་གྱོན་བཞག
It **seems** [*looks like*] that person is a Tibetan. [He] is wearing a Tibetan dress.

(18) ཆོས་རྒྱལ་ལགས་ཀྱི་བུ་མོ་ཡུ་རོབ་ལ་ཡོད་པ་འདྲ། ཁོང་ལ་ཡུ་རོབ་ནས་ཡི་གེ་ཡང་སོ་ཡོང་གི་འདུག

It **seems** [*the appearance of the situation is*] that Mr. Chogyal's daughter is in Europe. He often gets letters from there [Europe].

The word བཟོ་ in the phrase of uncertainty ཡིན་/ ཡོད་བཟོ་འདུག་ is derived from the noun བཟོ་ལྟ་, which depending on the context in which it is used, means *'design'*, *'shape'*, *'model'*, etc., e.g., ཁང་པ་འདི་བོད་པའི་བཟོ་ལྟ་རེད། 'This is a Tibetan ***style/ designed*** house.'

(15) འདི་ཚོ་དབྱིན་ཇི་ཕ་གིའི་དུག་སློག་ཡིན་བཟོ་འདུག ཀ་རེ་རེད་ཟེར་ན་འདི་ཚོ་དབྱིན་ཇིའི་བཟོ་ལྟ་རེད།

These **seem to be** [*have a western design*] the clothes of that westerner over there, because they are western designed.

(19) འདི་པར་བོད་པ་དང་ཤར་པ་ཡོད་བཟོ་འདུག ཁང་པ་མང་ཆེ་བའི་ཐོག་ཀར་དར་ཅོག་འདུག

There **seem to be** [*the area has the resemblance of a Tibetan/ Sherpa area*] Tibetans and Sherpas [living] around here. Most houses have prayer flags on [their] roofs.

Negative statements of uncertainty are formed by using one of the negative particles. Look at the following structures carefully:

ཡིན་ས་མ་རེད་	—	ཡོད་ས་མ་རེད་
མིན་པ་འདྲ་	—	མེད་པ་འདྲ་
ཡིན་བཟོ་མི་འདུག་	—	ཡོད་བཟོ་མི་འདུག་

Examples of these negative structures are given in the text.

When statements of uncertainty are formed with adverbs such as, གཅིག་བྱས་ན་ 'maybe', ཕལ་ཆེར་ 'most probably', ད་ལམ་ 'possibly', etc., *generally the statement will end with one of the phrases of uncertainty:*

གཅིག་བྱས་ན་ཁོང་ལ་དངུལ་ཡོད་ཀྱི་མ་རེད།
Maybe/ It's possible he *doesn't have* [any] money.

ཕལ་ཆེར་བཀྲ་ཤིས་ཌ་རམ་ས་ལར་ཡོད་ས་རེད།
Most probably Tashi *is* in Dharmsala.

* (MVS + འདུག་/ [བཞག་])

In sentence (13) the verb-ending འདུག་/ བཞག་ is used. In this sentence, the verb-ending indicates that the speaker has *just found out,* or *just noticed* that which is being expressed:

བོད་ཆས་གྱོན་འདུག / [བཞག]
[He] is wearing a Tibetan dress. **[as I just came to find out]**

In the sentence above, འདུག་/ བཞག་ indicates that the speaker has looked at the person and just noticed, or just come to find out that *he* is wearing བོད་ཆས་ 'a Tibetan dress'.

The structure (MVS + འདུག་/ བཞག་) is explained in detail in Lessons 13 and 15.

III. The Question Form: གང་འདྲ་/ [ག་ན་འདྲས་] [How is it?/ What is it like?]

Sentences (21) - (27)

(21) a. རྒན་ལགས། ཁྱེད་རང་བལ་ཡུལ་ནས་རེད་པས། — Sir, you are from Nepal, aren't you?
b. རེད། ང་བལ་ཡུལ་ནས་ཡིན། — Yes, I am from Nepal.

(22) a. ཨ་ནི་བལ་ཡུལ་ས་ཆ་གང་འདྲ་[5]ཡོད་པ་རེད། — Then **what** is Nepal **like**? [**How is it?/ What kind of** place?]
b. སྐྱིད་པོ་ཡོད་པ་རེད། — [It] is pleasant.

(23) a. གནམ་གཤིས་གང་འདྲ་ཡོད་པ་རེད། — What is the weather like?/How is the weather?
b. དབྱར་ཀ་སྐྱིད་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད། ཆར་པ་མང་པོ་བཏང་གི་རེད། ཡིན་ནའང་དགུན་ཁ་དང་སྟོན་ཀ་དང་དཔྱིད་ཀ་དེ་ཚོར་སྐྱིད་པོ་ཡོད་པ་རེད། — In the summer (monsoon) it is not pleasant, it rains a lot. But in the winter, fall and spring it is pleasant.

Now the teacher asks the student:

(24) a. ཨ་ནི་དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་བོད་སྐད་སྦྱང་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད་པས། — And these days you are learning Tibetan, aren't you?
b. ལགས་ཡོད། ང་བོད་སྐད་སྦྱང་གི་ཡོད། — Yes, I am learning Tibetan.

(25) a. བོད་སྐད་གང་འདྲ་འདུག — How is Tibetan?
b. བོད་སྐད་ལས་སླ་པོ་མི་འདུག ཡིན་ནའང་ཁག་པོ་ཞེ་པོ་ཡང་མི་འདུག — Tibetan is not easy. However, it is also not very difficult.

(26) a. དགེ་རྒན་གང་འདྲ་འདུག — How is the teacher?/ What is the teacher like?
b. ཡག་པོ་འདུག — [He is] good.

(27) a. དེ་རིང་ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ལྷག་པ་གང་འདྲ་འདུག — How is your friend Lhakpa today?
b. དེ་རིང་ཁོང་བདེ་པོ་འདུག — Today she's well.

In questions concerning inanimate objects, the question word གང་འདྲ་ means *'What is it like?'* or *'How is it?'* When asking about a *person,* གང་འདྲ་ indicates that the speaker is inquiring about:

a.) someone's condition, i.e., their health, happiness, etc.

or

b.) what the person is like, i.e., nice, intelligent, beautiful, etc.

a.) If one asks, 'How are you?', the closest Tibetan translation is, ཁྱེད་རང་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས།. However, if one wants to ask, 'What is your health like?/ What is your condition (these days)?', the question word གང་འདྲ་ is used:

དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་གང་འདྲ་འདུག — How are you these days? [your health/condition]

In the text, the following example is given:

(27)a. དེ་རིང་ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ལྷག་པ་གང་འདྲ་འདུག — How is your friend Lhakpa today?

5. གང་འདྲ་ = [ག་ན་འདྲས་]

Lhakpa may not have been well recently, or the speaker may not have seen her for sometime, therefore he/ she is inquiring about her condition. Understanding this, the meaning of the above sentence is: 'What is Lhakpa's condition like today?' In this context གང་འདྲ་ is used to inquire about someone's general condition or health.

b.) གང་འདྲ་ is also used when one wants to know what another person is like; (manner, ability, etc.):

(26)a. དགེ་རྒན་གང་འདྲ་འདུག — How *is* **the teacher?/ What** *is* **the teacher like?**

In question (26), the speaker is interested in knowing, i.e., what the teacher's teaching abilities or qualifications are like, how he is/ his manner, etc. Answers to such questions always take an adjective:

b. ཡག་པོ་འདུག — [He is] **good.**

In questions གང་འདྲ་ is placed between the subject noun and the verb; in the answer གང་འདྲ་ is replaced by an adjective, however, the order remains the same:

(Noun + གང་འདྲ་ + Verb)	(Noun + **Adj.** + Verb)
ཁ་ལག་འདི་གང་འདྲ་འདུག	ཁ་ལག་འདི་ཞིམ་པོ་འདུག
How is this food?	This food is **delicious.**

གང་འདྲ་ questions are *always* formed with either the verb འདུག་ or ཡོད་པ་རེད་. The verb འདུག་ implies that the speaker has first-hand knowledge upon which to base his statement; whereas ཡོད་པ་རེད་ implies that the statement is a general known fact or a universal truth.

Question (22) a. is phrased with the general factive verb ཡོད་པ་རེད་, therefore the addressee answers accordingly:

a. ཨ་ཅི་བལ་ཡུལ་ས་ཆ་གང་འདྲ་ཡོད་པ་རེད། — Then **what is** Nepal **like?** **[How is it?/ What kind of** place?]

b. སྐྱིད་པོ་ཡོད་པ་རེད། — [It] is pleasant. **[as everyone knows]**

Question (25) a. is phrased with the attestative verb འདུག་, thus the addressee replies with the same ending:

a. བོད་སྐད་གང་འདྲ་འདུག — **How** is Tibetan?

b. བོད་སྐད་ལས་སླ་པོ་མི་འདུག — Tibetan is **not easy. [from my experience]**

One should note that *it is not mandatory for the speaker to answer according to the posed question,* however in general this is the guideline one should follow.

IV. The Question Form: གང་འདྲ་ཞིག་/ [གན་འདྲས་ཅི་] [What kind of/ type of/ sort of?]

Sentences (28) - (34)

(28) a. ཁྱེད་རང་ལ་ཞིབས་ཊོར་ཡོད་པས། — Do you have a car?

b. ལགས་ཡོད། — Yes, [I do].

(29) a. གང་འདྲ་ཞིག་[6] ཡོད། — **What kind** do [you] have?

b. ཊོ་ཡོ་ཊ་ཅིག་ཡོད། — [I] have a Toyota.

6. གང་འདྲ་ཞིག་ = [གན་འདྲས་ཅི་]

(30) a. ངར་སྣང་འཁོར་དམར་པོ་ཅིག་ཡོད། ཁྱེད་རང་ལ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡོད། — I have a red car. **What color** is yours?

b. ངར་དཀར་པོ་ཅིག་ཡོད། — I have a white one.

(31) a. ཁོང་ལ་གདན་གང་འདྲ་ཞིག་འདུག — What kind of carpet does he have?

b. ཁོང་ལ་བོད་པའི་གདན་ཅིག་འདུག — He has a Tibetan carpet.

(32) a. ནོར་བུར་ལྕོག་ཙེ་གང་འདྲ་ཞིག་འདུག — What kind of table does Norbu have?

b. ནོར་བུར་ལྕོག་ཙེ་སྙིང་རྗེ་པོ་ཅིག་[7] འདུག — He [Norbu] has a beautiful one [table].

(33) a. དཔལ་འབྱོར་གྱི་ནང་ལ་བུ་མོ་གང་འདྲ་ཞིག་འདུག — What kind of girl is at Paljor's house?

b. དཔལ་འབྱོར་གྱི་ནང་ལ་བུ་མོ་སེམས་ཆུང་ཅིག་འདུག — A simple/humble girl is at Paljor's house.

(34) a. ཁྱེད་རང་གི་བུ་**དུས་ཚོད་**གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ནང་ལ་ཡོང་གི་ཡོད། — **What time of day** does your son come home?

b. ངའི་བུ་དགོང་དྲོ་ནང་ལ་ཡོང་གི་ཡོད། — My son comes home in the evenings.

The compound question གང་འདྲ་ཞིག་ means *'what kind of,' 'what type of,' 'what brand of,' 'what sort of,'* etc. The exact meaning being conveyed by གང་འདྲ་ཞིག་ is specified by the preceding sentence or the context of the conversation:

(30) a. ངར་སྣང་འཁོར་དམར་པོ་ཅིག་ཡོད། ཁྱེད་རང་ལ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡོད། — I have a red car. **What color** is yours?

In the first statement the speaker is talking about the color of his car. Therefore, in this context གང་འདྲ་ཞིག་ means *'what color'*.

(31) a. ཁོང་ལ་གདན་གང་འདྲ་ཞིག་འདུག — **What kind of carpet** does he have?

In this sentence the speaker is talking about a specific object and wants to know what kind it is གང་འདྲ་ཞིག་, i.e., *what kind of carpet.*

(34) a. ཁྱེད་རང་གི་བུ་**དུས་ཚོད་**གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ནང་ལ་ཡོང་གི་ཡོད། — **What time of day** does your son come home?

In this sentence the speaker is talking about time, thus in this context དུས་ཚོད་གང་འདྲ་ཞིག་ is translated as *'what time of day.'* In other contexts this question form could also indicate *time* such as, *'what season'* (summer, autumn, etc.), or *'was it a good or bad time'*.

As explained here, it is important to translate གང་འདྲ་ཞིག་ according to the context of the question.

* In sentence (34) a. the verbal conjugation གི་ཡོད་ with the third person places the emphasis on the mother's association to ***her*** son, in this case, ***your*** *son.*

ཁྱེད་རང་གི་བུ་དུས་ཚོད་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ནང་ལ་ཡོང་གི་ཡོད། — What time of day **does your son come home?**

If the question is phrased with the normal third person verbal conjugation གི་འདུག་:

ཁྱེད་རང་གི་བུ་དུས་ཚོད་གང་འདྲ་ཞིག་ལ་ནང་ལ་ཡོང་གི་འདུག — What time of day **does** your **son come home?**

the emphasis is solely on the *'son'* and not the mother's association to him.

7. སྙིང་རྗེ་པོ་ཅིག་ = [སྙིང་རྗེ་པོ་ཅི་]

In English, the personal association emphasis provided by the verbal conjugation གི་ཡོད་ in first and third person questions, can only be communicated through intonation. If one asks, 'Does your son eat meat?' and the addressee replies, 'No, does ***your son*** eat meat?,' it is the stress placed on the noun phrase or pronoun, in this case 'your son', which is equivalent to the emphasis provided by the conjugation གི་ཡོད་.

V. The Question Form: གང་འདྲ་ཞེར་/ [གན་འདྲས་ཞེ་] [How...?/ In what manner...?]

Sentences (35) - (42)

(35) a. ཁྱེད་རང་སློབ་གྲྭར་གང་འདྲ་ཞེར་[8]ཕེབས་ཀྱི་ཡོད། — How do you **come** to school?

b. ང་སློབ་གྲྭར་རྐང་འཁོར་བཞོན་ནས་ཡོང་གི་ཡོད། — I come to school by bicycle.

(36) a. ཨ་ཉི་ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ། — And your friend?

b. ངའི་རོགས་པ་སློབ་གྲྭར་གོམ་པ་བརྒྱབ་ནས་ཡོང་གི་ཡོད་པ་རེད། — My friend walks to school./ [comes by walking]

(37) a. ཆོས་ལྡན་ལགས་གང་འདྲ་ཞེར་ལས་ཁུངས་ལ་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། — How does Chonden go to [his] office?

b. ཁོང་རླང་འཁོར་ནང་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། — He goes by car.

(38) a. ཁྱེད་རང་བལ་ཡུལ་ནས་ཨ་རི་ར་གང་འདྲ་ཞེར་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད། — How do you go to America from Nepal?

b. ང་རྒྱ་གར་ནས་ཨ་རི་ར་གནམ་གྲུར་འགྲོ་བགྱི་ཡོད། — I go to America by aeroplane via India.

(39) a. བོད་པའི་གདན་གང་འདྲ་ཞེར་བཟོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། — How are Tibetan carpets made?

b. བོད་པའི་གདན་ལག་པས་བཟོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། — They [Tibetan carpets] are made by hand.

(40) a. བོད་ཇ་གང་འདྲ་ཞེར་བཟོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། — How is Tibetan tea prepared?

b. སྔོན་ལ་མདོང་མོར་ཇ་བླུགས་ དེ་ནས་མར་དང་ཚྭ་བརྒྱབ་ ཨ་ཉི་བཟོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། — First tea is put into the churn, then butter and salt are added. And then it is prepared [i.e., by churning].

(41) a. ལས་ཀ་འདི་གང་འདྲ་ཞེར་བྱེད་དགོས་རེད། — How do you do this work?/ How does this work have to be done?

b. ལས་ཀ་འདི་འཕྲུལ་འཁོར་གྱིས་བྱེད་དགོས་རེད། — This work has to be done by machine.

(42) a. ལག་ཆ་འདི་ཚོ་གང་འདྲ་ཞེར་བེད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་རེད། — How do you use these tools?/ How do these tools have to be used?

b. ལག་ཆ་འདི་ཚོ་མི་གཉིས་ཀྱིས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་རེད། — These tools have to be used by two people.

The adverbial question phrase གང་འདྲ་ཞེར་ is translated as *'How...?'* or *'in what manner?'* This adverbial phrase modifies the main verb, i.e., *go* = How do you *go*?, *sing* = How do you *sing*?, *play* = In what manner is it ***played***?

(35) a. ཁྱེད་རང་སློབ་གྲྭར་གང་འདྲ་ཞེར་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད། — How do you **go/ come** to school?

The phrase གང་འདྲ་ཞེར་ always appears in the question just before the verb. For instance, གང་འདྲ་ཞེར་**ཕེབས་**ཀྱི་ཡོད།, གང་འདྲ་ཞེར་**གཞས་བཏང་**གི་ཡོད།, གང་འདྲ་ཞེར་**རྩེད་མོ་བརྩེ་**བགྱི་ཡོད།.

8. གང་འདྲ་ཞེར་ = [གན་འདྲས་ཞེ་]

Answers to these adverbial question phrases can be divided into three sections:

1.) **Preposition ནས་ 'by':**

In response to ག་འདྲ་ཞེར་ questions the preposition ནས་ is often translated as *'by'*, in the context of *coming or going* ***by*** *a particular mode of transportation.*

(35) a. ཁྱེད་རང་སློབ་གྲྭར་ག་འདྲ་ཞེར་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད།
How do you **come** to school?

b. ང་སློབ་གྲྭར་རྐང་འཁོར་བཞོན་ནས་ཡོང་གི་ཡོད།
I come to school **by bicycle**.

The response to question (35) a. could literally be translated as, *'Having ridden/ after riding* a bicycle I come to school.' (Refer to Lesson 9, section IV, sentence (61).)

In sentence (36) b. ནས་ is used with the verb stem གོམ་པ་བརྒྱབ་. Here གོམ་པ་བརྒྱབ་ནས་ has been translated as, 'walks to' or 'by walking':

ངའི་རོགས་པ་སློབ་གྲྭར་གོམ་པ་བརྒྱབ་ནས་ཡོང་གི་ཡོད་པ་རེད།
My friend **walks** to school. [comes **by walking**]

Once again, the literal translation of this sentence could be, *'Having walked/ after walking,* my friend comes to school.'

According to its usage, the English translation of the preposition ནས་ changes. On occasion it can be translated as *'from'*:

ང་བལ་ཡུལ་ནས་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་པ་ཡིན།
I went **from** Nepal to India.

རྟེན་པ་འདི་ཁོང་ནས་ཁྱེད་རང་ལ་རེད།
This present is **from** him to you.

2.) **Dative ལ་:**

In this section the dative ལ་ is translated as *'by'*, *'on'*, *'in'* when expressing *to come/ go* ***by/ on/ in*** *a particular mode of transportation.*

(37)a. ཆོས་ལྡན་ལགས་ག་འདྲ་ཞེར་ལས་ཁུངས་ལ་
ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
How does Chonden **go** to [his] office?

b. ཁོང་རླང་འཁོར་ནང་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
He goes **by car**.

Other examples of the dative ལ་ usage concerning responses to ག་འདྲ་ཞེར་ questions are:

ཁོང་སློབ་གྲྭར་རྐང་འཁོར་ལ་ཡོང་གི་ཡོད་པ་རེད།
He comes to school **on bicycle**.

ང་ཚོ་གནམ་གྲུར་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།
We're going **in/ by** a **plane**.

3.) **Instrumental particles:**

The instrumental particles, གིས་/ ཀྱིས་/ གྱིས་ and འིས་/ ཡིས་ in this section are translated as *'by'* or *'with'*:

(42)b. ལག་ཆ་འདི་ཚོ་མི་གཉིས་ཀྱིས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་རེད།
These tools have to be used **by two people**.

or

མི་གཉིས་ཀྱིས་ལག་ཆ་འདི་ཚོ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་རེད།
[By] **two people** have to use these tools.

In example (42) the instrumental particle ཀྱིས་ presents the subject of the action. Here the particle ཀྱིས་ indicates 'who', མི་གཉིས་ཀྱིས་ 'by two people', must use the tools ལག་ཆ་འདི་ཚོ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་རེད།

When a word is suffixless the literary particles འིས་/ ཡིས་ can be replaced by ས་. This is joined to the end of the word, i.e., ལག་པ་**ཡིས་** = ལག་པ**ས་**:

a. བལ་ཡུལ་གྱི་མི་ཚོ་**ལག་པས་**ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།
Nepalese eat **with** [their] **hands**.

* Sentence (40) b. is an example of a progression of actions:

སྔོན་ལ་མདོང་མོར་**ཇ་བླུགས་** དེ་ནས་མར་དང་**ཚྭ་བརྒྱབ་** ཨ་ནི་**བཟོ་**བགྱི་ཡོད་པ་རེད།
First **tea is put** into the churn, then butter and **salt** are **added**. And then **it is prepared** [i.e., by churning].

In the previous sentence each listed action is marked by a past time main verb, i.e., (ཇ་བླུགས་/ ཚྭ་བརྒྱབ་). The conjugation used after the last listed action is the actual time indicator and/ or perspective indicator of the sentence. Another example of this pattern is:

ང་ཞོགས་པ་ཡར་ལང་ གདོང་འཁྲུས་ ཇ་འཐུང་ ཨ་ནི་སློབ་གྲྭར་འགྲོ་བགྱི་ཡོད།
In the morning I **get up**, **wash** my face, **drink tea**, and then **go to school**.

VI. Adverbs of Degree

A. Positive

		Sentences (43) - (47)
(43)	ཁག་པོ་འདུག	It's difficult.
(44)	**ཏོག་ཙམ་**[9] ཁག་པོ་འདུག	It's **a bit** difficult.
(45)	**དངོས་གནས་**ཁག་པོ་འདུག	It's **really** difficult.
(46)	ཁག་པོ་**ཞེ་དྲགས་**འདུག	It's **very** difficult.
or	**ཞེ་དྲགས་**ཁག་པོ་འདུག	It's **very** difficult.
(47)	**དཔེའི་**ཁག་པོ་འདུག	It's **extremely** difficult.

B. Negative

		Sentences (48) - (52)
(48)	ཁག་པོ་མི་འདུག	It's not difficult.
(49)	ཞེ་དྲགས་ཁག་པོ་མི་འདུག	It's not very difficult.
(50)	**དེ་འདྲ་རང་**[10] ཁག་པོ་མི་འདུག	It's **not that** difficult.
or	**དེ་ཙམ་**ཁག་པོ་མི་འདུག	It's **not that** difficult.
(51)	**དཔེའི་**ཁག་པོ་མི་འདུག	It's not **extremely** difficult.
(52)	ཁག་པོ་**ཁྱོན་ནས་མི་**འདུག	It's **not** difficult **at all**.

9. ཏོག་ཙམ་ = [ཏས་ཙྭ་]
10. དེ་འདྲ་རང་ = [དེན་འདྲས་རང་]

C. *Plural*

(53) འདི་ཚོ་ཁག་པོ་འདུག
(54) འདི་ཚོ་གཅིག་གཉིས་ཁག་པོ་འདུག
(55) འདི་ཚོ་ཁ་ཤས་ཁག་པོ་འདུག
(56) འདི་ཚོ་**མང་ཆེ་བ**་ཁག་པོ་འདུག
(57) འདི་ཚོ་**གཅིག་མ་གཏོགས་ཚང་མ**་ཁག་པོ་འདུག
(58) འདི་ཚོ་གཅིག་གཅིག་པོར་ཁག་པོ་མི་འདུག
གཞན་དག་**ཚང་མ**་ཁག་པོ་འདུག

Sentences (53) - (58)
These [things] are difficult.
One or two of these are difficult.
Some of these are difficult.
Most of these are difficult.
Except [for] **one, all of these** are difficult.
Only one of these is not difficult.
All the others are difficult.

VII. Questions Formed with the Degree of Quality Particle ཚོས་ (Adjective + ཚོས་/ Adverb + ཚོས་/ Verb + ཚོས་)

(59) a. ཁས་ན་ཊར་བོད་པ་**མང་ཚོས**་ཡོད་པ་རེད།
b. ཁས་ན་ཊར་བོད་པ་མང་པོ་དཀའ་རབ་[11]ཡོད་པ་རེད།
(60) a. པི་ཊར། བོད་སྐད་**ཁག་ཚོས**་འདུག
b. ཨོ་ཙམ་[12]འདུག ཁག་པོ་རང་མི་འདུག
(61) a. མོག་མོག་**ཞིམ་ཚོས**་ཡོད་པ་རེད།
b. ཞིམ་པོ་ཞེ་དྲགས་ཡོད་པ་རེད།
(62) a. བོད་ལ་དགུན་ཁ་གནམ་གཤིས་**གྲང་ཚོས**་ཡོད་པ་རེད།
b. དགུན་ཁ་གནམ་གཤིས་གྲང་མོ་ཞེ་དྲགས་ཡོད་པ་རེད།
(63) a. དབྱར་ཀ་མ་སུ་རི་**སྐྱིད་ཚོས**་[13]འདུག
b. དབྱར་ཀ་མ་སུ་རི་དཔེའི་སྐྱིད་པོ་ཡོད་པ་རེད།
(64) a. སྣང་འཁོར་འདི་**མགྱོགས་ཚོས**་ཡོད་པ་རེད།
b. སྣང་འཁོར་འདི་མགྱོགས་པོ་ཞེ་དྲགས་ཡོད་པ་རེད།
(65) a. དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་གི་བུ་མ་འབྱར་**ཉལ་ཚོས**་འདུག
b. དེ་རིང་སང་ངའི་བུ་ཉལ་པོ་འདུག ངུ་བགྱི་མི་འདུག
(66) a. བུ་མོ་**འོ་མ་འཐུང་ཚོས**་འདུག
b. ད་དུང་ངའི་བུ་མོ་འོ་མ་འཐུང་པོ་མི་འདུག

Sentences (59) - (66)
How many Tibetans are there in Canada?
There are quite a lot of Tibetans in Canada.
Peter, **how difficult** is Tibetan?
It's ok. It's not too difficult.
How tasty are momos?
They are very delicious.
In the winter **how cold** is it [the weather] in Tibet?
In the winter the weather is very cold.
How pleasant is Mussoorie in the summer?
It [Mussoorie] is really pleasant in the summer.
How fast is this car?
This car is very fast.
These days **how well does** your baby **sleep**?
These days my child sleeps well. [He] doesn't cry.
Is [your] daughter **drinking milk properly?**
My daughter is still not drinking milk properly.

When forming ཚོས་ questions, the adjective, adverb or verb stem is used, i.e., (མང་པོ་ + ཚོས་ = **མང་ཚོས་**) 'how much', (མགྱོགས་པོ་ + ཚོས་ = **མགྱོགས་ཚོས་**) 'how fast', (ཉལ་པོ་ + ཚོས་ = **ཉལ་ཚོས་**) 'how well sleep.' Similarly, this particle can be used with an adjective or adverb in conjunction with an action verb:

11. དཀའ་རབ་ = [དཀའ་རལ་]
12. ཨོ་ཙམ་ = [ཨོ་ཙན་]
13. སྐྱིད་ཚོས་ = [སྐྱིད་ཚོས་]

a.) ཁོང་ཨ་རག་མང་ཚོས་འཐུང་གི་འདུག
How much alcohol **is** he **drinking**/ **does** he drink?

b.) ཁྱེད་རང་ཁ་ལག་ཞིམ་ཚོས་བཟོ་བགྱི་ཡོད།
How tasty is the food you **are making**/ you **make**?

When answering such questions, the ཚོས་ particle is dropped and the end particle པོ་ is added to the adjective or adverb of the affirmative sentence:

ཁོང་ཨ་རག་ཞེ་དྲགས་མང་པོ་འཐུང་གི་མི་འདུག
He is not drinking/does not drink very much **alcohol.**

ང་ཁ་ལག་ཞིམ་པོ་བཟོ་བགྱི་ཡོད།
I am making/make **delicious** food.

Remember the ཚོས་ particle is *only found in questions,* ***never*** *in the response or any other affirmative sentence.* The following sentences show the correct and incorrect forms of adjectives and adverbs in statements:

ཁོང་ཨ་རག་ཞེ་དྲགས་**མང་པོ་**འཐུང་གི་མི་འདུག	Correct
ཁོང་ཨ་རག་ཞེ་དྲགས་**མང་ཚོས་**འཐུང་གི་མི་འདུག	Incorrect

He is not drinking/ does not drink very **much** alcohol.

ང་ཁ་ལག་**ཞིམ་པོ་**བཟོ་བགྱི་ཡོད།	Correct
ང་ཁ་ལག་**ཞིམ་ཚོས་**བཟོ་བགྱི་ཡོད།	Incorrect

I am making/ make **delicious** food.

1.) Adjective + ཚོས་ :

The particle ཚོས་ when used with an adjective indicates that the posed question is concerned with a degree of quality:

(61) a. མོག་མོག་ཞིམ་ཚོས་ཡོད་པ་རེད།
How tasty are momos?

(63) a. དབྱར་ཀ་མ་སུ་རི་སྐྱིད་ཚོས་འདུག
How pleasant is Mussoorie in the summer?

In sentence (61) the speaker wants to know about the quality of the momos, ཞིམ་ཚོས་ ***how tasty*** they are. In sentence (63) the speaker wants to know about the quality of the weather, སྐྱིད་ཚོས་ ***how pleasant*** is the weather in Mussoorie during the summer.

2.) Adverb + ཚོས་:

The particle ཚོས་ when used with an adverb indicates that the posed question is concerned with a *degree of modification:*

(64) a. སྣང་འཁོར་འདི་མགྱོགས་ཚོས་ཡོད་པ་རེད། — **How fast** is this car?

In this sentence the speaker wants to know about the speed of the car, མགྱོགས་ཚོས་ ***how fast*** is the car.

3.) Main Verb Stem + ཚོས་:

The question form (MVS + ཚོས་):

ཁོང་ཁ་ལག་ཟ་ཚོས་འདུག — **How does** she **eat** [these days]?

is another way of posing the question:

ཁོང་ཁ་ལག་ཡག་པོ་ཟ་གྱི་འདུག་གས། མི་འདུག or ཁོང་ཁ་ལག་གང་འདྲ་ཟ་གྱི་འདུག

Does she eat well or not?/
Is she eating well or not [these days]?

How is she eating?

All three of the above questions carry a similar meaning.

(65) a. དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་གི་ཕྲུ་གུ་འཇུར་ཉལ་ཐོམ་འདུག
These days **how well does your** baby **sleep**?

(66) a. བུ་མོ་འོ་མ་འཐུང་ཐོམ་འདུག
Is [your] daughter **drinking milk properly**?
[lit.: How is she drinking?]

In sentence (65) the speaker knows that the baby has been having some problem sleeping, i.e., it has been sick, it is teething, etc., therefore she is interested in knowing ***how well*** the baby ***sleeps***. In sentence (66) the speaker knows that her friend's daughter has not been able to drink milk properly due to some physical or emotional problem, therefore she is interested in knowing ***how well*** the daughter ***drinks***.

VIII. Conversations

A. Context: Discussing the quality of Sherap's apples:

	Sentences (67) - (70)
(67) ཤེས་རབ་: འདི་ཚོ་ག་རེ་རེད།	What are these?
ཕུན་ཚོགས་: དེ་ཚོ་ཀུ་ཤུ་རེད།	Those are apples.
(68) ཤེས་རབ་: ཀུ་ཤུ་མཆོད། གང་འདྲ་འདུག	Please have an apple. How is it?
ཕུན་ཚོགས་: མངར་མོ་འདུག	It is sweet.
(69) ཤེས་རབ་: ཞེ་དྲགས་མངར་མོ་འདུག་གས།	Is it very sweet?
ཕུན་ཚོགས་: ཞེ་དྲགས་རང་མངར་མོ་མི་འདུག ཡིན་ནའང་ཡོ་ཙམ་འདུག	Not very sweet, but ok.
མཆོད་དང་།	Please try it.
(70) ཤེས་རབ་: ཀུ་ཤུ་འདི་ཚོ་ཀ་ཤི་མིར་ནས་རེད་པས།	Are these apples from Kashmir?
ཕུན་ཚོགས་: ཡིན་གྱི་མ་རེད། སྤྱིར་བཏང་ཀ་ཤི་མིར་གྱི་ཀུ་ཤུ་ ཞེ་དྲགས་མངར་མོ་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་འདི་ ཞེ་དྲགས་མངར་མོ་མི་འདུག	They don't seem to be. Generally apples from Kashmir are very sweet, but this [one] isn't very sweet.

* In sentence (69) the imperative, honorific form མཆོད་དང་ 'Please [eat/ drink] it,' has been used. This imperative form is introduced in Lesson 3 and is further explained in Lesson 30, Volume II. For now it is important that one does not confuse this imperative form of དང་ with the conjunction དང་ 'and':

(23) b. ...ཡིན་ནའང་དགུན་ཁ་དང་སྟོན་ཀ་དང་དཔྱིད་ཀ་སྐྱིད་པོ་ཡོད་པ་རེད།
...But in the winter **[and]**, fall **and** spring it is pleasant.

B. Context: Dorjee and Tashi are sitting in the living room, Nyima enters:

Sentences (71) - (79)

(71)	རྡོ་རྗེ་:	འདི་ག་རེ་རེད།	What is this?
	ཉི་མ་:	དེ་ཇ་རེད།	That is tea.
(72)	རྡོ་རྗེ་:	ཉི་མ་ལགས་འདིར་ཕེབས་དང་།	Nyima, please come here.
		ཇ་འདི་བཀྲ་ཤིས་ལ་གནང་དང་།	Please give this tea to Tashi.
		Nyima gives the tea to Tashi.	
(73)	རྡོ་རྗེ་:	ཉི་མ་ལགས་ཐུགས་ཆེ་གནང་། བཞུགས།	Thank you Nyima. Please sit down.
		Nyima sits on the chair.	
(74)	རྡོ་རྗེ་:	བཀྲ་ཤིས་ལགས། དེ་ག་རེ་རེད།	Tashi, what is that?
	བཀྲ་ཤིས་:	འདི་ཇ་རེད།	This is tea.
	རྡོ་རྗེ་:	མཆོད།	Please drink [it].
		Tashi drinks the tea.	
(75)	རྡོ་རྗེ་:	བཀྲ་ཤིས་ལགས། ཇ་ཚ་ཡོས་འདུག	Tashi, how hot is the tea?
	བཀྲ་ཤིས་:	ཚ་པོ་ཞེ་དྲགས་འདུག	It's very hot.
(76)	རྡོ་རྗེ་:	གཟིགས་དང་། ཉི་མ་ལགས་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག	Look. What is Nyima doing?
	བཀྲ་ཤིས་:	ཉི་མ་ལགས་དེབ་ཀློག་གནང་གི་འདུག	Nyima is reading a book.
(77)	རྡོ་རྗེ་:	ཉི་མ་ལགས་དབྱིན་ཇི་ཡག་པོ་ཡོད་པ་རེད་པས།	Is Nyima's English good?
	བཀྲ་ཤིས་:	ཁོང་དབྱིན་ཇི་ཡག་པོ་ཡོད་པ་འདྲ། སྐད་བསྒྱུར་རེད།	It seems as though his English is good. He is a translator.
(78)	རྡོ་རྗེ་:	ཨ་ནི་ང་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག	And what am I doing?
	བཀྲ་ཤིས་:	ཁྱེད་རང་ང་ཚོར་བོད་ཇ་བཟོས་གནང་གི་འདུག	You are making Tibetan tea for us.
(79)	རྡོ་རྗེ་:	ཁྱེད་རང་ད་ལྟ་དབྱིན་ཇི་སྦྱང་གནང་གི་ཡོད་པས།	Are you studying English right now?
	བཀྲ་ཤིས་:	ལགས་མེད། ང་ད་ལྟ་ཚགས་པར་ཀློག་གི་ཡོད།	No, I am reading the newspaper now.

C. Context: A student is asking the teacher about his mode of transportation:

Sentences (80) - (83)

(80)	སློབ་ཕྲུག་:	རྒན་ལགས། ཁྱེད་རང་སློབ་གྲྭར་གང་འདྲ་ཞེར་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད།	Sir, how do you come to school?
	རྒན་ལགས་:	ང་སློབ་གྲྭར་རླང་འཁོར་ནང་ལ་ཡོང་གི་ཡོད།	I come to school by car.
(81)	སློབ་ཕྲུག་:	ཁྱེད་རང་ལ་ཕེབས་ཀོར་གང་འདྲ་ཞིག་ཡོད།	What kind of car (h.) do you have?
	རྒན་ལགས་:	ངར་རྒྱ་གར་གྱི་རླང་འཁོར་ཅིག་ཡོད།	I have an Indian car.
(82)	སློབ་ཕྲུག་:	རྒྱ་གར་གྱི་རླང་འཁོར་ཡག་ཡོས་ཡོད་པ་རེད།	How good are Indian cars? [How is the quality?]
	རྒན་ལགས་:	ཨོ་ཙམ་ཡོད་པ་རེད།	They're ok.

(83) སློབ་ཕྲུག་: ཀུན་ལགས། མི་མང་པོ་རྒྱ་གར་གྱི་རླངས་འཁོར་བཏང་གི་འདུག གོང་ཆུང་ཆུང་ཡོད་པ་འདྲ། རེད་པས།
ཀུན་ལགས་: དག་རང་རེད། རྒྱ་གར་གྱི་རླངས་འཁོར་གོང་ཆུང་ཆུང་རེད། ཐུས་ཙང་མི་མང་ཆེ་བས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

Sir, many people drive Indian cars. I suppose they are inexpensive, is that so?
That's right. Indian cars are inexpensive, that's why most people use [them].

IX. Exercises

A. ***Complete the following sentences by inserting the appropriate ending:***
(རེད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་)

(1) ཀ་ཤི་མིར་ས་ཆ་ཞི་དྭགས་སྐྱིད་པོ་______། (general)
(2) དབྱར་ཀ་རྒྱ་གར་ལ་ཚ་བ་ཞེ་དྲགས་______། (attestative)
(3) བསྟན་འཛིན་དངོས་གནས་མི་ཡག་པོ་-______། (factive)
(4) དོན་འགྲུབ་ས་ཆ་ཁུ་སིམ་པོར་དགའ་པོ་______། (attestative)
(5) དོན་འགྲུབ་ས་ཆ་ཁུ་སིམ་པོར་དགའ་པོ་______། (factive)
(6) དོན་འགྲུབ་ས་ཆ་ཁུ་སིམ་པོར་དགའ་པོ་______། (general)

B. ***Insert the correct form:*** (གང་འདྲ་/ གང་འདྲ་ཞིག་/ གང་འདྲ་ཟེར་)

(1) བདེ་ཆེན་ལ་གདན་______འདུག
(2) བོད་ཀྱི་གནམ་གཤིས______ཡོད་པ་རེད།
(3) ཁྱེད་རང་ལྷ་ས་ནས་གཞིས་ཀ་རྩེར་______ཐེགས་ཀྱི་ཡོད།
(4) ཁ་ལག་འདི་______འདུག ཁ་ཚ་པོ་འདུག་གས།
(5) བོད་ཇ་______བཟོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།

C. ***Translate the following sentences into English:***

(1) དུག་སློག་འདི་སྙིང་རྗེ་ལོས་འདུག སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག་གས།
(2) ནེའུ་ཡོག་སྐྱིད་ལོས་ཡོད་པ་རེད། དཔེའི་སྐྱིད་པོ་ཡོད་ཀྱི་རེད།
(3) ཁང་པ་གཅིག་གཉིས་ཆུང་ཆུང་རེད། གཞན་དག་ཚང་མ་ཆེན་པོ་རེད།
(4) དེབ་འདི་ཚོ་མང་ཆེ་བ་ཤེས་རབ་ཀྱི་རེད། ཡིན་ནའང་ཁ་ཤས་ཁོང་གི་མ་རེད།
(5) ཀུ་ཤུ་འདི་ཚོ་ནས་གཅིག་མ་གཏོགས་ཚང་མ་ཡག་པོ་འདུག

X. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Twelve

Nouns

གསང་སྤྱོད་	toilet/ bathroom	མཆོད་ཁང་	prayer room
རླངས་འཁོར་བཞག་ས་	garage	གཟིམ་ཆུང་	living room

རྟ་	horse	སྤྱོད་པ་	discipline/ character
རྒྱ་ཐུག་	noodle soup	གཡག་ཤ་	yak (meat)
ཕག་ཤ་	pork	ར་ཤ་	mutton (meat)
སྣག་ཚ་	ink	གྲོང་གསེབ་	village
གྲོང་ཁྱེར་	town/ city	སེང་གེ་	snow lion
འབྲུག་	dragon	ཐོག་མ་	beginning
ཉམས་མྱོང་	experience		

Verbs

བཟོ་བཅོས་བརྒྱབ་	repair	བསླབ་བྱ་བརྒྱབ་	advise
གསན་	listen (h.)	གཙང་མ་བཟོ་	clean
གུས་ཞབས་ཞུ་	pay respect (h.)	ཁ་ལག་བཟོ་གནང་	cook/ make food (h.)
བསྟེར་	give	ཆོབ་བཀོལ་	joke
གཡར་	borrow/ lend	མེ་འབར་	catch fire
ཟབ་ཟབ་གནང་	be careful (h.)	ཚག་གེ་ཚིག་གེ་གནང་	get nervous/ excited (h.)
མགོ་བསྐོར་བཏང་	cheat	བཏུབ་	cut/ slice
བཞུད་	hit		

Adjectives

མི་ཏ་རེ་ཏོ་རེ་	careless person	གཡས་པ་	right (side)
གཡོན་པ་	left (side)		

Interrogatives

ག་གིས་	by which one

Expanded Table of Contents for Lesson 12

			Page
I.	Subject [Nominative Case vs. Instrumental Case]		225
	A. Nominative Case: Subject	Sentences (1) - (7)	225
	B. Instrumental Case: Subject	Sentences (8) - (12)	225
II.	Direct Object [Nominative Case vs. Instrumental Case]		226
	A. Nominative Case: Direct Object	Sentences (13) - (18)	226
	B. Instrumental Case: Direct Object	Sentences (19) - (22)	227
III.	Indirect Object [Nominative Case vs. Instrumental Case]		229
	A. Nominative Case: Indirect Object	Sentences (23) - (29)	229
	* The difference between the verbs སྤྲད་ and བསྔེར་ 'to give'		229
	B. Instrumental Case: Indirect Object	Sentences (30) - (33)	229
IV.	The Question Words (ག་རེ་/ ག་གི་ + Instrumental Particle ས་) [with what/ with which]	Sentences (34) - (37)	231
	* Compound Nouns		231
	* Note on Yaks གཡག་		231
V.	The མྱོང་ Construction: (MVS + མྱོང་ + ཡོད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་) [to experience...]		232
	A. Affirmative Sentences	Sentences (38) - (47)	232
	B. Interrogative Sentences	Sentences (48) - (57)	235
VI.	Review of the Dative/ Locative Particles ལ་/ ར་	Sentences (58) - (65)	235
VII.	Conversations		
	A.	Sentences (66) - (71)	237
	B.	Sentences (72) - (81)	237
	C.	Sentences (82) - (87)	238
	* The expression [ད་ཀར་ཟེ་] 'just', 'just to pass the time'		238
VIII.	Exercises		239
IX.	Vocabulary for Lesson 13 མིང་ཚིག་གསར་པ་		239

Lesson 12

I. Subject [Nominative Case vs. Instrumental Case]

A. Nominative Case: Subject

Sentences (1) - (7)

(1) ང་ཁ་ལག་བཟོ་བགྱི་ཡོད། I make/ am making food.

(2) ཁོང་ཚོ་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག **They** study/ are studying Tibetan.

(3) མོ་གསང་སྤྱོད་གཙང་མ་བཟོ་བགྱི་འདུག She is cleaning the toilet/ bathroom.

(4) པ་ལགས་མཆོད་ཁང་ལ་ཞལ་འདོན་གནང་གི་འདུག Father recites prayers in the prayer room.

(5) ཁྱེད་རང་མོ་ཊ་བཞག་སར་མོ་ཊ་འཁྲུ་བགྱི་འདུག You wash the car in the garage.

(6) ཁོང་ཕྱི་ལོགས་ལ་ལུས་རྩལ་བརྩེ་བགྱི་འདུག He is exercising outside.

(7) ང་གཟིམ་ཆུང་ནང་ལ་ཇོ་ལགས་མཉམ་དུ་གཟུགས་མཐོང་རླུང་འཕྲིན་བལྟ་བགྱི་ཡོད། I am watching television in the living room with [my] older brother.

B. Instrumental Case: Subject

(Sentences (8) - (12)

8) ངས་ཁ་ལག་བཟོ་བགྱི་ཡོད། I make/ am making food. [made **by me**/ being made **by me**]

(9) ཁོང་ཚོས་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག **They** study/ are studying Tibetan. [the studying is being done **by them**]

(10) ཚེ་རིང་གིས་རྟ་བཞོན་གྱི་འདུག Tsering is riding a horse.

(11) ངས་རྐང་འཁོར་བཟོ་བཅོས་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད། I repair bicycles.

(12) ཇོ་ལགས་ཀྱིས་ཞོགས་པའི་[1]གསར་འགྱུར་གསན་གྱི་ཡོད་པ་རེད། [My] elder brother listens to the morning news.

Tibetan nouns and pronouns which act as the subject of a verb and have no specialized case marking are categorized ***nominative***. *The Tibetan nominative case places the emphasis on the* **action** ***that is being performed by the agent.***

(1) ང་ ཁ་ལག་**བཟོ་བགྱི་ཡོད།** I **make/ am making** *food.*

(2) ཁོང་ཚོ་ བོད་སྐད་**སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག** They **study/ are studying** *Tibetan.*

In sentence (1), no case marking particle follows the nominative subject noun ང་ 'I'. The emphasis of this sentence is on the action, **བཟོ་བགྱི་ཡོད་** '***make/ am making***', and not on the agent ང་ 'I'. Sentence (2) follows the same pattern, the emphasis is not on the agent, ཁོང་ཚོ་ 'they', but on the action, **སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག་** '***study/ are studying***'.

---

1. ཞོགས་པའི་ = [ཞོ~གས་གི་]

Nouns and pronouns which act as the subject of a verb and are marked with the special particles, གིས་/ ཀྱིས་/ གྱིས་/ འིས་/ ཡིས་/ or ས་, are categorized ***instrumental**. The Tibetan instrumental case places the emphasis of the sentence on the* **agent** ***of the action.***

As with the Tibetan genitive particles explained in Lesson 2, the particular usage of the instrumental particles depends upon the preceding suffix. The correct usage of these particles is shown in the chart below:

Chart 1

Syllables ending in the following letters: རྗེས་འཇུག་ 'suffix' or ཡང་འཇུག་ post 'suffix'	Literary form of the particle	Colloquial form of the particle
A. ན་ མ་ ར་ ལ་	གྱིས་	གིས་
ད་ བ་ ས་	ཀྱིས་	གིས་
ག་ ང་	གིས་	གིས་
B. With the suffix འ་ or suffixless འདང་མཐའ་མེད་	འིས་ or ཡིས་	-ས་

Both the nominative sentences (1) and (2), can be formed with an instrumental subject, however an emphasis change occurs. In sentence (8) below, the speaker uses the instrumental form ངས་ to emphasize the fact that it is the subject ང་ 'I' who is making the food, whereas the emphasis of nominative sentence (1) is on ***the action of making food.*** Generally the English translation for both forms is the same. The shift of emphasis that occurs in the Tibetan can be communicated by intonation in English, i.e., I'm making food, vs. I'm **making** food.

(8) ངས་ཁ་ལག་བཟོ་བཀྱི་ཡོད།
I make food./ I'm making food.
[made **by me**/being made **by me**]

(9) ཁོང་ཚོས་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག
They study Tibetan./ **They're** studying Tibetan.
[the studying is being done **by them**]

In sentence (8), the use of the instrumental particle ས་ shifts the emphasis from the action, ཁ་ལག་**བཟོ་བཀྱི་ཡོད།** '*making* food' to the instrumental subject of the verb, ངས་བཟོ་བཀྱི་ཡོད། *'by me,* it is being made.' A literal translation of this sentence is, 'the food is being made ***by me*** [no one else].' Likewise, in sentence (9) the emphasis shifts from the action, ཁོང་ཚོ་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག 'they *study/ are studying* Tibetan' to the instrumental subject of the verb, ཁོང་ཚོས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་འདུག *'by them* the studying is being done.' A literal translation of this sentence is, 'the studying of Tibetan is being done ***by them.***'

II. Direct Object [Nominative Case vs. Instrumental Case]

A. Nominative Case: Direct Object

Sentences (13) - (18)

(13) a. པདྨ་[2]ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག — What is Pema doing?

b. པདྨ་རིན་ཆེན་ལ་བལྟ་བཀྱི་འདུག — Pema is looking at Rinchen.

2. The Tibetan word meaning *lotus,* is written in this way པདྨ་, not པད་མ་.

(14) a. མཚོ་མོ་སུ་ར་སྐད་ཆ་བཤད་ཀྱི་འདུག — Who is Tsomo talking to?
b. མཚོ་མོ་བཀྲ་ཤིས་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་ཀྱི་འདུག — Tsomo is talking to Tashi.

(15) a. ཁྱེད་རང་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད། — What are you doing?
b. ང་ཁོ་ཚོར་[3] རོགས་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། — I am helping them.

16) a. ཕྲུ་གུ་ཚོ་སྐྱིད་པོ་འདུག་གས། — Are the children happy?
b. ལགས་འདུག ཁྱེད་རང་ཕྲུ་གུ་ཚོར་ཡག་པོ་གནང་གི་འདུག — Yes, you treat the children well.

(17) a. སློབ་ཕྲུག་ཚོའི་སྤྱོད་པ་ཡག་པོ་ཡོད་པ་རེད་པས། — Are the students well disciplined/mannered?
b. ལགས་ཡོད་པ་རེད། སློབ་ཕྲུག་ཚོ་དགེ་རྒན་ལ་གུས་ཞབས་ཞེ་དྲགས་ཞུ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། — Yes, the students have a lot of respect for the teachers.

(18) a. ཁོང་ངར་དགའ་པོ་འདུག་གས། — Does he like me?
b. ཁོང་ཁྱེད་རང་ལ་དགའ་པོ་མི་འདུག — He doesn't like you.

B. *Instrumental Case: Direct Object*

Sentences (19) - (22)

(19) a. རིན་ཆེན་ལ་སུས་བལྟ་བགྱི་འདུག — Who is looking at Rinchen?
b. པདྨས་རིན་ཆེན་ལ་བལྟ་བགྱི་འདུག — **Pema is looking** at Rinchen.

(20) a. སུས་སུར་ཀུག་རྫུན་ཤོད་[4] ཀྱི་འདུག — Who's telling lies to whom?
b. ཚེ་རིང་གིས་ཡེ་ཤེས་ལ་ཀུག་རྫུན་ཤོད་ཀྱི་འདུག — **Tsering's telling lies** to Yeshi.

(21) a. སུས་བཀྲ་ཤིས་ལ་སྐད་ཆ་ཤོད་ཀྱི་འདུག — Who is talking to Tashi?
b. མཚོ་མོས་བཀྲ་ཤིས་ལ་སྐད་ཆ་ཤོད་ཀྱི་འདུག — Tsomo is talking to Tashi.

(22) a. ཁོ་ཚོར་སུས་རོགས་པ་བྱེད་ཀྱི་འདུག — Who helps them?
b. ངས་ཁོ་ཚོར་རོགས་པ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། — I help them.

In English the *direct object* of a sentence is *the person* or *thing to whom* or *to which the action of the verb is being done.* To find the direct object one asks the question *'what'*. Look at sentences (13) a. and b. If one asks, *'What* is Pema ***looking at?***', the answer is 'Rinchen.' Rinchen is the direct object of the sentence.

(13) a. པདྨ་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག — **What** is Pema **doing?**

Chart 2

Nom. Subject	Object & Dative	Verb + Conjugation
(13) b. པདྨ་	རིན་ཆེན་ལ་	བལྟ་བགྱི་འདུག
	Pema *is looking* at Rinchen.	

As shown in Chart 2, Pema, the subject, is performing the action of *looking*. Where is she looking? ***At Rinchen***

3. ཁོ་ཚོར་ = [ཁོན་ཚོ~]
4. ཤོད་ = [བཤད་]

In this section, the direct object of both nominative and instumental sentences takes a dative particle. Again, the only difference between these two structures is the point of emphasis. The *nominative case* places the emphasis on the *action* that is being performed by the agent. The *instrumental case,* on the other hand, places the emphasis on the *agent* of the action:

(19)a. རིན་ཆེན་ལ་སུས་བལྟ་བཀྱི་འདུག — **Who is looking** at Rinchen?

Chart 3

Instrumental Subject	Object & Dative	Verb + Conjugation
པདྨས་	རིན་ཆེན་ལ་	བལྟ་བཀྱི་འདུག
	Pema *is looking* at Rinchen.	

In Chart 3, the emphasis is on whom the action is being performed by, in this case ***Pema.*** The dative particle indicates the place to which the action is being directed, i.e., ***at Rinchen.***

In question (13) a., the addressee is interested in knowing ***what action is being performed*** by Pema, པདྨ་ཀ་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག *'What is* Pema *doing?'*; whereas in question (19) a., the addressee wants to know ***whom the action is being performed by*** རིན་ཆེན་ལ་སུས་བལྟ་བཀྱི་འདུག *'Who is looking* at Rinchen?'

The instrumental particles གིས་/ ཀྱིས་/ གྱིས་/ འིས་/ ཡིས་/ and ས་ convey the meaning *'by'*; an action was done *by* someone or something. The adverb 'by' is not always an essential element of the English (by + agent) construction, however even if absent, it is understood by the context of the sentence:

Sonam is giving Kunga a camera.
A camera is being given to Kunga ***by Sonam.***

In review the difference between the nominative and the instrumental case is:

Chart 4

Case	Emphasis	
Nominative Case	བྱ་བ་	- the *agent's* **action**
Instrumental Case	བྱེད་པ་པོ་	- the **agent** *of the action.*

In sentences where there is no object, generally the nominative case is used. If one wants to emphasize that a particular action was carried out *by the agent,* however, then it is correct to use the instrumental case:

ཁོང་ལུས་རྩལ་བརྩེ་བཀྱི་འདུག — He is exercising.

vs.

ཁོང་གིས་ལུས་རྩལ་བརྩེ་བཀྱི་འདུག — He is exercising. [Lit. The exercising is being done *by him.*]

III. Indirect Object [Nominative Case vs. Instrumental Case]

A. Nominative Case: Indirect Object

	Sentences (23) - (29)
(23) a. རྒན་ལགས་ག་རེ་གནང་གི་འདུག	What is the teacher doing?
b. རྒན་ལགས་**སློབ་ཕྲུག་ཚོར་བཀའ་འདྲི་**[5]**གནང་གི་འདུག**	The teacher **is asking the students questions.** (h.)
(24) a. སུ་ཁ་ལག་བཟོ་བགྱི་འདུག	Who is making food?
b. ཨ་མ་ལགས་ཕྲུ་གུ་ཚོར་ཁ་ལག་བཟོས་གནང་གི་འདུག	Mother is making food for the children.
(25) a. ཉི་མ་སུར་དེབ་སྤྲད་ཀྱི་འདུག	Who is Nyima giving the book to?
b. ཉི་མ་བསོད་ནམས་ལ་དེབ་སྤྲད་ཀྱི་འདུག	Nyima is giving the book to Sonam.
(26) a. དར་རྒྱས་ཁྱིར་ག་རེ་བསྐྱེར་ཀྱི་འདུག	What is Dargye giving the dog?
b. དར་རྒྱས་ཁྱིར་ཁ་ལག་བསྐྱེར་ཀྱི་འདུག	Dargye is giving food to the dog.
(27) a. ཁྱེད་རང་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།	What are you doing?
b. ང་ཁོང་ལ་པར་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད།	I am taking a photograph of him.
(28) a. ཁྱེད་རང་ཁོང་ལ་སུའི་པར་བསྟན་གྱི་ཡོད།	Whose picture are you showing him?
b. ང་ཁོང་ལ་ངའི་པར་བསྟན་གྱི་ཡོད།	I am showing him my photograph.
(29) a. ཁྱེད་རང་སུར་ཚོབ་བཀོལ་གྱི་ཡོད།	Who are you joking with?
b. ང་ཁོང་ཚོར་ཚོབ་བཀོལ་གྱི་ཡོད།	I am joking with them.

* One should note that in sentences (25) and (26) two different verbs, སྤྲད་ and བསྐྱེར་ respectively, have been translated as *'to give'*. The verb སྤྲད་ is used when expressing the action of *giving* in an informal manner. It may also mean *'to return'* in the context of returning something borrowed. The verb བསྐྱེར་, on the other hand, is a non-honorific form and is only used when one wants to distinguish that the one spoken to, or spoken about, is lower in status. བསྐྱེར་ is also used in the context of 'giving' something to an animal.

B. Instrumental Case: Indirect Object

	Sentences (30) - (33)
(30) a. སུས་སུར་དེབ་སྤྲད་ཀྱི་འདུག	Who is giving the book to whom?
b. **ཉི་མས་**བསོད་ནམས་ལ་**དེབ་སྤྲད་ཀྱི་འདུག**	**Nyima is giving the book** to Sonam.
	[**The book is being given** to Sonam **by Nyima.**]
(31) a. ནམ་རྒྱུན་ཚེ་དབང་ལ་སུས་དངུལ་གཡར་གྱི་ཡོད་པ་རེད།	Who usually lends money to Tsewang?
b. **ནམ་རྒྱུན་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་**ཚེ་དབང་ལ་དངུལ་གཡར་གྱི་	**Yeshi usually lends money** to Tsewang.
ཡོད་པ་རེད།	[**Money is usually lent** to Tsewang **by Yeshi.**]
(32) a. ཁོང་གིས་སུར་བསླབ་བྱ་བརྒྱབ་འདུག	Who did he advise?
b. ཁོང་གིས་ལས་བྱེད་པ་ཚོར་བསླབ་བྱ་བརྒྱབ་འདུག	He advised the staff.
(33) a. ཁ་སང་ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ཁ་ལག་ག་རེ་བཟོས་གནང་འདུག	Yesterday what food did mother make?
b. ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ང་ཚོར་རྒྱ་ཐུག་བཟོས་གནང་འདུག	Mother made noodle soup for us.

5. བཀའ་འདྲི་ = [ཀན་འདྲི་]

The Tibetan dative case is introduced in Lesson 6. The subject or object noun/ pronouns of this case are followed by a ལ་དོན་ particle, colloquially ལ་/ ར་. In English, *the dative case only refers to indirect objects.* However in Tibetan, this case includes not only *the recipient of the action, but the place, as well as the time when the action takes/ took place.*

The dative case nouns and pronouns of this section answer the question, *'to whom'* or *'for whom'*. These particular dative nouns and pronouns perform the same function as the English *indirect object.* The nominative case, however, *indicates that the subject's action is being directed towards the indirect object.*

Chart 5

Nom. Subject	Indirect Obj. & Dative	Object	Verb + Conjugation
(24) b. ཨ་མ་ལགས་	ཕྲུ་གུ་ཚོར་	ཁ་ལག་	བཟོས་གནང་གི་འདུག
	Mother *is making food* for the children.		
(28) b. ང་	ཁོང་ལ་	ངའི་པར་	བསྟན་གྱི་ཡོད།
	I *am showing* him *my photograph.*		

In sentence (24) b., the nominative subject, ཨ་མ་ལགས་ 'mother', is making food *for* the indirect object, ཕྲུ་གུ་ཚོར་ *'for the children.'* In sentence (28) b., the nominative subject, ང་ 'I', is showing the photograph *to* the indirect object, ཁོང་ལ་ *'to him.'*

In Section B the instrumental case is introduced. In sentences formed with an instrumental subject, *the emphasis is on the* **agent** *of the action.*

(30) a. སུས་སུར་དེབ་སྤྲད་ཀྱི་འདུག — Who *is giving the book* to whom?
[**By whom** *is the book being given* to?]

Chart 6

Instrumental Subject	Indirect Obj. & Dative	Object	Verb + Conjugation
(30) b. ཉི་མས་	བསོད་ནམས་ལ་	དེབ་	སྤྲད་ཀྱི་འདུག
	Nyima *is giving the book* to Sonam.		
	[*The book* ***is being given*** to Sonam **by Nyima.**]		

versus

(25) a. ཉི་མ་སུར་དེབ་སྤྲད་ཀྱི་འདུག — Who *is* Nyima ***giving the book*** to?
[To whom *is* Nyima ***giving the book?***]

b. ཉི་མ་བསོད་ནམས་ལ་དེབ་སྤྲད་ཀྱི་འདུག — Nyima ***is giving*** *the book* to Sonam.

The speaker's focus in the instrumentally formed question (30) a. is 'who is the book being *given* ***by.***' In this case, *'Nyima'* is the sole agent of the action; the act of giving is being carried out ***by Nyima.*** In the nominative sentence (25) a., the focus is *'who is the recipient* of Nyima's action?'

IV. The Question Words (ག་རེ་/ ག་གི་ + Instrumental Particle ས་) [with what/ with which]

Sentences (34) -(37)

(34) a. མོག་མོག་ཤ་ག་རེས་བཟོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། — Momos are made **with which meat?**

b. མོག་མོག་གཡག་ཤས་བཟོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། — Momos are made **with yak** *meat.*

(35) a. སྣག་ཚ་ག་གིས་ཡི་གེ་བྲིས་ཀྱི་ཡོད། — **With which ink** do [you] write?

b. སྣག་ཚ་ནག་པོས་ཡི་གེ་བྲིས་ཀྱི་ཡོད། — [I] write **with black** *ink.*

(36) a. ཁོང་ལག་པ་ག་གིས་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་འདུག — Which hand does he eat food with?/ With which hand does he eat food?

b. ཁོང་ལག་པ་གཡས་པས་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་འདུག — He eats with his right hand.

(37) a. ཁ་སང་དོན་འགྲུབ་ཀྱིས་པར་ཆས་ག་གིས་པར་བརྒྱབ་འདུག — Yesterday which camera did Dhundup take photographs with?

b. པར་ཆས་གསར་པས་པར་བརྒྱབ་འདུག — [He] took photographs with [his] new camera.

The suffixless question words ག་རེ་ *'what'* and ག་གི་ *'which'*, when joined with the instrumental particle ས་ become ག་རེས་ *'with what'* and ག་གིས་ *'with/ by which'*, e.g.:

(36)a. ཁོང་ལག་པ་ག་གིས་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་འདུག — **Which hand** does he eat **with?**/ **With which hand** does he eat?

Adjectives used in response to such instrumentally formed questions also take an instrumental particle:

b. ཁོང་ལག་པ་གཡས་པས་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་འདུག — He eats **with** his **right** *hand.*

The usage of the various instrumental particles is shown in Chart 1 of this lesson.

* Compound nouns such as གཡག་ཤ་ 'yak meat' are an exception to the above rule. In such cases, it is not the modifier གཡག་ 'yak' which takes the instrumental, but rather the second half of the compound ཤ་ 'meat', i.e., གཡག་ཤས་ made 'with yak meat.'

(34)b. མོག་མོག་གཡག་ཤས་བཟོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། — Momos are made **with yak meat**.

* Westerners have a tendency to call all the cattle type of animals with long horns and shaggy hair of Tibet 'yaks'. It is incorrect to do so. As a distinction is made in English between the male and female cattle by the names 'bull' and 'cow', Tibetan cattle are differentiated in a similar manner. The male cattle are called གཡག་ 'yak', while the female are called འབྲི་ 'dri'.

In Nepal there is one kind of cheese called 'yak cheese'. This sounds rather strange to Tibetans, because a yak does not give milk. Imagine a cheese in the West being called 'bull cheese'!

Another cattle type of animal found in Tibet is མཛོ་ 'dzo' (male) and མཛོ་མོ་ 'dzo-mo' (female). These cattle are a cross-breed of གླང་ 'ox' and འབྲི་ 'dri'.

V. The མྱོང་ Construction: (MVS + མྱོང་ + ཡོད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་) [to experience...]

A. *Affirmative Sentences*

Sentences (38) - (47)

(38) ང་ཨེ་ཤེ་ཡར་འགྲོ་མྱོང་[6]ཡོད།

or

ང་ཨེ་ཤེ་ཡར་འགྲོ་མྱོང་།

I **have been** to Asia.

" "

(39) ཁོང་ཤའ་སིང་མར་ཐེགས་མྱོང་ཡོད་པ་རེད།

He **has been** to Shasingma.

(40) ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་འདི་གནང་མྱོང་འདུག

You have done this work [before].

(41) ལྷ་མོ་གྲོང་གསེབ་ནས་རེད། བྱས་ཙང་གྲོང་ཁྱེར་ཁྱོན་ནས་མཐོང་མྱོང་མི་འདུག

Lhamo is from the village, so [she] **has never seen** a city.

(42) ངའི་བུ་སློབ་ཕྲུག་རེད། བྱས་ཙང་ལས་ཀ་བྱེད་མྱོང་ཡོད་པ་མ་རེད།

My son is a student, therefore he has never worked/ hasn't had the experience of working.

(43) ང་སློབ་གྲྭར་བསྡད་དུས་ཁ་ལག་མ་བྱན་གྱིས་བཟོ་བཀྱི་ཡོད་པ་རེད། བྱས་ཙང་ང་ཁ་ལག་ཁྱོན་ནས་བཟོ་མ་མྱོང་།

When I was at school the food was prepared by a cook. That's why I have never cooked [food].

(44) སེང་གེ་དང་འབྲུག་ཡོད་པ་རེད། ངས་གཉིས་ཀར་མཐོང་མ་མྱོང་། ཡིན་ནའང་ངས་མ་མཐོང་ན་མེད་པ་མ་རེད། མ་རེད་པ།

Snow lions and dragons exist. I haven't seen either. But not seeing doesn't mean they don't exist. Isn't that so?

(45) ཁོང་སྔོན་མ་ལས་ཀ་འདི་བྱེད་མྱོང་ཡོད་པ་མ་རེད། ཡིན་ནའང་དེ་རིང་སང་ཉི་མ་རྟག་པར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

He didn't have the experience of doing/ had never done this work before, but these days he does it everyday.

(46) ཕུན་ཚོགས་ལགས་མོ་ཊ་བཏང་གནང་དུས་ཧ་རེ་ཧོ་རེ་མི་འདུག ཟབ་ཟབ་གནང་གི་འདུག ཡིན་ནའང་ཞེ་དྲགས་བཏང་གནང་མྱོང་མི་འདུག དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ཚག་གེ་ཚིག་གེ་གནང་གི་འདུག

When Phuntsok drives [a car] he is not careless, he is careful. Since he hasn't driven much, he gets nervous.

(47) ང་ཐོག་མ་བོད་སྐད་བསླབ་མྱོང་མེད། བྱས་ཙང་ཁག་པོ་བྱུང་། ཉམས་མྱོང་མེད་ན་ལས་ཀ་གང་ཡང་ལས་སླ་པོ་མི་འདུག

In the beginning I had never taught Tibetan, therefore I [found] it difficult. Whatever the work is, without experience it's not easy.

The particle **མྱོང་** of the (MVS + མྱོང་ + AV) construction is derived from the noun ཉམས་མྱོང་ meaning '*experience*'. This contracted construction carries the same meaning as the longer construction (MVS + ཡག་གི་ཉམས་མྱོང་ + ཡོད་), e.g.,

བསླབ་**མྱོང་** = བསླབ་ཡག་གི་**ཉམས་མྱོང་ཡོད་**

མྱོང་ in conjunction with a verb clause denotes that an action *has been/ has not been experienced* by the subject:

6. འགྲོ་མྱོང་ = [འགྲོ་ཉུང་]

(42) ངའི་བུ་སློབ་ཕྲུག་རེད། དུས་ཙང་ལས་ཀ་བྱེད་མྱོང་ཡོད་པ་མ་རེད།
My son is a student, therefore he **has never worked.**
[lit.: **hasn't had** the **experience of working.**]

In English the evidential nature of the *'experience'* expressed by the Tibetan particle མྱོང་ is often communicated by the present perfect tense or by the adverbs 'ever' and 'never' instead of the word 'experience' itself. The English present perfect tense is used in the following situations:

1.) when relating an action with no specific time;
2.) when relating an action which starts in the past and continues to the present;
3.) when relating a past action, the result of which still has an effect on the present.

An *'experience'* once had, the result of it will always have an effect on the subject. Due to this, མྱོང་ sentences often fall under category (3), and therefore are usually translated into English with the present perfect tense.

(41) ལྷ་མོ་གྲོང་གསེབ་ནས་རེད། དུས་ཙང་གྲོང་ཁྱེར་ཁྲོན་ནས་མཐོང་མྱོང་མི་འདུག
Lhamo is from the village, so [she] **has never seen** a city.

In sentence (44), མཐོང་མྱོང་མི་འདུག་ is translated with a (present perfect verb + *'never'*), 'has never seen'. This verb indicates that the experience of 'has seen', or in this case, 'has never seen,' is an action which started in the past, yet continues to the present time and has an immediate effect on Lhamo, i.e., she has a limited view of the world.

As with other Tibetan structures, 'time' according to English grammar may change according to the adverb of time. Understanding this, occasionally མྱོང་ sentences may be translated with a simple past, past habitual or past perfect verb:

(47) ང་ཐོག་མ་བོད་སྐད་བསླབ་མྱོང་མེད། དུས་ཙང་ཁག་པོ་བྱུང་། ཉམས་མྱོང་མེད་ན་ལས་ཀ་གང་ཡང་ལས་སླ་པོ་མི་འདུག (past perfect)
In the beginning I **had no experience teaching/had never taught** Tibetan, therefore I [found] it difficult. Whatever the work is, without experience [if one doesn't have the experience], it is not easy.

a.) First Person

In first person sentences *the verb* ཡོད་ *is optional.* If dropped only a slight change of meaning occurs, and the English translation remains the same. འགྲོ་མྱོང་ཡོད་ means that the speaker ***possesses** the experience of a particular activity,* in this case 'has had the experience of going...' འགྲོ་མྱོང་, on the other hand, indicates that the *experience of going* ***has arisen.*** The negative structure is similar, འགྲོ་མྱོང་མེད་ means that the speaker ***does not have** the experience of going,* whereas, འགྲོ་མ་མྱོང་ means that *the experience of going **has not arisen.*** In colloquial speech, the contracted form is used more frequently:

(38) ང་ཨེ་ཤེ་ཡར་འགྲོ་མྱོང་ཡོད། or ང་ཨེ་ཤེ་ཡར་འགྲོ་མྱོང་།
I have been to Asia.

When using the (MVS + མྱོང་ + ཡོད་) construction, the present/ future form of the main verb *must* be used:

ང་ལས་ཀ་འདི་བྱེད་མྱོང་ཡོད།	Correct
" " བྱས་མྱོང་ཡོད།	Incorrect

I've done this work [before].

In the contracted form (MVS + མྱོང་), either the present/ future or past time form of the verb is acceptable:

ང་ལས་ཀ་འདི་བྱེད་མྱོང་།	Correct
ང་ལས་ཀ་འདི་བྱས་མྱོང་།	Correct

I've done this work [before].

Other examples of the contacted form are: ཟ་མྱོང་/ ཟས་མྱོང་
བཟོ་མྱོང་/ བཟོས་མྱོང་, etc.

b.) Second/ Third Person

In second/ third person མྱོང་ sentences the main verb *must be in the present/ future form* and it is accompanied by འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་ or ཡོད་. The past form of the main verb is *never* used. Although the verb is in the present/ future form, the action itself carries a past time meaning, someone *'**has had** the experience of doing something,'* i.e., ***has had*** the experience of going/ eating/ seeing, etc.

According to the speaker's emphasis, either the verb འདུག་ or ཡོད་པ་རེད་ is used. འདུག་ indicates that the speaker has first-hand information concerning the action or experience, and ཡོད་པ་རེད་ indicates that the action or experience is a general known fact:

(40) ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་འདི་གནང་མྱོང་འདུག
You **have done** this work [before].

(42) ངའི་བུ་སློབ་ཕྲུག་རེད། ཧྲས་ཙང་ལས་ཀ་བྱེད་མྱོང་ཡོད་པ་མ་རེད།
My son is a student, therefore he **hasn't had the experience of working.**

In sentence (40), the attestative ending འདུག་ indicates that the speaker can see from the addressee's work, that the addressee has had some previous experience of doing *this particular work before.* In sentence (42), even though it is the mother/ father who is talking about ངའི་བུ་ *'my son'*, it is a general known fact that *students do not work,* therefore, the verb ཡོད་པ་མ་རེད་ is used.

ཡོད་ is the normal first person verb-ending, however, *it is correct* to use in second/ third person sentences when the speaker wants to indicate a personal association, i.e., the speaker was there and *recalls* the agent having had a particular experience:

ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་འདི་གནང་མྱོང་ཡོད།	You have done this work [before]. **[We did this work together two years ago.]**

In the sentence above ཡོད་ indicates that the speaker was with the addressee two years ago, so he personally recalls that ཁྱེད་རང་ 'you' have had the experience of doing this work ཕྱག་ལས་འདི་གནང་མྱོང་ཡོད།.

འདུག་ and ཡོད་པ་རེད་ are the normal second/ third person verb-endings; however, if the first person wants to relate something about himself from an impersonal perspective, then འདུག་ is used.

In (MVS + མྱོང་) sentences, ཡོད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་ are used, never ཡིན་ and རེད་. *An experience is something which is* ***possessed*** *by the subject, not something that is being* ***identified.***

B. *Interrogative Sentences*

Sentences (48) - (57)

(48) ཁྱེད་ཙམ་ཚོ་རྩམ་པ་མཆོད་མྱོང་ཡོད་པས། — **Have you** (h. pl.) **eaten** Tsampa?

or ཁྱེད་ཙམ་ཚོ་རྩམ་པ་མཆོད་མྱོང་ངམ[7]། — " " " "

(49) ཁོང་བོད་ཇ་འཐུང་མྱོང་ཡོད་པ་རེད་པས། — **Has** he **ever drunk** Tibetan tea?

(50) ང་ལས་ཀ་འདི་བྱེད་མྱོང་འདུག་གས། — **Have** I **done** this work **[before]**? [you tell me]

(51) ཁྱེད་རང་ཤོ་རྒྱག་མྱོང་ངམ། — Have you ever played 'Sho'?

(52) ཁྱེད་ཙམ་ཚོ་བོད་པའི་ལོ་གསར་བཏང་མྱོང་ངམ། — Have you ever celebrated Tibetan New Year?

(53) ཁོང་ཚོ་ཞབས་བྲོ་རྒྱག་མྱོང་མི་འདུག་གས། — Haven't they ever danced? [had the experience of dancing]

(54) རྨོ་ལགས་ཕག་ཤ་མཆོད་མྱོང་ཡོད་པ་མ་རེད་པས། — Hasn't grandmother tried pork?

(55) ཁྱེད་རང་རྭ་ཤ་ བྱ་ཤ་ ཉ་ཤ་ གླང་ཤ་དང་གཡག་ཤ་ ཅེ་དག་མཆོད་མྱོང་ངམ། — Have you ever eaten mutton, chicken, fish, beef, yak and other such meats?

(56) ཁྱེད་རང་གིས་མི་གཞན་དག་ལ་མགོ་བསྐོར་བཏང་མྱོང་ངམ། — Have you ever cheated other people?

(57) སོ་སོས་སོ་སོར་ཀུག་རྫུན་བཤད་མྱོང་ངམ། — Have you ever lied to yourself?

In second person questions the contracted form མྱོང་ངམ་, colloquially pronounced མྱོང་ [ངས་] may be used instead of མྱོང་ཡོད་པས་:

(48) ཁྱེད་ཙམ་ཚོ་རྩམ་པ་མཆོད་མྱོང་ཡོད་པས། or ཁྱེད་ཙམ་ཚོ་རྩམ་པ་མཆོད་མྱོང་ངམ།
Have you **ever eaten** tsampa?

For first and third person questions the question particle depends on the verb; ཡོད་པ་རེད་ takes པས་ and འདུག་ takes གས་:

(49) ཁོང་བོད་ཇ་འཐུང་མྱོང་ཡོད་པ་རེད་པས། — **Has** he **ever drunk** Tibetan tea?

(50) ང་ལས་ཀ་འདི་བྱེད་མྱོང་འདུག་གས། — **Have** I **done** this work **[before]**?

VI. Review of the Dative/ Locative Particles ལ་/-ར་

Sentences (58) - (65)

(58) བཀྲ་ཤིས་ལོ་ལྟར་རྒྱ་གར་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད། — Tashi goes **to India** every year.

(59) དེབ་ལྕོག་ཙེའི་སྟེང་ལ་འདུག — The book is **on the table.**

(60) ཉི་མ་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པར་ལང་གི་ཡོད་པ་རེད། — Nyima gets up **at five o'clock** in the morning.

7. མྱོང་ངམ་ = [མྱོང་ངས~]

(61) ཨེམ་ཆེས་ནད་པར་སྨན་སྤྲད་ཀྱི་འདུག The doctor is giving medicine **to the patient**.
(62) ཕ་གིར་མེ་འབར་[8] ཀྱི་འདུག **Fire is burning** over there.
(63) ད་ལོ་སློབ་ཕྲུག་ཚོ་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་ལ་འགྲོ་གྱི་ཡོད་པ་འདུག It seems as though the students are going to go to the Kalachakra Initiation this year.
(64) ཁོ་ཚོས་མི་སྐྱོ་པོར་རོགས་པ་གནང་བཞག They helped poor people.
(65) དགོན་པའི་ནང་ལ་གྲྭ་པ་མང་པོ་འདུག There are many monks in the monasteries.

The Tibetan dative case, as explained in Lesson 6, includes a wide range of usage, whereas the English dative case only marks an indirect object. Below are examples of the various Tibetan dative/ locative cases. The ལ་དོན་ particle is an essential element of these kind of sentences.

Dative ལ་དོན་ particles used in Case 2–རྣམ་དབྱེ་གཉིས་པ་ལས་སུ་བྱ་བ་ (Accusative Case), indicate *'where the action takes place'*:

(63) ད་ལོ་སློབ་ཕྲུག་ཚོ་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་ལ་འགྲོ་གྱི་ཡོད་པ་འདུག
It seems as though the students are going to go **to the Kalachakra Initiation** this year.

ལ་དོན་ particles used in Case 4 རྣམ་དབྱེ་བཞི་པ་དགོས་ཆེད་ (Necessitive Case), indicate that *the action is being directed towards something* and that the action has some *benefit to the subject or object*.

(61) ཨེམ་ཆེས་ནད་པར་སྨན་སྤྲད་ཀྱི་འདུག The doctor is giving medicine to **the patient**.

Tibetan *post positions*, classified as *prepositions* in English, are categorized under Case 7–རྣམ་དབྱེ་བདུན་པ་རྟེན་གནས་ (Locative Case):

(65) དགོན་པའི་ནང་ལ་གྲྭ་པ་མང་པོ་འདུག There are many monks in **the monasteries**.

When the *quality or existence of the noun is inseparable from the action of the verb*, the ལ་དོན་ particles are categorized under the Sub-section of Case 2–རྣམ་དབྱེ་གཉིས་པའི་ནང་ཚན་དེ་ཉིད་ (Intrinsic Case):

(62) ཕ་གིར་མེ་འབར་ཀྱི་འདུག **Fire is burning** over there.

The literary form of the above sentence is: མེ་རུ་འབར།

The ལ་དོན་ particles used for *telling time* are categorized under the Sub-section of Case 7–རྣམ་དབྱེ་བདུན་པའི་ནང་ཚན་ཚེ་སྐབས་ (Time Reference Case):

(60) ཉི་མ་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པར་ལང་གི་ཡོད་པ་རེད། Nyima gets up at **five o'clock** in the morning.

When talking about *times of the day*, i.e., morning, afternoon, evening; or the four seasons, a dative particle is ***never*** used:

བོད་ལ་དབྱར་ཀ་གནམ་གཤིས་སྐྱིད་པོ་འདུག **In the summer**, the weather is nice in Tibet.
ང་ཞོགས་པ་ཁ་ལག་ཟ་གྱི་མེད། I don't eat food in the morning./I don't eat breakfast.

Examples of the varied range of usage of the dative/ locative cases have been shown in this section to help reinforce your understanding of the ལ་དོན་ particle.

---

8. མེ་འབར་ = [མེ་བར~]

VII. Conversations

A. Context: Kalsang tells Norbu about the whereabouts of Yangki and themselves:

	Sentences (66) - (71)
(66) ནོར་བུ་: སྐལ་བཟང་ལགས། ཁྱེད་རང་འདིར་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།	Kelsang what are you doing here?
སྐལ་བཟང་: ང་དབྱངས་སྐྱིད་ལགས་སྒུག་གི་ཡོད།	I'm waiting for Yangki.
(67) ནོར་བུ་: དབྱངས་སྐྱིད་ལགས་སུ་རེད།	Who is Yangki?
སྐལ་བཟང་: ཁོང་ངའི་ངོ་ཤེས་པ་ཅིག་རེད།	She is a friend of mine.
(68) ནོར་བུ་: ཁོང་ག་པར་ཡོད་པ་རེད།	Where is she?
སྐལ་བཟང་: ད་ལྟ་དཔེ་མཛོད་ཁང་ལ་ཡོད་པ་རེད།	Right now [she] is in the library.
(69) ནོར་བུ་: ག་རེ་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད།	What is [she] doing?
སྐལ་བཟང་: ཁོང་དཔེ་མཛོད་ཁང་ལ་སློབ་སྦྱོང་གནང་གི་ཡོད་ཀྱི་རེད།	I think she is studying [in the library].
(70) ནོར་བུ་: ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་སྒུག་རོགས་གནང་གསུང་གི་འདུག་གས།	Did she ask you to wait?
སྐལ་བཟང་: ད་ག་རང་རེད། ང་ཚོ་གཉིས་ཟ་ཁང་གཅིག་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན།	That's right. The two of us are going to a restaurant.
(71) ནོར་བུ་: ཐུས་ན་ང་ཡང་ཁྱེད་རང་ཚོ་མཉམ་དུ་ཡོང་ན་འགྲིགས་ཀྱི་རེད་པས།	If that's so, is it ok if I come with you?
སྐལ་བཟང་: ཡིན་དང་ཡིན། ཕེབས་ཤོག	Of course, please come.

B. Context: Lobsang is describing different activities happening in the kitchen:

	Sentences (72) - (81)
(72) ལྷ་མོ་: བློ་བཟང་ལགས།	Lobsang.
བློ་བཟང་: ལགས།	Yes.
(73) ལྷ་མོ་: འདི་པར་ཚེ་དབང་འདུག་གས།	Is Tsewang around here?
བློ་བཟང་: ཚེ་དབང་ཐབ་ཚང་ནང་ལ་འདུག	Tsewang is in the kitchen.
(74) ལྷ་མོ་: ཐབ་ཚང་ནང་ལ་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག	What is he doing in the kitchen?
བློ་བཟང་: ཞལ་ལག་བཟོས་གནང་གི་འདུག	[He] is making food. (h.)
(75) ལྷ་མོ་: ཨ་ཇི་མ་བྱན་ལགས་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག	And what is the cook doing?
བློ་བཟང་: མ་བྱན་ལགས་ཚལ་དང་ཤ་བཏུབ་ཀྱི་འདུག	The cook is cutting vegetables and meat.
(76) ལྷ་མོ་: ཚལ་དང་ཤ་ག་རེས་བཏུབ་ཀྱི་འདུག	What is [he] cutting the vegetables and meat with?
བློ་བཟང་: ཚལ་དང་ཤ་གྲིས་བཏུབ་ཀྱི་འདུག	[He] is cutting the vegetables and meat with a knife.
(77) ལྷ་མོ་: བོད་ཇ་དང་ཇ་མངར་མོ་སུས་བཟོ་བགྱི་འདུག	Who is making Tibetan tea and sweet tea?
བློ་བཟང་: ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་བཟོས་གནང་གི་འདུག	Mother is making them.
(78) ལྷ་མོ་: ཉིན་དགུང་ཁ་ལག་ག་རེ་རེད།	What is for lunch?
བློ་བཟང་: དེ་རིང་ཉིན་དགུང་མོག་མོག་རེད།	Today, lunch is momos.

(79) ལྷ་མོ་:	མོག་མོག་ཤ་ག་རེས་བཟོ་བཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	What [kind of] meat are they making the momos with?
བློ་བཟང་:	མོག་མོག་གཡག་ཤས་བཟོ་བཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	They are making the momos with yak meat.
(80) ལྷ་མོ་:	ཁྱེད་རང་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།	What are you doing?
བློ་བཟང་:	ང་ཞོགས་པའི་ཁ་ལག་ཟ་བཀྱི་ཡོད།	I am eating breakfast.
(81) ལྷ་མོ་:	ཁྱེད་རང་ཞལ་ལག་ཕྱག་ག་བཀྱིས་མཆོད་ཀྱི་ཡོད།	Which hand do you eat with?
བློ་བཟང་:	ང་ལག་པ་གཡས་པས་ཟ་བཀྱི་ཡོད།	I eat with my right hand.

C. Context: Wöser is asking Wongmo about the whereabouts and activities of her maid and daughter:

		Sentences (82) - (87)
(82) འོད་ཟེར་:	ངའི་གཡོག་མོ་ག་པར་འདུག	Where is my maid?
དབང་མོ་:	ཁྱེད་རང་གི་གཡོག་མོ་ཐབ་ཚང་ནང་ལ་འདུག	Your maid is in the kitchen.
(83) འོད་ཟེར་:	ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག	What is she doing?
དབང་མོ་:	ད་གར་ཟེ་བསྡད་བཞག	She is just sitting [there].
(84) འོད་ཟེར་:	ཨ་ཅི་ངའི་བུ་མོ་ག་པར་འདུག	And where is my daughter?
དབང་མོ་:	བུ་མོ་ཉལ་ཁང་ལ་འདུག	Your daughter is in the bedroom.
(85) འོད་ཟེར་:	ཉལ་ཁང་ལ་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག	What is she doing in the bedroom?
དབང་མོ་:	ཉལ་བསྡད་བཞག	Sleeping.
(86) འོད་ཟེར་:	ཡང་སྐྱར་གཅིག་གཟིགས་དང་། ངའི་བུ་མོ་ལང་འདུག་གས་ ཉལ་འདུག	Please look again. Is my daughter awake or asleep?
དབང་མོ་:	ད་དུང་ཉལ་བསྡད་བཞག	Still [your daughter] is asleep.
(87) འོད་ཟེར་:	ཨ་ཅི་ཉལ་ཁང་གི་སྒོ་བརྒྱབ་འདུག་གས།	And is the bedroom door closed?
དབང་མོ་:	བརྒྱབ་མི་འདུག ཕྱེ་བཞག	The door is not shut. It's open.

* In sentence (83), the colloquial expression [ད་གར་ཟེ་] is used:

ད་གར་ཟེ་བསྡད་བཞག — She is **just** sitting [there]. **[just to pass the time]**

In the sentence above this expression is translated as, *'just'*, literally meaning, *'just to pass the time.'* However, according to the context in which this expression is used, [ད་གར་ཟེ་] also carries meanings such as: 'for no specific purpose or reason', 'not for the purpose of earning money or personal gain', or 'just for the sake of doing it', etc.:

ཁ་སང་ང་ཁོང་གི་ནང་ལ་ད་གར་ཟེ་ཕྱིན་པ་ཡིན།
Yesterday I **just** went to his house. **[for no specific purpose/ reason]**

ཁོང་ལས་ཀ་འདི་ད་གར་ཟེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
He's **just** doing this work. **[just for the sake of doing it, not for personal gain or to earn money, he just wants to help others, etc.]**

VIII. Exercises

A. Fill in the blanks:

(1) བཀྲ་ཤིས་རྒྱ་གར་ _____ ཕྱིན་པ་རེད། Tashi went to India.
(2) ང་ཁོ་ཚོ་ _____ རོགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། I help them.
(3) ང་__ཀང་འཁོར་བདེ་སྐྱིད་ _____ བཟོ་བཅོས་བརྒྱབ་པ་རེད། Dekyi repaired/ fixed my bicycle.
(4) ཁོང་ _____ ལས་བྱེད་པ་ཚོ་_____བསླབ་བྱ་བརྒྱབ་པ་རེད། He advised the employees.
(5) སུ་ _____ ཁྱེད་རང་ _____ བོད་སྐད་བསླབ་པ་རེད། Who taught you Tibetan?

B. Translate the following sentences into Tibetan:

(1) I'm studying with Yeshi.
(2) She is cleaning her house.
(3) My older brother listens to the morning news everyday.
(4) Pema is looking at Nyima.
(5) Who is lying to whom?
(6) Yeshi lent money to Tsewang.
(7) Tsering's telling lies to Yeshi.
(8) He eats with his right hand.
(9) I gave a new book to my daughter.
(10) I'm washing my clothes with mother.

IX. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Thirteen

Nouns

ན་ནིང་/ ད་ཉིང་	last year	ཕྱག་ཚོད་	time/ watch (h.)
ཨ་ཞང་	uncle (maternal)	ཨ་ཁུ་	uncle (paternal)
ཤར་ཕྱོགས་	eastern direction	རང་བཙན་	independence
འཛམ་གླིང་	world	ཞི་བདེ་	peace
རྡོ་རྗེ་གདན་	Bodhgaya	བཟོད་པ་	patience/ tolerance
གནས་བསྐོར་	pilgrimage	རྒྱལ་རྩེ་	Gyaltse/ [Gyangtse]
སོག་པོ་	Mongolia/ Mongolian	སོ་ནམ་པ་	peasant
ཉི་གདུགས་	umbrella	སྟག་	tiger
འབུ་	insect/ bug	ཁ་ནུབ་	the night before
རྗེ་བཙུན་མི་ལ་རས་པ་	Milarepa (Tibetan saint)	ཚེ་གཅིག་ལུས་གཅིག་	a single lifetime
གསོལ་དཔོན་	attendant of a lama	སངས་རྒྱས་	Buddha
གསུང་ཆོས་	discourse/religious teachings	སླམ་སེ་ཀོབ་	movie/ film
ཁང་བདག་	land lord	ཁང་གླ་	rent

ཤོ་	dice	སྟག་སེ་	playing cards
གནས་ཚུལ་	news/information		
འཁྲུངས་ལྷ་དབུར་གསོལ་	H. H. the Dalai Lama's birthday celebration		
འཛམ་གླིང་ཞི་བདེའི་དེད་དཔོན་གྱི་གཟེངས་བསྟོད་བྱ་དགའ་		Nobel Peace Prize	

Verbs

སླེབས་	reach/ got there	བསྣུན་པོ་བཟོས་	bother/ annoy
བཟོད་པ་སྒོམ་	be patient/ tolerate	བསྙུན་	to be sick (h.)
ར་བཟི་	drunk/ intoxicated	རག་	get
ཀ་ཤེད་ཀ་ཤེད་བཏང་	scold	མཆོད་	wear (h.)
གཡུགས་	throw	བྱམས་པོ་བྱེད་	show affection/ love
ཐོབ་	gain/ win/ get	ལོ་ཤད་	get older
གསོད་	kill	སྐུ་འཁྲུངས་	be born (h.)
སྐུ་གཟུགས་ཤལ་	bathe (h.)	གློ་བརྒྱབ་	cough
བཅག་	break	དྲི་མ་འཁྱེར་	smell
ཤོ་རྒྱབ་	play dice	སྟག་སེ་རྒྱབ་	play cards
དྲི་མ་ཁྱེར་	smell	ཤོ་བརྒྱབ་	play dice
སངས་རྒྱས་གནང་	gained enlightenment/ became enlightened		

Adverb

དེ་དུས་	at that time	མ་གཏོགས་	except for
ཉེ་ཆར་	recently		

Phrases

དཔེ་ཆ་བཞག་ན་/ དཔེར་ན་	for instance/ for example
ལོ་མང་པོའི་རིང་ལ་	for many years (lit. for the period of many years)

Expanded Table of Contents for Lesson 13

		Page
I. Past Time Factive Statements		243
A. First Person		
1. Personal Perspective on Self - (MVS + པ་ཡིན་)		243
a. Simple Past	Sentences (1) - (8)	243
2. Impersonal Perspective on Self - (MVS + པ་རེད་)	Sentences (9) - (12)	244
B. Second / Third Person		246
1. Impersonal Perspective on Others - (MVS + པ་རེད་)		246
a. Simple Past	Sentences (13) - (25)	246
b. Past Habitual	Sentences (26) - (28)	246
c. The varied usage of པ་རེད་	Sentences (29) - (31)	247
II. Past Time Factive Questions		249
A. Second Person		249
1. Personal Perspective - (Question wd. + MVS + པ་ཡིན་)	Sentences (32) - (39)	249
2. Personal Perspective - (MVS + པ་ཡིན་པས་)	Sentences (40) - (44)	250
3. Contracted Form - (MVS + པས་/ པ་)	Sentences (45) - (49)	250
* Use of both a negative/ positive response to a question		251
B. First/Third Person–(Question wd. + MVS + པ་རེད་)/(MVS + པ་རེད་པས་)	Sentences (50) - (56)	251
III. Past Time Attestative Questions (MVS + སོང་ངམ་) and Statements (MVS + སོང་)		252
First/ Third Person	Sentences (57) - (68)	252
IV. Past Time Reportative Statements - (MVS + འདུག་/ བཞག་)		253
A. First Person – Impersonal Perspective	Sentences (69) - (76)	253
* Note on དབྱིན་ཇིའི་སློབ་གྲྭ་ 'Private, English Medium Christian Schools'		255
B. Second/ Third Person – Impersonal Perspective on Others		255
1. Nominative	Sentences (77) - (81)	255
2. Instrumental	Sentences (82) - (86)	256
V. Past Time Reportative Questions - (MVS + འདུག་གས་)		257
A. Second Person – Impersonal Perspective	Sentences (87) - (91)	257
B. First/ Third Person – Impersonal Perspective		258
a. Nominative	Sentences (92) - (95)	258
b. Instrumental	Sentences (96) - (100)	258

VI. The Past Time Main Verb བྱུང་/ (བྱུང་ + verb-endings) [have/ has got]/ [had/ got] 259
- A. First person – བྱུང་ Sentences (101) - (103) 259
- B. Second/ Third Person – བྱུང་སོང་/ བྱུང་པ་རེད་/ བྱུང་འདུག་/ བཞག་ Sentences (104) - (106) 259

VII. The Past Time Verb-endings བྱུང་/ སོང་/ པ་ཡིན་/ པ་རེད་/ འདུག་/ བཞག་ 261
- A. Active Verbs 261
  - 1. First Person Recipient 261
    - a. Personal Perspective – (MVS + བྱུང་) Sentences (107) - (109) 261
    - b. Impersonal Perspective – (MVS + སོང་/ པ་རེད་/ འདུག་/ བཞག་) Sentences (110) - (112) 261
  - 2. Second/ Third Person Recipient – (MVS + སོང་/ པ་ཡིན་/ པ་རེད་/ འདུག་/ བཞག) Sentences (113) - (116) 261
- B. Unintentional Verbs 263
  - 1. Recipient of the Action [with a Genitive Particle] 263
    - a. First Person
      - Personal Perspective – (MVS + བྱུང་) 263
      - Impersonal Perspective – (MVS + སོང་) Sentences (117) - (120) 263
    - b. Second/ Third Person – (MVS + སོང་/པ་རེད་ /འདུག་ /བཞག་) Sentences (121) - (124) 263
  - 2. Recipient of the Action [with a Dative Particle] 265
    - a. First Person
      - Personal Perspective – (MVS + བྱུང་) 265
      - Impersonal Perspective – (MVS + སོང་) Sentences (125) - (127) 265
    - b. Second/ Third Person – (MVS + སོང་/ པ་རེད་/ འདུག་/ བཞག་) Sentences (128) - (130) 265

VIII. Conversations 266
- A. Sentences (131) - (140) 266
- B. Sentences (141) - (150) 267
- C. Sentences (151) - (157) 268
- * Information for General Knowledge
  The City of རྒྱལ་རྩེ་ 269

IX. Exercises 269

X. Vocabulary for Lesson 14 མིང་ཚིག་གསར་པ་ 270

Lesson 13

I. Past Time Factive Statements

A. First Person

1.) Personal Perspective on Self - (MVS + པ་ཡིན་)

a.) Simple Past — *an activity or situation which began and ended at a particular time in the past.*

Sentences (1) - (8)

(1) ང་འབྲས་དང་ཚལ་ཟས་པ་ཡིན། — **I ate** rice and vegetables.

(2) འབྲས་ལྗོངས་ལ་ཉི་མ་བཅུ་བསྡད་པ་ཡིན། — [I] stayed ten days in Sikkim.

(3) དེ་དུས་ངས་ཁོང་གི་ལས་ཀ་བྱས་པ་ཡིན། — At that time I did her work.

(4) ན་ནིང་[1] ང་ཚོ་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་པ་ཡིན། — Last year we went to India.

(5) ངས་ཁོ་ཚོར་པར་བརྒྱབ་པ་ཡིན། — **I photographed** them. / **I took** their **picture.**

(6) ང་ཚོས་ཁྱེད་རང་ཚོར་ཐེངས་ཁ་ཤས་ལབ་པ་ཡིན། — We told you a few times.

(7) ང་ལོ་མང་པོའི་རིང་ལ་ཟླ་བ་གཅིག་ལ་ཐེངས་གཅིག་ལྷོ་ཁར་ཕྱིན་པ་ཡིན། — For many years I went to Lhoka once a month.

(8) ང་ལོ་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་བྱི་རིལ་ཞེ་དྲགས་ཟས་པ་ཡིན། — I ate a lot of sweets when I was little.

The verbal conjugation པ་ཡིན་ indicates that an action began and ended at a particular time in the past:

(1) ང་འབྲས་དང་ཚལ་ཟས་པ་ཡིན།
I ate rice and vegetables.

(4) ན་ནིང་ང་ཚོ་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་པ་ཡིན།
Last year **we went** to India.

The verbal conjugation པ་ཡིན་ is *only used with the first person subject.* This being the case, པ་ཡིན་ automatically indicates that the speaker is the agent of the action, thus the first person pronoun ང་ 'I' is optional:

(2) འབྲས་ལྗོངས་ལ་ཉི་མ་བཅུ་བསྡད་པ་ཡིན། — [I] **stayed** ten days in Sikkim.

In past time པ་ཡིན་ sentences *the stem of the main verb must be in its past form.* Some examples are:

Chart 1

Present / Future Form			Past Form	
ཟ་	eat	——	ཟས་	ate
འགྲོ་	go	——	ཕྱིན་	went
བསྡད་	stay	——	བསྡད་	stayed

1. ན་ནིང་ = [ད་ནིང་]

As explained in Lesson 8, the present/ future and past forms of some verbs are the same, e.g., བསྡད་ 'stay/ will stay/ stayed'.

2.) Impersonal Perspective on Self - (MVS + པ་རེད་)

		Sentences (9) - (12)
(9)	དཀར་ཡོལ་འདི་ངས་བཅག་པ་རེད།	I broke this cup. [if you insist]
(10)	ལོ་གཉིས་ཀྱི་སྔོན་ལ་ང་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་པ་རེད།	Two years ago I went to India.
(11)	ཁ་སང་ང་ཁོང་མཉམ་དུ་ལས་ཀ་བྱས་པ་རེད།	Yesterday I worked with him. [but I really don't like to admit it]
(12)	ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ང་ར་བྱམས་པོ་མ་གནང་བའི་སྐབས་ལ་ ང་ངུ་བ་རེད།	**I used to cry** when my mother wasn't kind/ didn't show affection to me. [**that was my habit**]

པ་ཡིན་ is the normal first person past time conjugation, and པ་རེད་ the normal second/ third person past time conjugation. Occasionally པ་རེད་ is used in a first person context. In such sentences the perspective is impersonal and *the object rather than the agent of the action is the focal point.* When no person is specified, i.e., ཁྲོམ་ལ་ཕྱིན་པ་རེད་ 'went to the market,' or in sentences where the context is unclear, the addressee may ask, སུ་ཕྱིན་པ་རེད། 'Who went?'

First person sentences formed with པ་རེད་ can express a simple past or a past habitual action. There are four situations in which this conjugation can be used with the first person:

1.) *The speaker wants to emphsize the object of the action rather than the agent,* ང་ 'I':

(10) ལོ་གཉིས་ཀྱི་སྔོན་ལ་ང་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་པ་རེད།	Two years ago I **went to India.**
ཁྱེད་རང་ག་པར་ག་པར་ཕེབས་པས།	Where did **you go?**
ང་དི་ལི་དང་བོམ་བེ་དང་ཀལ་ཀ་ཏ་ལ་[2] ཕྱིན་པ་རེད།	I **went** to **Delhi, Bombay** and **Calcutta.**

In the first and last sentence, the speaker wants *the fact of* ***having gone to India*** and ***having visited Delhi, Bombay, and Calcutta*** the focus of attention. Because of this emphasis, the verbal conjugation པ་རེད་ is used. If the fact of *the agent,* ང་ 'I', having gone is the main point of focus, then the verbal conjugation པ་ཡིན་ is used, i.e., ང་ཕྱིན་པ་ཡིན། 'I went.'

2.) ***The speaker insists that the addressee has done something. Even though the addressee has not done the stated action, in order to avoid a conflict or argument, the addressee agrees by using the impersonal perspective conjugation པ་རེད་. The emphasis of such sentences is on the action rather than on the speaker. The equivalent meaning in English is, '...ok, if you insist, I've done that,':***

ང་ཕྱིན་པ་རེད།
I went. [**if you insist, I** ***did go*** **there**]

2. In Lesson 6 it is explained that a suffixless noun takes the dative suffix -ར་. Normally this is the case, however, when the name of a foreign place is used, e.g., ཀལ་ཀ་ཏ་, the ལ་དོན་ particle ལ་ is sometimes used instead.

3.) *The speaker does not really want to admit what* ང་ 'I' *did:*

ངས་ཁོང་མཉམ་དུ་ལས་ཀ་བྱས་པ་རེད།
I worked with him. [but I really don't want to admit that]

4.) *The speaker wants to emphasize the past habit, i.e., that is what I* used to do:

(12) ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ངར་བྱམས་པོ་མ་གནང་བའི་སྐབས་ལ་ང་ངུ་བ་རེད།
I used to cry when my mother wasn't kind / didn't show affection to me. **[that was my habit]**

Even though it is correct to use པ་རེད་ when stating a first person past habitual action, *the most commonly used conjugation is* གི་ཡོད་:

ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ངར་བྱམས་པོ་མ་གནང་བའི་སྐབས་ལ་ང་ངུ་བགྱི་ཡོད།
I used to [at that time] cry when my mother wasn't kind / didn't show affection to me.

In sentence (12) པ་རེད་/ བ་རེད་ places the emphasis on the ***habit of crying***, ངུ་བ་རེད་; whereas in the second sentence ངུ་བགྱི་ཡོད་ places the emphasis on the time, ***at that time I used to cry***.

Please note the usage of the particle བ་ instead of པ་ in sentence (12). The literary and colloquial particle variations are shown in the chart below:

Chart 2

SUFFIX	VERB		PARTICLE LITERARY	COLLOQUIAL	ཡིན་/ རེད་
ག་	ཀློག་	read	པ་	པ་	ཡིན་/ རེད་
ང་	ཡོང་	came	པ་/ བ་	ང་	ཡིན་/ རེད་
ད་	བསྡད་	stayed/ lived	པ་	པ་	ཡིན་/རེད་
ན་	ཕྱིན་	went	པ་	པ་	ཡིན་/ རེད་
བ་	ལབ་	told	པ་	པ་	ཡིན་/ རེད་
མ་	དཀྲམ་	displayed	པ་	པ་	ཡིན་/ རེད་
འ་	དགའ་	liked	བ་	འ~	རེད་
ར་	གཡར་	borrowed/ lent	བ་	པ་/ ར་	ཡིན་/ རེད་
ལ་	ཉལ་	slept	པ་/ བ་	ར་	ཡིན་/ རེད་
ས་	ཟས་	ate	པ་	པ་	ཡིན་/ རེད་
མཐའ་མེད་	ངུ་	cried	བ་	འ~	ཡིན་/ རེད་

B. *Second/ Third Person*

1.) Impersonal Perspective on Others - MVS + པ་རེད་)

a.) Simple Past

		Sentences (13) - (25)
(13)	ཁ་སང་དགོང་མོ་ཁྱེད་རང་ཕྱི་པོ་ཉལ་པ་རེད།	Last night **you went to sleep/ to bed** late.
(14)	དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཁྱེད་རང་སྔ་པོ་ལངས་པ་རེད།	This morning you got up/ woke up early.
(15)	ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ཚེ་དབང་ལགས་མཉམ་དུ་འབྲུག་ནས་ཕེབས་པ་རེད།	Yesterday you came from Bhutan with Tsewang.
(16)	ཁྱེད་རང་གིས་ཡེ་ཤེས་ལ་རོགས་བྱས་པ་རེད།	You helped Yeshi.
(17)	ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༥ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༦ ཉིན་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་བོད་ཤར་ཕྱོགས་སྟག་འཚེར་ལ་སོ་ནམ་པའི་ཁྱིམ་ཚང་ཞིག་ལ་སྐུ་འཁྲུངས་པ་རེད།	On July 6th, 1935 **His Holiness the Dalai Lama was born** in Taktser in Eastern Tibet, to a peasant family.
(18)	ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༧ ལོར་རྒྱ་གར་རང་བཙན་ཐོབ་པ་རེད།	In the year 1947, India gained its independence.
(19)	ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོར་རྒྱ་མི་བོད་ལ་དང་པོ་སླེབས་པ་རེད།	In 1950, the Chinese first arrived in/came to Tibet.
(20)	རྗེ་བཙུན་མི་ལ་རས་པ་ཚེ་གཅིག་ལུས་གཅིག་ལ་སངས་རྒྱས་གནང་པ་རེད།	Milarepa gained enlightenment/ became enlightened in a single lifetime.
(21)	ཟླ་བ་གཉིས་ཀྱི་སྔོན་ལ་རྒྱ་གར་དང་བལ་ཡུལ་ལ་བོད་མི་ཚོས་འཁྲུངས་ལྷ་དབུར་གསོལ་[3] ཞུས་པ་རེད།	Two months ago the Tibetans celebrated His Holiness the Dalai Lama's birthday in India and Nepal.
(22)	ན་ནིང་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེས་རྒྱ་གར་ལ་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་གནང་པ་རེད།	Last year His Holiness the Dalai Lama gave the Kalachakra Initiation in India.
(23)	༡༩༨༩ ལོར་འཛམ་གླིང་ཞི་བདེའི་དེད་དཔོན་གྱི་གཟེངས་བསྟོད་ཀྱི་བྱ་དགའ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེར་ཕུལ་པ་རེད།	The Nobel Peace Prize was presented to His Holiness the Dalai Lama in 1989.
(24)	ཁྱེད་རང་གིས་ཆུང་བདག་ལ་ལས་འགན་གསར་པ་གནང་པ་རེད།	You gave new responsibilities to Chungdak.
(25)	ཁོ་ཚོས་ཁྱེད་རང་ཚོར་རོགས་གནང་པ་རེད།	They helped you.

b.) Past Habitual — *an action which was done habitually some time in the past.*

		Sentences (26) - (28)
(26)	སྔོན་མ་ཁོང་དགུན་ཁ་རྟག་པར་རྡོ་རྗེ་གདན་ལ་གནས་བསྐོར་ལ་ཕེབས་པ་རེད།	**He used to go** [before] on pilgrimage to Bodhgaya every winter.
(27)	ང་རྒྱ་གར་ལ་བསྡད་དུས་ཁྱེད་རང་ངའི་འཁྲིས་ལ་ཡང་སེ་ཡོང་པ་རེད།	When I was in India **you used** to often **come** to my place.
(28)	སྔོན་མ་ཁོང་མཚམས་མཚམས་ལ་རྒྱ་གར་ལ་ཚོང་བརྒྱབ་པ་རེད།	Sometimes he used to do business in India.

---

3. འཁྲུངས་ལྷ་དབུར་གསོལ་ = *His Holiness the Dalai Lama's birthday celebration.* On this particular occasion Tibetans gather together at local mountains, holy places or public areas and offer prayers, put up prayer flags and burn juniper incense for His Holiness' long life and good health. After the rituals are finished, everyone spends the rest of the day socializing. They have picnics, sing, dance and enjoy a day of rest.

c.) **The varied usage of པ་རེད་-**

The following section presents sentences that integrate the varied usage of པ་རེད་; *simple present, simple past* and *past habitual.* Though it is correct to use this verbal conjugation in sentences dealing with a simple present or past habitual time, in Lhasa dialect such usage is only heard occasionally. The most common structures used for these tenses are གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ གྱི་ཡོད་པ་རེད་ and གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ གྱི་འདུག་.

Sentences (29) - (31)

(29) དབང་རྒྱལ་ནམ་རྒྱུན་ཐ་མག་ཞེ་དྲགས་འཐེན་པ་རེད། ཡིན་ནའང་དེ་རིང་ཐ་མག་མ་འཐེན་པ་རེད།

Usually Wangyal **smokes** a lot, but **today** [he] **didn't smoke**.

(30) སྔོན་མ་ཆོས་སྐྱིད་ཉིན་ལྟར་ཤ་ཟ་བ་རེད། ཡིན་ནའང་ དེང་སང་གཟའ་སྤེན་པ་མ་གཏོགས་ཤ་ཟ་བ་མ་རེད།

Chukyi **used to eat** meat everyday, but **thesedays** [she] **doesn't eat** it [meat] except on Saturdays. [Lit.: Except for Saturdays she doesn't eat meat.]

31) ལོ་བཞི་བཅུའི་སྔོན་ལ་ཁོ་ལས་ཀ་ཞེ་དྲགས་བྱེད་པ་རེད། ད་ལོ་ རྒད་ཅང་ལས་ཀ་མང་པོ་བྱེད་པ་མ་རེད། ཁོང་ནང་ལ་བསྡད་ ནས་ཆོས་བྱེད་པ་རེད།

He used to work a lot forty years ago, [but] now because he is old he doesn't do much [work]. He stays at home and does his religious practice.

Many Tibetan language textbooks have categorized the verbal conjugations པ་ཡིན་ and པ་རེད་ as strictly simple past time endings. This is true for པ་ཡིན་, however པ་རེད་, depending on the adverb of time or the context of the conversation can indicate a simple past, a past habitual, or even a simple present action.

a.) **Simple Past**

In second/ third person sentences the verbal conjugation པ་རེད་ indicates that one is simply stating a fact, no evidence concerning the evidential nature of the information is supplied:

(15) ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ཚེ་དབང་ལགས་མཉམ་དུ་འབྲུག་ནས་ཕེབས་པ་རེད།
Yesterday **you came** from Bhutan with Tsewang.

Often the verbal conjugation པ་རེད་ has been introduced as the most commonly used past time ending, however, colloquially one will hear the endings སོང་/ འདུག་/ བཞག་/ and བྱུང་ used more frequently. When relating past time facts, in the context of, i.e., a speech, talking about historical facts, telling a story, etc., པ་རེད་ is the preferred ending. Even in these cases, if the evidential nature of the statement is of importance, then སོང་/ འདུག་/ བཞག་/ or བྱུང་ is used.

In sentence (a) below, the speaker is merely relating a past factive statement. པ་རེད་ indicates that the speaker is simply stating a fact; no evidence concerning how the information was obtained is supplied:

(a) ཁ་སང་དགོང་མོ་ཁྱེད་རང་ཕྱི་པོ་ཉལ་པ་རེད། ཡིན་ནའང་དེ་རིང་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་ལངས་པ་རེད། (factive)
Last night you **went to sleep/ to bed** late, but this morning you **got up** early.

Even though it is not incorrect to use པ་རེད་ when relating past time actions, the repeated usage sounds monotonous and artificial; it clearly distinguishes the student from a native Tibetan speaker. The

endings སོང་/ འདུག་/ བཞག་/ and བྱུང་ are used more frequently because they indicate the evidential nature of the statement. Thus to improve one's fluency and to acquire a natural flow of the language the proper usage of these endings is essential.

In sentence (b) the attestative ending སོང་ indicates that the speaker has first-hand knowledge; he saw with his own eyes, ཁྱེད་རང་ 'you', go to bed late and get up early:

(b) ཁ་སང་དགོང་མོ་ཁྱེད་རང་ཕྱི་པོ་ཉལ་སོང་། ཨིན་ནའང་དེ་རིང་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་ལངས་སོང་། (attestative)
[**I saw you** go to bed late and get up early.]

In sentence (c) the reportative ending འདུག་ indicates that the speaker has acquired the information from some outside source; the speaker was told that, ཁྱེད་རང་ 'you', went to bed late and got up early:

(c) ཁ་སང་དགོང་མོ་ཁྱེད་རང་ཕྱི་པོ་ཉལ་བཞག ཨིན་ནའང་དེ་རིང་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་ལངས་བཞག (reportative)
[**I was told** by your mother.]

In Lhasa colloquial the verb-ending བཞག་ is used more frequently than འདུག་.

The verb-endings སོང་ and འདུག་ express the precise nature of the acquisition of the statement, whereas པ་རེད་ lacks this and only indicates that the past time statement is a fact. Remember, even if one has first-hand knowledge of a completed action, one is not obligated to use the attestative ending སོང་.

b.) Past Habitual

As previously mentioned, པ་རེད་ *is not strictly a simple past time verb marker,* adverbs of time or the context of the conversation are used to specify the time of the sentence:

(26) སྔོན་མ་ཁོང་དགུན་ཁ་རྟག་པར་རྡོ་རྗེ་གདན་ལ་གནས་བསྐོར་ལ་ཕེབས་པ་རེད། (past habitual)
He **used to go [before]** on pilgrimage to Bodhgaya every winter.

In sentence (26), the adverb of time, སྔོན་མ་ 'before', indicates a past habitual action, and is translated into English as, *'used to'*. The use of པ་རེད་ places the emphasis on the habit, གནས་བསྐོར་ལ་ཕེབས་པ་རེད་ *'used to go on pilgrimage'*, rather than on the past time element, སྔོན་མ་ 'before'.

Let's look at the two sentences below:

a.) སྔོན་མ་ཁོང་ར་བཟིར་ན་རྙོགས་ཁྲ་བཤད་པ་རེད།
[Before] he used to **cause problems** if he got drunk.

b.) སྔོན་མ་ཁོང་ར་བཟིར་ན་རྙོགས་ཁྲ་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
[Before] he **used to [at that time]** *cause problems* if he got drunk.

In sentence (a) the speaker is emphasizing the ***habit*** of having caused problems རྙོགས་ཁྲ་བཤད་པ་རེད་, whereas in (b) the ***time*** is the point of emphasis, 'he ***used to cause problems***' རྙོགས་ཁྲ་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་,

Please remember that གི་ཡོད་ is used when one wants to express that a personal association exists between the speaker and the second or third person. This perspective marking is explained in Lesson 10.

c.) Simple Present

In པ་རེད་ sentences that denote a simple present time, it is the temporal adverb which is the time indicator. In the sentence below, the verbal conjugation པ་རེད་ is used to denote both a simple present and a simple past time:

(137) ཡེ་ཤེས་ལགས་ཞོགས་པ་རྟག་པར་ཞབས་བསྐོར་ལ་ཐེགས་པ་རེད། དཔེ་ཆ་བཞག་ན་དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པར་ཐེགས་པ་རེད། ཡིན་ནའང་དགོང་དྲོ་ཐེགས་པ་མ་རེད།

Every morning Yeshi **goes** to circumambulate [the stupa]. (simple present)
For instance, **this morning** he **went** to circumambulate [the stupa] at five o'clock. (simple past)
But he **doesn't go** in the **evenings**. (simple present)

In sentence (137), it is the adverbs of time that determine the 'time' factor, i.e., ཞོགས་པ་རྟག་པར་ 'every morning', དེ་རིང་ཞོགས་པ་ 'this morning', and དགོང་དྲོ་ 'in the evening'.

Though it is correct to use པ་རེད་ when expressing a simple present time, this form is only used occasionally, *the most commonly used conjugations are* གི་རེད་ or གི་ཡོད་པ་རེད་:

ཁོང་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་བཅུ་པར་གསོལ་སྨན་མཆོད་ཀྱི་རེད།
At ten in the morning **he takes** [his] **medicine** (h.).

ཁོང་སྐད་ཆ་མང་པོ་བཤད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད།
He doesn't talk much.

II. Past Time Factive Questions

A. Second Person

1.) Personal Perspective - (Question word + MVS + པ་ཡིན་)

Sentences (32) - (39)

(32) ཁྱེད་རང་ག་རེ་མཆོད་པ་ཡིན།	**What did you eat?**
(33) ཁྱེད་རང་ག་པར་ཕེབས་པ་ཡིན།	Where did you go?
(34) ཁྱེད་རང་ཚོ་མ་སུ་རི་ལ་ཉི་མ་ག་ཚད་བཞུགས་པ་ཡིན།	How many days did you stay in Mussoorie?
(35) ཁྱེད་རང་ཆུ་ཚོད་ག་འདྲ་ཞིག་ཉོས་པ་ཡིན།	What kind of watch did you buy?
(36) a. ཁྱེད་རང་བོད་སྐད་ག་དུས་སྦྱང་གནང་པ་ཡིན།	When did you learn/ study Tibetan?
b. ང་ཟླ་བ་གཉིས་ཀྱི་སྔོན་ལ་སྦྱང་པ་ཡིན།	I learned/ studied Tibetan two months ago.
(37) a. ཁྱེད་རང་གིས་ངའི་ཉི་གདུགས་སུར་གནང་པ་ཡིན།	Who did you give my umbrella to?
b. ངས་ཁྱེད་རང་གི་ཉི་གདུགས་ཆོས་སྐྱིད་ལ་སྤྲད་པ་ཡིན།	I gave your umbrella to Chukyi.
(38) a. ཁྱེད་རང་གིས་ཚེ་རིང་ནས་ག་རེ་གཡར་པ་ཡིན།	What did you borrow from Tsering?
b ཚེ་རིང་ནས་པར་ཆས་ཅིག་གཡར་པ་ཡིན།	I borrowed a camera from Tsering.
(39) a. ཁྱེད་རང་གིས་སུར་པར་སྐྱོན་པ་ཡིན།	Who did you take a picture of?
b. སློབ་ཕྲུག་ཚོར་པར་བརྒྱབ་པ་ཡིན།	[I] took a picture of the students.

2.) Personal Perspective - (MVS + པ་ཡིན་པས་)

Sentences (40) - (44)

(40) a. ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་གནང་པ་ཡིན་པས། — Did you do the work?/ Did you work?
b. དེ་རིང་ང་ལས་ཀ་མ་བྱས། — Today I didn't do the work/ didn't work.
(41) a. ཁྱེད་རང་སྦས་སི་ཀོབ་[4] འདི་གཟིགས་པ་ཡིན་པས། — Did you watch this movie?
b. བལྟས་པ་ཡིན། དཔེའི་ཡག་པོ་འདུག — I watched [it]. [It] was really good!
(42) a. ཁྱེད་རང་གིས་པཱ་ལགས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་མ་གསན་པ་ཡིན་པས། — Didn't you listen to father's advice?
b. མ་རེད། འདི་འདྲས་མ་རེད། ཉན་པ་ཡིན། — No, it's not like that. I listened [to it].
(43) a. ཁྱེད་རང་གིས་སྟག་བསད་པ་ཡིན་པས། — Did you kill a tiger?
b. མ་བསད། — [I] didn't kill [one].
(44) a. ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ཆུའི་ནང་ལ་གཡུགས་པ་ཡིན་པས། — Did you throw him into the water?
b. གཡུགས་པ་ཡིན། — [I] threw [him in].

3.) Contracted Form - (MVS + པས་/ པ་)
for Second Person Questions

The normal second person question form (Quest. wd. + MVS + པ་ཡིན་) and (MVS + པ་ཡིན་པས་) can be contracted to (**MVS + པས་**) or [**MVS + པ་**] with no change of meaning.

Sentences (45) - (49)

(45) a. ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ལ་**བརྡུད་**གནང་པས། — Did you **hit** him?
b. ངས་མ་བརྡུད། ཁོང་གིས་བརྡུད་པ་རེད། — I didn't hit [him]. He hit [me].
(46) a. ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ལ་ལམ་ཀ་**བསྟན་**པ། — **Did** you **show** him the way?
b. བསྟན་པ་ཡིན། — [I] showed [him].
(47) a. ཁྱེད་རང་ག་པར་ཐེགས་པས། — Where did you go?
b. ང་ཚེ་དབང་གི་བཟོ་གྲྭར་ཕྱིན་པ་ཡིན། — I went to Tsewang's factory.
(48) a. ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ཁྲོམ་ལ་མ་ཐེགས་པས། — Didn't you go to the market yesterday?
b. མ་ཕྱིན། ང་ཨ་མ་ལགས་མཉམ་དུ་ནང་ལ་བསྡད་པ་ཡིན། — [I] didn't go. I stayed home with [my] mother.
(49) a. ཐབ་ཚང་གཙང་མ་བཟོས་པ། — Did [you] clean the kitchen?
b. བཟོས་པ་ཡིན། — [I] cleaned [it].

In this lesson, questions formed with question words, i.e., ག་རེ་ 'what', ག་པར་ 'where', ག་ཚོད་ 'how many', etc. and questions formed with the particle པས་ are introduced separately. Generally the question particle པས་ is not used with question words, however occasionlly, one may hear it used colloquially:

(32) ཁྱེད་རང་ག་རེ་མཆོད་པ་ཡིན། / མཆོད་པ་ཡིན་པས།
What did you eat?

4. སྦས་སི་ཀོབ་ This commonly used term for movie/ film is derived from the English word *bi-scope*. The Tibetan word for movie or motion picture is གློག་བརྙན་ (i.e by the use of electricity, a body or an image is seen).

In previous lessons the full or *long question forms* have been introduced:

(40) ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་གནང་པ་ཡིན་པས། Did you do the work? / Did you work?

Both questions (32) and (40) are examples of the long question form. In colloquial speech however, the contracted forms པས་ and པ་ are heard more often. These forms do not change the meaning of the question in any way. The contracted forms of the preceding questions are shown below:

ཁྱེད་རང་ག་རེ་མཆོད་པས། / མཆོད་པ། ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་གནང་པས། / གནང་པ།

Remember that these contracted forms are not used in literary texts.

* The answer to the question below entails both a negative and a positive response:

(42) a. ཁྱེད་རང་གིས་པ་ལགས་ཀྱི་བསླབ་བྱ་མ་གསན་པ་ཡིན་པས། Didn't you listen to father's advice?
b. མ་རེད། མ་རེད། ཉན་པ་ཡིན། No, it's not like that. I listened [to it].

In English the response to such a question would be positively phrased, 'Yes, I listened to it.' Though it is correct to use a positive response in Tibetan as well, ལགས་ཡིན། ཉན་པ་ཡིན།, in this particular case, the use of མ་རེད། indicates that the negative question which has been asked is not correct. Thus the above answer could literally be rendered as, 'No, no. That's not right. I *did* listen to it.'

B. First/ Third Person

(Ques. wd. + MVS + པ་རེད་) / (MVS + པ་རེད་པས་)

Sentences (50) - (56)

(50) a. དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཡེ་ཤེས་ལགས་ཕྱག་ཚོད་ག་ཚད་ལ་བཞེངས་པ་རེད། What time (h.) did Yeshi get up (h.) this morning?
b. ཁོང་ཕྱག་ཚོད་དྲུག་པར་བཞེངས་པ་རེད། She got up at six o'clock.

(51) a. ཨ་ཙི་ག་རེ་གནང་པ་རེད། And then what did she do?
b. ཨ་ཙི་སྐུ་གཟུགས་བསིལ་པ་རེད། Then she had a bath/ bathed (h.).

(52) a. དེ་ནས་བསླབ་གྲྭར་ཐེགས་པ་རེད་པས། And then did [she] go to school?
b. མ་རེད། ཞོགས་ཇ་མཆོད་པ་རེད། ཞོགས་ཇ་མཆོད་ནས་ཨ་ཙི་སློབ་གྲྭར་ཐེགས་པ་རེད། སློབ་གྲྭར་ཆུ་ཚོད་གཉིས་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་སྦྱོང་གནང་པ་རེད། དེ་ནས་ནང་ལ་ལོག་ཕེབས་པ་རེད། No, she had breakfast. After eating breakfast she then went to school. At school she studied English for two hours, and then came home.

(53) a. ང་ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་ལ་ལངས་པ་རེད། What time did I get up?
b. ཁྱེད་རང་ཕྱག་ཚོད་བདུན་པར་བཞེངས་པ་རེད། You got up at seven o'clock.

(54) a. ངས་འཁྲུས་བརྒྱབ་པ་རེད་པས། Did I wash my face?
b. མ་རེད། ལམ་གསེང་ཞལ་ལག་མཆོད་པ་རེད། No, [you] had breakfast right away.

(55) a. རེད་པས། Is that right?
b. རེད། རེད། Yes, Yes.

(56) a. དེ་ནས་ག་རེ་བྱས་པ་རེད། — And then what did [I] do?

b. དེ་ནས་ཕྱི་ལོགས་ལ་ཐེགས་པ་རེད། — And then [you] went out.

The use of རེད་པས་ in first and third person questions indicates that the speaker is requesting a general factive answer and is specifically interested in the *action that took place,* not the evidential manner in which the addressee has acquired the information.

(50) a. དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཡེ་ཤེས་ལགས་ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་ལ་བཞེངས་པ་རེད།
What time did Yeshi **get up** this morning?

b. ཁོང་ཆུ་ཚོད་དྲུག་པར་བཞེངས་པ་རེད།
She **got up at six o'clock.**

In the question above the emphasis is on the general knowledge of *'the time Yeshi got up.'* The speaker is only concerned with the general fact, not with the addressee's attestative or acquired knowledge.

Please note that there is *no contracted form for first and third person questions.*

III. Past Time Attestative Questions (MVS + སོང་ངས།) and Statements (MVS + སོང་)

First/ Third Person

Sentences (57) - (68)

(57) a. ཁ་སང་ངར་ཁོང་གིས་ཁ་པར་བཏང་སོང་ངམ། — **Did he phone me yesterday? [Did you answer the phone?]**

b. ལགས་སོང་། ཁ་སང་ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་ཞལ་པར་གནང་སོང་། — Yes, he phoned you yesterday.

(58) a. ང་ཡག་པོ་དྲན་གྱི་མི་འདུག ངས་ལས་ཀ་འདི་ག་དུས་བྱས་སོང་། — I don't remember very well. **When did I do this** [work]? **[Were you there?]**

b. ངས་ཡག་པོ་དྲན་གྱི་འདུག འདི་ཁྱེད་རང་གིས་གནང་མ་སོང་། — I remember well. You didn't do this.

(59) a. དེ་རིང་ཞོགས་པ་ང་ཁྲོམ་ལ་ཕྱིན་སོང་ངམ། — Did I go to the market this morning?

b. ལགས་མ་སོང་། ཁ་སང་ཞོགས་པ་ཁྱེད་རང་ཁྲོམ་ལ་ཐེགས་སོང་། — No, you didn't. You went to the market yesterday morning.

(60) a. བཀྲ་ཤིས་གིས་ཁོང་ལ་འདིའི་སྐོར་ལ་འགྲེལ་བཤད་བརྒྱབ་སོང་ངམ། — Did Tashi explain [about] this to her?

b. ལགས་སོང་། བཀྲ་ཤིས་ལགས་ཀྱིས་ཁོང་ལ་འགྲེལ་བཤད་སྐྱོན་སོང་། — Yes, Tashi explained it to her.

(61) a. ཁོང་ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་ཉལ་སོང་། དེ་ནས་ག་རེ་བྱས་སོང་། — How many hours did he sleep? After that what did he do?

b. ཁོང་ཆུ་ཚོད་བཞི་ཉལ་སོང་། དེ་ནས་ལངས་སོང་། — He slept for four hours and then woke up.

(62) a. ངས་ཁོང་ལ་གཤད་གཤད་བཏང་སོང་ངམ། དྲང་པོ་གསུང་དང་། — Did I scold him? Tell the truth!

b. དེ་དངོས་གནས་མ་རེད། ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ལ་གཤད་གཤད་བཏང་གནང་མ་སོང་། — It's not true. You didn't scold him.

(63) a. ངས་ཁོང་ལ་བོད་སྐད་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་སོང་ངམ། — Did I speak to her in Tibetan?

b. ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ལ་བོད་སྐད་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་སོང་། — You spoke to her in Tibetan.

(64) a. ཁོང་མདང་དགོང་གློ་བརྒྱབ་སོང་ངམ། — Did he cough last night?

b. ཁོང་མདང་དགོང་ཐ་མག་འཐེན་མ་སོང་། ཐུས་ཙང་གློ་བརྒྱབ་མ་སོང་། — He didn't smoke [cigarettes] last night. That's why he didn't cough.

(65) a. ང་གཉིས་ཁྲོམ་ལ་འགྲོ་དུས་རིན་ཆེན་ལགས་མཐོང་སོང་ངམ། — When the two of us went to the market did I see Rinchen?

b. ད་གིན་ང་གཉིས་ཁྲོམ་ལ་འགྲོ་དུས་ཁྱེད་རང་གིས་རིན་ཆེན་ལགས་གཟིགས་སོང་། — A little while ago when the two of us went to the market you saw Rinchen.

(66) གེན་ལགས་ཀྱིས་འཛིན་གྲྭར་འགྲེལ་བཤད་སྐྱོན་དུས་སློབ་ཕྲུག་ཚོས་ཧ་གོ་སོང་། — When the teacher explained [the lesson] in class the students understood.

(67) ཁ་ནུབ་ཐུགས་སྤྲོར་ཁོང་ར་བཟིར་འདུག ཆང་མང་པོ་བཏུང་སོང་ངམ། — The night before last he got drunk at the party. Did [he] drink a lot of beer?

(68) འབུ་ཆེ་བས་ཆུང་བ་ཟས་སོང་། — The big insect ate the little one.

The past time attestative verb-ending སོང་ is used when the speaker is giving an eye-witness account of a particular event. This ending is precise in nature, it signals that the stated information has been acquired from first-hand experience:

(62) a. ངས་ཁོང་ལ་གཤད་གཤད་བཏང་སོང་ངམ། དྲང་པོ་གསུང་དང་།
Did I scold him? Tell the truth!

b. དེ་དངོས་གནས་མ་རེད། ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ལ་གཤད་གཤད་བཏང་གནང་མ་སོང་།
It's not true. **You didn't scold** him.

In question (62), the attestative སོང་ is used because the speaker assumes that the addressee was present at the time of the event, and therefore, is able to give an eye-witness account.

The literary interrogative ending particle ངམ་ is colloquially pronounced [ངས་].

The use of སོང་ is further explained in Lesson 18, Volume II.

IV. Past Time Reportative Statements (MVS + འདུག་/བཞག་)

A. *First Person*

Impersonal Perspective on Self [second-hand knowledge/ reportative]

Context: Uncle Sonam has just told Dorjee about a number of events that happened during his childhood. Dorjee is now retelling these incidents about himself to a friend:

Sentences (69) - (76)

(69) ང་ཆུང་ཆུང་སྐབས་ལ་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་འདུག/ བཞག — When I was little [I] **went** to India. **[as I was told by Uncle Sonam]**

(70) ང་རྒྱ་གར་ནང་རྡོ་རྗེ་གླིང་ལ་ལོ་གཅིག་བསྡད་བཞག — I lived in Darjeeling, in India, for one year.

(71) ང་རྡོ་རྗེ་གླིང་ལ་དབྱིན་ཇིའི་སློབ་གྲྭ་[5] ཟླ་བ་དྲུག་ཕྱིན་བཞག — I went to [a private, English medium] school in Darjeeling for six months.

(72) ༡༩༦༠ ལ་རྡོ་རྗེ་གླིང་ལ་ཕྲུ་གུ་མང་པོ་ན་བཞག ཡིན་ནའང་ང་ཁྱོན་ནས་ན་མི་འདུག — In 1960 a lot of children in Darjeeling got sick, but I didn't get sick at all.

(73) དེ་དུས་ངས་ཨ་ཞང་ལགས་ལ་བསུན་པོ་ཞེ་དྲགས་བཟོས་བཞག — In those days I used to annoy my uncle a lot.

(74) དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ང་ཨ་ཁུ་ཡེ་ཤེས་ལགས་ཀྱི་ཁང་པར་རྡོ་རྗེ་གདན་ ལ་བཏང་གནང་བཞག — Because of that [he] sent me to Uncle Yeshi's house in Bodhagaya.

(75) རྡོ་རྗེ་གདན་ལ་ང་ཨ་ཁུ་ཡེ་ཤེས་ལགས་མཉམ་དུ་ལོ་གཅིག་ བསྡད་བཞག — I stayed a year in Bodhagaya with Uncle Yeshi./ I lived with Uncle Yeshi for a year in Bodhgaya.

(76) ང་ཁོང་གི་ཕྲུ་གུ་ཚོ་མཉམ་དུ་སློབ་གྲྭར་ཕྱིན་བཞག — I went to school with his children.

The (MVS past form + འདུག་/ བཞག་) construction is used to express a past time incident that one has found out from an outside source. Unlike the personal perspective (MVS + ཡོད་) construction which signals the speaker's own *recollection of the action*, this construction explicitly implies that the speaker has *obtained the information from an external source*. Students should remember that in past time sentences, the verb-endings འདུག་ (literary form) and བཞག་ (typical Lhasa colloquial form), are categorized as ***reportative verb endings***. In questions and negative constructions, ***only*** the verb-ending འདུག་ is applicable, ***never*** བཞག་.

When relating an incident about one's own childhood, one must often rely on information that has been obtained from an external source rather than on one's own memory. The impersonal perspective construction (MVS + འདུག་/ བཞག་) is used to relate such incidents.

In sentence (70), Dorjee is giving an account of his childhood based on information obtained from Uncle Sonam, the informant. In this particular case, Uncle Sonam is the external source of evidence:

(70)	ང་རྒྱ་གར་ནང་རྡོ་རྗེ་གླིང་ལ་ལོ་གཅིག་བསྡད་བཞག		ང་རྒྱ་གར་ནང་རྡོ་རྗེ་གླིང་ལ་ལོ་གཅིག་བསྡད་པ་ཡིན།
	I lived in Darjeeling, in India, for one year.	vs.	I lived in Darjeeling, in India, for one year.
	[I found out from Uncle Sonam]		**[I remember/ it was my personal experience]**

The first person subject ང་ 'I' with the verb-ending བཞག་ alerts the listener to the fact that the speaker is reporting the incident based on information obtained from an external source, not from one's own personal recollection. Here the speaker Dorjee is retelling an incident that occurred during his childhood based on information acquired from Uncle Sonam. In this sentence the verb-ending འདུག་/ བཞག་ implies, *'I found out from Uncle Sonam.'* The (MVS + པ་ཡིན་) construction used in the second sentence implies that the agent of the action, ང་ 'I', is relating the incident based on his own recollection. Remember that པ་ཡིན་ indicates that the agent clearly recollects the stated action. *This ending is **never** used when the speaker is relating information that has been externally acquired.*

Please note that the use of the impersonal verb-endings འདུག་/ བཞག་ implies *'I found out from an outside source.'* These verb-endings do not exclusively mean the information was acquired from a person.

5. དབྱིན་ཇིའི་སློབ་གྲྭ་ - Literally 'English school', however, this term among Tibetans means 'a private English medium school'. This is further explained in the analysis section.

Information that is found in books, newspapers, television and other media is also considered externally acquired evidence.

The past time (MVS + ཡོད་) construction, which is introduced in Lesson 15, is often translated into the English *present perfect tense*, while both the (MVS + འདུག་/ བཞག་) and (MVS + པ་ཡིན་/ རེད་) constructions in this lesson are translated into the *simple past tense*. Even though the English translation of the latter two constructions is the same, there is a distinct difference of emphasis. The verb-endings འདུག་/ བཞག་ indicate that the speaker is ***reporting the information***, while པ་ཡིན་/ རེད་ indicate that the information is based on the ***speaker's own recollection of the experience***.

* In sentence (71), the term དབྱིན་ཇིའི་སློབ་གྲྭ་, '[a private] English Medium School' is used.

Before 1959, the sons and daughters of wealthy noble families were sent on the back of yaks to India for their studies. In those days, India was under British rule. In the late 1800's English medium schools such as, St. Joseph's and Mt. Herman were established in the hill station of Darjeeling and Dr. Graham's Homes and St. Joseph's Convent in Kalimpong. Many of these popular schools were founded by Christians. Due to this, the term དབྱིན་ཇིའི་སློབ་གྲྭ་ literally, 'English School', carries the connotation of a 'Christian School' with a British based curriculum.

After 1959, even though many Tibetan schools were opened in India and Nepal, the children of well-to-do families and those children with foreign sponsors continued going to these དབྱིན་ཇིའི་སློབ་གྲྭ་ 'Christian schools', because of the high English standard and British curriculum. Many of these schools now offer Tibetan language classes due to the large Tibetan student body.

B. Second/ Third Person

Impersonal Perspective on Others [second-hand knowledge/ reportative]

1.) Nominative

		Sentences (77) - (81)
(77)	ཁོང་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་གནང་འདུག	**He has studied Tibetan language.** [so, I've heard]
(78)	ཁོང་སྔོན་མ་བོད་ལ་ཕེབས་བཞག	He has gone to Tibet before. [I saw his slide show.]
(79)	དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཚེ་རིང་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པར་ལངས་བཞག	This morning Tsering got up at five o'clock. [He woke me up.]
(80)	ཁ་སང་ཞོགས་པ་ཁྱེད་རང་ཕྱི་པོ་ཉལ་མི་འདུག	Yesterday morning **you didn't sleep late.** **[Your roommate told me.]**
(81)	གཟའ་སྤེན་པ་སྔོན་མ་དེར་ཁྱེད་རང་ཐག་རིང་པོར་ཕྱིན་བཞག	Last Saturday you traveled a long distance/ far. [Your son telephoned me.]

2.) Instrumental

Sentences (82) - (86)

(82) པ་སངས་ཀྱིས་མཚམས་གཅོད་ལ་པར་ཆས་གསར་པ་ཅིག་སྤྲད་བཞག
Pasang has given a new camera to Tsamchu. **[This is the rumor I heard.]**

(83) སྒྲོལ་མས་ཁོང་ལ་ངའི་པར་བསྟན་བཞག
Dolma has shown my photo to him. [The matchmaker told me.]

(84) ཉི་མ་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྔོན་ལ་རྡོ་རྗེ་ལགས་ཀྱིས་མི་སྐྱོ་པོ་མང་པོར་རོགས་གནང་བཞག
A few days ago Dorjee helped many poor people. [It was written in the newspaper.]

(85) དེ་དུས་ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ལ་ངའི་སྐོར་སྐད་ཆ་བཤད་མི་འདུག
At that time you had not told him about me. [I understood this from his conversation.]

(86) མདང་དགོང་བསོད་ནམས་ལགས་ཀྱིས་ཁྱེད་རང་ལ་རྒྱག་རེས་སྐྱོན་བཞག ཡིན་ནའང་ཁྱེད་རང་གིས་བཟོད་པ་སྒོམ་གནང་བཞག
Last night Sonam fought/ argued with you, but you were patient. [One of your neighbors told me.]

The ***reportative***(MVS past form + འདུག་/ བཞག་) structure is also used in second/ third person past time sentences. Here again these verb-endings indicate that the information concerning the agent or the situation has been acquired from some second-hand source, i.e., another person, a book, a newspaper, the radio, etc.

As stated in the previous section, འདུག་ is the literary form, while བཞག་ is the typical Lhasa colloquial form.

(77) ཁོང་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་གནང་འདུག
He has studied Tibetan language.
[so I've heard]

(78) ཁོང་སྔོན་མ་བོད་ལ་ཕེབས་བཞག
He has gone to Tibet before.
[I saw his slide show.]

*In negative constructions and questions, **only*** the verb-ending འདུག་ is applicable, ***never*** བཞག་:

(80) ཁ་སང་ཞོགས་པ་ཁྱེད་རང་ཕྱི་པོ་ཉལ་མི་འདུག
Yesterday morning you **didn't sleep** late.
[Your roommate told me.]

(91) ཁྱེད་རང་ལ་ཞྭ་མོ་འདི་ག་ནས་རགས་འདུག
Where did you **get** this hat **from?**
[Did anyone tell you?]

As already stated, the construction (MVS + འདུག་/ བཞག་) implies that the speaker had no previous knowledge of the matter, but has found out from an outside source. The speaker is not required to state how the information was obtained, this may or may not be made clear from the ongoing conversation.

The First Person (MVS + འདུག་/ བཞག་) construction, the Second/ Third Person (MVS + འདུག་/ བཞག་) construction, depending on the context, can be translated into a variety of English past tense structures, i.e., simple past, present perfect, or on occasion the past perfect tense:

(79) དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཚེ་རིང་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པར་ལངས་བཞག (simple past)
This morning Tsering **got up** at five o'clock. [He woke me up.]

(82) པ་སངས་ཀྱིས་མཚམས་གཅོད་ལ་པར་ཆས་གསར་པ་ཅིག་སྤྲད་བཞག (present perfect)
Pasang **has given** a camera to Tsamchu. [This is the rumor I heard.]

(85) དེ་དུས་ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ལ་ངའི་སྐོར་སྐད་ཆ་བཤད་མི་འདུག (past perfect)
At that time you **had not told** him **about me**. [I understood this from his conversation.]

Remember that the འདུག་/ བཞག་ structure is ***never*** *used when relating an eye-witness account of an event that has already occurred.* For such statements the verb-ending སོང་ is used. This past time verb-ending is explained in detail in Lesson 18, Volume II.

V. Past Time Reportative Questions (MVS + འདུག་གས་)

A. *Second Person*

Impersonal Perspective [second-hand knowledge/ reportative]

The impersonal perspective in second person questions is used when the speaker expects the addressee's answer to be based on evidence gathered from an external source.

		Sentences (87) - (91)
(87)	ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་སྐད་ལ་རྒྱ་གར་ལ་སླེབས་/ཕྱིན་འདུག་གས།	**Did you ever get** to/ go to India when you were young? **[What have your relatives told you?]**
(88)	ཁྱེད་རང་བོད་ལ་བསྡད་དུས་ན་འདུག་གས། ཨ་མ་ལགས་ལ་བཀའ་འདྲི་ཞུས་པ།	Were you sick when you lived in Tibet? Did you ask your mother?
(89)	ཁྱེད་རང་ཁ་སང་ཐུགས་སྐྱིར་ར་བཟི་འདུག་གས། མི་གཞན་དག་གིས་ལབ་བྱུང་ངམ།	Were you drunk at the party yesterday? Did someone tell you?
(90)	ཁ་སང་ཁྱེད་རང་གཟུགས་མཐོང་རླུང་འཕྲིན་ནང་ལ་དུག་སློག་ག་རེ་མཆོད་འདུག གཟིགས་བྱུང་ངམ།	Yesterday what clothes were you wearing on T.V? Did [you] see?
(91)	ཁྱེད་རང་ལ་ཞྭ་མོ་འདི་ག་ནས་རགས་འདུག	Where did you get this hat from? [Did anyone tell you?]

The (MVS + འདུག་གས་) question structure is used when it is expected that the addressee will not be able to give a personal recollection of the experience but will have to rely on externally acquired information:

(87) ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་སྐད་ལ་རྒྱ་གར་ལ་སླེབས་འདུག་[6] / ཕྱིན་འདུག་གས།
Did you ever get to/ go to India when you were young? **[What have your relatives told you?]**

In question (87), the speaker is interested in knowing if the addressee has found out any information from someone, i.e., his parents or relatives concerning his childhood. The ending འདུག་གས་ is used when the speaker ***presupposes*** that the addressee's reply will be based on external evidence.

(69) ང་ཆུང་ཆུང་སྐད་ལ་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་འདུག / བཞག
When I was little I went to India. **[Uncle Sonam told me]**

In sentence (69), the affirmative response ཕྱིན་འདུག་ confirms the questioner's presupposition that the information is based on external evidence. Thus affirmative responses to འདུག་ questions carry the underlying meaning, 'I was told.../ informed.../ or found out...'

6. སླེབས་འདུག་ = [སླས་འདུག་]

In *questions* the verb-ending བཞག་ is *never used.* One **never** says: (MVS + བཞག་གས་). The correct and incorrect usage of this structure is shown below:

(89) ཁྱེད་རང་ཁ་སང་ཐུགས་སྐྱོར་ར་བཟི་འདུག་གས། — Correct
ཁྱེད་རང་ཁ་སང་ཐུགས་སྐྱོར་ར་བཟི་བཞག་གས། — Incorrect
Were you drunk at the party yesterday?

B. ***First/ Third Person***

Impersonal Perspective [second-hand knowledge/ reportative]

a.) Nominative

Sentences (92) - (95)

(92) ཁོང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་འདུག་གས། — **Has she studied? [Did you see her certificate?]**

(93) ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་ཐེབས་མི་འདུག་གས། — Hasn't he gone to India? [Have you heard?]

(94) ངས་དབྱིན་ཇི་ཡག་པོ་སྦྱང་འདུག་གས། ངའི་དབྱིན་ཇི་གང་འདྲ་འདུག གསུང་དང་། — **Have I learned English** well? How is my English? Please tell me.

(95) ང་རྒྱལ་རྩེར་[7] ཕྱིན་འདུག་གས། ཁྱེད་རང་གིས་མི་གཞན་དག་ལ་འཀའ་འདྲི་གནང་པ། — Have I gone to Gyangtse? Did you ask anyone?

b.) Instrumental

Sentences (96) - (100)

(96) ཁོང་གིས་ལས་ཀ་བྱས་འདུག་གས། — **Has he worked?/ Has** the work **been done by him? [Did you ask anyone?]**

(97) ཁོང་གིས་ཚེ་རིང་ལ་དངུལ་སྤྲད་འདུག་གས། — Has she given the money to Tsering?

(98) ངས་ཀུག་རྫུན་བཤད་འདུག་གས། ངར་དྲང་པོ་གསུང་དང་། — **Have I lied?** Please tell me the truth. **[Have you found out the truth?]**

(99) ངས་ཁོང་ལ་དེ་བཤད་འདུག་གས། ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་བཤད་སོང་ངམ། — Have I told him that? Did he tell you?

(100) ངས་ཕ་མར་རོགས་ཞུས་འདུག་གས། ཁོང་ཚོས་ཁྱེད་རང་ལ་གསུང་གི་འདུག་གས། — Have I helped my parents? Did they tell you?

As with first/ third person statements formed with (MVS + འདུག་), the question construction (MVS + འདུག་གས་) is used when the speaker assumes the addressee has obtained the information from an outside source:

(93) ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་མི་འདུག་གས། — Hasn't he gone to India? **[Have you heard?]**

(98) ངས་ཀུག་རྫུན་བཤད་འདུག་གས། ངར་དྲང་པོ་གསུང་དང་། — Have I lied? Please tell me the truth. [Have you **found out the truth?]**

7. རྒྱལ་རྩེར་ = [རྒྱང་རྩེ~] Information about Gyangtse is given in the Information for General Knowledge section.

Sentence (93) could literally be translated as 'Did you *find out from someone* if he went to India or not?' and sentence (98), 'Did *someone tell you* that I lied or not?'

VI. The Past Time Main Verb བྱུང་/(བྱུང་ + verb-endings) [have/ has got]/ [had/ got]

A. *First Person* – བྱུང་

	Sentences (101) - (103)
(101) a. ཁྱེད་རང་ལ་ངའི་ཉི་གདུགས་བྱུང་ངམ།	Have you got my umbrella?
b. ལགས་བྱུང་། ངར་ཁྱེད་རང་གི་ཉི་གདུགས་བྱུང་། འདིར་ཡོད།	Yes, I've got your umbrella. Here it is.
(102) a. ཁྱེད་རང་ལ་ངའི་རོགས་པའི་ཞྭ་མོ་བྱུང་ངམ།	Have you got my friend's hat?
b. ལགས་མ་བྱུང་། ངར་ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པའི་ཞྭ་མོ་མ་བྱུང་།	No, I haven't. I haven't got your friend's hat.
(103) a. ཁྱེད་རང་ཚོར་ཁོ་ཚོའི་ལྡེ་མིག་བྱུང་ངམ།	Have you got their keys?
b. ང་ཚོར་ཁོ་ཚོའི་ལྡེ་མིག་མ་བྱུང་།	We haven't got their keys?

B. *Second/ Third Person* – བྱུང་སོང་/ བྱུང་པ་རེད་/ བྱུང་འདུག་/ བཞག་

	Sentences (104) - (106)
(104) a. ཤེས་རབ་ལ་འཆི་མེད་ཀྱི་རྐང་འཁོར་བྱུང་པ་རེད་པས།	Has Sherab got Chime's bicycle?
b. ལགས་རེད། ཤེས་རབ་ལ་བྱུང་པ་རེད།	Yes, [he] has. Sherab has got [it].
(105) a. ཁོ་ཚོ་གཉིས་ལ་པུ་གུ་ག་ཚད་བྱུང་འདུག	How many children did the two of them have?
b. ཁོ་ཚོ་གཉིས་ལ་པུ་གུ་གཉིས་བྱུང་བཞག	The two of them had two children.
ངས་དེ་འདྲ་གོ་བྱུང་།	That's what I've heard.
(106) a. ངའི་མིག་ཤེལ་ཁྱེད་རང་ལ་བྱུང་ངམ།	Have you got my glasses?
b. ལགས་མ་བྱུང་། ཁྱེད་རང་གི་མིག་ཤེལ་ཁྱེད་རང་གི་	No, [I] don't. Your daughter has got your glasses.
བུ་མོར་བྱུང་སོང་། ངས་མཐོང་བྱུང་།	I saw that. /[I saw her with them.]

The past time verb བྱུང་ performs several functions. In this section it is presented as a main verb that is often translated with the English present perfect verbs *have/ has got* (*gotten*) or the simple past tense verbs *had/ got*. In the first person sentences of this section བྱུང་ is used in two ways:

1) བྱུང་ implies that the subject did not actively go out and get the object, rather it was acquired from an outside source.
2) The subject may have actively acquired the object, however, the speaker uses བྱུང་ in questions when he/ she is interested in whether the addressee is *in possession of the object or not.*

Let's compare the two sentences below:

(a) ངར་ཁྱེད་རང་གི་ཉི་གདུགས་བྱུང་།	I've got your umbrella.
(b) ངས་ཁྱེད་རང་གི་ཉི་གདུགས་ལེན་པ་ཡིན།	I took your umbrella.

Sentence (a) can be interpreted in one of two ways:

1) the umbrella was given to ང་ 'I' by someone, ང་ 'I' did not actively go out and get it. In this case the subject ང་ 'I' is passive.
2) at some point ང་ 'I' went and actively got the umbrella, so ང་ 'I' is now in possession of it. In this case བྱུང་ is used to place the emphasis on ང་ 'I's' possession of the umbrella.

Whether the first person subject is the recipient or the agent, the function of the verb བྱུང་ is to place an emphasis on *the subject's possession of the object.* In first person sentences the verb བྱུང་ indicates a personal perspective, therefore the pronoun ང་ 'I' is optional, e.g., ཁྱེད་རང་གི་ཉི་གདུགས་བྱུང་། '[I] have got your umbrella.' The subject of these བྱུང་ sentences is always dative. The dative particles (ལ་/ར་) can indicate either:

an action or an object is being/ has been directed towards the first person subject, i.e., the subject is the recipient of the object;

or it can indicate a relationship of possession between the first person subject and the object.

In sentence (b) the subject ང་ 'I' is the sole agent of the action *took*, i.e., ང་ 'I' was not given the umbrella, but ང་ 'I' actively went and *took* it. In first person sentences when the emphasis is on the action that was performed by the speaker, the normal first person verb-ending པ་ཡིན་ is used, never བྱུང་.

In first person sentences it is correct to use the main verb བྱུང་ with the verb-endings སོང་/པ་རེད་ and འདུག་/ བཞག་, however, a change of perspective occurs. Please note that བྱུང་པ་ཡིན་ is never used. In second/ third person sentences, the evidential category is determined by the main verb བྱུང་ with the verb-endings སོང་/ པ་རེད་/ and འདུག་/ བཞག་.

(a) ཁྱེད་རང་གི་མིག་ཤེལ་ཁྱེད་རང་གི་བུ་མོར་བྱུང་སོང་། [attestative]
Your daughter has got your glasses.

(b) ཁྱེད་རང་གི་མིག་ཤེལ་ཁྱེད་རང་གི་བུ་མོར་བྱུང་པ་རེད། [factive]
Your daughter has got your glasses.

(c) ཁྱེད་རང་གི་མིག་ཤེལ་ཁྱེད་རང་གི་བུ་མོར་བྱུང་བཞག [reportative]
Your daughter has got your glasses.

In sentence (a) the use of བྱུང་སོང་ indicates that the speaker witnessed the event, in this case, actually saw *your daughter* taking *your* glasses. In sentence (b) བྱུང་པ་རེད་ indicates that the sentence is a factive statement. And in sentence (c) བྱུང་བཞག་ indicates that the speaker acquired the information from an outside source and is now reporting it. As previously explained, only the reportative ending འདུག་ is used in questions and negative answers, never བཞག་.

VII. The Past Time Verb-endings བྱུང་/ སོང་/ པ་ཡིན་/ པ་རེད་/ འདུག་/ བཞག་

A. *Active Verbs*

1.) First Person Recipient

a.) Personal Perspective – (MVS + བྱུང་)

Sentences (107) - (109)

(107)a. ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་ག་རེ་སྤྲད་བྱུང་།
What did she **give** you?

b. ཁོང་གིས་ངར་དུག་སློག་གསར་པ་ཅིག་སྤྲད་བྱུང་།
She **gave me** some new **clothes**.

(108)a. སུས་ཁྱེད་རང་ལ་རོགས་གནང་བྱུང་།
Who helped you?

b. ཁྱེད་རང་གིས་ངར་རོགས་གནང་བྱུང་།
You helped me.

(109)a. ཁོང་ཚོས་ཁྱེད་རང་ཚོར་ངའི་པར་བསྟན་བྱུང་ངམ།
Did they show you my pictures?

b. ལགས་མ་བྱུང་། ཁོང་ཚོས་ང་ཚོར་ཁྱེད་རང་གི་པར་
བསྟན་མ་བྱུང་། གཞན་དག་བསྟན་བྱུང་།
No, [they] didn't. They didn't show us your pictures. [They] showed us some other ones.

b.) Impersonal Perspective – (MVS + སོང་/ པ་རེད་/ འདུག་/ བཞག)

Sentences (110) - (112)

(110)a. ཁྱེད་རང་ལ་སུས་པར་ཆས་གཡར་སོང་།
Who **lent** you a **camera**?

b. ཁོང་གིས་ངར་ཁོང་གི་པར་ཆས་གཡར་སོང་།
He **lent** me his **camera**.

(111) a. རྒན་ལགས་ཀྱིས་ག་རེ་བསླབ་གནང་པ་རེད།
What did the teacher teach?

b. རྒན་ལགས་ཀྱིས་བོད་སྐད་བསླབ་གནང་པ་རེད།
He [the teacher] taught [us] Tibetan.

(112)a. དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ཁྱེད་རང་ལ་ཁ་པར་
བཏང་གནང་འདུག་གས།
Did your mother phone you this morning? [was there a message on your answering machine?]

b. ལགས་འདུག ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ངར་ཁ་པར་བཏང་གནང་
བཞག ཡིན་ནའང་ང་ནང་ལ་མེད།
Yes, [she] did. My mom called me, but I wasn't at home.

2.) Second / Third Person Recipient – (MVS + སོང་/པ་ཡིན་/པ་རེད་/འདུག་/བཞག་)

Sentences (113) - (116)

(113)a. ཁ་སང་ཁྱེད་རང་གིས་ཡེ་ཤེས་ལ་རོགས་གནང་པས།
Yesterday **did** you **help Yeshi**?

b. ལགས་ཡིན། ངས་ཡེ་ཤེས་ལ་ཆུ་ཚོད་གཅིག་རོགས་བྱས་པ་ཡིན།
Yes, [I] did. I **helped Yeshi** for an hour.

(114)a. ངས་ཁོང་ལ་ག་རེ་གཡར་པ་རེད།
What did I lend him?

b. ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ལ་དངུལ་གཡར་པ་རེད།
You lent him some money.

(115)a. བསོད་ནམས་ཀྱིས་ཁང་གླ་སྤྲད་འདུག་གས།
Did Sonam pay the rent?

b. ལགས་འདུག བསོད་ནམས་ཀྱིས་ཁང་བདག་ལ་ཁང་གླ་སྤྲད་བཞག
Yes, [he] did. Sonam gave the rent to the landlord.

(116)a. ཁོང་གིས་ཚེ་རིང་ལ་ངའི་ཁང་པའི་ལམ་ག་བསྟན་སོང་ངམ།
Did she show Tsering the way to my house?

b. མ་སོང་། ཁོང་གིས་ཚེ་རིང་ལ་ཁྱེད་རང་གི་ལམ་ག་
བསྟན་མ་སོང་།
No, [she] didn't. She didn't show Tsering the way.

In this section བྱུང་ is introduced as a verb-ending along with སོང་/ པ་རེད་/ and འདུག་/ བཞག་. The first person (indirect object), is the recipient of the action and carries a dative particle, while the second/ third person agent is instrumentally formed:

(107) b. ཁོང་གིས་ངར་དུག་སློག་གསར་པ་ཅིག་སྤྲད་བྱུང་།
She **gave me** some new *clothes*. [Lit.: by her **to me** *new clothes* **were given**]

In sentence (107) b., the instrumental agent, ཁོང་གིས་ *by her*, performed the action, while ངར་ to me, is the recipient of the object, i.e., *new clothes*.

In the dative sentences of this section the indirect object, e.g., ངར་, is the བྱ་བའི་ཡུལ་ the *place of action*. When བྱུང་ is the verb-ending of a dative sentence, the emphasis is on either the ***object*** that was given to the indirect object, as in sentence (107) b. or on the *action* that was directed towards the indirect object, as in the sentence below:

ཁྱེད་རང་གིས་ངར་གསུངས་བྱུང་།
You **told me**.
[Lit.: by you **to me** the **telling was done**]

The instrumental agent, ཁྱེད་རང་གིས་ *by you*, performed the action, while ངར་ *to me*, is the recipient of the action, i.e., *being told*.

In dative sentences the emphasis is on ***to whom the object was given***, or ***to whom the action was directed***. In these kinds of sentences both the agent and the recipient take an active role, one instigates the action, while the other responds to it simultaneously.

In sentence (108) b., the verb-ending བྱུང་ indicates a personal perspective. The pronoun ང་ 'I' is optional; even in its absence the addressee automatically knows that the occurrence happened *to the speaker*.

(108) b. ཁྱེད་རང་གིས་ངར་རོགས་གནང་བྱུང་། or ཁྱེད་རང་གིས་རོགས་གནང་བྱུང་།
You **helped me**.

The use of the verb-ending སོང་ changes the emphasis from personal to impersonal:

ཁྱེད་རང་གིས་ངར་རོགས་གནང་སོང་། You **helped** me.

In this sentence the emphasis of རོགས་གནང་སོང་ 'helped' is not on the indirect object ངར་ 'I'. སོང་ shifts the emphasis from the personal aspect of ང་ 'I' to the *object* or the *action* of the sentence, in this case 'helped'.

In sentences where the second and third person are the recipient of the action, the verb-endings སོང་/ པ་ཡིན་/ པ་རེད་/ and འདུག་/ བཞག་ are used according to the evidential nature of the sentence. The verb-ending པ་ཡིན་ is used when the speaker is relating that an action was performed by him/ her for another:

(113) b. ལགས་ཡིན། ངས་ཡེ་ཤེས་ལ་ཆུ་ཚོད་གཅིག་རོགས་བྱས་པ་ཡིན།
Yes, [I] did. *I* **helped Yeshi** for an hour.

In sentence (113) b., the agent of the action is ངས་ 'I' (by me), therefore the first person verb-ending པ་ཡིན་ is used. The recipient of the action is the third person ཡེ་ཤེས་ 'Yeshi'. In these sentences the recipient always takes a dative particle, i.e., ཡེ་ཤེས་ལ་.

As explained previously, སོང་ is used when the speaker actually witnessed the event and is now relating it to another. པ་རེད་ is used when the speaker is relating a general known fact. And འདུག་/ བཞག་ are used when the speaker is relating something they have found out from, i.e., someone else, a newspaper, radio, book, etc.

B. Unintentional Verbs

1.) Recipient of the Action [with a Genitive Particle]

a.) First Person

Personal Perspective – (MVS + བྱུང་)/ Impersonal Perspective - (MVS + སོང་)

	Sentences (117) - (120)
(117) a. ཁ་སང་ཞོགས་པ་ཁྱེད་རང་གིས་གངས་རི་ཇོ་མོ་གླང་མ་གཟིགས་བྱུང་ངམ།	Did you see Mt. Everest yesterday morning?
b. ལགས་འོང་། གནམ་གཤིས་ཡག་པོ་ཡོད་ཙང་ངས་གངས་རི་ཇོ་མོ་གླང་མ་མཐོང་བྱུང་།	Yes, [I did]. Because the weather was nice I saw Mt. Everest.
(118) a. ད་རང་རྒྱ་གར་གྱི་སྐོར་ལ་གསར་འགྱུར་གསན་བྱུང་ངམ།	This morning did you hear any news about India?
b. ལགས་འོང་། ངས་ VOA ནས་རྒྱ་གར་གྱི་སྐོར་ལ་གསར་འགྱུར་གསར་པ་ཅིག་གོ་བྱུང་།	Yes, I heard some news about India on Voice of America.
(119) a. ཉི་མ་ལགས། རྣམ་རྒྱལ་ལགས་ཨ་རི་ར་ཐེགས་པ་རེད་དྲ།	Nyima, Namgyal went to America [I want you to know this].
b. རེད་པས། ཁོང་ཨ་རི་ར་ཐེགས་པ་ངས་ཤེས་མ་བྱུང་།	Is that right? I didn't know that he went to America.
(120) a. ཁམས་པ་ཟེར་ན་ཁམས་ལ་བསྡད་མཁན་ལ་ཟེར་གྱི་རེད། མཁྱེན་སོང་ངམ།	Khampa means a person who lives in Kham. [Now] do [you] understand?
b. ལགས་སོང་། ང་ཚོས་ཚིག་འདི་གསལ་པོ་ད་གོ་སོང་།	Yes, [we] do. We understand the meaning of this word clearly.

b.) Second/ Third Person – (MVS + སོང་/ པ་རེད་/ འདུག་/ བཞག་)

	Sentences (121) - (124)
(121) a. རྡོ་རྗེས་ག་རེ་གོ་འདུག	What did Dorjee hear?
b. རྡོ་རྗེས་གནམ་གྲུའི་སྐད་གོ་བཞག	Dorjee heard the sound of an airplane.
(122) a. ད་གིན་ངས་ག་རེ་མཐོང་སོང་།	A little while ago what did I see?
b. ཁྱེད་རང་གིས་ཁྱི་དཀར་པོ་ཅིག་གཟིགས་སོང་།	You saw a white dog.
(123) a. ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ཁྱེད་རང་དྲན་གནང་འདུག་གས།	Did your mother miss you?
b. ལགས་འདུག ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ང་ཞེ་དྲགས་དྲན་གནང་བཞག	Yes, [she] did. She missed me a lot.
(124) a. སུར་ཁ་ལག་གི་དྲི་མ་འཁྱེར་པ་རེད།	Who smelled the food?
b. མཚོ་མོར་ཁ་ལག་གི་དྲི་མ་འཁྱེར་པ་རེད།	Tsomo smelled the food.

In this section the verb-endings བྱུང་/ སོང་/ པ་རེད་ and འདུག་/ བཞག་ are presented with unintentional verbs. Even though the subject is the agent, i.e., ངས་མཐོང་བྱུང་ *it was seen by me*, the action occurred accidentally. Because of the incidental nature of these verbs, they are classified as *unintentional.*

Let's compare the unintentional verbs མཐོང་ *see* and གོ་ *hear* with the intentional verbs བལྟ་ *see/look* and ཉན་ *listen.*

(117) b. ལགས་འོང་། གནམ་གཤིས་ཡག་པོ་ཡོད་ཙང་ངས་གངས་རི་ཇོ་མོ་གླང་མ་**མཐོང་བྱུང་**།
Yes, [I] did. Because the weather was nice I **saw** Mt. Everest. [Lit.: **by me** Mt. Everest **was seen**]

In sentence (117) b., the unintentional verb མཐོང་ implies that the agent ངས་ 'I' just happened to see something because of a particular situation. In this case, clear weather caused Mt. Everest to be visible, thus the agent happened to see Mt. Everest, གངས་རི་ཇོ་མོ་གླང་མ་**མཐོང་བྱུང་**།. མཐོང་ does not necessarily imply that ངས་ 'I' *purposely went to look at Mt. Everest.* The intentional action of 'look/see' is བལྟ་, i.e., གངས་རི་ཇོ་མོ་གླང་མ་བལྟ་གར་ཕྱིན་པ་ཡིན། 'I went to see Mt. Everest.' (The double verb construction, i.e., བལྟ་གར་ཕྱིན་ is introduced in Lesson 15.)

In first person བྱུང་ sentences the pronoun ངས་ is optional. Therefore it is also correct to say:

གནམ་གཤིས་ཡག་པོ་ཡོད་ཙང་གངས་རི་ཇོ་མོ་གླང་མ་**མཐོང་བྱུང་**།

In sentence (118), the unintentional verb གོ་ implies that the radio was on and the agent ངས་ 'I' just happened to be in the room or walking by when the news was being broadcast and heard it, གསར་འགྱུར་**གོ་བྱུང་**།.

(118) b. ལགས་འོང་། ངས་ VOA ནས་རྒྱ་གར་གྱི་སྐོར་ལ་གསར་འགྱུར་གསར་པ་ཅིག་**གོ་བྱུང་**།
Yes, I **heard** some news about India on Voice of America.

གོ་ *does not imply* that the agent turned the radio on specifically to listen to the VOA news. The intentional action of listening is ཉན་, i.e., གསར་འགྱུར་ཉན་པ་ཡིན། '[I] listened to the news.'

When the agent *purposely goes to see/ to look at* something the intentional verb བལྟ་ is used. In the same way, when the agent *purposely listens to* something the intentional verb ཉན་ is used. The unintentional verbs མཐོང་ and གོ་ on the other hand, indicate that *the act of seeing or hearing happened accidentally.*

First person sentences formed with the verb complement བྱུང་ carry a personal perspective. བྱུང་ indicates that the action is being directed towards the subject:

(119) b. རེད་པས། ཁོང་ཨ་རི་ར་ཐེབས་པ་**ངས་ཤེས་མ་བྱུང་**།
Is that right? **I didn't know** that he went to America.

The use of བྱུང་ with ཤེས་ automatically indicates that it is ངས་ 'I' who has *come to know.* If སོང་ is used instead, the emphasis shifts from the personal perspective of **ངས་**ཤེས་མ་བྱུང་ *I didn't know,* to the impersonal perspective **ཁོང་ཐེབས་པ་**ངས་ཤེས་མ་སོང་ 'I *didn't know* **he went**':

རེད་པས། ཁོང་ཨ་རི་ར་ཐེབས་པ་ངས་ཤེས་མ་སོང་།
Is that right? I *didn't know* that **he went** to America.

In second and third person sentences, as previously explained, the verb-endings སོང་, པ་རེད་, or འདུག་/ བཞག་ are used according to the speaker's evidential preference.

2.) Recipient of the Action [with a Dative Particle]

a.) First Person

Personal Perspective – (MVS + བྱུང་)/ Impersonal Perspective – (MVS + སོང་)

Sentences (125) - (127)

(125) a. ཁྱེད་རང་ལ་ངའི་པ་ལགས་ག་པར་**མཇལ་བྱུང་**། Where **did you meet**/ **see** my father?

b. དེ་རིང་ཞོགས་པ་ངར་ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་ལམ་གག་ལ་**མཇལ་བྱུང་**། **I met**/ **saw** your father on the street this morning.

(126) a. ཁྱེད་རང་དངུལ་ཁང་ལ་ཕེབས་པས། Did you go to the bank?

b. ལགས་ཕྱིན་པ་ཡིན། ཡིན་ནའང་དངུལ་རགས་མ་བྱུང་། Yes, [I] went. But I didn't get any money.

(127) a. ཁྱེད་རང་ལ་པ་ལགས་དང་ཨ་མ་ལགས་ནས་ཡི་གེ་འབྱོར་སོང་ངམ། Have you received any letters from your mom and dad?

b. དག་རང་རེད། ཁ་སང་རང་ཡི་གེ་ཅིག་འབྱོར་སོང་། That's right. Just yesterday I received a letter from [them].

b.) Second/ Third Person - (MVS + སོང་/ པ་རེད་/ འདུག་/བཞག)

Sentences (128) - (130)

(128) a. ཁ་སང་ངའི་ནང་ལ་ཁོང་ལ་སུ་**མཇལ་པ་རེད**། Yesterday who **did he meet**/ **see** at my house?

b. ཁོང་ལ་ཚེ་དབང་ལགས་ཀྱི་ཞང་ཞང་ལགས་**མཇལ་པ་རེད**། **He met**/ **saw** Tsewang's uncle.

དེ་དུས་ང་ཚོ་སྟག་ཤེ་བརྒྱབ་བསྡད་ཡོད། At that time we were sitting there playing cards.

(129) a. གཟའ་སྤེན་པར་ཁྱེད་རང་ཚོ་ཤོ་རྒྱན་དུས་སུར་ཐེབ་སོང་། On Saturday when you were playing dice who won?

b. ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་ལ་ཐེབ་གཟང་སོང་། ཁོང་དཔེའི་མཁས་པོ་འདུག Your father won. He's really good.

(130) a. བསོད་ནམས་ལ་བོད་ནས་གནས་འཚུལ་གསར་པ་འབྱོར་འདུག་གས། Has Sonam received any news from Tibet recently?

b. ལགས་འདུག ཁོང་ལ་གནས་འཚུལ་གསར་པ་ཁ་ཤས་འབྱོར་བཞག Yes, [he] has. He has received some current news.

In this section the verb-endings བྱུང་/ སོང་/ པ་རེད་/ and འདུག་/ བཞག་ are used in sentences pertaining to unintentional actions that affect the subject. In the previous sections the dative particle is used to indicate that an action is being directed towards the indirect object. In this section however, the dative particle indicates that the movement of the action is being directed towards the subject. The verbs introduced here deal with actions that were not premeditated, but occurred either accidentally or by chance:

(125) b. དེ་རིང་ཞོགས་པ་ངར་ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་ལམ་གག་ལ་**མཇལ་བྱུང་**།
I met/ **saw** your father on the street this morning.

In sentence (125), མཇལ་བྱུང་ 'met', indicates that the agent ངར་ 'I' did not make any specific plans to go and see *your father*, the meeting was purely accidental, i.e., ལམ་གག་ལ་འགྲོ་དུས་ 'while walking down the street', ངར་ 'I' 'just happened to meet/ see your father', ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་མཇལ་བྱུང་།. Literally the event of meeting came to ངར་ 'I'.

བྱུང་ with the first person presents a personal perspective, the emphasis is on the recipient of the action, ངར་ 'I'. སོང་ on the other hand, presents an impersonal perspective, the emphasis is on the action, in this case, མཇལ་ *meet*:

དེ་རིང་ཞོགས་པ་ངར་ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་ལམ་ཀ་ལ་**མཇལ་སོང་**།
I ***met/ saw* your father** on the street this morning.

The first person past time ending པ་ཡིན་ is never used with unintentional verbs. An unintentional action can carry an active connotation when used in a double verb construction. In these kinds of sentences the verb-ending པ་ཡིན་ can be used:

དེ་རིང་ཞོགས་པ་ང་ཁྱེད་རང་གི་པ་ལགས་**མཇལ་གར་ཕྱིན་པ་ཡིན**།
This morning **I went to meet/ see** your father.

In second and third person sentences the verb-endings སོང་, པ་རེད་, or འདུག་/ བཞག་ are used according to the speaker's evidential preference.

VIII. Conversations

A. Context: Yeshi is going to be Nyima's house guest. Nyima wants to be a good hostess, so she is asking Yeshi's nephew, Dawa, about her habits and daily routine:

	Sentences (131) -(140)
(131) ཉེ་མ་: ཟླ་བ། ཡེ་ཤེས་ལགས་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་ལ་ བཞེངས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	Dawa, what time does Yeshi get up in the morning?
ཟླ་བ་: ཁོང་ཞོགས་པ་རྟག་པར་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པར་བཞེངས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	Every morning she gets up at five [o'clock].
(132) ཉེ་མ་: དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཡེ་ཤེས་ལགས་ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་ལ་བཞེངས་པ་རེད།	What time did Yeshi get up this morning?
ཟླ་བ་: ཁོང་དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པར་བཞེངས་སོང་།	She got up at five [o'clock] this morning.
(133) ཉེ་མ་: ནམ་རྒྱུན་ཡེ་ཤེས་ལགས་ཞལ་ལག་མཉམ་དུ་ག་རེ་མཆོད་པ་རེད།	What does Yeshi usually drink with [her] food?
ཟླ་བ་: ནམ་རྒྱུན་ཡེ་ཤེས་ལགས་ཞལ་ལག་མཉམ་དུ་ཆབ་མཆོད་པ་རེད།	Usually Yeshi drinks water (h.) with [her] food.
(134) ཉེ་མ་: ང་ཁོང་ལ་ཞལ་ལག་གསོལ་དཀྲུམ་ཡོད་པ་ཅིག་བཟོ་གི་ཡིན། ཁོང་གསོལ་དཀྲུམ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པས།	I am going to make a meat dish for her. Does she eat meat?
ཟླ་བ་: འགྲིགས་ཀྱི་རེད། ཁོང་གསོལ་དཀྲུམ་མཆོད་པ་རེད། བཟོས་གནང་།	That's fine. She eats meat. Please [go ahead and] make it.
(135) ཉེ་མ་: ཨ་ནི་མདང་དགོང་ཁྱེད་རང་གི་ནང་ལ་ཁོང་བཞེས་རག་ མཆོད་སོང་ངམ།	And last night did she drink some alcohol at your house?
ཟླ་བ་: ཁོང་བཞེས་རག་མཆོད་མ་སོང་། སྤྱིར་བཏང་ཁོང་བཞེས་རག་ མཆོད་ན་ལམ་སེང་བསྙུན་[8]ཀྱི་འདུག	She didn't drink any alcohol. Generally if she drinks, she immediately gets sick.

8. བསྙུན་ = [བསྙུང་]

(136) ཉི་མ་: ང་གློག་བརྙན་ལ་དགའ་པོ་ཡོད། ཨ་ནི་ཁོང་གློག་བརྙན་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པས། — I like movies. Tell me, does she go to movies?

ཟླ་བ་: ལགས་ཡོད་པ་རེད། གློག་བརྙན་ལ་ཡང་སེ་ཕེབས་པ་རེད། མདང་དགོང་ཡང་ངའི་བུ་མོ་མཉམ་དུ་ཕེབས་བཞག — Yes, [she] does. [She] often goes to movies. In fact, [she] went to [a movie] last night with my daughter.

(137) ཉི་མ་: ཡེ་ཤེས་ལགས་བསྐོར་ར་ར་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པཱ། — Yeshi goes for circumambulations [around the stupa], doesn't she?

ཟླ་བ་: ལགས་རེད། ཞོགས་པ་རྟག་པར་ཞབས་བསྐོར་ལ་ཐེགས་པ་རེད། དཔེ་ཆ་བཞག་ན་དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པར་ཐེགས་པ་རེད། ཡིན་ནའང་དགོང་དྲོ་ཐེགས་པ་མ་རེད། — Yes, every morning [she] goes to circumambulate [the stupa]. For instance, this morning she went to circumambulate [the stupa] at five o'clock. But she does not go in the evenings.

(138) ཉི་མ་: དགོང་དྲོ་གཟིམ་ཁང་ལ་ག་རེ་གནང་པ་རེད། — What does [she] do at home (h.) in the evenings?

ཟླ་བ་: དགོང་དྲོ་གཟིམ་ཁང་ལ་ད་གར་ཟེར་བཞུགས་པ་རེད། — In the evenings she just sits at home.

(139) ཉི་མ་: ཁོང་ཉིན་ལྟར་ཞལ་ལག་ཐེངས་གསུམ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པཱ། — She eats three times a day, doesn't she?

ཟླ་བ་: ལགས་རེད་ རེད། ཐེངས་གསུམ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། — Oh yes, she eats three times [a day].

(140) ཉི་མ་: ང་སོག་པོ་རེད། ཁོང་སོག་པོའི་ཞལ་ལག་མཆོད་མྱོང་འདུག་གས། — I am a Mongolian. Has she ever eaten/had Mongolian food?

ཟླ་བ་: ལགས་འདུག སྔོན་མ་ཁོང་སོག་པོའི་ཞལ་ལག་མཆོད་མྱོང་བཞག — Yes, [she] has. She has eaten/had Mongolian food [before].

B. Context: The teacher requests Tsering to demonstrate several actions:

Sentences (141) - (150)

(141) རྒན་ལགས་: ཚེ་རིང་ལགས། — Tsering.

ཚེ་རིང་: ལགས། — Yes?

(142) རྒན་ལགས་: ཕ་གི་ག་རེ་རེད། — What is that [over there]?

ཚེ་རིང་: ཕ་གི་སྒོ་རེད། — That is a door.

(143) རྒན་ལགས་: སྒོ་ཕྱེ་གནང་པ་སྒྲོན་པ། — Have [you] opened the door or closed it?

ཚེ་རིང་: སྒོ་ཕྱེ་མེད། བརྒྱབ་བཞག — [I] have not opened the door, it is closed.

(144) རྒན་ལགས་: སྒོ་ཕྱེ་རོགས་གནང་། — Please open the door!

Tsering opens the door.

(145) རྒན་ལགས་: ཁྱེད་རང་གིས་ག་རེ་གནང་པ། — What did you do?

ཚེ་རིང་: ངས་སྒོ་ཕྱེ་པ་ཡིན། — I opened the door.

(146) ཀུན་ལགས་:	ཕ་གི་ག་རེ་རེད།	What is that [over there]?
ཚེ་རིང་:	ཕ་གི་སྒེའུ་ཁུང་རེད། སྒེའུ་ཁུང་ཕྱེ་བཞག་བརྒྱབ་མི་འདུག	That is a window. The window is opened, not closed.
(147) ཀུན་ལགས་:	སྒེའུ་ཁུང་སྒྲོན་དང་།	Please close the window!

Tsering closes the window.

(148) ཀུན་ལགས་:	ཁྱེད་རང་གིས་ག་རེ་གནང་པ།	What did you do?
ཚེ་རིང་:	ངས་སྒོ་ཕྱེ་ཨ་ཅི་སྒེའུ་ཁུང་བརྒྱབ་པ་ཡིན།	I opened the door and then I closed the window.
(149) ཀུན་ལགས་:	ཚེ་རིང་ལགས། ག་རེ་གསུང་པ། སྒོ་སྒྲོན་པས།	Tsering, what did you say? Did [you] close the door?
ཚེ་རིང་:	ལགས་མ་བརྒྱབ། ངས་སྒོ་ཕྱེ་པ་ཡིན།	No, [I] didn't close [it]. I opened the door.
(150) ཀུན་ལགས་:	ཨ་ཅི་སྒེའུ་ཁུང་སྒྲོན་པས།	And did [you] close the window?
ཚེ་རིང་:	ལགས་ཡིན། སྒེའུ་ཁུང་ཡང་བརྒྱབ་པ་ཡིན།	Yes, [I] did. [I] also closed the window.

C. Context: Tsewang is taking his brother Tashi's children's photographs to the Sponsorship Office:

Sentences (151) - (157)

(151) དོན་འགྲུབ་:	ཡར་ཕེབས་ཚེ་དབང་ལགས།	Tsewang, please come in.
ཚེ་དབང་:	ཐུགས་ཆེ་གནང་།	Thank you.
(152) དོན་འགྲུབ་:	ཁྱེད་རང་ལ་བཀྲ་ཤིས་ཀྱི་ཕྲུ་གུ་ཚོའི་པར་བྱུང་ངམ།	Did you get Tashi's children's photos?
ཚེ་དབང་:	ལགས་བྱུང་། ངར་ཁོ་ཚོའི་པར་བྱུང་། གཟིགས་དང་། འདི་སྒྲོལ་མ་དང་འདི་ངག་དབང་རེད། ང་ཁོ་གཉིས་ཀྱི་ཞང་ཞང་ཡིན།	Yes, [I] did. I've got their photos. Please look here. This is Dolma and this is Ngawang. I'm their uncle.
(153) དོན་འགྲུབ་:	རེད་པས། བཀྲ་ཤིས་དང་བདེ་སྐྱིད་གཉིས་ལ་ཕྲུ་གུ་ག་ཚད་ཡོད་པ་རེད།	Is that right? How many children do Tashi and Dekyi have?
ཚེ་དབང་:	ཁོ་གཉིས་ལ་ཕྲུ་གུ་གཉིས་མ་གཏོགས་ཡོད་པ་མ་རེད། སྒྲོལ་མ་ད་ལོ་འཛིན་གྲྭ་བརྒྱད་པ་དང་ངག་དབང་བདུན་པར་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	The two of them have only two children. This year Dolma is studying in class eight and Ngawang in class seven.
(154) དོན་འགྲུབ་:	ཁྱེད་རང་གིས་ཕྲུ་གུ་ཚོ་གཟིགས་བྱུང་ངམ།	Have you seen the children?
ཚེ་དབང་:	ལགས་འོང་། ཟླ་བ་དྲུག་གི་སྔོན་ལ་ངས་ཁོ་གཉིས་ཀྱི་ཕྲུ་གུ་གཉིས་ཀར་རྒྱ་གར་ལ་མཐོང་བྱུང་། ཨ་ཅི་དེ་རིང་སང་ང་ཚོ་ཕར་ཚུར་ཡི་གེ་བཏང་གི་ཡོད།	Yes, [I] have. Six months ago I saw the two of them in India. And these days we are sending letters to each other.
(155) དོན་འགྲུབ་:	ཨ་ལས་རེད་པས། ཨ་ཅི་ཉེ་འཆར་ཁོ་གཉིས་ནས་ཡི་གེ་འབྱོར་བྱུང་ངམ།	Oh is that right? And have you received any letters from the two of them recently?
ཚེ་དབང་:	ཉེ་འཆར་ཡི་གེ་འབྱོར་མ་བྱུང་། ཡིན་ནའང་ཁ་སང་ཁ་པར་ཅིག་འབྱོར་བྱུང་།	I haven't received a letter recently, but yesterday I got a call [from them].

(156)	དོན་འགྲུབ་:	ཁ་པར་ནང་ལ་ག་རེ་ལབ་བྱུང་།	What did [they] say [on the phone]?
	ཚེ་དབང་:	ཁོ་གཉིས་སློབ་སྦྱོང་ཡག་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ད་ག་ནང་བཞིན་ཁོ་ཚོའི་སློབ་གྲྭར་ད་ལོ་རྐང་རྩེད་སྤོ་ལོ་ཐོབ་སོང་ཟེར་ལབ་བྱུང་།	They told me that they both are studying well. On top of that they said their school had won the soccer match this year.
(157)	དོན་འགྲུབ་:	དེ་ཡག་པོ་རེད་དུ། ང་དཔེའི་དགའ་པོ་བྱུང་། བཀྲ་ཤིས་ཀྱི་པུ་གུ་ཚོ་དངོས་གནས་ཡག་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་འདྲ།	That's nice! I'm very delighted / very happy [to hear that]. It seems that Tashi's children are really doing very well.
	ཚེ་དབང་:	ལགས་ཡག་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་དུ།	Yes, [they're] doing well!

* Information for General Knowledge

The City of རྒྱལ་རྩེ་

In sentence (95) the speaker asks: ང་རྒྱལ་རྩེར་ཕྱིན་འདུག་གས། 'Have I gone to Gyangtse?'

The city of Gyangtse is a site of historical importance. In March 1904, Col. Francis Younghusband attacked Guru and treacherously massacred hundreds of Tibetan troops. For a century and a half the Tibetans had watched the British conquer and colonize neighboring India, and they were determined not to undergo a similar fate. Hence, when Col. Younghusband arrived with his soldiers the Tibetans resisted with dauntless courage. The citadel of Gyangtse fell only after an artillery bombardment had battered down what the British themselves described as an incredibly gallant stand by the primitively-armed defenders. Afterwards, Younghusband pushed his way on to Lhasa.

Israel Epstein, Tibet Transformed (1983: 455-57)

IX. Exercises

A. Answer the following questions:

(1) ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ཞལ་ལག་ཐེངས་ག་ཚད་མཆོད་པ་ཡིན།

(2) དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཕྱུག་ཚོད་ག་ཚད་ལ་བཞེངས་པ།

(3) མདང་དགོང་ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ཞལ་ལག་ག་རེ་བཟོས་གནང་སོང་།

(4) ཁྱེད་རང་ལ་ངའི་དེབ་བྱུང་ངམ།

(5) ཁྱེད་རང་མཆོད་བརྙན་ལ་ག་རེ་ག་རེ་གཟིགས་བྱུང་།

B. Translate the following sentences into Tibetan:

(1)	Tashi bought a new car for his son.	(factive)
(2)	Pasang lied to you, so you got angry.	(attestative)
(3)	Yesterday Tsering got money from the bank.	(reportative)
(4)	She gave new clothes to her friend.	(attestative)
(5)	His Holiness the Dalai Lama went to many countries.	(reportative)

C. *Fill in the blanks:*

(1) ཁྱེད་རང་གིས་ངར་རོགས་གནང་་______ པ་ཡིན། / བྱུང་། / སོང་། (Personal Perspective)

(2) ཁོང་གིས་ངར་རོགས་བྱས་______ སོང་། / པ་ཡིན། / བྱུང་། (Impersonal Perspective)

(3) ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་རོགས་བྱས་______ སོང་། / པ་རེད། / བཞག (Attestative)

(4) ཚེ་རིང་གིས་བོད་ཀྱི་སྐོར་ལ་གསར་འགྱུར་གསར་པ་ཅིག་གོ་______ པ་ཡིན། / བྱུང་། / བཞག (Reportative)

(5) ངས་བོད་ཀྱི་སྐོར་ལ་གསར་འགྱུར་ཉན་______ སོང་། / པ་ཡིན། / བྱུང་། (Personal Perspective)

X. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Fourteen

Nouns

དོ་དགོང་	tonight	སྐྱེས་སྐར་	birthday
ཡིག་ཚད་	exam/ test	ལག་འཁྱེར་/པ་སེ་	ticket/ travel document
གངས་	snow	ཚོགས་འདུ་	meeting
ལྟད་མོ་	show/ movies	ཞགས་པོ་	day
མེ་འཁོར་/རི་ལི་	train	ཆ་ལུད་	manure/ fertilizer
དགེ་བཤེས་	Geshe/ religious teacher	སློབ་མ་	disciple
ལྐུགས་པ་	a fool (male)	ལྐུགས་མ་	a fool (female)
དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་	Kalachakra Initiation	སང་ཞོགས་	tomorrow morning

Verbs

སེམས་ཁྲལ་བྱེད་	worry	ཐུགས་ཁྲལ་གནང་	worry (h.)
ཐོན་	leave	ལོག་	return
འགོ་བཙུགས་	begin	ཡིག་ཚད་ཡོང་	to pass exams
རན་	fit	འབྱོར་	receive/ get/ arrive
འགྲན་བསྡུར་བྱེད་	compete	སྦྱོང་བརྡར་བྱེད་	practise
ཚོགས་འདུ་ཚོགས་	attend a meeting	སྤང་	give up
ཆང་ས་བརྒྱབ་	get married	འཁྲུངས་ས་སྐྱོན་	get married (h.)
ཚིག་པ་ཟ་	annoy	ནོར་	make a mistake
དཀའ་ལས་རྒྱབ་	face difficulties	མུ་མཐུད་བྱེད་	continue doing
སྒུག་བཞུགས་	wait (h.)	བསྐོལ་	boil
ཚར་	finish	ཕ་འདྲ་བྱེད་	behave/ do like that
འདི་འདྲ་བྱེད་	act in this manner/ do like this		

Adjectives

ཕྱུག་པོ་	rich

Adverbs

དོན་དུས་	after a while	ཐེངས་འགའ་རབ་	a number of times
ད་ནས་བཟུང་	from now on	ད་ལྟ་རང་	this very moment / just now
ཡང་སེ་	often		

Phrases

ང་ནི་	As for me...
དུས་ཚོད་མེད།	I don't have time.
གཡུག་བཞག	Forget it!
ཡིན་དང་ཡིན།	Of course!
འགྲིགས་ཀྱི་རེད་པས།	Is that ok?
ད་ག་རང་རེད།	That's right.
སྐར་མ་གཅིག་བཞུགས་ཨང་།	Please wait a minute.
ཏོག་ཙམ་བཞུགས་ཨང་།	Please wait a bit!
ད་ང་ཅིག་དགོངས་པ་ཞུ་གི།	Now please excuse me.

Expanded Table of Contents for Lesson 14

			Page
I.	Future Time Statements (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/བགྱི་ཡིན་)/ (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/བགྱི་རེད་)		275
	A. First Person		275
	1. Personal Perspective on Self - (MVS + གི་ཡིན་)		275
	a. The Future 'will'	Sentences (1) - (6)	275
	b. The Future 'be going to'	Sentences (7) - (12)	275
	c. Present Continuous with Future Meaning	Sentences (13) - (18)	276
	d. Simple Present with Future Meaning	Sentences (19) - (21)	276
	* The Preposition ནི་ 'as for...'		277
	* The Adverbial Phrase ཐེངས་འགའ་རང་ 'a number of times'		277
	* The Adverb of Time ད་ 'now'		278
	* Listing of Actions		278
	2. Impersonal Perspective on Self - (MVS + གི་རེད་)		279
	a. Emphasis on the Situation	Sentences (22) - (23)	279
	b. Physical or Psychological State	Sentences (24) - (26)	279
	c. Direct Object Emphasis	Sentences (27) - (29)	279
	B. Second/ Third Person		
	1. Impersonal Perspective on Others - (MVS + གི་རེད་)		281
	a. The Future 'will'	Sentences (30) - (36)	281
	b. The Future 'be going to'	Sentences (37) - (40)	281
	c. Present Continuous with Future Meaning	Sentences (41) - (44)	282
	d. Simple Present with Future Meaning	Sentences (45) - (47)	282
II.	Simple Present/ Past Habitual Statements (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/བགྱི་རེད་)		284
	A. Second/ Third Person		
	1. Impersonal Perspective on Others - (MVS + གི་རེད་)		284
	a. Simple Present [habitual actions]	Sentences (48) - (51)	284
	b. Past Habitual [one used to do something]	Sentences (52) - (55)	284
	B. First Person		
	1. Impersonal Perspective on Self - (MVS + གི་རེད་)		285
	a. Simple Present	Sentences (56) - (59)	285
	b. Past Habitual	Sentences (60) - (62)	285

III.	Future Time Questions (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/འགྱི་ཡིན་པས་)/ (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/འགྱི་རེད་པས་)		286
	A. Second Person		286
	1. Personal Perspective - (MVS + གི་ཡིན་པས་)	Sentences (63) - (73)	286
	2. Impersonal Perspective - (MVS + གི་རེད་པས་)	Sentences (74) - (80)	287
	B. First/ Third Person		288
	1. Impersonal Perspective - (MVS + གི་རེད་པས་)	Sentences (81) - (90)	288
IV.	Simple Present/ Past Habitual Questions (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/འགྱི་རེད་པས་)		289
	A. First/ Third Person		
	1. Impersonal Perspective - (MVS + གི་རེད་པས་)		289
	a. Simple Present	Sentences (91) - (94)	289
	b. Past Habitual	Sentences (95) - (98)	289
	B. Second Person		
	1. Impersonal Perspective - (MVS + གི་རེད་པས་)		290
	a. Simple Present	Sentences (99) - (102)	290
	b. Past Habitual	Sentences (103) - (105)	290
V.	Contracted Form for Second Person Questions (གས་/ ག་) and First Person Statements (གེ་/ ཀྱེ་/ གྱེ་/འགྱེ་)	Sentences (106) - (112)	291
VI.	Confirmation Seeking Questions (MVS + ཟྭ་/གྭ་)	Sentences (113) - (122)	292
VII.	The Future ཆགས་ Construction (Adjective/ Noun + ཆགས་ + ཀྱི་རེད་)	Sentences (123) - (129)	294
VIII.	The Future ཡོང་ Construction (Adjective/ Noun + ཡོང་ + གི་རེད་)	Sentences (130) - (135)	295
IX.	Conversation	Sentences (136) - (146)	296
	* Information for General Knowledge		
	དགེ་བཤེས་ – A Doctorate Degree in the Field of Buddhist Philosophy		297
	The Tibetan Custom of Offering Tea and Chang		298
	Other Related Customs		298
X.	Exercises		299
X.	Vocabulary for Lesson 15 མིང་ཚིག་གསར་པ་		299

Lesson 14

I. Future Time Statements (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ཡིན་)/ (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་རེད་)

A. First Person

1.) Personal Perspective on Self - (MVS + གི་ཡིན་)

a.) The Future 'will' [I will.../ won't do something] *an act which is still to take place.*

Sentences (1) - (6)

(1) ཆུ་ཚོད་བཅུ་པ་རེད། ད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡིན། It's ten o'clock. Now [I]'ll **study**.

(2) **ང་ཆང་འཐུང་གི་ཡིན།** ཡིན་ནའང་ཐ་མག་ནི་འཐེན་གྱི་མིན། **I will drink chang**, but as for cigarettes, [I] won't smoke [them].

(3) བསམ་བློ་བཏང་གི་ཡིན། སྐར་མ་གཅིག་བཞུགས་ཨང་། Just a minute, [I]'ll think it over.

(4) ང་དོན་དུས་ཁྱེད་རང་གི་འཁྲིས་ལ་ཡོང་གི་ཡིན། འགྲིགས་ཀྱི་རེད་པས། In a little while, I'll come to your place. Is that ok?

(5) ང་ཚོ་དཔལ་ལྡན་ལ་ཡའང་རོགས་བྱེད་ཀྱི་ཡིན། We'll also help Palden.

(6) ཐུགས་ཁྲལ་མ་གནང་། ང་ཚོ་ཁྱེད་རང་ལ་རོགས་ཞུ་བགྱི་ཡིན། Don't worry! We' ll help (h.) you.

b.) The Future 'be going to' [I am going to.../ not going to do something] *one has made a plan to do a future action.*

Sentences (7) - (12)

(7) ང་ནི་ཁ་ལག་འདི་ཟ་བགྱི་མིན། རྙིང་པ་རེད། As for me, **I'm not going to eat** this food. It's old/ stale.

(8) འདི་ཡག་པོ་མི་འདུག ང་ཉོ་བགྱི་མིན། གཡུག་བཞག This is not good. I'm not going to buy [it]. Leave it!/ Forget it!

(9) ང་ཁ་ལག་བཟས་ཚར། ད་ཉལ་གྱི་ཡིན། གཟིམ་འཇགས་གནང་དགོས། I've finished eating, now I'm going to sleep. Good night!

(10) ང་ད་ལྟ་ལང་གི་མིན། སྔ་པོ་རེད། I'm not going to get up [just] now. It's [too] early.

(11) ངས་པ་མར་ཀུན་རྫུན་ཐེངས་འགའ་རབ་[1] བཤད་པ་ཡིན། ཡིན་ནའང་ད་ནས་བཟུང་ང་ཕྱིན་ནས་ཤོད་ཀྱི་མིན། I've lied to my parents a number of times/ on a number of occasions, but from now on, I'm never going to lie [again].

(12) ང་ཐང་ཆད་ཀྱི་འདུག དེ་འདྲ་སོང་ཙང་དོ་དགོང་སྔ་པོ་ཉལ་གྱི་ཡིན། I'm tired, therefore [I]'m going to go to sleep early tonight.

---

1. འགའ་རབ་ = [འགའ་རོལ་]

c.) **Present Continuous with a Future Meaning** **[I am.../ am not doing something]** *an action which has been arranged to be done in the future.*

Sentences (13) - (18)

(13) ད་ཕྱི་པོ་རེད། ང་ནང་ལ་འགྲོ་བགྱི་ཡིན། Now it's late. I'**m going** home.

(14) ང་དེ་རིང་ཁྱེད་རང་གི་ནང་ལ་ཡོང་གི་མིན། དུས་ཚོད་མེད། I'm not coming to your house today. [I] don't have time.

(15) ང་སང་ཉིན་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་བདུན་པར་ལྷ་སར་ཐོན་གྱི་ཡིན། Tomorrow morning I'm leaving for Lhasa at seven o'clock.

(16) ང་ད་ལོ་དབྱར་ཁ་བདུན་ཕྲག་གསུམ་བོད་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡིན། This summer I'm staying three weeks in Tibet.

(17) དེ་རིང་སྒྲོལ་དཀར་ལགས་ཀྱི་སྐྱེས་སྐར་རེད། ང་ཚོ་ཟ་ཁང་ཡག་པོ་ཞིག་ལ་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་ཡིན། Today is Dolkar's birthday. We are eating/ having dinner at a nice restaurant.

(18) དེ་རིང་འཛིན་གྲྭའི་རྗེས་ལ་ང་ནང་ལ་ཕྱིན་ འཁྲུས་བརྒྱབ་ རང་སྦྱོང་བྱས་ ཕར་ཚུར་བོད་སྐད་བརྒྱབ་ཅི་དགའ་བྱེད་ཀྱི་ཡིན། After class today I'm going home, washing, doing my homework, speaking Tibetan [with others] and doing other [such] things.

d.) **Simple Present with a Future Meaning**- *a future action which is on a definite schedule or timetable.*

Sentences (19) - (21)

(19) སང་ཞོགས་ང་ཆུ་ཚོད་བདུན་པར་ལས་ཀ་འགོ་བཙུགས་ཀྱི་ཡིན། Tomorrow morning I **start work** at seven.

(20) བདུན་ཕྲག་རྗེས་མར་ང་ཌ་རམ་ས་ལར་ཐོན་གྱི་ཡིན། Next week I leave for Dharamsala.

(21) སང་ཞོགས་ང་གཞིས་ཀ་རྩེར་ལོག་གི་ཡིན། Tomorrow morning I return to Shigatse.

In this section, the personal perspective, first person future time construction (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ བགྱི་ཡིན་) is introduced. According to the context, this structure can be translated into the following English tenses; the future 'will', 'be going to', and the present continuous or the simple present with a future meaning. The English future constructions are categorized as follows:

1.) When *predicting* a future action, as opposed to expressing an action which is *pre-planned,* the (will + verb) future structure is used. *Will* is also used when one spontaneously decides to do, or expresses a *willingness* to do something in the future:

(4) ང་དོན་དུས་ཁྱེད་རང་གི་འཁྲིས་ལ་ཡོང་གི་ཡིན། འགྲིགས་ཀྱི་རེད་པས།
In a little while, I'**ll come** to your place. Is that ok?

(6) སེམས་ཁྲལ་མ་གནང་། ང་ཚོ་ཁྱེད་རང་ལ་རོགས་ཞུ་བགྱི་ཡིན།
Don't worry! **We'll help** you.

2.) When one *has made a decision or a prior plan to do something, the future* **'be going to'** is used to translate the sentence:

(11) ངས་པ་མར་ཀུག་རྫུན་ཐེངས་འགའ་རབ་བཤད་པ་ཡིན། ཡིན་ནའང་ད་ནས་བཟུང་ང་ཁྲོན་ནས་ཤོད་ཀྱི་མིན།
I've lied to my parents a number of times. But from now on I'**m never going to lie** [again].

3.) The ***present continuous with a future meaning*** is similar to the 'be going to' structure explained in category **2**. It is used in future sentences dealing with *pre-planned events* or *definite intentions*:

(16) ང་ད་ལོ་དབྱར་ཀ་བདུན་ཕྲག་གསུམ་བོད་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡིན། This summer I'm **staying** three weeks in Tibet.

4.) The ***simple present tense*** is used to express ***future time*** in sentences concerned with events that are on a *set schedule* or *timetable*. Adverbs of time denote the future context:

(20) བདུན་ཕྲག་རྗེས་མར་ང་དྷ་རམ་ས་ལར་ཐོན་གྱི་ཡིན། Next week **I leave** for Dharamsala.

As explained previously, the time /tense of many Tibetan sentences is marked by an adverb of time or the context of the conversation, not by the verb form as in English. The English translation of the future sentences in this section follows the above given categories.

Another aspect of the གི་ཡིན་ construction that students should note is, གི་ཡིན་ *is only used with the first person subject*, thus the first person pronoun ང་ 'I' is optional:

(3) **བསམ་བློ་བཏང་གི་ཡིན།** སྐར་མ་གཅིག་བཞུགས་ཨང་། Just a minute, [I]'ll **think it over**.

* In sentence (7) the preposition ནི་ '*as for...*' is introduced:

(7) ང་ནི་ཁ་ལག་འདི་ཟ་བཀྱི་མིན། ... **As for me**, I'm not going to eat this food.

This preposition can be applied to both animate and inanimate nouns, such as:

(2) ...ཡིན་ནའང་**ཐ་མག་ནི**་འཐེན་གྱི་མིན། But as **for cigarettes**, I won't smoke them.

* In sentence (11) the adverbial phrase ཐེངས་འགའ་རབ་ '*a number of times*' is used:

(11) ངས་པ་མར་ཀུན་རྫུན་**ཐེངས་འགའ་རབ**་བཤད་པ་ཡིན། ...
I've lied to my parents **a number of times/ on a number of occasions.**

There are several adverbial phrases of *occasional time* that are derived from the noun ཐེངས་ 'time'/ 'times', i.e., ཐེངས་མང་པོ་ 'many times', ཐེངས་གཅིག་གཉིས་ 'one or two times', ཐེངས་ཁ་ཤས་ 'a few times'.

Over the years I have noticed that students when trying to say '*a few times*' often use the incorrect phrase: ཐེངས་ཉུང་ཉུང་. The correct phrase is: ཐེངས་ཁ་ཤས་. Please note that the adjective ཉུང་ཉུང་ is ***never*** joined to the noun ཐེངས་. The adjective ཉུང་ཉུང་ 'a little/ a few' *refers to a quantity*, and modifies a noun or pronoun; while adverbial phrases such as ཐེངས་འགའ་རབ་ refer specifically to *an action* being carried out a number of times.

Examples of sentences with ཉུང་ཉུང་ are shown below:

ཁོང་ན་ཙང་ཁ་ལག་མང་པོ་ཟ་བཀྱི་མི་འདུག [ཁ་ལག་] ཉུང་ཉུང་ཟ་བཀྱི་འདུག
Because he is sick, he doesn't eat a lot of food, [he only] eats **a little** [food].

དེ་རིང་གསུང་ཆོས་ལ་མི་ཉུང་ཉུང་འདུག
Today at the [religious] teaching there were [only] **a few** people.

One *never* says: ཁོང་ཉིན་ལྟར་ཁ་ལག་ཐེངས་ཉུང་ཉུང་ཟ་བཀྱི་འདུག
Everyday she eats food **a little times**. [*This is also incorrect in English.*]

The correct form is: ཁོང་ཉིན་ལྟར་ཁ་ལག་ཐེངས་ཁ་ཤས་ཟ་བཀྱི་འདུག
Everyday she eats food **a few times**.

* In sentence (13) the adverb of time ད་ *'now'* is used. This is a contracted form of the adverb ད་ལྟ་ 'now'.

(13) ད་ཕྱི་པོ་རེད།. ... Now it's late./ It's late **now**.

* In Lesson 8 two structures for listing actions (verbs) are introduced.

1.) The structure (MVS + conjugation གི་/ཀྱི་/གྱི་/ བཀྱི་ཡོད་) is repeated after each listed action and the conjunctions དེ་ནས་/ ཨ་ཅི་ are used as sentence connectors:

ང་ཞོགས་པ་དང་པོ་སོ་འཁྲུ་བཀྱི་ཡོད། ཨ་ཅི་འཁྲུས་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ནས་ཁ་ལག་ཟ་བཀྱི་ཡོད།
In the morning, first I **brush** my teeth, and then [I] **wash** [my face]. After that [I] **study**, and then [I] **eat**.

2.) All verbs, except the last, are in their *past form* and the conjunctions དེ་ནས་/ ཨ་ཅི་ are used as sentence connectors. The last verb, which is the time indicator is followed by (present/ future form verb + conjugation) or (past form verb + conjugation):

ང་ཞོགས་པ་དང་པོ་སོ་འཁྲུས། ཨ་ཅི་འཁྲུས་བརྒྱབ། དེ་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱས། དེ་ནས་ཁ་ལག་ཟ་བཀྱི་ཡོད།
In the morning, first I **brush** my teeth, then [I] **wash** [my face]. After that [I] **study** and then [I] **eat**.

In this lesson another verb listing structure is introduced. This structure is similar to the second in that all the listed actions are in their past form. The final verb (བྱེད་/ བྱས་ + conjugation/ evidential verb-ending) structure is the time indicator, this follows the conjunction ཅེ་དག་ *'and so forth'* / *'and doing other such things'*:

(18) དེ་རིང་འཛིན་གྲྭའི་རྗེས་ལ་ང་ནང་ལ་ཕྱིན་ འཁྲུས་བརྒྱབ་ ནང་ལས་བྱས་ པར་ཚུར་བོད་སྐད་བརྒྱབ་ཅེ་དག་བྱེད་ཀྱི་ཡིན།
After class today I'm **going** home, **washing**, **doing** my homework, **speaking** Tibetan [with others] and **doing** other [such] things.

Remember, all the verbs except for the final verbal conjugation *are in their past time form.* These verbs do not indicate the time (tense) of the sentence, *it is the final verbal conjugation/ evidential verb-ending that is the time (tense) indicator.*

In this particular listing structure, the conjunction ཅེ་དག་ 'and so forth', is an essential element of the sentence. This conjunction always precedes the time indicator (ཅེ་དག་ + བྱེད་/ བྱས་ + conjugation). བྱེད་ is used in present habitual, past habitual, and future time sentences; whereas བྱས་ is only used in past time sentences. Adverbs of time may also be used to determine the exact time setting:

Chart 1

Adverb of Time	and so forth	Verb Ending	Tense
ཉི་མ་རྟག་པར་	ཙེ་དག་	བྱེད་ཀྱི་ཡོད། / འདུག / ཡོད་པ་རེད།	present habitual
སྔོན་མ་	ཙེ་དག་	བྱེད་ཀྱི་ཡོད། / འདུག / ཡོད་པ་རེད།	past habitual
ཁ་སང་	ཙེ་དག་	བྱས་པ་ཡིན། / པ་རེད། / སོང་། / འདུག / [བཞག]	past
སང་ཉིན་	ཙེ་དག་	བྱེད་ཀྱི་ཡིན། / ཀྱི་རེད།	future

The verbal conjugations པ་ཡིན་ / པ་རེད་ are explained in Lesson 13 and the verb-ending སོང་ is explained in Lesson 13 and Lesson 18, Volume II.

2.) Impersonal Perspective on Self - (MVS + གི་རེད་)

a.) Emphasis on the Situation

Sentences (22) - (23)

(22) ཁྱེད་རང་གིས་ངར་ཁ་ལག་ཞིམ་པོ་ཅིག་གནང་ན་[2]ང་ཟ་བགྱི་རེད། / ཡིན། — If you give me food that is delicious/tasty, I will eat [it].

(23) ངར་ལས་ཀ་འདི་རགས་ན་ང་བྱེད་ཀྱི་རེད། / ཡིན། — If I get this job, I' ll do [it].

b.) Physical or Psychological State

Sentences (24) - (26)

(24) ཁྱེད་རང་ཚོས་ངར་ཡག་པོ་མ་བྱས་ན་ང་རླུང་ལང་གི་རེད། — If you don't treat me well, I'll get angry.

(25) ང་ཆུ་ཚོད་མང་པོ་ལས་ཀ་བྱས་ན་ཐང་ཆད་ཀྱི་རེད། — If I work for many hours, I'll get tired.

(26) ཆུ་མ་བསྐོལ་ན་ང་ན་བགྱི་རེད། — If [you] don't boil the water, I' ll get sick.

c.) Direct Object Emphasis

Sentences (27) - (29)

(27) ང་ཡིག་ཚད་ཐོན་གི་རེད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ངས་སློབ་སྦྱོང་ཞེ་དྲགས་བྱས་པ་ཡིན། — I will pass the exam, because I have studied very hard.

(28) ང་ཟླ་བ་ཁ་ཤས་ཀྱི་རྗེས་ལ་མོ་ཊ་བཏང་ཤེས་ཀྱི་རེད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་དེང་སང་ང་སྦྱང་གི་ཡོད། — After a few months I'll know how to drive a car, because these days I am learning [to drive].

(29) ངར་དགེ་རྒན་ཡག་པོ་ཅིག་ཡོད། བྱས་ཙང་ང་མགྱོགས་པོ་བོད་སྐད་ཡག་པོ་རྒྱག་ཐུབ་ཀྱི་རེད། — I have a good teacher, therefore, I'll soon be able to speak Tibetan well.

The impersonal verbal conjugation གི་རེད་ can be used with the first person ང་ 'I' in three different situations:

2. (Verb stem + ན་) is a conditional clause structure, e.g., (སྤྲད་ན་) *if* [you] *give*.

a.) ***When the speaker, ང་ 'I', wants the situation rather than the future action emphasized:***

(22) ཁྱེད་རང་གིས་ངར་ཁ་ལག་ཞིམ་པོ་ཅིག་གནང་ན་ང་ཟ་བགྱི་རེད།
If you **give** me food that is delicious/ tasty, I will eat [it].

In sentence (22), བགྱི་རེད་ places the emphasis on the clause ཁྱེད་རང་གིས་གནང་(ཡག་དེ་) 'that which you [will] give,' instead of on the first person's action ཟ་བགྱི་རེད་ 'will eat.'

If the sentence is written with the normal first person future conjugation བགྱི་ཡིན་, the emphasis is on the first person's action, ང་ཟ་བགྱི་ཡིན་ 'I will eat':

ཁྱེད་རང་གིས་ངར་ཁ་ལག་ཞིམ་པོ་ཅིག་གནང་ན་ང་ཟ་བགྱི་ཡིན།
If you give me food that is delicious/ tasty, I **will eat** [it].

As stated above, when the ***situation*** is the focal point, the impersonal perspective verbal conjugation གི་རེད་ with the first person ང་ 'I' is appropriate. In such sentences often an underlying meaning concerning the situation is implied, i.e., '*if such a chance arises, who would pass it up?*' A literal translation of sentence (22) could be, 'if delicious food is given, *who would pass up the opportunity* of eating such tasty food?'.

(23) ངར་ལས་ཀ་འདི་རགས་ན་ང་བྱེད་ཀྱི་རེད།
If I **get this job**, I will do [it].

In sentence (23), the emphasis is on ལས་ཀ་འདི་རགས་ན་ '[under the circumstance] if I **get this job**,' ང་བྱེད་ཀྱི་རེད་ 'I will do [the job/ it].' The underlying meaning is; *how could I pass up such an opportunity?* The situation of *getting the job* is the point of emphasis, *not* the subject ང་ 'I' who is going to do the work.

b.) ***When a physical or psychological state is expressed:***

ང་འདི་ཟས་ན་གྲོད་ཁོག་ན་བགྱི་རེད།
If I eat this, [my] **stomach will get upset**./ [I'll] **get an upset stomach**.

As explained in Lesson 10, section I A, English adjectives which express a physical or psychological state are categorized as verbs in Tibetan. These Tibetan verbs imply, so to speak, *it is the body or the mind of the subject that reacts* and not the subject ང་ 'I'. In the sentence above, it is not ང་ 'I' which *will become sick* [*get upset*], but it is the '**stomach** of I'. In these kinds of sentences ང་ 'I' takes a third person stance, thus the impersonal perspective verbal conjugation གི་རེད་ is used. In sentences concerning physical or psychological states, the personal perspective verbal conjugation གི་ཡིན་ is ***never*** used.

c.) ***When the emphasis of the sentence is on the direct object rather than on the subject ང་ 'I':***

(29) ངར་དགེ་རྒན་ཡག་པོ་ཅིག་ཡོད། ཏུས་ཙང་ང་མགྱོགས་པོ་བོད་སྐད་ཡག་པོ་རྒྱག་ཐུབ་ཀྱི་རེད།
I have a good teacher, therefore, I'll soon be able to **speak Tibetan well**.

The emphasis of the sentence above is not on what ང་ 'I' will do, but on the direct object, བོད་སྐད་ 'Tibetan language'. It is the Tibetan language which will be spoken well, བོད་སྐད་ཡག་པོ་རྒྱག་ཐུབ་ཀྱི་རེད།. Because the focus is on the direct object, the future time verbal conjugation ཀྱི་རེད་ is *always* used, ***never*** ཀྱི་ཡིན་.

B. *Second/ Third Person*

1.) Impersonal Perspective on Others - (MVS + གི་རེད་)

a.) The Future 'will'

Sentences (30) - (36)

(30) ཚེ་རིང་གིས་ཀུག་རྫུན་བཤད་ཀྱི་མ་རེད། མི་དྲང་པོ་ཡོད་པ་རེད།
Tsering **won't lie**. He's an honest person.

(31) བཀྲ་ཤིས་ལ་གནམ་གྲུའི་པ་སེ་[3]རགས་མི་འདུག ངར་ད་ལྟ་རང་ཁ་པར་འཁོར་བྱུང་། དེས་ཙང་དེ་རིང་ཡོང་གི་མ་རེད།
Tashi didn't get [wasn't able to get] a plane ticket. I just got a phone call [from him]. So [he] won't be coming today.

(32) ཁྱེད་རང་ཤིང་ཏོག་འདི་ཚོར་མཉེས་པོ་གནང་གི་མ་རེད།
You won't like (h.) these fruits.

(33) ཁོང་ཕ་འདྲ་[4]བྱེད་ཀྱི་མ་རེད། འདི་འདྲ་[5]བྱེད་ཀྱི་རེད།
He won't behave like that. He'll act in this manner [instead]./ He won't do like that, he'll do like this.

(34) སང་ཉིན་དགེ་བཤེས་[6]ལགས་ཀྱི་གསུང་ཆོས་རྒྱུན་རིང་པོ་ཡོད་ན་སློབ་མ་ཚོ་ཉོབ་ཀྱི་རེད།
Tomorrow if Geshe's [religious] teaching is too long, the disciples will get bored.

(35) བཀྲ་དབྱངས་ལགས་བསྲུར་པན་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། དེས་ཙང་དེ་རིང་ཞལ་ལག་མཆོད་དུས་བསྲུར་པན་བེད་སྤྱོད་གནང་གི་མ་རེད།
Tayang doesn't eat chilies. So today when [she] eats [she] won't use chilies.

(36) ད་ལོ་དགུན་ཁ་གནམ་གཤིས་ཞེ་དྲགས་གྲང་མོ་འདུག གངས་མང་པོ་བརྒྱབ་ཀྱི་རེད།
This winter the weather is very cold. It will snow a lot.

b.) The Future 'be going to'

Sentences (37) - (40)

(37) དེ་རིང་ཁོང་ཚོ་བཀྲ་ཤིས་ཀྱི་འཁྱིམ་ལ་འགྲོ་བགྱི་རེད།
Today **they're going to go** to Tashi's [house].

(38) ཞྭ་མོ་འདི་ཁྱེད་རང་ལ་རན་གྱི་མ་རེད། ཆུང་ཆུང་རེད།
This hat isn't going to fit you. [It's] [too] small.

(39) གནམ་ལ་སྤྲིན་པ་མང་པོ་འདུག གཏན་གཏན་དེ་རིང་ཆར་པ་བཏང་གི་རེད།
There are a lot of clouds in the sky. It's definitely going to rain today.

(40) ཁྱེད་རང་སང་ཉིན་ལྟད་མོར་ཕེབས་ཀྱི་མ་རེད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་སང་ཉིན་ཁྱེད་རང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་པ་མ་རེད།
Tomorrow you aren't going to come to the show [movie, play, concert, etc.], because you don't have time.

---

3. པ་སེ་རགས་ = [པུ་སི་རའ་] The term པ་སེ་ is derived from the English word *pass/ passport*. Sometimes colloquially the term ཊི་ཀ་སི་ is used, this term is derived from the English word *ticket*. The actual Tibetan word for any travel document (i.e., passport, ticket, etc.) is ལག་འཁྱེར་.
4. ཕ་འདྲ་ = [ཕན་འདྲས་]
5. འདི་འདྲ་ = [འདིན་འདྲས་]
6. དགེ་བཤེས་ - A monastic doctorate degree in the field of Buddhist philosophy. This is further explained in the section, Information for General Knowledge.

c.) Present Continuous with a Future Meaning

Sentences (41) - (44)

(41) ཁོང་དེ་རིང་ཡེབས་ཀྱི་རེད། ད་གིན་ངར་ཁོང་ནས་ཁ་པར་འཁོར་བྱུང་། He is coming today. A little while ago I got a phone call from him.

(42) སང་ཉིན་ཁོ་ཚོ་འགྲན་བསྡུར་བྱེད་ཀྱི་རེད། དེའི་ཆེད་དུ་ད་ལྟ་སྦྱོང་བརྡར་བྱེད་ཀྱི་འདུག Tomorrow they are competing/playing in a match. That's why [they] are practicing now.

(43) ལོ་རྗེས་མ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་ཡུ་རོབ་ལ་ཞག་ས་བཅུ་ཞུགས་ཀྱི་རེད། Next year His Holiness the Dalai Lama is going to stay in Europe for ten days.

(44) གནངས་ཉིན་[7] ཁྱེད་རང་སློབ་ཕྲུག་ཚོར་བོད་གཞས་བསླབ་གནང་གི་རེད། The day after tomorrow you are teaching Tibetan songs to the students.

d.) Simple Present with a Future Meaning

Sentences (45) - (47)

(45) སང་དགོང་ནས་ཉི་མ་ལག་ལས་ཀ་འགོ་བཙུགས་ཀྱི་རེད། Nyima starts work from tomorrow evening.

(46) སང་ཉིན་གཟའ་པ་སངས་རེད། དཔེ་མཛོད་ཁང་སྔ་པོ་སྒོ་བརྒྱབ་ཀྱི་རེད། Tomorrow is Friday; the library closes early.

(47) ངའི་ཇོ་ལགས་དེ་རིང་ལྷ་ས་ནས་འབྱོར་གྱི་རེད། My brother arrives from Lhasa today.

The (MVS + གི་ཡིན་) construction introduced in section A is an ***exclusive future time structure***, however, this is not the case with the second/ third person construction (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/འགྱི་རེད་). According to the adverb of time, this structure can be translated into the various English future tenses; 'will,' 'be going to', the present continuous or the simple present with a future meaning, as well as the simple present or past habitual tense. In this section only the future usage of གི་རེད་ is introduced, while in section II the simple present and past habitual usage are introduced.

In English the future constructions are categorized as follows:

1.) The future indicator *will* is used when '*predicting*' *an action which is to take place sometime in the future*, i.e., predictions about things that will or will not happen, (weather, the outcome of sport matches, future accomplishments, etc.). It is also used when *one spontaneously decides to do something in the future*, or when one *expresses a 'willingness' to do something*.

(34) སང་ཉིན་དགེ་བཤེས་ལགས་ཀྱི་གསུང་ཆོས་རྒྱུན་རིང་པོ་ཡོད་ན་སློབ་མ་ཚོ་ཉོབ་ཀྱི་རེད། (future 'will')
Tomorrow *if Geshe's [religious] teaching is too long* **the disciples will get bored**.

(36) ད་ལོ་དགུན་ཁ་གནམ་གཤིས་ཞེ་དྲག་གྲང་མོ་འདུག གངས་མང་པོ་བརྒྱབ་ཀྱི་རེད།
This winter *the weather is very cold.* **It will snow** a lot.

In sentence (34) the speaker is predicting how the disciples will react if Geshi's teaching is too long. In sentence (36) the speaker is making a prediction, i.e., because གནམ་གཤིས་གྲང་མོ་འདུག་ 'the weather is cold', གངས་མང་པོ་བརྒྱབ་ཀྱི་རེད། 'it will snow a lot'.

7. གནངས་ཉིན་ = [གནངས་ཉི་~]

2.) *'Be going to'* is used to translate sentences which deal with *a future decision or a pre-planned event.* In second / third person sentences, this structure can also express *a strong probability that something is* **'going to happen'** *because of the present situation.*

(39) གནམ་ལ་སྤྲིན་པ་མང་པོ་འདུག གཏན་གཏན་དེ་རིང་ཆར་པ་བཏང་གི་རེད། ('**be going to**')
There are a lot of clouds in the sky. It is definitely **going to rain** today.

(40) ཁྱེད་རང་སང་ཉིན་ལྟད་མོར་ཕེབས་ཀྱི་མ་རེད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་སང་ཉིན་ཁྱེད་རང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་པ་མ་རེད།
Tomorrow you **aren't going to come to the show** because *you don't have time.*

In sentence (39), because of the present situation, i.e., གནམ་ལ་སྤྲིན་པ་མང་པོ་འདུག 'there are a lot of clouds in the sky', there is a strong possiblity that ཆར་པ་བཏང་གི་རེད། 'it's going to rain'. In sentence (40), the speaker knows the addressee has a pre-planned engagement, therefore he makes the comment, སང་ཉིན་ཁྱེད་རང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་པ་མ་རེད། 'tomorrow you don't have time'. Based on that, there is a strong possiblity that ཁྱེད་རང་ལྟད་མོར་ཕེབས་ཀྱི་མ་རེད། 'you aren't going to come to the show'.

3.) The ***present continuous*** with a ***future meaning*** is used to translate sentences dealing with *definite intentions* or *previously arranged events.*

(43) ལོ་རྗེས་མ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་ཡུ་རོབ་ལ་ཞགས་པོ་བཅུ་ཞུགས་ཀྱི་རེད། (**present cont./future meaning**)
Next year His Holiness the Dalai Lama **is going to stay in Europe for ten days.**

4.) The ***simple present tense*** is used to express ***future time*** in sentences concerned with *events that are on a set schedule* or *timetable.* Adverbs of time are used to denote the future context:

(45) སང་དགོང་ནས་ཉི་མ་ལགས་ལས་ཀ་འགོ་བཙུགས་ཀྱི་རེད། (**simple present/future meaning**)
Nyima **starts work** from **tomorrow evening.**

In the sentence above the adverb of time སང་དགོང་ 'tomorrow evening' designates this as a future time sentence.

Another future time structure introduced in Lesson 17, section IV, Volume II is ས་རེད་ / པ་འདུག་. These future forms are used when one makes a prediction based on some evidence:

གཟིགས་དང་། གནམ་ལ་སྤྲིན་པ་མང་པོ་འཁོར་བཞག དེ་རིང་ཆར་པ་བཏང་ས་རེད། / དེ་རིང་ཆར་པ་བཏང་པ་འདུག
Look! The sky is overcast [full of clouds]. **[I feel] like it's going to rain today/ it might rain.**

In the sentence above, because of the overcast sky and black clouds, the speaker makes the prediction དེ་རིང་ཆར་པ་བཏང་ས་རེད།/ བཏང་པ་འདུག 'Today it**'s going to** rain./ Today it **[feels] as though it might** rain.'

II. Simple Present/ Past Habitual Statements (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བཀྱི་རེད་)

A. Second/ Third Person

1.) Impersonal Perspective on Others - (MVS + གི་རེད་)

a.) Simple Present - [habitual actions]

Sentences (48) - (51)

(48) ཁོང་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་བཅུ་པར་**གསོལ་སྨན་མཆོད་ཀྱི་རེད།**
At ten in the morning he **takes** [his] **medicine**.

(49) དག་རང་རེད། མཚམས་མཚམས་ལ་ཁོས་དེ་འདྲས་བྱེད་ཀྱི་རེད། མི་ལྐུགས་པ་རེད།
That's right. Sometimes he does like that. He's a fool [foolish man].

(50) ནམ་རྒྱུན་ཁྱེད་རང་སྔ་པོ་བཞེང་གི་རེད། དེ་རིང་ག་རེ་བྱས་ནས་ཕྱི་པོ་བཞེངས་པ་ཡིན།
Usually you get up early. Why did [you] get up late today?

(51) ཁྱེད་རང་ལ་དངུལ་ཡོད་དུས་ཁ་ལག་འདྲ་མི་འདྲ་ཟ་བཀྱི་རེད། ཡིན་ནའང་དངུལ་མེད་དུས་གྲོད་ཁོག་སྟོང་པར་ཉལ་གྱི་རེད། འདི་གོམས་གཤིས་ཡག་པོ་མ་རེད།
You eat all kinds of food when you have money. But when [you] don't have money, [you] sleep on an empty stomach. This isn't a good habit.

b.) Past Habitual - [one used to do something]

Sentences (52) - (55)

(52) ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་སྐང་ལ་ཞེ་དྲགས་ན་བཀྱི་རེད།
You **used to get** very **sick** when you were young.

(53) སྔོན་མ་ཡེ་ཤེས་ཐ་མག་ཞེ་དྲགས་འཐེན་གྱི་རེད། ཡིན་ནའང་དེང་སང་འཐེན་གྱི་མི་འདུག
Before Yeshi used to smoke a lot, but nowadays he doesn't [smoke].

(54) ལོ་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྔོན་ལ་རྡོ་རྗེ་ངའི་ནང་ལ་ཡང་སེ་ཡོང་གི་རེད།
A few years ago Dorjee used to come to my house often.

(55) ཚེ་དབང་སྔོན་མ་རྐང་འཁོར་བཏང་གི་རེད། ཡིན་ནའང་དེང་སང་མོ་ཊ་བཏང་གི་རེད།
Tsewang used to ride a bicycle, but nowadays he drives a car.

The second/ third person conjugation གི་རེད་ is not only a future time indicator, but on occasion is used to express *a simple present* or *past habitual action*. If the *habit, daily routine*, or *behavior of the subject* is the focal point rather than the subject, the impersonal perspective verbal conjugation གི་རེད་ is used:

(48) ཁོང་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་བཅུ་པར་**གསོལ་སྨན་མཆོད་ཀྱི་རེད།**
At ten in the morning he **takes** [his] **medicine**.

In sentence (48), it is the *habit of taking medicine* that is the focal point, **གསོལ་སྨན་མཆོད་ཀྱི་རེད།** 'takes medicine,' not the subject ཁོང་ 'he'. If the sentence is formed with the normal second/ third person verbal conjugations ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་ or ཀྱི་འདུག་ an emphasis shift occurs. ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་ shifts the emphasis from the habitual action to the *general known fact* of ཁོང་ 'he', ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་བཅུ་པར་, *at ten in the morning*, གསོལ་སྨན་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། 'takes medicine'. ཀྱི་འདུག་ shifts the emphasis to the speaker's *attestative knowledge* of ཁོང་ 'he' takes medicine at ten in the morning ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་བཅུ་པར་གསོལ་སྨན་མཆོད་ཀྱི་འདུག [I have seen him take his medicine/ I give him his medicine, etc.] If a past time adverb is used, i.e., སྔོན་མ་ 'before', ཆུང་ཆུང་སྐང་ལ་ 'when [I] was young', etc. the time/ tense of the sentence becomes past habitual:

སྔོན་མ་ཁོང་ཞོགས་པ་ཆུ་ཚོད་བཅུ་པར་གསོལ་སྨན་མཆོད་ཀྱི་རེད།
[Before] he **used to take** [*his*] *medicine* at ten in the morning.

The following two sentences (50) and (54) show how the time/ tense of གི་རེད་ sentences can be determined by adverbs of time:

(50) ནམ་རྒྱུན་ཁྱེད་རང་སྔ་པོ་བཞེངས་གི་རེད། དེ་རིང་ག་རེ་བྱས་ནས་ཕྱི་པོ་བཞེངས་པ་ཡིན། (simple present)
Usually you **get up** early. Why did you get up late today?

(54) ལོ་ཁ་ཤས་ཀྱི་སྔོན་ལ་རྡོ་རྗེ་ངའི་ནང་ལ་ཡང་སེ་ཡོང་གི་རེད། (past habitual)
A few years ago Dorjee **used to** often **come** to my house.

In Lhasa dialect the verbal conjugation གི་རེད་ can be used to express a simple present or past habitual time, though *it is only used occasionally,* གི་ཡོད་པ་རེད་ and ཀྱི་འདུག་ *are the conjugations most commonly used.*

B. *First Person*

1.) Impersonal Perspective on Self - (MVS + གི་རེད་)

a.) Simple Present

Sentences (56) - (59)

(56) ང་འདོད་པ་མེད་དུས་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མ་རེད། — When I don't want to **work,** [I] **don't**. **[that is my nature]**

(57) མཚམས་མཚམས་ལ་ང་ན་དུས་སྨན་ཁང་ལ་འགྲོ་བགྱི་མ་རེད། ཨ་ཙི་སྨན་ཡང་ཟ་བགྱི་མ་རེད། དངོས་གནས་བྱས་ན་ང་ལྐུགས་པ་རེད། — Sometimes when I'm sick, I don't go to the hospital and [I] also don't take medicine. Actually I'm a fool.

(58) ང་ཚོ་དགུན་ཁ་ཕྱི་ལོགས་ལ་མང་པོ་འགྲོ་བགྱི་མ་རེད། — During the winter we don't go out very much.

(59) ལོ་གསར་ལ་ང་ཚོ་ཁ་ལག་འདྲ་མི་འདྲ་བཟོ་བགྱི་རེད། — For Losar we make [many] different kinds of food/ dishes.

b.) Past Habitual

Sentences (60) - (62)

(60) སྔོན་མ་ང་ཐ་མག་ཞེ་དྲགས་འཐེན་གྱི་རེད། — I **used to smoke** a lot of cigarettes.

(61) ང་ཚོ་སློབ་གྲྭར་ཡོད་དུས་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་ལང་གི་རེད། — When we were at school, [we] used to get up early in the morning.

(62) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཞེ་དྲགས་ངུ་བགྱི་རེད། — [I] used to cry a lot when I was young.

The conjugation གི་རེད་ can also be used when expressing a first person simple present or past habitual action. In such cases the emphasis falls on, 'I ***do that***', *that is the nature which* ***exists***.

(56) ང་འདོད་པ་མེད་དུས་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མ་རེད། — When I don't want to **work,** [I] **don't**. **[that is my nature]**

In sentence (56), *the nature of* ལས་ཀ་བྱེད་ཡག་གི་འདོད་པ་མེད་པ་ *'the feeling of not wanting to work,'* ***exists***. If the same sentence is written using the normal ending མེད་, instead of མ་རེད་, the emphasis shifts from, 'that ***nature*** exists,' to *'that is **my nature**, I don't do that.'*

Adverbs of time or the context of the conversation determine the time of the sentence:

(62) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཞེ་དྲགས་ངུ་བགྱི་རེད། [I] **used** to cry a lot when I was young.

In this sentence, the habit of crying, ངུ་བགྱི་རེད་, is the focus, not ང་ 'I'. If the normal conjugation བགྱི་ཡོད་ is used instead, the emphasis shifts to the personal perspective ང་ངུ་བགྱི་ཡོད་ 'I' used to cry:

ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཞེ་དྲགས་ངུ་བགྱི་ཡོད། [I] *used to cry* a lot when I was young

Though it is correct to use the impersonal perspective verbal conjugation གི་རེད་ to express a first person simple present or past habitual action, *this form is only used occasionally,* གི་ཡོད་ *is the form that is most commonly used.*

III. Future Time Questions (MVS+གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ཡིན་པས་)/ (MVS+གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་རེད་པས་)

A. *Second Person [will you...?/ are you going to...?]*

1.) Personal Perspective - (MVS + གི་ཡིན་པས་)

Sentences (63) - (73)

(63) ཁྱེད་རང་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་གནང་གི་ཡིན་པས། — **Will you study Tibetan?/ Are you going to study Tibetan?**

(64) ཁྱེད་རང་ངའི་ནང་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན་པས། — Will you come to my house?/ Are you coming to my house?

(65) ཁྱེད་རང་ཨེམ་ཆིའི་འཁྲིས་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན་པས། — Will you go to the doctor's?

(66) ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་འདི་གནང་གི་ཡིན་པས། — Are you going to do this work?

(67) རྟ་མགྲིན་ལགས། ཁྱེད་རང་ང་མཉམ་དུ་འཚོང་སྐྱོན་གྱི་ཡིན་པས། — Tamdin, will you do business (h.) with me?

(68) སང་ཉིན་ཁྱེད་རང་ང་ཚོར་བོད་གཞས་དང་ཞབས་བྲོ་བསླབ་གནང་གི་ཡིན་པ། — **Are you** going **to teach us Tibetan songs and dances** tomorrow?

(69) ཁྱེད་རང་རྒྱ་གར་ལ་རི་ལིར་ཕེབས་ཀྱི་མིན་པས། — Won't you go to India by train?

(70) གན་ལགས། སང་ཉིན་ང་ཚོར་བསླབ་གནང་གི་མིན་པ། — Sir, aren't you going to teach (h.) us tomorrow?

(71) བུ། རང་མུ་མཐུད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་མིན་པས། — Son, aren't you going to continue studying/ your studies?

(72) ཁྱེད་རང་ཞལ་ལག་འདི་མཆོད་ཀྱི་ཡིན་པ། — Are you going to eat this food?

(73) ཁྱེད་རང་གཞིས་ཀ་རྩེར་ག་དུས་ལོག་གནང་གི་ཡིན། — **When do you return** to Shigatse?/ **When are you going to return** to Shigatse?

The second person question form (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/བགྱི་ཡིན་པས་) indicates that a personal perspective answer is being requested. As with the first person statement form (MVS + གི་ཡིན་), the question form can

also be translated into the various English future tenses; the future 'will' 'be going to', or the present continuous or simple present with a future meaning:

(67)	རྟ་མགྲིན་ལགས། ཁྱེད་རང་ང་མཉམ་དུ་འཚོང་སྐྱོན་གྱི་ཡིན་པས། Tamdin, will you **do business** with me?	(future 'will')
(71)	བུ། རང་མུ་མཐུད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་མིན་པས། Son, aren't you **going to** continue **studying**/ your studies?	('be going to')
(68)	སང་ཉིན་ཁྱེད་རང་ང་ཚོར་བོད་གཞས་དང་ཞབས་བྲོ་བསླབ་གནང་གི་ཡིན་པ། Are you **teaching** us **Tibetan songs and dances** tomorrow?	(present cont./ future meaning)
(73)	ཁྱེད་རང་གཞིས་ཀ་རྩེར་ག་དུས་ལོག་གནང་གི་ཡིན། When do you **return** to Shigatse?	(simple present/ future meaning)

2.) Impersonal Perspective - (MVS + གི་རེད་པས་)

		Sentences (74) - (80)
(74)	ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་ལས་ཀ་ཅིག་སྤྲད་ན་ཁྱེད་རང་བྱེད་ཀྱི་རེད་པས།	If he gives you a job, **would**/ will you do it?
(75)	ཁྱེད་རང་ལ་དངུལ་མང་པོ་ཡོད་ན་དུག་སློག་གོང་ཆེན་པོ་ཉོ་བཀྱི་རེད་པས།	If you have a lot of money, will [you] buy expensive clothes?
(76)	ངས་ཁྱེད་རང་ངའི་ནང་ལ་ཕོག་ཞེར་ཞུས་ན་ཁྱེད་རང་ཡོང་གི་རེད་པས།	If I ask you to come to my house, would you come?
(77)	ངས་ཁྱེད་རང་ལ་བརྡུང་ན་ཁྱེད་རང་རྒྱུང་ལང་གི་རེད་པས།	If I hit you, will you get angry?
(78)	ཁ་ལག་གི་ནང་ལ་བསྲུར་པན་མང་པོ་ཡོད་ན་ཁྱེད་རང་ཁ་ཚིག་གི་རེད་པས།	If there is a lot of chili in the food, will your mouth burn?
(79)	ཁྱེད་རང་ཡིག་ཚད་ཡོང་གི་རེད་པས།	Will you pass the test?
(80)	ཟླ་བ་ཁ་ཤས་ཀྱི་རྗེས་ལ་ཁྱེད་རང་མོ་ཊ་བཏང་ཤེས་ཀྱི་རེད་པས།	After a few months will you know how to drive a car?

As with the impersonal first person statement (MVS + གི་རེད་), the impersonal second person question form (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བཀྱི་རེད་པས་) can be used in three different situations:

1.) *The speaker is interested in the addressee's* situation rather *than the personal perspective* ཁྱེད་རང་ *'you':*

(74) ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་ལས་ཀ་ཅིག་སྤྲད་ན་ཁྱེད་རང་བྱེད་ཀྱི་རེད་པས།
If he gives you a job, *would/ will* you ***do it***?

The use of the impersonal perspective verbal conjugation ཀྱི་རེད་པས་ in question (74) places the emphasis on the verb བྱེད་ 'do'. When written in this way, the question should read, '*would* you *do it* [*that work*]?'

If the normal personal perspective verbal conjugation ཀྱི་ཡིན་པས་ is used, the emphasis shifts from the action, བྱེད་ཀྱི་རེད་པས་ 'would [you] *do* it', to the subject, ཁྱེད་རང་ 'you'. When written with ཀྱི་ཡིན་པས་, the sentence should read, 'would ***you*** do it [that work]?'

2.) ***The question is concerned with the physical or psychological state of someone.***

(78) ཁ་ལག་གི་ནང་ལ་བསྲུར་པན་མང་པོ་ཡོད་ན་ཁྱེད་རང་**ཁ་ཚིག་གི་རེད་པས།**
If there is a lot of chili in the food, **will** your **mouth burn**?

As explained earlier, Tibetan verbs which express a physical or psychological state imply that *it is the body or mind of the subject that reacts* in a certain way, not the person. In sentence (78), it is the mouth that reacts to the *burning sensation* ཁ་ཚིག་གི་རེད་, not ཁྱེད་རང་ 'you'. In these kinds of second person questions, it is the addressee's physical or psychological state that is in question, therefore ཁྱེད་རང་ 'you' takes a third person stance. Here the impersonal perspective verbal conjugation གི་རེད་པས་ is *always* used, ***never*** the personal perspective verbal conjugation གི་ཡིན་པས་.

3.) ***The emphasis of the question is on the* direct object *rather than on the subject* ཁྱེད་རང་ '*you*':**

(79) ཁྱེད་རང་ཡིག་ཚད་ཐོན་གི་རེད་པས། — *Will* you *pass* **the test**?

In sentence (79), the emphasis is on the direct object, ཡིག་ཚད་ 'the test,' and not on the subject, ཁྱེད་རང་ 'you'. Because of this emphasis shift, ཁྱེད་རང་ 'you' takes a third person stance, therefore the use of the impersonal perspective verbal conjugation གི་རེད་པས་ is appropriate. Again the personal perspective verbal conjugation གི་ཡིན་པས་ is ***never*** used in these kinds of questions.

B. First/ Third Person

1.) Impersonal Perspective - (MVS + གི་རེད་པས་)

		Sentences (81) - (90)
(81)	ཁོང་ཚོགས་འདུར་ཕེབས་ཀྱི་རེད་པས།	**Will** she **come to the meeting**? / **Is** she **coming to the meeting**?
(82)	བདེ་སྐྱིད་ཆང་ས་རྒྱག་གི་རེད་པས།	Will Diki get married? / Is Diki going to get married?
(83)	ད་ལོ་དགུན་ཁ་རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེས་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་གནང་གི་རེད་པས།	Will His Holiness the Dalai Lama give the Kalachakra Initiation this winter?
(84)	དངོས་གྲུབ་ཀྱིས་གཟའ་ཟླ་བ་ནས་ལས་ཀ་འགོ་བཙུགས་ཀྱི་རེད་པས།	Is Ngodup going to begin his work from Monday?
(85)	འཇིགས་མེད་ཀྱིས་ཁོ་ཚོར་རོགས་བྱེད་ཀྱི་རེད་པས།	Will Jigme help them?
(86)	བདུན་ཕྲག་རྗེས་མར་ང་**འབྲས་ལྗོངས་ལ་འགྲོ་བགྱི་རེད་པས།**	**Am I going to Sikkim** next week?
(87)	ང་ཁོང་གི་ལས་ཀ་མུ་མཐུད་བྱེད་ཀྱི་རེད་པས།	Will I continue his work?
(88)	ཁོང་ཚོས་ཟླ་བ་བཞིའི་རྗེས་ལ་ཟ་ཁང་གསར་པ་ཞིག་སྒོ་ཕྱེ་བགྱི་རེད་པས།	Are they going to open a new restaurant after four months?
(89)	ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་གི་ལས་འགན་ཁྱེར་གྱི་རེད་པས།	Is he taking over your responsibilities?
(90)	རྟ་མགྲིན་སང་ཉིན་ནས་**ལས་ཀ་འགོ་བཙུགས་ཀྱི་རེད་པས།**	**Does** Tamdin **start work** from tomorrow?

The first/ third person question form (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་རེད་པས་) of this section indicates that the speaker wants the addressee to give an impersonal perspective answer concerning himself or someone else.

As with the future second/ third person statement form (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་རེད་), the future question form can also be translated into the English future 'will,' 'be going to', the present continuous or simple present with a future meaning, as well as the simple present and past habitual tenses.

The following questions are examples of the various future meanings conveyed by གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་རེད་:

(82) བདེ་སྐྱིད་ཆང་ས་རྒྱག་གི་རེད་པས།
Will Diki get married? (future 'will')
Is Diki going to get married? ('be going to')

(89) ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་གི་ལས་འགན་ཁུར་གྱི་རེད་པས།
Is he **taking** over your **responsibilities**? (present cont./ future meaning)

(90) རྟ་མགྲིན་སང་ཉིན་ནས་ལས་ཀ་འགོ་བཙུགས་ཀྱི་རེད་པས།
Does Tamdin **start work** from tomorrow? (simple present/ future meaning)

IV. Simple Present/ Past Habitual Questions (MVS + གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་རེད་པས་)

A. First/ Third Person

1.) Impersonal Perspective - (MVS + གི་རེད་པས་)

a.) Simple Present

Sentences (91) - (94)

(91)	བསམ་འགྲུབ་ཁྲོན་ནས་ནོར་གྱི་མ་རེད་པས།	Doesn't Samdup ever **make mistakes**?
(92)	ཁོ་ཚོ་དེ་རིང་སང་མཉམ་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མ་རེད་པས།	Don't they work together these days?
(93)	ངར་ཚ་བ་ཡོད་དུས་འཁྱག་པ་མངར་མོ་ཟ་བགྱི་རེད་པས།	Do I eat ice cream when I have a fever?
(94)	ནམ་རྒྱུན་ཞོགས་པ་ང་ཐ་མག་འཐེན་གྱི་མ་རེད་པས།	Don't I usually smoke cigarettes in the morning?

b.) Past Habitual

Sentences (95) - (98)

(95)	སྔོན་མ་ཡེ་ཤེས་ཐ་མག་འཐེན་གྱི་རེད་པས།	**Did Yeshi smoke** cigarettes **before**?
(96)	སྔོན་མ་རྡོ་རྗེ་ཁྱེད་རང་གི་ནང་ལ་ཡོང་གི་རེད་པས།	Did Dorjee used to come to your house [before]?
(97)	ལོ་གཅིག་གི་སྔོན་ལ་ཚེ་དབང་རླངས་འཁོར་ག་རེ་བཏང་གི་རེད།	What did Tsewang drive a year ago?
(98)	ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཡང་ན་བགྱི་རེད་པས།	When I was young, did I [used to] often get sick?

The simple present questions of this section are denoted by adverbs of time such as ཁྲོན་ནས་ 'never', དེ་རིང་སང་ 'these days', ནམ་རྒྱུན་ 'usually', etc.:

(92) ཁོ་ཚོ་དེ་རིང་སང་མཉམ་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མ་རེད་པས། (simple present)
Don't they **work** together **these days**?

Even though it is correct to use the impersonal perspective verbal conjugation གི་རེད་པས་ when asking a simple present time question, *it is only used occasionally.* The personal perspective verbal conjugation གི་ཡོད་པ་རེད་པས་, which carries a similar meaning, *is the form most commonly used.* When one wants to know

about *someone's habit* གི་རེད་པས་ is used; whereas གི་ཡོད་པ་རེད་པས་ is used when one wants to know about the *general fact concerning the situation*:

ཁོ་ཚོ་དེ་རིང་སང་མཉམ་དུ་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད་པས།
Don't they **work together** these days?

The past habitual questions of this section are denoted by adverbs of time such as སྔོན་མ་ 'before', ལོ་གཅིག་གི་སྔོན་ལ་ 'a year ago', ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ 'when [I] was young':

(98) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཡང་སེ་ན་བགྱི་རེད་པས། (past habitual)
When I was **young**, did I [**used to**] often **get sick**?

It is appropriate to use the impersonal perspective form གི་རེད་པས་ in simple present time questions, as well as with past habitual questions, however an emphasis change occurs. གི་རེད་པས་ places the emphasis on the habit; whereas གི་ཡོད་པ་རེད་པས་, which is the most commonly used form, places the emphasis on the general known fact of the habitual action:

ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཡང་སེ་ན་བགྱི་ཡོད་པ་རེད་པས། — Did I [**used to**] often **get sick** when I was young?

B. *Second Person*

1.) Impersonal Perspective - (MVS + གི་རེད་པས་)

a.) Simple Present

Sentences (99) - (102)

(99) ཁྱེད་རང་ཚོར་དུས་ཚོད་ཡོད་ན་མི་གཞན་དག་ལ་རོགས་བྱེད་ཀྱི་རེད་པས། — Do you **help others** if you have time?

(100) མཚམས་མཚམས་ལ་ཁྱེད་རང་རླུང་ལང་གི་རེད་པས། — Sometimes do you get angry?

(101) ཁྱེད་རང་ལ་གླ་ཆ་མེད་ན་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་རེད་པས། — If you don't get a salary, do you work?/ Will you work if there is no salary?

(102) ཁྱེད་རང་ནང་པ་ཡིན་ཙང་ཤ་ཟ་བགྱི་རེད་པས། — Since you are a Buddhist, do you eat meat?

b.) Past Habitual

Sentences (103) - (105)

(103) ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཀྱག་རྫུན་བཤད་ཀྱི་རེད་པས། — Did you **used to lie** when you were young?

(104) དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་ཆོས་ཞེ་དྲགས་བྱེད་ཀྱི་འདུག སྔོན་མ་ ཁྱེད་རང་ཆོས་བྱེད་ཀྱི་རེད་པས། — These days you are doing a lot of religious practise. Did you practise religion before?

(105) ཁྱེད་རང་ཚོ་ཨ་རི་ར་བསྡད་དུས་ཉི་མ་གཅིག་ལ་ཆུ་ཚོད་བཅུ་དྲུག་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་རེད་པས། — When you lived in America, did you [used to] work sixteen hours a day?

As with first person གི་རེད་ statements, in second person questions, གི་རེད་པས་ places the emphasis on *the habit, routine, and behavioral patterns* rather than on the subject ཁྱེད་རང་ 'you':

(102) ཁྱེད་རང་ནང་པ་ཡིན་ཙང་ཤ་ཟ་བགྱི་རེད་པས། — **Since you are a Buddhist,** *do* you *eat meat*?

In question (102), the use of བགྱི་རེད་པས་ places the emphasis on the behavioral pattern of being a Buddhist, ནང་པ་ཡིན་ཙང་ 'since [you're] a Buddhist.' If the normal conjugation བགྱི་ཡོད་པས་ is used, the emphasis shifts to the subject ཁྱེད་རང་ 'you', ཁྱེད་རང་ཤ་ཟ་བགྱི་ཡོད་པས། 'do *you* eat meat?'

Though it is correct to use གི་རེད་པས་ in second person questions dealing with simple present or past habitual time, གི་ཡོད་པས་ *is the form most commonly used.*

V. Contracted Form for Second Person Questions (གས་/ག་) and First Person Statements (གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་)

The normal second person question form (MVS + གི་ཡིན་པས་) can be contracted to (**MVS + གས་**) or (**MVS + ག་**) with no change in meaning. Likewise, the affirmative first person form (MVS + གི་ཡིན་) can be contracted to (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ བགྱི་) with no change in meaning.

Sentences (106) - (112)

(106) a. ཁྱེད་རང་ག་དུས་འཁྱུངས་ས་སྐྱིན་ག — When will you get married?

b. ང་མགྱོགས་པོ་ཆང་ས་རྒྱག་གི — I'll get married soon.

(107) a. ཁྱེད་རང་སློབ་སྦྱོང་གནང་གས། — Are you going to study?

b. ལགས་ཡིན། ང་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི། — Yes, I'm going to study.

(108) a. ཁྱེད་རང་ག་དུས་ངའི་འཁྱིམ་ལ་ཕེབས་ག — When are you going to come to my place?

b. སང་ཉིན་ང་ཁྱེད་རང་གི་འཁྱིམ་ལ་ཡོང་གི — I'm going to come to your place tomorrow.

(109) a. ཁྱེད་རང་ལ་དངུལ་ཡོད་པས། — Do you have any money?

b. ངར་དངུལ་མེད། ཉིས་ཙང་པ་སངས་ནས་སྒོར་མོ་ཉི་ཤུ་གཡར་གྱི། — I don't have any money, so [I]'ll borrow 20 rupees from Pasang.

(110) a. བོད་ཇ་མཆོད་ག ཇ་མངར་མོ་མཆོད་ག — Will you have Tibetan tea or sweet tea?

b. ང་ཇ་མངར་མོ་འཐུང་གི — I will have sweet tea.

(111) a. ཁྱེད་རང་ག་དུས་ཆང་སྤང་གས། — When are you going to give up/ giving up chang?

b. ང་དེ་རིང་ནས་ཆང་དང་ཤ་སྤང་གི — From today I'm going to give up/ giving up chang and meat.

(112) a. ཁྱེད་རང་གནངས་ཉིན་བསམ་ཡས་ལ་ཕེབས་ག — Are you going to Samye the day after tomorrow?

b. ལགས་ཡིན། ང་གནངས་ཉིན་བསམ་ཡས་ལ་འགྲོ་བགྱི། — Yes, I'm going to Samye the day after tomorrow.

The contracted form for the second person, personal perspective question structure (MVS + གི་ཡིན་པས་) is (MVS + གས་) or (MVS + ག་). The meaning of all three structures is identical. One should note however, that the contracted forms (གས་/ ག་) are only used colloquially, whereas (MVS + གི་ཡིན་པས་) can be used both colloquially and in literary. There is no specific rule that determines the usage of གས་ and ག་, however of the two forms, ག་ is used more frequently in Lhasa dialect:

(106) a. ཁྱེད་རང་ག་དུས་འཁྱུངས་ས་སྐྱིན་ག / གས། — When will you get married?

(107) a. ཁྱེད་རང་སློབ་སྦྱོང་གནང་གས། / ག — Are you going to study?

In affirmative first person statements, a similar colloquial contracted form is used. The structure (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ བགྱི་ཡིན་) can be contracted to (MVS + གི་/ ཀྱི་/ གྱི་/ བགྱི་) in colloquial. Just as the contracted question form, the contracted statement form does not change the meaning of the sentence in any way:

(106) b. ང་མགྱོགས་པོ་ཆང་ས་རྒྱག་གི	I'll get married soon.
(107) b. ལགས་ཡིན། ང་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི།	Yes, I'm going to study.

Please note that *the contracted question form is **only used for second person**,* never for first or third person. Likewise, *the contracted affirmative form is **only used for first person**,* never for second or third person.

VI. Confirmation Seeking Questions (MVS + པྭ་/ཀྭ་)

	Sentences (113) - (122)
(113) ཁྱེད་རང་རྒྱ་གར་ནས་ཕེབས་པ་རེད་པྭ།	You **have come** from India, **right**?
(114) ཁྱེད་རང་གིས་ཁོང་ལ་རོགས་གནང་པ་ཡིན་པྭ།	You have helped him, right?
(115) དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་གི་ཨ་མ་ལགས་ཕྱག་ལས་གནང་གི་ཡོད་པ་མ་རེད་པྭ།	These days your mother **doesn't work, does she**?
(116) ཁོ་ཚོ་ད་ལྟ་ཞལ་ལགས་མཆོད་ཀྱི་འདུག་གྭ	They **are eating** now, **aren't they**?
(117) a. ཁྱེད་རང་སང་ཉིན་ངའི་ནང་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན་པྭ།	Tomorrow you **are coming** to my house, **right**?
b. ལགས་ཡིན། ང་ཡོང་གི	Yes, I'm coming.
(118) a. ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་སློབ་སྦྱོང་གནང་པ་རེད་པྭ།	He studied in India, didn't he?
b. ལགས་རེད། ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་སློབ་སྦྱོང་གནང་པ་རེད།	Yes, [he] did. He studied in India.
(119) a. ང་ཚོ་མཉམ་དུ་སློབ་སྦྱོང་གནང་གི་ཡིན་པྭ།	[You] are going to study with us, right?
b. ལགས་མིན། ད་ལྟ་ངར་དུས་ཚོད་མེད།	No, [I'm] not. Now I don't have time.
(120) a. ཉི་མ་དེ་རིང་སང་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་མི་འདུག་གྭ	These days Nyima isn't working, is she?
b. ལགས་མི་འདུག ཉི་མར་ལས་ཀ་རགས་མི་འདུག	No, [she] isn't. She [Nyima] hasn't found a job.
(121) a. ཟླ་བ་ལགས་སང་ཞོགས་ཕྱི་རྒྱལ་ལ་ཕེབས་ཀྱི་རེད་པྭ།	Tomorrow morning Dawa is going abroad, isn't he?
b. ལགས་རེད། ཁོང་ཕྱུག་ཚོད་དྲུག་པར་ཐེགས་ཀྱི་རེད།	Yes, [he] is. He will go at six o'clock.
(122) a. དོ་དགོང་ང་ཚོ་ཤ་མོག་མོག་བཟོ་བགྱི་ཡིན་པྭ།	Tonight we are going to make meat momos, right?
b. ལགས་འོང་།	Yes, [we are].

The question marking particle པྭ་, first introduced in Lesson 3, section IV, forms a special type of question called a *confirmation seeking question.* Confirmation seeking questions are used when the speaker ***presupposes that the disclosed information is true, but is seeking confirmation from the addressee.*** Literally the question marking particle པྭ་ can be translated as, *'right?'* This structure also carries the implication of a *tag question,* i.e., '...isn't it?,' '...aren't they?,' etc.

The confirmation seeking questions in Lesson 3 are concerned with identification. In that lesson, the question particle པྭ་ follows the verbs of identification, ཡིན་ and རེད་:

ཁྱེད་རང་ཚོང་པ་ཡིན་པྭ།
You are a businessman, aren't you?

ཚེ་རིང་བུ་རེད་པྭ།
Tsering is a boy, isn't he? [right?]

The confirmation seeking questions introduced in Lesson 7 deal with possession/ location/ modification as well as post position statements. In the questions of that section, the particles པྭ་ and ཀྭ་ follow the verbs, ཡོད་ / འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་:

ཁོ་ཚོར་ཕྲུ་གུ་འདུག་ཀྭ (possession)
They have a child, right?

བོད་ལ་གངས་རི་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད་པྭ། (location)
There are many mountains in Tibet, aren't there?

བུ་མོ་ཕ་གི་སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག་ཀྭ (modification)
The girl over there is beautiful, isn't she?

དེབ་ལྕོག་ཙེའི་སྟེང་ལ་འདུག་ཀྭ (post position)
The book is on the table, isn't it?

The confirmation seeking questions in Lessons 3 and 7 are categorized as simple constructions because only *one verb* precedes the question marking particle པྭ་/ ཀྭ་. The confirmation seeking questions in Lesson 8 are formed with a double verb construction; a double positive verb or a double negative verb. The verbs ཡིན་/ རེད་/ ཡོད་/ འདུག་/ or ཡོད་པ་རེད་ are used. In this construction the question marking particles པྭ་/ ཀྭ་ follow the second verb.

ཆུ་ཚོད་གཅིག་དུས་ཚོད་རིང་པོ་མ་རེད། མ་རེད་པྭ།
One hour isn't a lot of [long] time, is it/ isn't that right?

The confirmation seeking questions in this section are formed with both a main verb stem and a verbal conjugation:

(MVS + conjugation – གི་ཡིན་/ གི་རེད་, གི་ཡོད་/ གི་འདུག་/ གི་ཡོད་པ་རེད་, པ་ཡིན་/ པ་རེད་ + པྭ་/ ཀྭ་).
The verbal conjugation, the adverb of time, or the context of the ongoing conversation indicates the time/ tense of the questions in this section:

(115) དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་གི་ཨ་མ་ལགས་ཕྱག་ལས་གནང་གི་ཡོད་པ་མ་རེད་པྭ། (simple present)
These days your mother doesn't work, does she?

(116) ཁོ་ཚོ་ད་ལྟ་ཞལ་ལགས་མཆོད་ཀྱི་འདུག་ཀྭ (present continuous)
They are eating now, aren't they?

(118) ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་སློབ་སྦྱོང་གནང་པ་རེད་པྭ། (simple past)
He studied in India, didn't he?

(121) ཟླ་བ་ལགས་སང་ཞོགས་ཕྱི་རྒྱལ་ལ་ཕེབས་ཀྱི་རེད་པྭ། (future)
Tomorrow morning Dawa is going/ will go abroad, isn't/ won't he?

Remember, the particle པཱ་ is used with all verbs and conjugations except for འདུག་ and གི་འདུག་; these are followed by the particle ཀཱ་. Also, confirmation seeking questions are often used within the context of a conversation to reconfirm an assumption that is based on a previously stated fact:

ཁོང་གི་པཱ་ལགས་བོད་པ་རེད། བྱས་ཙང་ཁོང་ཡང་བོད་པ་རེད་པཱ།
His father is Tibetan, so he's also Tibetan, right?/ isn't he?

VII. The Future ཆགས་ Construction [to become] (Adjective/ Noun + ཆགས་ + ཀྱི་རེད་)

Sentences (123) - (129)

(123) ལས་ཀ་མང་པོ་བྱས་ན་ཕྱུག་པོ་ཆགས་[8]ཀྱི་རེད།
If [you] work hard/ do a lot of work, [you] will become rich.

(124) ཚལ་ལ་ཚ་ལུད་བརྒྱབ་ན་ཚལ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཀྱི་རེད།
If fertilizer is put on the vegetables, they [the vegetables] will become big.

(125) མ་བྱན་གྱིས་བག་ལེབ་ལ་ཅི་ནི་མང་པོ་བརྒྱབ་སོང་།
བྱས་ཙང་ད་མངར་མོ་ཆགས་ཀྱི་རེད།
The cook has put a lot of sugar in the cake, so now it will be sweet.

(126) ང་ལུས་རྩལ་མང་པོ་རྩེ་བཀྱི་ཡོད། དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ང་
གཟུགས་པོ་ཡག་པོ་ཆགས་ཀྱི་རེད།
I exercise a lot. Because of this, I'll be healthy/ my body will become healthy.

(127) པདྨ་ལོ་གཉིས་ཀྱི་རྗེས་ལ་ཨེམ་ཆི་ཆགས་ཀྱི་རེད།
After two years Pema will become a doctor.

(128) ཉི་མ་རྟག་པར་བོད་སྐད་བེད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་རེད། ཨ་ནི་
ཁྱེད་རང་གི་བོད་སྐད་ཡག་པོ་ཆགས་ཀྱི་རེད།
[You] must use Tibetan everyday, then your Tibetan will improve/ get better.

(129) ཆང་ས་བརྒྱབ་ནས་པུ་གུ་སྐྱེས་ན་ཨ་མ་ཆགས་ཀྱི་རེད།
After getting married, if [you] give birth to/ have a baby [you'll] become a mother.

In future time sentences, when the verb ཆགས་ is used with adjectives or nouns, it is often translated as *'to become'* in English, (Adjective/ Noun + ཆགས་ + ཀྱི་རེད་):

(123) ལས་ཀ་མང་པོ་བྱས་ན་ཕྱུག་པོ་ཆགས་ཀྱི་རེད། (Adjective Construction)
If [you] work hard/ do a lot of work, [you] **will become rich.**

(129) ཆང་ས་བརྒྱབ་ནས་པུ་གུ་སྐྱེས་ན་ཨ་མ་ཆགས་ཀྱི་རེད། (Noun Construction)
After getting married, if [you] give birth to/ have a baby [you'll] become a mother.

(128) ཉི་མ་རྟག་པར་བོད་སྐད་བེད་སྤྱོད་བྱེད་དགོས་རེད། (Adjective Construction)
ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་གི་བོད་སྐད་ཡག་པོ་ཆགས་ཀྱི་རེད།
[You] must use Tibetan everyday, then your Tibetan **will improve/ get better.**

8. ཆགས་ = [ཆའ~] Please note that there is a difference in pronunciation between the future and past time constructions. The pronunciation of the [འ] sound in the (ཆགས་ + ཀྱི་རེད་) is low in tonal pitch [འ~], whereas the pronunciation of the [འ] sound in the (ཆགས་ + པ་རེད་) is similar to [ཨ~].

In sentence (128), though the English translation of ཡག་པོ་ཆགས་ཀྱི་རེད་ is, *'will improve/ get better'*, the underlying meaning is, 'your Tibetan ***will become*** better/ it ***will become*** good.'

In this lesson, ཆགས་ is introduced as a future time verb. Please note that ཆགས་ can also be used in past and present time sentences.

VIII. The Future ཡོང་ Construction (Adjective/ Noun + ཡོང་ + གི་རེད་)

Sentences (130) - (135)

(130) ཆུང་དུས་དཀའ་ལས་བརྒྱབ་[9]ན་རྗེས་མ་སྐྱིད་པོ་ཡོང་གི་རེད།
If [you] work hard when you are young, later on [you] **will be happy/ everything will turn out well.**

(131) ཁྱེད་རང་གིས་པ་མར་ཡི་གེ་ཡང་སེ་བཏང་དགོས་རེད། ཨ་ནི་ཁོང་ཚོ་དགའ་པོ་ཡོང་གི་རེད།
You must often send letters to your parents. Then they'll be pleased.

(132) ཚོང་བརྒྱབ་ན་དངུལ་ཡོང་གི་རེད།
If [you] do business [you] **will get money.**

(133) ངའི་བུ་ཕྱི་ལོགས་ལ་འགྲོ་དུས་ངར་ཁ་པར་མ་བཏང་ན་ང་སེམས་ཁྲལ་ཡོང་གི་རེད།
When my son travels, if he doesn't phone me I get worried.

(134) སློབ་སྦྱོང་ཡག་པོ་བྱས་ན་ཁྱེད་རང་གི་ཡིག་ཚད་ཡག་པོ་ཡོང་གི་རེད།
If [you] study well, you will do well on the exam.

(135) ཁྱེད་རང་རོགས་པ་སྡུག་ཅག་མཉམ་དུ་ཕྱིན་ན་ཁྱེད་རང་ལ་དཀའ་ངལ་ཡོང་གི་རེད།
If you hang out with bad friends, you'll have problems.

In this section the verb ཡོང་ *'to come'* is used in future time constructions, (Adjective/ Noun + ཡོང་ + གི་རེད་). This particular structure carries the meaning, *'something will come to/ arise in'* oneself or someone else. This construction can be used in two ways:

1.) ***To express that certain feelings will arise, or come about in someone.***

(131) ཁྱེད་རང་གིས་པ་མར་ཡི་གེ་ཡང་སེ་བཏང་དགོས་རེད། ཨ་ནི་ཁོང་ཚོ་དགའ་པོ་ཡོང་གི་རེད།
You must often send letters to your parents. Then they'**ll be pleased.**

In sentence (131), the phrase ཁོང་ཚོ་དགའ་པོ་ཡོང་གི་རེད་ literally means 'the liking will come to them.' This is translated as 'they will be pleased.'

2.) ***To express an experience that will be had by someone because of the situation.***

(135) ཁྱེད་རང་རོགས་པ་སྡུག་ཅག་མཉམ་དུ་ཕྱིན་ན་ཁྱེད་རང་ལ་དཀའ་ངལ་ཡོང་གི་རེད།
If you hang out with bad friends, you **will have problems.**

In sentence (135), དཀའ་ངལ་ཡོང་གི་རེད་ 'the experience of having problems *will arise/ or come about*' because of the situation, རོགས་པ་སྡུག་ཅག་མཉམ་དུ་ཕྱིན་ན་ 'if [you] hang out with bad friends.' The phrase དཀའ་ངལ་ཡོང་གི་རེད་ literally means 'problems will be had/ will come to you.' This is translated as, 'you will have problems.'

9. དཀའ་ལས་བརྒྱབ་ - The noun དཀའ་ལས་ means, 'difficulty' and བརྒྱབ་ is the verb. The combination of this noun and verb literally means, 'to face difficulties'. In this text དཀའ་ལས་བརྒྱབ་ has been translated as, 'to work hard'. This expression is often used colloquially by Tibetans.

In this lesson ཡོང་ is introduced as a future time verb. Please note that ཡོང་ can also be used as a present time verb, but not as a past time verb. In past time sentences the verb བྱུང་, explained in Lesson 13, is used.

IX. Conversation

Context: Sherab has come to invite Sangye to a party at his house. Since he is not at home he speaks with his sister Dekyi and invites her as well:

	Sentences (136) - (146)
(136) ཤེས་རབ་: བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས། བདེ་སྐྱིད་ལགས།	Good afternoon, Dekyi.
བདེ་སྐྱིད་: བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས། ངས་ཁྱེད་རང་ངོ་ཤེས་ཀྱི་	Good afternoon. I don't know you.
མི་འདུག སུ་ཡིན།	Who are you?
(137) ཤེས་རབ་: ང་ཤེས་རབ་ཡིན། དྲན་གནང་གི་མི་འདུག་གས།	I am Sherab. Don't you remember [me].
བདེ་སྐྱིད་: ཨ་ལས་འོང་རེད། ད་ངས་དྲན་སོང་། ཁྱེད་རང་	Oh yes, that's right. Now I remember [you].
ངའི་ཇོ་ལགས་ཀྱི་གྲོགས་པོ་ཡིན་པ། ལོ་བཞིའི་སྔོན་ལ་	You're my elder brother's friend, right? Didn't
ཁྱེད་རང་ཨ་རི་ར་སློབ་སྦྱོང་གནང་གར་ཕེབས་པ་	you go to America to study four years ago?
མ་རེད་པས། ཆེན་པོ་ཞེ་དྲགས་ཆགས་བཞག	You've become so big.
(138) ཤེས་རབ་: ལགས་རེད། ད་ག་རང་རེད།	Yes, that's right.
ད་ཁྱེད་རང་གིས་དྲན་གནང་སོང་།	Now you remember [me].
བདེ་སྐྱིད་: ཨ་ལས་ཡར་ཕེབས། གསོལ་ཇ་མཆོད།	Please come on in and have some tea.
(139) ཤེས་རབ་: ཐུགས་ཆེ་གནང་། སངས་རྒྱས་ཡོད་པས།	Thank you. Is Sangye here?
བདེ་སྐྱིད་: མེད། མེད། ཇོ་ལགས་ད་ལྟ་ཕྱི་ལོགས་ལ་	No, no. My brother has just gone out.
ཅིག་ཐེགས་སོང་།	
(140) ཤེས་རབ་: ག་དུས་ནང་ལ་ལོག་ཕེབས་ཀྱི་རེད།	When will [he] return [home]?
བདེ་སྐྱིད་: མགྱོགས་པོ་ལོག་ཕེབས་ཀྱི་རེད།	[He]'ll come back/ return soon.
(141) བདེ་སྐྱིད་: གསོལ་ཇ་མཆོད་དང་། ཨ་རི་ར་བཞུགས་དུས་	Please have some tea. I don't think you
ཁྱེད་རང་བོད་ཇ་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་ཀྱི་མ་རེད།	drank Tibetan tea when you were in America.
ཤེས་རབ་: ལགས་མེད། གསོལ་ཇ་འདི་སྦྲ་པོ་ཞེ་པོ་ཅིག་འདུག་གྲ	No, I didn't. [I] must admit that this tea is very tasty!
(142) ཤེས་རབ་: སང་ཉིན་ངའི་ནང་ལ་ཐུགས་སྤྲོ་ཅིག་ཡོད།	Tomorrow there is a party at my house,
ཐུས་ཙང་ཕེབས་ག	[therefore] will [you] come?
བདེ་སྐྱིད་: ང་གཏན་གཏན་ཡོང་གི ཡིན་ནའང་ཇོ་ལགས་	For sure I'll come. But [I] don't know if my
ཕེབས་མ་ཕེབས་ཧ་གོ་བགྱི་མེད།	brother will come or not.
(143) ཤེས་རབ་: ངའི་གྲོགས་པོ་སངས་རྒྱས་ལ་ཡིན་གཅིག་མིན་ཅིག་	Please you must tell my friend Sangye to come!
གསུང་རོགས་གནང་།	
བདེ་སྐྱིད་: ཡིན་དང་ཡིན། ངས་ཇོ་ལགས་ལ་གཏན་གཏན་	Of course [I] will. I will definitely tell my brother.
ཞུས་ག ཁོང་ཕེབས་ན་ང་ཚོ་ཚང་མ་སྐྱིད་པོ་ཡོང་	If he comes we'll all have fun, won't we?
གི་རེད། མ་རེད་པས།	

(144) ཤེས་རབ་: ལགས་རེད། ད་ག་རང་རེད། ང་ཚོ་དངོས་གནས་སྐྱིད་པོ་ཡོང་གི་རེད། ད་ང་ཅིག་དགོངས་པ་ཞུ་གི། — Yes that's right, we'll really have a great time. Thank you. Now please excuse me.

(145) བདེ་སྐྱིད་: ཨུ་ལས་གང་འཐུང་མ་སྐྱོན། ཐུགས་གང་མཆོད་དང་། འདི་ང་རང་ཚོ་བོད་པའི་ལུགས་སྲོལ་རེད་དྲ། — You can't drink just one cup. Have one more. This is our Tibetan custom!

(146) ཤེས་རབ་: ཐུགས་ཆེ་གནང་། — Thanks a lot.

After finishing a second cup of tea Sherab says:

ད་ང་ཅིག་དགོངས་པ་ཞུ་བགྱི། ཨ་ཙི་སང་ཉིན་མཇལ་ཡོང་། — Now please excuse me. And [I'll] see [you] tomorrow.

བདེ་སྐྱིད་: ཕེབས་ཨང་། སང་ཉིན་མཇལ་ཡོང་། — Take care and [I]'ll see you tomorrow.

* Information for General Knowledge:

དགེ་བཤེས་ – A Doctorate Degree in the Field of Buddhist Philosophy

In sentence (34) the title དགེ་བཤེས་ is used. དགེ་བཤེས་, a title earned after many years of religious studies, indicates that the monk holds a doctorate degree in the field of Buddhist philosophy and has mastered metaphysics as well as the important branches of sacred literature.

དགེ་བཤེས་ is a contraction of དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་ :

དགེ་བ་:	merit/ virtue
བཤེས་གཉེན་:	one who knows/ possesses knowledge/ one who knows how to accumulate merit and rid oneself of faults and defilements

Thus it could be said that a དགེ་བཤེས་ is one who leads a pure life and is possessed of learning and good character. To gain a དགེ་བཤེས་ degree one does not necessarily have to be a རིན་པོ་ཆེ་ (a title for a reincarnate བླ་མ་). After many years of hard work and study, it could be as many as 20-25 years, a monk may be able to receive the དགེ་བཤེས་ degree. Traditionally, only after receiving this degree would a monk begin teaching philosophy to others.

A དགེ་བཤེས་ may become a great master and acquire disciples སློབ་མ་ཚོ་ who develop great faith in him. These disciples may address their master དགེ་བཤེས་ as རིན་པོ་ཆེ་ or དགེ་བཤེས་རིན་པོ་ཆེ་ based on the qualities he has accumulated over the years.

Among geshes there are four levels:

ལྷ་རམས་པ་:	highest grade	ཚོགས་རམས་པ་:	second highest grade
རིགས་རམས་པ་:	next to lowest grade	གླིང་གསེབ་པ་:	lowest grade

The Tibetan Custom of Offering Tea and Chang

Tibetans are renowned for their unlimited consumption of tea. The winters in Tibet are cold and long, thus to sustain themselves, Tibetans drink innumerable cups of salty buttered tea. Each member of the family has their own designated cup; this is continuously filled and refilled throughout the day. Another drink regularly enjoyed by them is an alcoholic refreshment made from fermented barley, chang. As people in the West invite their friends over for a glass of wine, Tibetans invite their friends over for a '*cup*' of tea or a '*bowl*' of chang.

When someone comes to the house for a specific reason or just to chat, a cup of tea or a bowl of chang is offered. If one should meet a friend on the road or outside the house, they too may be invited in for the inevitable 'cup'. Once seated, a guest can not escape the host's hospitality. It is considered impolite to drink only one cup; at least one refill is required before being allowed to leave. Though a refill is a necessity, one is not obliged to drink the whole cup; one or two sips will suffice. Should one try to leave without the traditional refill, the host will say: ཨཱ་ལས་གང་འཐུང་མ་སྐྱིན། ཐུགས་ཀང་མཆོད་དང་། 'You can't drink just one cup. Please have one more.' Should one stay for an extended period of time, one's cup will be endlessly refilled until leaving.

Other Related Customs

The people of Eastern Tibet (e.g., Kham and Amdo) accept 'no' as 'no' and 'yes' as 'yes'. When a host offers a guest some food or drink, should they say 'no', they will not be asked a second time. In Central Tibet (e.g., Lhasa and Shigatse) however, this is not the case. If a guest is offered food or drink and they say 'no', ལགས་མིན། ལགས་མིན།/ [ལགས་མན།], the host will repeatedly insist, མཆོད། མཆོད། མཆོད། until one is obliged to say 'yes'. In this part of Tibet it is considered impolite to accept an offer the first time. Thus even if one should want the food or drink, it is polite to do so only after the second or third request by saying, ཐུགས་རྗེ་ཆེ། /[ཁྲི་ཆེས་སྐྱ།]. Understanding this, one should not get upset with the Tibetan host when he/she insistently requests you to eat or drink something even after having said 'no' several times. The custom of a host insisting that a guest accept some food and drink is even more prevalent at the time of a party.

Tibetans consider it extremely ill-mannered to use a utensil that has been put in the mouth when cooking. If one wants to check the salt and, or other spices in a dish, the utensil used for tasting should never be placed back in the food unless it is washed.

In Tibetan families, before beginning to eat a meal, grace is said. Food should first be offered to the Triple Gem; Buddha, Dharma (the religous doctrine), and the Sangha (the religious community and enlightened ones). Only after the offering, does one begin to eat. Another custom one should be aware of is, after finishing a meal it is considered ill-mannered to push the chair back and strech one's arms back over the head. Also excusing oneself immediately after a meal to use the toilet is considered impolite.

X. Exercises

A. Translate the following sentences:

(1) བཀྲ་དབྱངས་ལགས་བསྐུར་པན་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། བྱམས་ཚང་ཁོང་ཁ་ལག་ལ་བསྐུར་པན་བེད་སྤྱོད་གནང་གི་ཡོད་པ་མ་རེད།
(2) ངས་ཡག་པོ་དྲན་གྱི་འདུག ཁྱེད་རང་ཆུང་ཆུང་སྐད་ལ་ཡང་སེ་ན་བགྱི་ཡོད།
(3) ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་ལས་ཀ་ཅིག་སྤྲད་ན་ཁྱེད་རང་བྱེད་ག
(4) བོད་སྐད་སྦྱང་ནས་བེད་སྤྱོད་བྱས་ན་ཁྱེད་རང་གི་བོད་སྐད་ཡག་པོ་ཆགས་ཀྱི་རེད།
(5) ཕ་མ་ཚོར་ཡི་གེ་ཡང་སེ་བཏང་ན་ཁོང་ཚོ་དགའ་པོ་ཡོང་གི་རེད།
(6) Your daughter studied in India, right?
(7) Tomorrow morning Dawa is going abroad, isn't he?

B. Make sentences using the following words and structures:

(1) ཀུག་རྫུན་བཤད་
(2) འགྲན་བསྡུར་བྱེད་
(3) སྦྱོང་བརྡར་བྱེད་
(4) ནུ་མཐུད་
(5) ཆང་ས་བརྒྱབ་
(6) སེམས་ཁྲལ་
(7) དཀའ་ངལ་
(8) ལག་འཁྱེར་
(9) Adjective + ཆགས་ཀྱི་རེད་
(10) Adjective + ཡོང་གི་མ་རེད་

C. Answer the following questions:

(1) དེ་རིང་འཛིན་གྲྭའི་རྗེས་ལ་ཁྱེད་རང་ག་རེ་ག་རེ་གནང་གི་ཡིན།
(2) ཉིན་དགུང་ཁ་ལག་ཟས་ནས་ག་པར་ཐེགས་ག
(3) ནམ་རྒྱུན་ཁྱེད་རང་གི་པུ་ལགས་ཕྲུག་ཚོད་ག་ཚད་ལ་བཞེངས་ཀྱི་རེད།
(4) སང་ཞོགས་ཁྱེད་རང་གང་འདྲ་ཟེར་སློབ་གྲྭར་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན།
(5) སློབ་ཕྲུག་ཚོ་བལ་ཡུལ་ལ་ཟླ་བ་ག་ཚད་བསྡད་ཀྱི་རེད།

XI. མིང་ཚིག་གསར་པ་ Vocabulary for Lesson Fifteen

Nouns

ཨ་པ་	child/ son/ daughter (h.)	ཉལ་ཁྲི་	bed
ཤ་བག་ལེབ་	fried meat bread	མཇལ་དར་	Tibetan white scarf (h.)
སྲུང་མདུད་	blessing cord	ནང་ཆོས་	Buddhism
སྤེན་སྐྱིད་	a Saturday outing	ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་མི་	Westerners
ཏར་/ཏར་འཕྲིན་	telegram	ཏར་ཁང་	telegram office
རིག་གཞུང་	culture	སྒྲུང་	story
ལུས་རྩལ་སྦྱོང་ཁང་	gym	གསོལ་དཔོན་	lama's attendant
ནོར་བུ་གླིང་ཀ་	Norbulinka (the summer palace of H.H. the Dalai Lama in Lhasa)		

Pronouns

རང་	you (yourself)/ I (myself)

Verbs

ཕུལ་	offer/ give (h.)	འཁྲིད་	take (a person, animal)
ཨུ་འཚུགས་བརྒྱབ་	insist	ཉོ་ཆ་བརྒྱབ་	buy/ shop
ཁས་ལེན་ཞུས་	promised	བརྗེད་པོ་བརྒྱབ་	exchange/ change
ཚོང་སྒྲོན་	do business (h.)	བསྐུར་	send (by hand)
ཞེར་	tell	གློག་སྤར་	switch on the light
སྨན་བཅོས་གནང་	get medical treatment (h.)	བརྟག་དཔྱད་གནང་	get a [physical] check-up (h.)
བཅར་	go to meet someone (h.)	བཞུགས་གདན་འཛུགས་	stay/ live (h.)

Adjectives

སྟོང་པ་	empty

Conjunction

འོ་ན་	then

Expanded Table of Contents for Lesson 15

			Page
I.	Past Time Statements (MVS + ཡོད་/ ཡོད་པ་རེད་)		303
	A. First Person		303
	1. Personal Perspective on Self - (MVS + ཡོད་)		303
	a. Nominative	Sentences (1) - (4)	303
	b. Instrumental	Sentences (5) - (8)	303
	* Nominative Case vs. Instrumental Case		304
	2. General Statement - (MVS + ཡོད་པ་རེད་)		304
	a. Nominative	Sentences (9) - (13)	304
	b. Instrumental	Sentences (14) - (16)	305
	B. Second/ Third Person		307
	1. Personal Perspective on Others - (MVS + ཡོད་)	Sentences (17) - (19)	307
	2. General Statement - (MVS + ཡོད་པ་རེད་)	Sentences (20) - (22)	308
II.	Past Time Questions (MVS + ཡོད་པས་/ ཡོད་པ་རེད་པས་)		309
	A. Second Person		309
	1. Personal Perspective - (MVS + ཡོད་པས་)		309
	a. Nominative	Sentences (23) - (30)	309
	b. Instrumental	Sentences (31) - (34)	309
	* Usage of the Negative Particles (མ་ and མེད་) in Past Time Contexts		310
	2. General Statement - (MVS + ཡོད་པ་རེད་པས་)	Sentences (35) - (38)	311
	B. First/ Third Person		311
	1. Personal Perspective - (MVS + ཡོད་པས་)	Sentences (39) - (41)	311
	2. General Statement - (MVS + ཡོད་པ་རེད་པས་)	Sentences (42) - (45)	312
III.	Past Time Reportative Questions (MVS + འདུག་གས་) and Statements (MVS + འདུག་/ བཞག་)		313
	First/ Third Person	Sentences (46) - (50)	313
IV.	The Verbal-endings རེད་འདུག་/ [རེད་བཞག་]	Sentences (51) - (56)	314
V.	Clause of Purpose གར་ (MVS + གར་ + Motion Verb + Conjugation)		316
	A. Past Time Construction	Sentences (57) - (64)	316
	B. Present Time Construction	Sentences (65) - (74)	316
	C. Future Time Construction	Sentences (75) - (79)	317

VI.	Clause of Pretense (MVS + གར་ + བྱེད་/ བྱས་ + Conjugation)	Sentences (80) - (85)	318
VII.	A Short Story: ཁྱི་འདོད་ཛམས་ཅན་གྱི་སྒྲུང་། The Greedy Dog		319
	Vocabulary		319
VIII.	Conversations		320
	A.	Sentences (86) - (96)	320
	B.	Sentences (97) - (107)	321
	C.	Sentences (108) - (114)	322
	* Contracted Form of Statements and Questions		322
IX.	Exercises		323

Lesson 15

I. Past Time Statements (MVS + ཡོད་/ཡོད་པ་རེད་)

A. *First Person*

1.) Personal Perspective on Self - (MVS + ཡོད་) [self knowledge]

a.) Nominative

		Sentences (1) - (4)
(1)	ང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད།	I **have studied**.
or	སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད།	[I] **have studied**.
(2)	ནང་ལས་བྱས་ཡོད།	[I] have done [my] homework.
(3)	ཁ་ལག་བཟོས་ཡོད།	[I] have made food.
(4)	ཁ་ལག་ཟས་མེད།	[I] have not eaten.

b.) Instrumental

		Sentences (5) - (8)
(5)	ངས་རིན་ཆེན་ལ་ཚང་མ་བསླབ་ཡོད།	I'**ve taught** Rinchen **everything**.
or	རིན་ཆེན་ལ་ཚང་མ་བསླབ་ཡོད།	[*Everything* **has been taught** *by me*.]
(6)	ཚེ་དབང་ལ་དངུལ་གཡར་ཡོད།	[I]'ve lent money to Tsewang.
(7)	ངས་འཆི་མེད་ལ་ཁྱེད་རང་གི་མིག་ཤེལ་[1]བསྐུར་ཡོད།	I've sent your glasses with Chimi.
(8)	ཁོང་ལ་འདི་བཤད་མེད།	[I] haven't said this to him.

In this section the first person past time construction (MVS past form + ཡོད་) is introduced. This construction is similar to the English present perfect tense. Just as subtle differences exist between the English simple past tense and present perfect tense, similar differences exist between the Tibetan past structure of this section, (MVS + ཡོད་), and the Tibetan simple past structure, (MVS past form + པ་ཡིན་/ རེད་), introduced in Lesson 13.

The (MVS + པ་ཡིན་/ རེད་) construction emphasizes the '***time***' that the action took place and/ or indicates that the particular action ***has been completed***. The (MVS + ཡོད་) construction on the other hand, is used for an action which has ***only just finished***. The emphasis of this structure is *not on the past action* itself, but ***on the effect the action has on the present moment***.

Let's examine the following two sentences:

(MVS + པ་ཡིན་)		(MVS + ཡོད་)
ང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་པ་ཡིན།	vs.	(1) ང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད།
I **studied**.		I **have studied**.

---

1. མིག་ཤེལ་ = [མིག་ཤེ~]

In both Tibetan and English, the statement ང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་པ་ཡིན། 'I studied,' affirms the fact that *the action of studying has been completed at a particular time in the past.* The statement ང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད། 'I have studied,' however, implies that the subject ང་ 'I' has studied, and *the result of that study still has an effect on the subject* ང་ *'I' at this very moment.* An underlying meaning of this sentence could be; *the understanding of those lessons exists in my mind.*

Please note that verbs used in the past time constructions introduced in this lesson *are in their past form.* The first time a structure is introduced in this section, the code (MVS past form) is written; thereafter the contracted (MVS) is used.

* In Lesson 12 the Nominative and Instrumental Cases are introduced. In several sections of this lesson, a distinction between nominative and instrumental sentences has been made so the student can take a closer look at their distinct functions. Sentences (1-4) take a nominative subject. The *nominative case* places the emphasis on the **action *that is being performed by the agent.***

(3) ཁ་ལག་བཟོས་ཡོད།	[I] **have made** *food.*

In sentence (3), the emphasis is on the action, བཟོས་ཡོད་ *'have made'*, rather than on the agent of the action, ང་ 'I'.

Note the absence of the pronoun ང་ 'I' in the sentence above. The verb ཡོད་ automatically signals that the speaker is referring to him/ herself, therefore the first person pronoun usage is optional. Though it is correct to use the personal pronoun in nominative sentences when answering questions, Tibetans generally tend to drop it.

Sentences (5-8) take an instrumental subject. The *instrumental case* places the emphasis on the **subject**, *the agent of the action,* whereas the nominative emphasis is on the *performed action.*

(5) ངས་རིན་ཆེན་ལ་ཚང་མ་བསླབ་ཡོད།	I'*ve taught* Rinchen everything. [Everything *has been taught* **by me**.]

In sentence (5), the emphasis is on the instrumental subject ངས་ *'by me,'* performing the action བསླབ་ཡོད་ *'have taught.'* As in nominative sentences, the use of the first person pronoun is optional in ཡོད་ sentences.

It should be noted that the *direct object or indirect object of an instrumentally formed sentence* ***always takes a dative particle,*** i.e., རིན་ཆེན་ལ་ '*(to) Rinchen.*'

2.) General Statement - (MVS + ཡོད་པ་རེད་)

a.) Nominative

	Sentences (9) - (13)
(9) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་ཡོད་པ་རེད།	I **must have gone to India** when I was young.
(10) མདང་དགོང་ལས་ཀ་མང་པོ་ཡོད་ཙང་ང་ཚོ་སུ་ཡང་ཉལ་ཡོད་པ་མ་རེད།	Last night none of us went to sleep because there was so much work to do.
(11) དེ་དུས་ང་པ་ལགས་མཉམ་དུ་བལ་ཡུལ་ལ་ཕྱིན་ཡོད་པ་མ་རེད།	At that time I mustn't have gone to Nepal with [my] father.
(12) ངར་གནམ་གྲུའི་པ་སེ་རགས་ཡོད་པ་མ་རེད།	I didn't get a plane ticket.

(13) ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ངའི་ནང་ལ་ཕེབས་དུས་[2] ང་བསྡད་ཡོད་པ་མ་རེད། Yesterday when you came to my house, I wasn't there.

b.) **Instrumental**

Sentences (14) - (16)

(14) ངས་ཁྱེད་རང་ལ་དངུལ་སྤྲད་ཡོད་པ་མ་རེད། **I haven't given** you any money.
ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་གནང་པ་རེད། [Your] mother gave [it to you].

(15) ཁོང་གི་ལས་ཀ་དེ་ང་ཚོས་བྱས་ཡོད་པ་མ་རེད། We haven't done his work.

(16) ངས་ཁོང་ལ་གཏན་གཏན་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད་པ་མ་རེད། I'm quite sure I mustn't have promised him.

In Lessons 6 and 10 respectively, the verb-ending ཡོད་པ་རེད་ and the conjugation གི་ཡོད་པ་རེད་ are introduced. As these verb forms indicate that the statement is concerned with a general known fact so does the construction (MVS past form + ཡོད་པ་རེད་) of this section. The verb-ending ཡོད་པ་རེད་ carries the underlying meaning, '*as everyone knows*'. In this particular structure the main verb is always in its past form.

(13) ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ངའི་ནང་ལ་ཕེབས་དུས་ང་བསྡོད་ཡོད་པ་མ་རེད།
Yesterday when you came to my house, I **wasn't there**. [as everyone knows]

vs.

ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ངའི་ནང་ལ་ཕེབས་དུས་ང་བསྡད་མེད།
Yesterday when you came to my house, ***I* wasn't there**.

In sentence (13), ང་བསྡད་ཡོད་པ་མ་རེད། 'I wasn't there,' emphasizes the fact, i.e., *everyone in the house knew I was not at home, I had gone out* [*my presence did not exist*]. The second sentence, ང་བསྡད་མེད། 'I wasn't there,' places the emphasis on the subject ང་ 'I' rather than on the situation that is generally known by all.

The habitual-gnomic construction introduced in Lesson 1 is defined as *the existence* (ཡོད་) *of a particular habitual state* (ཡོད་པ་) *is a fact* (རེད་), the (MVS past form + ཡོད་པ་རེད་) can be explained in a similar fashion:

ཕྱིན་ཡོད་པ་ (དེ་) རེད་
That particular act of going ཕྱིན་ཡོད་པ་ (དེ་),
is a fact རེད་.

Another usage of (MVS past form + ཡོད་པ་རེད་) is to indicate that even though one thinks something is true/happened, etc., one is not absolutely sure. These kinds of sentences are often translated into English with the auxiliary verb *must* and a present perfect verb, i.e., *I must have done..., I must have eaten..., I must have gone...*, etc.:

(9) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་ཡོད་པ་རེད། **I must have gone to India** when I was young.

In sentence (9), ཡོད་པ་རེད་ indicates that the speaker is *not quite certain* whether he went to India or not when he was young. Even though this uncertainty exists, due to the situation, or things he has heard, it seems as

2. ཕེབས་དུས་ = [ཕེས་དུས་]

though he *must have gone.* If the speaker *knows for sure* that an action was completed at a particular time in the past the conjugation པ་ཡིན་ is used:

ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་པ་ཡིན། — I **went to India** when I was young.

According to the adverb of time or the context of the conversation, the (MVS + ཡོད་པ་རེད་) construction can be translated with an English simple past time verb. In such cases, ཡོད་པ་རེད་ still carries the implication of the speaker not being completely sure of the situation:

(10) མདང་དགོང་ལས་ཀ་མང་པོ་ཡོད་ཙང་ང་ཚོ་སུ་ཡང་ཉལ་ཡོད་པ་མ་རེད།
Last night **none of us went to sleep** because there was so much work to do.

In sentence (10), ཉལ་ཡོད་པ་མ་རེད་ could literally be translated as, *'as far as I can recollect, none of us slept.'* Here again, the structure carries an element of uncertainty, implying *'as far as I know'*. If the speaker definitely knew that no one had slept all night, the verb མ་ཉལ་ would be used:

ང་ཚོ་སུ་ཡང་མ་ཉལ། — None of us slept.

In sentence (12) below the use of ཡོད་པ་མ་རེད་ places the emphasis on the impersonal perspective of the situation that occured to the speaker:

ངར་གནམ་གྲུའི་པ་སེ་རག་ས་ཡོད་པ་མ་རེད། — I **didn't get** a plane ticket.

Here གནམ་གྲུའི་པ་སེ་རགས་ཡོད་པ་མ་རེད། could literally be translated as, *'**the circumstance is**, a plane ticket hasn't been gotten'*. If one wants the emphasis on the personal perspective, *'**by me** a plane ticket hasn't been gotten'*, the verb བྱུང་ is used:

ངར་གནམ་གྲུའི་པ་སེ་རགས་མ་བྱུང་། — I didn't get a plane ticket.

The adverb གཏན་གཏན་ is often used in past time (MVS + ཡོད་པ་རེད་) sentences. When གཏན་གཏན་ is used with (MVS + པ་ཡིན་) it means, *'certainly'*, *'surely'*, *'for sure'*, *'no question about it'*, etc. When it is used with ཡོད་པ་རེད་ it indicates that the speaker is *quite sure* that he has done/ not done something, however, there is still an element of not being fully convinced:

(16) ངས་ཁོང་ལ་གཏན་གཏན་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད་པ་མ་རེད། — **I'm quite sure I mustn't have promised** him.

vs.

ངས་ཁོང་ལ་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད་པ་མ་རེད། — I **mustn't have promised** him.

vs.

ངས་ཁོང་ལ་ཁས་ལེན་མ་བྱས། — I **didn't promise** him.

In the first sentence, the use of གཏན་གཏན་ with ཡོད་པ་མ་རེད་ signals the fact that the speaker is not a hundred percent sure about not having made a promise; however it does suggest a stronger sense of certainty than uncertainty, I *must not have done that.* In the second sentence, the sole use of ཡོད་པ་མ་རེད་ implies that it is *generally known* that a promise must not have been made. In the third sentence, the use of མ་བྱས་ indicates that the agent is *certain* that he did not make a promise.

B. *Second/ Third Person*

1.) Personal Perspective on Others - (MVS + ཡོད་) [knowledge through personal association]

Sentences (17) - (19)

(17) ཁ་སང་ཨ་མ་ལགས་ང་ཚོའི་ཉལ་ཁང་ལ་ཕེབས་དུས་ང་ལང་བསྡད་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཁྱེད་རང་དང་ཟླ་བ་དེ་དུས་ཉལ་ཁྲིའི་སྟེང་ལ་**ཉལ་བསྡད་ཡོད།** ཡོད་པ།

Yesterday when mother came into our bedroom I was standing, but at that time **you and Dawa were lying** on the bed. Isn't that so?

(18) བཀྲ་ཤིས་ལགས་བལ་ཡུལ་ལ་ཐེགས་དུས་ཁྱེད་རང་དང་ང་དང་ཉི་མ་ང་ཚོ་ཚང་མ་རྒྱ་གར་ལ་བསྡད་ཡོད། ཡོད་པ།

When Tashi went to Nepal, Nyima, you and I, all of us, were living in India. Isn't that right?

(19) ཁ་སེང་ང་ཚོ་གླིང་ཀར་མཉམ་དུ་ཐེགས་དུས་[3] ཁྱེད་རང་གིས་ཤ་བག་ལེབ་ཞིམ་པོ་ཅིག་བཙོས་གནང་ཡོད་པ། ངས་ཡག་པོ་དྲན་གྱི་འདུག དེ་དཔེའི་ཞིམ་པོ་འདུག

Some time ago when we went on a picnic together you made some delicious fried meat bread, didn't you? I remember well. They were really delicious.

The second / third person construction (MVS past form + ཡོད་) is used when the speaker wants to emphasize a personal association to the second or third person, i.e., he is a relative, a roommate, an old friend, etc. The verb ཡོད་ can also be used when the speaker wants to indicate that he has some personal association to the incident as well:

(17) ཁ་སང་ཨ་མ་ལགས་ང་ཚོའི་ཉལ་ཁང་ལ་ཕེབས་དུས་ང་ལང་བསྡད་ཡོད། ཡིན་ནའང་ཁྱེད་རང་དང་ཟླ་བ་དེ་དུས་ཉལ་ཁྲིའི་སྟེང་ལ་**ཉལ་བསྡད་ཡོད།** ཡོད་པ།
Yesterday when mother came into our bedroom, I was standing, but at that time **you and Dawa were lying** on the bed. Isn't that so?

Note that ཡོད་ has been used in two different contexts in the preceding sentence. In the first sentence, ཡོད་ marks the first person personal perspective, i.e., ང་ལང་བསྡད་ཡོད། *'I was standing,'*; whereas ཡོད་ in the second sentence performs three functions, i.e., ...ཉལ་བསྡད་ཡོད་ '...were lying':

1.) It indicates a personal association between the speaker ང་ 'I' and the second/ third person subjects ཁྱེད་རང་དང་ཟླ་བ་ *'you and Dawa.'*
2.) It indicates the speaker was present at the time of the action.
3.) The speaker ང་ 'I' assumes that the subjects ཁྱེད་རང་དང་ཟླ་བ་ *'you and Dawa'* were aware of the fact that mother came into the room, but feeling they may have forgotten, the speaker wants to remind them.

The emphasis of the second/ third person structure (MVS + ཡོད་) is on the *speaker's association to the second/ third person subject* and/ or *to the particular situation.* Thus in sentence (17), ཁྱེད་རང་དང་ཟླ་བ་ཉལ་བསྡད་ཡོད་ *'you and Dawa were lying* [on the bed]' emphasizes the speaker's *personal association to the subjects as well as to the situation.* Some added implications of this construction could be: 'we were all together at that time,' or 'I was part of that event as well.'

3. མཉམ་དུ་ཐེགས་དུས་ = [མཉམ་དུ་- ཐས་དུས་]

If this sentence is formed with the verb-ending སོང་, the emphasis shifts from personal to *impersonal,* indicating the statement is an *eye-witness account*:

...ཡིན་ནའང་ཁྱེད་རང་དང་ཟླ་བ་དེ་དུས་ཉལ་ཁྲིའི་སྟེང་ལ་ཉལ་བསྡད་སོང་།
...but you and Dawa were lying on the bed at that time.

The (MVS + སོང་) construction merely presents the speaker's *eye-witness account of the past event.* No personal association to either the subject and/ or the event is being implied.

According to the context, the (second/ third person: MVS + ཡོད་) construction can be translated into the English past continuous or simple past tense structures:

(18) བཀྲ་ཤིས་ལགས་བལ་ཡུལ་ལ་ཐེགས་དུས་ཁྱེད་རང་དང་ང་དང་ཉི་མ་ང་ཚོ་ཚང་མ་རྒྱ་གར་ལ་བསྡད་ཡོད། ཡོད་པ། **(past continuous)**
When Tashi went to Nepal, Nyima, you and I, all of us, **were living in India**. Isn't that right?

(19) ཁ་སྔོན་ང་ཚོ་གླིང་ཀར་མཉམ་དུ་ཐེགས་དུས་ཁྱེད་རང་གིས་ཤ་བག་ལེབ་ཞིམ་པོ་ཅིག་བཟོས་གནང་ཡོད་པ། ངས་ཡག་པོ་དྲན་གྱི་འདུག དེ་དཔེའི་ཞིམ་པོ་འདུག **(simple past)**
Some time ago when we went on a picnic together, you **made** some delicious **fried meat bread**, didn't you? I remember well. They were really delicious.

2.) **General Statement - (MVS + ཡོད་པ་རེད་)**

Sentences (20) - (22)

(20) ཁ་སང་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་བསོད་ནམས་ལ་རོགས་བྱས་ཡོད་པ་རེད། Yesterday Yeshi **must have helped** Sonam.
(21) པཱ་ལགས་ཀྱིས་ཕྲུ་གུ་ཚོར་དངུལ་གནང་ཡོད་པ་མ་རེད། Father hasn't given [any] money to the children.
(22) ཁྱེད་རང་གིས་ལས་ཀ་འདི་ཐེངས་གཅིག་བྱས་ཡོད་པ་རེད། You must have done this work [at least] once.

The function of the (MVS + ཡོད་པ་རེད་) construction in second/ third person sentences is the same as in first person sentences. According to the context, (MVS past form + ཡོད་པ་རེད་) is used to indicate a general fact; to suggest *a slight feeling* of uncertainty; or to emphasize the circumstance rather than the subject.

As mentioned earlier, the adverb གཏན་གཏན་ is often used in past time (MVS + ཡོད་པ་རེད་) sentences. When གཏན་གཏན་ is used with (MVS + པ་རེད་) it means *'certainly'*, *'surely'*, *'for sure'*, *'no question about it'*, etc. When used with ཡོད་པ་རེད་ however, it indicates that the speaker is *quite sure* that he has done/ not done something, however, there is still an element of uncertainty. Other adverbs which may be used in (MVS + ཡོད་པ་རེད་) sentences are; ཕལ་ཆེར་ 'most probably', ད་ལམ་ 'just about/ nearly', ངའི་བསམ་པར་ 'I think', and ངས་དྲན་ན་ 'according to me/ as far as I'm concerned'. By the addition of these adverbs, a change of implication occurs:

(a.) ཁོང་ཚོ་བསྡད་ཡོད་པ་མ་རེད།
They **are not here**/ at home.

vs.

(b.) ཁོང་ཚོ་གཏན་གཏན་བསྡད་ཡོད་པ་མ་རེད།
[I'm] **quite sure** that **they are not here**/at home.

In sentence (a.), it is a general known fact that ཁོང་ཚོ་ 'they' are not at home, e.g., 'they' told everyone they were going. In sentence (b.), གཏན་གཏན་ implies that *I'm not completely sure,* but because, e.g., I haven't seen lights on in their house, they must not be there.

One should not confuse the (MVS + ཡོད་པ་རེད་) construction with the phrases of uncertainty ཡིན་གྱི་རེད་ and ཡོད་ཀྱི་རེད་ introduced in Lessons 4 and 7 respectively. (MVS + ཡོད་པ་རེད་) is used when, based on one's own recollection, more certainty than uncertainty exists. ཡིན་གྱི་རེད་ and ཡོད་ཀྱི་རེད་, on the other hand, are used when the speaker has no clue or evidence concerning the validity of a previously made statement. These phrases of uncertainty imply, 'I *think* such and such is true/ untrue..., *but I have no evidence whatsoever to back it up.*'

In review, the usage of the various past time verb-endings in second / third person sentences is as follows:

བསྡད་ཡོད།:	speaker's personal association to the second/third person
བསྡད་ཡོད་པ་རེད།:	general known fact quite certain something happened, but not absolutely sure; emphasis on the circumstance rather than the agent
བསྡད་སོང་།:	attestative account
བསྡད་པ་རེད།:	a fact
བསྡད་འདུག/ [བཞག་]:	an account based on information obtained from a second-hand source

II. Past Time Questions (MVS + ཡོད་པས་/ ཡོད་པ་རེད་པས་)

A. Second Person

1.) Personal Perspective - (MVS + ཡོད་པས་) [self knowledge]

a.) Nominative

Sentences (23) - (30)

(23) ཁྱེད་རང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད་པས། — Have you studied?/ Have you done [your] studies?

(24) ཁྱེད་རང་སྔོན་མ་ལས་ཀ་འདི་སྦྱང་ཡོད་པས། — Have you learnt this work before?

(25) ཁྱེད་རང་ཁ་སང་འཛིན་གྲྭར་ཕེབས་མེད་པས། — Didn't you come to class yesterday?

(26) ཁ་ལག་ག་རེ་བཟོས་གནང་ཡོད། — What food have you made?

(27) ཇ་མངར་མོ་བཟོས་ཡོད་པས། — Have you made sweet tea?

(28) སྒོ་བརྒྱབ་ཡོད་པས། — Have [you] closed the door?

(29) སྐར་ཁུང་ཕྱེ་ཡོད་པས། — Have [you] opened the window?

(30) གློག་སྤར་མེད་པས། — Haven't [you] switched on/ turned on the light?

b.) Instrumental

Sentences (31) - (34)

(31) **ཁྱེད་རང་གིས་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད་པས།** — **Have you studied?/ Have you done** [your] studies? **[Have the studies been done *by you.*]**

(32) ཁྱེད་རང་གིས་ཁ་ལག་བཟོས་ཡོད་པས། — Have you made food?

(33) ཁྱེད་རང་གིས་ཉི་མར་གསུང་མེད་པས། — Haven't you told Nyima?

(34) ཁྱེད་རང་གིས་ཚེ་རིང་ལ་རོགས་གནང་མེད་པས། — Haven't you helped Tsering?

The second person construction (MVS past form + ཡོད་པས་) is used when the speaker is interested in the ***present effect of a past action***, rather than the mere *past time* element of the action:

(23) ཁྱེད་རང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད་པས། **Have** you **studied**? / **Have** you **done** your **studies**?

In question (23), the ending **ཡོད་པས་** alerts the addressee to the fact that the speaker is not only interested in knowing whether ཁྱེད་རང་ 'you' have done your studies or not, but also implies i.e., *having studied, does the understanding of the lessons exist in your mind, are you ready for the test, can you answer my questions*, etc. As explained in section I A, the use of the personal pronoun ང་ 'I' is optional when responding to such questions:

སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད། [Yes, I] **have studied**.	or	སློབ་སྦྱོང་བྱས་མེད། [No, I] **haven't studied**.

If one merely wants the *past time* emphasized, then the (MVS + པ་ཡིན་པས་) construction is used:

ཁྱེད་རང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་པ་ཡིན་པས།
Did you study?

The response to this question is:

སློབ་སྦྱོང་བྱས་པ་ཡིན། [Yes, I] studied.	or	སློབ་སྦྱོང་མ་བྱས། [No, I] didn't study.

* Usage of the Negative Particles (མ་ and མེད་) in Past Time Contexts

Two common negative past form constructions are: (མ་ + MVS) and (MVS + མེད་):

མ་བྱས། [I] didn't do [it].	vs.	བྱས་མེད། [I] haven't done [it].

The negative construction (**མ་ + MVS**) is used in the following situations:

1.) The agent could not do something because of the circumstances.
2.) The agent deliberately did not do a task, even though the consequence of not doing it is known.

The negative construction (**MVS + མེད་**) is used in the following situations:

1.) The agent was asked to complete a task, however for some reason was not able to complete it.
2.) The agent has the intention of doing something, but has not completed it yet.
3.) The agent has ***never*** done something.
4.) The agent has forgotten to do something.

The main verb of both of these past time negative constructions is ***always in the past form***.

2.) General Statement - (MVS + ཡོད་པ་རེད་པས་)

Sentences (35) - (38)

(35) ད་ཉིང་ཁྱེད་རང་བདེ་སྐྱིད་ལགས་མཉམ་དུ་བཞུགས་ཡོད་པ་མ་རེད་པས། — By the way, last year weren't you living with Diki?

(36) ཁྱེད་རང་བོད་ལ་ཕེབས་དུས་དགོན་པ་ཚོའི་པར་སྒྲོན་ཡོད་པ་རེད་པས། — When you went to Tibet, **did you happen to take pictures** of [any] monasteries?

(37) ཁྱེད་རང་ཚོ་བལ་ཡུལ་ལ་ཐེབས་དུས་རྒྱ་གར་ལའང་ཐེབས་ཡོད་པ་རེད་པས། — When you went to Nepal did you also happen to/ get the chance to go to India?

(38) ཁྱེད་རང་གིས་ལས་ཀ་འདི་ཚོ་བྱས་ཡོད་པ་རེད་པས་ ཡོད་པ་མ་རེད། ངར་དྲང་པོ་གསུང་དང་། — By the way, have you done these jobs or not? Tell me the truth.

The second person question construction (MVS + ཡོད་པ་རེད་པས་) is used when the speaker wants to imply, *'did you **happen to**...,' '**by chance**, have you...'*:

(36) ཁྱེད་རང་བོད་ལ་ཕེབས་དུས་དགོན་པ་ཚོའི་པར་སྒྲོན་ཡོད་པ་རེད་པས།
When you went to Tibet, **did you happen to take pictures** of [any] monasteries?

(38) ཁྱེད་རང་གིས་ལས་ཀ་འདི་ཚོ་བྱས་ཡོད་པ་རེད་པས་ ཡོད་པ་མ་རེད། ངར་དྲང་པོ་གསུང་དང་།
By the way, have you done these jobs or not? Tell me the truth.

As in first person (MVS + ཡོད་པ་རེད་) statements, in second person (MVS + ཡོད་པ་རེད་པས་) questions, a sense of uncertainty concerning the addressee's completion of a particular action can be implied:

(a) ཁྱེད་རང་བོད་ལ་ཕེབས་ཡོད་ཀྱི་མ་རེད། ཕེབས་ཡོད་པ་རེད་པས།
[I] don't **think** you've **been to Tibet,** **have** you **[been]**?

vs.

(b) ཁྱེད་རང་བོད་ལ་ཕེབས་པ་ཡིན་པས།
Did you go to Tibet?

In sentence (a), the phrase of uncertainty ཡོད་ཀྱི་མ་རེད་ is used with the verb-ending ཡོད་པ་རེད་པས་ to reinforce the speaker's sense of doubt concerning ཁྱེད་རང་ 'you' having been to Tibet. In sentence (b), the (MVS + པ་ཡིན་པས་) construction is used when the speaker wants to simply ask the addressee whether he has been to Tibet, with no other implication.

B. First/ Third Person

1.) Personal Perspective - (MVS + ཡོད་པས་) [personal association]

Sentences (39) - (41)

(39) ཚེ་དབང་ལགས། ཁྱེད་རང་གིས་དྲན་གནང་གི་འདུག་གས། ཁ་སང་ཞོགས་པ་མཁས་གྲུབ་ངའི་འཁྲིས་ལ་ཡོང་དུས་ང་ཐབ་ཚང་ལ་བསྡད་ཡོད་པས་ མཆོད་ཁང་ལ་བསྡད་ཡོད། — Tsewang, do you remember? Yesterday when Khedup came to my place, **was I in the kitchen or** in the prayer room?

(40) ཁྱེད་རང་གི་བུ་མོ་ཆང་ས་བརྒྱབ་ཡོད་པས། Is your daughter married?

(41) སངས་རྒྱས་ལགས། པཱ་ལགས་ནང་ལ་བཞུགས་ཡོད་པས། Sangye, is [your] **father at home**?

The first/ third person question construction (MVS + ཡོད་པས་) is used when the speaker ***presupposes*** that the addressee will be able to give a reply based on a personal association to the speaker or third person:

> (39) ཚེ་དབང་ལགས། ཁྱེད་རང་གིས་དྲན་གནང་གི་འདུག་གས། ཁ་སང་ཞོགས་པ་མཁས་གྲུབ་ངའི་འཁྱིམས་ལ་ཡོང་དུས་ང་ཐབ་ཚང་ལ་བསྡད་ཡོད་པས་ མཆོད་ཁང་ལ་བསྡད་ཡོད།
> Tsewang, do you remember? Yesterday when Khedup came to my place, was I in the kitchen or in the prayer room? **[you were with me at the time]**

In question (39) the use of (MVS + ཡོད་པས་) indicates that the speaker expects a reply that is based on the addressee's association to him.

(MVS + ཡོད་པས་) in first/ third person questions indicates that a personal association exists between the addressee and the speaker/ third person, i.e., *the addressee was present at the time of the action, the addressee has known the speaker or third person for a long time*, etc. Based on this kind of association, the speaker expects the addressee to know his/ her habits, what he/ she likes, how they will respond, etc.

If the impersonal ending སོང་ངམ་ is used instead of ཡོད་པས་, the English translation remains the same, but in Tibetan the speaker's priority shifts. ཡོད་པས་ indicates that the speaker wants a *personal perspective answer from the addressee*, i.e., you were with me, so you know what I did. སོང་ངམ་, on the other hand, is used when the speaker is specifically requesting an *eye-witness account from the addressee*, i.e., what did you see:

> ...ང་ཐབ་ཚང་ལ་བསྡད་སོང་ངམ་ མཆོད་ཁང་ལ་བསྡད་སོང་།
> ...was I in the kitchen or in the prayer room? **[you were there, what did you witness?]**

2.) General Statement - (MVS + ཡོད་པ་རེད་པས་)

Sentences (42) - (45)

(42) སྔོན་མ་ཁོང་གིས་ལྷག་ལས་འདི་འདྲས་གནང་ཡོད་པ་རེད་པས། **By the way, has he done** this kind of job before?

(43) ཁྱེད་རང་གིས་མཁྱེན་གྱི་རེད། ང་ཡུ་རོབ་ལ་ཕྱིན་ཡོད་པ་རེད་པས། You [should] know, have I been to Europe?

(44) ངས་ཨ་རིའི་སློབ་ཕྲུག་ཚོར་ལོ་མང་པོ་བོད་སྐད་དང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་བསླབ་ཡོད་པ་མ་རེད་པས། By the way, don't you know that I have been teaching Tibetan language and culture to American students for many years?

(45) ཁོང་ཚོས་བོད་པ་ཚོར་རོགས་ཞུས་ཡོད་པ་རེད་པས། Have they helped Tibetans?

The first/ third person question construction (MVS + ཡོད་པ་རེད་པས་) is used when the speaker wants to insinuate *'by the way...'* or *'by the way...do you happen to know this?'*:

> (43) ཁྱེད་རང་གིས་མཁྱེན་གྱི་རེད། ང་ཡུ་རོབ་ལ་ཕྱིན་ཡོད་པ་རེད་པས།
> You [should] know, *have I been to Europe?* **[Is this fact known by you?]**

> (44) ངས་ཨ་རིའི་སློབ་ཕྲུག་ཚོར་ལོ་མང་པོ་བོད་སྐད་དང་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་བསླབ་ཡོད་པ་མ་རེད་པས།
> **By the way,** *don't you know* that I *have been teaching Tibetan language and culture* to American students for many years? **[Do you happen to know this fact?]**

As previously explained, the verb-endings འདུག་ and སོང་ express the precise nature of the statement. འདུག་གས་ implies *'have you heard..., found out...,'* etc.; while སོང་ངམ་ is used when asking for an attestative answer. ཡོད་པ་རེད་པས་ on the other hand, implies either, 'by the way, is this fact known by you', or it is used when one wants the circumstance rather than the agent emphasized.

III. Past Time Reportative Questions (MVS + འདུག་གས་) and Statements (MVS + འདུག་/ བཞག་)

First/ Third Person

	Sentences (46) - (50)
(46) a. ཡེ་ཤེས། དེ་རིང་ངར་ཡི་གེ་འབྱོར་འདུག་གས།	Yeshi, did I receive a letter today? [Did my roommate tell you?]
b. ལགས་འདུག དེ་རིང་ཁྱེད་རང་ལ་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་འབྲིས་ནས་ཡི་གེ་ཅིག་འབྱོར་བཞག	Yes, today you got a letter from [your] mother. [your friend told me]
(47) a. ཉི་མས་ཁོང་ལ་རོགས་བྱས་འདུག་གས།	Did Nyima help him? [Did you inquire?]
b. ཉི་མས་ཁོང་ལ་རོགས་ཞེ་དྲགས་བྱས་བཞག	Nyima helped him a lot. [I was told.]
(48) a. ཚེ་རིང་གིས་རིན་པོ་ཆེར་[4] ག་རེ་ཕུལ་འདུག	What did Tsering offer to Rinpoche (h.)?
b. ཁོང་གིས་རིན་པོ་ཆེར་མཇལ་དར་ཕུལ་བཞག	He offered a scarf to him [Rinpoche].
(49) a. རིན་པོ་ཆེས་ཚེ་རིང་ལ་ག་རེ་གནང་འདུག	What did Rinpoche give Tsering?
b. རིན་པོ་ཆེས་ཚེ་རིང་ལ་སྲུང་མདུད་གནང་བཞག	Rinpoche gave him [Tsering] a blessing cord.
(50) a. ང་ག་རེ་བྱས་ནས་རླུང་ལངས་འདུག	Why did I get angry?
b. པ་སངས་ཀྱིས་ཁྱེད་རང་ལ་ཀུག་རྫུན་བཤད་བཞག བྱས་ཙང་ཁྱེད་རང་རླུང་ལངས་བཞག	Pasang lied to you, so you got angry.

The past time reportative verb-endings འདུག་/ བཞག་ are precise in that they inform the addressee that the speaker has acquired the stated information from a second-hand source, i.e., another person, a book, a newspaper, the TV, radio, etc. The exact nature of how the information was acquired may or may not be mentioned. In sentences (46) and (47) examples of the various kinds of implied information འདུག་/ བཞག་ have been supplied in the brackets:

(46) a. ཡེ་ཤེས། དེ་རིང་ངར་ཡི་གེ་འབྱོར་འདུག་གས།	Yeshi, did I receive a letter today? [Did my roommate tell you?]
b. ལགས་འདུག དེ་རིང་ཁྱེད་རང་ལ་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་འབྲིས་ནས་ཡི་གེ་ཅིག་འབྱོར་བཞག	Yes, today you got a letter from [your] mother. [your friend told me]
(47) a. ཉི་མས་ཁོང་ལ་རོགས་བྱས་འདུག་གས།	Did Nyima help him? [Did you inquire?]
b. ཉི་མས་ཁོང་ལ་རོགས་ཞེ་དྲགས་བྱས་བཞག	Nyima helped him a lot. [I was told.]

4. རིན་པོ་ཆེར་ = [རིམ་པོ་ཆེམ~]

འདུག་ in question (48) below alerts us to the fact that the speaker knows the addressee was not with Tsering when he met Rinpoche:

(48) a. ཚེ་རིང་གིས་རིན་པོ་ཆེར་ག་རེ་ཕུལ་འདུག — What did Tsering offer to Rinpoche?

Since the act of Tsering offering a scarf to Rinpoche is not an eye-witness account, but has been found out from some outside source, i.e., Tsering told the speaker, Rinpoche's attendant told him, etc., the addressee answers using the reportative ending བཞག་:

b. ཁོང་གིས་རིན་པོ་ཆེར་མཇལ་དར་ཕུལ་བཞག — He offered a scarf to him [Rinpoche].

If the speaker had been with Tsering and *had seen him offer a scarf to Rinpoche,* the verb-ending སོང་ would be used instead:

ཁོང་གིས་རིན་པོ་ཆེར་མཇལ་དར་ཕུལ་སོང་། — He offered a scarf to him [Rinpoche].

In questions, *only the verb-ending* འདུག་ followed by the question particle གས་ is used, never བཞག་. In Lhasa colloquial བཞག་ is used more frequently than འདུག་ in statements.

IV. The Verbal-endings རེད་འདུག་/ [རེད་བཞག་]

The verbal-endings རེད་འདུག་/ [རེད་བཞག་] indicate that the speaker has *just* acquired the disclosed information from some external source.

Sentences (51) - (56)

(51) a. ཉི་མ་ལགས། ཁྱེད་རང་གི་པར་ཆས་དེ་ག་ནས་རེད། — Nyima, where is your camera from?

Nyima isn't sure, he checks the label and replies:

b. པར་ཆས་འདི་ཉི་ཧོང་ནས་རེད་བཞག — This camera is from Japan. **[as I just found out]**

(52) a. བསོད་ནམས་ཚེ་རིང་དང་བློ་བཟང་བོད་ག་ནས་རེད། — Which part of Tibet are Sonam Tsering and Lobsang from?

Once again Nyima doesn't know. He asks a friend and answers:

b. གཉིས་ཀར་ལྷ་ས་ནས་རེད་བཞག — Both of them are from Lhasa.

(53) a. ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་རེད། — What time is it now?

Nyima doesn't know offhand. He looks at his watch and then replies:

b. ད་ལྟ་ཆུ་ཚོད་དྲུག་དང་ཕྱེད་ཀ་རེད་འདུག — It is half past six now.

(54) a. སྐལ་བཟང་ལྷ་མོ་ལོ་ག་ཚོད་རེད། — How old is Kalsang Lhamo?

Looking at Kalsang's birth cerificate Nyima says:

b. སྐལ་བཟང་ལྷ་མོ་ལོ་བཅུ་གཅིག་རེད་བཞག — Kalsang Lhamo is eleven years old.

(55) a. དོན་འགྲུབ་ལགས་ང་ཚོའི་རྒན་ལགས་ཀྱི་ཨ་བ་རེད་པས། Is Dhondup our teacher's son (h.)?

Not knowing the answer, he asks the teacher and then replies:

b. དོན་འགྲུབ་ལགས་ང་ཚོའི་རྒན་ལགས་ཀྱི་ཨ་བ་རེད་མི་འདུག Dhondup is not our teacher's son.

(56) a. སང་ཉིན་གུང་གསེང་རེད་པས། Is tomorrow a holiday?

Again he asks his teacher and then replies:

b. སང་ཉིན་གུང་གསེང་རེད་མི་འདུག གནངས་ཉིན་གུང་གསེང་རེད་བཞག Tomorrow is not a holiday. The day after tomorrow is a holiday.

The Verbal-endings རེད་འདུག་/ [རེད་བཞག་] indicate that the speaker had no previous knowledge of the fact, rather he/she has *just* come to know the stated information from an external source. This reported information may be either intentionally sought out or unexpectedly found out, e.g., from the situation, from the observation of an object, or from sources such as a person, a book, a letter, a newspaper, a radio program, etc. This structure often expresses surprise concerning the acquired information. This element of surprise can be further shown through the speaker's facial expression or heard in the tone of voice.

རེད་འདུག་/ རེད་བཞག་ are used in statements of identification. When the simple factive verb རེད་ is used by itself, the speaker is merely stating a fact that is already known. The use of རེད་འདུག་ or རེད་བཞག་, however, indicates that the speaker did not have any previous information concerning the matter, rather *the information has just been found out from some outside source.*

(a.) ཚེ་རིང་དགེ་རྒན་རེད།		(b.) ཚེ་རིང་དགེ་རྒན་རེད་བཞག
Tsering is a teacher.	vs.	Tsering is a teacher.
[I know it for a fact.]		[He just told me, I didn't know before.]

As illustrated above, the verb རེད་ by itself indicates that *the statement is a well known fact, something the speaker already knows.* In sentence (a), the speaker is, e.g., a friend of Tsering's, a relative, a student's parent, etc., therefore the fact of Tsering being a teacher is known. The verb-endings རེད་འདུག་ or རེད་བཞག་, on the other hand, indicate that the *information has been acquired from an outside source.* In sentence (b), རེད་བཞག་ automatically informs the addressee that the speaker has *just found out* that Tsering is a teacher. The speaker's external source of information may or may not be revealed through the context of the conversation. It is not necessary to explicitly state the source.

The verb-ending རེད་འདུག་ is used in literary texts as well as colloquially. Of the two verb-endings, however རེད་བཞག་ is used more frequently in colloquial Lhasa dialect.

Please note that negative statements and questions, whether literary or colloquial, are ***always*** formed with འདུག་, i.e., རེད་མི་འདུག་ and རེད་འདུག་གས་, ***never*** with བཞག་.

V. Clause of Purpose (MVS + གར་ + Motion Verb + Conjugation) [an act was done for the purpose of ...]

The *clause of purpose*, a double verb construction, is used to express that one action was performed for the purpose of another. The first verb stem is tenseless; while the second verb, a motion verb, e.g., ཕྱིན་ 'went', འཁྲིད་ 'take', བཏང་ 'send', with a conjugation, is the time indicator.

A. *Past Time Construction*

Sentences (57) - (64)

(57) ང་ཁ་སང་ཞོགས་པ་ལུས་རྩལ་སྦྱོང་ཁང་ལ་ལུས་རྩལ་རྩེ་གར་ཕྱིན་པ་ཡིན། — Yesterday morning I **went** to the gym **to exercise**.

(58) ཁོང་གི་ལས་ཀ་བྱེད་གར་མ་ཕྱིན། — [I] **didn't go to do** his **work**.

(59) ཁོང་ཕྱག་ལས་གནང་གར་ཐེགས་སོང་། — He went to [do] work. (h.)

(60) མ་བྱུན་ལགས་ཞལ་ལག་བཟོ་གར་ཐེགས་བཞག — The cook went to make food. [so I was told]

(61) སྔོན་མ་ངའི་ཕ་མ་ཚོ་རྒྱ་གར་ལ་ཚོང་སྐྱོན་གར་ཐེངས་མང་པོ་ཐེགས་བཞག — [Before], on many occasions, my parents went to India for business. [as I found out]

(62) ལེགས་བཤད་ཀྱིས་ཚེ་རྣམ་གཉའ་ལམ་ལ་ལས་ཀ་བྱེད་གར་འཁྲིད་བཞག — Lekshay took Tsenam to Nyalam for work. [I heard this.]

(63) ཚེ་རྣམ་གྱི་ཕ་མས་ཁོང་ལེགས་བཤད་མཉམ་དུ་གཉའ་ལམ་ལ་ལས་ཀ་བྱེད་གར་བཏང་པ་རེད། — Tsenam's parents have sent him with Lekshay to Nyalam for work.

(64) དབྱངས་སྐྱིད་ལགས། ཏོག་ཙམ་བཞུགས་ཨང་། ངས་བུ་མོ་འོ་མ་ཉོ་གར་བཏང་པ་ཡིན། ཁྱེད་རང་གསོལ་ཇ་མཆོད་ནས་ཐེགས། — Yangkyi (h.), please wait for a while! I have sent [my] daughter to buy milk. [Please] have some tea and then go.

B. *Present Time Construction*

Sentences (65) - (74)

(65) ང་ཉི་མ་རྟག་པར་སློབ་གྲྭར་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་གར་འགྲོ་གི་ཡོད། — Everyday I **go** to school **to study**.

(66) གཟའ་ཉི་མར་ང་ཁྲོམ་ལ་ཉོ་ཆ་རྒྱག་གར་འགྲོ་གི་ཡོད། — On Sundays I go to the market for shopping.

(67) དེ་རིང་སང་ང་ལྟད་མོ་ལྟ་གར་འགྲོ་གི་མེད། ངར་དུས་ཚོད་མེད། — These days I don't go to see movies. I don't have time.

(68) ཁོང་དེ་རིང་སང་ཞབས་བྲོ་རྒྱག་གར་འགྲོ་གི་མི་འདུག — These days he doesn't go dancing/ to dance.

(69) དབང་མོ་ལགས་ལས་ཁུངས་ལ་ཕྱག་ལས་གནང་གར་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། — Wangmo doesn't go to the office to work.

(70) ཁོང་ལོ་ལྟར་གཟུགས་པོ་བརྟག་དཔྱད་གནང་གར་ཨ་རི་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། — Every year she goes to America for a physical/ medical checkup.

(71) ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་མི་ཚོས་ཐག་རིང་པོ་ནས་རྒྱ་གར་དང་བལ་ཡུལ་ལ་ནང་ཆོས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་གར་ཡོང་གི་ཡོད་པ་རེད། — Westerners come from far away [places] to study Buddhism in India and Nepal.

(72) དབྱར་ཀ་ཁྱེད་རང་ཚོ་གླིང་ཁ་བཏང་གར་ནོར་བུ་གླིང་ཁར་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། — In summer you go to the Norbulinka for picnics.

(73) སྲིད་ཆོས་ལགས་ཡུ་རོབ་ལ་སྨན་བཅོས་གཏོང་གར་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། — Sicho goes to Europe for medical treatment.

(74) ལྷག་པ་ལགས་གཟའ་སྤེན་པར་པོ་གླིང་ཁར་སྐྱིད་སྐྱིད་གཏོང་གར་ཐེགས་ཀྱི་འདུག — On Saturdays Lhakpa goes to Po Park for outings.

C. *Future Time Construction*

Sentences (75) - (79)

(75) དེ་རིང་ལུས་རྩལ་རྩེ་གར་འགྲོ་བཀྱི་མིན། — Today [I] won't go to exercise.
ཕྱི་ལོགས་ལ་ཆར་པ་བཏང་གིས། — It's raining outside.

(76) སང་ཉིན་ལུས་རྩལ་རྩེ་གར་འགྲོ་བཀྱི་ཡིན། — Tomorrow I will go to exercise.

(77) ད་ང་ལས་ཀ་བྱེད་གར་འགྲོ་བཀྱི་ཡིན། — Now I'm going to go to work.

(78) གཅིག་བྱས་ན་ཆོས་འཕེལ་ལགས་ཏར་གཏོང་གར་ཏར་ཁང་ལ་ཕེབས་ཀྱི་རེད། — Perhaps Chopel will go to the telegraph office to send a telegram.

(79) དེ་ནས་ཁོང་ཚོགས་འདུ་ཚོགས་གར་ཐེགས་ཀྱི་རེད། — And then he'll go to attend a meeting.

The clause of purpose (MVS + གར་ + motion verb + conjugation/ verb-ending) is a double verb construction colloquially used when one wants to express that one action was performed for the purpose of another action. Literally this structure expresses, 'I did an action for the purpose of...':

(60) མ་བྱན་ལགས་ཞལ་ལག་བཟོ་གར་ཐེགས་བཞག
The cook **went to make food**. [Lit: **The reason** the cook **went is for the purpose of making food.**]

The first verb of this construction is *always in the present/ future form,* i.e., ཟ་ 'eat', འཐུང་ 'drink', བཟོ་ 'make, བྱེད་ 'do', etc. According to linguists this part of the sentence is categorized as an *event of speech.* Such clauses are tenseless, i.e., ཞལ་ལག་བཟོ་གར་ '*to make food.*' The second verb, which follows the particle གར་, must be a motion verb such as; འགྲོ་ 'go', ཕྱིན་ 'went', ཡོང་ 'come/ came', བཏང་ 'send/ sent', འཁྱེར་ 'take/ took', འཁྱེར་ཡོང་ 'bring', འཁྱེར་ཕྱིན་ 'brought/ took', etc. this is followed by a verbal conjugation. The final conjugation, the temporal adverb and/ or the context of the conversation determine the *time* of the sentence:

Chart 1

	Clause of Purpose	Conjugation	Time	English Tense
(a) གཟའ་ཉི་མར་	ང་ཁྲོམ་ལ་ཉོ་ཆ་རྒྱག་གར་	ཕྱིན་པ་ཡིན།	past	simple past
	On Sunday I **went** to the market **for shopping/** to shop.			
(b) གཟའ་ཉི་མར་	ང་ཁྲོམ་ལ་ཉོ་ཆ་རྒྱག་གར་	འགྲོ་གི་ཡོད།	present	simple present
	On Sundays I **go** to the market **for shopping/** to shop.			
(c) གཟའ་ཉི་མར་	ང་ཁྲོམ་ལ་ཉོ་ཆ་རྒྱག་གར་	འགྲོ་གི་ཡིན།	future	future 'will'
	On Sunday I **will** go to the market **for shopping/** to shop.			

The verbal clause, in this case, ཉོ་ཆ་རྒྱག་གར་ 'for shopping/ to shop', in English is usually translated with an infinitive verb. Just as the Tibetan clause is tenseless, the English infinitive also carries no time. The second verb with a conjugation, i.e., ཕྱིན་པ་ཡིན་ 'went', འགྲོ་བགྱི་ཡོད་ 'go', འགྲོ་བགྱི་ཡིན་ 'will go', is the time indicator.

Please note the reversal of the verbs in English, the tense indicating verb is first and the infinitive second:

(65) Everyday I **go** to school **to study**. ང་ཉི་མ་རྟག་པར་སློབ་གྲྭར་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་གར་འགྲོ་བགྱི་ཡོད།

In colloquial speech the ར་ is silent and one says [ག~] and not གར་. In literary the particles of purpose པར་ or བར་ are generally used instead of གར་.

VI. Clause of Pretense (MVS + གར་ + བྱེད་/ བྱས་ + Conjugation) [pretend to.../ pretended to...]

The *clause of pretense* is used to indicate that someone pretends/ pretended to do something. The first verb of this double verb construction is tenseless while the second verb, either བྱེད་ or བྱས་, is the time indicator.

Sentences (80) - (85)

(80) ང་ཁོང་གི་ཁ་ལག་ཟ་བགྱི་མིན། ཡིན་ནའང་ཁོང་གི་མདུན་ལ་ཁ་ལག་ཟ་གར་བྱེད་ཀྱི་ཡིན།
I won't eat his food, but in front of him, I'll **pretend to eat** [it]./ I'll **force** [myself] **to eat** [it].

(81) ཁོང་གིས་ངར་ཨུ་འཚུགས་མང་པོ་བརྒྱབ་བྱུང་། བྱས་ཙང་ངས་ཆང་འཐུང་གར་བྱས་པ་ཡིན། དངོས་གནས་བྱས་ན་ང་ཆང་ཁྱོན་ནས་འཐུང་གི་མེད།
He insisted so much, so I **pretended to drink the chang**. Actually I never drink [chang].

(82) ང་ན་བགྱི་མི་འདུག ཡིན་ནའང་ང་དེ་རིང་ཐང་ཆད་ཀྱི་འདུག དེ་འདྲ་སོང་ཙང་ང་ན་གར་བྱེད་ཀྱི་ཡིན།
I'm not sick, but I'm tired today. Because of that, I'll pretend to be sick.

(83) བཀྲ་ཤིས་ཀྱི་ཆང་འདི་ཞིམ་པོ་མི་འདུག ཡིན་ནའང་མ་འཐུང་ན་ཁོང་ཚིག་པ་ཟ་བགྱི་རེད། བྱས་ཙང་འཐུང་གར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
This chang of Tashi's is not tasty, but if [I] don't drink it he'll get angry. That's why **[I'm] pretending to drink [it]./ [I'm] forcing [myself] to drink [it].**

(84) དངོས་གནས་བྱས་ན་ང་ཐ་མག་འཐེན་གྱི་ཡོད། ཡིན་ནའང་པ་ལགས་ཀྱི་མདུན་ལ་ཐ་མག་མ་འཐེན་གར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།
Actually I smoke, but in front of my father I pretend not to [smoke].

(85) དེ་རིང་སང་ང་ན་བགྱི་འདུག ཡིན་ནའང་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་མདུན་ལ་ང་མ་ན་གར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ངའི་ཨ་མ་ལགས་ཐུགས་ཁྲལ་གནང་གི་རེད།
These days I'm sick, but I pretend not to be sick in front of my mother, because she will worry.

This particular གར་ structure has two functions:

1.) *གར་ is used to indicate someone pretended/ pretends/ is pretending to do something. The literal meaning is, 'I acted like/ I pretended I did...':*

(85) དེ་རིང་སང་ང་ན་བཞི་འདུག ཡིན་ནའང་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་མདུན་ལ་ང་**མ་ན་གར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།**
ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ངའི་ཨ་མ་ལགས་ཐུགས་ཁྲལ་གནང་གི་རེད།
These days I'm sick, but in front of my mother I **pretend not to be sick** because she will worry.

2.) གར་ *can also be used when one does not/ did not really want to do something, however, in order to please that person the action is done reluctantly.*

(80) ང་ཁོང་གི་ཁ་ལག་ཟ་བཞི་མིན། ཡིན་ནའང་ཁོང་གི་མདུན་ལ་ཁ་ལག་ཟ་གར་བྱེད་ཀྱི་ཡིན།
I won't eat his food, but in front of him, I'll **pretend to eat** [it]/ or I'll **force** [myself] **to eat** [it].

There is another situation in which the use of this structure is appropriate:

ངས་གློག་བརྙན་གྱི་ནང་ལ་ཐ་མག་འཐེན་གར་བྱས་པ་ཡིན།
I **pretended to smoke** in the movie [I performed in].

In this sentence གར་ indicates that in normal circumstances ང་ 'I' does not smoke. In this particular case, however, because of the role in the movie, ང་ 'I' was required to do so. Even though the agent actually performed the action of smoking, i.e., ང་ 'I' held the cigarette in his/ her hand, put it up to his/ her mouth and also inhaled it, the implication of གར་ is, *'I was only pretending* because this is not my normal habit.'

The clause of pretense, just as the clause of purpose, is a double verb construction, (MVS + གར་ + བྱེད་/ བྱས་ + conjugation). The first verb is *always in the present/ future form.* As with the previous construction, this part of the sentence is tenseless and is categorized linguistically as an *event of speech.*

In the clause of purpose, *the second verb is* ***always a motion verb*** plus a conjugation. In the clause of pretense however, *only the verbs* བྱེད་ *or* བྱས་ plus a conjugation are used, i.e., བྱས་པ་ཡིན་/ པ་རེད་/ སོང་/ བཞག་ 'pretended', བྱེད་ཀྱི་ཡོད་/ འདུག་/ ཡོད་པ་རེད་ 'pretend'/'pretending', བྱེད་ཀྱི་ཡིན་/ རེད་ 'will pretend'. Again, the final conjugation, the adverb of time and/ or the context of the conversation determine the *specific time* of the sentence.

VII. A Short Story:

ཁྱི་འདོད་ཟམས་ཅན་གྱི་སྒྲུང་།   The Greedy Dog

སྔོན་མ་སྔོན་མ་ཁྱི་གཅིག་ཡོད་པ་རེད།   ཨ་ནི་ཉི་མ་གཅིག་ཁྱི་དེ་ཁོ་རང་གི་ཁའི་ནང་ལ་ཤ་རྡོག་གཅིག་**འཁྱེར་ནས་**ཟམ་པ་གཅིག་གི་སྟེང་ལ་ཕྱིན་པ་རེད། ཁྱི་དེ་ཟམ་པའི་སྟེང་ལ་**འགྲོ་དུས་**ཁོ་རང་གི་གཟུགས་བརྙན་ཆུའི་ནང་ལ་**མཐོང་**པ་རེད། ཁྱི་དེའི་**བསམས་པར་**ཆུའི་ནང་གི་ཁྱི་མ་གིའི་ཤ་རྡོག་དེ་ངར་རགས་ན་ཨ་ནི་ངར་ཤ་རྡོག་གཉིས་ཡོང་གི་རེད་**བསམས་**པ་རེད། དུས་ཅང་ཁྱི་དེས་འདི་འདྲ་བསམས་བྱས་ལམ་གསེང་ཆུའི་ནང་ལ་མཆོངས་པ་རེད། ཡིན་ནའང་ཆུའི་ནང་གི་ཤ་རྡོག་དེ་མ་རགས་པའི་སྟེང་ལ་ཁོ་རང་གི་ཁའི་ནང་ལ་ཡོད་པའི་ཤ་རྡོག་དེ་ཡང་ཆུའི་ནང་ལ་ཟགས་པ་རེད། མཐའ་མ་ཁྱི་དེ་ཁ་སྟོང་ལག་སྟོང་ལ་འགྲོ་དགོས་བྱུང་པ་རེད།

Vocabulary:

འདོད་ཟམས་ཅན་	great desire/ greedy	སྔོན་མ་སྔོན་མ་	once upon a time/long, long ago
ཁོ་རང་	himself (nh.)	ཁའི་ནང་	in the mouth

ཤ་རྡོག་	piece of meat	ཟམ་པ་	bridge
གཟུགས་བརྙན་	shadow/ reflection	བསམ་པ་	thought
རགས་	get/ find	ན་	if
དེ་འདྲ་སོང་ཙང་	because of that	མཆོངས་	jumped
མ་ཟད་	not only that	ཟགས་པ་	fall/ drop
ཁ་སྟོང་ལག་སྟོང་ལ་	completely empty	མཐའ་མ་	in the end
ལམ་སེང་	immediately/ right away		

VIII. Conversations

A. **Context:** The teacher wants to know if Norbu and his friend Nyima have completed their studies:

	Sentences (86) - (96)
(86) དགེ་རྒན་: ནོར་བུ།	Norbu.
ནོར་བུ་: ལགས། རྒན་ལགས།	Yes, sir.
(87) དགེ་རྒན་: ཁྱེད་རང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད་པས།	Have you studied/ done [your] studies?
ནོར་བུ་: བྱས་ཡོད།	[Yes], I have.
(88) དགེ་རྒན་: ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ཉི་མ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ འདུག་གས།	And has your friend Nyima studied/done [his] studies?
ནོར་བུ་: ཧ་གོ་བཀྱི་མེད།	I don't know.
(89) དགེ་རྒན་: ཉི་མར་སྐད་ཆ་དྲིས་དང་།	Ask Nyima.

Norbu asks Nyima

(90) ནོར་བུ་: ཉི་མ།	Nyima.
ཉི་མ་: ཨཱ།	Yes. (nh)
(91) ནོར་བུ་: རང་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཡོད་པས།	Have you studied/ done [your] studies?
ཉི་མ་: བྱས་ཡོད།	[Yes], I have.
(92) ནོར་བུ་: ཚང་མ་སྦྱང་ཡོད་པས།	Have you learned everything?
ཉི་མ་: སྦྱང་ཡོད།	[Yes, I] have learned [it all].
(93) ནོར་བུ་: ཧ་ཀ་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པས།	Do you understand all of it?
ཉི་མ་: ཤེས་ཀྱི་ཡོད།	[I] do. [I know it all.]

After asking Nyima these questions, Norbu answers his teacher:

(94) ནོར་བུ་: རྒན་ལགས། ཉི་མ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་བཞག ཚང་མ་སྦྱང་བཞག	Sir, Nyima has done [his] studies. He has studied everything.
(95) དགེ་རྒན་: ཨ་ནི་ཁྱེད་རང་། ཚང་མ་སྦྱང་ཡོད་པས།	And what about you? Have [you] studied everything?
ནོར་བུ་: དགོངས་དག་རྒན་ལགས། ཚང་མ་སྦྱང་མེད།	I'm sorry sir. [I] haven't done it all.

(96) དགེ་རྒན་: ག་རེ་ཡིན་ནམ།	Why [haven't you done it all]?
ནོར་བུ་: ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་མདང་དགོང་ཆུ་ཚོད་ལྔ་པ་ནས་གློག་ཤི་སོང་། བྱས་ཙང་ཚང་མ་བྱས་མེད།	Because the electricity went off at five o'clock last night, therefore I haven't done it all.

B. Context: Thupten wants to know what Yeshi did this morning so he is asking Wangyal. He then asks if Wangyal knows what he did as well:

	Sentences (97) - (107)
(97) ཐུབ་བསྟན་: དབང་རྒྱལ་ལགས།	Wangyal.
དབང་རྒྱལ་: ལགས།	Yes.
(98) ཐུབ་བསྟན་: དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཡེ་ཤེས་ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་ལ་ལངས་འདུག	What time did Yeshi get up this morning?
དབང་རྒྱལ་: ཆུ་ཚོད་དྲུག་པར་ལངས་བཞག	[He] got up at six o'clock.
(99) ཐུབ་བསྟན་: ཁྱེད་རང་གིས་གང་འདྲ་ཟེར་ན་གོ་བྱུང་།	How do you know?
དབང་རྒྱལ་: ད་གིན་ཚེ་རིང་ལགས་ཀྱིས་ངར་གསུང་བྱུང་།	A little while ago Tsering told me.
(100) ཐུབ་བསྟན་: ཚེ་རིང་ལགས་ཟེར་ན་སུ་རེད།	Who's Tsering?
དབང་རྒྱལ་: ཚེ་རིང་ལགས་ཡེ་ཤེས་ལགས་ཀྱི་ཞང་ཞང་རེད་བཞག	Tsering is Yeshi's [maternal] uncle.
(101) ཐུབ་བསྟན་: རེད་པས།	Is [he]?
དབང་རྒྱལ་: རེད། རེད།	Oh yes, [he is].
(102) ཐུབ་བསྟན་: ཨ་ཙི་དེ་ནས་ག་རེ་བྱས་འདུག	And then what did he do?
དབང་རྒྱལ་: དེ་ནས་ཡེ་ཤེས་གཟུགས་པོ་འཁྲུས་ ཞོགས་ཇ་འཐུང་ ཨ་ཙི་སློབ་གྲྭར་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་གར་ཕྱིན་བཞག	After that Yeshi bathed, had breakfast, and then went to school to study.
(103) ཐུབ་བསྟན་: ཡེ་ཤེས་སུ་མཉམ་དུ་ཕྱིན་འདུག	Who did Yeshi go with?
དབང་རྒྱལ་: ཁོ་རང་གི་རོགས་པ་ཅིག་མཉམ་དུ་ཕྱིན་བཞག	[He] went with one of his friends.
(104) ཐུབ་བསྟན་: འོ་ན་ང་དེ་རིང་ཞོགས་པ་འཁྲུས་བརྒྱབ་འདུག་གས།	All right then, this morning did I wash my face?
དབང་རྒྱལ་: ཁྱེད་རང་འཁྲུས་སྐྱོན་མི་འདུག ལམ་གསེང་ཞོགས་ཇ་མཆོད་བཞག	You didn't wash your face. You had breakfast right away.
(105) ཐུབ་བསྟན་: སུས་ཟེར་གྱི་འདུག	Who told [you]?
དབང་རྒྱལ་: ཁྱེད་རང་གི་གྲོགས་པོས་ཞལ་པར་ནང་ལ་ངར་འདི་འདྲས་གསུངས་ཀྱི་འདུག	Your friend told me [like] this on the phone.
(106) ཐུབ་བསྟན་: དེ་ནས་ག་རེ་བྱས་འདུག	And then what did I do?
དབང་རྒྱལ་: དེ་ནས་ཡང་སྐྱར་གཟིམས་བཞག དེ་གོམས་གཤིས་ཡག་པོ་མ་རེད། མ་རེད་པ།	And then you went back to sleep [again]. That's not a good habit, is it?
(107) ཐུབ་བསྟན་: དེ་དངོས་གནས་རེད། ང་གོམས་གཤིས་འདི་བརྗེད་པོ་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡིན།	That's true. I'm going to change this habit.

C. Context: Lawa has gone to meet Rinpoche. He is talking with the Rinpoche's attendant (གསོལ་དཔོན་ལགས་):

Sentences (108) - (114)

(108) ལ་སྭ: གསོལ་དཔོན་ལགས། རིན་པོ་ཆེ་བཞུགས་གདན་འཛོམས་ཡོད་པས།
Sulpün-lak, is Rinpoche here?

གསོལ་དཔོན་: རིན་པོ་ཆེ་བཞུགས་གདན་འཛོམས་མེད།
[No,] Rinpoche is not here.

(109) ལ་སྭ: ག་པར་ཐེགས་པ་རེད།
Where has [he] gone?

གསོལ་དཔོན་: ཡུ་རོབ་ལ་ཐེགས་པ་རེད།
[He] has gone to Europe.

(110) ལ་སྭ: ག་དུས།
When [did he go]?

གསོལ་དཔོན་: ཉི་མ་གསུམ་གྱི་སྔོན་ལ།
[He went] three days ago.

(111) ལ་སྭ: ག་རེ་གནང་གར།
For what purpose [did he go]?/
What did [he go] for?

གསོལ་དཔོན་: གསུང་ཆོས་གནང་གར།
[He] went to give teachings on Buddhism.

(112) ལ་སྭ: ཨ་ཅི་ཡུ་རོབ་ལ་ལུང་པ་ག་པར་བཞུགས་གདན་འཛོམས་ཡོད་པ་རེད།
And where is [he] staying in Europe?

གསོལ་དཔོན་: ཕ་རན་སིར་བཞུགས་གདན་འཛོམས་ཡོད་པ་རེད།
[He] is staying in France.

(113) ལ་སྭ: ག་དུས་ཕྱིར་ཕེབས་ཀྱི་རེད།
When will [he] return?

གསོལ་དཔོན་: ཟླ་བ་གཅིག་གི་རྗེས་ལ་ཕེབས་ཀྱི་རེད།
[He] will return after one month.

(114) ལ་སྭ: ཐུགས་ཆེ་གནང་། དེས་ན་ང་ཟླ་བ་གཅིག་གི་རྗེས་ལ་བཅར་གྱི་ཡིན། བཞུགས་གདན་འཛོམ
Thank you. If that's so, I'll come [again] after a month. Take care./ Good-bye.

* Contracted Form of Statements and Questions

In colloquial Tibetan the use of contracted statements and questions is an accepted and common form of communication. Some examples of the contracted colloquial form are found in Conversation C:

(110) ལ་སྭ: ག་དུས།
When [did he go]?

གསོལ་དཔོན་: ཉི་མ་གསུམ་གྱི་སྔོན་ལ།
[He went] three days ago.

(111) ལ་སྭ: ག་རེ་གནང་གར།
For what purpose [did he go]?/
What did [he go] for?

གསོལ་དཔོན་: གསུང་ཆོས་གནང་གར་ཐེགས་པ་རེད།
or གསུང་ཆོས་གནང་གར།
[He] went to give teachings on Buddhism.

Contracted constructions are always used within the context of an ongoing conversation. Even though the speaker may leave out the noun, pronoun, second verb or the verb-ending of a sentence, the addressee understands who or what is being talked about by the context of the conversation. Such contracted constructions are also heard in colloquial English.

IX. Exercises

A. Fill in the blanks:

(1) ཁོང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་ ______ སོང་ / པ་རེད་ / བཞག (Reportative)
(2) ངས་རིན་ཆེན་ལ་ཚང་མ་བསླབ་ ______ འདུག་ / རེད་ / ཡོད། (First Person Subject)
(3) ད་ལྷ་ཁ་ལག་བཟོས་ ______ མ་རེད་ / མི་འདུག་ / མེད། (First Person Subject)
(4) བསོད་ནམས་ལགས་ལྷ་ས་ནས་ ______ རེད་བཞག་ / འདུག་ / ཡིན་བཞག (Reportative)
(5) ངས་ཡག་པོ་དྲན་གྱི་འདུག ད་གིན་ཨ་མ་ལགས་ང་ཚོའི་ཉལ་ཁང་ལ་ཕེབས་དུས་ཁྱེད་རང་ཉལ་བསྡད་ ______ འདུག་ / ཡོད། (Recalling)

B. Translate the following sentences:

(1) I stayed a year in Lhasa. [as I was told by my mother]
(2) This camera is from Japan. [it's written on the camera]
(3) Dorjee worked with my father for a couple of years. [as I learnt from my father]
(4) Did you get drunk at the party last night? [did others tell you]
(5) Has he worked before? [did you ask anyone]

C. Answer the following questions:

(1) ཁྱེད་རང་བལ་ཡུལ་ལ་ག་རེ་གནང་གར་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན།
(2) ཁྱེད་རང་གིས་མདང་དགོང་གི་རང་སྐྱོང་ཆ་ཚང་བྱས་ཡོད་པས།
(3) ཁྱེད་རང་འཛིན་གྲྭར་ཧ་མ་གོ་པའི་སྐབས་ལ་ཧ་གོ་གར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས།
(4) ད་ལོ་དབྱར་ཁ་ཁྱེད་རང་ག་རེ་གནང་གར་ཕེབས་པས།
(5) ཁྱེད་རང་གི་པོ་ལགས་དང་མོ་ལགས་ལུང་པ་ག་ནས་ཨ་རིར་ཕེབས་འདུག

D. Answer the following questions from the story:

(1) ཁྲི་དེ་ཟམ་པའི་སྟེང་ལ་འགྲོ་དུས་ཆུའི་ནང་ལ་ག་རེ་མཐོང་པ་རེད།
(2) ཁྲི་དེའི་བསམ་པར་ག་རེ་བསམ་པ་རེད།
(3) ཁྲི་དེས་ག་པར་མཆོངས་པ་རེད།
(4) ཆུའི་ནང་ལ་ཤ་དོག་མཆོངས་པ་རེད་པས་ཟགས་པ་རེད།
(5) འདོད་ཛམས་བྱས་ན་ག་རེ་ཡོང་གི་རེད།

Answers to the Exercises

Lesson 1

A. Correction of the Tibetan sentences:

(1)	ངའི་མིང་སྒྲོལ་དཀར་ཡིན།	My name is Dolkar.
(2)	ཁོང་གི་མིང་ག་རེ་རེད།	What is his name?
(3)	ང་བོད་ནས་ཡིན།	I am from Tibet.
(4)	ང་བོད་ལ་ལྷ་སར་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	In Tibet I live in Lhasa.
(5)	ཁོང་ག་ནས་རེད།	Where is he from?

B. Fill in the blanks:

(1)	ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	Where does your friend live?
(2)	ངའི་མིང་ཡེ་ཤེས་ཡིན།	My name is Yeshi.
(3)	ང་བལ་ཡུལ་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།	I stay in Nepal.
(4)	ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།	Where do you live?
(5)	ཁོང་གཞིས་ཀ་རྩེར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	He lives in Shigatse.

C. Tibetan Translations:

(1) ངའི་གྲོགས་པོ་བལ་ཡུལ་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
(2) བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས། སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས།
(3) ང་རྒྱ་གར་ལ་བསྡད་ཀྱི་མེད། བལ་ཡུལ་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད།
(4) མས་ཀྱི་སིན་ལ་ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།

D. Matched sentences:

(1)	རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་རྒྱ་གར་ལ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།	H.H. the Dalai Lama lives in India.
(2)	ང་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	I study Tibetan.
(3)	ཁྱེད་རང་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།	What work do you do? (h.)

E. Introduction conversation should be corrected by your teacher.

Lesson 2

A. *Possessive forms:*

གྲོགས་པོའི་	ཀེན་ལགས་ཀྱི་	ཁྱེད་རང་གི་	ངའི་	ཁོང་ཚོའི་
སློབ་ཕྲུག་གི་	སུ་སུའི་	ཆོས་ལྡན་གྱི་	ངོ་ཤེས་པའི་	ཁ་པར་གྱི་

B. *Fill in the blanks:*

(1)	ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་ཀྱི་མཚན་ལ་ག་རེ་ཞུ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།	What is your father's name?
(2)	ཁོང་གི་གྲོགས་པོའི་ལུང་པ་ག་ནས་རེད།	Where is his friend from [country]?
(3)	ངའི་མིང་ལ་སྒྲོལ་དཀར་ཟེར་གྱི་ཡོད།	My name is Dolkar.
(4)	མོའི་ཁང་མིག་ཨང་གྲངས་ག་ཚད་རེད།	What is the number of her room?
(5)	ལྔ་ནས་བཅུ་བར་གྲངས་ཀ་རྒྱོབ།	Count from five to ten.

C. *Answer the following questions in Tibetan and have them corrected by your teacher:*

(1) ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་དང་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་མཚན་ལ་ག་རེ་ཞུ་བགྱི་ཡོད།
(2) པཱ་ལགས་ཕྱག་ལས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད།
(3) ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་དང་ཨ་མ་ལགས་ཀྱི་འཁྲུངས་ས་ག་པར་རེད།
(4) ཨ་མི་རི་ཀར་ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།
(5) ཁྱེད་རང་གི་ཁ་པར་ཨང་གྲངས་དང་ཁང་མིག་ཨང་གྲངས་ག་ཚོད་རེད།
(6) ཁྱེད་རང་སློབ་སྦྱོང་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།
(7) ཁྱེད་རང་སུའི་སློབ་ཕྲུག་ཡིན།
(8) རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།
(9) ཁྱེད་རང་ཨ་རི་ནས་རེད་པས།
(10) ཁྱེད་རང་གི་པཱ་ལགས་ཨེམ་ཆི་རེད་པས།

D. *The Tibetan and English numerals:*

(1) ༩	(2) ༨	(3) ༠	(4) ༡༩	(5) ༧	(6) ༣	(7) 1
(8) 4	(9) 8	(10) 5	(11) 10	(12) 6	(13) 11	

Lesson 3

A. *Correction of the Tibetan sentences:*

(1)	ཚག་པར་འདི་སུའི་རེད།	Whose newspaper is this?
(2)	དེབ་འདི་ཚོ་གསར་པ་རེད།	These books are new.
(3)	སློབ་ཕྲུག་ཚང་མ་ཨ་མི་རི་ཀ་རེད་པས།	Are all of the students American?
(4)	ང་སློབ་ཕྲུག་མིན། ང་དགེ་རྒན་ཡིན།	I am not a student. I am a teacher.
(5)	བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཟེར་ན་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ལ་ག་རེ་ཟེར་གྱི་རེད།	What is བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ in English?

B. Fill in the blanks:

(1) ཁྱེད་རང་དགེ་རྒན་ཡིན་པས་སློབ་ཕྲུག་ཡིན། — Are you a teacher or a student?
(2) ང་དེབ་ནས་བོད་སྐད་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། — I study Tibetan from a book.
(3) རྐུབ་ཀྱག་གསར་པ་ཕ་ཚོ་སུའི་རེད། — Whose new chairs are those?
(4) ཚེ་རིང་དང་ཉི་མའི་ཨ་མ་ལགས་སུ་རེད། — Who is Tsering and Nyima's mother?
(5) ཁོང་གཟུགས་པོ་བདེ་པོ་རེད་ཟེར་ན་གང་འདྲ་ཟེར་ལབ་དགོས་རེད། — How do you say, 'He is well?'
(6) འཆི་མེད་བུ་རེད་མ་རེད། — Is Chimi a boy or not?

C. English to Tibetan and Tibetan to English translations:

(1) ཁྱེད་རང་ཨ་མར་ཀ་རེ་གནང་གི་ཡོད།
(2) སྨྱུག་གུ་གསུམ་ཅར་ཁོང་གི་རེད་པས།
(3) བཀྲ་ཤིས་ལགས། ཡར་བཞེངས་དང་།
(4) ཚེ་རིང་ལགས། ཁོང་ལ་དྲིས་གནང་དང་།
(5) བསོད་ནམས་ལགས། ལན་སྐྱོན་རོགས་གནང་།
(6) You are my doctor, right?
(7) All of these newspapers and magazines are theirs.
(8) What does 'I forgot' mean?

D. The corresponding negative forms:

(1) མ་རེད་པས། (2) མིན་པས།
(3) ཁོང་བླ་མ་མ་རེད་པ། (4) སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་མེད།
(5) ཡག་པོ་ད་གོ་མ་སོང་ངམ། (5) དེབ་འདི་ཁོང་གི་མ་རེད།

E. The polite imperative forms:

གསུང་	say [it]	ཕེབས་	come	ཕེབས་	go	བཞུགས་	sit /stay
ཁ་ཕྱེ་གནང་	open [it]	ཀློག་གནང་	read [it]	ལན་སྐྱོན་	answer	དྲིས་གནང་	ask
མར་བཞུགས་	sit down	ཡར་བཞེངས་	stand up				

Lesson 4

A. Fill in the blanks:

(1) ནག་པང་གི་ཚོན་མདོག་ནག་པོ་རེད།
(2) སྤྲིན་པ་དཀར་པོ་རེད།
(3) ངའི་སྡོད་ཁྱང་གི་ཚོས་གཞི་དམར་པོ་རེད།
(4) ང་དུག་ཀློག་གསར་པར་དགའ་པོ་ཡོད།
(5) ཁོང་ཤིང་ཏོག་ལ་དགའ་པོ་འདུག

B. *Correction of the Tibetan sentences:*

(1) དེབ་དཀར་པོ་ཆུང་ཆུང་འདི་ཁོང་གི་རེད། This small white book is his.
(2) ང་དུག་སྨྱིག་གསར་པར་དགའ་པོ་ཡོད། I like new clothes.
(3) ཁང་པ་རྙིང་པ་གསུམ་པོ་ཕ་ཚོ་ཁོང་གི་རེད། Those three old houses are hers.
(4) ཀུ་ཤུ་དང་ཚ་ལུ་མ་གཉིས་ཀར་ཤིང་ཏོག་རེད། Both apples and oranges are fruit.
(5) ཁོང་ང་ཚོའི་དགེ་རྒན་ཡིན་གྱི་རེད། I think he is our teacher.

C. *Answer the following questions in Tibetan and have them corrected by your teacher:*

(1) What color is your father's car?
(2) What color are your clothes?
(3) What food does your mother like?
(4) Do you like your school?
(5) Does he like his new house?

D. *Answers using statements of uncertainty:*

(1) ཨ་རིའི་དར་ཆ་ཁྲ་ཁྲ་ཙ་ཁྲ་ཡིན་གྱི་རེད།/ ཡིན་གྱི་མ་རེད།
(2) ཁང་པ་ཕ་གི་རྙིང་པ་ཡིན་གྱི་རེད།/ ཡིན་གྱི་མ་རེད།
(3) དེབ་དཀར་པོ་ཆུང་ཆུང་འདི་ཚེ་རིང་གི་ཡིན་གྱི་རེད།/ ཡིན་གྱི་མ་རེད།
(4) ཁང་པ་རྙིང་པ་ཆེན་པོ་ཕ་ཚོ་གསུམ་ཁྱེད་རང་གི་ཡིན་གྱི་རེད།/ ཡིན་གྱི་མ་རེད།
(5) ཟ་ཁང་ཕ་གི་ང་ཚོའི་ཡིན་གྱི་རེད།/ ཡིན་གྱི་མ་རེད།

E. *Answer the following questions and have them corrected by your teacher:*

(1) ཁྱེད་རང་གི་ཁང་མིག་ཨང་གྲངས་ག་ཚད་རེད།
(2) ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པའི་ཁ་པར་ཨང་གྲངས་ག་ཚད་རེད།
(3) ཁྱེད་རང་གི་ཁ་པར་ཨང་གྲངས་ག་ཚད་ཡིན།

F. *Some examples of phrases made according to the given instructions:*

(1) noun + adjective + demonstrative + plural + numeral:
དེབ་གསར་པ་འདི་ཚོ་གཉིས་ ཁང་པ་ཆེན་པོ་ཕ་ཚོ་གསུམ་ བུ་མོ་སྙིང་རྗེ་པོ་མ་ཚོ་གཉིས་

(2) noun + demonstrative + numeral:
མི་འདི་གཉིས་ དེབ་དེ་གཉིས་ སློབ་ཕྲུག་ཕ་གཉིས་

noun + numeral + demonstrative
ལུག་གུ་གསུམ་འདི་ དཀར་ཡོལ་བཞི་དེ་ ཁྱི་གཉིས་དེ་

Lesson 5

A. Fill in the blanks:

(1) མར་འདི་སོས་པ་རེད། (impersonal perspective)
(2) ངའི་མིང་ཚེ་དབང་ཡིན། (personal perspective)
(3) ཁྱེད་རང་གི་བུ་ལགས་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས། (personal perspective)
(4) སྟོན་མ་ཚེ་རིང་ཟ་ཁང་འདིའི་བདག་པོ་ཡིན། (personal association)
(5) ང་སློབ་ཕྲུག་གསར་པ་མ་རེད། (impersonal perspective)

B. Translations:

(1) ཁྱེད་རང་ལེ་ཞེས་ཀྱི་སྨན་ཁུག་ཡིན་པས། (personal perspective)
(2) ལོ་གཉིས་ཀྱི་སྔོན་ལ་ཁྱེད་རང་སློབ་ཕྲུག་ཡིན། ཡིན་ནྡུ། (personal association)
(3) ཁོང་ངའི་གྲོགས་པོ་རེད། (impersonal perspective)
(4) བདུན་ཕྲག་གཅིག་ལ་ཉི་མ་བདུན་ཡོད་པ་རེད།
(5) དེ་རིང་ཕྱི་ཟླ་བརྒྱད་པའི་ཚེས་ ༦ རེད།

C. Answer the following questions in Tibetan and have them corrected by your teacher:

(1) དེ་རིང་ཕྱི་ཚེས་ག་ཚོད་རེད།
(2) གཟའ་བདུན་པོ་དེ་ག་རེ་ག་རེ་རེད།
(3) གཟའ་ཉི་མར་ཁྱེད་རང་ག་རེ་གཏོང་གི་ཡོད།
(4) ཁྱེད་རང་གི་ཕ་མ་ཚོ་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་པས།
(5) དེ་རིང་གཟའ་ག་རེ་རེད།

Lesson 6

A. The Completed sentences:

(1) ངར་རྒྱ་ཚོད་ཡོད།
(2) ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་ཡོད་པ་རེད།
(3) ཉི་མར་ཕ་མ་ཡོད་པ་མ་རེད། / ཡོད་པ་རེད།
(4) ཁྱེད་རང་ལ་པར་ཆས་འདུག
(5) བོད་ལ་གཡག་ཡོད་པ་རེད།

B. Answer the following questions in Tibetan and have them corrected by your teacher:

(1) དེ་རིང་སང་ཁྱེད་རང་ག་པར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།
(2) ཁྱེད་རང་ལ་སྤུན་ཀྱག་ཕ་གཅིག་མ་གཅིག་ག་ཚོད་ཡོད།
(3) པོ་ཏ་ལ་རྒྱ་གར་ལ་ཡོད་པ་རེད་པས།

(4) དེ་རིང་ཁྱེད་རང་ལ་ལས་ཀ་ཡོད་པས།

(5) སྔོན་མ་ཁྱེད་རང་གི་ཕྲུ་ལགས་ཕྱུག་ལས་གནང་གི་ཡོད་པ་རེད་པས།

C. *Translations:*

(1) I think there are Tibetan restaurants around here.

(2) There are two shops near the post office.

(3) A little while ago you were in the kitchen.

(4) ཚོ་དབང་ལ་རོགས་པ་མང་པོ་ཡོད་ཀྱི་རེད།

(5) ཇོ་མོ་གླང་མ་བོད་དང་བལ་ཡུལ་གྱི་བར་ལ་ཡོད་པ་རེད།

Lesson 7

A. *Fill in the blanks:* ཡོད་/འདུག་/ཡོད་པ་རེད་ མེད་/མི་འདུག་/ཡོད་པ་མ་རེད་ ཡོད་པས་/འདུག་གས་/ཡོད་པ་རེད་པས

(1) ཁ་ལག་འདི་ཞིམ་པོ་**འདུག** The food is delicious. [I have tasted it]

(2) ཇ་འདི་མངར་མོ་**ཡོད།** This tea is sweet. [I have made it]

(3) དུག་སློག་འདི་ཚོ་གྲོ་པོ་**འདུག་གས།** Are these clothes warm? [have you worn them]

(4) ཚལ་ཕ་གི་ཁ་ཚ་པོ་**ཡོད་པས།** Are those vegetables spicy [hot]? [the ones you cooked]

(5) ལྷ་ས་ས་ཆ་སྐྱིད་པོ་**ཡོད་པ་རེད་པས།** Is Lhasa a pleasant place? [in general]

(6) ལས་ཀ་འདི་ཁག་པོ་**མི་འདུག** This work isn't hard. [attestative]

(7) སྔོན་མ་ཁྱེད་རང་ལ་རྒྱང་ཤེལ་ཡག་པོ་ཞིག་**ཡོད།** You used to have a good [pair of] binaculars. [as I recall]

(8) དགོངས་དག ཁྱེད་རང་གི་ལྡེ་མིག་ངར་**མི་འདུག** I'm sorry! I don't have your key.

(9) རྒྱ་གར་གྱི་ཁ་ལག་ཞིམ་པོ་**ཡོད་པ་རེད་པས།** Is Indian food tasty? [in general]

(10) སང་ཉིན་ཁོང་ལ་དུས་ཚོད་**ཡོད་པ་མ་རེད།** She doesn't have time tomorrow. [in general]

B. *Translations:*

(1) ང་བལ་ཡུལ་ལ་ཡོད། ཨ་ཉི་ངར་ལས་ཀ་ཡག་པོ་ཞིག་ཡོད། ངའི་གྲོགས་པོ་བཀྲ་ཤིས་རྒྱ་གར་ལ་བསྡད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་ཁོང་ལ་ལས་ཀ་མི་འདུག [I know this because I visited him recently]

(2) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ང་ཁྱེད་རང་གི་ནང་ལ་འདུག ཨ་ཉི་ངའི་ལག་པར་སླན་འདུག

(3) དེ་རིང་སང་ངར་དུས་ཚོད་མེད། ཡོད་པ་མ་རེད་པ།

(4) ངར་བཅུ་ཡོར་མང་པོ་འདུག ཟླ་ཡོར་མི་འདུག

(5) ཁོང་ལ་པར་ཆས་ཡོད་པ་རེད། [general statement]

(6) ཁོང་གི་བུ་མོ་སྙིང་རྗེ་པོ་འདུག [I saw her]

(7) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་གཞས་མཁས་པོ་ཡོད་པས། [You've known me since I was a child]

(8) Look at this photograph. I am [standing] behind your mother and I have a key in my hand.

(9) You were very clever when you were small, right? [I remember it well...]

(10) The tea is hot. [I have made it for you] Please have it.

Lesson 8

A. *Answer the following questions in Tibetan and have them corrected by your teacher:*

(1) ཁྱེད་རང་ཉི་མ་གཅིག་ལ་ཞལ་ལག་ཐེངས་ག་ཚོད་མཆོད་ཀྱི་ཡོད།

(2) ཁྱེད་རང་གི་ཕ་ལུགས་ལ་ལས་རྒྱགས་ལུགས་དང་རྫོ་ལུགས་ག་ཚད་ཡོད་མེད་མཁྱེན་གྱི་ཡོད་པས།

(3) ཁྱེད་རང་བདུན་ཕྲག་གཅིག་ལ་ཉི་མ་ག་ཚོད་སློབ་གྲྭར་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད།

(4) ཁྱེད་རང་ལ་སྤུན་ཀྱག་ཕ་གཅིག་མ་གཅིག་ག་ཚོད་ཡོད།

(5) ཁྱེད་རང་གི་ཁང་པ་ནས་སློབ་གྲྭར་སྐར་མ་ག་ཚད་འགོར་གྱི་ཡོད་པ་རེད།

B. *Translations:*

(1) How much is this hat?

(2) How many students are in this class?

(3) It is five past five now.

(4) How many hours does it take from Lhasa to Shigatse?

(5) Tashi is second [position] in the class.

C. *Use each of the following past form verbs in sentences and have them corrected by your teacher.*

(1) བྱས་	(2) ཐོས་	(3) ཕྱིན་
(4) བཟོས་	(5) འཁྱུས་	(6) བལྟས་

Lesson 9

A. *Translations:*

(1) ནམ་རྒྱུན་ང་ཉི་མ་གཅིག་ལ་ཆུ་ཚོད་བདུན་ཉལ་གྱི་མེད། ཡིན་ནའང་མཚམས་མཚམས་ལ་ཆུ་ཚོད་དགུ་བཅུ་ཉལ་གྱི་ཡོད།

(2) ང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་ཉི་མ་ནག་པར་ཕྱི་རོལ་ལ་ཟ་བཀྱི་ཡོད།

(3) དེ་རིང་ང་དེབ་འདི་ཀློག་གི་ཡོད།

(4) ཁོང་རྒྱ་གར་ལ་མ་ཡོང་གོང་ལ་དབྱིན་ཇི་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད།

(5) ང་ཚོར་དངུལ་མང་པོ་ཡོད་དུས་ཟ་ཁང་ཡག་པོར་འགྲོ་བཀྱི་ཡོད།

B. *Fill in the blanks:*

(1) ང་སློབ་ཕྲུག་ཡིན་དུས་སློབ་གྲྭར་དགའ་པོ་ཞི་དྲགས་མེད།
(2) ཚེ་རིང་ལ་དུས་ཚོད་ཡོད་དུས་དེབ་མང་པོ་ཀློག་གི་འདུག
(3) གནམ་གཤིས་ཚ་པོ་ཡོད་དུས་ཆུ་བརྐྱལ་གྱི་ཡོད།
(4) ང་ཡག་པོ་མ་ཉན་པའི་སྐབས་ལ་ལན་ཡག་པོ་བརྒྱབ་ཤེས་ཀྱི་མེད།
(5) ང་ཁ་ལག་བཟོ་དུས་ཤ་འདྲ་མི་འདྲ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

C. *Answer the following questions in Tibetan and have them corrected by your teacher:*

(1) ཁྱེད་རང་ཉིན་དུས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།
(2) ཁྱེད་རང་ལྷུང་ལང་དུས་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།
(3) ལས་ཀ་བྱེད་དུས་ལས་ཀ་མ་བྱེད་གོང་ལ་བསམ་བློ་བཏང་གི་ཡོད་པས།
(4) ཁྱེད་རང་གི་གྲོགས་པོ་ཐང་ཆད་དུས་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་འདུག
(5) སྤྱིར་བཏང་སློབ་ཕྲུག་ཚོ་སྐྱིད་པོ་ཡོད་དུས་ག་རེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

Lesson 10

A. *Answer the following questions and have them corrected by your teachers:*

(1) ཁྱེད་རང་གི་པུ་ལགས་བཞེས་ཐག་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད་པས།
(2) ཨ་མ་ལགས་ཞོགས་པ་སྔ་པོ་བཞེངས་ཀྱི་འདུག་གས།
(3) ཁྱེད་རང་ཤ་ཟ་བགྱི་ཡོད་པས། ག་རེ་ཡིན་ནམ།
(4) ད་ལྟ་ཁྱེད་རང་ཐང་ཆད་ཀྱི་འདུག་གས།
(5) དགོང་མོ་ཕྱི་པོ་ཉལ་ཀྱི་ཡོད་པས།

B. *Translations:*

(1) ཁོང་གཞས་ཉན་གྱི་འདུག
(2) ང་ན་བགྱི་འདུག
(3) མདང་དགོང་གཉིད་ལམ་ལ་ང་སྤྲིན་པའི་སྟང་ལ་འགྲོ་བགྱི་འདུག
(4) ང་ཟ་ཁང་ཆེན་པོར་འགྲོ་བགྱི་མེད། ག་རེ་རེད་ཟེར་ན་ངར་དངུལ་མང་པོ་མེད།
(5) ཁྱེད་རང་ཉི་མ་རྟག་པར་ཁོང་གི་ཁང་པར་ག་རེ་བྱས་ནས་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད།

C. *Honorific verb form:*

(1) ཆང་ས་སྐྱོན་ (2) པར་སྐྱོན་ (3) ཞལ་པར་བཏང་གནང་ (4) ཕེབས་
(5) ཐུགས་སྤྲོ་བཏང་གནང་ (6) བཞེངས་ (7) ཞབས་བྲོ་སྐྱོན་ (8) མཆོད་

Lesson 11

A. Below are the completed sentences with the appropriate endings: (རེད་/འདུག་/ཡོད་པ་རེད་)

(1)	ཀ་ཤི་མིར་ས་ཆ་ཞི་དྭགས་སྐྱིད་པོ་ཡོད་པ་རེད།	(general)
(2)	དབྱར་ཀ་རྒྱ་གར་ལ་ཚ་པ་ཞེ་དྲགས་འདུག	(attestative)
(3)	བསྟན་འཛིན་དངོས་གནས་མི་ཡག་པོ་རེད།	(factive)
(4)	དོན་འགྲུབ་ས་ཆ་ཁྲུ་སིམ་པོར་དགའ་པོ་འདུག	(attestative)
(5)	དོན་འགྲུབ་ས་ཆ་ཁྲུ་སིམ་པོར་དགའ་པོ་རེད།	(factive)
(6)	དོན་འགྲུབ་ས་ཆ་ཁྲུ་སིམ་པོར་དགའ་པོ་ཡོད་པ་རེད།	(general)

B. Correct form of the sentences using (གང་འདྲ་/ གང་འདྲ་ཞིག་/ གང་འདྲ་ཞེར་):

(1) བདེ་ཆེན་ལ་གདན་གང་འདྲ་ཞིག་འདུག

(2) བོད་ཀྱི་གནམ་གཤིས་གང་འདྲ་ཡོད་པ་རེད།

(3) ཁྱེད་རང་ལྷ་ས་ནས་གཞིས་ཀ་རྩེར་གང་འདྲ་ཞེར་ཐེགས་ཀྱི་ཡོད།

(4) ཁ་ལག་འདི་གང་འདྲ་འདུག ཁ་ཚ་པོ་འདུག་གས།

(5) བོད་ཇ་གང་འདྲ་ཞེར་བཟོ་བགྱི་ཡོད་པ་རེད།

C. The English translations:

(1) How pretty is this dress? Is it pretty?

(2) How pleasant is New York? I think it's really pleasent.

(3) One or two houses are small. All the others are big.

(4) Most of these books are Sherab's. But some of them are not [his].

(5) Of these apples, all are good except for one.

Lesson 12

A. Fill in the blanks:

(1)	བཀྲ་ཤིས་རྒྱ་གར་ལ་ཕྱིན་པ་རེད།	Tashi went to India.
(2)	ང་ཁོ་ཚོར་རོགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།	I help them.
(3)	ངའི་རྐང་འཁོར་བདེ་སྐྱིད་ཀྱིས་བཟོ་བཅོས་བརྒྱབ་པ་རེད།	Dekyi repaired / fixed my bicycle.
(4)	ཁོང་གིས་ལས་བྱེད་པ་ཚོར་བསླབ་བྱ་བརྒྱབ་པ་རེད།	He advised the employees.
(5)	སུས་ཁྱེད་རང་ལ་བོད་སྐད་བསླབ་པ་རེད།	Who taught you Tibetan?

B. Translations:

(1) ང་ཡེ་ཤེས་མཉམ་དུ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

(2) ཁོང་ཁོང་རང་གི་ཁང་པ་གཙང་མ་བཟོ་བགྱི་འདུག

(3) ངའི་ཇོ་ལགས་ཉི་མ་རྟག་པར་ཞོགས་གས་ཀྱི་གསར་འགྱུར་གསན་གྱི་ཡོད་པ་རེད།
(4) པསྟུ་ཉི་མར་བཟླ་བགྱི་འདུག
(5) སུས་སྐུར་ཀུག་རྟེན་བཞད་ཀྱི་འདུག
(6) ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་ཚེ་དབང་ལ་དངུལ་གཡར་བ་རེད།
(7) ཚེ་རིང་གིས་ཡེ་ཤེས་ལ་ཀུག་རྟེན་ཤོད་ཀྱི་འདུག
(8) ཁོང་གིས་ལག་པ་གཡས་པས་ཁ་ལག་ཟ་དགི་ཡོད་པ་རེད།
(9) ངས་ངའི་བུ་མོར་དེབ་གསར་པ་ཞིག་སྐྲུད་པ་ཡིན།
(10) ང་ཨ་མ་ལགས་མཉམ་དུ་ངའི་དུག་སློག་འབྲུ་བགྱི་ཡོད།

Lesson 13

A. Answer the following questions in Tibetan and have them corrected by your teacher:

(1) ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ཞལ་ལག་ཞེངས་ག་ཚད་མཆོད་པ་ཡིན།
(2) དེ་རིང་ཞོགས་པ་ཕྱུག་ཚོད་ག་ཚད་ལ་བཞེངས་པ།
(3) མདང་དགོང་ཨ་མ་ལགས་ཀྱིས་ཞལ་ལག་ག་རེ་བཟོས་གནང་སོང་།
(4) ཁྱེད་རང་ལ་ངའི་དེབ་བྱུང་ངམ།
(5) ཁྱེད་རང་མཆོད་འཛིན་ལ་ག་རེ་ག་རེ་གཟིགས་བྱུང་།

B. Translations:

(1) བཀྲ་ཤིས་ཀྱིས་ཁོང་གི་བུར་མོ་ཊ་གསར་པ་ཞིག་ཉོས་པ་རེད། (factive)
(2) པ་སངས་ཀྱིས་ཁྱེད་རང་ལ་ཀུག་རྟེན་བཤད་སོང་། ཐུས་ཙང་ཁྱེད་རང་རྐྱང་ཡངས་སོང་། (attestative)
(3) ཁ་སང་ཚེ་རིང་ལ་དངུལ་ཁང་ནས་དངུལ་རགས་བཞག (reportative)
(4) ཁོང་གིས་ཁོང་གི་རོགས་པར་དུག་སློག་གསར་པ་ཞིག་སྤྲད་སོང་། (attestative)
(5) རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ་ལུང་པ་མང་པོར་ཕེབས་གནང་བཞག (reportative)

C. Fill in the blanks:

(1) ཁྱེད་རང་གིས་ངར་རོགས་གནང་བྱུང་། (personal perspective)
(2) ཁོང་གིས་ངར་རོགས་བྱས་སོང་། (impersonal perspective)
(3) ཁོང་གིས་ཁྱེད་རང་ལ་རོགས་བྱས་སོང་། (attestative)
(4) ཚེ་རིང་གིས་བོད་ཀྱི་སྐོར་ལ་གསར་འགྱུར་གསར་པ་ཞིག་བོ་**བཞག** (reportative)
(5) ངས་བོད་ཀྱི་སྐོར་ལ་གསར་འགྱུར་ཉན་**པ་ཡིན།** (personal perspective)

Lesson 14

A. Translations:

(1) Tayang doesn't eat chilies. So she doesn't use chilies in [her] food.

(2) I remember very well. When you were little [young], you used to often get sick.

(3) If she gives you a job, will you do it?

(4) After studying Tibetan, if you use it, your Tibetan will improve.

(5) If you often send letters to your parents, they will be happy.

(6) ཁྱེད་རང་གི་བུ་མོ་རྒྱ་གར་ལ་སློབ་སྦྱོང་བྱས་པ་རེད་པྶ།

(7) སང་ཞོགས་ཟླ་བ་ལགས་ཕྱི་རྒྱལ་ལ་ཕེབས་ཀྱི་རེད་པྶ།

B. Make sentences using the following words and structures. Have them checked by your teacher:

(1) ཀུག་རྫུན་བཤད་ (2) འགྲན་བསྡུར་བྱེད་ (3) སྦྱོང་བརྡར་བྱེད་ (4) མུ་མཐུད་

(5) ཆང་ས་བརྒྱབ་ (6) སེམས་ཁྲལ་ (7) དཀའ་ངལ་ (8) ལག་འཁྱེར་

(9) Adjective + ཆགས་ཀྱི་རེད་ (10) Adjective + ཡོང་གི་མ་རེད་

C. Answer the following questions in Tibetan and have them corrected by your teacher:

(1) དེ་རིང་འཛིན་གྲྭའི་རྗེས་ལ་ཁྱེད་རང་ག་རེ་ག་རེ་གནང་གི་ཡིན།

(2) ཉིན་དགུང་ཁ་ལག་ཟས་ནས་ག་པར་ཐེགས་ག

(3) ནམ་རྒྱུན་ཁྱེད་རང་གི་པྶ་ལགས་ཕྲུག་ཚོད་ག་ཚད་ལ་བཞེངས་ཀྱི་རེད།

(4) སང་ཞོགས་ཁྱེད་རང་གང་འདྲ་ཟེར་སློབ་གྲྭར་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན།

(5) སློབ་ཕྲུག་ཚོ་བལ་ཡུལ་ལ་ཟླ་བ་ག་ཚད་བསྡད་ཀྱི་རེད།

Lesson 15

A. Fill in the blanks:

(1) ཁོང་ཆུང་ཆུང་ཡིན་དུས་རྒྱ་གར་ལ་**ཕྱིན་བཞག** (reportative)

(2) ངས་རིན་ཆེན་ལ་ཚང་མ་**བསླབ་ཡོད**། (first Person Subject)

(3) ད་ལྟ་ཁ་ལག་**བཟོས་མེད**། (first Person Subject)

(4) བསོད་ནམས་ལགས་ལྷ་ས་ནས་**རེད་བཞག** (reportative)

(5) ངས་ཡག་པོ་དྲན་གྱི་འདུག ད་གིན་ཨ་མ་ལགས་ང་ཚོའི་ཉལ་ཁང་ལ་
ཕེབས་དུས་ཁྱེད་རང་**ཉལ་བསྡད་ཡོད**། (recalling)

B. *Translations:*

(1) ང་ལྷ་སར་ལོ་གཅིག་བསྡད་བཞག [as I was told by my mother]

(2) པར་ཆས་འདི་ཉི་ཧོང་ནས་རེད་བཞག [it's written on the camera]

(3) རྡོར་རྗེ་ལགས་ངའི་པུ་ལགས་མཉམ་དུ་ལོ་ཁ་ཤས་ཕྱག་ལས་གནང་བཞག [as I learnt from my father]

(4) མདང་དགོང་ཐུགས་སྒྲོར་ཁྱེད་རང་ར་བཟིར་འདུག་གས། [did others tell you]

(5) སྔོན་མ་ཁོང་ལས་ཀ་བྱས་འདུག་གས། [did you ask anyone]

C. *Answer the following questions in Tibetan and have them corrected by your teacher:*

(1) ཁྱེད་རང་བལ་ཡུལ་ལ་ག་རེ་གནང་གར་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན།

(2) ཁྱེད་རང་གིས་མདང་དགོང་གི་རང་སྦྱོང་ཆ་ཚང་བྱས་ཡོད་པས།

(3) ཁྱེད་རང་འཛིན་གྲྭར་ད་མ་གོ་པའི་སྐབས་ལ་ད་གོ་གར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པས།

(4) ད་ལོ་དབྱར་ཀ་ཁྱེད་རང་མས་ཀྱི་སེན་ལ་ག་རེ་གནང་གར་ཕེབས་པས།

(5) ཁྱེད་རང་གི་པོ་ལགས་དང་མོ་ལགས་ལུང་པ་ག་ནས་ཨ་རི་ར་ཕེབས་འདུག

D. *Answers to the questions from the short story:*

(1) ཁྱི་དེ་ཟམ་པའི་སྟེང་ལ་འགྲོ་དུས་ཁོ་རང་གི་གཟུགས་བརྙན་ཆུའི་ནང་ལ་མཐོང་པ་རེད།

(2) ཁྱི་དེའི་བསམ་པར་ཆུའི་ནང་གི་ཁྱི་མ་གིའི་ཤ་རྡོག་དེ་རགས་ན་ ཨ་ཉེ་ངར་ཤ་རྡོག་གཉིས་ཡོང་གི་རེད་བསམ་པ་རེད།

(3) ཁྱི་དེས་ཟམ་པའི་སྟེང་ནས་ཆུའི་ནང་ལ་མཆོངས་པ་རེད།

(4) ཆུའི་ནང་ལ་ཤ་རྡོག་ཟགས་པ་རེད།

(5) འདོད་རྫམས་བྱས་ན་ཁྱི་དེ་ནང་བཞིན་རང་ལ་དཀའ་ངལ་ཡོང་གི་རེད།

Index of Charts

Overview

Chart		Page
1	English vs. Tibetan Sentence Structures	XVIII
2	The Placement of Adjectives/ Adverbs: English vs. Tibetan	XVIII
3	Perspective Usage of the Verbs ཡིན་/རེད་ and ཡོད་/འདུག་	XIX
4	Time of Sentences based on Adverbs of Time	XX

Phonetic Introduction

Chart		
1	The 30 Letters གསལ་བྱེད་སུམ་བཅུ་	XXIX
2	The Four Vowel Symbols དབྱངས་བཞིའི་རྟགས་	XXX
3	Vowel Sounds དབྱངས་ཀྱི་སྒྲ་གདངས་	XXX
	Diagram of the Places of Articulation	XXXI
4	Places of Articulation ཡི་གེའི་སྐྱེ་གནས་	XXXII
5	Phonetic Qualities of the Tibetan Letters According to English Phonology	XXXV
6	The Seven Elements of Tibetan Word Formation	XXXVII
7	Elements of a Complex Word	XLVIII
8	'Natural' Classes of Tibetan Letters	LII
	Diagram of the Categories of Tibetan Nouns	LII

Lesson 1

Chart		
1	Positive/Negative Forms of ཡིན་/རེད་	5
2	Basic Tibetan Pronouns	7
3	Positive/ Negative Forms of གི་/ཀྱི་/ གྱི་/བགྱི་ ཡོད་/འདུག་	9
4	Literary Particles གི་/ཀྱི་/ གྱི་/ འི་/ ཡི་ and བགྱི་	10
5	Positive/Negative Forms of the Habitual Attestative and the Habitual Gnomic	11
6	Positive/Negative Forms of གི་/ཀྱི་/གྱི་/བགྱི་ཡོད་པ་རེད	12

Lesson 2

Chart

1 Yes/No Questions (Positive Form) ཡིན་/རེད་ 23
2 Yes/No Questions (Negative Form) མིན་/མ་རེད་ 23
3 English Statement and Question Patterns 24
4 Equivalent Tibetan Statement and Question Patterns 24
5 Genitive/Connector (འབྲེལ་སྒྲ་) Particles གི་/ཀྱི་/གྱི་/འི་/ཡི་ 28
6 Possessive Pronouns–Honorific Forms 31
7 Possessive Pronouns–Non-honorific Forms 31
8 Numerals 33
9 Literary Spellings of Numerals 34
10 Colloquial Pronunciation of Numerals 35

Lesson 3

Chart

1 Demonstratives (Singular/Plural Forms) 45
2 Five-way Distinction of Tibetan Demonstratives 46
3 Possessive Demonstratives 48

Lesson 4

Chart

1 Clauses of Identification/ Clauses of Possession, Location , Modification 71

Lesson 5

Chart

1 Perspective Markings of the Verbs ཡིན་ and རེད་ 77
2 Perspective Markings of the Verbs ཡིན་པས་ and རེད་པས་ 79

Lesson 6

Chart

1 English Sentence Pattern vs. Tibetan Sentence Pattern 96
2 English Sentence Pattern vs. Tibetan Sentence Pattern 96
3 English Sentence Pattern vs. Tibetan Sentence Pattern 96

4	Dative/ Locative Particles ལ་དོན་གྱི་ཕྲད་བདུན་	97
5	The Three Cases and Sub-sections of the Dative/Locative Particles	98
6	The Five other Cases	98
7	Locational Structure	100
8	Second Case Structure	100
9	Factive Verbs ཡིན་/རེད་ in Sentences of Identification	102
10	Attestative Verbs ཡོད་/འདུག་ in Sentences of Possession and Location	102
11	The Placement of ལ་དོན་ Particles	104
12	Demonstrative Pronouns in Locative Constructions	105
13	Demonstrative Pronouns: Series I and II	105
14	The Two Post position Structures	108
15	Yes/No Questions (ཡོད་/འདུག་/ཡོད་པ་རེད་)	114
16	Yes/No Questions (མེད་/མི་འདུག་/ཡོད་པ་མ་རེད་)	114
17	Word Order of Questions vs. Answers	115

Lesson 7

Chart

1	Verbal Perspective–Factive and Attestative Verbs	127
2	Perspective Markings in Statements and Questions (ཡོད་/འདུག་)	127

Lesson 8

Chart

1	Ordinal Numbers	145
2	དགའ་པོ་ཡོང་གི་ཡོད་ - for all three persons	153

Lesson 9

Chart

1	Time/Tense based on Adverbs of Time	166
2	ཡིན་དུས་ and ཡོད་དུས་ Clauses	170
3	(MVS + དུས་) Clauses	172

Lesson 10

Chart

1	Conditional ན་ Clause/Verb + Conjugation	188
	Connector དུས་ Clause/Verb + Conjugation	
2	Non-honorific, Honorific, High-honorific of verbs formed with བཏང་ and བརྒྱབ་	199

Lesson 11

Chart

1	རེད་– Simple fact vs. འདུག་– Attestative vs. ཡོད་པ་རེད་–General known fact	207

Lesson 12

Chart

1	Instrumental particles	226
2	Nominative Subject–Object with Dative	227
3	Instrumental Subject–Object with Dative	228
4	Nominative vs. Instrumental Case Emphasis	228
5	Nominative Subject–Indirect Obj. with Dative and Object	230
6	Instrumental Subject–Indirect Obj. with Dative and Object	230

Lesson 13

Chart

1	Present/ Future Form Past Form of Three Verbs	243
2	Literary Particle པ་/ བ and Colloquial Forms	245

Lesson 14

Chart

1	Adverbs of Time + Conjunction ཙེ་དག་ and so forth	279

Lesson 15

Chart

1	Clause of Purpose གར་	317